

Bind 2 in 1

ITINERA
ET DESCRIPTIONES
TERRÆ SANCTÆ

LINGUA LATINA SÆC. IV-XI EXARATA

fumptibus

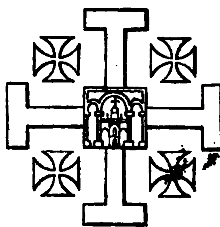
SOCIETATIS

ILLUSTRANDIS ORIENTIS LATINI MONUMENTIS

edidit

T. TOBLER

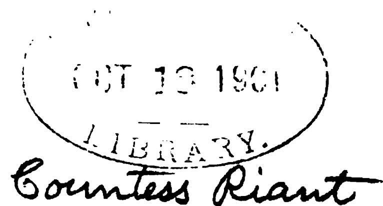
I

GENEVAE

Typis J.-G. Fick

1877

OCT 13 1901
LIBRARY.
Countess Riant

PUBLICATIONS

DE LA

SOCIÉTÉ DE L'ORIENT LATIN

SÉRIE GÉOGRAPHIQUE

I–II

ITINERA LATINA

BELLIS SACRIS ANTERIORA

I

LIBRAIRES DE LA SOCIÉTÉ

PARIS : *Ernest Leroux*, 28, rue Bonaparte.
LEIPZIG : *Otto Harassowitz*.

ITINERA

HIEROSOLYMITANA

ET

DESCRIPTIONES TERRAE SANCTAE

BELLIS SACRIS ANTERIORA

&

LATINA LINGUA EXARATA

sumptibus

SOCIETATIS

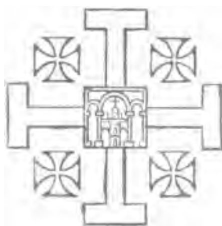
ILLUSTRANDIS ORIENTIS LATINI MONUMENTIS

ediderunt

and others

TITUS TOBLER & AUGUSTUS MOLINIER

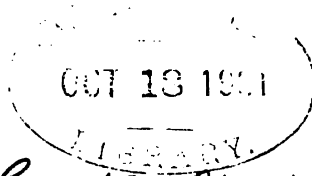
I

GENEVAE

Typis J.-G. Fick

1879

Tiré à 500 exemplaires numérotés, dont :
50 fur grand papier,
50 fur papier vélin,
400 fur papier ordinaire.

N° 265

SOCIÉTÉ DE L'ORIENT LATIN

*

EXTRAIT DES STATUTS

Art. 19. Les publications de la Société font faites fous la furveillance du Comité de direction, & la garantie du fecrétaire-tréforier & de l'un des commiffaires refponfables.

Vu l'édition des Itinera Hierofolymitana latina I, *par le docteur* TITUS TOBLER & M. A. MOLINIER.

Le Commiffaire refponfable,
A. DE BARTHÉLEMY.

Certifié.

Le Secrétaire-Tréforier,
COMTE RIANT.

Paris, le 1er novembre 1879.

Le présent volume, confié au docteur Titus Tobler, était en partie imprimé, lorsque la mort est venue surprendre, le 21 janvier 1877, notre vénérable et regretté confrère.

M. Auguste Molinier, chargé par la Société de continuer, sous la surveillance de MM. Riant et de Barthélemy, le travail interrompu, a dû remanier le texte de Theodosius (pp. 81 et s.), corriger les épreuves des pages 91-240, laissées en manuscrit par Tobler, établir tous les textes suivants (pp. 241-418), traduire en latin la préface allemande du précédent éditeur (pp. xj-xxxviij) et compléter cette préface (pp. xxxix-lv). Il a, de plus, composé de toutes pièces un second volume, actuellement sous presse ; ce volume, d'environ 420 pages, contiendra, sous le titre de :

ITINERUM HIEROSOLYMITANORUM & DESCRIPTIONUM
TERRÆ SANCTÆ
BELLIS SACRIS ANTERIORUM
SERIES CHRONOLOGICA

tous les témoignages occidentaux, relatifs aux pèlerinages antérieurs aux Croisades.

Il formera la seconde partie de l'œuvre commencée par Tobler.

Il sera suivi d'un index embrassant les deux volumes, et d'une carte de Syrie et de Palestine; il paraîtra en 1880.

Le Comité de Direction.

CONSPECTUS

—

a

PRÆFATIO

PALÆSTINÆ *geographiæ initium in* Itinerario a Bordigala Hierosolymam usque *minime quærendum, sed ad multo anteriorem ætatem regrediendum est, si de Flavio Iosepho, Ptolemæo & Talmude,* [1] *ut clariores tantummodo nominemus, mentionem fecerimus. Quæ autem in præsenti volumine collegimus opera, ea tantum sunt, quæ latino conscripta sermone, ad Terræ Sanctæ geographiam spectant.*

Quum antiquissimas Palæstinæ descriptiones in unum corpus colligere statuerimus, talis propositi utilitatem nemo certe negabit. Hic enim collecta invenientur, quæ antea multo labore perquirenda erant; nec dubito, quin magnum incrementum Orientis historiæ studia ex ista accipiant collectione; considerandum etiam textum non pro nostra commoditate pure transcriptum fuisse, summa autem cura datam fuisse operam, ut manuscriptorum codicum collatione melior evaderet aut sincerior restitueretur. Ne quis autem credat, quod singula iam itineraria pluries ediderimus, exceptis illis, quæ in Itinerario Hierosolymitano, *Theodosio, necnon & Beda Venerabili ad Palæstinam non pertineant, facilem ideo nobis fuisse in publicandis collectaneis operam. Multa enim iterum scrutanda fuerunt. Quod autem singula opera iam semel edideramus, nobis non parum profuit, quum nonnullas interpretationes & notas in promptu haberemus, quas illi legent, qui aliquid amplius de hoc addiscere voluerint.*

1 Cf. Neubauer, *La Géographie du Talmud* (Paris, 1868).

2 *Palæstinæ descriptiones ex sæc. IV, V & VI* (S. Galli, 1869); Antoninus Martyr, *De locis sanctis* (S. Galli, 1863); *Descriptiones Terræ Sanctæ sæc. VIII, IX, XII & XV* (Lips., 1874).

I

ITINERARIUM A BORDIGALA HIEROSOLYMAM USQUE.

Si temporum terminos, a nobismet ipsis constitutos,[1] *observaverimus, primus nobis obvius erit peregrinus* a Bordigala Hierosolymam usque, *qui suum iter anno* 333 *aggressus est. Etsi autem initæ peregrinationis annum noscamus, non ideo nobis multa de auctore cognita sunt; quippe qui originem & nomen scire cupiamus nec utriusque usquam aliquod reperiamus indicium. Ex illo uno tantum, quod peregrinus itineris initium a Bordigala ceperit, legitime suspicari possemus, illum Aquitaniam aut vicinam Bordigalæ regionem patriam habuisse.*

Opus quidem illud nihil aliud est, quam arida quædam militarium Romani imperij viarum usque ad Sanctos Locos descriptio, addita semper spatiorum notatione, quod nullam fere utilitatem afferret, nisi exactissime numeri transcripti fuissent. Ubi autem ad Sanctam Terram perventum est, locorum nominibus milliariorumque notationibus brevis adiicitur mirabilium rerum descriptio, non sine variarum fabularum relatione. Fatendum vero descriptiones istas maximi esse momenti, quippe quæ genuinæ sint. Reipsa illam operis partem tantummodo in codicibus manuscriptis Sangallensi ac Parisiensi reperire est, in quibus opus ipsum Peregrinantium libri *titulum non mentitur.*

Quod ad itinerarium ipsum, exceptis partibus quæ descriptionis sunt, pertinet, nos non fugeret, etiamsi anteriorum editorum opiniones ignoraremus, multa hodie in isto desiderari. Ex iis, qui me in hac explicanda parte præcesserunt, præcipuus atque idem utilissimus fuit Aurès.[2] *Oblivisci tamen non debemus iam ante illum itinerario curam dedisse marchionem* Fortia d'Urban, *cum propriis libri editoribus* Em. Miller & Lapie, *quorum quidem correctiones sæpius nimium audaces nobis visæ fuerunt.*[3] *Miller autem, qui uno*

1 Id est IV post Christum natum sæculum.

2 Cuius liber sic intitulatur: *Concordance des vases Apollinaires & de l'itinéraire de Bordeaux à Jérusalem, & comparaison de ces textes avec l'itinéraire d'Antonin & avec la table Théodosienne* (Nimes, 1868).

3 Cui libro titulus est: *Recueil des itinéraires anciens* (Paris, 1845).

tantum codice manuſcripto[1] *uti potuit, in præfatione dicit:* « Nous « l'avons collationné avec le texte publié par Weſſeling, & « nous avons relevé dans ce texte des fautes aſſez graves. » *Neque negandum illam editionem ſatis commodam eſſe; in qua nempe in tribus columnis poſiti ſint numeri, tum romani, tum arabici, & locorum intervalla ab ipſo Lapie recognita & ad milliares columnas exacta. Ut operis ſumma intellectu facilius evaderet, curatum etiam eſt ut diviſiones a qualibet maiore ſumma ad ſequentem (a* fit *ad* fit) *romanis numeris notarentur, ita ut XVIII diviſiones factæ ſint, quas ego maiuſculis vel uncialibus litteris diſtinxi.*

Multa in Itinerario *hodie deſiderari iam ſupra diximus; ſi quis enim, in iſta manuſcriptorum auxiliorum inopia, milliariorum ſummas, quæ plerumque falſæ ſunt, corrigere tentaviſſet, ut ſinguli numeri cum numeris a ceteris auctoribus indicatis concordare poſſint (ut nihil dicam de locorum nominibus, quæ etiam diligentius & correctius ſcribenda eſſent), non parvum quidem laborem aſſumpſiſſet; quod, expoſitis aliquot exemplis, probare facillime poſſim:*

In peregrinatione quippe illa invenimus inde uſque ad Toloſam leugas & *a Toloſa* millia, *ſecundum diverſas editiones,* 106-108 leucas & 211-214 millia, *in ſumma* 317-322. *Deinde vero pro ſumma codices exhibent* 372, *nullo diſcrimine inter* leugas & millia *facto; quum autem ſumma iſta multo maior ſit, poſſumus leugis paulo plus ſpatij quam milliariis largiri.*

Iam intervallum a Sirmio *ad* Sardicam (*p.* 8-9) *in diverſis manuſcriptis codd. numero* 314 *notatur; in Pariſienſi autem codice* 317 & *in Veronenſi* 284 *millia reperimus. Inſuper animadvertendum, quod in hoc ultimo, ad tria nomina quæ ſequuntur, ſcilicet* ad Sextum (*p.* 8, *lin. penult.*), mutatio Sarmatorum (*p.* 9, *lin.* 13), & mutatio Redicibus (*pag.* 9, *lin.* 18) *numerorum deeſt notatio, quorum ſumma fuiſſet* 31 *millia, ita ut, ſi quis numerum iſtum ſummæ addiderit, concordiam, ſi non perfectam, certe ſatis magnam, inter diverſos codices exprimet. Illa exempla lectori ſufficere arbitror.*

Manuſcriptos impreſſoſque codices breviter indicandos cenſeo.

1 Biblioth. nat., lat. 4808.

MANUSCRIPTI CODICES:

a. *Codex Bibliothecæ capitularis Veronæ*, 52, *verisimiliter VIII sæc. exaratus; lectu facillimus.*

b. *Codex Bibliothecæ Sangallensis*, 732, *IX sæc., anno scilicet* 811, *conscriptus.*

c. *Codex Bibliothecæ nationalis Parisiensis, lat.* 4808, *X sæc.: cuius transcriptio, ab ipso Pithœo, cuius fuit olim istud volumen, facta, Aurelianis asservatur, Bibliot. municipal.*, 265. *Ille codex maximi est pretij, quum in illo nulla sit, uti in Veronensi, a* Cesarea *usque ad* Tarracinam (*p.* 20-23) *lacuna, & cætera multo diligentius referat. Quum Anat. de Barthélemy Veronensem codicem ediderit,* [1] *collectis variantibus lectionibus e Parisiensi codice, quem ipse in manibus habuit, curavi, ut illa editione, quæ cum ea, quam E. Miller impressioni dedit, non omnino congruit, quamvis hæc plenior sit, semper uterer. In præsenti autem editione meliores, quas nobis obtulerunt codices, lectiones elegimus, nec eas semper corrigere potuimus, ut qui recentiores ac scribarum negligentia depravatos codices tantummodo in manu habueribus. Variantes lectiones, quæ multæ sunt* (*præsertim in proprie dicto Itinerario*), *in notis expressit; littera* V *Veronensem codicem,* P *autem Parisiensem designat.*

Duos insuper manuscriptos codices Romæ, in Vaticana Bibliotheca, asservari tradit Montfaucon (Bibl. Biblioth., I, 81, 93), *quos nemo præter ipsum vidit aut reperit.*

EDITIONES:

a. 1589, *absque loco*, 12°, *Pithœo curante* (*ex cod.* c).

b. 1600, *Coloniæ*, 8°, *Andrea Schotto edente.*

c. 1619, *Amstelodami in P. Bertij* Theatro geographiæ veteris, *t.* II, *in Appendice, pp.* 39 *& sqq., nihil fere adiungit illis quæ præcedunt editionibus.*

d. 1735, *Amsterodami, Petro Wesselingio curante, qui codicem tantummodo Parisiensem in manu habuit.*

e. 1811, *Paris., Châteaubriand, in notis ad librum cui titulus:* Itinéraire de Paris à Jérusalem. *Nullius pretij editio.*

1 *Revue archéologique*, juillet 1864, pp. 99-108.

f. 1844, *Parif.*, *Migne*, *in* Patrolog. latina, *t. VIII*, *c.* 783-795; *Weffelingianæ editionis de verbo ad verbum repetitio.*

g. 1845, *Parifiis*, *in opere cuius titulus fequitur :* Recueil des itinéraires anciens, 8°, *p.* 171 *& fuiv. Quam editionem ex cod. Parif.* (c) *Fortia d'Urban*, *vel potius E. Miller confecit.*

h. 1848, *Berolini*, 8°, *ad calcem* Itinerarij Antonini, *edent. G. Parthey & M. Pinder*, *qui eodem illo cod. Parifienfi tantummodo ufi fuerunt.*

i. 1854, *Lipfiæ*, 8°, *ad calcem libelli Iacobi Berggren* Flavius Iofephus, *pp.* 54-55 (*fragm.*).

j. 1864, *Parifiis*, 8°. Revue archéologique, *nouv. férie*, *t.* X, *p.* 99-108; *ex codd.* a *&* c, *curante Anat. de Barthélemy.*

k. 1869, *Sancti Galli*, 8°, *inter* Defcriptiones Terræ Sanctæ ex fæcul. IV, V & VI, *quas ipfe collegit præfentis voluminis editor*, *hic primo trium codd.* a, b, c *lectionibus ufus.*

II

PEREGRINATIO SANCTÆ PAULÆ.

Concilii tempore, quod Romæ anno 382 actum eft, Paula, ex nobili genere Romana matrona, fpirituale commercium inivit cum fancto Epiphanio & fancto Paulino, quorum inftinctu chriftianam religionem Sanctaque fimul Loca miro amplexa eft amore. Inde confilium itineris ad Hierofolymam fufcipiendi; nempe, forore fua Euftochio & illis duobus ecclefiæ patribus comitantibus, patria fimul ac filiis relictis, triginta & feptem annos nata, viam ad Orientem ingreffa eft, & fancta civitate femel invifa, in urbe quam præcipue amavit, Bethlehem dico, domicilium elegit, ubi quum viginti annis affidue manfiffet, anno 404 mortem obiit. Huius peregrinationis relationem fanctus Hieronymus, Paulæ comes (temporis enim & præfertim Orientis mores opinionem illam fane credibilem efficiunt), pofteris tradidit; eius autem defcriptiones non pauca nos edocet, & de perfonis, & de rebus ac locis. Quum autem ego in hac editione tantummodo quod geographiæ intereft defti-

natum habuerim, ex iis epistolis sancti Hieronymi ad Paulæ filiam Eustochium, quæ vulgo Epitaphium *aut* Vita sanctæ Paulæ *dicuntur, solum* hodœporicum *retinui.*

Illius operis XV sæculo atque sequentibus multæ editiones publici factæ sunt iuris. Itaque legitime credere fuisset nihil novissimo editori superfuisse faciendum; at longe aliter fuit. Duorum enim manuscriptorum codicum, in Monacensi regia Bibliotheca asservatorum, lectionibus usus, non pauca in melius mutare ac corrigere potui; quorum uterque pergamenus ac satis antiquus. In præsenti autem textus recensione hæc maxime notanda videntur: concitas *pro* consitas (*cap. III*), cubicula *pro* cubiculum (*cap. V*), deficiet *pro* defluit (*cap. XVIII*). *Manuscriptorum impressorumque codicum auxilio sensum aliquo modo validius arripui in cap. XII:* Hortum balsami & vineas Engaddi *pro* balsami vineas; *necnon in cap. XIII:* Thecuam, patriam Amos *pro* thecuam atque Amos:

Codices *quibus usi fuimus:*

a. *Codex Bibliothecæ regiæ Monacensis, lat.* 12104 (*m. s. XI*), *qui maioris est momenti.*

b. *Codex eiusdem Bibliothecæ, lat.* 14031 (*m. s. XI*).

Editiones *præcipuæ:*

1468, *Romæ, in-fol., inter cætera divi Hieronymi opuscula, II, f.* 235, *ed. princeps.*

1528, *Lugduni, in-4. Io. Crespin, curante Des. Erasmo, I,* 195.

1643, *In* Actis sanctorum, *Ianuario mense, t. II, p.* 711, *curante Bollando.*

1706, *Paris., studio Ioannis Martianay, inter s. Eusebij Opera, IV, c.* 669 *& suiv.*

1734, *Veronæ, in edit. Vallarsiana* Opp. omnium *s. Hieronymi, t. I, c.* 684.

1869, *Sancti Galli, a T. Tobler, inter* Descriptiones Terræ Sanctæ, *pp.* 1-9.

III

PAULA ET EUSTOCHIUM *DE LOCIS SANCTIS.*

Forsan quidam mirabuntur, quod annus 386 *annum* 404 *in hoc titulo :* Peregrinatio f. Paulæ, *secundum temporum ordinem non præcedat; eius autem rei causam in eo reperimus, quod utriusque Romanæ matronæ peregrinatio multo prior est, quum profecto serius Marcellam, ut Bethlehem veniret, invitaverint.*

Impressas tantum editiones in manibus habuimus.[1] *Editionem Vallarsij in s. Hieronymi* Opera omn., *tom.* I, *part.* 2, *pag.* 203 *sqq.* (*Venet.*, 1766), *omnibus aliis prætuli. Vallarsius epistolam in capitula diviserat, ac nobis primo exemplum eius sequi non utile visum fuerat. Dein vero eo venimus ut, nonobstante epistolari forma, capitulorum tamen numeros apponeremus, quamvis nostra divisio non omnino cum ea congruat, qua commendandus ille editor usus est, quum ea nobis non semper iusta videretur. Huius vero epistolæ tantum ulteriorem partem, quæ ad geographiam magis pertinet, retinuimus.*[2]

IV

EUCHERIUS *DE LOCIS SANCTIS.*

Huius auctoris, sancti Eucherij, Lugdunensis episcopi, dummodo nominis sinceritas non in dubio sit,[3] *nomen & patriam novimus.*

Non omnia quidem exscripsi ex iis, quæ in epistola Eucherij vel

1 Nullo enim, inter plurima exemplaria f. Hieronymi manuscripta, huiusce epist. codice, ne Caduinensi quidem exemplari (de quo optime disseruit Martialis Delpit, *Essai sur les anc. pèlerinages*, pp. 373-374), uti voluit T. Tobler, utpote qui opusculum istud minimi esse, quoad geographiam, momenti arbitraretur (*Nota Aug. Molinier*).

2 Hos tantum duos, ex omnibus f. Hieronymi operibus, libellos præsenti collectioni inserere placuit; liber enim, cui titulus : *De XLII mansionibus filiorum Israël in Deserto*, fere nulla, quæ ad geographiam spectent, suppeditat, nec nostrum erat ea omnia, quæ passim in suis commentariis de Locis Sanctis dixerit divus auctor, colligere.

3 Hanc enim epistolam spuriam esse contendunt nonnulli, inter quos C. T. Schœnemann (*Bibliothec. historico-literaria Patrum Lat.*,

Faustini leguntur, quum mihi parum utile fore visum esset, si loca iam serviliter transcripta ipse iterassem, quæ verbis XX a Chebron *sic incipiunt:* « Igitur longitudo sive latitudo Iudææ « quanta sit, s. Hieronymus determinavit in quadam epistola « ad Dardanum, ex qua nos huic operi, quæ necessaria vide- « bantur excerpsimus, in qua adversus Iudæos de Terra Repro- « missionis etiam addidit hæc..... Hæc Hieronymus. » *Quin etiam adduntur excerpta quædam ex Flavio Iosepho,* De bello iudaico, *lib. III, cap.* 3, *& postquam caput humanum cum urbe Hierosolyma, ut regionis capite, comparavit, his verbis paginam claudit:* « Hactenus Iosephus. Quæ idcirco relationi huic inserenda putavi, ut veritatem studiose inquirentibus maiorem Iudæus relator de Iudææ situ fidem faceret. » *Sequuntur verba quædam, ex Eucherij* Commentario in Libros Regum, *de fonte Siloah. Cæterum non prætereundum est eundem auctorem in suis super Sanctam Scripturam commentariis multa geographica inseruisse, quæ non magni pretij existimanda sunt, quum ea ex Eusebij Hieronymique* Onomastico *plerumque de verbo ad verbum transcripta sint.*

Editionem *tantum unam novimus, quam in* Nova Biblioth. manuscriptorum librorum, t. I, *dedit Philippus Labbe* (*Paris.*, 1657). *Eumdem textum typis expressit Ugolinus in* Thes. Antiquitat. sacrarum (*Venet.*, 1747). *In utraque autem editione tam mendosus textus legitur, ut quædam, aut nullo modo, aut difficillime intelligi possint, præsertim quum nullum alium habuerimus codicem manuscriptum, cuius auxilio pravas lectiones corrigeremus, nisi illum ipsum quem excripsit Ph. Labbe* (*Vaticanus,* 636 a, *m. s. XIII*). *Etsi huic brevissimæ descriptioni magnum haud tribuendum sit momentum, non tamen omnino indigna est, quæ intentum habeat lectoris animum.*

Lipsiæ, 1794, II, 775), qui nihil ad suam probandam opinionem affert. Nullus certe ex antiquis auctoribus de hoc libello inter sancti Eucherij opera mentionem facit. (Cf. A. Schottij *Præfat.* ad *Opera* s. Eucherij in *Maxima Bibliot. patrum Coloniensi,* t. V, c. 739-740). Sive autem sit genuina, sive non, Eucherij epistola ad Faustinum, certe descriptio cum illis congruit, quæ episcopi Lugdunensis tempore de Palæstina nota erant (*Nota A. Molinier*).

[Codicis *cuiusdam manuscripti, Parisiis asservati (Bibliot. Nat., cod. lat.* 13348 (*ol. S. German., n°* 1309 *lat.*), *f.* 64, *membr., VIII sæc.*), *in quo, ut & in Vaticano, Eucherij epistolam continuo sequuntur, nullo titulo, nulla rubrica interposita, fragmenta duo, ex epistola s. Hieronymi ad Dardanum* de Terra repromissionis *& libro Flavij Iosephi*, De Palestinæ descriptione ac situ, *lectiones præcipuas hic in notis apponere placuit. Qui certe fere in omnibus præferendus foret, ut qui perantiquus, item & optimus. Etsi tamen minime spernendæ sint ipsius lectiones, non tamen hoc opusculum rursus impressioni dare utilissimum nobis visum est.*[1] (A. Molinier.)]

V

BREVIARIUS DE HIEROSOLYMA.

Hic tandem habemus antiquissimam urbis Ierusalem descriptionem hucusque ineditam. Quæ descriptio, licet brevis, quum tantummodo intra muros urbis Ierusalem tota scriptoris res agatur, & exceptis quibusdam corruptis locis, claritate tamen & passim novitate commendanda est. Reipsa, si quis eam attente examinaverit, non negare poterit ex ea descriptione præcipuarum ecclesiarum lucidiorem imaginem in animo formari, præsertim quod ad Constantinianam, Golgothanam & S. Sepulchri basilicas *pertinet. Ex eo autem, quod uno tantum manuscripto codice in constituendo textu & ad sensum revocandum usi simus, in magnum periculum nos incidisse, non dissimulari potest.*

1. Lectiones hæc sunt: P. 51. *Titulus deest.* — Fausto presbytero. — l. 1, Hierusolimitanæ. — l. 2, agnitus erat. — l. 5, non defusione quamquam. — l. 10, aiunt adeunti tibi eam. — P. 52. l. 1, excipit. — l. 2, frequentatur. — l. 14, loca visuntur. — l. 27, tenditur vicina. — l. 29, Betsaida piscina. — l. 32, prærupta rupte. — P. 53, l. 1, expectat intra... in radicibus. — l. 2-4, qui non... decurrens *deest.* — l. 6, quæ vallis. — l. 7, Cedron turrens. — l. 20, æstivum. — l. 22, terræ Iudeæ. — l. 26-28, Iordanis... appellatur *deest.* — l. 29, quorundam. — l. 30, infra meridianam. — l. 31, oppidum possedit. — P. 54, l. 1. terræ Israhel. — l. 2, aquilonale. — l. 3, quippe. — l. 4, continentur. — l. 5, pergentibus, de quo Iordanes Erom a loco nomen sortitus est. — l. 7, Cebron. — l. 8, miliario.

Fatendum quidem fere omnia, quæ in Breviario *inveniuntur, a Theodosio nobis tradita fuisse, qui etiam insuper multo plura amplectitur. Quod si quis* Breviarium *cum* Antonino Martyre *comparaverit, mox animadvertet nullam certe inter illos auctores affinitatem esse,* Breviarium *autem aliunde (si raro in rebus, at certe in verbis) sæpius haustum esse. Quod uno tantum exemplo demonstrari facile erit: Columna, Zione sita, ad quam Christus flagellandus ligatus est, iam apud Hieronymum describitur, in* Breviario *autem & apud Theodosium (c. VI) additum est, ex columnæ amplexu vestigia mansisse; quin etiam apud* Antoninum Martyrem *legimus in sacrorum vestigiorum mensura curandi virtutem inesse. Quod ad lapidationem s. Stephani pertinet, maior adhuc inter hos auctores differentia. In* Breviario *& apud* Theodosium, *de uno tantum lapide mentio facta est, super quo Stephanus lapidatus esse dicitur, cum apud Antoninum multi lapides afferantur, quibus ille occisus fuerit.*

An Breviarius *&* Theodosius *communem fontem habeant affirmare vix possumus; quidquid autem id est, derivatur uterque separatim, haud procul a communi, exceptis tamen illis locis quibus ordo diversus est, ut eo loco ubi apud* Theodosium *dicitur* S. Sepulcri ecclesiam *ab occidente ad orientem versam esse, cum* Breviarius *sicut &* Eucherius *eam ab oriente ad occidentem versam describat. Difficilius adhuc dictu est uter prior sit,* Breviarius *ne an* Theodosius. *Ego quidem, fortasse immerito,* Breviarium *altero esse credidi opere antiquiorem; certum quidem est utrumque librum ante medium sæculum sextum conscriptum fuisse.*

CODICEM *unicum secutus sum, illum videlicet membranaceum, sæc. IX exaratum, qui in Ambrosiana bibliotheca sub n° M.* 79, *Sup., Mediolani asservatur, a Ludov. Bethmann anno* 1854 *indicatus.* [1]

VI

THEODOSIUS, *DE SITU TERRÆ SANCTÆ.*

Auctoris nomen non est, ut equidem prius scripsi, Theodorus, sed secundum manuscriptos illos codices, qui Romæ *&* Lovanij *asser-*

1 Pertz, *Archiv*, XII, p. 611.

vantur, Theodosius. Illum diaconum aut archidiaconum[1] *fuisse scimus, amplius autem de eius persona, vita & patria quidquam colligere nequivimus.*

In præsenti compilatione nobis distinguenda est pars antiquior ab altera, quæ posterius operi genuino addita fuisse videtur. Quæ prior, quum sit quam in Sangallensi ac Parisiensi codicibus passim truncatam reperimus, unius auctoris opus principio sane fuisse potuit. Præcipuæ partis ætatem ad priorem, ut iam dictum est, sexti sæculi partem refero. Ad hanc opinionem ex eo præsertim ductus sum, quod in ea de quibusdam rebus mentio inveniatur, quæ per invasionem Persarum & Arabum dominationem postea mutatæ sunt; dein quod mirum in modum cum descriptionibus Antonini martyris *(qui sane recentior est) congruat. Cum autem pluries Theodosius Anastasium imperatorem, qui annis* 491-527, *Antoninus vero Iustinianum, qui annis* 527-557 *regnavit, nominent, necesse est unum & alterum satis fidelem utriusque principis memoriam habuisse.*

Si autem eas partes, quæ posterius additæ, & intra parentheses (....) *a nobis in hac editione positæ sunt, examinaveris, animadvertes in his — si regionis circa Bethleem & Hebron descriptionem exceperis, — historias quasdam pias, sanctorum epitaphia, atque iter filiorum Israel per deserta solummodo contineri, cuius quidem itineris auctorem fuisse Theodosium nonnulli falso putaverunt. Procul dubio enim, ut exempla afferam, in XXVII capitulo pars aliqua addita est, quum in eo de Pipino I Francorum principe, qui anno* 752 *regnare incepit, agatur. Ex eo autem, quod deinde in cap. XXIX dictum sit,* Pæneam nunc Belinam *nomen habere, & quod alias Theodoricus declaret:*[2] « *Hæc* (Cæsarea Philippi) *a modernis* Belinas *appellatur,* » *evidentissime patet hæc verba post sacras expeditiones addita fuisse.*

Nunc vero si descriptionem Viæ puerorum Israel *attentius*

1 Archidiaconum eum vocant optimus codex operis, cui titulus: *De situ Terræ Sanctæ secundum Th.* (Cf. p. 81), necnon Gervasius Tilberiensis (cf. infra p. xxiij). Theodosij nostri coævus exstitit s. Theodosius archimandrita, de quo vide *AA. SS.*, ian. mens., I, 686, & infra *Indicem* nostrum *peregrinorum* ad ann. 501-529.

2 Cf. *Libellum de Locis sanctis*, p. 100.

legerimus, agnoſcemus eam quoddam per ſe ſingulare opus eſſe, quod tantummodo in Londinenſi & Lovanienſi codicibus reperitur, eamque poſterius noſtro operi adiunctam fuiſſe ſuſpicamur. Ego quidem olim huius poſterioris opuſculi ſcripturam temporibus illis, quæ ſacras expeditiones paulo anteceſſerunt, libenter tribuiſſem, ſed diutius meditanti certum viſum eſt, illud circa extremos XII ſæculi annos compoſitum fuiſſe. Inveniuntur quidem iam apud Hieronymum, in 78 Epiſtola *ad Fabiolam,* 42 *illæ* manſiones *Iſraelitarum in deſerto; in illo tamen libello, narrandi ratio longe alia eſt. Frequenter enim ex textu citantur loci quorum quiſque exegetica ratione explicatur; interdum etiam propria nomina explanantur. Secundum autem W. A. Neumannum,*[1] *in duodecimo ſæculo plura ſcripta fuerunt, quæ* manſiones *illas continebant, opera, ſcilicet a* Fretello, *& ab illo anonymo auctore quem Innominatum VI vocavimus. Brevem deſcriptionem huius* Viæ filiorum Iſrael *publici iuris etiam fecit dom. de Voguë.*[2]

Hæc ultima deſcriptio & illa, quam apud Theodoſium invenimus, ab omnibus aliis mihi ſeparanda videntur.

In priore Theodoſij operis parte, haud abſque magna confuſione, omnia exponuntur, ex quo facillime intelligitur, quomodo alia quædam paulatim interpolari a tranſcriptoribus potuerint. Confuſionem illam in prioribus noſtris editionibus obſervare nobis non licuerat; nunc autem ſine periculo poſſumus ordinem quemdam reſtituere, quo adiuvante multa intellectu faciliora evaſerunt. Summa tamen opera curatum eſt, ne quidquam a nobis reciſum e textu deſideraretur.

His uſi ſumus CODICIBUS :

a. *Codex in bibliotheca Sancti Galli, membranaceus,* 732, *a.* 811 *conſcriptus, f.* 98-104; *lacunis plenus iſte codex, ſed antiquitatis cauſa utilis ac precioſus.*

b. *Codex in Muſæo Britann. Cotton. Titus, D. III,* 8°, *f.* 68, *XIII-XIV ſæc. Mendoſus, confuſuſque, nec tamen adeo inutilis.*

c. *Codex in bibliotheca Univerſitatis Lovanij,* 10, *chartaceus, ſæc. XVI* (*in libro Gervaſij Tilberienſis,* De ociis imperialibus,

1 *Œſterreich. Vierteljahrſchrift für Kath. Theologie,* 7. Jahrgang, 3. Heft.

2 *Les Egliſes de la Terre-Sainte,* p. 417 ſqq.

qui enim Gervasius in opere isto Theodosij libellum inseruit). [1] *Inter se maxime conveniunt Londinensis ac Lovaniensis codices.*

Editiones *hæ sunt:*

a. 1756, *Ensidlæ, Dom. Calmet in suo* Diario Helvetico, *fragmentum quoddam parvum ex codice Sangallensi edidit.*

b. 1865, *Sancti Galli, Tobler (T.),* Theoderici libellus de locis sanctis, 1865, *ex cod. Londinensi.*

c. 1869, *Sancti Galli, Tobler (T.),* Theodori liber de situ Terræ Sanctæ, *inter* Palæstinæ descriptiones, *pp.* 31-42.

[*In hac editione, Theodosium continuo sequitur quoddam brevius opus, cui titulum dedimus:* De situ Terræ Sanctæ secundum Theodosium. *Illud enim opusculum si attentius examinaveris, facillime tibi patebit omnia fere, quæ in eo continentur, e Theodosij scriptis extracta fuisse. Prioris nostræ editionis præcipuus auctor, Titus Tobler, quum in manu duos solummodo codices habuisset (Vaticanum dico* 6018 *& Parisiensem* 4808), *hanc novam redactionem parvi fecerat, & textum quemdam maxime corruptum, e ms. Paris. impressioni tradiderat. Sed nobis sedulius quærentibus, mox innotuerunt tres alij codices, quorum duo Romæ, alius vero Parisiis asservabantur. Inde hæc altera & accuratior, quam (pp.* 81-88) *damus, editio. In istis quinque, quibus usi sumus, codicibus, duæ, ut ita dicam, familiæ notandæ sunt; alij enim aliter incipiunt, & in Vaticano* 6018 *ac Parisiensi* 4808, *brevissimum deest proœmium, quod exhibent alij tres codices, scilicet Reg.* 554 *&* 630 *& Paris.* 4892. *Cum autem isti tres posteriores codices inter se conveniant, non idem dicere potuimus de Vat.* 6018 *& Paris.* 4808, *qui maxime inter se differunt. Parisiensem codicem, inter omnes pessimum, olim iuris publici fecit d. Anat. de Barthélemy in opere, cui titulus:* Revue Archéologique (1864), pp. 108-112.

1 Leibnitius, *SS. Rerum Brunswicensium*, t. I, p. 948-955. Gervasij operis quædam gallica exstat versio, a Iohanne de Vignay sæc. XIV confecta, & in bibliotheca comitis de Ashburnam (Libri 19, m. s. XIV, in-f.) asservata, quæ verisimiliter Theodosium reddit; eam serius, cum Gervasij locis quibusdam, edemus.

Quin etiam, tres alios & antiquissimos codices, procemio equidem carentes, nobis serius reperire contigit. Horum priores, unum scilicet Monacum (ex abbatia Wassobrunensi) missum, & in bibliotheca regia eiusdem urbis hodie sub n° lat. 22053 *asservatum, alterum autem a v. cl. Leop. Delisle in bibliotheca regia Hagana (n°* 165) *nuperrime repertum, ad calcem huius voluminis iungere placuit.*[1] *Sæculo enim nono ineunte scriptus, codex Wassobrunensis, cuius, adhuc incogniti, T. Tobler notitiam nullo modo habere potuit, nonnulla suppeditat ad textum huiusce opusculi constituendum, scripturæ quidem mendosissimæ, sed non ideo contemnendus, ut qui regionum ac locorum nomina exactissime nobis transmiserit; Haganus autem, sæculo VIII exaratus, fine quidem mutilus, nec optimas præbens lectiones, cæteris antiquior esse videtur. Uterque ab aliis codicibus in multis, licet parvi pretij, discrepat.*

Tertius, recentissime nobis a v. cl. Ottone de Heinemann, Guelpherbytanæ bibliothecæ præfecto, indicatus, in eadem bibliotheca (Weissemburg 99, *ff.* 144-151) *asservatur; cuius codicis, sæculo octavo in membrana optime scripti, præcipuas lectiones, nobis volumine toto iam impresso (de quo valde dolemus), missas, lector in notis infra reperiet.*[2] (A. Molinier.)]

1 Infra pp. 353-360.

2 P. 81-82, in nomine... habebit *d.* — P. 82, l. 7, habens, porticia, numero *d.* — l. 8, posticia *d.*, idem. — l. 12, labides, Iordanem. — l. 16, Dei. — l. 19, & *d.*— l. 21, Sebastæa. — l. 22, Sebastæa, ubi. — l. 23, domnus, passus est, Cinopoli. — l. 24, Tibiriada, Ihesus *d.* — l. 25, nudis *d.*, Tibiriada ad mare, Magdaline.

P. 83, l. 1, fontanas. — l. 2, Ihesus *d.*, apostlos, ibi & fatiravit. — l. 3, piscis. — l. 4, fontanas, Capharnau. — l. 5, ubi nati, apostli. — l. 7, Phamada, dua loca. — l. 9, Phamada civitate iungit. — l. 10, adpare abinde. — l. 13-14, nam... dicunt *d.* — l. 15, Domni, eletrina. — l. 16, caput, Libarius. — l. 17, Buzin usqui. — l. 18, Bizina, in *d.*, Eleutropori. — l. 19, locum ubi iacet. — l. 20, item *d.* — l. 22, Gaza; de Arasia usqui. — l. 23, Oliferni.

P. 84, l. 2, usqui Inmau, miliaria v, qua. — l. 3, autem *d.*, Inmau, Cleopas, confractione.—l. 4, & ibi, protulit, Diospoli. — l. 5, passus. — l. 6, & *d.* — l. 7, sanctam Tabitam. — l. 8, ibi cœtus. — l. 9, sancto. — l. 10, centurio *d.*, beato *d.*, apostolo *d.*, cepit. — l. 11, in Cesaria. — l. 12, de Diocesarea... v *d.*, de Cesaria. — l. 13, usqui in Sicetaburi. — l. 16, ad piscinam *d.*, domnus Philippu. — l. 17, inde usqui in illicem, app. Iereuetitu. — l. 18, tereuetitu, ubi *d.* — l. 19, *d. integra.*

VII

ANTONINI MARTYRIS *PERAMBULATIO LOCORUM SANCTORUM.*

De ipso Antonino nihil fere aliud novimus, nisi quod Placentiæ, Italiæ civitate, natus fuerit; cognomen autem Martyris non eccle-

— l. 20, sunt *d.*; ubi... David *d.* — l. 23, propheta *d.* — l. 24, habitabit, sancti *d.* — l. 27, profeta. — l. 28, sunt *d.*, suscitavit. — l. 30, noster... Christus *d.*

P. 85, l. 6, altarium. — l. 7, collatur ibi, noster *d.* — l. 8, passus numero, tectæ sunt totum eum. — l. 9, passus numero. — l. 10, Golgotha eclisia. — l. 12, ipsam sanctam *d.* — l. 15, eclisia, sunt inter. — l. 17, iuxta se. — l. 21, vel digita. — l. 22, facies eius. — l. 24, Stefanus. — l. 25, Theudosi. — l. 26, locum, profeta. — l. 27, murus. — l. 28, piscina Probatici. — l. 29, noster Ihesus *d.* — l. 30, item in Probatica. — l. 31, eclesia domne. — l. 32, qui *d.*, ascensu. — l. 33, pro pinna, iactatus, ei *d.*

P. 86, l. 1, occidit, montem. — l. 3 & 4. Iacob. — l. 5, fabricaverat, recondedit. — l. 7, ibi. — l. 8, sancte *d.* — l. 9, cum eis *d.*, ibi. — l. 10, apostlis recumbebat. — l. 12, carnis. — l. 13, suis *d.*, discendent. — l. 15, monasterius. l. 17, usquedum vivit. — l. 19, hoc, aperiuntur. — l. 20, deponitur, aqua vero. — l. 21, de cisterna auriuntur. — l. 22-23 *desunt.* — l. 24, domnus Clemens. — l. 25, in mari passus est. — l. 26, cui & anchora ad collum legata, eius sacerdotes &. — l. 27, omnes populos per barcas veniunt. — l. 28, recedit maris per milia sex, super extenditur tentorius. — l. 29, altare, missas. — l. 30, expelluntur.

P. 87, l. 1, quis vero devexatiens. — l. 3, item de, domnus Andreas. — l. 5, Mermidona. — l. 7-8, sedeant per peregrinos suscipiendos, inde iam est Armenia. — l. 9, Memfis. — l. 11, Wandalorum. — l. 13, Cesaria. — l. 15, Sebastia. — l. 18, Galacia, Deudorus. — l. 19, in provincia Galacia, Ploton. — l. 21, montes, Eufrates. — l. 22, inrigat. — l. 25, in celis *d.* — l. 28, super, recumbebat. — l. 29, irrigat de fontana Helisei. — l. 30, agusto medio ipso agro. — l. 32, medietas cum illuc rectum fuerit aratur &.

P. 88, l. 1, quem. — l. 2, & exinde *d.* — l. 3, transmittitur.... tempore *d.* — l. 5, procussit. — l. 7, aquas calidas. — l. 8, leprosi mundantur. — l. 9, locum, marmoria. — l. 14, anno, per. — l. 15, usque *d.* — l. 16, Tabur. — l. 18, fontem illum. — l. 21, Maris Mortius. — l. 22, Sodome & Gomurra, alias tres. — l. 23, mortuo. — l. 25, se minuet luna, minuet ipsa. — l. 28, molle *d.* — l. 29, alia *d.* — l. 34, monticellos sunt multos. — l. 35, discendit, ipse.

ſiaſtico ſenſu intelligendum eſſe videtur, ſed inde additum quia in itinere ſuo multa adverſa perpeſſus fuerit. [1]

Peregrinatio vero inter cæteras inſignis, quæ in ſuo ampliori circuitu a paucis exploratas terras amplectitur. Antoninus quippe non Syriam tantum & Palæſtinam, ſed & montem Sinaï ac Meſopotamiam perluſtravit. Quum multa autem non immerito in eius relatione reperire ſperare nobis licitum fuiſſet, pauca tamen ille libellus nobis ſuppeditavit. Attamen illa, etſi nimium rara ſint, quæ fruſtra alias requireres, nobis ſatis pretioſa videbuntur.

Anno equidem 1863 *Antonini operis editionem dedi novam, ad quam ſcilicet condendam tribus manuſcriptis codicibus uſus ſum: in præſenti accuratiori editione aliqua in melius mutata invenies, quæ tamen non maximi ſunt momenti, etſi plures manuſcriptos codices, Bruxellenſem, Monacenſem, Pariſienſem, Londinenſem, Caduinenſem & Berolinenſem, in manibus habuerim. Pariſienſis* Antoninus *ſic incipit:* « De locis ſanctis, quos perambulavit beatus « Antoninus Martyr, » *in quo quidem codice Antoninum continuo ſequitur Bedæ libellus. Londinenſis autem:* « Antonini Placen- « tini, Martyris, ſive cuiuſcunque ſit, Itinerarium de locis « Terre Sancte. » *Uterque codex, quum poſt publicatam editionem meam in manus venerit, pauca utilia præbuit, cuius varias*

P. 88*, l. 1, Sarapta, Suria. — l. 4, ipſa eſt metr. — l. 6, ſuſcitavit, prophete *d.* — l. 7, mulieres, tantummodo. — l. 8, ſecunda morte. — l. 10, ſancti Lazari, paſcha dominico. — l. 11, populos convenet. — l. 12, civitates xiij. — l. 14, Filadelfia, Gerana. — l. 15, Aritoliada. — l. 16, dicitur *d.*, Chanæ. — l. 17, Suria. — l. 18, que Armenias. — l. 19, Aſia, ibi. — l. 20, catolus, Viricanis. — l. 21, Stefanus. — l. 22, latini. — l. 23, diſcipolus domni. — l. 24, Sina infra civitatem. — l. 25, in Heluzath, de Eluzat ſimilas. — l. 27, compenzaria tenire. — l. 28, heremo. — l. 29, propoſitus. — l. 30, propoſitus, imperatoribus *d.* — l. 31, de capite eorum conſervabat, ipſe.... caſtigabat *d.*

P. 88**, l. 1, domna, Bethlem. — l. 2, ſedet ſuper. — l. 4, ut dum, porta, Stefani. — l. 5, unus. — l. 6, iogus bovum. — l. 7, movere *d.*, in antea accidere, revocata, altaris. — l. 9, Orbicius. — l. 11, eum ſepulchris foras. — l. 13, propter. *Cætera deſunt, uno folio in codice ablato.*

1 Quinetiam cognomen illud acceſſiſſe poteſt peregrino noſtro, propter quemdam ſcribarum errorem, qui ipſum eumdem ac martyrem Antoninum, cuius memoria Placentiæ colitur, eſſe opinati fuerint.

lectiones plerasque in notis adiunxi. Monacense autem fragmentum, quum antiquum sit, magno adminiculo nobis esse debuisset; sed res aliter vertit, multa enim in eo & in Andegavensi editione similia. Quinetiam fere semper Bruxellensis codex editioque Bollandistarum inter se congruunt. Licet in illo Itinerario *quædam restitui facile possint, in multis tamen locis quædam inveniuntur manifeste mendosa, ut in c. VII:* « Gadara que & Gabaon vocatur, » *in c. XXV:* « Diospolim civitatem, que antiquitus dicebatur « Azotus. » *Alibi autem animadvertes res mirum in modum confundi; & ut exemplum apponam, in c. VI post hæc verba:* « De « Tabor venimus » *sequentia verba addidi:* « Ad mare Tibe-« riadis » *quæ in VII cap. inveneram. In c. XXXI sunt etiam plura meliori disponenda ordine, quod quidem præsertim defunctus professor Tuch manifestum fecerat in sua eruditissima dissertatione.*[1] *In eodem capitulo expunxi, postquam de longo locorum intervallo certior factus fueram,* Gelboe *post* montem, *ita ut ad finem capituli non* « in ipsis montibus, » *sed* (2 *Reg.* I, 21) « in montibus Gelboe nunquam pluit & *cætera* » *legendum sit.*

Quod autem Antonini peregrinationis duæ sint distinguendæ retractationes, hoc nullo modo mihi adprobatum videtur, quippe qui Caduinensem codicem, qui alteram ex istis duabus recensionibus servavit, attente perlegerim, nec in eo nibil aliud quam genuini operis quamdam epitomen repererim. Unus tantummodo codex, scilicet Sangallensis, qui quidem archetypo omnibus aliis propinquior est, ab aliis magnopere inter se similibus discernendus est. Ille igitur maximi pretij est, quum ex eius auctoritate usque ad Nazareth ordinem restituere mihi licuerit, nec illud desiderari satis potest, irritis omnibus ad inveniendos ignotos codices conatibus, quod archetypon vel saltem eius fidelissimam transcriptionem, qua adiuvante, futuri editores certiora fundamenta instaurarent & lucem longius proferrent, nemini reperire contigerit. Sangallensis autem codex non solum ideo perutilis, sed etiam in multis locis meliorem textum & additiones plurimas præbet. Ex aliis vero codicibus ea quæ addi possent, minoris sunt momenti, quippe quæ facile a scribis interpolata esse potuerint.

1 F. Tuch, *Antoninus martyr, seine Zeit und seine Pilgerfahrt nach dem Morgenlande.* Leipzig, 1864, 4°.

Quo vero facilius textus noster cum vulgari conferri posset, id utile fore putavi, si Antonini peregrinationis breviorem recensionem ad meæ editionis calcem adderem. In hoc itaque volumine post integriorem operis redactionem, Vaticanam versionem invenies.

Quinetiam, nobis tandem in recentissimis temporibus contigit mutilatum Caduini codicem, qui quidem ulterioris ætatis, sæculi scilicet XII vel XIII[1] *est, in manibus habere. Illum ergo totum inseruimus, qui præcedentem textum de verbo ad verbum sequitur. Quamvis autem de illo multa speraverint illi, qui me præcesserint, editores, fatendum est illum perparvi momenti esse atque ad textum nullum pene subsidium afferre. Eadem in eo, ut in plerisque aliis codicibus, confusio; & in eo verba ultima ab* Acciphen *usque ad finem desunt. Postquam ergo tot manuscriptos codices inspexerim, vix mihi fieri posse videtur, ut archetypon instauretur; hoc autem nos consolari potest, quod longi laboris gratia textum in multis locis emendatum ad lucem proferre nobis contigerit.*

[Impressione iam absoluta, tres novi & usque hodie ignoti in manus venerunt codices, qui eamdem ac Vaticanus continebant retractationem, e quibus textum meliorem, ut nobis visum est, contexuimus. Quorum primus Parisiis, alij vero Placentiæ reperti sunt. Textum, quem nobis illi quatuor codices, Vaticanum dico aliosque, suppeditaverunt, ad calcem voluminis retulimus,[2] *quem dignum esse credimus, qui ab omnibus vere eruditis viris attente perlegatur. Quippe enim in hac breviori itineris Antoniniani relatione multa intellectu faciliora leguntur, & regionum ac villarum nomina rectius transcripta nobis visa sunt. Parisiensis autem ac recentior Placentinus codex inter se magis conveniunt; Placentinum alterum ac Vaticanum ex eodem archetypo transcriptos esse credimus.*

Huic novæ scriptioni, quam in appendice iuris publici fecimus, antiquam Gallicam versionem addere placuit. Quæ, etsi parvi commodi ad textum latinum constituendum, non absque pretio est quoad verba & linguam. Versionis istius auctor penitus ignoratur; cum autem codex gall. 1038 *Bibliot. Nat. Paris., in quo cum*

1 Nec XV sæculi, ut typographico quodam errore pag. 90 impressum extitit.

2 PP. 360-382.

plurium Patrum vitarum translatione continetur opus illud, Blanchæ comitissæ Campaniæ circa annum 1220 *dicatus fuerit, hanc versionem in Campania circa hoc tempus redactam fuisse arbitramur. Qui tamen codex non genuinus ipse est, sed exemplar quoddam, anno circiter* 1250 *exaratum, idque nonnullis picturis ornatum. Cuius translationis auctor manuscripto codice, in multis cum codice Vaticano conveniente, usus est, aliqua etiam, eaque non magni momenti latinæ addidit versioni.* — Addit. A. Molinier.]

Codices *isti sunt, quos in manu habuimus:*

a. *Sancti Galli*, 133, *sæc. IX*; *antiquus quidem, nec inutilis.*

b. *Bernæ*, 582, *sæc. IX vel X; nonnulla desunt capitula, ad finem aliqua desiderantur.*

c. *Bruxellis*, 2922, *sæc. IX; minimi pretij codex iste.*

d. *Paris., Bibl. nat., lat.* 12277, *sæc. XI; olim Sancti Germani a Pratis, peroptimus.*

e. *Paris., lat.* 2335, *olim Colbertinus, sæcul. XII.*

f. *Londini, Britann. Mus. Add. mss.* 15219, *sæc. XII.*

g. *Romæ, Vatican.* 636 A, *sæc. XIII.*

h. *Vindobonæ, Bibliot. Cæsar. Palat.* 2432, *sæcul. XII-XIII*; *in multis locis abreviatus.*

i. *Berolini, lat.* 32, *sæc. XV, minimi pretij.*

j. *Monaci, Bibl. Reg.* 19149, *sæc. X. Capitula XXXV-XLIII præsentis nostræ editionis continet.*

k. *Caduinensis olim abbatiæ, nunc Petragorici (Bibl. episcopi), XII-XIII sæc. Nova quædam ac brevissima recensio.*

l. *Paris., lat.* 4847 (*olim Colbertinus*), *sæc. XIV.*

m. *Placentiæ, Archiv. S. Antonini, cca. an.* 1360 *conscriptus.*

n. *Placentiæ, Bibl. commun., Palastrelli*, 139, *ch. sæc. XVI.*

Editiones:

A. 1640, *Iuliomagi Andium* (Angers), 4°; *in qua editione cod. SS. Sergij & Bacchi prope Andegavos, necnon Thuano, hodie deperditis, usus est editor anonymus.*

A. 1680, *in Actis SS. Boll. maij tom. II, pp. x-xviij, Bollandistæ in manu habuerunt quemdam codicem, tunc in S. Martini Tornacensis bibliotheca asservatum, quem Bruxellensem superius indicatum esse valde suspicor.*

A. 1747, *in* Antiquitatum ſacrarum theſauro *Bl. Ugolini, t. VII, col.* 1207-1224. *Editionis quæ ſupra immediate reimpreſſio.*

A. 1849, *in Migne* Patrologiæ latinæ curſu, *t. LXXII, c.* 898 *& ſeq., in qua Bollandiſtarum editionem reimpreſſam reperies.*

A. 1863, *Sancti Galli, cum notis variis ac lectionibus, auctore T. Tobler.*

VIII

ARCULFUS, *RELATIO DE LOCIS SANCTIS.*

Sexto ſæculo, triginta circiter annis poſt Ieruſalem ab Omer Ibn-el-Chatâb expugnatam, anno 670, *peregrinationem invenimus præcipuo ſtudio dignam, eam dico quam ſuſcepit Arculfus, Gallicus epiſcopus, quem voluerunt aliqui Petragoricenſem antiſtitem fuiſſe.*[1] *Qui enim non curſu rapido Palæſtinam perluſtrarit, imo autem in quibuſdam locis diu manſerit, & exempli gratia, Ieroſolymæ novem menſibus. Quinetiam ipſi contigit, ut a quodam heremita, nomine Petro, qui quidem e Burgundia oriundus, diutius in Terra Sancta vixerat, duceretur* (*lib. II, c. XXIV-XXV*). *Id autem minus proſpere, quod ea quæ vidit & expertus eſt, ipſe non ſcripſit. Dum enim in patriam rediens navigaret, a tempeſtate ad inſulam Ionam, haud longe a Scotico littore ſitam, pulſus eſt, ubi ab abbate Hienſi, Adamnano, ſuſceptus, ipſi ſanctam hanc peregrinationem narravit, ut ſcriptis mandaretur, atque inſuper cereis ſuis tabellis* Sepulcri, Zionis & Aſcenſionis *eccleſiarum, ſicut ædis ſuper* Iacobi Sichem *ædificatæ, lineares picturas tradidit. Quamvis haud dubium ſit abbatem Adamnanum, cuius ſcribendi ratio ſane laude digna eſt, audita vel dictata fideliter tranſcripſiſſe,*[2] *attamen in eius expoſitione tautologias parum quidem laudandas reperies. Veriſimillime autem eſt principio Adamnani ſcripturam*

1 Vicomte Alexis de Gourgues, *Le Saint-Suaire.* Périgueux, 1868, p. 16.

2 Librum ſuum Alfrido, regi Northumbrorum, obtulit ipſe Adamnanus. Cf. Bedæ *Hiſtor. eccleſiaſticam Anglorum,* l. V, c. 15 (Migne, *Patrol. lat.*, XCV, c. 254). Cf. etiam Anonymum Mellicenſem (*Ibid.*, CCXIII, c. 969), qui Bedæ verba repetit.

paulo ſimpliciorem fuiſſe, quum iam maiorem ſimplicitatem in antiquis manuſcriptis & in ipſo recentiori Sangallenſi codice animadvertamus. Non idcirco dubitandum eſt, quin diverſi ſcribæ, qui latinam linguam intelligebant, non genuinum tranſcripſerint opus, ſed ſtylum in melius, ut ſibi videbatur, mutare tentaverint. Itaque ſæpius immutata aut ſynonyma addita verba inveniet lector, qui hanc editionem attente examinaverit.

Nec inutile fore puto, ſi requiram quæ fuerit Adamnani ipſius in opere propria pars. Non ſolum enim Arculfi narrationem ſcripſit, ſed etiam paſſim aliqua inſeruit, quæ a peregrinatore non acceperat. Nemo enim negabit in XXV capitulo primi libri longe maiorem partem, ſicut multa in III, XIV, XVIII, atque in XXIII eiuſdem libri capitulo ea quæ ad veſtigia Domini pertinent ab Adamnano addita fuiſſe. Ipſe etiam fatetur in ſecundo libro, c. XVIII, pauca illa, quæ de Iordane & de lacu Genezareth narrat, partim e tertio libro captivitatis Iudæorum, partim ex Arculfi expoſitione excerpſiſſe. Mentio una Onomaſtici (Locorum liber) *in capitulo* de ſepulchro Rachel (*l. II, c. VII*), *inſertus locus ex Hieronymi* Commentariis *in l. II, c. XXVII, multaque alia ſunt ab Adamnano addita, cuius etiam Epilogum eſſe ſuſpicamur.*

Ex illis codd., quorum ſeriem inferius exhibebimus, maximi pretij ſunt antiquiſſimi, iidemque ex nono ſæculo: codd. Cottonianus in Britannico Muſæo, Bruxellenſis, Bernenſiſque; Pariſienſi autem codice 13048 *multo minus uti potui; aliud vero malum quod iſti quattuor antiquiſſimi codices manci hodie ſunt. Et, ut uno exemplo utar, codex* 13048 *primum his verbis incipit: « Lancea « militis .... » Cæterum fuit ipſe Sangallenſis codex, quanquam tribus ſæculis recentior, interdum utilis. Multo minoris pretij ſunt Vaticanus & ille qui in bibliotheca reginæ Chriſtinæ Romæ aſſervatur. Codicum auxilio ſæpius textum in melius mutare potuimus, nonnunquam etiam & graviſſimas emendationes afferre. Quum autem multum de Caduinenſi codice, teſte d. Martiale Delpit,*[1] *qui ſolus hunc uſque viderat, ſperaretur, adventus me fefellit; in illo enim totus tertius liber prætermiſſus fuit. Ad textum igitur critice conſtituendum parum utilis codex ille. Quum autem ſit ipſe multo recentior epitome, & in aliqua etiam parte nova quedam, ut ita dicam,*

1 *Anciens pèlerinages à Jéruſalem.* P., 1870, p. xij.

redactio, bonum visum est, eumdem, propter notam quæ in huius margine posita est,[1] *recensito textui adiungere, ita ut studiosis viris opinionem per se sibi facere liceret.*

[*Optimos denique Vindobonensis Bibliothecæ codices serius repertos, necnon quædam fragmenta in duobus codicibus, quorum unus Monaci in Bavaria, alter Lauduni in Francia asservatur, præcipuis eorum lectionibus excerptis, ad finem huius voluminis retulimus. Titus Tobler codicum istorum haudquaquam ignarus erat, quippe qui Vindobonensem & Tegernensem in manibus habuerit: cur istis, etsi optimis, uti noluerit, plane nescimus.* — A. Molinier.]

Cæterum in impressis codicibus nonnulla utilia reperimus, plura quidem in editione principe Gretseri, pauciora in editione Mabillonis, qui mss. codd. Vaticano & Corbeiensi usus est.

Arculfi (sive Adamnani) divisio in capitula nullo modo respondet divisioni a Beda instituta, quam nos in hoc textu conferendo adhibere debuimus; utrumque opus attente perlegenti, hoc evidentius patebit. In Arculfo divisio sive capitulatio paululum diversa est; tituli etiam in utroque non omnino similes sunt. Illi autem capitulorum tituli in antiquissimis codd. reperiuntur: in nonnullis tantummodo cuique libro præfixi sunt. In aliis vero & hic & in textu ante quodque capitulum transcripta sunt. In primo etiam libro XVII & XVIII capitula, ut apud Bedam, in unum coniuncta sunt: præterea locum, sicut ipse fecit d. Delpit, ex lib. I, c. III: « In eadem vero ecclesia ..... sacrosancta mysteria » *logicæ relationis gratia sexto capitulo adiunximus.*

Arculfi codd. quidam figuras continent, in quibus ecclesiarum Hierosolymæ formam depinxit auctor. Quas in hac præsenti editione integras non dare placuit, hodie diagrammata tantummodo in textu inserere sat habuimus; quæ enim serius in Iconographia Orientis latini *exactius referentur.*

Quamvis a multis usque ad hanc diem manuscripti codices collati sint, nihilominus manifestum omnibus erit novam istam editionem maxime utilem fore.

1 Quod quidem documentum etiam impressit de Gourgues, *Op. cit.*, p. 211.

CODICES *manuscriptos, qui sequuntur, in manu habuimus:*

a. *Londini, Mus. Britann. Cotton. Tib. D. V, sæc. VIII-IX; in quo nullæ figuræ exstant.*

b. *Bruxell.*, 2921, *sæc. IX; figuræ desunt.*

c. *Bern.*, 582, *sæc. IX, cum figuris.*

d. *Paris. Nat. Bibliot.* 13048 (*ol. Sangermanus* 844), *sæc. IX; cum figuris.*

e. *Paris. lat.* 12943 (*ol. Sangermanus* 593[2]), *sæc. XI; absque figuris.*

f. *Sancti Galli*, 320, *sæc. XII.*

g. *Caduinensis olim abbatiae sæc. XII, cum figuris.*

h. *Romæ, Vatican.* 636 A, *sæc. XIII.*

i. *Romæ, Regin.* 618, *sæc. XV.*

j. *Vindobonæ, Bibl. Cæsar. Palat., lat.* 609, *sæc. XIII, mutilus; cum figuris.*

k. *Vindobonæ, ibid., lat.* 458, *sæc. X.*

l. *Lauduni, Bibliot. munic., n.* 92, *sæc. IX, fragm. brevissimum.*

m. *Monaci, Bibliot. reg.* (*olim Tegernensis cœnobij*), *lat.* 19150, *sæc. X, fragment. brevissimum; cum figuris.*

Omnes illi membranacei, præter Reginæ Christinæ codicem, qui chartaceus.

EDITIONES *autem, quæ præsentem nostram antecesserunt, hæ sunt:*

a. *A.* 1619, *Ingolstadij*, 4°, *curante Gretsero qui codice hodie deperdito, usus est; cuius lectiones ipsi transmiserat Herbertus Rosweidus.*

b. *A.* 1672, *in Mabillonis* Actis SS. ord. S. Benedicti, *sæc. III, part.* 2, *p.* 501-522, *ex mss. codd. Corbeiensi & Vaticano.*

c. *A.* 1734, *inter Opera completa Iacobi Gretseri, in altera editione Ratisbonæ data.*

d. *A.* 1850, *in d. Migne* Patrologiæ latinæ cursu, *LXXXIII, c.* 779 *& seqq. Mabillonianæ editionis reimpressio.*

e. *A.* 1870, *in libro d. Delpit, cui titulus:* Essai sur les anciens pèlerinages à Jérusalem, *Paris*, 8°, *p.* 305-361. *Textum Mabillonis repetit novus ille editor, lectionibus quibusdam e nostris codd.* c, d, f, g, *adiectis.*

IX

BEDA VENERABILIS *DE LOCIS SANCTIS.*

Venerabilis Beda sive Bæda, quem Anglo-Saxonem fuisse scimus, unus ex sapientissimis doctissimisque suæ ætatis monachis, septimo octavoque sæculis vixisse creditur, qui quidem ornatissimo in multisque doctrinis versato ingenio præstantissimus fuit. Quem, quum diversis scientiæ partibus suam dedisset operam, quantæ sit utilitatis biblica geographia non poterat latere.[1] *Itaque libellum conscripsit de Terra Sancta, quem longe lateque diffusum, iam apud Bernardum monachum (c. XI) laudatum reperimus, hodie etiam historicis scriptoribus probatum videmus; attamen hisce novissimis temporibus non obtinuit illud opus laudem, qua dignum esset, quod multi falso crediderunt ipsum nihil aliud esse quam Arculfianæ peregrinationis epitome & immerito pro archetypo habitum fuisse. In hoc maxime erratum fuit, nec me ipsum non omnino quondam a tali errore exemptum fuisse fatebor. Beda enim non solum Arculfi epitomen dedit, sed etiam notabilia multa addidit, quæ in Arculfo aut Adamnano frustra requiras, multaque ex aliis scriptis adiecit, quæ non parvi nobis pretij sunt. Necnon & ipse in titulo dicit* Libellum *a se e priscorum scriptis compositum fuisse, atque in clausula sibi* maxime *Gallici episcopi, a sacerdote Adamnano conscriptum, opus ducem atque auspicem habuisse, se autem nihilominus excerptos ex hoc opere locos cum priorum libris contulisse. Exempli enim gratia, quæ in Arculfo desunt animadvertit, & præsertim in eo loco, quo de lacu* Bethesda, *de fonte* Siloa, *de ecclesia* Zione *sita (c. III) & de* Mortuo Mari *(c. XII) tractavit.*

Quinam sunt ergo illi auctores, quos Beda in manibus habuit? In primis quidem Flavius Iosephus, a quo multa de magna Iordanis valle accepit. Memorat Beda secundum Iosephum (Bell. Iud., *l. IV, c. VIII,* 2) *vicum* Ginnabrem *(mss. & ed. Genna-*

1 Bedæ *Expositionem de nominibus urbium in Actibus apostolorum* (Opp., V, 666), sicut d. Hieronymi libellum *De XLII mansionibus* in nostra præsenti collectione admittendam non censuimus, utpote ad theologiam magis quam ad geographiam pertinentem.

bara, Gennariari, Narriari). *Multa etiam mutuatus est a quodam Eucherij antecessore aut ab ipso Eucherio; capitula enim I, II & III* Libelli de locis sanctis *cum Eucherij capitulis I-VIII in nonnullis congruunt. Ab eo autem nil ultra mutuatus esse videtur, nil etiam ex Eusebij* Onomastico & *Hieronymi* descriptione peregrinationis sanctæ Paulæ, *neque e Theodosij* Breviario *aut* Antonino Martyre *videtur traxisse. Citat etiam Guillelmus Malmesberiensis* [1] *Iosephum, Eucherium & Bedam in uno eodemque loco, ex quo satis patet primos duos, ut præcipuos ea ætate ductores, habitos fuisse.* [2]

Mirari licet, quod præstantissimæ illius compilationis textus usque ad hunc diem adeo squalidus evaserit. Manuscripti scilicet codices nondum satis attente ab editoribus inspecti sunt. Nos contra, sicut ex indice nostro patebit, multis in præsenti editione ornanda manuscriptis codicibus usi sumus. Qui primus inscribitur Monacensis codex, etiamsi nulla alia causa pretiosus esset, antiquitate tamen commendandus. Codicem tamen illum non ex omni parte perfectum dicere possumus, quum profecto in eo plures lacunas verborumque transpositiones animadverterimus. In altero Monacensi codice tantummodo initium opusculi habemus. Wirtzburgensis codex, qui quidem pulchra manu & attentis oculis conscriptus est, totum Bedam non continet, sed tantum excerpta aliqua, scilicet nonnulla quædam ex capitulis VII, VIII & IX. [3]

Iam in antiquo Monacensi codice dividitur textus in capitula, quibus singulis rubricæ præpositæ sunt, editio autem d. F. Michel, *quæ manuscriptum codicem Britannici Musæi secuta est, iisdem rubricis caret. Cæterum capitulorum numerus in diversis mss. aliquantulum differt. Ego autem, a quarto saltem capitulo, Basileensem editionem secutus sum, ita ut cum vigesimo capitulo ad finem, in qua de Constantinopoli agitur, perveniatur; denique XXI° capitulo*

1 *De gestis regum Anglorum*, Francofurti, 1601, p. 140.

2 In manuscripto codice Parif. 2321, in initio capituli II, in margine rubris litteris eadem manu scripta hæc verba legimus: .... « Eucherio, Arcules, Arculfus. »

3 Eadem fragmenta Beda suæ *Historiæ ecclesiasticæ Anglorum*, l. V, c. 16-17 (Migne, *Pat. lat.*, XCV, c. 254-258) inseruit. Cuius Bedæ verba repetit Anonymus Mellicensis, qui XII° sæculo scripsit (cf. *ibid.*, CCXIII, c. 968-971). *Vide supra*, p. xxxj.

concluditur opus, id eſt epilogo qui in tribus iam prediƈtis editionibus Prooemium, *apud Giles autem* concluſio *dicitur; in Monacenſi autem codice hoc verbum deeſt. Nullomodo autem hoc capitulum* Prooemium *dici poſſet, quum profeƈto ſummam totius operis contineat; at in Gretſeriana editione* Perorationem *reƈte legimus. Nihilominus Monacenſis, Pariſienſium* 2321 & 12277, *ſicut & Oxonienſis codicum, exemplum ſequi malui, qui præpoſitis verſibus* « Deſcripſi breviter » *poetico modo præfationem abſentem expleverunt.*

In codicibus impreſſiſque libris ſit de quibuſdam figuris mentio; nempe in antiquo Monacenſi codice unam eccleſiæ Zionæ *ſitæ figuram reperimus; in Pariſienſi contra* 2321 *quattuor eccleſias graphice deſcriptas habemus; figuræ autem illæ ita negligenter delineatæ ſunt, ut ipſis neque in Beda, neque in Arculfo edendo uti potuerimus. Figuras etiam in textu inſerere ſupervacuum nobis viſum eſt, quum iam in Arculſi libello eas dederimus.*

CODICES *manuſcripti, quibus editor uſus eſt, hi ſunt:*

a. *Monaci, Bibl. regia,* 6489, *ſæc. IX.*
b. *Wirziburgi, Bibl. univerſitatis, Mſ. th., IX.*
c. *Mediolani, Bibl. Ambroſiana, ſæc. X.*
d. *Pariſiis, Bibl. Nation., lat.* 2321, *ſæc. X.*
e. *Monaci, Bibl. reg.* 13002, *ſæc. XII.*
f. *Pariſiis, Bibl. Nat., lat.* 14797, *ſæc. XII.*
g. *Londini, Britannic. Muſ., Cotton. Fauſtina A, VII, ſæc. XII-XIII.*
h. *Oxoniæ, Bibl. collegij Lincolnienſis,* 96, *ſæc. XIII.*
i. *Pariſiis, Biblioth. Nat., lat.* 12277, *ſæc. XII.*

Permulti etiam in bibliothecis latent codices, qui forſan numerum centum excedunt, quorum iſtos hic memorare placuit:

j. *Bruxell., Bibl. duc. Burgundiæ, n.* 8658, *ſæc. IX.*
k. *Brugis, Bibl. munic., n.* 77, *ſæc. XIII.*
l. *Londini, Britann. Muſ. Add.* 15219, *ſæc. XII, olim S. Martini Tornacenſis.*
m. *Mettis, Bibl. munic., n.* 349, *ſæc. X; olim S. Arculphi.*
n. *Carolivillæ, Bibl. munic., n.* 190, *ſæc. XII.*
o. *Ibid., ibid., n.* 275, *ſæc. XIII.*

p. *Dublinij, Trinitatis collegio, E* 62, *sæc. XIII.*
q. *Cantabrigiæ, Caius* 225, *sæc. XII.*
r. *Valencianis, Bibl. munic., n.* 45, *sæc. XII.*

In illis qui sequuntur codicibus tantummodo Libelli *fragmenta asservantur.*

s. *Lauduni, Bibl. munic., n.* 92, *sæc. IX.*
t. *Lat.* 14797, *sæc. XI.*
u. *Londini, Britann. Mus., Add.* 22635, *sæc. XIV.*
v. *Avinione, Mus. Calvet, sæc. XV.*

Editione principe, quæ anno 1521 *publicata est, & editione anni* 1544 *uti nequivimus, quod primus tomus editionum illarum nec* Parisiis, *nec* Londini, *nec* Oxoniæ *neque etiam* Monaci *repertus est, nec verisimiliter unquam publici iuris factus est.*

Editiones *ceteræ, quibus usi sumus, sex sunt:*

a. Basileæ, *inter Bedæ opera omnia, anno* 1563.

b. Coloniæ, *anno* 1612; *in qua textum minime emendatum reperimus.*

c. 1619 & 1734, Iacobi Gretseri *editio* (*inter Bedæ opp. omnia,* 412, 239). *Quod ad* Gretseri *editiones pertinet, earum prototypum* Basileensem *editionem fuisse credimus, quin etiam Gretserus Arculfi simul ac Bedæ libellos typographis tradidit, & ita parum distincta, ut difficile sit Bedæ verba ab Arculfi narratione separare. Qui vero novæ anni* 1734 *editioni curam dederunt, in hoc errasse Gretserum sentientes, uno Bedam, altero caractere Arculfum impresserunt. Nec tamen hoc mihi sufficere videtur. Lector enim, qui non critico modo procedere, sed facile singulos auctores legere cupit, hac inaudita dispositione continuo turbatur. Itaque* Bedam *post* Arculfum *dare statui, & dissimiles locos italicis litteris notare; in cuiusque etiam capituli summario lectorem ad Arculfi locos eodem pertinentes remitto.*

d. *Cantabrigiæ,* 1726. *Meliorem vix successum consecutus est* J. Smith *in sua omnium Bedæ operum editione, pp.* 315-324. *Etsi tres codices, quorum unum anno* 734 *conscriptum fuisse contendit, ante oculos habuerit, si ipsius editionem cum* Basileensi *contuleris, vix quidquam in melius emendatum animadvertas. Smith scilicet rem non satis serio tractavit, quippe qui, exempli gratia,* fons *pro* pons

ſcriptum (*c. VI*) *reliquerit, quod ex Arculfo* (*l. I, c. XVIII*) *corrigi potuiſſet. Pro critica igitur editione, ea nulli habenda eſt, quanquam variæ lectiones ex impreſſis libris in utraque margine exhibentur; lectori enim critico delectus faciendi curam reliquit.*

e. 1843. *Facillimam J. A. Giles, noviſſimus Bedæ* Operum *editor, ſibi ipſe operam fecit, qui, ut ipſe fatetur* (*vol.* 4, *part. VII*), *tantummodo* Smith *editionem rurſus typis mandaverit. Idcirco, quum variarum lectionum, quæ quidem non ſine pretio ſint & cum Monacenſi codice continuo congruant, modicum ſane numerum e codice inſeruerit, hoc pro luxu habendum eſt; quum enim varias lectiones critice tractare debuiſſet, J. Smith editionem tantummodo tranſcripſit, neque quidquam in ea attentius inſpexit, ita ut typographicos errores ut:* de locis *pro* de locuſtis (*c. XIV*), & *ineptias ut* ferro medicante *pro* ferro mediante *iterum ediderit.*

f. 1839, Pariſiis. *Iam nobis agendum eſt de* F. Michel *editione, in collectione cui titulus:* Mémoires de la Société géographique, *tome IV, p.* 794 & *ſeq. Ab editore non expreſſe dicitur an* Libellus *Bedæ tribuendus ſit. Primum etiam locum recentiori Bernardo locum dedit, in quo tamen dicitur: « Amodo de libro Arculfi, epiſcopi Galliæ temporibus Bedæ. » F. Michel ſolo codice ſ. Fauſtina B.* I *ex Britannico Muſeo uſus eſt, atque ad calcem cuiuſque paginæ varias lectiones ex codice Lincolnienſis Collegij tantummodo adiunxit.*

FRAGMENTUM ARCULFO ADDITUM.

Præter epitomen Bedæ quod in Herbipolenſi codice continetur, hiſtoricum geographicumque ſimul fragmentum etiam in Bruxellenſi *codice & in* Reginæ Chriſtinæ *codice Romano primo* Arculfi *libro, ſine ulla rerum & verborum connexione additum, invenimus. Idem vero Arculfo attribuendum non cenſuimus, cum e primis verbis pateat Bedam aut anonymum quemdam eius auctorem eſſe. In diverſis tamen editionibus fragmentum illud neque editum neque memoratum reperire potuimus.*

[Huc uſque Titi Tobler præfatio; cætera ab Auguſto Molinier conſcripta ſunt.]

X-XI

HODŒPORICON SANCTI WILLIBALDI.

a. Scriptum a ſanctimoniali Heydenheimenſi.

S. Willibaldi, epiſcopi Eichſtetenſis, in Palæſtinam peregrinationis duæ exſtant relationes. Quarum prior ac melior a quadam moniali cœnobij Heydenheimenſis paulo poſt ipſius beati viri mortem (anno circiter 785) conſcripta eſt, quæ quidem monialis omnia, quæ nobis tradidit, ab ipſius Willibaldi ore acceperat. Operis illius rationem habere certe maxime noſtra intereſt: in eo enim plura ſunt, quæ nullus alius auctor nobis tradidit; cum autem omnes regiones, quas peragravit Willibaldus, deſcripſerit auctor, pauciora nobis de Palæſtina ſervavit. Magni tamen exiſtimandum eſt, quum nullum aliud opuſculum, Merovingorum durante regno de Terra ſancta conſcriptum, præter Antoninum atque Arculfum, ſuperfuerit.

In iſto libello non tam peregrinationem quam ſ. Willibaldi vitam enarrare in animo habuit monialis Heydenheimenſis; notatu tamen dignum eſt illum piiſſimum virum fere totam iuventutem in itineribus conſumpſiſſe. Ex Anglia oriundus, cuiuſdam principis, Richardi nomine, filius, inde ab infantia in conventu Waldheimenſi nutritus fuit, in quo litteris & pietati deditus, omnia quæ illo ſæculo diſci poſſent, edoctus eſt, ac vitam monachalem egit. Iuvenis adhuc (anno circiter 720 poſt C. n.), longinquorum itinerum amore captus, patri ipſi ac Wunebaldo fratri ſuaſit, ut ſe Romam viſentem comitarentur, Angliamque reliquit, in patriam nunquam deinceps rediturus. Gallia autem tota atque Italiæ parte minima perluſtratis, pater Richardus, provecta forte ætate, legi naturæ conceſſit, atque in Sancto Frigidiano dicata eccleſia Lucæ ſepultus eſt, in qua, finiente XVII ſæculo, eius epitaphium adhuc legebatur. 1 *Deplorata morte patris, filij inceptum perſecuti ſunt iter, & Romam intraverunt* 11 *die menſis novembris anno* 721, *die ſancti Martini* 2*; in qua urbe uſque ad Paſcha anno* 722 *demorati ſunt,*

1 Mabillon, *AA. SS. ord. S. Ben.*, III, 2, p. 371.

2 *Vide infra*, p. 254.

scilicet nimium febre laborantes. Nec satis fuit nostro Willibaldo sancta vidisse limina apostolorum; sed consilium iniit Ierusalem adeundi, ac loca illa, Iesu Christi vita ac passione celebrata, perlustrandi. Relicto fratre, duobus tantum comitantibus sociis, Roma discessit, Neapolim, mox Regium petit, ac navem Ægyptiacam conscendit, Orientem aditurus.

Pataram, Lyciæ urbem, mox advectus, hiemem totam ibi consumpserunt sanctus eiusque socij anno 722-723; *mare denuo ingressi, hieme intrante, festum Paschæ Paphi in Cypro insula egerunt* (*p.* 257). *Serius Emesam advecti, nonnulla ibi mala perpessi sunt; quippe qui, quum eos exploratores esse suspicarentur regionis principes, in carcerem detruduntur; a quo, interventu cuiusdam Hispani apostatæ, liberati, Ierusalem tandem urbem sanctam, diutius optatam, devenerunt, anno* 724, *mense novembri* (infra *p.* 263). *Hic Willibaldus noster morbo corripitur, quo fere duobus mensibus laboravit. Annum* 725 *in peragranda Palæstina consumpsit, atque in urbe sancta tota hieme a.* 725-726 *demoratus est. Inde Tyrum rediens, navem conscendit, & post longam difficilemque navigationem, Constantinopolim circa mensem martium, anno* 726, *pervenit, ubi duos annos continuavit* (infra *p.* 272). *Anno denique* 729 *Italiam reversus cum nuntiis papæ atque imperatoris, autumno medio Montem Casinum adiit, ubi monachalem habitum resumpsit. Septem iam erant elapsi anni, ex quo a Roma discesserat. Decem exinde annos in Monte Casino permansit, diversis officiis tam apud monasterium quam apud subiacentes ecclesias implendis; anno tandem* 739, *quum Romam venisset, Gregorius papa III ipsum comitem s. Bonifacio, qui Evangelium Germanis adhuc paganis tunc prædicabat, destinavit. Iubente ergo pontifice, Bavariam adiit, ubi episcopus Eichstetensis effectus, apostolica prædicatione reliquam vitam consumpsit.* [1]

Præter codices, quos priores secuti sunt editores, etiam Vallicelliano, Augiensi & Parisiensi codicibus in præsenti editione usi sumus. In duobus ultimis quædam desunt; unus enim tantummodo capitula XIII-XXIX, alter capitula omnia usque ad

1 Itineris S. Willibaldi recensionem quamdam invenies in actis, quibus titulus: *Das Heilige Land*, XXI. Jahrgang, 1877, pp. 97-104 & 129-137.

XXXIXum continet. Augienſis codex non ſatis diligenter ſcriptus eſt, nonnunquam etiam ita tempore corroſus, ut pro litterarum pallore lectu difficilis ſit; cæterum illi non magnum pretium tribuendum eſt, qui cum Friſingenſi codice fere in omnibus congruat. E magna amborum codicum concordia neceſſe eſt, ut concludamus Friſingenſem ex Augienſi tranſcriptum eſſe, aut utrique eumdem adhuc antiquiorem codicem pro archetypo fuiſſe. Mirum vero eſt quod Augienſis codex tum deſinit, quum papa Willibaldum noſtrum hortatur, ut iter in Germaniam ad ſanctum Bonifacium ſuſcipiat, eo nempe tempore quo peregrinatio finita eſt, & veriſimiliter dictata *ceſſant. Unde concludendum forſan eſſet, monialem Heydenheimenſem tantum Willibaldi peregrinationem narraviſſe, poſtea autem quædam breviora de eius poſt epiſcopatum vita addita fuiſſe.* [1]

1 Sæculo X° finiente, Reginoldus, Eichſtettenſis epiſcopus (965-989), Monialis narratione uſus eſt, ad quamdam ſ. Willibaldi vitam verſibus conſcribendam. Quod nobis refert Anonymus Haſerenſis, cuius verba hic addere placuit.

« Poſt hos venerabiles patres, Reginoldus epiſcopus factus eſt, carnali quidem nobilis proſapia, ſed nobilior ſcientia; litteris non ſolum Latinis & Grecis, ſed etiam Hebreis imbutus, & quod unicum & ſingulare in eo fuit, optimus huius temporis muſicus. Hic inprimis hiſtoriam ſancti Nicolai fecit, & per hoc epiſcopalem dignitatem promeruit. Accepto autem epiſcopatu, ſummo ſtudio ſummaque devotione hiſtorica de ſancto Willibaldo carmina compoſuit, totamque ſcientiæ ſuæ vim in his decorandis atque mirabiliter variandis excitavit. Hinc eſt enim, quod quibuſdam reſponſoriis longiſſimis in fine notulas appoſuit, eiſdem notulis verſiculos inſtar ſequentiarum ſubiunxit. Quod quidem in tertio, ſexto & nono fecit, & tertio paucos verſiculos, ſexto plures, nono dedit plurimos. Sed vide ordinem! tercio minimum iter, id eſt initium peregrinationis attribuit, ſcilicet ubi de patria exivit; ſexto maius quo Ioniam venit; nono maximum, quo Ieroſolimitani itineris qualitatem in verſiculis noni reſponſorij conatus eſt exprimere. Nam quemadmodum ſanctiſſimus viator noſter de Italia in Greciam, de Grecia in Iudeam, iterumque de Iudea in Greciam, de Grecia in Italiam, & inde huc ad nos uſque ſalvus pervenit: ita ſollertiſſimus noſter muſicus primo Latinos, dein Grecos, mox Hebreos iterumque Grecos, ad ultimum Latinos fecit verſiculos. Fecit etiam perpulcram de ſancto Wunebaldo hiſtoriam, & de ſancto Blaſio noviſſimam. » (Anonymus Haſerenſis, ap. Pertz, *M. G., SS., VII*, 257.)

Hos ergo Codices *in manu habuimus:*

a. *Monaci, Bibliot. regia (ol. Frisingensis), lat.* 6890, *f. VIII-IX.*

b. *Romæ, Vallicellan. C.,* 73, *f. XI (fragm.).*

c. *Monaci, Bibl. reg., lat.* 14396, *f. XII.*

d. *Ibid., Bibl. reg., lat.* 4535, *f. IX-XI (fragm.).*

e. *Carlsruhe, Bibl. magn. Duc., LXXXIV (ol. Augiensis), f. XIII (fragm.).*

f. *Parisiis, Bibliot. Nation., lat.* 9744, *f. XV, chartaceus.*

Editiones *præcipuæ operis Heydenheimensis hæ sunt:*

1603, *ap. Canisium,* Lect. Antiq. (*IV,* 473, *ed. Basnage, II,* 99)*; unum tantum codicem ille editor in manibus habuit, quem esse cod. Parisiensem lat.* 9744 *multa indicia demonstrant.*

1610, *plures ad textum Canisianum correctiones affert J. Gretserus in opere cui titulus:* Philippi ecclesiæ Eystettensis XXXIX episcopi, de eiusdem ecclesiæ divis tutelaribus.

1672, *ex Canisio in* Actis SS. ord. S. Benedicti, *auctore Mabillone, sæc. III, p. II, pp.* 367-383.

1721, *in* Actis Sanctorum *Bollandistarum, Iul. II, p.* 500-511.

1857, *Eichstätt,* 4°, *ed. Suttuez, canonicus tunc, postea istius ecclesiæ vicarius generalis.*

1873, *Lipsiæ, inter alias* Descriptiones Terræ Sanctæ, *auctore T. Tobler, pp.* 1-55.

b. Scriptum ab Anonymo.

Narratio vitæ sancti Willibaldi ab anonymo auctore scripta, longe abest quin tanti pretij sit quanti prior ista quam sanctimonialis redegit, etsi eius oratio multo emendatior sit. Putandum est viatoris narrationem ab auctore auditam fuisse, eumque ideo argumentum longius usque ad mortem sancti viri tractavisse, quod aut illi superstes fuerit aut ab alio quodam complementum illud additum sit. Caniici potest unum ex diaconis aut auditoribus s. Willibaldi, Adalbertum aut Wunibaldum, primum Heydenheimensem abbatem, narrationem talem conscripsisse, qualem secundum

unicum usque ad hunc diem notum codicem Oxenhusianum, in H. Canisij Antiquis Lectionibus, *primum editam, novimus.*

Procul dubio multa apud Anonymum reperiuntur, quæ in Sanctimonialis narratione desunt; illa vero nova quæ ab Anonymo afferuntur Willibaldo dictanti rarius tribuenda sunt.

In nova editione pauca tantum in melius corrigi potuerunt.

Anonymi EDITIONES *sequentes indicandæ nobis visæ sunt:*

1603, *Canisius in* Lect. Antiq., *IV, pp.* 705-718 (*ed. Basnage, II, part. I,* 117-122).

1672, *in Mabillonij* Actis SS. ord. S. Bened., *sæcul. III, part. II, pp.* 383-392.

1721, *in* Actis sanctorum Bollandistarum, *Iul. II, pp.* 512-517.

1873, *inter* Descriptiones Terræ Sanctæ, *quas edidit T. Tobler, pp.* 56-76.

XII

COMMEMORATORIUM DE CASIS DEI VEL MONASTERIIS.

Pretiosum illud monumentum initio noni sæculi scriptum est. Ex Casarum Dei & Monasteriorum *cum suis sacerdotibus ministrisque, quam ibi legimus, descriptione, patet in eo tempore adhuc magna & multa monasteria in Terra Sancta. Appropinquante autem sacrarum expeditionum ætate, Christianæ religionis miserabilior status.*

Auctoris nomen invenire frustra aliquis tentaret. Nec tamen dubitandum est quin ille unus fuerit e sacerdotibus idemque vir dignitate princeps, quidam forte presbyter a Carolo magno missus, ut de statu christianorum in Palæstinam commemoratorium, partim etiam numerum conscriberet, quod breviarium demonstrat quod operi adiunctum est. Nec de publica huius documenti auctoritate dubitare licet.

Manuscriptus codex, qui unico pergameno folio constat, in media parte laceratus, in bibliotheca urbis Basileæ asservatur. Illustris ille Romanus Iohannes de Rossi *monumentum illud tanti fecit,*

ut eius transcriptionem, quæ quidem non satis accurata est, in Bolletino di Archeologia cristiana, *ann.* 1865, *pag.* 84 *sqq., commentariis auctam ediderit. Nulla huius, quamquam non spernendæ editionis ratione habita, commemoratorium, in omnibus manuscriptum codicem sequendo, in* Descriptionibus Terræ Sanctæ (*pp.* 77-84) *iuris publici fecit T. Tobler. Difficillimum autem fuit textum interdum deficientem complere atque nimirum nonnulli eum vituperabunt quod interdum nimis audacter processerit. Qui autem loco eorum quæ in manuscripto leguntur, melius aliquid proposuerit, de omnibus vere eruditis viris se bene meritum esse sciat.*

XIII

BERNARDI MONACHI ITINERARIUM.

Opus cui nomen Bernardi monachi inscribitur, nono finiente sæculo scriptum fuit. Hoc enim, etsi omnes quos noverimus codices anno 970 *librum conscriptum testentur, multa temporum indicia significant, putandumque scribam in uno antiquissimo ms., quo solo usi fuerunt qui nunc supersunt codices, DCCCCLXX pro DCCCLXX scripsisse. Guillelmus enim Malmesberiensis in* Modernorum gestis regum Anglorum, [1] *inter alios, qui de Terra*

1 Livre IV, n. 367, ed. Hardy (*English history*), II, 562-563. Cuius Guilelmi verba integra legentium oculis subiicere utile nobis visum est: « Quod miraculum [ignis « sacri] quando cœperit vel si ante « tempora Sarracenorum fuerit, nul- « lius historiæ cognitione discerni- « tur. Legi ego in scripto Bernardi « monachi, quod abhinc annis du- « centis quinquaginta, id est anno « Incarnationis octingentesimo sep- « tuagesimo, idem, Ierosolymam « profectus, ignem illum viderit, « hospitatusque fuerit in xenodo- « chio, quod ibidem gloriosissimus « Karolus magnus construi iussit, « ubi & bibliotecam ingentis ex- « pensæ compegerat. Tantamque « & Ægypti & per id locorum « commemorat pacem Christianos « sub Turcorum dominio habuis- « se, ut si alicui vianti in mediis « forte triviis iumentum, quo ne- « cessaria veheret, defungeretur, « ille, relictis sarcinis, ad proxi- « mam urbem expeditus pro auxi- « lio pergeret, omnia quæ dimise- « rat illibata procul dubio repertu- « rus. Nullus tamen ibi Christianus « alienigena secure vivere, pro ex- « ploratorum suspicione, poterat, « nisi sigillo imperatoris Babylonij « fretus; indigenæ pacem Turco-

Sancta scripserunt, auctores, quemdam commemorat Bernardum, qui de sacro igne, divinitus in Templo Ierosolimitano accenso, aliquid tradiderit, Terramque Sanctam anno 870 *viserit.* [1] *Nonnulla etiam, e textu ipso deprompta, idem certissime demonstrant; papam Nicolaum I, patriarchas Hierosolymitanum Theodosium, Alexandrinum Michaëlem, Ludovicum, Karolum & Lotharium, Lotharij I imperatoris filios, auctor enumerat, qui omnes annis* 865-870 *vixerunt. Quin etiam tempus ipsum itineris definire possimus. Francus ille noster, relicta patria, Romam adiit ante mortem Nicolai primi papæ* (infra, *p.* 300), *qui obiit anno medio* 867*; Ierusalem autem discessit antequam Theodosius patriarcha debitum naturæ, anno* 869, *solvisset. Italiam denuo peragravit non multo post Beneventanos a Ludovico, Italiæ rege, imperio suo subiectos, quod anno* 870 *factum est. Nec miraberis quod fere quatuor annos huic peregrinationi impenderit, si attente quanta pericula, quantas molestias toleraverit consideraveris.*

Et hic quidem in proœmio Francum natione se dicit, ac fortasse ex illa parte Franciæ oriundus erat, quæ Britanniæ minori conterminat, ut qui sæpe de Britonibus loquatur, & S. Michaëlis in Periculo Maris monasterium describat. Nec tamen Bernardum illum confundere licet cum illo Benedicto archiepiscopo Edesseno, quem Th. Dempsterus [2] *indicat, ut auctorem cuiusdam* Historiæ

« rum tribus annuis talentis vel « bizantinis redimebant. Verum « tamen quia Bernardus Theodosij « tunc patriarchæ nomen non « tacet, ipsa me monet occasio « ut omnium patriarcharum no- « mina proponam. » Hunc locum Guillelmi Malmesberiensis exscripsit Helinandus, in *Chronicorum* libro XLVII (Tissier, *Bibliotheca Cisterciensis*, VII, p. 168). Quem Helinandum ipse sequutus est Albericus de Novomonasterio (Pertz, *M. G.*, *Scriptores*, XXIII, 770). De Helinando ab Alberico cognito, cf. Scheffer-Boichorst, in præfatione, *Ibid.*, 658.

1 Mamachi in opere, cui titulus: *Antiquitates christianæ*, II, 36, not. 5, hunc Bernardum a Guillelmo Malmesberiensi indicatum non eumdem esse ac nostrum peregrinum contendit. Quod tamen nullo modo negare poterit, qui attente Guillelmi verba legerit.

2 Præfat. ad Bened. Accoltum, *De Bello a Christianis contra Barbaros gesto*, Groningæ, 1674, pp. 12-13, 8°. Cf. etiam *Historiam Belli sacri*, c. 135, Fulcherium Carnotensem, II, c. 27, Bartolfum, c. 72, & Radulfum Cadomensem, c. 140, 149 (*Recueil des Hist. occ. d. Croisades*, III, 227, 458-459, 543, 704, 710); Le Quien, *Oriens Christianus*, III, 1185-1186.

Belli facri, *in libros VII divisæ, Bernardumque sapientem appellat; hic enim Scotus natione, ille vero Francus; hic XImo finiente floruit sæculo, ille vero nono medio.*

Bernardi autem iter fuit illud: Roma digressus cum sociis suis, Montem S. Angeli, iam tunc peregrinantibus celeberrimum locum, adiit, unde Ægyptum devenit. Inde Babylonia, ut vulgo tunc dicebatur le Caire, *invisa, per El-Warrâda* (Albara) & *El-Bakkara* (Albacara [1]) *transiit, atque inde El-Arîsch, Ramleh ac Ierusalem devenit, Sanctaque Loca visitavit. Mari tandem rursus invectus, post navigationem LX dierum Italiam pervenit ac denique Franciam, in qua S. Michaelis in Periculo Maris monasterium invisere voluit.*

Etsi autem in hac Bernardi relatione pauca sint de Locis Sanctis verba, non id opus omnino negligendum, utpote quod mille abhinc annis scriptum sit, & ab ipso auctore absolutum videatur. Hoc autem certe mirandum, quod ea quæ ad peregrinationem non pertinent, maiorem locum in eius narratione occupent. Notabis etiam eius de sancto igne in Sepulchri ecclesia verba, & quod in descriptione eiusdem ecclesiæ Bedæ Historiam Anglorum *brevitatis gratia lectores legere iubet* (*pag.* 315). *Sed ibi tam vitiata est scriptura, ut eam in melius mutare debeat editor; auctor enim sæpius de illis quatuor ecclesiis loquitur, quæ apud Bedam memorantur: duas autem tantum indicat; locus itaque ille forte ita corrigendus; loco* « una videlicet ad orientem, » *scribendum* « una & altera videlicet, » *deinde* « quarta ecclesia ad occidentem, » *pro tertia.*

CODICES:

a. *Londini, Musæo Britannico, Cottonianus, Faustina, B.* 1, *XIII sæculo exaratus.*

b. *Oxoniæ, Lincoln. colleg.* 96, *XIII sæcul. exaratus.*

c. *Vindobonæ, Bibliot. Cæsar. Palat.* 2432; *XIV sæcul. exar.*

d. *Remis, olim in bibliotheca abbatiæ S. Remigij, hodie deperditus.*

1 Clermont Ganneau in *Revue critique*, 1876, t. II, p. 394, *Albara* & *Albakara* unum eumdemque locum fuisse existimat.

EDITIONES:

1672, *in Mabillonis* AA. SS. ord. S. Bened., *ſæcul. III, part. II, p.* 523-526, *ex cod.* d.

1839, *codicem Lincolnenſem edidit Fr. Michel, in actis quæ dicuntur:* Mémoires de la Société de géographie, *t. IV, pp.* 784-794. *Quæ editio fere nullius pretij exiſtimanda.*

1852, *Mabillonianam editionem denuo typis expreſſit Migne, in* Patrologiæ latinæ curſu, CXXI, *c.* 569.

1873, *luci eamdem narrationem, Franciſci Michel emendato textu, dedit Tobler, inter* Deſcriptiones Terræ Sanctæ, *p.* 85.

XIV-XV

DESCRIPTIO PARROCHIÆ IERUSALEM. NOTITIA PATRIARCHATUUM ANTIOCHIÆ AC IEROSOLYMÆ.

In opuſculo, cui titulum Deſcriptionem parrochiæ Ieruſalem *præfigunt codices manuſcripti, quædam brevis atque omni ornatu deſtituta eccleſiarum, quæ Ieroſolymitani patriarchæ ditioni ſubditæ erant, nobis enumeratio exhibetur. Quam ſi illuſtrare voluerimus, pauca nobis de antiquo iſtius eccleſiæ ſtatu dicenda. In primis poſt Chriſtum ſæculis, eccleſia Hieroſolymitana tantummodo epiſcopalis erat, etſi quibuſdam honoribus ac privilegiis ſingularibus gaudens, ac Cæſarienſi ſubdita erat metropoli, intra Antiocheni patriarchatus limites ſitæ. Nec tamen æquo animo hanc ſedis ſuæ conditionem tulerunt epiſcopi, quorum in mente recurrebant tot & tantæ in iſta urbe res geſtæ. In primo itaque concilio œcumenico, Nicænum dico, anno* 325 *congregato, nonnullæ querelæ de ſtatu illo ab epiſcopo Macario prolatæ ſunt. Quas tamen non audiverunt patres, qui in ſeptimo canone decreverunt Hieroſolymitani epiſcopi cuncta ſervanda eſſe privilegia, dummodo metropolitæ iura illæſa manerent.* [1] *Neque vero hoc edicto ſedata diſcordia eſt. Quum enim concilium Epheſi anno* 431 *congregatum fuit, epiſcopus Hieroſolymitanus, Iuvenalis, a patribus petiit ut deinceps eccleſiæ ſuæ dicioni ſubiiceretur Antiochena eccleſia, omni patriarchatus*

1 Labbe, *Concilia*, II, 47.

honore ſpoliata. Nec tam inauditæ petitioni morem geſſere patres ; in adverſum locutus eſt Cyrillus, Alexandrinus patriarcha, Iuvenaliſque, voto defraudatus, urbem ſanctam repetiit. 1 *Neque una repulſa contentus, idem Iuvenalis anno* 450 *ab Epheſino conciliabulo, in quo maiores numero erant Eutychij fautores, hanc ipſam impetravit patriarchatus dignitatem, imperiali favente auctoritate, ac tandem anno* 451, *ad fidem orthodoxam reverſus, ab ipſo Chalcedonenſi concilio novi privilegij confirmationem obtinuit. Hieroſolymitanæ eccleſiæ Tres Palæſtinæ conceſſæ fuerunt, Antiochenæ vero Duæ Phœniciæ atque Arabia relictæ.*

Iam illius opuſculi, quod infra exhibebimus, ætas ex illis quæ præcedunt concludi poteſt. Non ante annum 451 *ſcriptum fuit ; veriſimiliter autem, cum locorum nomina græcam linguam maxime redoleant, annum* 637, *quo Sarraceni Palæſtina potiti ſunt, antecedit.* 2 *Quin etiam, ſi modo lectori quæ infra dicemus probaverimus, ante annum* 553 *ipſum exaratum fuiſſe neceſſe fuerit.*

Ad calcem enim huiuſce Deſcriptionis parrochiæ Ieruſalem, *maiorem quamdam Antiochiæ atque Hieroſolymæ patriarchatuum notitiam typis tradidimus, quam nonnulli codices Guillelmi Tyrij hiſtoriæ ſubiunxerunt, quanquam auctori eam tranſcribere certe in animo non fuerit ; quam quidem notitiam multo ſacras expeditiones præceſſiſſe credimus. Quum enim Francorum virtus Terram Sanctam chriſtianæ fidei reddidiſſet, novi limites cuique eccleſiæ attributi ſunt ; cum non omnes urbes, quas quondam Antiochenus patriarchatus poſſederat, chriſtiani dicionis ſuæ feciſſent, novo patriarchæ, latini quidem ritus, non omnes iſtæ attribui poterant. Inde iræ multæ diſſenſioneſque ortæ ſunt, præſertim de Tyrenſis eccleſiæ primatia, quas tandem ſedavit Paſchalis II. Ille enim ſummus pontifex, die octava menſis iunij, anno* IIII, *petente Balduino rege, Hieroſolymitanæ eccleſiæ omnes urbes, quas deinceps ſui iuris facerent Chriſtiani, attribuit, etiam illas, quæ hactenus Antiocheni fuiſſent patriarchatus.* 3 *Illas diſſenſiones*

1 Labbe, III, 642.

2 Hæc eſt ſaltem noſtra ſententia. Bollandiſtæ, qui de hac re doctiſſime diſſeruerunt (*AA. SS.*, maij II, p. 805), hanc notitiam, vel potius quoddam genuinum opus græce ſcriptum, quod cum ipſa in multis concordat, a ſæculo V ad VII ſcriptam fuiſſe cenſuerunt.

3 De Rozière, *Cartulaire du Saint Sépulcre*, p. 13, n. 12, & p. 8, n. 9. Cf. Guillelmi Tyrij *Hiſt. Hieroſolimit.*, XI, c. 27, & XIV, c. 14, & Rey, *Lignages d'Outremer*, p. 709.

fusius narrat Guillelmus Tyrius, qui papæ litteras de verbo ad verbum suæ historiæ inseruit, atque de antiquis Antiocheni patriarchatus limitibus ac divisione disseruit, pauca quædam ab antiqua aliqua notitia mutuatus, quæ non alia quam nostra esse videtur.

Illa ergo, quam prælo subiecimus, Notitia, *illius ætatis esse videtur, qua Græci in Palæstina etiam dominabantur. Quin etiam anno* 553 *scriptam esse dixerimus, si modo quibusdam verbis, Antiocheni patriarchatus descriptionem sequentibus, tribuenda sit fides. Ex quibus comperimus illam novam divisionem in Constantinopolitano concilio, hoc anno celebrato, decretam fuisse. Fatendum tamen nihil tale in concilij actis nos invenisse, nec in omnibus* Notitiam *cum* Descriptione, *quæ præcedit, congruere. Quod scire volenti cuiuscumque metropolis ecclesias episcopales computare sufficiet. In* Descriptione *sub Cæsarea* 27 *ecclesiæ sunt, in* Notitia *autem* 19; *in* Descriptione *sub* Scythopoli 14, *in* Notitia 8; *in* Descriptione *Petreio episcopo subiiciuntur* 13, *in* Notitia *vero* 12, *in* Descriptione *Bostrensi* 30, *in* Notitia 34. *Quibus addit* Notitia 25 *ecclesias suffraganeas. Atque ut rem ad summarium redigamus, in* Descriptione 84, *in* Notitia *vero* 98 *sunt ecclesiæ.*

Quidam forte mirabuntur, nos antiquiorem Descriptionem *existimasse, quum* Notitia *plurium contineat ecclesiarum nomina, & in Oriente multæ ecclesiæ temporum processu destructæ fuerint. Nec tamen hoc nostram mutare potuit sententiam, qui* Descriptioni *multo maiorem fiduciam quam* Notitiæ *tribuamus.* Descriptio *enim in omnibus cum illis, quæ de Palæstinæ statu nobis nota sunt optime convenit, in* Notitia *vero plura intellectu difficilia nec satis probata.* Descriptionem *ergo paulo post Chalcedonense concilium redactam fuisse opinamur,* Notitiam *vero serius ab Antiocheno quodam presbytero conscriptam fuisse, qui plures ecclesias suæ ecclesiæ attribuerit.*

Neque vero nostrum est indicare quæ sit his libellis adhibenda fides; satis erit unam alteramque, maxima qua potuimus diligentia denuo impressas exhibere, qui volenti Terræ Sanctæ statum ante sacras expeditiones describere non minimi esse debeant auxilij. Græca certe lingua conscripta erant genuina opera, de quibus

istæ translationes sumptæ fuerunt, a nullo autem, utcumque novimus, publicata vel visa sunt.

Etsi plurimos utriusque operis in manibus habuimus codices, non semper veram archetypi potuisse nos scripturam assequi fatebimur. Quippe illi, quos novimus, codices recentiori ætate scripti sunt, neque id a scribis diligentibus. In lectionibus ergo colligendis ac discernendis nobis magnam opem attulerunt illæ græcæ notitiæ, quas vv. dd. Pinder & Parthey ad calcem suæ Hieroclis Synecdemi *editionis recudendas curaverunt. Quantum in nobis fuit, latinorum codicum lectionem emendavimus. Quando autem, quod sæpius accidit, nulla latina lectio cum græco vocabulo congruebat, illam vocem elegimus, quæ græco nomini propior erat. In constituendo textu multam nobis opem contulit, præsertim quod pertinet ad notitiam patriarchatus Antiocheni, regni Armeniaci notitia Sempadiana, quam vir doctissimus E. Dulaurier iuris publici fecit commentarioque critico illustravit.* [1]

CODICES *mss.* Descriptionis parrochiæ Ierusalem *hi sunt:*

a. *Romæ, Reginæ Bibliot.*, 196, *m. sæc. XII.*

b. *Bruxellis, Bibliot. Burgund.*, 7579, *ch. sæc. XVII. Transcriptio a Bollandistis cuiusdam codicis, tunc in Rubeævallis monasterio asservati, in quo, ut & in sequenti, continebantur liber decimus a quodam anonymo Roberti monachi* Historiæ *additus, Fretelli opus amplificatum, ac multæ episcoporum locorumque series. Codex genuinus forte XII sæculo scriptus fuerat.*

c. *Bruxellis, ibid.*, 9827, *m. sæc. XII.*

d. *Parisiis, Bibl. Nat., lat.* 5129, *m. sæc. XII.*

e. *Remis, Bibl. municip.*, 821, *m. sæc. XII.*

f. *Quibus addendus codex alius, nobis serius transmissus, olim Marcianensis cœnobij, nunc Duaci in bibl. publica asservatus* (*n.* 838, *f.* 49-50), *XII sæculo exaratus, cuius lectiones cum* a & e *in omnibus congruunt.*

Quin etiam alius codex, circa annum 1270 *scriptus, præcedentibus addendus esset, codicem dico latinum* 6189, *Bibl. nat. Paris., in quo nunc temporis iniuria fere tota deest* Descriptio. *Ex illis verbis*

1 *Historiens arméniens des croisades*, I, 673. Cf. etiam *Journal Asiatique*, an. 1861, XVII, p. 377 & sqq.

paucissimis, quæ in eo codice superfuerunt, excogitari potest hunc in omnibus cum codice a congruere.

EDITIO :

Descriptionem parrochiæ Ierusalem *impressit Antonius Schelstrate, in suis* Antiquitatibus Ecclesiæ (*Romæ*, 1697, *in-f.*), *II, p.* 744, *qui codicem* a *de verbo ad verbum exscripsit.*

CODICES *mss.* Notitiæ patriarchatuum *hi sunt:*

a. *Parisiis, Bibl. nat., lat.* 17801 (*ol. Navarre* 21), *m. sæc. XII exeunte.*

b. *Romæ, Vatic., Regin.* 690 (*olim Petavianus*), *m. sæc. XIII.*

c. « *Vatican.* 2002, *m. sæc. XIII vel XIV.*

d. *Cantabrigiæ, Bibl. collegij Corporis Christi, lat.* 95, *m. sæc. XIV.*

e. *Codex collegij Sancti Hieronymi Dolensis, hodie deperditus, quem exscripsit Philibertus Poyssenot, ad suam Guillelmi Tyrij editionem contexendam, in quo codice* Notitia *post caput* 12 *libri XIV inserta erat; in aliis autem codd. ad calcem totius operis transcripta est.*

Hanc Notitiam *quatuor ad hunc diem confectæ Guillelmi Tyrij historiæ editiones exhibuerunt :*

1549, *Basileæ, a Phil. Poyssenot, pp.* 322-324.

1564, *Ibid., ab Henrico Pantaleone, pp.* 247-249.

1611, *Hanoveræ, a Bongarsio,* Gesta Dei per Francos, *I, pp.* 1044-1046.

1855, *Paris., Migne,* Patrol.. lat., *CCI, cc.* 1065-1067.

1859, *Ibid.,* Recueil des Historiens des croisades, Hist. occident., *I, pp.* 1135-1137.

1641, *Ibid., a Car. a S. Paulo,* Geographia sacra, *pp.* 84-85 (*compendium textus nostri*).

1704, *Amstelod., ab eodem,* Ibid., *pp.* 59-61.

1493, *Romæ* Notitiam *impressioni dedit, partium ordine mutato, Iohannes de Besicken in* Practica cancellariæ apostolicæ, *composita per Hier. Paulum & Francisc. de Borgia, f.* 9 *& sqq. Cuius mendosissimæ editionis* [1] *lectiones indicare omnino inutile nobis visum est.*

1 Pluries, durante sæculo XVI°, *Practica* ista typis exscripta est, postremum autem, ut arbitramur, Venetiis, typis Regazoli, 1572, in-8.

XVI

QUALITER SITA EST CIVITAS IERUSALEM.

Libellum quem, meliori deficiente titulo, Qualiter sita est civitas Ierusalem *inscripsimus, nobis suppeditavit codex quidam manuscriptus Bibliothecæ Armamentarij Parisini, n°* 1161 (*ol.* 102), *XII^mo incipiente sæculo exaratus, in quo una cum opusculo, de quo agimus, continetur* Historia Hierosolymitana, *a Baldrico Burguliensi conscripta. Brevissimum quidem, nec tamen contemnendum opusculum istud, ut ab oculato teste conscriptum, qui neque Bedæ libello, neque innominatis, a Tito Tobler olim editis, descriptionibus, ad suam contexendam narrationem usus fuit. Cuius ætas, quanquam ante primam sacram expeditionem auctorem anonymum vixisse credimus, non satis certe cognoscitur. Multi fortasse eum incipiente XII^mo sæculo floruisse opinabuntur. Utile ergo nobis fore visum est, argumenta, quæ ad unam alteramque probandam opinionem afferri possent, breviter exponere.*

Quum de reliquiis Iudaicis loquatur anonymus, easque narret in Templo Domini asservari, quas reliquias multis ante primam sacram expeditionem annis Constantinopolim transtulerant imperatores Græci, [1] *pro certo habendum, auctorem nostrum expeditionem istam antecessisse.*

Auctorem vero anonymum Ierusalem, hac civitate iam a Sarracenis subacta, adiisse videretur, quippe qui Templum Domini, *id est synagogam ab Omaro, ut vulgo creditur, exstructam, describat. Iam eius peregrinationem diu post Arculfianam contigisse ex eo concludi posset, quod ipsius de Templo verba magis cum illis, quæ nobis de hoc tradiderunt recentiores scriptores, quam cum Arculfi relatione concordent.* [2] *Subnotandum etiam quod, cum nusquam de Sarracenis, qui quamdiu Ierusalem tenuerunt, Templum pro synagoga habuerunt, meminerit peregrinus noster, necesse*

1 Anno enim 627, Arca Fœderis in Blachernarum palatio asservabatur. Cf. *Chronicon Paschale*, ed. Bonn., I, 726.

2 Cf. infra, p. 145, & Mudgir Eddin, *Hist. de Jérusalem & d'Hébron*, trad. Sauvaire, p. 51-55.

eſt Terram Sanctam illum eo tempore peragraviſſe, quo, Iſmaelitis expulſis, Chriſtianæ religioni reddita ſunt urbis ſanctæ templa. Quod bis tantum evenit, primum anno 975, *deinde autem anno* 1099. *Quum enim Conſtantinopolitanus imperator, Iohannes Zimiſces, Syria fere tota ac Palæſtina circa annum* 975 *potitus fuiſſet, Hieroſolimitani ultro Græcorum imperium ſubierunt.* 1 *Si ergo noſtram hanc ſententiam legentibus probaverimus, opuſculum, de quo agimus, a quodam preſbytero latino, circa hunc annum* 975 *in Hieroſolima verſante, ſcriptum fuit.*

Quanquam non inficiamur multa noſtræ ſententiæ obiici poſſe: in hoc enim libello memoratur eccleſia Sanctæ Mariæ Latinæ, quæ annis circiter 1063-1084, *ſi modo Guillelmo Tyrio credimus, ab Amalphitanis mercatoribus condita eſt.* 2 *Fere etiam in omnibus deſcriptiuncula noſtra concordat cum illis urbis ſanctæ iconographiis, quas nobis exhibent codices manuſcripti, XIImo ſæculo exarati.* 3 *Quin etiam, quod nobis multo maioris momenti videtur eſſe, in quodam ſuæ hiſtoriæ loco, Albertus Aquenſis reliquias Iudaicas eiſdem fere, quibus noſter, verbis memorat. Quum enim Templum Domini a Tancredo occupatum auctor ille deſcribit, rupem ſive tabernaculum indicat, in quo « ex quorumdam opinione quædam « ſancta ſanctorum adhuc ſervari perhibentur. » Imo lampadem illam (urnam dicit Albertus) a ſumma Templi teſtudine dependentem memorat, « quod urnam auream alij affirmant, alij ſanguinem Domini, alij manna in eo abſconditum. » Et hæc quidem Albertus.* 4 *Eiuſdem opinionis meminit Fulcherius Carnotenſis,* 5 *quam fabuloſam prorſus eſſe contendit. Qui noſtri anonymi verba cum iſtorum ſcriptorum narratione comparaverint, eum eodem tempore atque iſtos omnes, id eſt ineunte XIImo ſæculo, ſcripſiſſe fortaſſe*

1 Cf. *Epiſtolas* a Zimiſce regi Armeniæ miſſas, ap. Matthæum Edeſſenum (*Hiſt. arménienn des croiſades*, I, 13-21).

2 Will. Tyr., l. I, c. 10 (*Rec. des hiſt. occ. des Cr.*, I, 30). Eccleſiæ porro S. Mariæ *Latinæ* meminerunt Bernardus Monachus (*infra*, p. 314) & charta qua bona quædam S. Sepulchro, anno 993 donantur (Martène, *Theſ. Anecd.*, I, 347).

3 Cf. *Iconographiam* e mſſ. cod. ſ. Audomari exſcriptam. (*Rec. des hiſt. occid. des Croiſades*, III, 511.)

4 Lib. VI, c. 24-25 (*Rec. des hiſt. occ. des Cr.*, IV, 480-481).

5 Fulch. Carn., l. I, c. 26 (*Ibid.*, III, 356; cf. 510); vid. Ibn-Khaldoun, tr. Tornberg (Upſ. 1840, in-4), p. 53.

opinabuntur, nisi forsan Nostrum scriptum aliquod, reliquiis Iudaicis Constantinopolim translatis antiquius, propriis suis adornasse commentariis arbitrentur.

Hanc litem resolvere nobis in animo non fuit; satis erit utramque opinionem legentium oculis subiecisse.

*

NOTA

paginæ xix addenda.

S. Eucherij ad Faustum presbyterum De locis sanctis Epistolam *spuriam esse multi contenderunt. Gennadius enim alijque in suis virorum illustrium catalogis libellum, de quo agimus, nunquam operibus s. Eucherij adnumerant, codexque unicus, quem usque ad hunc diem exscripserunt editores, XIII^mo tantum sæculo exaratus est. Cum autem codex alter, sæculo VIII scriptus,* [1] *in Parisiensi maxima bibliotheca asservetur, necesse est huiusce operis auctorem, qualiscumque fuerit, huic ætati superiorem exstitisse. Iam vero, quod nec T. Tobler fugit,* [2] *Eucherij opusculum a Beda venerabili cognitum fuisse certum est, multaque in uno alteroque libello similia leguntur. Cum autem de Sarracenis, qui anno 637 Ierusalem totamque Palæstinam suo subiecerunt imperio, nulla apud Eucherium fiat mentio, eosque pluries nominet Beda, haud dubitandum est, quin Beda Eucherium, non Eucherius Bedam exscripserit.*

Quemcumque ergo libellum nostrum scripsisse credamus, sanctumne Eucherium, Lugdunensem episcopum, an auctorem quemdam anonymum, concludendum est eum ante annum 637 vixisse. Nihil autem, quantum certe intelligimus, obiici posset, quominus s. Eucherio opus supradictum tribueretur; omnia, quæ de Terra Sancta nobis narrat auctor, cum illis optime concordant, quæ medio quinto sæculo Occidentalibus de Terra Sancta nota erant; Epistola *ipsa ad Faustum,* 3 *Lerinensem presbyterum, scribitur, quem*

1 Cuius lectiones supra, p. xix, not., retulimus.

2 V. supra, p. xxxv.

3 Quem falso *Faustinum* vocat codex Vaticanus.

ſ. Eucherio æqualem atque ipſi arctiſſima amicitia coniunctum fuiſſe certe ſcimus.

Verba quæ & in Beda & in Eucherio ſimilia invenire eſt, hic annotare utile nobis viſum eſt.

Euch., p. 51, Hieruſalem ab Elio .... ſuſcepit (*Beda*, infra, *p.* 215).

Ibid., Situs ipſe .... ſupereminet (*Beda*, ibid.).

Euch., p. 52, Mons Sion .... frequentatur (*Beda*, infra, *p.* 218).

Ibid., Primum de locis ſanctis .... exſtructam (*Beda*, infra, p. 216).

Ibid. & *p.* 53, Pauce illic .... iuxta murum (*Beda*, infra, *p.* 218).

Euch., p. 53, Iuxta .... traditur (*Beda*, infra, *p.* 220).

Ibid., Sex millibus .... ubi preſepe (*Beda*, infra, *p.* 223).

[A. Molinier.]

I

ITINERARIUM

A BURDIGALA HIERUSALEM USQUE

[333]

INDEX CODICUM MMSS.

P. Cod. Parisiensis.

V. Cod. Veronensis.

ITINERARIUM

a Bordigala[a] *Hierusalem usque & ab Heraclea per Aulonam & per urbem Romam Mediolanum usque. Sic :*

CIVITAS BORDIGALA, *ubi est fluvius Garonna, per quem facit mare Oceanum accessa & recessa* per leugas plus minus numero c.

Mutatio Stomatas	leugas VII
mutatio Senone[b]	VIIII
civitas Vasates[c]	VIII
mutatio Tres Arbores	V
mutatio Oscineio	VIII
mutatio Scotio[d]	VIII
civitas Elusa[e]	VIII
mutatio Vanesia	XII
civitas Auscius	VIII
mutatio ad Sextum	VI
mutatio Hungunverro[f]	VII
mutatio Buccones[g]	VII
mutatio ad Iovem	VII

a. *P.* Burdigala. — b. *P.* Sirione. — c. *P.* Vasatas ix. — d. *P.* Scittio. — e. *V.* Tolosa. — f. *V.* Hungunerru. — g. *P.* Bucconis.

civitas Tolosa	leugas VII
mutatio ad Nonum	millia VIIII
mutatio ad Vicesimum	XI
mansio Elusione[a]	VIIII
mutatio Sostomago	VIIII
vicus Hebromago[b]	X
mutatio Caedros	VI
castellum Carcassone	VIII
mutatio Trecesimum[c]	VIII
mutatio Hosuerbas[d]	XV
civitas Narbone	XV
civitas Beterris[e]	XVI
mansio Cessarone	XII
mutatio Foro Domiti	XVIII
mutatio Sustantione[f]	XV
mutatio Ambrosio[g]	XV
civitas Nemauso	XV
mutatio Ponte Herarum[h]	XVI
civitas Arelate[i]	VIII

Fit a Bordigala Arelate usque millia ccclxxij,[j] mutationes xxx, mansiones xj.

Mutatio Arnagine[k]	millia VIII
mutatio Bellinto	X
civitas Avinione[l]	V
mutatio Cepressata[m]	V
civitas Arausione[n]	XV
mutatio ad Letoce[o]	XIII
mutatio Novem Craris[p]	X
mansio Acuno[q]	XV

a. *V.* Eleusione. — b. *V.* Ebromago. — c. *P.* Tricencimum. — d. *V.* Husuerbas. — e. *P.* Biterris. — f. *P.* Sostancione xvij. — g. *V.* Ambrosi. — h. *P.* Porte ærarium xij. — i. *V.* viiij. — j *P.* ccclxxj. — k. *V.* Arnagene viiij. — l. *P.* Avenione. — m. *P.* Cypressata. — n. *V.* xiij. — o. *V.* *deest.* — p. *V.* Novencrares. — q. *V.* x.

mutatio Vancianis [a]	millia XII
mutatio Umbenno [b]	XII
civitas Valentia	VIIII
mutatio Cerebelliaca	XII
manſio Auguſta	X
mutatio Darentiaca	XII
civitas Dea Vocontiorum [c]	XVI
manſio Luco	XII
mutatio Vologatis [d]	VIIII
Inde aſcenditur Gaura mons.	
Mutatio Cambono	VIII
manſio Monte Seleuci	VIII
mutatio Daviano	VIII
mutatio ad Finem	XII
manſio Vapinco	XI
manſio Catoricas [e]	XII
manſio Ebroduno [f]	XVI
Inde incipiunt Alpes Cottie. [g]	
Mutatio Rame	XVII
manſio Byrigantum [h]	XVII
Inde aſcendis Matronam. [i]	
Mutatio Geſdaone	X
manſio ad Martem	VIIII
civitas Seguſſione [j]	XVI
Inde incipit Italia.	
Mutatio ad Duodecimum	XII
manſio ad Fines	XII
mutatio ad Octavum	VIII
civitas Taurinis	VIII
mutatio ad Decimum	X
manſio Quadratis	XII
mutatio Ceſte	XI

a. *V.* Bantianis. — b. *V.* om. xij. — c. *V.* Deanocontinorum. — d. *V.* Volocates. — e. *P.* Catorigas. — f. *P.* Hebriuno. — g. *V.* A. Penninæ. — h. *V.* Byrigane. — i. *V.* Matroniam. — j. *V.* Segucio.

manſio Regomago	millia VIII
mutatio ad Medias	X
mutatio ad Cottias	XIII
manſio Laumello	XII
mutatio Dunis[a]	VIIII
civitas Ticino	XII
mutatio ad Decimum	X
civitas Mediolanum	X
manſio Fluvio Frigido	XII

Fit ab Arelate Mediolanum uſque millia ccccIxxv,[b] *mutationes lxiij, manſiones xxij.*

Mutatio Argentia	millia X
mutatio Ponte Aureoli	X
civitas Bergamo[c]	XIII
mutatio Tellegate[d]	XII
mutatio Tetellus	X
civitas Brixa	X
manſio ad Flexum	XI
mutatio Beneventum[e]	X
civitas Verona	X
mutatio Cadiano	X
mutatio Aureos[f]	X
civitas Vincentia	XI
mutatio ad Finem	XI
civitas Patavi	X
mutatio ad Duodecimum[g]	XII
mutatio ad Nonum	XI
civitas Altino[h]	VIIII
mutatio Sanus[i]	X
civitas Concordia[j]	VIIII

a. *P.* Duriis. — b. *P.* ccclxxv, mut. lxiij *deeſt.* — c. *P.* Vergamo. — d. *V.* Tallegate. — e. *V.* Bene Aventum. — f. *P.* Auraeos. — g. *V.* Duod. *deeſt.* — h. *V.* viij. — i. *P.* Sanos. — j. *V.* viij.

mutatio ad Picilia[a]	millia	VIIII
mutatio ad Undecimum[b]		X
civitas Aquileia		XI

Fit a Mediolano Aquileiam usque millia cclj, mutationes xxiiij, mansiones viiij.

Mutatio ad Undecimum	millia	XI
mutatio ad Fornolus		XII
mutatio Castra		XII
Inde surgunt Alpes Iulie.		
Ad Pirum, summas Alpes[c]		VIIII
mansio Longatico		X
mutatio ad Nonum		VIIII
civitas Emona[d]		XIIII
mutatio ad Quartodecimum		X
mansio Hadrante[e]		XIII
Finis Italie.[f]		
Mutatio ad Medias		XIII
civitas Caelia[g]		XIII
mutatio Lotodos		XII
mansio Ragendone		XII
mutatio Pultovia[h]		XII
civitas Petovione[i]		XII
Transis pontem, intras Pannoniam inferiorem.		
Mutatio Ramista	millia	VIIII
mansio Aqua Viva		VIIII
mutatio Populis		X
civitas Iovia		VIIII
mutatio Sunista		VIIII
mutatio Peritur		XII
mansio Lentolis[j]		XII

a. *V.* Pacilia. — b. *V.* xj. — c. *V.* viiij *deest.* — d. *V.* Semona. — e. *V. deest.* — f. *P.* & Norici. — g. *V.* Caeia. — h. *V.* Poltovia xvj. — i. *V.* Potovione, om. xvj. — j. *V.* Lertoles.

mutatio Cardono	millia	x
mutatio Cocconis[a]		xii
mansio Serota		x
mutatio Bolentia		x
mansio Maurianis		viiii

Intras Pannoniam superiorem.

Mutatio Serena		viii
mansio Vereis		x
mutatio Iovalia[b]		viii
mutatio Mersella		viii
civitas Mursa[c]		x
mutatio Leutuano[d]		xii
civitas Cibalis[e]		xii
mutatio Celena		xi
mansio Ulmo		xi
mutatio Spaneta		x
mutatio Bedulia[f]		viii
civitas Sirmium		viii

Fit ab Aquileia Sirmium usque millia ccccxij, mansiones xvij,[g] mutationes xxxviiij.

Mutatio Fossis	millia	viiii
civitas Bassianis		x
mutatio Noviciani		xii
mutatio Altina		xi
civitas Singiduno		viii

Fines Pannonie & Mysie.

Mutatio ad Sextum		vi
mutatio Tricornia castra		vi
mutatio ad Sextum milliare[h]		vii
civitas Aureo Monte		vi

a. *V.* Coccones. — b. *V.* Iovenalia. — c. *V.* Morsa. — d. *P.* Leutuoano. e. *V.* Ciliciales. — f. *V.* Vidunlia; *Parthey* Vedulia. — g. *Parth.* mans. xiiij. — h. *V. deest.*

mutatio Vingeio[a]	millia	VI
civitas Margo		VIIII
civitas Viminatio		X
ubi Diocletianus occidit Carinum		
mutatio ad Nonum		VIIII
manſio Municipio		VIIII
mutatio Iovis Pago		X
mutatio Bao		VII
manſio Idomo		VIIII
mutatio ad Octavum		VIIII
manſio Oromago		VIII
Fines Myſie & Dacie.[b]		
Mutatio Sarmatorum[c]		XII
mutatio Cametas[d]		XI
manſio Ipompeis		VIIII
mutatio Rappiana[e]		XII
civitas Naiſſo		XII
mutatio Redicibus[f]		XII
mutatio Ulmo		VII
manſio Romanſiana		VIIII
mutatio Latina		VIIII
manſio Turribus		VIIII
mutatio Tranſlites		XII
mutatio Ballanſtra		X
manſio Meldia		VIIII
mutatio Screteſca		XII
civitas Serdica		XI

Fit a Sirmio Serdicam uſque millia cccxiiij, mutationes xxiiij, manſiones xiij.

Mutatio Extuomne[g]	millia	VIII
manſio Buracara[h]		VIII

a. *V.* Mingeio. — b. *V. deeſt.* — c. *V. deeſt.* — d. *V.* Caminitas. — e. *V.* Rampiana. — f. *V. deeſt.* — g. *V.* Extuome. — h. *P.* Buragara.

2

mutatio Sparata	millia	VIII
mansio Hilica[a]		X
mutatio Soneio		VIIII
Fines Dacie & Thracie.		
Mutatio Ponte Ucasi[b]		VI
mansio Bona Mansio		VI
mutatio Alusore		VIIII
mansio Bassapare[c]		XII
mutatio Tugugero		VIIII
civitas Philippopoli		XII
mutatio Sernota[d]		X
mutatio Paramvole		VIII
mansio Cillio		XII
mutatio Carassura		VIIII
mansio Arzo		XI
mutatio Palae		VII
mansio Castozobra		XI
mutatio Rammes[e]		VII
mansio Burdista[f]		XI
mutatio Daphabe[g]		XI
mansio Nice		VIIII
mutatio Tarpodizo[h]		X
mutatio Urisio		VII
mansio Virgolis		VII
mutatio Nario		VIII
mansio Drizupara[i]		VIIII
mutatio Tipso[j]		X
mansio Tunorullo[k]		XI
mutatio Beodizo[l]		VIII
civitas Heraclea		VIIII
mutatio Braunne[m]		XII

a. *P.* Iliga. — b. *V.* Ponte Ugas. — c. *Al.* Basapare. — d. *P.* Syrnota. — e. *P.* Rhamis. — f. *V.* Busdicta. — g. *V.* Dapabe x.

h. *Al.* Arboditio, Arbodico. — i. *V.* Dritiopara. — j. *V.* viij. — k. *V.* Tunorollo viij. — l. *V.* viiij. — m. *P.* Baunne.

manſio Salamembria[a] . . .	millia x
mutatio Eallum[b]	x
manſio Atyra[c]	x
manſio Regio	xii
civitas Conſtantinopolis	xii

Fit a Serdica Conſtantinopolim millia ccccxiij, mutationes xij, manſiones xx.

FIT OMNIS SUMMA A BORDIGALA CONSTANTINOPOLIM VICIES BIS CENTENA XXI MILLIA, MUTATIONES CCXXX, MANSIONES CXII.

Item ambulavimus, Dalmatio & Zenophilo conſulibus, d. iij kal. jun. a Chalcedonia, & reverſi ſumus Conſtantinopolim viij[d] kal. jan. conſulatu ſupraſcripto.

A Conſtantinopoli tranſis Pontum, venis Chalcedoniam, ambulas provinciam Bithyniam.

Mutatio Narſete[e]	millia vii
manſio Pandicia	vii
mutatio Pontamus	xiii
manſio Libyſſa[f]	viiii

Ibi poſitus eſt rex Annibalianus, qui fuit Afrorum.

Mutatio Brunga[g]	millia xii
civitas Nicomedia[h]	xiii

Fit a Conſtantinopoli Nicomediam uſque millia l, mutationes vij, manſiones iij.

Mutatio Egribolum[i] . . .	millia x
manſio Libum[j]	xi
mutatio Liada	xii
civitas Nicia[k]	viiii

a. *V.* Salambria. — b. *Parth.* Callum. — c. *V.* Aleſra. — d. *P.* vij. — e. *V.* Narſite. — f. *V.* Liboſa. — g. *P.* Brunca. — h. *V.* viiij. — i. *Al.* Hiribolum. — j. *V.* x. — k. *P.* viij.

mutatio Schine [a]	millia VIII
mansio Mido	VII
mutatio Chogee [b]	VI
mutatio Thateso	X
mutatio Tutado [c]	VIIII
mutatio Protoniaca [d]	XI
mutatio Artemis	XII
mansio Dable [e]	VI
mansio Cerate	VI
Fines Bithynie & Galatie.	
Mutatio Fines [f]	X
mansio Dadartano	VI
mutatio Trans montem	VI
mutatio Milia [g]	XI
civitas Iuliopolis	VIII
mutatio Hieronpotamum	XIII
mansio Agannia	XI
mutatio Petrobrogen [h]	VI
mansio Mnizos [i]	X
mutatio Prasmon [j]	XII
mansio Malogardis [k]	VIIII
mutatio Cenaxempalide [l]	XIII
civitas Anchira Galatie [m]	XIII

Fit a Nicomedia Anchiram Galatie usque millia cclviij, mutationes xvj,[n] mansiones xij.

Mutatio Delemna	millia X
mansio Curveunta	XI
mutatio Rosolodiaco	XII
mutatio Aliassum [o]	XIII

a. *V.* Schene. — b. *V.* Chogia. — c. *P.* Tutaio viij. — d. *P.* Protunica. — e. *V.* Doble. — f. *P.* Finis. — g. *V.* Melia. — h. *Al.* Ipetobrogen, Petrobogen.— i. Ed., *P.* Innizos, *V.* Simonizous. — j. *V.* Trasmon. — k. *P. deest.* — l. *P.* Cenaxempalidem. — m. *P.* xiij *deest.* — n. *P.* mut. xxvj. — o. *V.* Aliasum.

civitas Afpona [a]	millia XVIII
mutatio Galea	XIII
mutatio Andrapa	VIIII

Fines Galatie & Cappadocie.

Manfio Parnaffo	XIII
manfio Iogola [b]	XVI
manfio Nitalis	XVIII
mutatio Arguftana	XIII
civitas Colonia [c]	XVI
mutatio Momoaffon [d]	XII
manfio Anathiango [e]	XII
mutatio Chufa	XII
manfio Safima	XII
manfio Andavilis [f]	XVI

Ibi eft villa Pampati,[g] unde veniunt equi curules.

Civitas Thyana [h]	millia XVIII

Inde fuit Appollonius magus.

Civitas Fauftinopoli [i]	XII
mutatio Caena [j]	XIII
manfio Opodando	XII
mutatio Pylas [k]	XIIII

Fines Cappadocie & Cilicie.

Manfio Manfucrine	XII
civitas Tarfo Cilicie [l]	XII

Inde fuit apoftolus Paulus.

Fit ab Anchira Galatie Tarfum ufque millia cccxliij, mutationes xxv, manfiones xviij.

Mutatio Pargais [m]	millia XIII
civitas Adana [n]	XIIII

a. *P.* Arpona. — b. *V.* Iogula. — c. *V.* xv. — d. *V.* Mummoafum. — e. *V.* Anachiango. — f. *V.* Andaviles. — g. *V.* Pammati. — h. *P.* xviij *deeft.* — i. *V.* x. — j. *V.* Cona viiij. — k. *V.* Pilas xiij. — l. *P.* Cilicie om. — m. *V.* Pargas. — n. *V.* Gadana.

civitas Manſiſta	millia XVIII
mutatio Tardequeia	XV
manſio Catavolo	XVI
manſio Baie	XVII
manſio Alexandria Scabioſa	XVI
mutatio Pictanus [a]	VIIII

Fines Cilicie & Syrie.

Manſio Pagrius [b]	VIII
civitas Antiochia [c]	XVI

Fit a Tarſo Cilicie Antiochiam uſque millia cxlj, mutationes x, manſiones vij.

Ad palatium Daphne	millia V
mutatio Hyſdata [d]	XI
manſio Platanus	VIII
mutatio Bacchaias [e]	VIII
manſio Catelas [f]	XVI
civitas Ladica [g]	XVI
civitas Gabala [h]	XIIII
civitas Balaneas	XIII

Fines Syrie Celis & Phenices.

Mutatio Maraccas	X
manſio Antaradus	XVI

Eſt civitas in mare, a ripa millia ij.

Mutatio Spiclin	XII
mutatio Baſiliſcum [i]	XII
manſio Arcas	VIII
mutatio Bruttus	IIII
civitas Tripoli	XII
mutatio Triclis [j]	XII
mutatio Bruttus alia	XII

a. *V.* Platanus. — b. *P.* Pagrios. — c. *V.* Anchiotia. — d. *V.* Stadata. — e. *V.* Baccaias. f. *P.* Cattelas. — g. *V.* Laſdeca. — h. *V.* Gavala xiij. — i. *V.* Baſeliſco. — j. *V.* Trecles.

mutatio Alcobile[a] . . . . millia XII
civitas Beryto[b] XII
mutatio Heldua[c] XII
mutatio Porphyrion[d] VIII
civitas Sidona VIII
inde Sarepta VIIII

Ibi Helias ad viduam aſcendit & petiit ſibi cibum.

Mutatio ad Nonum . . . millia IIII
civitas Tyro XII

Fit ab Antiochia Tyrum uſque millia clxxiiij, mutationes xx, manſiones xj.

Mutatio Alexandroſchene . . . millia XII
mutatio Ecdeppa[e] XII
civitas Ptolemaida[f] VIIII
mutatio Calamon[g] XII
manſio Sycaminos[h] III

Ibi eſt mons Carmelus, ibi Helias ſacrificium faciebat.

Mutatio Certa[i] . . . . . millia VIII

Fines Syrie, Phenices[j] & Paleſtine.

Civitas *Ceſarea Paleſtina,*[k] id eſt Iudea . VIII

Fit a Tyro Ceſaream Paleſtinam millia lxxiij, mutationes ij, manſiones iij.

Ibi eſt balneus Cornelij centurionis, qui multas eleemoſynas faciebat.

Inde eſt tertio milliario mons Syna,

ubi fons eſt, in quem mulier, ſi laverit, gravida ſit.

Civitas Maximianopolis[l] . . . millia XVIII

a. *V.* Alcovile. — b. *Al.* Berito, Bireto. — c. *V.* Eldua. — d. *P.* Parphirion, *V.* Parpinon. — e. *V.* Hecdeppa. — f. *P.* viij. g. *V.* Calomon. — h. *V.* Secaminus, *P.* Sicamenos. — i. *V.* Cirtha. — j. *P.* Phenices *deeſt.* — k. *P.* vij, Ceſarea Paleſtina. — l. *P.* xvij.

civitas Stradela[a] . . . . . millia x

Ibi sedit Achab rex, & Helias prophetavit. Ibi est campus, ubi David Goliat occidit.

Civitas *Scythopolis* xII

Aser, ubi fuit villa Iob[b] VI

civitas *Neapolis* xv

Mons Garizim. Ibi est *mons Garizim*. Ibi dicunt Samaritani Abraham sacrificium obtulisse, & ascenditur usque ad summum montem gradibus numero ccc. Inde ad pedem montis ipsius locus est, cui nomen est *Sichem*. Ibi est monumentum, ubi positus est Ioseph in villa, quam dedit ei Iacob, pater eius. Inde rapta est Dina, filia Iacob, a filiis Amorrheorum. Inde passus mille locus est, cui nomen *Sichar*, unde descendit mulier samaritana ad eundem locum, ubi Iacob puteum fodit, ut de eo aquam impleret, & Dominus Iesus Christus cum ea locutus est: ubi sunt & arbores platani, quas plantavit Iacob, & balneus, qui de eo puteo lavatur.

Sichem.

Sichar.

Inde millia xxviij euntibus Hierusalem in parte sinistra est villa, que dicitur *Bethar*. Inde passus mille est locus, ubi Iacob, cum iret in Mesopotamiam, dormivit, & ibi est arbor amygdala, & vidit visum, & angelus cum eo luctatus est. Ibi fuit rex Hieroboam, ad quem missus fuit propheta, ut converteretur ad Deum excelsum: & jussum fuerat prophete, ne cum pseudopropheta, quem rex secum habebat, manducaret. Et quia seductus est a pseudopropheta & cum eo manducavit, redeunti occurrit prophete leo in via, & occidit eum.

Bethar.

Ierusalem. Inde *Hierusalem* . . . . . millia xII

Fit a Cesarea Palestina Hierusalem usque millia cxvj, mansiones iv, mutationes iv.[c]

Sunt in Hierusalem piscine magne due ad latus templi,

a. *V.* Istradela. — b. *V.* xvj. — c. *V.* om. mut. iv.

id eſt, una ad dextram, alia ad ſiniſtram, quas Salomon fecit; interius vero in civitate ſunt piſcine gemellares, quinque porticus habentes, que appellantur *Bethſaida*. Bethefda. Ibi egri multorum annorum ſanabantur; aquam autem habent piſcine in modum cocci turbatam. Eſt & ibi crypta, ubi Salomon demones torquebat. Et ibi eſt angulus turris excelſiſſime, ubi Dominus aſcendit, & dixit ei, qui tentabat eum: *Si filius Dei es, mitte te deorſum.* Et ait ei Dominus: *Non tentabis Dominum Deum tuum, ſed illi ſoli ſervies.* Ibi eſt *lapis angularis* magnus, de Lapis angularis. quo dictum eſt: *Lapidem, quem reprobaverunt edificantes, hic factus eſt ad caput anguli.* Et ſub pinna turris ipſius ſunt cubicula plurima, ubi *Salomon palatium* habebat. Salomonis palatium. Ibi etiam conſtat cubiculum, in quo ſedit & ſapientiam deſcripſit; ipſum vero cubiculum uno lapide eſt tectum. Sunt ibi & exceptoria magna aque ſubterranea & *piſcine* magno opere edificate. Et in ede ipſa, Piſcine. ubi templum fuit, quod Salomon edificavit, in marmore ante *aram* ſanguinem Zacharie dicunt hodie fuſum; Ara. etiam parent veſtigia clavorum militum, qui eum occiderunt, per totam aream, ut putes in cera fixum eſſe. Sunt ibi & *ſtatue* due *Hadriani*, & eſt non longe de ſtatuis lapis pertuſus, ad quem veniunt Iudei ſingulis annis, Statue Hadriani. & unguent eum, & lamentant ſe cum gemitu, & veſtimenta ſua ſcindunt, & ſic recedunt. Eſt ibi & domus Ezechie, regis Iude.

Item exeunti Hieruſalem, ut aſcendas *Sion*, in parte Sion. ſiniſtra & deorſum in valle, iuxta murum, eſt piſcina, que dicitur *Siloa* & habet quadriporticum, & alia piſ- Siloa. cina grandis foras. Hic fons ſex diebus atque noctibus currit, ſeptimo vero die, qui eſt ſabbatum, in totum nec nocte, nec die currit.

Ex[a] eadem aſcenditur Sion, & paret, ubi fuit *domus Caiphe* ſacerdotis, & columna adhuc ibi eſt, in qua Domus Caiphe.

a. Mſſ. habent in.

Chriſtum flagellis ceciderunt. Intus autem, intra murum
Palatium David. Sion, paret locus, ubi *palatium* habuit *David*. Ex ſeptem
Synagoge. ſynagogis, que illic fuerant, una tantum remanſit; relique autem arantur & ſeminantur, ſicut Iſaias propheta dixit.

Porta neapolitana. Inde ut eas foras murum de Sion, eunti ad *portam neapolitanam* ad partem dextram, deorſum in valle ſunt
Pretorium. parietes, ubi domus fuit ſive *pretorium* Pontii Pilati. Ibi Dominus auditus eſt, antequam pateretur. A ſiniſtra
Golgotha. autem parte eſt monticulus *Golgotha*, ubi Dominus cru-
Crypta Domini. cifixus eſt. Inde quaſi ad lapidis miſſum eſt *crypta*, ubi corpus eius poſitum fuit, & tertio die ſurrexit. Ibidem
Baſilica Conſtantini. modo iuſſu *Conſtantini* imperatoris *baſilica* facta eſt, id eſt, dominicum mire pulchritudinis, habens ad latus exceptoria, unde aqua levatur, & balneum a tergo, ubi infantes lavantur.

Item ab Hieruſalem eunti ad portam, que eſt contra
Vallis Ioſaphat. orientem, ut aſcendatur in montem Oliveti, *vallis*, que dicitur *Ioſaphat*. Ad partem ſiniſtram, ubi ſunt vinee, eſt & petra, ubi Iudas Iſcarioth Chriſtum tradidit; ad partem vero dextram eſt arbor palme, de qua infantes ramos tulerunt &, veniente Chriſto, ſubſtraverunt. Inde
Monumenta Iſaie & Ezechie. non longe, quaſi ad lapidis miſſum, ſunt *monumenta* duo, monubiles mire pulchritudinis, facta: in unum poſitus eſt *Iſaias* propheta, qui eſt vere monolithus, & in alium *Ezechias*, rex Iudeorum.

Mons Oliveti. Inde aſcendis in *montem Oliveti*, ubi Dominus ante paſſionem diſcipulos docuit. Ibi facta eſt iuſſu Conſtantini baſilica mire pulchritudinis. Inde non longe eſt monticulus, ubi Dominus aſcendit orare, & apparuit illic Moyſes & Elias, quando Petrum & Iohannem ſecum duxit. Inde ad orientem paſſus mille quingentos eſt villa,
Bethania. que appellatur *Bethania*. Ibi eſt crypta, ubi Lazarus poſitus fuit, quem ſuſcitavit Dominus.

Iericho. Item ab Hieruſalem in *Iericho* . . millia XVIII

Descendentibus de monte in parte dextra, retro monumentum, est *arbor sycomori*, in quam *Zacheus* ascendit, ut Christum videret. A civitate passus mille quingentos est *fons Helisei* prophete. Antea si qua mulier ex ipso aquam bibebat, non faciebat natos. Ad latus est vas fictile. Heliseus misit in id salem, & venit & stetit super fontem, & dixit: *Hec dicit Dominus: Sanavi aquas has; ex eo fonte si qua mulier biberit, filios faciet.* Supra eundem vero fontem est *domus Rachab* fornicarie, ad quam exploratores introierunt, & occultavit eos, quando *Hiericho* eversa est, & sola evasit. Ibi fuit civitas Iericho, cuius muros gyraverunt cum arca Testamenti filij Israel, & ceciderunt muri. Ex eo non paret nisi locus, ubi fuit arca Testamenti, & lapides duodecim, quos filij Israel de Iordane levaverunt. Ibidem Iesus, filius Nave, circumcidit filios Israel, & circumcisiones eorum sepelivit.

Sycomorus Zachei. **Fons Helisei.** **Domus Rahab.** **Iericho.** **Gilgal.**

Item ab Iericho ad *mare Mortuum* . . millia IX **Mare Mortuum.**

Est aqua ipsius valde amarissima, ubi in totum nullius generis piscis est, nec aliqua navis, & si quis hominum miserit se, ut natet, ipsa aqua eum versat. Inde ad *Iordanem*, ubi Dominus a Iohanne baptizatus est, millia V. **Iordanis.**

Ibi est locus super flumen, monticulus in illa ripa, ubi raptus est Helias in celum.

Item ab Hierusalem euntibus Bethlehem millia VI

Super strata, in parte dextra, est *monumentum*, ubi *Rachel* posita est, uxor Iacob. Inde millia duo, a parte sinistra, est *Bethlehem*, ubi natus est Dominus Iesus Christus. Ibi basilica facta est iussu Constantini. Inde non longe est *monumentum* Ezechiel, Asaph, Iob, Iesse, David, Salomon, & habet in ipsa crypta, ad latus deorsum descendentibus, hebreis litteris nomina suprascripta.

Monumentum Rachel. **Bethlehem.** **Monumenta regum.**

Inde *Bethasora* . . . . millia XIIII

Ibi est *fons*, in quo *Philippus* eunuchum baptizavit. **Bethasora (fons Philippi).**

Inde ad Terebinthum . . . millia VIII

Ibi *Abraham* habitavit, & *puteum* fodit sub arbore **Puteus Abraham.**

terebintho, & cum angelis locutus eſt, & cibum ſumſit. Ibi baſilica mire pulchritudinis facta eſt iuſſu Conſtantini.

Hebron. Inde Terebintho *Hebron* . . . millia II

Sepulcrum Abraham aliorumque. Ibi eſt memoria per quadrum ex lapidibus mire pulchritudinis, in qua poſiti ſunt Abraham, Iſaac, Iacob, Sara, Rebecca & Lia.

Item ab Hieroſolyma ſic:

Civitas Nicopolis	millia XXII
civitas Lydda	X
mutatio Antipatrida	X
mutatio Betthar[a]	X
civitas Ceſarea[b]	XVI

Fit omnis ſumma a Conſtantinopoli uſque Hieruſalem millia undecies centena lxiiij, mutationes lxviiij, manſiones lviij.

Item per Nicopolim Ceſaream millia lxxiij ſ., mutationes v, manſiones iij.

Item ab Heraclea per Macedoniam:

Mutatio Erea	millia XVI
manſio Regiſto	XII
mutatio Bedizo	XII
civitas Apris	XII
mutatio Zeſutera	XII
Fines Europe & Rhodopee.	
Manſio Sirogellis	X
mutatio Drippa	XIIII
manſio Gypſela	XII
mutatio Demas	XII
civitas Traianopoli	XIII
mutatio ad Unimpara	VIII
mutatio Salei	VII

a. *V.* Bettarum. — b. *V. cetera deſunt uſque Tarracinam.*

mutatio Melalico	millia	VIII
mansio Berozicha		XV
mutatio Breierophara		X
civitas Maximianopoli		X
mutatio ad Stabulo Dio......[a]		XII
mutatio Rumbodona		X
civitas Epirum		X
mutatio Purdis		VIII
Fines Rhodopee & Macedonie.		
Mansio Hercontroma		VIIII
mutatio Neapolim		VIIII
civitas Philippis		X
ubi Paulus & Sileas in carcere fuerunt.		
Mutatio ad Duodecimum		XII
mutatio Domeros		VII
civitas Amphipolim		XIII
mutatio Pennana		X
mutatio Euripidis		X
Ibi positus est Euripides poeta.		
Mansio Appollonia		XI
mutatio Heracleustibus		XI
mutatio Duodea		XIIII
civitas Thessalonica		XIII
mutatio ad Decimum		X
mutatio Gephyra		X
civitas Pelli, *unde fuit Alexander Magnus Macedo*		X
mutatio Scurio		XV
civitas Edessa[b]		XV
mutatio ad Duodecimum		XII
mansio Cellis		XVI
mutatio Grande		XIIII
mutatio Melitonus		XIIII
civitas Heraclea		XIII

a. Wess. Diomedis? — b. *Al.* Edissa.

mutatio Parambole	. . .	millia XII
mutatio Brucida	. . . . . .	XVIIII

Fines Macedonie & Epiri.

Civitas Cledo	. . . . . .	XIII
mutatio Patras	. . . . . .	XII
manſio Claudanon	. . . . .	IIII
mutatio in Tabernas	. . . .	VIIII
manſio Grandavia	. . . .	VIIII
mutatio Traiecto[a]	. . . . . .	VIIII
manſio Hiſcampis	. . . . . .	VIIII
mutatio ad Quintum	. . . .	VI
manſio Coladiana	. . . . . .	XV
manſio Maruſio	. . . . . .	XIII
manſio Abſos	. . . . . .	XIIII
mutatio Stephanaphana	. . . .	XII
civitas Apollonia	. . . . . .	XVIII
mutatio Stephana	. . . . . .	XII
manſio Aulona, *traiectum*	. . . .	XII

Fit omnis ſumma ab Heraclea per Macedoniam Aulonam uſque millia dclxxxviij, mutationes lviij, manſiones xxv.

Trans mare ſtadia mille, quod facit millia centum, & venis Hydrontum,[b] manſio mille paſſus.

Mutatio ad Duodecimum	. .	millia XIII
manſio Clipeas	. . . . . .	XII
mutatio Valentia	. . . . . .	XIII
civitas Brindiſi	. . . . . .	XI
manſio Spilenees	. . . . . .	XIIII
mutatio ad Decimum	. . . .	XI
civitas Leonatie	. . . . . .	X
mutatio Turres Aurilianas	. . .	XV

a. *Al.* Treiecto. — b. *Al.* Odronto.

mutatio Turres Iuliane . . .	millia VIIII
civitas Beroes	XI
mutatio Butontones	XI
civitas Rubos	XI
mutatio ad Quintodecimum . . .	XV
civitas Canusio	XV
mutatio Undecimum	XI
civitas Serdonis	XV
civitas Aecas	XVIII
mutatio Aquilonis	X
Fines Apulie & Campanie.	
Mansio ad Equum magnum . . .	VIII
mutatio vicus Forno novo . . .	XII
civitas Benevento	X
civitas & mansio Claudiis . . .	XII
mutatio Novas	VIIII
civitas Capua	XII

Fit summa ab Aulona usque Capuam millia cclxxxviiij, mutationes xxv, mansiones xiij.

Mutatio ad Octavum . . .	millia VIII
mutatio Ponte Campano	VIIII
civitas Sonuessa	VIIII
civitas Menturnas	VIIII
civitas Formis	VIIII
civitas Fundis	XII
civitas Tarracina	XIII
mutatio ad Medias	X
mutatio Appi Foro [a]	VIIII
mutatio Sponsas	VII
civitas Aricia & Albona	XIIII
mutatio ad Nonum [b]	VII

a. *V*. viij. — b. *V*. Ionum.

in urbem Romam	millia	VIIII

Fit a Capua usque ad urbem Romam millia cxxxvj, mutationes xiiij, mansiones viiij.

FIT AB HERACLEA PER AULONAM IN URBEM ROMAM USQUE MILLIA UNDECIES CENTENA XIII,[a] MUTATIONES CXVII, MANSIONES XLVI.

Ad urbem[b] Mediolanum:

Mutatio Rubras	millia	VIIII
mutatio ad Vicesimum		XI
mutatio Aqua Viva		XII
civitas Utriculo, mansio[c]		XII
civitas Narnie		XII
civitas Interamna		VIII
mutatio Tribus Tabernis[d]		III
mutatio Fani Fugitivi[e]		X
civitas Spolitio		VII
mutatio Sacraria		VIII
civitas Trevis[f]		IIII
civitas Fulginis		V
civitas Foro Flamini		III
civitas Noceria		XII
civitas Ptanias		VIII
mansio Herbello[g]		VII
mutatio ad Hesis[h]		X
mutatio ad Calem[i]		XIIII
mutatio Intercisa		VIIII
civitas Foro Semproni		VIIII
mutatio ad Octavum		VIIII
civitas Fano Fortune		VIII
civitas Pisauro[k]		XXIIII

a. *P.* xvij. — b. *Al.* ab urbe. — c. *Al.* Ucriculo, Hericulo. — d. *V.* Taernis. — e. *V.* Fugenui. f. *V.* Tranes. — g. *Al.* Erbello, Herbelloni. — h. *V.* Adesse. — i. *P.* Cale, *V.* Caloe. — k. *P. deest* xxiv.

...... uſque ad Riminum[a] . .	millia
mutatio Conpetu	XII
civitas Ceſena	VI
civitas Foro Populi[b]	VI
civitas Foro Livi[c]	VI
civitas Faventia	V
civitas Foro Corneli	X
civitas Claterno	XIII
civitas Bononia	X
mutatio ad Medias	XV
mutatio Victoriolas	X
civitas Mutena	III
mutatio Ponte Secies	V
civitas Regio	VIII
mutatio Canneto	X
civitas Parme	VIII
mutatio ad Tarum	VII
manſio Fidentie[d]	VIII
mutatio ad Fonticulos	VIII
civitas Placentia	XIII
mutatio ad Rotam	XI
mutatio Tribus Tabernis	V
civitas Laude[e]	VIIII
mutatio ad Nonum	VII
civitas Mediolanum	VII

Fit omnis ſumma ab urbe Roma Mediolanum uſque millia ccccxvj, mutationes xlij, manſiones xxiiij.[f]

a. *P.* Ariminum. — b. *V.* Foropuli. — c. *V.* Liti. — d. *V.* Sidencie. — e. *V.* viij. — f. *V.* cccccxcj, mut. xliiij, manſ. xxxiiij.

II

S. HIERONYMI

PEREGRINATIO SANCTAE PAULAE

[404]

INDEX CODICUM MMSS.

QUIBUS USUS EST EDITOR.

Cod. membran. in bibliotheca regia publica Monac., 12104, fec. XI.

Cod. membran. ibidem, 14031, fec. XI.

SANCTI HIERONYMI

PEREGRINATIO

SANCTAE PAULAE

* * *

UUM orientis & occidentis episcopos ob quasdam ecclesiarum dissensiones Romam imperiales littere contraxissent, vidit [Paula] admirabiles viros Christique pontifices, Paulinum, Antiochene urbis episcopum, & Epiphanium Salamine Cypri, que nunc Constantia dicitur: quorum Epiphanium etiam hospitem habuit, Paulinum, in aliena manentem domo, quasi proprium humanitate possedit. Quorum accensa virtutibus per momenta patriam deserere cogitabat. Non domus, non liberorum, non familie, non possessionum, non alicuius rei, que ad seculum pertinet, memor, sola, si dici potest, & incomitata ad eremum Antoniorum atque Paulorum pergere gestiebat.

II. Tandemque exacta hieme, aperto mari, redeuntibus ad ecclesias suas episcopis, & ipsa voto cum eis ac desiderio navigavit. Quid ultra differo? [a] Descendit ad portum, fratre, cognatis, affinibus &, quod his maius est, liberis prosequentibus & clementissimam matrem pietate vincere cupientibus. Iam carbasa tendebantur &

a. *Forte* differo.

remorum ductu navis in altum protrahebatur. Parvus Texotius supplices manus tendebat in littore; Rufina, iam nubilis, ut suas exspectaret nuptias, tacens fletibus obsecrabat. Et tamen illa siccos tendebat ad celum oculos, pietatem in filios pietate in Deum superans. Nesciebat se matrem, ut Christi probaret ancillam. Torquebantur viscera &, quasi a suis membris distraherentur, cum dolore pugnabat: in eo cunctis admirabilior, quod magnam vinceret caritatem. Inter hostium manus & captivitatis duram necessitatem nihil crudelius est quam parentes a liberis separari. Hec contra iura nature plena fides patiebatur, immo gaudens animus appetebat, &, amorem filiorum maiore in Deum amore contemnens, in sola Eustochio, que & propositi & navigationis eius comes erat, acquiescebat. Sulcabat interim navis mare &, cunctis, qui cum ea vehebantur, littora respicientibus, ipsa aversos tenebat oculos, ne videret, quos sine tormento videre non poterat. Fateor, nulla sic amavit filios, quibus, antequam proficisceretur, cuncta largita est, exheredens se in terra, ut hereditatem inveniret in celo.

Pontia. III. Delata ad insulam *Pontiam*, quam clarissime quondam feminarum sub Domitiano principe, pro confessione nominis christiani, Flavie Domitille nobilitavit exsilium, vidensque cellulas, in quibus illa longum martyrium duxerat, sumtis fidei alis, Hierosolymam & sancta loca videre cupiebat. Tardi erant venti & omnis pigra velocitas. Inter Scyllam & Charybdem Adriatico se credens pelago, quasi per stagnum venit *Methonen*, ibique refocillato paululum corpusculo,

Methone.

Et sale tabentes artus in littore ponens,
Per Maleam & Cytheram sparsasque per equor
Cyclades, & crebris freta consita terris,

Cyprus. post *Rhodum* & *Lyciam*, tandem vidit *Cyprum*, ubi sancti & venerabilis Epiphanij pedibus provoluta decem

ab eo diebus retenta eſt non in refectionem, ut ille arbitratur, ſed in opus Dei, ut rebus comprobatum eſt. Nam omnia illius regionis luſtrans monaſteria, prout potuit, refrigeria ſumtuum fratribus dereliquit, quos amor ſancti viri de toto illuc orbe conduxerat.

IV. Inde brevi curſu transfretavit *Seleuciam*, de qua **Seleucia.** aſcendens *Antiochiam* ſancti confeſſoris Paulini modi- **Antiochia.** cum caritate detenta, media hieme calente ardore fidei, femina nobilis, que prius eunuchorum manibus portabatur, aſello ſedens profecta eſt. Omitto *Celes Syrie* & **Celeſyria.** *Phenicis* iter: neque enim hodeporicon ei[a] diſpoſui **Phenice.** ſcribere; ea tantum loca nominabo, que ſacris voluminibus continentur. *Beryto*, romana colonia, & antiqua **Berytus.** urbe *Sidone* derelicta, in *Sarepte* littore Helie eſt ingreſſa **Sidon. Sarepta.** turriculam, in qua, adorato Domino ſalvatore, per arenas *Tyri*, in quibus genua Paulus fixit, pervenit Acco, **Tyrus.** que nunc *Ptolemais* dicitur, & per campos Megiddo Io- **Ptolemais. Megiddo.** ſie necis conſcios intravit terram Philiſtim. **Philiſtim.**

V. Mirata ruinas Dor, urbis quondam potentiſſime, &, verſa vice, Stratonis turrim ab Herode, rege Iude, in honorem Ceſaris Auguſti *Ceſaream* nuncupatam, in **Ceſarea.** qua Cornelij domum, Chriſti vidit eccleſiam, & Philippi ediculas & cubiculum quatuor virginum prophetarum; deinde *Antipatridam*, ſemirutum oppidulum, quod patris **Antipatrida.** ex nomine Herodes vocaverat, viſitavit, & *Lyddam* ver- **Lydda.** ſam in Dioſpolim, Dorcadis atque Enee reſurrectione ac ſanitate inclytam, haud procul ab ea *Arimathiam*, vicu- **Arimathia.** lum Ioſeph, qui Dominum ſepelivit, & *Nobe*, urbem **Nobe.** quondam ſacerdotum, nunc tumulum occiſorum, *Ioppen* **Ioppe.** quoque, fugientis portum Ione &, ut aliquid perſtringam de fabulis poetarum, religate ad ſaxum Andromede ſpectatricem; repetitoque itinere, *Nicopolim*, que prius *Emmaus* vocabatur, apud quam in fractione panis **Emmaus.**

a. Mſ.; eius ed.

cognitus dominus, Cleophe domum in ecclesiam dedicavit.

Bethoron. VI. Atque inde proficiscens ascendit *Bethoron* inferiorem & superiorem, urbes a Salomone conditas, sed varia postea bellorum tempestate deletas, ad dextram aspiciens *Aialon* & *Gabaon*, ubi Iesus, filius Nave, contra quinque reges dimicans, soli imperavit & lune, & Gabaonitas, ob dolos & insidias federis impetrati, in aquarios & lignarios damnavit. In *Gabaa*, urbe usque ad solum diruta, paululum substitit recordata peccati eius & concubine in frustra divise & tribus Beniamin in trecentos viros propter Paulum apostolum reservatos. Quid diu moror? Ad levam mausoleo Helene derelicto, que, Adiabenorum regina, in fame populum frumento iuverat, ingressa est *Hierosolymam*, urbem trinominem, Iebus, Salem, Ierusalem, que ab Elio, postea Hadriano, de ruinis & cineribus civitatis in Eliam suscitata[a] est. Quumque proconsul Palestine, qui familiam eius optime noverat, premissis apparitoribus, iussit parari pretorium, elegit humilem cellulam, & cuncta loca tanto ardore ac studio circumivit, ut, nisi ad reliqua festinaret, a primis non posset abduci. Prostrataque ante crucem, quasi pendentem Dominum cerneret, adorabat; ingressa sepulcrum resurrectionis osculabatur lapidem, quem ab ostio monumenti amoverat angelus, & ipsum corporis locum, in quo Dominus iacuerat, quasi sitiens desideratas aquas, fideli ore lambebat. Quid ibi lacrimarum, quantum gemituum, quid doloris effuderit, testis est cuncta Hierosolyma, testis est ipse Dominus, quem rogabat.

Aialon. Gabaon. Gabaa. Hierosolyma.

Sion. VII. Inde egrediens ascendit *Sion*, que in arcem vel speculam vertitur. Hanc urbem quondam expugnavit & reedificavit David. Unde de expugnata scribitur: *Ve tibi, civitas Ariel*, id est, leo Dei, & quondam firmissima,

a. Ed.; Ms. sustenta, sustentata.

quam expugnavit David, & de ea, que edificata eſt, dictum eſt: *Fundamenta eius in montibus ſanctis. Diligit Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Iacob;* non eas portas, quas hodie cernimus in favillam & cinerem diſſolutas, ſed portas, quibus non prevalet infernus & per quas credentium ad Chriſtum ingreditur multitudo. Oſtendebatur illic columna eccleſie porticum ſuſtinens, infecta cruore Domini, ad quam vinctus dicitur & flagellatus; monſtrabatur locus, ubi ſuper centum viginti credentium animas ſpiritus ſanctus deſcendiſſet, ut Ioelis vaticinium compleretur.

VIII. Deinde, pro facultatula ſua, pauperibus atque conſervis pecunia diſtributa, perrexit Bethlehem, & in dextra parte itineris ſtetit ad *ſepulcrum Rachel*, in quo Beniamin, non, ut vocaverat moriens, Benoni, hoc eſt, filius doloris mei, ſed, ut pater prophetavit in ſpiritu, filium dextre procreavit. Atque inde *Bethlehem* ingreſſa & in ſpecum ſalvatoris introiens, poſtquam vidit ſacrum virginis diverſorium & ſtabulum, in quo *agnovit bos poſſeſſorem ſuum & aſinus preſepe Domini ſui*, ut illud impleretur, quod in eodem propheta ſcriptum eſt: *Beatus, qui ſeminat ſuper aquas, ubi bos & aſinus calcant*, me audiente iurabat cernere ſe oculis fidei infantem pannis involutum vagientem in preſepe Dominum, magos adorantes, ſtellam fulgentem deſuper, matrem virginem, nutritium ſedulum, paſtores nocte venientes, ut viderent verbum, quod factum erat, & iam tunc evangeliſte Iohannis principium dedicarent: *In principio erat verbum, & verbum caro factum eſt*, parvulos interfectos, Herodem ſevientem, Ioſeph & Mariam fugientes in Egyptum. Mixtiſque gaudio lacrimis loquebatur: Salve, Bethlehem, domus panis, in qua natus eſt ille panis, qui de celo deſcendit; ſalve, Ephrata, regio uberrima atque καρποφόρε, cuius fertilitas Deus eſt. De quo quondam Micheus vaticinatus eſt: *Et tu, Bethlehem Ephrata, non minima es in millibus Iuda. Ex te mihi egredietur qui ſit*

Sepulchrum Rachel.

Bethlehem.

princeps in Israel, & egressus eius ab initio, a diebus eternitatis. Propterea dabis eos usque ad tempus parientis. Pariet, & reliquie fratrum eius convertentur ad filios Israel. In te enim natus est princeps, qui ante luciferum genitus est: cuius de patre nativitas omnem excedit etatem. Et tamdiu in te davidici generis origo permansit, donec virgo pareret, & reliquie populi credentis in Christum converterentur ad filios Israel & libere predicarent: *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repulistis illud, & indignos vos iudicastis eterne vite, ecce convertimur ad gentes.* Dixerat enim Deus: *Non veni nisi ad oves perditas domus Israel.* Et eo tempore Iacob super eo verba completa sunt: *Non deficiet princeps ex Iuda & dux de femoribus eius, donec veniat cui repositum est, & ipse erit exspectatio gentium.* Bene David iurabat, bene vota faciebat dicens: *Si introiero in tabernaculum domus mee, si ascendero in lectum strati mei, si dedero somnum oculis meis & palpebris meis dormitationem & requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Domino Iacob.* Et statim quid desideraret, exposuit, atque oculis prophetalibus, quem non venisse iam credimus, ille venturum esse cernebat. *Ecce audivimus illum in Ephrata, invenimus eum in campis silve. Zo* quippe sermo hebraicus, ut te docente didici, non Mariam, matrem Domini, hoc est *αὐτὴν*, sed ipsum, id est *αὐτὸν*, significat. Unde loquitur confidenter: *Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco, ubi steterunt pedes eius.* Et ego misera atque peccatrix, digna sum iudicata deosculari presepe, in quo Dominus parvulus vagiit, orare in spelunca, in qua virgo puerpera Dominum fudit infantem? Hec requies mea, quia Domini mei patria est; hic habitabo, quoniam salvator elegit eam. *Paravi lucernam Christo meo. Anima mea illi vivet, & semen meum serviet ipsi.*

Turris Ader. IX. Haud procul inde descendit ad *turrim Ader*, id est, gregis, iuxta quam Iacob pavit greges suos, & pastores

nocte vigilantes audire meruerunt: *Gloria in excelsis Deo & super terram pax hominibus bone voluntatis*. Dumque servant oves, invenerunt agnum Dei puro & mundissimo vellere, quod in ariditate totius terre celesti rore completum est, & cuius sanguis tulit peccata mundi & exterminatorem Egypti, illitus in postibus, fugavit.

X. Statimque concito gradu cepit per viam veterem pergere, que ducit Gazam ad potentiam vel ad divitias Dei, & tacita secum volvere, quomodo eunuchus Ethiops, gentium populos prefigurans, mutaverit pellem suam, & dum vetus relegit instrumentum, fontem reperit Evangelii. Atque inde ad dextram transiit *Bethsur*, & inde[a] venit **Bethsur. Escol.** *Escol*, que in botrum vertitur. Unde in testimonium terre fertilissime & in typum eius, qui dicit: *Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum*, exploratores botrum mire magnitudinis portaverunt.

XI. Nec post longum spatium intravit Sare cellulas, videns incunabula Isaac & vestigia quercus Abraham, sub qua vidit diem Christi & letatus est. Atque inde consurgens ascendit *Hebron*. Hec est Cariatharbe, id est, oppidum virorum quatuor, Abraham, Isaac, Iacob & Adam magni, quem ibi conditum, iuxta librum Iesu Nave, Hebrei autumant, licet plerique Caleb quartum putant, cuius ex latere memoria monstratur. His inspectis, noluit pergere ad *Cariathsepher*, id est, viculum litterarum, quia, contemnens occidentem litteram, reperat spiritum vivificantem. Magisque mirabatur superiores & inferiores aquas, quas Othoniel, filius Iephone Kenez, pro australi terra & arida possessione susceperat & quarum ductu siccos prioris instrumenti agros faciebat irriguos, ut redemtionem veterum peccatorum in aquis baptismi reperiret.

Hebron.

Cariathsepher.

XII. Altero die, orto iam sole, stetit in supercilio *Caphar Barucha*, id est, ville benedictionis, quem ad locum

Caphar Barucha.

a. Ms.

Abraham Dominum prosecutus est. Unde latam despiciens solitudinem ac terram quondam Sodome & Gomorrhe, Adame & Seboim, contemplata est hortum balsami & vineas *Engaddi*, & *Segor* vitulam conternantem, que prius Bala vocabatur & in Zoaram, id est, parvulam, syro sermone translata est. Recordabatur spelunce Loth &, versa in lacrimas, virgines socias admonebat cavendum esse vinum, in quo est luxuria: cuius opus Moabite sunt & Ammonite. Diu ergo in meridie, ubi sponsa cubantem reperit sponsum, & Ioseph inebriatus est cum fratribus suis, morata est.[a]

Engaddi. Segor.

XIII. Revertar Hierosolyman per *Thecuam*, patriam Amos, rutilantem *montis Oliveti* lucem aspiciam, de quo salvator ascendit ad patrem: in quo per annos singulos vacca rufa in holocaustum Domino cremabatur, & cuius cinis expiabat populum Israel: in quo, iuxta Ezechielem, Cherubim de templo transmigrantes ecclesiam Domini fundaverunt. Post ingressa *sepulcrum Lazari*, Marie & Marthe vidit hospitium, & *Bethphage*, villam sacerdotalium maxillarum, & locum, in quo pullus lasciviens gentium Dei frena suscepit apostolorumque stratus vestibus mollia terga prebuit ad sedendum.

Thecua. Mons Oliveti. Sepulcrum Lazari. Bethphage.

XIV. Rectoque itinere descendebat Iericho, recogitans illum de Evangelio vulneratum ac, sacerdotibus & levitis mentis feritate pretereuntibus, clementiam Samarite, id est, custodis, qui seminecem suo iumento impositum ad stabulum ecclesie deportavit: & locum *Adomim*, quod interpretatur sanguinum, quia multus in eo sanguis crebris latronum fundebatur incursibus: & arborem sycomorum Zachei, id est, bona penitentie opera, quibus cruenta dudum & noxia rapinis peccata calcabat excelsumque Dominum de excelso virtutum intuebatur: & iuxta viam cecorum loca, qui, receptis luminibus, utriusque

Adomim.

a. In ed. mor. e. om.

populi credentis in Dominum ſacramenta premiſerant. Ingreſſa *Iericho* vidit urbem, quam fundavit Hiel in Abiram, primogenito ſuo, & cuius portas poſuit in Segub, Iericho. noviſſimo filiorum. Intuita eſt caſtra *Galgale* & acervum Galgala. preputiorum & ſecunde circumciſionis myſterium, & duodecim lapides, qui, de Iordanis illuc tranſlati alveo, duodecim apoſtolorum fundamenta firmaverunt, & fontem quondam legis amariſſimum & ſterilem, quem vero *Heliſeus* Fons Heliſei. ſua condivit ſapientia & in dulcorem ubertatemque convertit. Vix nox tranſierat, ferventiſſimo eſtu venit ad *Iordanem,* ſtetit in ripa fluminis &, orto ſole, ſolis Iordanis. iuſtitie recordata eſt, quomodo in medio Iordanis alveo ſicca ſacerdotes poſuerint veſtigia & ad Helie & Heliſei imperium, ſtantibus ex utraque parte aquis, iter unda prebuerit pollutaſque diluvio aquas & totius humani generis interfectione maculatas ſuo Dominus mundaverit baptiſmo.

XV. Longum eſt, ſi velim de *valle Achor* dicere, id Vallis Achor. eſt, tumultus atque turbarum, in qua furtum & avaritia condemnata eſt, & de *Bethel,* domo Dei, in qua ſuper Bethel. nudam humum nudus & pauper dormivit Iacob &, poſito ſubter caput lapide, qui in Zacharia ſeptem oculos habere deſcribitur & in Iſaia lapis dicitur angularis, vidit ſcalam uſque ad celum tendentem, in qua Dominus deſuper innitebatur aſcendentibus porrigens manum & negligentes de ſublimi precipitans. Sepulcra quoque in monte Ephraim Ieſu, filii Nave, & Eleazari, filii Aron ſacerdotis, e regione venerata eſt, quorum alter conditus eſt in *Thamnathſare* Thamnathſare. a ſeptentrionali parte *montis Gaas,* alter in *Gabaa,* Mons Gaas. Gabaa. filii ſui Phinees, ſatiſque mirata eſt, quod diſtributor poſſeſſionum ſibi montana & aſpera delegiſſet.

XVI. Quid narrem *Silo,* in qua altare dirutum hodie- Silo. que monſtratur, & raptum Sabinarum a Romulo tribus beniamitica precucurrit? Tranſivit *Sichem,* non, ut pleri- Sichem. que errantes legunt, Sichar, que nunc Neapolis appellatur,

Mons Garizim. Puteus Iacob. & ex latere *montis Garizim* exstructam circa *puteum Iacob* intravit ecclesiam: super quo residens Dominus, sitiensque & esuriens, Samaritane fide satiatus est, que, quinque mosaicorum voluminum viris sextoque, quem se habere iactabat, errore Dosithei derelicto, verum messiam & verum reperit salvatorem. Atque inde divertens vidit duodecim Samaria. patriarcharum sepulcra & Sebastem, id est, *Samariam*, que in honorem Augusti ab Herode greco sermone Augusta est nominata. Ibi siti sunt Heliseus & Abdias prophete &, quo maior inter natos mulierum non fuit, Iohannes Baptista: ubi multis intremuit mirabilibus; namque cernebat variis demones rugire cruciatibus & ante sepulcra sanctorum ululare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, sibilare serpentum, mugire taurorum, alios rotare caput & post tergum terram vertice tangere suspensisque pede feminis vestes defluere in faciem. Miserebatur omnium &, singulis effusis lacrimis, Christi clementiam deprecabatur. Et sicut erat invalida, ascendit pedibus montem, in cuius duabus speluncis, persecutionis & famis tempore, Abdias propheta centum prophetas aluit pane & aqua.

Nazareth. XVII. Inde cito itinere percurrit *Nazareth*, nutriculam Cana. Capharnaum. Domini, *Cana & Capharnaum*, signorum eius familiares, Lacus Tiberiadis. *lacum Tiberiadis* navigante Domino sanctificatum & solitudinem, in qua multa populorum millia paucis saturata sunt panibus, & de reliquiis vescentium repleti sunt co- Mons Tabor. phini duodecim tribuum Israel. Scandebat *montem Tabor*, in quo transfiguratus est Dominus; aspiciebat procul Hermon. Hermoniim. montes *Hermon & Hermoniim*, & campos latissimos Galilee, in quibus Sisara & omnis exercitus eius, Barach Torrens Cison. vincente, prostratus est, *torrentem*[a] *Cison*, qui mediam pla- Naim. nitiem dividebat; & oppidum iuxta *Naim*, in quo vidue suscitatus est filius, monstrabatur.

a. Mſ., ed. torrens.

XVIII. Dies mihi prius quam ſermo defluit, ſi voluero cuncta percurrere, que Paula venerabilis fide incredibili pervagata eſt. Tranſibo ad *Egyptum*, & in *Sochot* atque apud fontem *Samſon*, quem de molari maxille dente produxit, ſubſiſtam parumper & arentia ora colluam, ut refocillatus videam *Moraſthim*, ſepulcrum quondam Michee prophete & nunc eccleſiam. Et ex latere derelinquam Chorreos & Getheos, *Mareſa*, Idumeam & *Lachis*. Et per arenas molliſſimas pergentium veſtigia ſubtrahentes latamque eremi vaſtitatem veniam ad Egypti fluvium *Sior*, qui interpretatur turbidus, & quinque Egypti tranſeam civitates, que loquuntur lingua chananitide, & terram *Geſſen* & campos Taneos, in quibus fecit Deus mirabilia, & urbem No, que poſtea verſa eſt in *Alexandriam*, & oppidum Domini *Nitriam*, in quo puriſſimo virtutum nitro ſordes lavantur quotidie plurimorum. Quod quum vidiſſet, occurrente ſibi ſancto & venerabili epiſcopo Iſidoro confeſſore & turbis innumerabilibus monachorum, ex quibus multos ſacerdotalis & leviticus ſublimabat gradus, letabatur quidem ad gloriam Domini, ſed ſe indignam tanto honore fatebatur. Quid ego narrem Macarios, Arſenios, Serapiones & reliqua columnarum Chriſti nomina? Cuius non intravit cellulam? Quorum pedibus non advoluta eſt? Per ſingulos ſanctos Chriſtum ſe videre credebat, & quidquid in illos contulerat, in Dominum ſe contuliſſe letabatur. Mirus ardor & vix in femina credibilis fortitudo; oblita ſexus & fragilitatis corporis inter tot millia monachorum cum puellis ſuis habitare cupiebat. Et forſitan, cunctis eam ſuſcipientibus, impetraſſet, ni maius ſanctorum locorum retraxiſſet deſiderium.

Egyptus. Sochot. Fons Samſon. Moraſthim. Mareſa. Lachis. Sior. Geſſen. Alexandria. Nitria.

XIX. Atque propter ferventiſſimos eſtus, de *Peluſio Maiumam* navigatione perveniens, tanta velocitate reverſa eſt, ut avem putares. Nec multo poſt in ſancta *Bethlehem* manſura perpetuo, anguſto per triennium manſit hoſpitiolo, donec exſtrueret cellulas ac monaſ-

Peluſium. Maiuma. Bethlehem.

teria & diverſorum peregrinorum iuxta viam conderet manſiones: in qua Maria & Ioſeph hoſpitium non invenerant.

Huc uſque iter eius deſcriptum ſit, quod multis virginibus & filia comite peragravit.

III

PAULA & EUSTOCHIUM

DE LOCIS SANCTIS

[386]

PAULAE & EUSTOCHII

EPISTOLA AD MARCELLAM

DE LOCIS SANCTIS

* *
*

SI poſt paſſionem Domini (ut ſcelerata vox concrepat) hic deteſtabilis locus eſt, quid voluit Paulus Hieroſolymam feſtinare, ut ibi faceret pentecoſten? qui retinentibus ſe locutus eſt, dicens : *Quid facitis flentes & conturbantes cor meum ? Ego enim non ſolum ligari, ſed & mori in Ieruſalem paratus ſum pro nomine Domini Ieſu.* Quid ceteri ſancti & illuſtres viri, quorum vota & oblationes poſt predicationem Chriſti ad fratres, qui erant Hieroſolymis, deferebantur ? Longum eſt nunc ab aſcenſu Domini uſque ad preſentem diem per ſingulas etates currere, qui epiſcoporum, qui martyrum, qui eloquentium in doctrina eccleſiaſtica virorum venerint Hieroſolymam, putantes minus ſe religionis, minus habere ſcientie, nec ſummam, ut dicitur, manum accepiſſe virtutum, niſi in illis Chriſtum adorarent locis, de quibus primum evangelium de patibulo coruſcaverat. Certe ſi etiam preclarus orator reprehendendum neſcio, quem putat, quod litteras grecas non Athenis, ſed Lilybei, latinas non Rome, ſed in Sicilia didicerit, quod videlicet unaqueque provincia habeat aliquid proprium, quod alia eque habere non poſſit : cur nos putamus abſque Athenis noſtris quem-

quam ad ſtudiorum faſtigia perveniſſe? Nec hoc dicimus, quod renuamus regnum Dei intra nos eſſe, & ſanctos viros etiam in ceteris eſſe regionibus, ſed quod hoc aſſeramus vel maxime, eos, qui in toto orbe ſunt primi, huc pariter congregari.

II. Ad que nos loca non ut prime, ſed ut externe venimus, ut primos in eis omnium gentium cerneremus. Certe flos quidam & pretioſiſſimus lapis inter eccleſiaſtica ornamenta monachorum & virginum chorus eſt. Quicumque in Gallia fuerit primus, huc properat. Diviſus ab orbe noſtro Britannus, ſi in religione proceſſerit, occiduo ſole dimiſſo, querit locum fama ſibi tantum & ſcripturarum relatione cognitum. Quid referamus Armenios, quid Perſas, quid Indie & Ethiopie populos[a] ipſamque iuxta Egyptum fertilem monachorum, Pontum & Cappadociam, Syriam Celen & Meſopotamiam cunctaque orientis examina? que iuxta ſalvatoris eloquium, dicentis: *Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur aquile*, concurrunt ad hec loca & diverſarum nobis virtutum ſpecimen oſtendunt.

III. Vox quidem diſſona, ſed una religio. Tot pene pſallentium chori, quot gentium diverſitates. Inter hec, que vel prima in chriſtianis virtus eſt, nihil arrogans, nihil ſibi de continentia ſupercilii: humilitatis inter omnes contentio eſt. Quicumque noviſſimus fuerit, hic primus putatur. In veſte nulla diſcretio, nulla admiratio. Utcumque placuerit incedere, nec detractionis eſt, nec laudis. Ieiunia quoque neminem ſublevant, nec defertur inedie, nec modeſta ſaturitas condemnatur. Suo domino ſtat unuſquiſque aut cadit. Nemo iudicat alterum, ne a Domino iudicetur. Et quod in pleriſque provinciis familiare eſt, ut genuino dente ſe lacerent, hic penitus non habetur. Procul luxuria, procul voluptas.

IV. Tanta in ipſa urbe orationum loca, ut ad ea per-

a. *Ed.* populus.

agranda dies ſufficere non poſſit. Verum, ut ad villulam Chriſti & Marie diverſorium veniamus (plus enim laudat unuſquiſque, quod poſſidet), quo ſermone, qua voce ſpeluncam tibi poſſumus ſalvatoris exponere? Et illud preſepe, in quo infantulus vagiit, ſilentio magis quam infirmo ſermone honorandum eſt. Ubi ſunt late porticus? ubi aurata laquearia? ubi domus miſerorum pœnis & damnatorum labore veſtite? ubi, inſtar palatii, opibus privatorum exſtructe baſilice, ut vile corpuſculum hominis pretioſius inambulet &, quaſi mundo quidquam poſſit eſſe ornatius, tecta magis ſua velit adſpicere quam celum? Ecce in hoc parvo terre foramine celorum conditor natus eſt, hic involutus pannis, hic viſus a paſtoribus, hic demonſtratus a ſtella, hic adoratus a magis. Et hic, puto, locus ſanctior eſt rupe Tarpeia, que de celo ſepius fulminata oſtendit, quod Domino diſpliceret.

V. Lege Apocalypſim Iohannis, & quid de muliere purpurata, & ſcripta in eius fronte blaſphemia, ſeptem montibus, aquis multis & Babylonis cantetur exitu, contuere. *Exite*, inquit Dominus, *de illa populus meus, & ne participes ſitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis.* Ad Ieremiam quoque regrediens, ſcriptum pariter attende: *Fugite de medio Babylonis & ſalvate unuſquiſque animam ſuam. Cecidit enim, cecidit Babylon magna, & facta eſt habitatio demonum & cuſtodia omnis ſpiritus immundi.* Eſt quidem ibi ſancta eccleſia, ſunt trophea apoſtolorum & martyrum, eſt Chriſti vera confeſſio & ab apoſtolo predicata fides & gentilitate calcata, in ſublime ſe quotidie erigens vocabulum chriſtianum, ſed ipſa ambitio, potentia, magnitudo urbis, videri & videre, ſalutari & ſalutare, laudare & detrahere, vel audire vel proloqui, & tantam frequentiam hominum ſaltem invitum videre a propoſito monachorum & quiete aliena ſunt. Aut enim videmus venientes ad nos, & ſilentium perdimus, aut non videmus, & ſuperbie arguimur. Interdumque, ut viſi-

tantibus reddamus vicem, ad ſuperbas fores pergimus &, inter linguas rodentium miniſtrorum, poſtes ingredimur auratos.

VI. In Chriſti vero, ut ſupra diximus, villula tota ruſticitas &, extra pſalmos, ſilentium eſt. Quocumque te verteris, arator, ſtivam tenens, alleluia decantat. Sudans meſſor pſalmis ſe avocat &, curva attondens vitem falce, vinitor aliquid Davidicum canit. Hec ſunt in hac provincia carmina, he, ut vulgo dicitur, amatorie cantationes, hic paſtorum ſibilus, hec arma culture. Verum quid agimus, nec quid deceat cogitantes, ſolum quod cupimus, hoc videmus.

VII. O quando illud tempus adveniet, quum anhelus nuncium viator apportet, Marcellam noſtram ad Paleſtine littus appulſam, & toti monachorum chori, tota virginum agmina concrepabunt? Obviam iamiam geſtimus occurrere &, non exſpectato vehiculo, concitum pedibus ferre corpus. Tenebimus manus, ora cernemus & a deſiderato vix avellemur amplexu. Ergone erit ille dies, quando nobis liceat ſpeluncam ſalvatoris intrare? in ſepulcro Domini flere cum ſorore, flere cum matre? crucis deinde lambere lignum & in Oliveti monte, cum aſcendente Domino, voto & animo ſublevari? videre exire Lazarum faſciis colligatum, & fluenta Iordanis ad lavacrum Domini puriora? inde ad paſtorum caulas pergere, in David orare mauſoleo? Amos prophetam etiam nunc buccina paſtorali in ſua conſpicere rupe plangentem? ad Abraham, Iſaac & Iacob, trium quoque illuſtrium feminarum vel tabernacula properare vel memorias? videre fontem, in quo a Philippo eunuchus eſt tinctus? Samariam pergere, & Iohannis Baptiſte, Eliſei quoque & Abdie pariter cineres adorare? ingredi ſpeluncas, in quibus, perſecutionis & famis tempore, prophetarum agmina ſunt nutrita?

VIII. Ibimus ad Nazareth &, iuxta interpretationem nominis eius, florem videbimus Galilee. Haud procul inde

cernetur Cana, in qua aque in vinum verſe ſunt. Pergemus ad Itabyrium & tabernacula ſalvatoris, non, ut Petrus quondam voluit, cum Moyſe & Elia, ſed cum patre cernemus & ſpiritu ſancto. Inde ad mare veniemus Genezareth, & de quinque & ſeptem panibus videbimus in deſerto quinque & quatuor hominum millia ſaturata. Apparebit oppidum Naim, in cuius portis vidue filius ſuſcitatus eſt. Videbitur & Hermoniim & torrens Endor,[a] in quo ſuperatus eſt Siſara. Capharnaum quoque, ſignorum Domini familiare, & omnis pariter Galilea cernetur. Et tunc, comitante Chriſto, quum per Silo & Bethel & cetera loca, in quibus eccleſie, quaſi quedam victoriarum Domini, ſunt erecta vexilla, ad noſtram ſpeluncam redierimus, canemus iugiter, crebro flebimus, indeſinenter orabimus &, vulnerate iaculo ſalvatoris, in commune dicemus : ***Inveni quem queſivit anima mea ; tenebo eum & non dimittam illum.***

a. Lege Ciſon.

IV

S. EUCHERIUS

DE LOCIS ALIQUIBUS SANCTIS

[circa 440]

CODEX MANUSCRIPTUS

QUO USUS EST EDITOR

asservatur in bibliotheca Vaticana, 636 A, f°, sæc. XIII.

S. EUCHERII EPITOME

DE

LOCIS ALIQUIBUS SANCTIS

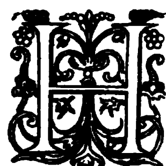
* * *

Epiſtola Eucherij epiſcopi

ad

FAUSTINUM PRESBYTERUM.

Fauſtino preſbytero Inſulano Eucherius epiſcopus.

IEROSOLYMITANE urbis ſitum atque ipſius Iudee, ut mihi relatione cognitus eſt vel lectione compertus, breviter amplexus ſum, brevique ipſum prefatione indicans, quia opuſculo non diffuſo nequaquam eſſe diffuſam prefationem decet. Vale in Chriſto, decus & preſidium meum. Præfatio.

I. Hieruſalem ab Elio Hadriano *Elia* vocitatur; nam, poſt ſubverſionem Titi, conditoris Elii nomen cum opere ſuſcepit. Natura[a] loci edita, aiunt,[b] qualibet ex parte haud dubie aſcendendum erit; diutino quippe, ſed molli tractu aſſurgit. Situs ipſe urbis pene in orbem circumactus, non parvo murorum ambitu, quo etiam montem Sion, quondam vicinum, iam intra ſe recipit, qui, a meridie poſitus, pro arce urbi ſupereminet. Maior civitatis pars infra montem iacet in planitie humilioris collis ſita. Ælia.

a. Mſ., ed. naturale loci edita. — b. Mſ. ibi eam.

Mons Sion. II. *Mons Sion* latere uno, quod aquilonem respicit, clericorum religiosorumque habitationibus sequestratur[a]: cuius in vertice planitiem monachorum cellule obtinuerunt[b] ecclesiam circumdantes, que illic, ut fertur, ab apostolis fundata pro loci resurrectionis dominice reverentia: ob quod promissum quondam per Dominum paracleto repleti sunt spiritu.

III. Celebriores tres sunt portarum exitus: unus ab occasu, alter ab oriente, tertius a septentrionali parte urbis.

IV. Primum de locis sanctis.

Martyrium. Pro conditione platearum divertendum est ad basilicam, que *martyrium* appellatur, a Constantino magno cultu exstructa. Dehinc coherentia ab occasu visuntur Golgotha. Anastasis. *Golgotha* atque *anastasis*; sed anastasis in loco est resurrectionis, Golgotha vero, medius inter anastasim ac[c] martyrium, locus est dominice passionis: in quo etiam rupes apparet, que quondam ipsam, affixo Domini corpore, crucem pertulit. Atque hec[d] tamen[e] extra montem Sion posita cernuntur, quo se ad aquilonem deficiens loci tumor porrigit.

Templum. V. *Templum* vero, in inferiori parte urbis in vicinia muri ab oriente locatum magnificeque exstructum, quondam miraculum fuit, ex quo parietis unius in ruinis quedam pinna superest,[f] reliquis ad fundamenta usque destructis. Pauce illic cisterne in usum aquarum ostenduntur in ea parte civitatis, que ad septentrionem ostenditur in vicinia templi.

Bethesda. VI. *Bethesda*[g] gemino apparet insignis lacu, quorum alter hibernis plerumque impletur imbribus, alter rubris est discolor aquis.

VII. Ab ea fronte montis Sion, que prerupta rupe

a. Ed. frequentatur. — b. Ed. obtinent. — c. Mf., ed. medius in anastasim at. — d. Mf., ed. Aquæ hic. — e. Ed. tum. *Forte* tantum. — f. Ed. stat super. — g. Mf., ed. Bethsaida.

orientalem plagam ſpectat,[a] infra[b] muros atque radicibus collis fons Siloa prorumpit (qui non ſemper, ſed in certis horis diebuſque emanat per antra ſaxaque decurrens), alternante[c] aquarum acceſſu in meridiem fluit. Iuxta murum Ieruſalem vel templi ab oriente Geennon occurrit, *vallis Ioſaphat*, a ſeptentrione in auſtrum porrecta, per quam torrens, ſiquando pluviarum aquas recipit, decurrit. **Siloa.** **Vallis Ioſaphat.**

VIII. Circumiecta hieroſolymitane urbis aſpera & montuoſa cernuntur, que etiam *montem Oliveti* mille a ſe diſcretum paſſibus in orientem proſpectat. Due in eo eccleſie celeberrime habentur: una in eodem fundata loco, in quo Dominus ad diſcipulos ſuos habuiſſe dicitur ſermones, altera in loco, de quo celum aſcendiſſe traditur. **Mons Oliveti.**

IX. Sex millibus *Bethlehem* ab Hieroſolyma in meridiano latere ſecedit, que humili muro & abſque turribus anguſtiſſimo ſpatio circumdatur: ubi preſepe Domini, exornatum inſuper argento atque auro, fulgenti cella ambitur. **Bethlehem.**

X. *Iericho* vero ab Hieruſalem in oriente eſtivo decem & octo millibus excurrit. *Iordanis* quoque ab eadem celi parte Iudee pretenditur, quarto & quindecimo lapide ab Elia ſeparatur: qui, primum mare Tiberiadis inſecans atque ex hoc mergens, largis deinde ac placidis fluentibus aquis in *mare Mortuum* conditur: quod mare Hieroſolyma viginti circiter millibus reſpicit. (Iordanis ideo dictus eſt, quod duo fontes in unum confluunt, quorum alter dicitur Ior, alter Dan appellatur.) **Ierich o.** **Iordanis.** **Mare Mortuum.**

XI. *Hebron*, civitas quondam gigantum, lapide ferme XXII. ab Hieruſalem ad[d] meridianam plagam diſtat. Mare Magnum nuſquam vicinius quam iuxta *Ioppen* oppidum, quod XL ab ea in occaſum eſtivum millibus abeſt. **Hebron.** **Ioppe.**

a. Mſ. expectat. — b. Mſ., ed. intra.

c. Mſ. alternante. — d. *Sic ego*, Mſ. infra.

XII. Longitudo terre a Dan uſque Berſabee protenditur, ab aquilonari plaga ad meridiem producta. **Dan.** *Dan* quoque vicus exiguus eſt in exterioribus Iudee, que ſeptentrionalem plagam contuetur, in quarto **Paneas.** *Paneade* milliario Tyrum pergentibus. (**Ior.** *Ior* vero Hebrei fluvium appellant.) **Bezabee.** Ceterum *Berſabee*, ut ſupra diximus, ad auſtrum vergens vicus eſt maximus xx ab Hebron millibus.

V

BREVIARIUS

DE HIEROSOLYMA

[circa 530]

CODEX MANUSCRIPTUS

QUO USUS EST EDITOR

asservatur in bibliotheca Ambrosiana Mediolanensis, M. 79 sup., saec. X.

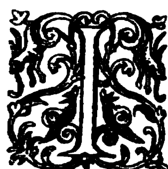

BREVIARIUS

DE HIEROSOLYMA

* * *

Incipit breviarius, quomodo Hieroſolyma conſtructa eſt.

PSA civitas in monte poſita.

Baſilica Conſtantini.

In medio civitatis eſt *baſilica Conſtantini.* In introitu baſilice ipſius ad ſiniſtram partem eſt cubiculum, ubi crux Domini poſita eſt. Et inde intranti[a] in eccleſiam ſancti Conſtantini magna ab occidente eſt abſida, ubi invente ſunt tres cruces.

Tres cruces.

Eſt ibi deſuper altare de argento & auro puro, & novem columne, que ſuſtinent illud altare. Et ipſa abſida in circuitu duodecim columne marmoree, omnino incredibile ſuper ipſas columnas hydrie argentee duodecim. Et eſt in medio civitatis baſilica illa, ubi eſt *lancea*, unde percuſſus eſt Dominus, & de ipſa facta eſt crux,[b] & lucet in nocte, ſicut ſol in virtute diei.

Lancea.

Golgotha.

Et inde intras[c] in *Golgotha*. Eſt ibi atrium grande, ubi crucifixus eſt Dominus. In circuitu, in ipſo monte, ſunt cancelli[d] argentei, & in ipſo monte genus ſilicis admoratur.[e] Habet oſtium argenteum,[f] ubi fuit *crux* Domini

Crux expoſita.

a. Mſ. intrans. — *b.* Mſ. lux. — *c.* Mſ. intrans. — *d.* Mſ. cancelle. — *e.* *Forte* advertitur. — *f.* Mſ. oſtia argentea.

expoſita, de auro & gemmis ornata tota, celo deſuper patente; auro & argento multum ornati cancelli; ubi eſt ille diſcus, ubi caput ſancti Iohannis portatum fuit; ubi

Cornu unctionis.

eſt illud *cornu*, quo David unctus eſt & Salomon, & ille annulus[a] ibidem, unde Salomon ſigillavit ſermones,[b] & eſt de electro; ubi plaſmatus Adam, ubi obtulit Abraham Iſaac, filium ſuum, in ſacrificium in ipſo loco, ubi crucifixus eſt Dominus Ieſus Chriſtus.

Sepulcrum Domini.

Inde ad occidentem intras[c] ſanctam reſurrectionem, ubi eſt *ſepulcrum Domini*, ubi ante ipſum eſt ille lapis, genus ſilicis. Supra ipſum eſt eccleſia in rotundo poſita. Super ipſo ſepulcro tranſvolatile argenteum & aureum & in circuitu omne de auro.

Altare Zachariæ.

Ante ipſum ſepulcrum eſt *altare*, ubi Zacharias ſanctus occiſus eſt, ubi areſcit ſanguis eius.

Sacrarium, baſilica Conſtantini. Calamus, ſpongia, calix.

Deinde ad *ſacrarium* de baſilica ſancti Conſtantini, ubi eſt cubiculum, ubi eſt ille *calamus* & illa *ſpongia*, & ille *calix*, quem benedixit Dominus & dedit diſcipulis ſuis bibere, & ait: *Hoc eſt corpus meum & ſanguis meus.*

Templum Domini.

Inde vadis ad illam *baſilicam*, ubi invenit Ieſus ementes & vendentes, eiecitque foras (cathedras vendentium), columbas (evertit).[d]

Baſilica Sion. Columna Dom. Stephanus lapidatus.

Deinde vadis ad ſancte none (Sion) *baſilicam* magnam nimis, ubi eſt illa *columna*, ubi ceſus eſt Dominus Ieſus. Apparet ibi, quomodo manu amplexavit, quaſi in cera deſignaſſet. Unde venis ad ſacrificium, ubi eſt ille *lapis*, unde lapidatus eſt Stephanus ſanctus. In media baſilica eſt corona de ſpinis, quam accepit Ieſus. Et eſt ibi illa *lucerna*, ubi docebat diſcipulos, quando cenaverat. Ibi illa eſt virga incluſa in columna argentea.

a. Mſ. anullus. — *b.* Mſ. dermones. *Supra poſt* argentee XII *omiſi eadem verba:* ſigill. Salom. dermones. — *c.* Mſ. intrans. — *d. Ex Ev. S. Marci,* XI, 15, *addidi, quod in parentheſi eſt.*

Inde vadis ad *domum Caiphe,* ubi negavit ſanctus Petrus: **Domus Caiphe.**
ubi eſt *baſilica* grandis *ſancti Petri.* Deinde vadis ad **Baſilica S. Petri.**
domum Pilati, ubi tradidit Dominum flagellatum Iudeis:
ubi eſt baſilica grandis, & eſt ibi cubiculum, ubi exſpo- **Prætorium.**
liaverunt eum, & flagellatus eſt, & vocatur *ſancta* **S. Sophia.**
Sophia.

Finit. Amen. Deo gratias.

VI

THEODOSIUS

DE TERRA SANCTA

[circa 530]

INDEX CODICUM MANUSCRIPTORUM

QUIBUS USUS EST EDITOR.

G. Cod. membran. veteris abbatiæ Sangallenſis, 732, min. 8, ſæc. IX.
V. Cod. membran. in bibliotheca Vaticana, 6018, ſæc. IX.
P. Cod. membran. in bibliotheca nationali Pariſienſi, lat. 4808, ſæc. X.
L. Cod. membran. in muſeo Britannico, Cotton. Titus D. III, ſæc. XIII-XIV.
Lov. Cod. chart. in bibliotheca univerſitatis cath. Lovanienſi, 10, ſæc. XVI.

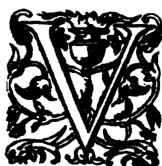
THEODOSIUS

DE

TERRA SANCTA

* *
*

Theodosij liber de situ Terrae sanctae, & de via filiorum Israel.

VBI est *Hierusalem*, provincia Palestina dicitur: terra Canaan. Ipsa civitas sancta in monte excelso est posita. Hierusalem habet portas maiores sex extra posterulas. Porta Beniamin exit ad Iordanem.

II. In medio civitatis est *basilica*. A parte occidentis intras in sanctam resurrectionem, ubi est *sepulcrum Domini* nostri Iesu Christi. Est ibi *mons*[a] *Calvarie*, ubi Abraham obtulit filium suum in holocaustum (illic decalvabantur homines[b]). Mons petrosus est, & per gradus ascenditur. Ibi Dominus crucifixus est. Ad pedem ipsius montis fecit Abraham altare,[c] & super altare eminet mons. De sepulcro Domini usque in Calvarie locum passus xv: sub uno tecto est.[d]

Sepulcrum Domini. Mons Calvariae.

III. Et in circuitu montis sunt cancelli de argento. Ibi est exedra,[e] ubi fuit resuscitatus, per quem fuit crux Christi declarata: cubiculum, ubi posita est crux Domini Iesu

a. *L., Lov.* locus. — b. Iidem. — c. *V. habet* correctum suso per summum. — d. *V.* decurrens. — e. *Sic corr.*; *G.* esca.

Chriſti. Et ipſa crux eſt de auro & gemmis ornata, & celum deſuper aureum, & deforis habet cancellum. Ibi eſt illud miſſorium, ubi portatum fuit caput Iohannis Baptiſte ante Herodem regem. Et ibi eſt cornu illud, unde unctus eſt David. Et ibi plaſmatus eſt Adam.

Golgotha. IV. Poſtea intras in baſilicam, in *Golgotham*, ubi invente ſunt tres cruces abſcondite. (Sunt tamen, qui affirmant, partem omnem, que corpus Domini contigit nudum & ſanguine eius[a] tincta fuit, ab omni humano tactu atque conſpectu ſtatim in celum raptam fuiſſe eamque demum in iudicio apparituram. Et nota, quod Ieruſalem vallis inviſionis dicitur.[b] Locus Ieruſalem ab Iſaia propter eminentiam montium, in quorum ſummo eſt monticulus, Moria. *Moria* dictus, in quo Abraham immolavit Iſaac: ubi Iudei tradunt poſt templum factum & altare, in quo & Abraham fecit altare & David vidit angelum reponentem gladium in area[c] ornan Iebuſei, de quo dixit Iſaias: *Erit mons in vertice montium, ad eum fluunt*[d] *omnes gentes. Omnis enim ſecta templum adorat*. Ibi quoque vidit Iacob ſcalam, unde Bethel dicitur.)

Et eſt ibi altare de auro & argento. Et habet columnas novem aureas, que ſuſtinent illud altare. Et eſt in media baſilica lancea, unde percuſſus fuit Dominus Ieſus Chriſtus in latus ſuum. Et de ipſa lancea facta eſt crux, & ſic lucet per noctem ſicut ſol per diem.

De Calvarie loco uſque in Golgotham paſſus ſunt numero XV, ubi crux Domini inventa eſt.

S. Crux. V. *Inventio ſancte crucis*. Quando inventa eſt ab Helena, matre Conſtantini, xvij kal. octobris,[e] per ſeptem dies in Hieruſalem ad ſanctum ſepulcrum Domini miſſe celebrantur, & ipſa crux oſtenditur.

Sion. VI. De Golgotha uſque ad *ſanctam Sion*, que eſt mater omnium eccleſiarum, paſſus numero cc: quam Dominus

a. *L.* &: ubique. — b. *Lov.* — contra. — e. *Omitto* &.
c. *Lov.* archa. — d. *Sed mſſ.*

noſter Ieſus Chriſtus cum apoſtolis fundavit. Ipſa fuit domus ſancti Marci Evangeliſte. Columna, que fuit in domo Caiphe, eſt modo in ſancta Sion; iuſſu Domini ipſa in ſanctam Sion ſecuta eſt. Dum vero flagellaretur Dominus & columnam amplexaretur, ſicut in cera molli brachia, manus & digiti in ea heſerunt, & adhuc veſtigia expreſſa comparent in facie, mento, naſo & in oculis. Et eſt ibi in media baſilica corona ſpinea, unde coronatus fuit Dominus apud Iudeos, & miſit manum ſuper coronam. Inde venis ad ſacrarium. Et ibi eſt lancea. Et ibi eſt lapis ille, unde lapidatus eſt ſanctus Stephanus. Ibi docebat Dominus diſcipulos ſuos, quum cenavit cum eis.

De ſancta Sion ad *domum Caiphe,* que eſt modo *eccleſia ſancti Petri,* ſunt plus minus paſſus numero l. **Domus Caiphæ ſ. eccleſia ſ. Petri.**

VII. De domo Caiphe uſque ad *pretorium Pilati* paſſus numero c. Ibi eſt *eccleſia ſancte Sophie.*[a] Iuxta eam[b] miſſus eſt ſanctus Ieremias in lacum.[c] **Prætorium.** **Eccleſia ſ. Sophiæ.**

VIII. *Piſcina Siloa* a lacu, ubi miſſus eſt Ieremias propheta, habet paſſus numero c, que piſcina intra[d] murum eſt. A domo Pilati uſque ad *piſcinam probaticam* plus minus paſſus numero c. Ibi Dominus Chriſtus paralyticum curavit, cuius grabatus adhuc ibi ſtat. Iuxta piſcinam probaticam, ubi ſe lavabant infirmi & ſanabantur, eſt *eccleſia beate virginis.* **Piſcina probatica.** **Eccleſia B. V.**

IX. Et venis ad illam *pinnam templi,* ubi tentavit ſatanas Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & eſt ibi baſilica in cruce poſita. Iuxta civitatem eſt locus, qui vocatur ſanctus Iacob, quia illic beatus Iacobus, ordinatus ab ipſo Chriſto Hieroſolymitanus epiſcopus, poſt aſcenſionem Domini (excuſſo cerebro) de pinna templi precipitatus eſt, & nihil ei nocuit, ſed fullo eum de vecte, quem reportare conſueverat, occidit, & poſitus eſt in monte Oliveti. **Templum.**

a. Tantum *Lov.* ſ. Iohannis. — b. *L., Lov.* e vicino. — c. Tantum *L.* in lacum leonum; *V.* in lacum columne qui fui in domo Cayphe. — d. *Forte* infra.

Ecclesia sancti Stephani.

X. *Sanctus Stephanus* foris portam Galilee lapidatus est. Ibi & *ecclesia* eius est, quam fundavit Eudocia, uxor Theodosii imperatoris.

Vallis Iosaphat.

XI. Ibi est *vallis Iosaphat*. Ibi iudicaturus est Dominus iustos & peccatores. Et ibi est fluvius Πύρινος, qui ignem vomit in consummationem seculi. Et ibi est *basilica sancte Marie*, matris Domini, & ibi est sepulcrum eius. Et ibi est locus, *ubi Dominus cenavit* cum discipulis suis. Ibi & Dominus lavit pedes apostolorum. Ibi sunt quatuor accubitus, ubi Dominus cum apostolis ipse medius accubuit, qui accubitus ternos homines recipiunt. Et ibi Dominum tradidit Iudas.

Basilica sanctæ Mariæ.

Cœnaculum.

Modo nonnulli pro religiositate ibi cum venerint, excepta carne, cibaria sua comedere delectantur, & lucernas accendunt, quia ipse locus in spelunca est, & descendunt ibi modo cc monachi.

Monasterium nonnarum.

XII. Est enim spelunca in loco, & in interiori[a] loco, a pinna templi subtus, est *monasterium castimonialium*, que nunquam vive vel mortue exeunt vel efferuntur. Quando aliqua earum transierit de seculo, ibi intus in monasterio ipso reponitur. Quando aliqua de sanctimonialibus illuc converti voluerit, aut alicui penitenti huc tantummodo ipse porte aperiuntur ; nam semper clause sunt. Et victualia per murum deponuntur, & aqua ibi in cisterna habetur.

Memoria s. Iacobi, Zacharie & Simonis.

Sanctus *Iacobus* & sanctus *Zacharias* & sanctus *Simeon in una memoria positi* sunt, quam memoriam ipse sanctus Iacobus fabricavit, corpora illorum ipse ibi recondidit & se ibi cum eis precepit poni.

Mons Oliveti.

XIII. Deinde ascendis in montem. De Hierusalem usque in *montem Oliveti*, quod scribitur, stadia septem sive milliarium unum. Inde Dominus ascendit in celum. Ibi afferunt[b] fabricatas fuisse *viginti quatuor ecclesias*, & ibi

Multæ ecclesiæ.

a. *Lov.*, infer. *L.* — b. *L.*, *Lov.*, *alias* fabricatæ sunt.

prope eſt *ſpelunca*, que dicitur μάζα, quod interpretatur diſcipulorum, ubi Dominus, quando predicabat in Hieruſalem, requieſcebat. In monte Oliveti poſuit Dominus humeros ſuper lapidem, in quo fixi ambo humeri adhuc apparent, ſicut in cera molli, qui locus ideo icona[a] vocatur. Et eſt illic etiam fabricata eccleſia, iuxta quam eſt *eccleſia*, in qua *ſancta Pelagia*[b] requieſcit. Et ibi ſunt *due baſilice, ubi docebat Chriſtus diſcipulos ſuos*. Et inde venis ad *Galileam*, ubi diſcipuli viderunt Dominum Ieſum, poſtquam reſurrexit a mortuis. Spelunca μάζα. Eccleſia ſ. Pelagiæ. Baſilicæ. Galilæa.

XIV. Eſt e vicino *Bethphage*. Inde pullus aſinus, ſuper quem Dominus ſedit, adductus eſt, cum quo intravit portam Hieruſalem cum pueris clamantibus Hoſanna. De Hieruſalem uſque *Bethaniam* ſunt millia duo, ubi reſuſcitavit Dominus noſter Ieſus Chriſtus Lazarum, & in reſuſcitatione ſancti Lazari in ipſo loco ante paſcham die dominico omnis populus congregatur & miſſe celebrantur. Lazarum eſſe,[c] quem Dominus reſuſcitavit, ſcitur, quia reſuſcitatus eſt; ſed ſecundam mortem eius nemo cognovit. Bethphage. Bethania.

XV. A Ieruſalem uſque *Anathot*,[d] ubi natus eſt Hieremias propheta, ubi & requieſcit, millia ſex. De monte Oliveti uſque in lucum filiorum Ammon,[e] ubi dormivit ſub arbore ficus Abimelech annis quadraginta ſex,[f] qui diſcipulus ſancti Hieremie fuit, milliarium unum. Ibi fuit Baruch propheta in ſpelunca. Anathot.

XVI. A porta Beniamin ad *Iericho* millia octodecim, inde ad Iordanem millia ſex.[g] A Iericho ad orientem *Galgala* diſtat milliario uno, a Iordane ad Galgala ſtadiis quinquaginta.[h] Ibi ſunt duodecim lapides, quos levaverunt filii Iſrael de Iordane, ad quos Iohannes[i] fecit Iericho. Galgala.

a. *Sic lego*, *L.* cana, *Lov.* clava. — b. Mſſ. Thecla. — c. *Addo* eſſe. — d. Edit., *V.* Mantho, *L.* Manatoh. — e. *Lov.*, *P.* Hermippo, *V.* Ermipo, *L.* Ermitum. Mons Offenſionis? — f. *V.* VIIII. — g. Ed., *V.* VII. — h. *L.*, *Lov.*, *ſic* Ioſephus. — i. Matthæus.

demonſtrationem : *Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahe.* In Pſalmo legitur : *Quid eſt tibi, mare, quod fugiſti, & tu, Iordanis, quia converſus eſt retrorſum?*

Domus Raab. De Iericho, ubi erat *domus Raab* publicane, que excepit

Fons Heliſæi. exploratores, uſque ad *fontem Heliſei* millia duo. Memoria ſancti Heliſei ibi eſt, ubi fontem illum benedixit, & ſuper ipſa memoria eccleſia fabricata eſt.

Ager Domini. *Ager Domini,* qui eſt in Galgala, irrigatur de fonte Heliſei : ubi Dominus Ieſus Chriſtus unum ſulcum de manu ſua aravit; ſevit plus minus modios ſex. Seritur menſe februario[a] medius ipſe ager, & in cena Domini[b] populus illo pane communicatur. Et alia medietas, cum collecta fuerit, aratur & cum alia meſſe occurrit. Ibi eſt & vitis, quam Dominus plantavit, que in penteceſte fructum maturum dat, & inde in pentecoſte communicatur. Conſtantinopolim exinde tam de agro, quam de vite tranſmittitur ſuo quoque tempore.

Locus baptiſmi. XVII. In loco, *ubi Dominus baptizatus eſt,* ibi eſt columna marmorea & in ipſa crux ferrea. Ibi eſt *eccleſia*

Eccleſia ſ. Iohannis B. *ſancti Iohannis Baptiſte,* quam fabricavit Anaſtaſius imperator, ſuper cameras edificata in excelſo propter metum fluminis inundantis, in qua eccleſia monachi morantur ſenos ſolidos a fiſco per annum accipientes pro vita ſua tranſigenda. Ubi Dominus baptizatus eſt trans Iordanem,

Mons Hermoniim. ibi eſt *mons* modicus, qui appellatur *Hermoniim,* ſecundum illud David : *Montes exultaverunt ut arietes, & colles ſicut agni ovium.* Circa Iordanem monticelli ſunt multi, & quando Dominus ad baptiſmum deſcendit, ipſi montes ante ipſum ambulabant geſtiendo, & hodie velut ſaltantes

Tabor. videntur. *Mons Tabor* in Galilea eſt, ubi Helias raptus eſt.

XVIII. Ab unde Dominus baptizatus eſt, uſque ubi

Mare Mortuum. Iordanis in *mare Mortuum* intrat, ſunt millia quinque. In loco iſto ſubmerſe ſunt Sodoma & Gomorrha cum aliis

a. Anton. M., auguſto ed., *L.*, *Lov.* — b. Tantum *P.* & paſcha

tribus, quia quinque civitates fuerunt iuxta mare. Ibi & ſtatua ſalis eſt, in quam verſa eſt uxor Loth, & quando creſcit luna, creſcit & ipſa, & quomodo minuitur luna, diminuitur & ipſa.

XIX. Civitas *Liviada*,[a] trans Iordanem, diſtat a Iericho milliaribus duodecim. In ipſa Liviada Moiſes ſilicem de virga percuſſit, & fluxerunt aque, que abundantius totam terram irrigant, dactylorum incolatum[b] maiorem habent. Ibi & Moiſes migravit a ſeculo. Et ibi *aque calide* ſunt, ubi *Moiſes* lavit, & in ipſis aquis calidis leproſi mundantur. **Liviada.** **Thermæ Moyſis.**

XX. Eſt locus tertio milliario a Ieruſalem civitate, cum *ſancta Maria*, mater Domini, iret in Bethlehem, deſcendit ab aſina, & *ſedit ſuper petram* & benedixit ei. Urbicius vero dicebatur prepoſitus palatii imperialis, qui capitibus imperatorum coronam imponere conſueverat, & ipſe eas de capite deponebat.[c] Ipſe vero Urbicius lapidem in quadrum[d] incidit, & fecit eum in formam altaris volens eum Conſtantinopolim dirigere, & dum ad portam Sancti Stephani veniret, iam amplius eum movere non potuit, quem lapidem unum iugum bovum ducebat. Et dum viderent, quod nullatenus potuerunt eum in antea movere, lapis ſepulcro Domini applicabatur, & ibi altare de ipſa petra factum eſt, & de ipſo altare communicatur; tamen poſt ſepulcrum Domini eſt. Ipſe vero Urbicius, prepoſitus ſub Anaſtaſio imperatore, Conſtantinopoli moritur, & ſepelierunt eum: quem Urbicium terra non accepit, ſed tertio die eum ſepulcrum foris iactavit. **Sedes ſ. Mariæ.**

(A Ieruſalem in *Bethlehem* milliaria ſex. Hec Ephrata dicta eſt ab uxore Caleb,[e] que ibi eſt ſepulta. Quoque eſt *Rachel* in via, que ducit ad Bethlehem, ubi lapidem erexit ſuper *ſepulcrum* eius Iacob, quod adhuc apparet. **Bethlehem.** **Sepulcrum Rachel.**

a. *Lov.* Levita. — b. *L.*, *Lov.*; *P.* dactalum Nicolaum. — c. *L.*, *Lov.*; *P.* & ipſe eos caſtigabat. — d. *L.*, *Lov.* in ſperam quadratam. — e. *Lov.* Caleph, *L.* Caleth.

Sed & iuxta Bethlehem, ait Hieronymus,[a] locum eſſe, ubi vel angelorum grex in ortu Domini cecinit, vel Iacob greges ſuos pavit, quo in ſignum futurorum Iacob erexit

Turris Ader. *turrim Ader* aut turrim gregis, ubi dicunt Hebreis templum edificatum eſſe. Quaſi quodam vaticinio dicta ſit turris congregationis future ad templum.

Hebron, ſepulcrum Iacob. Ad hoc eſt *ſepulcrum*, in quo curavit[b] Ioſeph ſepelire *Iacob*: quod *Abrahamium*[c] dicunt diſtans a Calvaria per triginta milliaria. Cura enim fuit ſanctis ſepeliri in terra, in qua ſcribunt Chriſtum reſurrecturum, ut cum eo reſurgerent.)

Ubi Philippus baptizavit. XXI. A Ieruſalem uſque[d] *ubi baptizavit Philippus eunuchum*, milliaria ſedecim. Inde uſque ad Terebinthum, que appellatur *ilex Mambre*, milliaria duo. De Terebintho uſque ad

Spelunca duplex. *ſpeluncam duplicem*, ubi requieſcunt patriarche, milliaria quatuor. De ſpelunca duplici uſque in Hebron milliaria duo. Ibi habitavit David ſeptem annis, quando fugit a Saul.

Pugna cum Golia. XXII. A porta urbis[e] uſque *ubi pugnavit David cum Golia* in monte *Bethaſan*,[f] que interpretatur lucerna,[g] ...

Eleutheropolis. De Bethaſan uſque *Eleutheropolim* millia quinque.[h]

Sepulcrum ſ. Zachariæ. Aſcalona. Ab Eleutheropoli uſque in locum, *ubi iacet ſanctus Zacharias*, millia ſex, & de ipſo loco uſque ad *Aſcalonam* millia viginti.

Gaza. XXIII. De Aſcalona uſque ad *Gazam* millia duodecim.[i] Inter Aſcalonam & Gazam civitates due, id eſt, *Antionoda* & *Maiuma*. A Gaza circiter quinque milliaria eſt

Tabatha. *Tabatha*,[j] vicus ad auſtrum ſitus, ex quo ortus eſt beatus

Raphia. Hilarion.[k] De Gaza uſque ad *Raphiam* millia viginti

a. *Lov.*, Ieremias *L.* — b. *Sic ego*; *L.*, *Lov.* furavit. — c. Mſſ. Abraymium. — d. *V.* ad piſcina. — e. *L.*, *Lov.* *tantum habet* porta, *P.* portu Burgui, *V.* porta Burgius.

f. *P.* Buzana, *V.* Bizima, *L.* Bezima, *Lov.* Birma. — g. *Sine ultimis voc. L.*, *Lov.* — h. *Alias* xv. — i. *L.* xxiiii, *Lov.* xxviiii. — j. *L.* Thalutha. — k. *L.* Ylaridij.

quatuor. De Raphia[a] usque ad *Bethuliam*, ubi Holofernes Bethulia.
occisus est a Iudith, millia duodecim.

XXIV. De Hierusalem usque *Ramatha*, ubi requiescit Ramatha.
Samuel, millia quinque. De Hierusalem usque *ubi sancta* Ubi s. Maria
Maria salutavit Elisabetham, matrem domini Iohannis salutavit Elis.
Baptiste, sunt millia quinque. A Ierusalem in *Beth Semes*,[b] Beth Semes.
ubi fuit arca testamenti, millia novem. De Beth Semes
usque *Emmaum*, que nunc *Nicopolis* dicitur, millia novem Emmaus s. Nicopolis.
(a Ierusalem ad Emmaum lxv stadia),[c] ubi sanctus Cleophas
cognovit Dominum in fractione panis, ubi & martyrium
pertulit. De Emmao usque in *Diospolim* millia duodecim, Diospolis.
ubi sanctus Georgius martyrizatus est. Ibi & corpus eius
est & multa mirabilia fiunt.

XXV. De Diospoli[d] usque *Ioppen* millia duodecim, Ioppe.
ubi sanctus Petrus resuscitavit Tabitham & cetus iactavit
Ionam. A Ioppe usque *Cesaream Palestine* millia triginta. Cæsarea Pal.
Ibi baptizatus est Cornelius centurio a beato Petro apostolo,
& ibidem martyrium suscepit.

XXVI. A Cesarea Palestine usque in *Diocesaream*,[e] unde Diocæsarea.
fuit Simon magus, millia triginta.[f] A Diocesarea usque
in *Cana Galilee* millia quinque. A Diocesarea usque in Cana Gal.
Nazareth millia quinque. A Nazareth usque in *Itabyrion*,[g] Nazareth.
ubi Dominus post resurrectionem discipulis apparuit, Tabor.
millia septem.

XXVII. A Ierusalem usque in *Bethsaidam* milliaria duodecim. Bethel.
In hoc Iacob vidit in somno angelos Domini ascendentes
& descendentes de celo. (Quia etsi in Luza dicunt
factum, ideoque *Bethel* dicta est.) A Bethel ad *Sichem*, Sichem.
quod nunc Neapolis dicitur, millia duodetriginta. Ibi est
puteus, quem fabricavit *Iacob*.[h] Ibi sunt ossa sancti Ioseph. Puteus Iacob.

a. *P.*, *Lov.* ab Arabia. — b. Mss. Sidon, Sidona. — c. *L.* — d. *L.* Indianopoli, *Lov.* Andronopoli. — e. *Lov.* ad alteram Cesaream. — f. *L.*, *Lov.* xxv. — g. *P.* Scytaburi, *V.* in civitate Guria, *L.* Iudei Dropiorum, *Lov.* Iudei Dropirum. — h. *L.*, *Lov.* Ioseph.

Sebaste. De Sichem usque in *Sebasten* millia sex.[a] Ibi decollatus est Iohannes Baptista (vel, quod verius est, in castello Macherunta, & Herodias in palatio ipso caput eius sepelivit, non sustinens cum corpore reliquo. Ipsum sepelivit timens, ne si capiti corpus iungeretur, facile resurgeret. Unde corpus ad Sebasten Palestine, quam dictam olim asserunt Samariam, sepultum est usque ad tempora Iuliani apostate, cuius exercitus ossa dispersit & collecta pro magna parte cremavit; sed quedam ex his, collecta a monachis Hierosolymitanis, a Ianuario, Alexandrino episcopo, ablata sunt. Caput a Felici monacho translatum est apud Aquitaniam vico Angeriaco,[b] iuxta fluvium Vulturnum;[c] a Pipino, rege Francorum patricioque Romanorum, est in basilica nova sub ciborio repositum.)

Scythopolis. XXVIII. A Sebaste usque in *Scythopolim*[d] millia triginta. Ibi sanctus Basilius martyrium suscepit. A Scythopoli ad *Tiberiadam*, usque ubi mare est,[e] millia viginti quatuor. Super illud mare Dominus ambulavit. De Tiberiada usque *Magdalum*, unde Maria Magdalena, millia duo. A Magdalo usque ad (Birsabee, quod interpretatur) *septem fontes* (aut sedus putei, quod pepegit Abraham cum Abimelech), millia quinque: ubi Dominus Christus baptizavit apostolos, ubi & saturavit populum quinque millium de quinque panibus & duobus piscibus. A septem fontibus usque in *Capharnaum* millia duo.[f] Inde fuit mulier illa, quam Dominus noster a profluvio sanguinis liberavit, nomen ipsius mulieris Mariosa;[g] nam in hebraica lingua uironisia[h] dicunt. Ibi est statua Domini electrina[i] in *ecclesia*, quam Mariosa fecit. De Capharnaum usque in *Bethsaidam* (que est probatica piscina[j])

(Margin: Tiberias. Magdalum. VII fontes. Capharnaum. Bethsaida.)

a. *P.* VII. — b. *L.* Engeriaco, *Lov.* Engaco. *Est St. Iean d'Angeli* — c. *Lov.*, *L.* Vultumeam. — d. *L.* Senopolim, *Lov.* Cenopolim. — e. Iidem. — f. *Tantum V.* XII. — g. Hæmorrhoissa. *Similiter sonat nota in* cod. Lov. Αἱμμοῤῥοῦσα? — h. Berenice? — i. Mss. elitrina. Εἰλικρινής? j. In nota *L.* redarguitur.

millia fex.[a] Inde nati funt apoftoli Petrus & Andreas, Philippus & filii Zebedei.

XXIX. A Bethfaida ufque in *Paneadem* (vel Paneam) millia quadraginta.[b] Inde ex duobus locis oriuntur duo fontes, Ior & Dan. Per ipfam Paneadem in medio aquas mittunt, & fub civitate (que nunc *Belinas*[c] dicitur aut *Cefarea Philippi*) iuncti Iordanem conficiunt. Ibi accepit nomen. Ibi habet caput[d] *mons Libanus*. Paneas. Cæfarea Philippi. Libanus.

XXX. *Sarepta*[e] Sidonie (iuxta Syriam[f]) eft in ipfa *Phenice*, & ipfam Phenicem dicunt iuxta montem Carmeli. Et dicitur Sarepta Sidonie, cum a fe diftent duodecim milliaribus, quia illis diebus *Sidonia* metropolis fuit Sarepte; at nunc vice verfa Sarepta metropolis dicitur effe. Illic fanctus Helias miffus eft ad viduam illam, que eum pafceret, & filium eius fufcitavit. Ibi *ecclefia fancti Helie* eft; nam nomine mulier non dicitur nifi tantummodo vidua. Sarepta. Phœnice. Sidonia. Ecclefia f. Heliæ

XXXI. Civitas *Cherfona*,[g] que eft ad mare Pontum: ibi fanctus Clemens martyrizatus eft. In mari memoria ei, cum corpus in duodecimo milliario intus mare precipitatum eft: cui domino Clementi ancora ad collum ligata eft. Et modo in natale eius omnes in barcas afcendunt, populus & facerdotes. Et dum ibi venerunt, mare deficcat millia fex,[h] & ubi ipfa arca eft, tenduntur fuper fe papiliones, & ponitur altare, & per feptem dies ibi miffe celebrantur. Et multa miribilia ibi Dominus facit, ibi demones excluduntur; fi quis vero devexatus fuerit, qui venerit & tangere potuerit ancoram vel ofculari, ftatim liberatur. Cherfona.

XXXII. De Cherfona ufque in *Sinope* .... Ibi dominus Andreas liberavit dominum Mattheum Evangeliftam de carcere: que Sinope Marmodonia[i] dicebatur & omnes, Sinope.

a. *Lov.* iij. — b. *L.*, *Lov.* l. — c. *Lov.* Bellina. — d. Ed.; *L.* incipit. e. Ed. Sarapha. — f. *L.*, *Lov.* — g. Mff. Cerfona. — h. *V.*, *P.* viij. — i. *V.*; *P.* Myrmidona.

qui ibi manebant[a] homines, commanebant cum paribus ſuis illic.[b] Modo tanta vis omnipotentis Dei vel miſericordia ibi eſt, ut ad ſtrata ſedeant peregrini, quod die noctuque Domino laudes referunt.

Inde iam via decurrit in Armeniam.

Cæſarea Cappadociæ. XXXIII. *Ceſarea Cappadocie*. Ibi eſt ſanctus Mammes, eremita & martyr, qui mulſit agreſtia & fecit caſeum, & ſanctus Mercurius. In ipſa provincia eſt civitas *Sebaſtea*, ubi ſunt numero quadraginta martyres, que eſt in provincia Cappadocie. Civitas *Gangra*: ibi eſt ſanctus martyr Gallienus[c]: que eſt in provincia Galatie. Civitas Evacita,[d] ubi eſt ſanctus martyr Theodorus, que eſt in provincia Galatie. Civitas *Ancyra*,[e] que eſt in provincia Galatie, ubi eſt ſanctus Platon martyr. In Piſidia: ibi iacet corpus ſancti Danielis.

Sebaſtea. Gangra. Ancyra.

Epheſus. XXXIV. In civitate *Epheſo* ſunt ſeptem fratres dormientes & Catulus Viricanus[f] ad pedes eorum, quorum nomina hec: Asheledes, Diomedes, Eugenius, Diniatheres, Pronatheus, Stephanus, Cyriacus[g]: qui martyres facti ſunt regnante Decio imperatore. In tempore illo, quo manifeſtati ſunt, invenerunt, quod habuerunt ccclij annos in tempore Maximiani imperatoris, cum ſanctorum corpora reſurrexiſſent. Et amplexus eſt Maximianus imperator ſanctos illos & omnes videntes, inclinantes capita ſua obdormierunt.[h] Horum mater Caratina[i] dicitur greca lingua, latine Felicitas.[j] Ibi eſt ſanctus Timotheus, diſcipulus ſancti Pauli.

Tarſus. Adana. XXXV. In provincia Cilicia civitas *Tarſus*. Inde Apollonius[k] fuit. De Tarſo uſque ad *Adanam* civitatem millia

a. Veniebant? — b. *V.*; *P.* pares ſuos comedebant. — c. Mſ. Galianicus. — d. Gazium. — e. *P.* Anquira. — f. *L.*, *Lov.* Mercanus. — g. *P.*, *ſed* Sabbatis *pro* Diniatheres; *Lov. ſic:* Scioco tellidis, Eugenis, ſcophanis, pronatis, ſablatis, ſimpliatis; *P. magis ſequitur martyrologium Aethiop.* — h. *G.* — i. *P.*, *Lov.* Hilanan, *L.* Hyllarion. — j. In Bollandi Act. Sanctor., iul. 10, p. 5 & 14 ſqq., Felicitas mater ſeptem martyrum. — k. *P.* Apollius.

triginta. De Adana usque *Mamistram* triginta. De Mamistra usque ad *Anastasiam* . . . usque ad *Egeas* sexaginta. De Egeis usque ad *Alexandriam* Graviosam sexaginta. Ab Alexandria ad[a] *Antiochiam* sexaginta. De Antiochia usque in *Cyrum*,[b] ubi sunt sanctus Cosmas & Damianus, qui ibi & percussi sunt, sexaginta. De Cyro usque *Barbalissum*,[c] ubi sunt percussi sanctus Sergius & Bacchus, millia sexaginta. De Barbalisso usque ad *Hierapolim*[d] . . . In *Canolicum* millia octoginta. De Canolico usque in *Constantinam* millia sexaginta. De Constantina in *Edessam*[e] octoginta, ubi Abgarus rex, qui[f] Domino Christo scripsit, manebat. De Edessa usque in *Daram* centum viginti. De Dara in *Amidam* octoginta, que est ad fines Persarum. De Amida usque *Ramusa* . . . Mamistra. Anastasia. Ægæa. Alexandria. Antiochia. Cyrus. Barbalissus. Hierapolis. Canolicum. Constantina. Edessa. Dara. Amida. Ramusa.

XXXVI. Fabricavit Anastasius in Mesopotamia provincia civitatem, que *Dara* dicitur; tenet in longitudinem millia tria. Propter Persas, quando in provinciam imperatoris ad predandum veniebant, ibi fossata figebant, quia aque nullatenus inveniuntur nisi ibi: in qua civitate fluvius exit, ad caput civitatis mergit sub terra, qui ipse fluvius omnis muro cinctus est. Civitas *Melitene*[g] in Persia Armenie est, ipsa & metropolis; alia civitas Arcanso, alia Cocurso, alia *Germanicia*. *Susa* dicitur triginta de *Babylonia*. Ibi sunt & tres pueri: in qua civitate habitatio hominum non est propter serpentes & hippocentauros.[h] Hoc Eudoxius dixit, qui de ipsa provincia est. Dara. Melitene. Susa. Babylonia.

XXXVII. De montibus Armenie exeunt duo flumina, *Tigris* & *Euphrates*. Et irrigat Tigris terras Assyriorum & Euphrates irrigat terras Mesopotamie; *Phison* autem irrigat omnem terram Ethiopie & perrexit ad Egyptum. *Geon* rigat terram Euilath & transit iuxta Hierusalem. Tigris. Euphrates. Phison. Geon.

XXXVIII. Deinde in *Egypto* civitas *Memphis*, ubi Memphis.

a. *P.* acuto sausa Ant. — b. Ms. Quiro. — c. Ms. Barbarisso. — d. *P.* Heneapoli. e. Ed. Dessa. — f. *Addo* qui. — g. Ed. Metellini. — h. Ed. epocentauros.

Pharao manebat, ubi & Ioſeph in carcerem miſſus eſt. Ibi ſunt duo *monaſteria*, unum religioſarum ancillarum Dei, aliud eſt monachorum, hoc eſt, *ſancti Hieremie* & *ſancti Apollonij* emerite.[a]

Monaſteria ſ. Hieremiæ & ſ. Apollonij.

Babylon. A Ieruſalem uſque *Babylonem* ſunt manſiones ſedecim. Eluzath. De Ieruſalem in *Eluzath*[b] manſiones tres, de Glutiarinalia manſiones ſeptem, quas Alexander Magnus Macedo fabricavit.

Sinai. Inde uſque in *montem Sinai* manſiones ſunt quatuordecim. Si, compenduaria per Egyptum, volueris ambulare per eremum, manſiones ſunt viginti ſex.[c] Iuxta montem Ephrat. Sina *Ephrat*, ubi Moyſes pugnavit cum Abimelech.

XXXIX. In Arabia ſunt *civitates*, quas deſtruxit Ieſus Nave,[d] *in quibus* manebant *Amorrhei*, *Phereſei* & *Gergeſei*, tredecim, id eſt, Vincta, Volumta, Medeva, Muſica, Philadelphia, Geraſa, Genara, Voſtrada, Maſcogna, Dara, Avila, Capitulia, Aſtra.[e]

Civitates a Ioſue deſtructæ.

XXXX. (Et quia ſunt, qui *terminos Terre Sancte* a Domino inſtitutos neſciunt, audiant Dominum Abrahe terminos Promiſſionis definiſſe a flumine Egypti uſque ad Euphraten, & populos eius nominavit. Porro Iacob, cum egrediens a Meſopotamia, ubi ſervierat Laban, tranſvadaſſet Iordanem in baculo ſuo, ubi nunc dicitur Vadum Iaboc. *vadum Iaboc*,[f] occurrens Eſau fixit tabernacula, ubi civitas Soccoth. eſt *Soccoth*, quod ſonat tabernacula.)

De via filiorum Iſrael.

(Unde cum eruiſſet Pharao populum Iſrael, non eduxit eos Moyſes per Paleſtinam, que contermina eſt Egypto, propter antiquam moleſtiam & odium patrum, ne inſur-

a. *V.*, *L.*, *Lov.*; *P.* mon. duo, unus e religionis Wandalorum, & alius Romanorum (Græcorum?), hoc eſt Wandalorum ſ. Hieremie, Romanorum ſ. Apollonij eremite.

b. Luza? — c. *L.*, *Lov.* xxv. — d. *Lov.*, *L.* Ieſ. varie, *P.* Hieſanave. — e. *P.*, *vis forte legere* Medebah, Gerar, Boſtra, Dora, Ælia, Aſtharoth. — f. Mſ. Iaboth.

gerent Philiſtei adverſus eos, ſed circumduxit eos per deſertum, quod eſt iuxta *mare Rubrum*, tum pro mandato Domini iubentis, ut populus duceretur ad montem Sinai ad immolandum ei, tum quia ſi Egyptij converſi vellent eos proſequi, timerent propter aſperitatem vie. Mare Rubrum.

Filij igitur Iſrael profecti ſunt a *Rameſſe* in *Sochot*, & de Sochot venerunt in *Etham*, que civitas erat deſerta in capite ſolitudinis, que a Ioſepho lucus dicitur: ubi & Babylonem poſt conditam dicunt. Dum Cambyſes Egyptum vaſtaret, que nunc *minor* eſt *Babylonia* in Egypto, precepit Dominus, ut, reverſi aliquantulum verſus Egyptum, caſtra meterentur in regione *Phihahiroth*,[a] que eſt inter Magdalum & mare contra Beelſephon. Eſt autem *Magdalum* civitas in confinio Egypti, ad quam Iudei tempore Ieremie, interfecto Godolia, primo confugerunt. Rameſſe. Sochot. Etham. Babylonia. Phihahiroth. Magdalum.

Sic ergo poſuerunt caſtra ſupra *mare Rubrum*: non quia aqua ſit rubra, ſed omnis terra circumſtans, ex qua gurges inficitur,[b] unde minium acutiſſimum excerpitur. Quidquid etiam ad eſum in fluctibus eſt, hunc colorem participat. Illic gemme rubre inveniuntur,' que humo involute & inter arenas concrete terre colorem habent & maris. Hoc mare in duas partes ſecernitur: que ab oriente *ſinus Perſicus* appellatur, quia Perſe eius oram inhabitant, altera *ſinus Arabicus*, quia perſpicit Arabiam. Mare Rubrum. Sinus Perſicus & Arabicus.

Sane ita coarctati erant filij Iſrael, quia ex una parte erant montes aſperrimi & immeabiles, ex altera mare. Cum ergo extendiſſet Moyſes manum, flavit ventus vehemens & convertit aquam in ſiccum diviſumque eſt mare in duodecim diviſiones, ut[c] unaqueque tribus per turmas ſuas incederet. Filij igitur Iſrael ſecundum Ioſephum ad contrapoſitam terram venerunt. Hebrei vero tradunt, quod, cum veniſſent ad extremum montis ad mare porrecti, per longam maris viam obliquaverunt &, circum-

a. *Lov.* Phiaroth, *L.* Pharan. — b. *Lov.* ganges viſitatur. — c. *Sic ego*; mſ. &.

eundo montem, ad idem littus Egypti redierunt, quod ſic probant: Natura maris eſt, ut, quod in eo perit, ad proximum littus proiiciat. Cum ergo mane iacerent Egyptij in littore mortui, patet, quod idem erat littus ex altera montis parte; nam enim in ſpatio noctis equinoctialis vel hi vel illi ad medium maris tranſcurriſſent.

Deſertum Etham. Elim, Sin. Mara.

Poſt hec ingreſſi ſunt in *deſertum.*[a] Hebreus habet in deſertum *Etham,* poſtea *Elim* & poſtea in deſertum *Sin.* Et ambulaverunt tribus diebus per ſolitudinem non invenientes aquam, donec veniſſent ad *Mara,*[b] ubi propter amaritudinem aque Moyſes immiſit lignum. Tradunt autem Hebrei, quod illud lignum naturaliter erat amariſſimum, &, ut mirabilior eſſet virtus divina, amarum alteri amaro additum dulcedinem operatum eſt. Ioſephus dicit, aquam impotabilem fuiſſe, quia ſcativa & inhauſta fuerat, ſecundum illud:

Et capiunt vitium,[c] *ni moveantur aque.*

Unde Moyſes, iniecta dimidia virga, fecit eam exhauriri, & ſic frequenti concuſſione exercitata, facta eſt potabilis.

Sinai. Raphidim. Horeb.

Eſt autem deſertum Sin inter Elim & *Sinai.* Et inde per manſiones ſuas venerunt in *Raphidim* & inde in *Horeb,* ' qui eſt pars montis Sinai, ubi Moyſes, percuſſa petra, eduxit aquam: que dicitur petra Horeb. Et tamen alia petra Horeb dicta ſic, quia occiſus eſt in ea Horeb Madianita.

Menſe igitur tertio egreſſionis de Egypto, id eſt, iunio, hoc eſt, kalendis iunij, venerunt ad montem *Sinai,* in quo lex data eſt & arca de lignis ſetim facta. Dicuntur autem ligna illa ab Hebreis hornon.[d] In arca poſita eſt teſtificatio, id eſt, tabule, in quibus ſcriptum erat teſtamentum. Quecunque enim ſic repoſita ſunt teſtimonia,

a. *L.* Sur. — b. *L.* Marach, *Lov.* Marath. c. *L.*; *Lov.* vinum. — d. *Lov.*; *L.* Orrion.

posita sunt in arca aurea,[a] plena manna in testificationem, quod panem dedisset eis de celo, tabulas in testificationem, quod legem naturalem sopitam in cordibus suscitavit in scripto, virgam Aaron in testificationem, quod omnis potestas a Deo est. Deuteronomium. Quoque est in arca in testimonium pacti, quod dixerant : *Omnia, quecunque dixerit nobis Dominus, faciemus*. Dictum est tabernaculum testimonij, quia cause pro foribus eius agebantur. Ex quo doctrina simul & correctio insinuatur laicorum, qui passim intra ecclesias causas imprudenter tractant.

Sequitur catalogus mansionum ab exitu de Egypto. Fuerunt enim ante transitum maris Rubri mansiones quatuor, ut premisimus, *Remesse, Soccoth, Etham, Phihahiroth* in regione Magdal. A mare Rubro usque ad Sina mansiones octo, *Mara, Elim, Iamsuph,*[b] quod sonat mare Rubrum vel Scirpus. Erat enim forte locus scirpeus. Post Iamsuph desertum *Sin, Daphca, Alus, Raphidim,* solitudo *Sinai*. Porro a monte Sinai in Cades mansiones sunt viginti una, *sepulcra concupiscentie, Haseroth, Rethma,*[c] *Remmomphares, Lebna, Ressa, Calatha,*[d] *mons Sepher, Arada, Maceloth, Thahath, Thare, Metcha, Hesmona, Maseroth, Beneiaacan,*[e] *mons Gadgad,*[f] *Ietebatha, Hebrona, Asiongaber, Cades.*

Mara, Elim. Iamsuph.

Sin, Daphca. Alus. Raphidim.

Sepulcra concupiscentiæ aliæque mansiones.

A Cades usque *campestria Moab* mansiones novem, *mons Hor, Salmona*. Inde venerunt ad *torrentem Sorec,* quem transierunt sicco pede, ut mare Rubrum. Inde ad *montes Arnon,* quorum quidam inclinati sunt coram illis. Inde ad *montes Phunon, Oboth,*[g] *Iieabarim, Dibongad,*[h] *Helmondeblathaim, montes Abarim, campestria Moab*. Precepitque Dominus filiis Levi habitare sparsim in omnibus

Campestria Moab. Sorec.

Arnon.

Abarim.

a. *Lov.* area urna. — b. *Lov.*; *L.* Iamsuk. — c. Mss. Rethyma, Recmonphares. — d. *Lov.* Caaltha, *L.* Sedera. — e. *L.* Iameira Chan, *Lov.* Benecitin. — f. *Lov.*; *L.* Galaad. — g. *Lov.* Ebloth, *L.* Eloth. — h. *Lov.* Dibongaim, *L.* Dalun, Gad.

tribubus quadraginta octo civitates ad inhabitandum, assignans a muris forinsecus per circuitum terram mille passuum ad pascua. Ex his autem civitatibus sex erant
Bosor. refugij, tres citra Iordanem & tres ultra Iordanem, *Bosor*
Ramoth, Golan in tribu Ruben, *Ramoth* in tribu Gad, *Golan* in Basan,
Hebron. in tribu Manasse. Ultra Iordanem est *Hebron* in tribu Iuda, civitas sacerdotalis & fugitivorum.

Addidit quoque Dominus terre Promissionis, dicens: Omnis locus, quem calcaverit pes Ur, vester[a] erit a deserto, quod est in meridie, & Libano, qui est in septentrione, & flumine magno Euphrate, qui est in oriente, usque ad mare Mediterraneum, quod Tyrrhenum dicimus. In hoc medio habitabant, qui ab Israel expulsi sunt, *Cananeus*, *Amorrheus*, *Pheresеus*, *Iebuseus*, *Heveus*, *Hetheus*. In Deuteronomio additur *Gergeseus*, ubi in promissione Abrahe facta decem gentes delende dicuntur, & tunc ibi revera erant. Cum vero illuc venerunt filij Israel, iam tres erant delete; filij enim Loth[b] deleverunt gigantes, filij Esau Horreos, Cappadoces deleverunt partem Heveorum.

Decursis mansionibus memoratis sub Iosue, Israel ad Iordanem pervenit, arcaque undis immissa steterunt aque descendentes, ad instar montis intumescentes, & appa-
Sarthan. rebant procul usque ad locum, qui dicitur *Sarthan*, inferioribus aquis in mare Mortuum descendentibus. Sacerdotes vero stabant in medio fluminis, donec populus
Galgala. per arentem alveum transisset, exhinc ascendens ad *Galgala*, ubi Iosue altare construxit de duodecim lapidibus, quos per duodecim tribus tulerat de Iordane.)

a. *Lov.*, noster *L.* — b. *L.*, Evilath *Lov.*

* * *

DE
SITU TERRAE SANCTAE
SECUNDUM THEODOSIUM.

CODICES MANUSCRIPTI

A. Romæ, bibl. Vatican., 6018, min. fol., f. IX.
B. » » » Reg. Chr., 554, f. XII.
C. » » » » » 630, f. XIII.
D. Parif. biblioth. nat. lat., 4808, in-4, f. XII.
E. » » » » 4892, in-fol., f. XII.

IN nomine Domini Dei fummi incipit expofitio civitatis Hierufalem vel rebus eius, dicta Theodofij archidiaconi, de partibus orientalis perterminium. [a]

Melchifedech facerdos Dei & rex Salem, quem adfirmant Sem effe filium Noe. Salem quidam putant effe Ierufalem. Ierufalem condiderunt Iebufei, & quia de primis civitatibus fuit in conditione mundi, & fancta civitas vocatur, eo quod Salvator mundi dominus Iefus Chriftus nos redemit in ea pendens in cruce, & fepulcrum eius ufque ad finem mundi erit omnibus gentibus gloriofum requifitum [b] per omnia fecula. [c] Iudea regio Paleftine ex nomine Iude appellata, ex cuius tribu reges habuit. Hec prius Canaan [d] dicta a filio Cham five a decem gentibus Chananeorum. Quibus expulfis, eandem terram Iudei poffederunt. Inicium longitudinis eius a vico Arpha ufque ad vicum Iuliadem porrigitur, in quo Iudeorum pariter ac Tiriorum communis habitatio eft. Latitudo autem eius a monte Libani ufque ad Tiberiadis lacum extenditur. In medio autem Iudee

a. *Hunc titul. tantum A.* — b. *B.* requifum.
c. *B.*, *E.* per fecula feculorum. — d. *B.* canan.

civitas Iherosolima est, quasi umbilicus regionis tocius. Terra variorum opum dives, frugibus fertilis, aquis illustris, optima balsamis. Unde secundum elementorum gratiam existimaverunt Iudei eam promissam patribus terram fluentem lac & mel, & cum hinc illis de resurrectione polliceretur, ideoque[a] illa regio regalis est. Inde habet inicium[b] iste liber, quia finis maxime[c] sermonem inde iterum[d] habebit.[e]

I Civitas Hierusalem habet[f] portas[g] maiores numero[h] vj absque pos-
ticia,[i] id est portam Beniamin exiens ad Iordanem[k] habens ab[l] Hie-
XVI richo miliaria xviij,[m] inde[n] ad Iordanem[o] miliaria vj.[p] De Hie-
richo usque in Galgala[q] miliarium unum;[r] ibi est ager Domini, ubi dominus[s] noster Ihesus Christus unum sulcum de manu sua aravit. Ibi sunt xij lapides, quos levaverunt filij Israel de Iordane.

De Hiericho usque ad fontem[t] Helisei habet milia ij:[u] ibi erat domus Raab publicane, que excepit[v] exploratores. Item de Iherusa-
XXVII lem[w] usque in Bethsaida[x] sunt milia xij:[y] in qua Bethsaida[z] ibi vidit Iacob in somnis[a] angelos Domini[b] ascendentes & descendentes de celo.

De Bethsaida[c] usque in Samaria, que dicitur modo Neapolis, milia xviij;[d] ibi est puteus quem fabricavit Iacob, & ibi sunt ossa sancti Ioseph.[e]

XXVIII De Samaria usque in Sebastia[f] milia vij,[g] ubi sanctus[h] Iohannes decollatus est. De Sebastia usque in Cynopolim[i] milia xxx;[k] ibi sanctus[l] Basilius martyrium suscepit.[m] De Scitopoli[n] usque ad mare Tiberiadem[o] sunt milia xxiv,[p] ibi dominus Ihesus Christus pedibus nudis[q] ambulavit. De Tiberiade usque Magdalo, ubi domina Maria

a. *B.* ideo quia. — b. *E.* debet inicium habere; *B.* unde debet in. habere. — c. *B.*, *E.* maximum. — d. *B.* alterum. — e. *Hoc procemium tantum habent B., C., E.* — f. *Sic A.*; *B., C., D., E.* habens. — g. *A.* porte. — h. numero *deest in B., C., D., E.* — i. *Sic B., C., D., E.*; *A. habet* & posterulas similiter maiores. — k. *A. habet* porta id est Beniamin a Iordane habens finem. — l. habens *deest in A.* — m. *Sic A., D.*; *B., C., E. habent* abiens in Ihericho novem leugas. — n. inde *deest in A.* — o. *A.* a Iordane. — p. *D*, vij; *B., C., E.* tres. — q. *B., C., E.* Galgal. — r. *D.* miliario uno; *B., C., E.* dimidiam. — s. noster *deest in B., C., D., E.* — t. *D.* pontem — u. *B., C., E.* unam leugam — v. *A.* excepta est. — w. *A.* Hiericho — x. *B., C., E.* Bethel. — y. *B., C., E.* sex leugas. — z. *B., C., E.* Bethel — a. in somnis *deest in A.* — b. *B., C., E.* Dei. — c. *B., C., E.* Bethel. — d. *B., C., E.* novem leugas. — e. ibi est puteus . . . sancti Ioseph *deest in A.* — f. *D.* Sabastea. — g. *A.* vj; *B., C., E.* tres leugas & dimidiam. — h. *B., C., D., E.* dompnus. — i. *A.* Nicopoli. — k. *A.* xx; *B., C., E.* quindecim leugas. — l. *B., C., D., E.* dompnus. — m. *B., C., E.* passus est; *D.* martyrizatus est. — n. *A.* Nicopoli; *B., C., E.* Cinopoli. — o. *D.* usque Tyberiada. — p. *B., C., E.* duodecim. — q. nudis *deest in C., D., E.*

nata eſt milia ij.[a] De Magdalo uſque ad[b] ſeptem fontes,[c] ubi dominus Iheſus Chriſtus baptizavit apoſtolos, milia ij,[d] ubi & ſatiavit[e] populum de quinque panibus & duobus piſcibus.

De ſeptem fontibus[f] uſque in Capharnaum milia ij.[g] De Capharnaum uſque in Bethſaida milia vj.[h] Inde[i] nati ſunt ſancti[k] apoſtoli Petrus, Andreas, Philippus & filij Zebedei. De Bethſaida uſque in Panaida[l] milia l.[m] Inde exit Iordanis de duobus locis, hoc eſt[n] Ior & Dan.

Ipſa Phanaida[o] in medio mittent & ſubtus[p] civitatem coniun- XXIX
gunt,[q] apparet[r] ideo dicitur, quia de ipſis duobus accepit nomen Iordanem.[s]

Inde fuit mulier, quam dominus Iheſus Chriſtus liberavit de fluxu XXVIII
ſanguinis, nomen ipſius mulieris Marioſa;[t] nam in ebraica lingua Vironicia dicunt.[u]

Ibi eſt ſtatua Domini elitrina in eccleſia, quam ipſa Marioſa fecit.[v] XXIX
Ubi habet capud[w] mons Libanus.

De porta[x] Burgius[y] ubi pugnavit David cum Golia in monte XXII
Bicina[z] quod interpretatur *lucerna.*[a] De Buzana uſque in Eleuteropori[b] milia xv. De Eleuteropori[c] uſque in loco ubi requieſcit[d] ſanctus Zacharias milia vj.[e] Item de ipſo loco uſque in Aſcalona milia xx.[f]

De Aſcalona uſque ad Gaza milia xij.[g] Inter Aſcalonam[h] & Ga- XXIII
zam civitates duas, id eſt Antionoda[i] & Maioma.[k]

De Gaza uſque ad Rafia[l] milia xxiiij.[m] De Rafia[n] uſque ad Betu- XXIV
liam, ubi Olofernus mortuus eſt,[o] milia xij.[p] De Iheruſalem uſque in

a. *B.*, *E.* unam leucam. — b. ubi domina ... uſque ad *deeſt in C.* — c. pedibus nudis ... ſeptem fontes *deeſt in A.* — d. milia ij *deeſt in A.*, *B.*, *C.*, *E.* — e. *B.*, *C.*, *D.*, *E.* ſaturavit. — f. *A.* fontane; *B.* fontanas, *C.* fontanis. — g. *B.*, *C.*, *E.* unam leugam. — h. *B.*, *C.*, *E.* quinque miliaria; *A.*, milia vij. — i. *B.*, *C.*, *E.* unde. — k. *D.* ubi ſunt ſancti. — l. *B.*, *C.* *E.* Fanaida. — m. *D.* j; *B.*, *C.*, *E.* viginti quinque leugas. — n. hoc eſt *tantum A.* — o. *A.* Appariadam. — p. *A.* ſub. — q. *A.* iungunt; *B.*, *C.*, *E.* iungitur. — r. *A.* appare; *B.*, *C.*, *E.* adpareab. — s. *D.* adparet abinde accepit nomen Iordanis. — t. *A.* Marioſſa; *B.*, *C.*, *E.* Morioſa. — u. nam in ... dicunt *tantum A.* — v. in eccleſia ... fecit *deeſt in B.*; *in A. hæc habentur*: que in Eſaia legitur, quam in Marioſſa fecit. — w. *B.* & caput haberet. — x. *D.* portu. — y. *C.*, *E.* Buzi. — z. *B.*, *C.*, *E.* Buzina; *D.* Buzana. — a. quod ... lucerna *deeſt in A.* — b. de Buzana ... Eleuteropori *deeſt A.*, *B.*, *C.*, *E.* — c. *D.* Eleotopori. — d. *B.*, *C.*, *E.* iacet. — e. *B.*, *C.*, *E.* tres leugas. — f. *A.* xxj; *B.*, *C.*, *E.* decem leugas. — g. *B.*, *C.*, *E.* ſex leugas. — h. uſque ad ... Aſcalonam *deeſt in A.* — i. *A.* Niciornoda. — k. *A.* Madomoda; *D.* Mazonia. — l. *B.*, *C.*, *E.* Araſiam. — m. *B.*, *C.*, *E.* duodecim leugas. — n. uſque ... Rafia *deeſt in A.* — o. *A.* Iudeus occiſus eſt. — p. *A.* xxij.

Sydonia, ubi fuit arca Teſtamenti Domini, milia viiij. De Sydonia uſque ad Emmaus, qui nunc Nicopolis dicitur, milia viiij;[a] in quo autem Emmau ſanctus Cleophas cognovit Dominum in fractione panis, ibi & martyrium ſuſcepit.[b] De Emmau uſque in Dioſpolim milia xij, ubi ſanctus Georgius martyrizatus[c] eſt; ibi & corpus eius eſt,[d] & multa mirabilia fiunt.

XXV De Dioſpoli uſque in Ioppe milia xij, ubi ſanctus Petrus Tabitam[e] reſuſcitavit, & ubi cetus magnus evomuit Ionam.[f] De Ioppe uſque ad Ceſaream Paleſtine milia xxx, ibi baptizatus eſt ſanctus Cornelius centurio a beato Petro apoſtolo, ibi & martyrium ſuſcepit.[g]

XXVI De Ceſarea uſque in Dioceſarea[h] milia xxx, inde fuit Symon magus. De Dioceſarea uſque in Chana Galilee milia v.[i] De Dioceſarea[k] uſque in Nazareth milia v.[l] De Nazareth uſque in Sichem, id eſt Tabor,[m] miliaria vij; ibi Dominus poſt reſurrectionem apoſtolis[n] apparuit.

XXI De Hieruſalem uſque ad piſcinam[o] ubi baptizavit Philippum eunuchum milia xvj, deinde uſque in therebintum, quod appellatur ilice Mambre[p] milia ij. De therebinto uſque ad ſpeluncam duplicem, ubi requieſcunt patriarche, hoc ſunt milia iiij. De ſpelunca duplice[q] uſque in Cebron ſunt milia ij, ubi habitavit ſanctus David ſeptem annis, quando fugiebat ante Saül.

XXIV De Hieruſalem uſque in Ramatha[r] milia v; ibi requieſcit Samuhel propheta.

XV De Hieruſalem uſque ubi habitavit ſancta Heliſabeth, mater ſancti Iohannis Baptiſte, milia v.[s]

XIV De Hieruſalem uſque ad Anatoth,[t] ubi natus eſt dompnus Hieremias propheta, ubi & requieſcit, milia vj.

XIII De Hieruſalem uſque in Bethania ſunt milia ij, ubi reſuſcitavit dominus Chriſtus Lazarum. De Hieruſalem uſque ad montem Oliveti, quod ſcribitur ſtadia vij, miliarium unum,[u] inde dominus noſter Iheſus Chriſtus in celis aſcendit, ibi ſunt fabricate eccleſie numero xxiiij.

XV De monte Oliveti uſque in vico Hermippo,[v] ubi dormivit Abimelech ſub arbore ficus annis xlvj, miliario uno, qui Abimelech[w]

a. *B.*, *C.*, *E.* vij. — b. *D.* pertulit. — c. *B.*, *C.*, *E.* paſſus. — d. ibi ... eſt *tantum D.* — e. *D.* ſancta Tabita. — f. *D.* ibi & cetus iactavit ſevictuiona. — g. *D.* & martyrizatus eſt; *B.* m. accepit; *C.* m. ſumpſit. — h. *A.* alia Ceſarea; *B.*, *C.*, *E.* Ceſaream. — i. de ... v *tantum D.* — k. *Al.* Dioſera. — l. *B.*, *C.*, *E.* miliaria quindecim. — m. *A.* in civitate Guria; *D.* in Sytetaburi. — n. *A.* diſcipulis ſuis. — o. ad piſcinam *deeſt in D.*; *B.*, *C.*, *E.* *habent* ad locum ubi. — p. *C.* *add.* & uſque in Chebron. — q. ubi requieſcunt ... duplice *deeſt in B.*, *C.*, *E.* — r. *D.* Rahama. — s. de Hieruſalem ... milia v. *deeſt in C.* — t. *A.* Anto; *D.* Anato. — u. milia ij ... unum *deeſt in A.* — v. *A.* Ermipo; *B.*, *C.*, *E.* Hermippi. — w. *A.* ubi Abimelech annos lx.

diſcipulus fuit ſancti Hieremie. Ibi fuit Baruch propheta abſconſus [a] in ſpelunca. [b]

Intra civitatem Hieroſolimam ad ſepulcrum Domini, ibi eſt Calvarie II
locus ubi Abraam obtulit filium ſuum in holocauſtum. Et quia mons petreus eſt, [c] in ipſo monte, hoc eſt ad pedem montis ipſius, fecit Abraham altare, & ſuper altare eminet mons; ad quem montem per gradus ſubitur; [d] ibi Dominus noſter crucifixus eſt. De ſepulchro Domini uſque in Calvarie locum paſſus xv; ſub uno tecto eſt. [e]

De Calvarie loco uſque in Golgotham paſſus xv, [f] ubi crux Domini IV
inventa eſt; que Golgotha dicitur eccleſia eſt. [g]

De Golgotha uſque ad ſanctam Syon, que eſt mater omnium eccle- VI
ſiarum, paſſus ſunt cc, quam ipſam ſanctam Syon dominus noſter Iheſus Chriſtus cum apoſtolis fundavit. Ipſa fuit domus ſancti Marci evangeliſte. De ſancta Syon uſque ad domum Cayphe, que eſt modo eccleſia Sancti Petri, ſunt plus minus paſſus numero l.

De domo Cayphe uſque ad pretorium Pilati plus minus [h] paſſus nu- VII
mero centum; ibi eſt eccleſia Sancte Sophie, [i] iuxta quam miſſus [k] eſt ſanctus Hieremias in lacu. Columpna que fuit in domo Cayphe, [l] ad
quam dominus Iheſus Chriſtus flagellatus eſt, modo in ſancta Syon iuſſu VI
Domini ipſa columpna ſequta eſt, & quomodo eam, dum flagellaretur, amplexavit, ſicut in cera, ſic brachia eius manuſque & digiti in eam heſerunt, [m] & hodie paret, ſed & facies omnis, mentus, naſus vel oculi eius ſicut in cera deſignavit. [n]

Sanctus vero Stephanus foras portam Galilee lapidatus eſt, ibi & X
eccleſia eius eſt, quam fabricavit dompna Eudochia, [o] uxor Theodoſij
imperatoris. Piſcina Siloe a lacu, [p] ubi miſſus eſt Hieremias propheta, VIII
habet paſſus numero centum, que piſcina intra muros eſt. [q]

De domo Pilati uſque ad Piſcinam Probaticam paſſus plus minus
numero centum; [r] ibi dominus noſter Iheſus Chriſtus paraliticum IX
curavit, cuius lectus adhuc ibi eſt. Iuxta Piſcinam Probaticam [s] ibi eſt eccleſia Sancte Marie matris Domini, ubi ſanctum Iacobum Dominus manu ſua epiſcopum ordinavit; qui poſt aſcenſionem Domini de pinna Templi precipitatus [t] eſt, & nihil ei nocuit, ſed fullo eum

a. abſconſus *deeſt in A.*, *D.* — b. in ſpelunca *deeſt in D.* — c. *A.* nam ipſum montem petroſus eſt. — d. *B.*, *C.*, *E.* tollitur; *D.* collocatur. — e. *A.* ſ. u. t. decurrens. — f. locum paſſus xv ... ubi crux *deeſt in C.* — g. que Golgotha ... eſt *deeſt in D.* — h. plus minus *deeſt in A.*; *B.*, *E.* *habent* plus & minus. — i. *C.* Sophonie. — k. *D.* iuxta ſe miſſus. — l. *Hic magna lacuna in A. habetur.* — m. *C.* inheſerunt. — n. *loco* ſed & ... deſignavit, *C. habet* & facies eius, mentus & naſus; *D. hæc omnia omittit.* — o. *D.* Theodoſia. — p. *B.*, *C.*, *E.* ad locum. — q. que ... eſt *deeſt in C.* — r. de domo Pilati .... centum *deeſt in C.* — s. *B.*, *C.*, *E.* ibidem in Probatica. — t. *B.*, *C.*, *E.* iactatus.

de vecte, in quo res portabat,[a] occiſus & poſitus eſt in monte Oliveti.

XII Ipſe ſanctus Iacobus & ſanctus Zacharias & ſanctus Symeon in una memoria poſiti ſunt, quam memoriam ipſe ſanctus Iacobus fabricavit, corpora illorum ipſe ibi recondidit & ſe ipſum cum eis poni precepit.

XI Ibi eſt vallis Ioſaphat, ubi Iudas Dominum tradidit, ibi eſt eccleſia ſancte Marie, matris Domini, ibi & Dominus lavit pedes apoſtolorum,[b] & ibi cum eis cenavit. Ibi ſunt quatuor accubita, ubi Dominus cum apoſtolis ipſe medius accubuit,[c] que accubita ternos homines ferunt; & modo aliquanti pro religioſitate ibi dum venerint, excepta carne ibi commedunt,[d] & accendunt luminaria, ibi & ipſe Dominus apoſtolis ſuis pedes lavit, quia ipſe locus in ſpelunca eſt, & deſcendunt ibi modo ducenti monachi.

XII A pinna Templi ſubtus eſt monaſterium puellarum,[e] & quando aliqua earum de ſeculo tranſierit, ibi intus in monaſterio ipſo reponitur, & ex quo illuc intraverit, quamdiu vivit,[f] inde non permittitur exire.[g] Quando vero aliqua de ſanctimonialibus illuc converti voluerit, aut aliqua penitens, huc tantummodo ipſas portas aperiunt, nam ſemper clauſe ſunt, & victualia eis per muros deponuntur, nam aquam ibi ciſternas habent.[h]

XX De fine terminium Hieruſalem uſque in Bethleem, qui interpretatur *domus panis*, ubi Herodes fuit rex, miliaria ſunt vj.[i]

XXXI Item civitas Cerſona, que eſt ad mare pontum.[k] Ibi ſanctus Clemens martyrium ſuſcepit,[l] & memoria eius una cum corpus miſſum eſt in mari,[m] & ancora in collo eius ligata eſt,[n] & modo in natale eius omnis populus & ſacerdotes aſcendunt in barcas,[o] & dum ibi venerint,[p] mare deficcat milia ſex,[q] & ubi ipſa area eſt,[r] tenduntur ſuper ſe papiliones[s] & ponitur altaris, & per octo[t] dies ibi miſſe celebrantur, & multa mirabilia ibi Dominus oſtendit;[u] ibi demonia excluduntur,[v] ſi

a. *D.* portare conſueverat. — — b. *B.*, *C.*, *E.* diſcipulorum. — c. *B.*, *C.*, *E.* ubi cum a. recumbebat. — d. *D.* excepto carnis ibi cybaria ſua comedere delectantur. — e. *D.* decaſta. — f. *D.* uſque dum vivunt. — g. *D.* inde non exeunt. — h. *B.*, *C.*, *E.* aqua vero de ciſterna hauritur. — i. de fine ... vj *tantum habet A.* — k. *A.* hic in mare eſt pontum. — l. *D.* martyrizatus eſt; *B.*, *C.*, *E.* in mari paſſus eſt. — m. & memoria ... mari *deeſt in A.* — n. *A. add.* in duodecimo miliario intus mare cum ancora in collo precipitatus eſt. — o. *B.*, *C.*, *E.* per barcas veniunt. — p. *B.*, *C.*, *E.* & dum veniunt. — q. *B.*, *C.*, *E.* recedit mare per miliaria ſex. — r. & ubi ... eſt *tantum D.* — s. *B.*, *C.*, *E.* ſuper extenditur tentoriis. — t. *A.* per ſepte. — u. *D.* facit. — v. *B.*, *C.*, *E.* *deeſt* excluduntur.

qui devexati fuerint qui veniunt, [a] ad ipſam anchoram attingere potuerit & eam tetigerit, ſtatim liberabitur. [b]

De Cerſona uſque in Synope, ubi ſanctus Andreas liberavit dompnum Mattheum euvangeliſtam [c] de carcere, que Synope illo tempore Myrmidonia [d] dicebatur, & omnes qui ibi manebant homines pares ſuos comedebant. [e] Nam modo tanta miſericordia ibi eſt, ut ad ſtratas ſedeant peregrinis ſuſcipiendis, quod die noctuque Domino laudes referunt. [f] Inde iam via decurrit in Armenia. [g] XXXII

Item in Egypto eſt civitas Memphis, ubi Pharao manebat, ibi & Ioſeph in carcere miſſus fuerat. Ibi ſunt duo monaſteria, unum eſt religionis Gandalorum & aliut Romanorum, [h] Gandalorum eſt Sancti Hieremie, Romanorum Sancti Apolloni heremite. XXXVIII

Item Ceſarea Cappadocie; ibi eſt ſanctus Mammes [i] heremita & martyr, qui mulſit agreſtia & fecit caſeum, & ſanctus Mercurius martyr. [k] In ipſa provincia eſt civitas Sebaſtea, [l] ubi ſunt martires numero quadraginta. [m] Item in provincia Cappadocie eſt civitas que vocatur Gangra, [n] ibi eſt ſanctus Galenicus martyr. Item in provincia Galatie eſt civitas Evacita, [o] ubi eſt ſanctus Theodorus martyr. Item in eadem provincia eſt civitas Anquira, ibi eſt ſanctus Platon [p] martyr. XXXIII

De montibus Armenie exeunt duo flumina, Tygris & Eufrata, [q] & irrigat Tygris terras Aſſiriorum, & Eufrata irrigat terras Meſopotamie. Phiſon autem irrigat omnem terram Ethiopie & pergit [r] ad Egyptum. Geon irrigat terram Euilath & tranſit iuxta Hieruſalem. XXXVII

De monte Oliveti aſcendit Dominus in celis, [s] & ibi prope eſt ſpelunca que dicitur *maxi*, [t] quod interpretatur diſcipulorum, ubi Dominus, quando predicabat in Hieruſalem, requieſcebat. Ibi ſanctus Iohannes evangeliſta ſupra pectus Domini recubuit. [u] XIII

Ager Domini, qui eſt in Galgala, irrigatur de fonte [v] Eliſei, ferit [w] plus minus modios ſex. Aratur menſe auguſto medius ipſe ager & occurrit ad Paſcha, exinde in cena Domini & Paſcha communicatur, & alia medietas agri illico [x] aratur & cum alia meſſe occurrit. Ibi eſt & XVI

a. *D.* ſi quis vero de ipſis. — b. *A.* & tangere potuerit ancora eius vel obſculare, mox & de preſente ſalvantur. — c. euvangeliſtam *deeſt in A.* — d. *A.* Urarmedonia. — e. *A.* & omnes manebant cum pares ſuos illic. — f. *A. tantum* quod... referunt. — g. *B.*, *C.*, *E.* inde iam Armenia eſt. — h. *A.* unum reliofarum ancillarum Dei & alium eſt monachorum. — i. *A.* Mammas; *C.* Iammes. — k. qui mulſit ... martyr *deeſt in C.* — l. *A.* Sabaſtia; *D.* Sabaſtea. — m. *D.* xj; *cætera uſque ad finem deſuntin A.* — n. *B.*, *C.*, *E.* Grangrangra. — o. *B.*, *C.*, *E.* Eucata. — p. *B.*, *C.*, *E.* Pluton. — q. *D.* Eufrates. — r. *D.* perrexit. — s. *D. tantum* in celis. — t. *D.* matzi. — u. ibi ſanctus ... recubuit *deeſt in D.* — v. *C.* fontana. — w. *B.* ſeritur; *D.* feret. — x. *C.*, *D.* cum illuc rectum fuerit; *E.* ſi ilico.

vitis quam Dominus posuit, que vitis in Pentecosten fructum dat [a] & inde communicatur Constantinopolim, & exinde tam de agro quam de vite transmittitur suo quoque tempore. [b]

XIX Civitas Leviada [c] trans Iordanem est, habet de Hiericho miliaria duodecim, in ipsa Leviada Moyses lapidem de virga percussit, & fluxerunt aque, que ipsam Leviadam omnem irrigant; ibi nascitur dactulum nicholaum maiorem, ibi & Moyses de seculo transiit, ibi & aque calide sunt, ubi & Moyses lavit & in ipsas aquas calidas leprosi curantur. [d]

XVII In loco ubi Dominus baptizatus est, ibi est una columna marmorea & in ipsa columna facta est crux ferrea. Ibi est & ecclesia Sancti Iohannis baptiste, quam fabricavit Anastasius imperator, que [e] ecclesia super cameras maiores & excelsas fabricata est pro Iordane, quando implet. [f] In qua ecclesia monachi morantur, qui monachi senos solidos per annum de fisco [g] accipiunt pro vita sua transigenda.

XVI In ipso loco [h] ubi Dominus baptizatus est usque trans ipsum Iordanem, ibi est mons modicus qui appellatur Armona, monte Tabor [i] qui est in Galilea, ubi sanctus Helias raptus est. Memoria sancti Helisei ibi est, ubi fontem benedixit, & super ipsa memoria [k] ecclesia fabricata est.

XVIII Ab unde Dominus baptizatus est, usque ubi Iordanis in Mare Mortuo intrat, sunt miliaria quinque, & ipse est Mare Mortuum, ubi Sodoma & Gomorra dimerse sunt cum aliis tribus, que quinque civitates fuerunt iuxta Mare Mortuum.

Ibi est uxor Loth, que facta est statua salis, & quomodo crescit, luna crescit & ipsa, [l] & quomodo minuitur luna, minuitur & ipsa.

XIII Item in monte Oliveti, [m] ubi Dominus super lapidem humeros imposuit, in qua petra ambo humeri eius descenderunt sicut in cera molle; qui locus Ancona dicitur, ibi & ecclesia fabricata est, ubi prope est alia ecclesia, ubi sancta Tecla est, & ipse locus dicitur Bethfage. [n]

XIV Inde pullus asine, quem Dominus sedit, adductus est, cum quo intravit portam [o] Beniamin in Hierusalem. Ubi legitur: *Mare, quare con-*
XVI *turbatus es, & tu Iordanis quare conversus es retrorsum, & vos montes quare exultantes* [p] *sicut arietes, & vos colles sicut agni ovium.* Circa
XVII Iordanem monticelli [q] sunt multi, & quando Dominus ad baptismum descendit, ipsi montes ante ipsum ambulabant gestiendo, & hodie velut saltantes videntur.

a. *B.*, *C.* tribuit. — b. suo ... tempore *deest in B.*, *C.*; & exinde ... tempore *deest in E.* — c. *D.* Levida. — d. *B.*, *C.*, *E.* mundantur. — e. *B.*, *C.*, *E.* quam; *C.*, *D.* qua. — f. *B.*, *E.* pro redundacione Iordanis. — g. de fisco *deest in D.* — h. in ipso loco *deest in D.* — i. *D.* mons Abur. — k. *C.* & super ipsum ob m. — l. & quomodo ... ipsa *deest in B.*, *C.*, *E.* — m. *B.* item in monte Oliveti, ibi est lapis. — n. *B.*, *C.*, *E.* Betphage. — o. *D.* de portu. — p. *D.* gestistis. — q. *B.*, *E.* montes celsi.

Sarepta [a] Sidonie quod ſcriptum eſt in ipſa felix, ſecunda Syria XXX
iuxta montem Carmelum duodecim miliaria habet de Sarepta uſque
in Sidona, & propter hoc dictum eſt Sarepta Sidonie, quia ipſo tem-
pore metropolis fuit Sidona a Sarepta, & modo Sarepta eſt [b] metro-
polis. Ubi miſſus eſt ſanctus Helias ad viduam illam, que eum paſceret,
& filium eius reſuſcitavit, [c] ibi eſt eccleſia ſancti Helie [d] prophete, nam
nomen mulieris non dicitur, niſi tandum vidua. Lazarum quem Do- XIV
minus reſuſcitavit ſcitur quia reſuſcitatus eſt; ſecundam mortem eius
nemo cognovit. Hoc in Bethania contigit ſecundo miliario [e] de Hieru-
ſalem, & in reſurrectione [f] Lazari in ipſo loco ante Paſcha Domini, [g]
omnis populus congregatur [h] & ibi miſſas celebrant. Item in Arabia XXXIX
ſunt civitates, [i] quas Ioſue [k] deſtruxit, ubi manebant Amorrei, Ger-
geſſei, Ferezei, tredecim, id eſt Vincta, [l] Volumta, Medeva, Muſica,
Philadelphia, [m] Geraſſa, Genara, [n] Voſtra, [o] Damaſcum, Gadara, [p]
Avila, Capitoliada, [q] Aſtra.

Ubi eſt Hieruſalem, provincia Paleſtina dicitur terra Canac. [r] Inde I
Galilea, inde Syria, inde Meſopotamia, in ſiniſtra Armenia prima &
ſecunda Armenia, & Perſa Armenia, que Armenie ſub imperatore
ſunt.

In provincia Aſie civitas Epheſo, ubi ſunt vij fratres dormientes & XXXIV
catulus [s] Viricanus [t] ad pedes eorum. Nomina eorum, id eſt Actellidis,
Diomedis, Eugenius, Stephanus, Probatus, Sabbatius [u] & Quiriacus.
Quorum mater Caritina [v] dicitur grece, latine Felicitas. Ibi eſt ſanctus
Timotheus, diſcipulus ſancti Pauli.

Iuxta montem Sina, ibi ſanctus Moyſes cum Abimelech pugnavit. XXXVIII
De Hieruſalem in Eulath [w] manſiones tres, de Glutiarinalia [x] manſiones
ſeptem, quam ille Alexander magnus Macedo fabricavit. De illa uſque
in montem Sina manſiones octo, ſi compenſaria [y] volueris ambulare
per eremum, ſin autem per Egyptum manſiones xxv. [z]

Urbicius dicebatur prepoſitus imperij, qui ad ſeptem imperatores XX
prepoſitus fuit, & coronas ipſis imperatoribus in capite imponebat, [a]
& ipſe eas de capitibus eorum deponebat ſimiliter & ipſe eos caſtiga-
bat. [b] De Ieroſolima civitate locus eſt, habens tercium miliarium, [c] ubi

a. *D.* Sarapha. — b. *B.*, *C.*, *E.* ipſa eſt. — c. *D.* ſuſcitavit. — d. *D.* Heliſei. — e. *B.*, *C.*, *E.* duo miliaria. — f. *D.* reſuſcitatione ſancti L. — g. *D.* dominico. — h. *B.*, *C.*, *E.* conmovit; *B.*, *E.* celebrant annuatim. — i. duodecim *add.* *B.*, *C.*, *L.* — k. *D.* Hieſunaue. — l. *B.*, *C.*, *E.* id eſt Hiſumta. — m. *D.* Filadelphia. — n. *B.*, *C.*, *E.* Gerena. — o. *D.* Voſtrada. — p. *D.* Maſcoga, Dara. q. *D.* Capitulia. — r. *D.* Chanac. — s. *B.*, *C.*, *E.* catolus. — t. *E.* Virrican. — u. *D.* Probatis, Sabbatis. — v. *C.*, *E.* Caricina. — w. *D.* Eluzath. — x. *B.*, *C.*, *E.* Eulath villa. — y. *D* compendiaria; *B.*, *E.* compenzaria. — z. ſin autem . . . xxv *deeſt in D.* — a. *D.* ponebat. — b. *D.* & conſervabat. — c. *D.* eſt locus tertio miliario de Hieruſalem civitate.

sancta Maria mater Domini dum iret in Bethleem, descendit de asina, sedit supra petram & benedixit eam. Ipse vero prepositus Urbicius ipsum lapidem incidit, & fecit eum quadrum in modum altaris, volens [a] eum Constantinopolim dirigere, & dum ad portam Sancti Stephani veniret, iam amplius eum movere non potuerunt, [b] quem lapidem unum iugum boum ducebat, & dum viderent quia nullatenus potuerunt eum movere in ante, revocatus [c] est ad sepulcrum Domini, & ibi altare de ipsa petra factum est, & de ipso altare communicatur. Tamen post sepulcrum Domini est. Ipse vero Urbicius prepositus sub Anastasio imperatore Constantinopolim moritur; quem Urbicium terra non recepit, [d] tercio [e] eum de sepulcro foris iactavit.

XXXVI Fabricavit Anastasius imperator in Mesopotamia civitatem, que civitas Dara [f] dicitur, tenet in longitudine miliaria iij [g] propter Persos, & quando in provincia imperatoris ad predandum veniebant, ibi fossatum figebant, quia aqua alibi non invenitur, [h] nisi ibi. De qua civitate fluvius exit, & intra muros civitatis [i] mergit sub terra, quia ipse fluvius omnis muro cinctus est. Civitas Metellini [k] in Persa Armenia est, ipsa est metropolis. Alia civitas Arcauso, [l] alia Cocurso, alia Germanicia. In Persida [m] ubi iacet corpus sancti Danielis Susa dicitur civitas, xxx [n] miliaria habet de Babilonia; ibi sunt tres pueri. In qua civitate habitatio hominum non est propter serpentes & ypocentauros. Hoc Eudoxius diaconus dixit, qui de ipsa provincia est.

V Inventio sancte Crucis, quando inventa est ab Helena matre Constantini, vj nonas mai; exaltatio sancte Crucis [o] xviij [p] kalendas octobris, quando per vij dies in Hierusalem ad sepulcrum Domini [q] misse celebrantur, & ipsa crux ostenditur.

XXXV In provincia Cilicia Egea dicitur civitas, ubi quadraginta dies commercia geruntur, & nemo de eis aliquid requirit, [r] set post quadraginta dies qui inventus negotium agere [s] fiscali [t] reddit. Civitas Tarso in provincia Cilicie est, unde Appollonius [u] fuit. De Tarso [v] usque Adanam civitatem miliaria xxx. De Dana usque ad Masista xxx. [w] De Masista usque ad Anasiam usque Egeas miliaria. De Egeas usque Alexandria Graviosa miliaria lx. Ab Alexandria usque [x] Antiochiam miliaria lx. De Antiochia usque in Quiro, ubi sunt sanctus Cosmas & Damianus, qui ibi & percussi sunt, [y] miliaria lx. De Quiro usque Barba-

a. *B.*, *C.*, *E.* iubens. — b. *D.* potuit. — c. *B.*, *E.* revolutum. — d. *B.*, *E.* suscipit. — e. *D.* testio. — f. *B.*, *C.*, *E.* Clara. — g. *B.*, *C.*, *E.* iiij. — h. *D.* aque nullatenus inveniuntur. — i. *D.* ad capud civitatis. — k. civit. Met. *deest in B.*, *C.*, *E.* — l. *B.*, *C.*, *E.* Aravisa. — m. *D.* Pisidia. — n. *B.*, *C.*, *E.* xx. — o. vj nonas ... crucis *deest in D.* — p. *D.* xvij. — q. *D.* ad sanctum Domini. — r. *B.*, *C.*, *E.*, reddit. — s. *D.* gerere. — t. *C.* foscalia; *E.* fiscalia. — u. *D.* Appollius. — v. *D.* Tarsa. — w. de Dana ... xxx *deest in B.*, *C.*, *E.* — x. *D.* Alexandria acuto sausa. — y. *B.*, *C.*, *E.* qui ibi passi sunt.

riſſo, ubi paſſi ſunt [a] ſanctus Sergius & Baccus, miliaria lx. [b] De Barbariſſo Heneapoli [c] in Calonico [d] miliaria octoginta. De Calonico uſque Conſtantina miliaria nonaginta. [e] De Conſtantina in Ediſſa [f] mille octoginta, ubi Abgarus rex fuit, [g] qui domino Chriſto ſcripſit. De Ediſſa uſque in Dara [h] miliaria c viginti. De Dara uſque in Amiada [i] miliaria octoginta, que eſt ad fines Perſarum. De Amiada uſque Ramuſſa miliaria decem & novem. [k]

Hec eſt menſura vel ſapientia partibus Orientalis. Explicit. [l]

a *D.* percuſſi ſunt. — b. de Quiro ...lx *deeſt in C.* — c. *B., C., E.* Creapoli. — d. *B., C., E.* Calenico. — e. *D.* lx. — f. *D.* Deſa. — g. *D.* manebat. — h. *C.* Diara. — i. *C.* Aminada. — k. *D.* xviij. — l. hec eſt ... explicit *tantum A.*; *idem codex addit quæ ſequuntur:* habet in finem miliaria numero ccclxxxvij, paſſus ccclxxx.

VII

ANTONINI MARTYRIS

PERAMBULATIO

LOCORUM SANCTORUM

[circa 570]

CODICES MANUSCRIPTI

QUIBUS USUS EST EDITOR.

G. Cod. membran. in bibliotheca veteris abbatiæ Sangallenſis, 133, min. 8°, ſæc. IX.

B. Cod. membran. in bibliotheca publica Bruxellenſi, 2922, min. 4°, ſæc. IX.

Bern. Cod. membran. in bibliotheca civitatis Bernenſis, 582, 8°, ſæc. IX, ſeu X.

P. Cod. membran. in bibliotheca nationali Pariſienſi, lat. 12,277, ſæc. XI.

L. Cod. membran. in muſeo Britannico, Addit. 15,219, 4°, ſæc. XII.

V. Cod. membran. in bibliotheca imperiali Vindobonenſi, 4°, ſæc. XII, ſeu XIII.

Vat. Cod. membran. in bibliotheca Vaticana, 636, A, f°, ſæc. XIII.

C. Cod. membran. veteris abbatiæ Caduini, min. f°, ſæc. XV.

Ber. Cod. membran. in bibliotheca regia Berolinenſi, lat. 32, 8°, ſæc. XV.

M. Fragmentum membran. in bibliotheca regia publica Monacenſi, Docen R d[a], 12°, ſæc. X.

DE LOCIS SANCTIS

QUÆ PERAMBULAVIT

ANTONINUS MARTYR

* * *

I. *Conſtantinopolis, Cyprus, Antaradus, Tripolis, Byblus, Trieris, Berytus.*

PRECEDENTE[a] beato Antonino Martyre una cum collega ſuo, ex eo quod civitatem *Placentiam* egreſſus ſum, in quibus locis ſum peregrinatus, vie[b] veſtigia Chriſti ſequi cupiens & miracula prophetarum pervidere, edicere curabo.

Ita exeuntes de Placentia *Conſtantinopolim* venimus, de qua egreſſi venimus in inſulam *Cyprum*, in civitatem *Conſtantiam*, in qua requieſcit ſanctus Epiphanius: civitatem pulchram & delicioſam, ornatam palmis dactylorum. Deinde venimus in partes *Syrie*, in inſulam *Antaradum*, & inde venimus in *Tripolim* Syrie, ubi requieſcit ſanctus Leontius, que civitas tempore Iuſtiniani imperatoris ſubverſa eſt terre motu cum aliis civitatibus. Venimus inde *Byblum*, que & civitas cum hominibus ſubverſa

a. *In aliquibus codd.* procedente. — b. *P.*

eſt; item in civitatem *Trierim*, que & ipſa ſubverſa eſt ſimiliter. Deinde venimus in civitatem ſplendidiſſimam *Berytum*, in qua nuper fuit ſtudium litterarum: que & ipſa ſubverſa fuit. Dicente nobis epiſcopo civitatis, cui cognite fuerant perſone nominatim, exceptis peregrinis triginta millia ad breve miſere hic perierunt. Ipſa civitas iacet ſub montanis *Libani*.

II. *Sidon, Aſclepius, Sarepta, Tyrus, Ptolemais.*

A Beryto venimus *Sidonem*, que & ipſa ex parte ruit & adheret Libano. Homines in ea peſſimi. Et illic currit fluvius *Aſclepius*, & fons inde ſurgit. De Sidone venimus *Sareptam*, que civitas modica & valde chriſtiana eſt: in qua cenaculum eſt, quod factum fuerat Helie, & lectus, ubi recubuit, & alveus marmoreus, ubi illa mulier fermentavit. In quo loco multa offeruntur, & virtutes multe illic fiunt. Exeuntes de Sarepta venimus in civitatem *Tyrum*, a Sarepta milliario ſeptimo. Tyrus civitas habet homines potentes: vita peſſima, tanta luxuria, quanta dici non poteſt, gynecea publica, & oloſericum & diverſa genera telarum. Exinde venimus *Ptolemaidam*, civitatem honeſtam, ubi invenimus monaſteria bona.

III. *Sycaminum, caſtra Samaritanorum, monaſterium Heliſei in monte Carmelo, Porphyrion.*

Contra Ptolemaidem, ſexto milliario, civitas eſt, que vocatur *Sycaminum*, ſub *monte Carmelo*, ubi, milliario a Sycamino, ſunt *caſtra Samaritanorum*, & ſupra ipſa caſtra, milliario ſemis, *monaſterium Heliſei* prophete, ubi occurrit ei mulier, cuius filium ſuſcitavit. In monte Carmelo invenitur petra modica rotunda, que, quando agitur, ſonat, quia ſolida eſt. Talis eſt virtus petre: ſi ſuſpenſa fuerit

mulieri vel cuicumque animali, iactum nunquam faciet. Ad millia sex aut septem civitas *Porphyrion*.

IV. *Diocesarea*, *Cana*.

De Ptolemaida misimus maritima & venimus in fines *Galilee*, in civitatem *Diocesaream*, in qua adoravimus amulam & canistellum sancte Marie. In ipso loco erat & cathedra, in qua sedebat, quando ad eam angelus venit. Deinde milliario tertio venimus in *Canam*, ubi ad nuptias fuit Dominus, & accubuimus in ipso accubitu, ubi ego indignus parentum meorum nomina scripsi. Hydrie due ibi sunt, ex quibus unam implevi aqua & protuli ex ea vinum, & in humerum plenam levavi & obtuli ad altare: & in ipso fonte pro benedictione lavimus.

V. *Nazareth*.

Deinde venimus in civitatem Nazareth, in qua sunt multe virtutes. Ibi etiam pendet in *synagoga* tomus, in quo Dominus ABC habuit impositum: in qua etiam synagoga posita est trabs, ubi Dominus cum aliis sedebat infantibus, que trabs a christianis agitatur & sublevatur; Iudei vero nullo modo eam agitare possunt, sed nec permittit se foras tolli. *Domus sancte Marie basilica* est, & multa ibi sunt beneficia de vestimentis eius. In civitate vero illa tanta est gratia mulierum hebrearum, ut in terra illa inter Hebreas pulchriores non inveniantur, & hoc a sancta Maria sibi concessum dicunt; nam & parentem suam eam dicunt fuisse. Et dum nulla sit caritas Hebreis erga Christianos, ille omnes sunt caritate plene.

Provincia paradiso similis, in tritico & in frugibus similis Egypto. Modica quidem est terra, sed precellit in vino & oleo, pomis ac melle. Sed & milium est ibi extra naturam altum nimis, super statum hominis talea grossa.

VI. *Tabor, Neapolis.*

De Nazareth venimus in montem *Tabor*, qui mons exit in medio campeſtri: terra viva, tenens in circuitu millia ſex, in aſcenſu millia tria, ſurſum ad unum milliarium planus. In quo ſunt tres ecclefie,[a] ubi dixit Petrus ad Ieſum: *Faciamus hic tria tabernacula*. In circuitu montis diverſe ſunt civitates, que in Libro regum leguntur. De Tabor venimus in civitatem, que alio tempore appellata eſt *Sichem*,[b] nunc vero dicitur Neapolis: in qua puteus eſt, ex quo Dominus a muliere ſamaritana aquam petiit. Ibique facta eſt baſilica in honorem ſancti Iohannis Baptiſte, & ipſe puteus eſt ante cancellos altaris, & ſitula ibidem, de qua dicitur, quod Dominus biberit. Multi egri ibi veniunt & ſanantur.

VII. *Tiberias, mare, Capharnaum, Ior & Dan, Iordanis, Gadara, therme Helie, fluvius Gadara.*

Deinde venimus ad *mare Tiberiadis*, in civitatem Tiberiadem, in qua ſunt therme ſalſe; nam aqua maris ipſius dulcis eſt, quod mare circuit millia octo. Deinde venimus in civitatem *Capharnaum*, in domum beati Petri, que eſt modo baſilica. Inde tranſeuntes per caſtra vel vicos aut civitates, venimus ad duos fontes, hoc eſt, *Ior* & *Dan*, qui in unum confluunt & vocantur *Iordanis* parvus; ingreditur mare, pertranſit totum pelagus & exit in alio littore maris. Revertentes venimus in locum, ubi Iordanis egreditur mari, & in ipſo loco tranſivimus Iordanem, & venimus in civitatem, que vocatur *Gadara*, que & Gabaon dicitur. In iſta parte, milliario tertio ab urbe, ſunt aque calide, que appellantur *therme Helie*, ubi leproſi mun-

a. *G.* baſilice. — b. *Sic ego, al.* Samaria.

dantur. Ibi eſt xenodochium ad publicas delicias. Hora veſpertina mundantur therme. Ante ipſum clibanum aque grande eſt ſolium, quod dum impletum fuerit, omnia oſtia clauduntur. Et per porticum mittuntur intus infirmi cum luminaribus & incenſo, & ſedent in illo ſolio tota nocte, & dum ſoporati fuerint, videt ille, qui curandus eſt, aliquam viſionem, & dum eam recitaverit, abſtinentur ipſe therme ſeptem diebus, & intra ſeptem dies mundantur. Ibique mortuus eſt collega noſter Iohannes de Placentia, maritus Thecle. Ipſe *fluvius* calidus, qui *Gadara* dicitur, deſcendit torrens & intrat Iordanem, & ex ipſo ampliatur Iordanis & maior fit.

VIII. *Scythopolis, Sebaſte, Samaritani infeſti.*

Et tunc deſcendimus per Galileam iuxta Iordanem, tranſeuntes multas civitates, que leguntur, & venimus in civitatem, metropolim Galilee, que vocatur *Scythopolis*, in monte poſitam, ubi ſanctus Euſebius [a] multas operatus eſt virtutes. Exinde deſcendimus per aliqua [b] loca *Samarie* [c] in civitatem *Sebaſten*, in qua requieſcit Heliſeus propheta. Deſcendentes per campeſtria, per civitates & *vicos Samaritanorum* & plateas, unde tranſivimus, veniebant poſt nos Iudei paleis veſtigia noſtra incendentes. Tanta eſt illis execratio Chriſti, ut vix chriſtianis quidem reſponſum faciant, & ſunt ratione, ut quod ab illis emere vis, non tangas, antequam pretium des : quodſi tetigeris & non comparaveris, mox ſcandalizabuntur. Nam foris vicum condomam habent poſitam & in ipſa talem perſonam, que dat reſponſum venientibus ; nummos autem non accipiunt de manu tua, ſed in aquam proiicies eos, & denunciant tibi, quando ingrediaris. Tu vero noli

a. ? *Sic ego, al.* Iohannes, ubi Dominus. — b. *P.* alia.
c. *Omitto* & Iudee.

exſpuere; ſi enim exſpueris, ſcandalizabuntur. Sero autem purificant ſe in aqua & ſic ingrediuntur in vicum aut civitatem.

IX. *Locus quinque panum, baptiſmi dominici, tranſitus Iſraelitarum, Hermon, ros medicis ſerviens, ubi baptizabat Iohannes.*

Deinde venimus in *locum*, ubi Dominus de *quinque panibus* & duobus piſcibus quinque millia hominum ſatiavit, exceptis parvulis & mulieribus, in extenſa campania habente oliveta & palmeta. Exinde venimus in locum, *ubi baptizatus eſt Dominus*. In ipſo loco *filii Iſrael tranſierunt Iordanem*, & filii prophetarum perdiderunt ſecurim, & ex ipſo loco Helias aſſumtus eſt in celum. Ibique eſt mons *Hermon* modicus, qui legitur in Pſalmo. Ad pedes montis ipſius aſcendit de fluvio nubes hora prima oriente ſole, & venit Hieroſolymam ſuper baſilicam, que eſt in Sion, & ſuper baſilicam ad monumentum Domini[a] & ſuper baſilicam ſancte Marie & ſancte Sophie, que fuit pretorium, ubi auditus eſt Dominus. Super hec loca deſcendit ros ſicut pluvia. Colligunt eum medici, & in ipſo coquunt omnes confectiones pro xenodochiis; nam multi languores ſanantur ibi, ubi cadit ipſe ros, de quo propheta David canit: *Sicut ros Hermon, qui deſcendit in montem Sion*. In illa parte Iordanis eſt *fons, ubi baptizabat Iohannes*. Inde uſque ad Iordanem millia duo. In ipſa valle inventus eſt Helias, quando ei corvus deferebat panem & carnes. In circuitu vallis ipſius multitudo eremitarum eſt.

a. *Tantum G.* ſuper baſil. ad mon. D.

X. *Salamaida, therme Moysis, mare Salinarum, Segor, monumentum Absalonis.*

Et ibi prope eſt civitas, que vocatur *Salamaida,* ubi remanſerunt due ſemis tribus filiorum Iſrael, priuſquam tranſirent Iordanem. In quo loco therme ſunt, que vocantur *therme Moysis,* ubi etiam leproſi mundantur. Et ibi eſt fons aquam habens dulciſſimam, que pro catarthico bibitur, & multos ſanat languores, non longe a *mari Salinarum,* in quod Iordanis ingreditur ſubtus Sodomam & Gomorrham: ad cuius littus bitumen & ſulphur colligitur. In quo mari menſe Iulio & Auguſto & uſque medium ſeptembrem toto die iacent leproſi; ad veſperum autem lavantur in ipſis thermis Moyſis & aliquoties, quos vult, Dominus mundat; nam in generalitate eſt aliqua paramitia [παραμυθία]. In quo mari nihil invenitur vivificatum; nec ligna, nec palee ibi natant, neque homo natare poteſt, ſed quidquid in illud proiectum fuerit, in profundum demergitur. De Iordane uſque ad locum illum, in quo Moyſes de corpore exivit, ſunt millia octo, & exinde non multum longe ad *Segor,* in quibus locis ſunt multi eremite. Vidimus & ibi *monumentum Abſalon,* filij David.

XI. *Jordanis, epiphania.*

Tenuimus *theophaniam iuxta Iordanem,* & fiunt mirabilia in illa nocte in loco, ubi baptizatus eſt Dominus. Et eſt ibi tumulus cancellis circumdatus, & in loco, ubi aqua rediit in alveum ſuum, poſita eſt crux lignea intus in aqua, & gradus deſcendunt uſque ad aquam ex utraque parte ripe ſtrata marmore. In vigiliis theophanie grandes fiunt vigilie, magnus ibi fit conventus populorum, & gallo quarta aut quinta vice canente, fiunt matutine. Completis matutinis, albeſcente die, procedunt diaconi

ad ſacra myſteria ſub divo & tenent ea, deſcendit ſacerdos in fluvium, & hora, qua ceperit benedicere aquam, mox Iordanis cum magno ſtrepitu poſt ſe revertitur & ſtat aqua ſuperior, uſque dum baptiſmus perficiatur; inferior vero fluit in mare, dicente Pſalmiſta: *Mare vidit & fugit; Iordanis converſus eſt retrorſum.* Et nunc omnes Alexandrini, qui naves habent, cum hominibus calatos plenos aromatibus & balſamo tenentes, hora, qua ſacerdos benedixerit fontem, antequam incipiant baptizare, fundunt illos calatos in fluvium & tollunt inde aquam benedictam, & exinde faciunt aquam aſperſionis in navibus ſuis, antequam exeant ad navigandum. Baptiſmo completo, omnes deſcendunt in fluvium pro benedictione, induti ſindonibus (& aliis multis ſpeciebus), quas ſibi ad ſepulturam ſervant. Omnibus perfectis, aqua revertitur in locum ſuum. Et unde ſurgit Iordanis a mari Tiberiadis uſque ad mare Salinarum, ubi deficit, ſunt millia cxxx.

XII. *Spelunca puellarum, monaſterium S. Iohannis.*

In ipſa vero ripa Iordanis eſt ſpelunca, in qua ſunt *cellule ſeptem cum ſeptem puellis*, que illuc infantule mittuntur, & cum aliqua ex eis mortua fuerit, in ipſa cellula ſepelitur, & alia cellula inciditur, & mittitur in eam alia infantula, ut numerus ſtet. Habent foris, qui eis cibaria parant. In quem locum cum magno timore ingreſſi ſumus ad orationem; nullius ibi faciem vidimus. In ipſo loco dicitur eſſe ſudarium, quod fuerat ſuper caput Ieſu. Super Iordanem, non multum longe a Iordane, ubi baptizatus eſt Dominus, eſt *monaſterium Sancti Iohannis* valde magnum, in quo ſunt xenodochia duo. In iſta vel in illa ripa Iordanis per loca ſubmontana inveniuntur ſerpentes, de quibus theriaca conficitur. Inde venimus Iericho.[a]

a. *In aliis mſſ.* ad Iordanem.

XIII. *Iericho, Galgala, campus sacer Domini.*

De Iordane usque ad *Iericho* sunt millia sex. Iericho in oculis omnium[a] videtur ut paradisus. A terre motu muri diruti. Domus Raab stat, que est xenodochium, & ipsum cubiculum, in quo exploratores deposuit, est *oratorium Sancte Marie*. Lapides vero illi, quos levaverunt filij Israel de Iordane, non longe a civitate Iericho positi sunt in basilica post altare, & ante basilicam est *campus sacer Domini*, in quo Dominus manu sua seminavit, ferens satum usque ad modios tres, qui etiam bis in anno colligitur, at mense februario, ut exinde in pascha communicetur. Cum collectum fuerit, aratur & iterum cum reliqua messe colligitur, & nunquam seritur, sed ex se profert semen.

XIV. *Fons Helisei.*

At vero fons aque, quam indulcavit Heliseus propheta, irrigat omnem Iericho, ubi nascitur vinum potens,[b] quod febricitantibus datur. Ibi nascuntur dactyli, ex quibus mecum adduxi in provinciam & unum domino Paterio patricio dedi. Ibi nascitur & cedrus de cubitis xl & virga fasiola pedes duos longa. Ibi est & vitis, unde in ascensione Domini plene ciste racemis in monte Oliveti venales sunt, & in pentecoste mustum & exinde calata plena proponuntur.

XV. *Arbor Zachei, Sodoma & Gomorrha, statua salis.*

Exeuntes de Iericho venimus contra Hierusalem. Non longe a civitate Iericho est illa *arbor*, in quam *Zacheus* ascendit, ut videret Dominum, & intra[c] oratorium inclusa

a. *P.* hominum. — b. *B.*, *P.*, *Ber.* potiscon. — c. *G.*, *al.* infra.

eſt, & per tectum deſuper ſicca videtur. Igitur exeuntes pórta[a] de Iericho, ab oriente contra occidentem venientes, in ſiniſtra manu intravimus ſavillas[b] *Sodome* & *Gomorrhe*, ſuper quam provinciam deſcendit ſemper nubes obſcura cum odore ſulphureo. Quod vero dicunt de *ſtatua*[c] *uxoris Loth*, quod lingendo ab animalibus minuatur, non eſt verum, ſed ſtat in eo ſtatu, in quo fuit.

XVI. *Bahurim, Bethania, mons Oliveti.*

Aſcendentes per montana Hieroſolymorum, non longe ab Ieruſalem, venimus in *Bahurim*. Inde revertentes ad ſiniſtram ad oppida montis Oliveti, venimus in *Bethaniam*, ad *monumentum Lazari*. Reſpicientes valles illas & perambulantes monaſteria multa & mirabiliorum loca, vidimus multitudinem incluſorum virorum ac mulierum in *monte Oliveti*. Et ſurſum in monte, ubi Dominus aſcendit ad patrem,[d] vidimus mirabilia multa & cellulam, ubi clauſa fuit vel iacet Pelagia in corpore, & in ipſo monte iacet Iacobus Zebedei & Cleophas & multa corpora ſanctorum.

XVII. *Vallis Gethſemane ſive Ioſaphat, baſilica Sancte Marie, Hieroſolyma, templum.*

Deſcendentes de monte Oliveti, venimus in *vallem Gethſemane*, in locum, ubi traditus eſt Dominus: in quo ſunt tria accubita, in quibus ille accubuit, & nos pro benedictione accubuimus. Et in ipſa valle eſt *baſilica Sancte Marie*, quam dicunt domum eius fuiſſe: in qua monſtratur ſepulcrum, de quo dicunt ſanctam Mariam ad celos fuiſſe ſublatam. Ipſa vallis Gethſemane, inter montem Sion & montem Oliveti poſita,[e] ibidem vocatur Ioſaphat.

a. *G., al. om.* porta. — b. *G., al.* villas, villis. — c. *Addo* ſtatua. — d. *In pluribus mſſ.* ubi & iudicare veniet. — e. *Ed. Iul. And.* inter.. poſita.

De Gethſemane aſcendimus ad portam *Hieroſolyme* per gradus multos. In dextra parte porte eſt olivetum & ficulnea, in qua Iudas laqueo ſe ſuſpendit, cuius talea ſtat munita petris. Hec eſt porta civitatis, que coheret porte ſpecioſe, que fuit *templi:* cuius liminare & trabulatio ſtat.

XVIII. *Monumentum Domini.*

Oſculantes proni in terram, ingreſſi ſumus in ſanctam civitatem, in qua perreximus ad monumentum Domini, adorantes ipſum. Monumentum, in quo corpus Domini Ieſu Chriſti poſitum fuit, in naturale exciſum eſt petra. Lucerna erea, que illo tempore ad caput ipſius poſita fuit, ibi ardet die noctuque: ex qua benedictionem accepimus, & recompoſuimus eam. In quod monumentum de foris mittitur terra, & ingredientes exinde benedictionem tollunt. Lapis, unde clauſum fuit monumentum, ante os monumenti eſt: color[a] vero petre, que exciſa eſt de petra Golgotha (dignoſci non poteſt); nam ipſa petra ornata eſt ex auro & gemmis. Poſtmodum de ipſa petra factum eſt altare in loco, ubi crucifixus eſt Dominus Ieſus. Petra vero monumenti veluti molaris eſt infinite ornata: virgis ferreis pendent brachialia, dextrocheria, murene, monilia, annuli capitulares, cingula gyrata, balthei & corone imperatorum ex auro & gemmis, & ornamenta plurima de imperatricibus. Monumentum ſic quaſi in modum mete eſt coopertum ex argento & ſub ſoles aureos ante monumentum altare poſitum.

XIX. *Golgotha.*

A monumento uſque ad Golgotha ſunt greſſus octoginta. Ab una parte aſcenditur per gradus, ubi Dominus noſter aſcendit ad crucifigendum. In loco, ubi crucifixus

a. *G.* viride.

fuit, paret cruor sanguinis in ipsa petra. In latere petre est *altare Abrahe*, ubi ibat offerre Isaac. Ibi & *Melchisedec* obtulit *sacrificium*, quando Abraham revertebatur cum victoria a cede Amelech. Tunc ibidem dedit ei Abraham omnem decimationem in hostias. Iuxta altare est crepatura,[a] ubi ponis aurem & audies flumina aquarum, & si iactas malum, pomum aut aliquid, quod natare potest, & vadis ad Siloam fontem, & ibi suscipies. Inter Siloam & Golgotham credo esse milliarium. Hierosolyma aquam vivam non habet preter Siloam fontem.

XX. *Basilica Constantini, cubiculum cum cruce.*

De Golgotha usque ad locum, ubi inventa erat crux, sunt gressus quinquaginta. In *basilica Constantini* coherente circa monumentum vel Golgotha, in atrio ipsius basilice, est *cubiculum, ubi lignum sancte crucis* positum est, quod adoravimus & osculati sumus; nam & titulum, qui super caput Iesu positus erat, &[b] in quo scriptum est: *Iesus Nazarenus, rex Iudeorum*, vidi & in manu mea tenui & osculatus sum. Quod lignum crucis de nuce est. Procedente sancta cruce ad adorandum de cubiculo suo & veniente in atrium, ubi adoratur, eadem hora stella apparet in celo & venit super locum, ubi crux residet. Et dum odoratur crux, stat supra eam stella, & offertur[c] oleum ad benedicendum ampullis mediis; hora vero, qua tetigerit lignum crucis has ampullas, mox ebullit oleum foras, & nisi citius claudantur, totum refunditur foras. Revertente cruce in locum suum, stella pariter revertitur, & post reclusam crucem ultra non apparet stella. Etiam ibi est spongia & canna, de quibus legitur in Evangelio, de qua spongia aquam bibimus. Ibi est & calix onychinus, quem benedixit in cena Dominus, &

a. *G., in aliis mss.* cripta, scripta. — b. *Addidi* &. — c. *G., al.* affertur.

alie multe virtutes: ſpecies beate Marie in ſuperiori loco & zona ipſius & ligamentum, quo utebatur in capite. Ibi ſunt & ſeptem cathedre marmoree ſeniorum.

XXI. *Turris David.*

Inde aſcendimus in *turrim David*, ubi pſalterium decantavit. Magna eſt valde, in qua ſunt monaſteria in cenaculis ſingulis: que turris quadrangula & opus ſculptum,[a] non habens tectum. In quam etiam Chriſtiani pro devotione ad manſionem aſcendunt, &, circa mediam noctem ſurgentes, audiunt voces murmurantium deorſum in valle Ioſaphat ad loca contra Iordanem, que reſpiciunt ad Sodomam & Gomorrham.

XXII. *Baſilica Sancte Sion & monaſterium.*

Deinde venimus in *baſilicam Sanctam Sion*, ubi ſunt mirabilia multa, inter que eſt, quod legitur de *lapide angulare*, qui reprobatus eſt ab edificantibus. Ingreſſus Dominus in ipſam eccleſiam, que fuit domus ſancti Iacobi, invenit lapidem iſtum deformem in medio iacentem, tenuit eum & poſuit in angulum: quem tenes & levas in manibus tuis, & ponis aurem in angulo ipſo & ſonabit in auribus tuis quaſi multorum hominum murmuratio. In ipſa eccleſia eſt *columna, ubi Dominus flagellatus eſt*, in qua columna tale eſt ſignum: dum eam quidam amplexus fuiſſet, pectus eius adheſit in ipſo marmore, & manus ambe & palme & digiti in ipſa petra apparent, ita ut inde pro ſingulis languoribus menſura tollatur, & qui circa collum habent, ſanantur. In ipſa columna eſt cornu illud, de quo reges ungebantur, & David. Ibi eſt & *corona ſpinea*, qua Dominus fuit coronatus, & *lancea*, de qua in latere percuſſus,

a. *P.* ſcalptum.

& lapides multi, cum quibus lapidatus eſt Stephanus. Ibi eſt & *columna*, in qua crux poſita fuit *beati Petri*, qua crucifixus eſt Rome. Ibi eſt *calix apoſtolorum*, in quo, poſt reſurrectionem Domini, miſſas celebrabant, & multa alia mirabilia, que non recolo. Ibi eſt *monaſterium* puellarum, & vidi teſtam hominis incluſam in loculo aureo, ornato gemmis, quam dicunt eſſe caput martyre Theodote: in qua multi aquam pro benedictione bibunt & ego bibi.

XXIII. *Baſilica S. Marie, xenodochia, pretorium ſeu baſilica S. Sophie, ruine templi, aque decurſus ad Siloam.*

De Sion venimus in *baſilicam Sancte Marie*, ubi eſt congregatio magna monachorum, ubi ſunt & xenodochia virorum ac mulierum: ſuſceptus peregrinus ſum: menſe innumerabiles, lecti egrotorum ſunt amplius tria millia. Et oravimus in *pretorio*, ubi auditus eſt Dominus, & modo eſt *baſilica Sancte Sophie*. Ante *ruinas templi* Salomonis, ſub platea aqua decurrit ad *fontem Siloam* ſecus *porticum Salomonis*. In ipſa baſilica eſt ſedes, in qua ſedit Pilatus, quando Dominum audivit; petra autem ibi eſt quadrangula, que ſtabat in medio pretorio. In eam levatus eſt Dominus, quando auditus eſt a Pilato, ut ab omni populo audiretur & videretur, ibique veſtigia illius remanſerunt: pedem pulchrum, modicum, ſubtilem, ſtaturam communem, faciem pulchram, capillos ſubanellatos, manum formoſam, digitos longos imago deſignat, que, illo vivente, picta & poſita eſt in ipſo pretorio. Etiam de petra illa, ubi ſtetit, multe fiunt virtutes: tollentes de ipſius veſtigiis pedum menſuram, ligant pro ſingulis languoribus & ſanantur. Et ipſa petra ornata eſt auro & argento.

XXIV. *Porta antiqua, locus Ieremie, Siloe, basilica, piscina, Cedron.*

Exinde venimus ad arcum,[a] ubi *antiqua porta* fuit civitatis. In ipso loco sunt *aque* putride, in quas missus est *Ieremias* propheta. Ab arcu illo descendentes ad *fontem Siloam* per gradus multos, vidimus *basilicam volubilem*, subtus de qua surgit Siloe: que habet solia duo ex marmore manu hominis facta: inter solium & solium clausura cancellorum: in uno[b] pro benedictione lavantur viri & in alio mulieres. In quibus aquis multe virtutes ostenduntur, imo & leprosi mundantur. Ante atrium est *piscina grandis* manu hominis munita, in qua populus lavatur assidue; nam solis certis horis fons ipse irrigat aquas multas, que descendunt per vallem Gethsemane, que & Iosaphat vocatur, usque ad Iordanem in loco, ubi deficit in mare Salinarum subtus Sodomam & Gomorrham.

XXV. *Fons Siloa, basilica S. Stephani, Diospolis, columna flagellationis.*

Fons Siloa modo intra[c] civitatem inclusa est, quia Eudocia, imperatrix ipsa, addidit muros in civitate, & ipsa munivit *basilicam & sepulcrum sancti Stephani*, & ipsa suum habet sepulcrum iuxta sepulcrum sancti Stephani, & inter sepulcra sunt gressus sex.[d] Et ipse sanctus Stephanus requiescit foris portam sagitte iactu, ad viam, & illa porta ex nomine ipsius vocatur. Et est ad viam, que respicit ad occidentem, que descendit ad Ioppen & Cesaream Palestine vel *Diospolim* civitatem, que antiquitus dicebatur Azotus: in qua requiescit sanctus *Georgius martyr*.

a. *P.* archam, C. aream. — b. *B.* imum.

c. *G.*, *al.* infra. — d. *Ed. princeps* p. 20, *al.* gr. 20, *imo* 26.

In ipsa media via, non multum longe a civitate, est *columna* marmorea, *ad quam Dominus prius ducebatur ad flagellandum :* que fugiens levata a nube & posita est in ipso loco. Et in tantum cognoscitur verum esse, quia non basim habet, ubi debet esse fundata, sed sic stat super terram & agitatur: in cuius summitate crux ferrea posita est, & per scalam ascenditur, & sunt ibi luminaria & incensum, in quo loco demones mundantur. Nam & in ipsa provincia multas virtutes ostendit beatus Georgius.

XXVI. *Akeldama.*

Itaque exeuntes a Siloa fonte, venimus in agrum, qui, comparatus pretio sanguinis, vocatur *Akeldemae*, hoc est, ager sanguinis, in quo omnes peregrini sepeliuntur. Inter ipsa sepulcra sunt cellule servorum Dei, ubi fiunt multe virtutes, & per loca sunt inter monumenta vinee & pomeria.

XXVII. *Piscina natatoria, alia basilica S. Marie, Isitius.*

Revertentes in civitatem, venimus ad *piscinam natatoriam*, que quinque porticus habet, & in una earum est *basilica Sancte Marie*, in qua multe fiunt virtutes. Ipsa vero piscina modo redacta est in sterçore, & ibi lavantur omnia, que sunt necessaria in civitate. Vidimus & in uno angulo tenebroso catenam ferream, qua se laqueaverat infelix Iudas. Item exeuntes a porta maiore,[a] venimus ad locum, ubi requiescit *Isitius*, qui ibidem in corpore iacet: ubi etiam erogantur pauperibus & peregrinis panes, quos deputavit beata Helena.

a. *Tantum Vat.* portam natatoriam.

XXVIII. *Sepulcrum Rachel, Rama, fons & ecclesia Beate Marie.*

Via, que ducit Bethlehem, milliario tertio a Ierusalem, *iacet Rachel* in corpore, in fine loci, qui vocatur *Rama*. In ipso loco vidi, in media via, de petra exire *aquam*, ad arbitratum usque ad sextarios sex,[a] unde omnes complent ad satietatem bibendi, & neque minuitur, neque augetur, & est suavis ad potandum, dicunt, eo quod *beata Maria*, fugiens in Egyptum, in ipso loco sedit cum puero & sitivit, & sic continuo emanavisset ipsa aqua. Ibi modo *ecclesia* constructa est.

XXIX. *Bethlehem, monumentum S. Hieronymi, ad S. Davidem.*

Inde usque *Bethlehem* milliaria tria. Et Bethlehem est locus splendidus: servi Dei multi. Ibi est spelunca, ubi natus est Dominus: in qua est presepe ex auro & argento ornatum, & die noctuque[b] luminaria ibi fiunt. Os vero spelunce ad ingrediendum angustum omnino. *Hieronymus* presbyter in ipso ore spelunce ipsam petram sculpsit, & *monumentum* sibi fecit, ubi & positus est. Medium milliarium a Bethlehem, in suburbio, iacet David in corpore, simul & Salomon, filius eius, duo monumenta, & appellatur locus ille *basilica Sancti David*; sed & infantes, quos occidit Herodes, in ipso loco habent monumentum, & omnes in una requiescunt domo, & aperiuntur sepulcra & videntur eorum ossa. Ante Bethlehem est monasterium muro cinctum, in quo est multitudo monachorum congregata.

a. *Al.* VII. — b. *Al.* iugiter.

XXX. *Mambre, Hebron.*

De Bethlehem uſque ad *ilicem Mambre* ſunt millia viginti tria,[a] in quo loco requieſcunt Abraham & Iſaac & Iacob & Sara, ſimul & oſſa Ioſeph. Eſt *ibi baſilica* edificata in quadriporticus, atrium in medio diſcoopertum, & per medium diſcurrit cancellus, & ex uno latere intrant Chriſtiani, ex alio Iudei, incenſa facientes multa. Depoſitio Iacobi in terra illa die primo poſt natalem Domini devotiſſime ab omnibus celebratur, ita ut ex omni terra Iudeorum conveniat innumerabilis multitudo, incenſa ferens multa vel luminaria, & munera dans ſervientibus [b] ibidem.

XXXI. *Mons, ubi occidit David Goliam, & ubi obiit Saul.*

Item revertentes in Ieruſalem, deſcendimus in viam, que vadit Gazam & Aſcalonem. Milliario vigeſimo de Hieruſalem venimus in montem,[c] *ubi occidit David Goliam*, ubi & *mortuus* eſt *Saul* & filius eius Ionathas. Iacet ibi Golias in media via, ad caput habens acervum ingentem lignorum & ſuper eum congeriem petrarum, ita ut ad millia viginti non poſſis invenire lapidem, quem movere poſſis, quia uſus eſt talis: quoties quis illuc tranſierit, ternos ſecum defert lapides & eos proiicit ſuper ipſum tumulum. Sic & nos ſimiliter fecimus.

In *montibus Gelboe* nec ros, nec pluvia deſcendit, & nocturnis horis ſecreto videntur volvi immundi ſpiritus tamquam vellera lane vel certe unde maris.

a. *Al.* xxiv. — b. *Ser.* — c. *Omitto* Gelboe.

XXXII. *Eleutheropolis, locus occisionis s. Zacharie, quercus Rogel, locus messorum Abacuc, fons Philippi, putei calumnia nominati.*

Deinde deviantes ad latus, venimus in civitatem, que dicitur *Eleutheropolis*, in locum, ubi Samson cum maxilla asini mille occidit viros, ex qua ipso orante aqua profluit. Qui fons usque in hodiernum diem irrigat ipsa loca; nam & in loco, ubi surgit, fuimus.

Deinde venimus in locum, *ubi Zacharias occisus* est & iacet in corpore. Est ibi ecclesia ornata; sunt ibi Dei servi multi.

Inde venimus ad locum, *ubi Isaias* propheta *a serra secatus* est, & iacet sub *quercu Rogel* iuxta aquarum decursum, que serra in testimonium posita est ad *sanctum Zachariam*. Deinde venimus ad locum, *ubi Abacuc prandium portavit* messoribus.

Ibi est fons, *ubi Philippus baptizavit* eunuchum. In quibus locis sunt *putei*, quos foderunt Abraham & Iacob, & appellaverunt *calumniam*.

XXXIII. *Ascalon, Saraphia, Maiume, Gaza, s. Hilarion.*

Inde egressi venimus *Ascalonem*. Ibi est puteus pacis in modum theatri factus, in quo usque ad aquam per gradus descenditur. Ibi requiescunt tres martyres; propria quidem habent nomina, sed vulgariter Egyptij vocantur. Milliario a civitate *Saraphia* est civitas, in proximo civitatis *Maiuma Ascalonis*. Inde venimus ad civitatem *Maiumam Gaze*, in qua requiescit sanctus Victor martyr. De Maiuma usque *Gazam* est milliarium unum. Gaza autem civitas est splendida, deliciosa, homines in ea honestissimi, omni liberalitate decori, amatores peregrinorum. Inde milliario secundo requiescit *sanctus pater Hilarion*.

XXXIV. *Elua (Elusa), monasterium circa mare Salinarum.*

Deinde venimus in civitatem *Elua*[a] in capite[b] eremi, que vadit ad montem Sinai: in qua etiam ex revelatione episcopi ipsius civitatis audivimus *miraculum*, quod silere non oportet: Puella quedam nobilis, nomine *Maria*, cum nupta fuisset, ipsa nocte nuptus sui sponsus eius mortuus est. Ipsa hanc rem patienter portavit & intra septimanam omnia sua erogavit pauperibus vel monasteriis. Celebrato die septimo, ipsa nocte vestimento sponsi sublato, inventa non est. De qua dictum est nobis, quod esset in eremo trans Iordanem inter calameta & palmeta, in finibus Segor, circa mare Salinarum, in quibus locis invenimus *monasterium puellarum* quindecim vel octodecim, quas christiani papulabant.[c] Que habebant unum asellum, qui eis cibaria apportabat,[d] & nutriebant leonem terribilem ad videndum. Cumque appropinquassemus cellule, a rugitu illius omnia animalia, que habuimus, minxerunt & in terram corruerunt. Et dixerunt nobis, quod ipsum asellum leo gubernaret in pascuis, quem offerebant nobis pro centum solidis; ille christianissimus, cum quo fui, pater Antoninus[e] accipere noluit, sed misit Hierosolymam cito, & adduxit eis tunicas tricenas[f] & ad cellarium legumina vel oleum ad luminaria. Et ipse nobis dixerunt de virtutibus Marie, que ambulaverat in eremo sola, portans leguminibus sportellas plenas vel tunicas, quas cupiebant ei adferre; sed nullus eam invenire potuit. Attamen de iis, que secum duxerat, nihil reportavit revertens de eremo. Cuius afflictionem vel ploratum nulla ratione consolari potuimus, sed tantum sepius flens dicebat: Ve mihi misere, cuius causa me christianam dico?

a. *G., al.* Eluaha, Elual, Elvaal, Duaal, Duahal. — b. *P.* campo. — c. *Sic ego, al.* populabant, pascebant. — d. *Sic ego, al.* deportabat. — e. *Nomen deest in G.* — f. *G., al.* ternas.

XXXV. *Xenodochium S. Georgij, homines rasi.*

Proficiscentes de civitate Elua intravimus eremum. Milliario vigesimo est ibi castrum,[a] ubi est *xenodochium Sancti Georgij*,[b] in quo habent refugium transeuntes vel eremite stipendia. Inde intrantes interiorem eremum, venimus ad locum, de quo dicitur in Psalmo: *Posuit terram fructiferam in salsuginem a malitia inhabitantium in ea*. Ibi vidimus homines rasos[c] cum camelis fugientes nos, & in Hierosolyma vidimus homines ex Ethiopia caligulis calceatos, habentes fissas nares & aures, & per digitos & pedes annulos missos. Interrogavimus: Quare sic? Dixerunt: Quia Traianus, imperator romanus, signum hoc nobis reliquit.

XXXVI. *Eremus.*

Ambulantes per *eremum* dies sex, camelis nobis aquam portantibus, sextarium mane & sextarium vespere quotidie per hominem accipiebamus; amarescente aqua in utris pelle,[d] mittebamus in eam arenam, & indulcabatur. Familie autem Sarracenorum vel uxores eorum, venientes de eremo, cum lamentatione ad viam sedentes, sarcina deposita, petebant panem a transeuntibus: & veniebant viri earum de interiore parte eremi adducebantque utres cum aqua frigida, & dabant, & accipiebant sibi panes, & adducebant restes cum radicibus, quarum odor erat suavissimus super omnia aromata, nihil licentes, quia anathema habebant & dies suos festos celebrabant. Populus autem, qui per ipsam maiorem eremum ingrediebatur, numero duodecim millia.[e]

a. Eboda? — b. *P.* Sergij. — c. *Al.* raros, rascis. — d. *M.*, *L.*, *edit. princ.* utribus in modum fellis. — e. *Al.* XII mill. sexcenti.

XXXVII. *Horeb & Sina, fons Moisis, cacumen montis cum oratorio.*

Perambulantes eremum, octavo die venimus ad locum, ubi Moyses de petra eduxit aquam, & exinde venimus ad montem Dei *Horeb*, & inde moventes, ut ascenderemus montem *Sina*, ecce multitudo monachorum & eremitarum. Cum crucibus psallentes obviaverunt nobis & prostrati in terram adoraverunt nos. Simili modo & nos facientes lacrimavimus. Tunc introduxerunt nos in vallem inter Horeb & Sina, ad cuius montis pedem est *fons* ille, ubi *Moyses* adaquabat oves, quando vidit rubum ardentem, qui fons inclusus est intra monasterium, quod *monasterium* circumdatur muris munitis:[a] in quo sunt tres abbates scientes linguas, hoc est, latinam, grecam, syram & egyptiacam & bessam,[b] vel multi interpretes singularum linguarum. In quo sunt condite monachorum. Et ascendimus in monte continuo millia tria, & venimus ad speluncam, ubi abscondirus fuit Helias propheta, quando fugit ante Iezabel. Ante ipsam speluncam surgit fons, qui irrigat montem. Inde ascendimus millia continuo tria in summum montis cacumen, in quo est oratorium modicum habens pedes sex in longitudine, similiter & in latitudine. In quo nullus manere presumitur; sed orto iam die, ascendunt monachi de supra dicto monasterio & faciunt opus Dei. In quo loco multi pro devotione tondent capillos suos & barbam, ubi & ego tetigi & totondi barbam.

XXXVIII. *Sina & Horeb, festum Sarracenorum.*

Mons *Sina* petrosus est, raro habens terram: & in circuitu eius cellule multe servorum Dei; similiter & in

a. *G.* muriitis; turritis? — b. *Al.* &: persam.

Horeb. Et dicunt eſſe Horeb terram mundam. In parte ipſius montis habent *Sarraceni idolum* ſuum poſitum marmoreum, candidum tamquam nivem. Ibi etiam permanet ſacerdos eorum indutus dalmatica & pallio lineo. Quando venit tempus feſtivitatis illorum, recurrente[a] luna, antequam ergo dicitur luna ad diem feſtum ipſorum, incipit marmor illud mutare colorem;[b] mox luna introierit, quando ceperint adorare idolum, fit marmor illud nigrum ſicut pix. Completoque tempore feſtivitatis, revertitur in priſtinum colorem, unde omnino omnes mirati ſumus.

XXXIX. *Manna, feræ*.

Inter Sina & Horeb eſt vallis, in qua certis temporibus deſcendit ros de celo, quem *mannam* appellant, & coagulatur, & fit tamquam granum maſticis: & colligitur, & dolia inde plena habent in monte, unde pro benedictione dant ampullulas modicas; nam & nobis dederunt ſextarios quinque. Ex quo etiam prodito bibunt, & nobis dederunt & bibimus. Et in ipſis montibus *leo* & *pardus*, *capree* & *burdones* & *onagri* ſimul paſcunt, nulluſque eorum[c] leditur propter eremi vaſtitatem. Et quia iam ſe complebant dies feſti Sarracenorum,[d] preco exiit, ut nullus ſubſiſteret per eremum, per quam ingreſſi ſumus. Alij per Egyptum, alij per Arabiam reverſi ſunt in ſanctam civitatem.

XL. *Abila, Phara*.

De monte Sina uſque in Arabie civitatem, que dicitur *Abila*, ſunt manſiones octo. In Abila deſcendunt naves de India cum diverſis aromatibus.

Nobis autem viſum eſt per Egyptum reverti, & veni-

a. *Tuch, al.* precurrente, percurrente. — b. *Ed., V.* vocem. c. *Omitto* a leone. — d. *Al.* Iſmahelitarum.

mus itaque in *Pharam* civitatem, in qua pugnavit Moyſes cum Amalech: ubi eſt oratorium, cuius altare poſitum eſt ſuper lapides illos, quos poſuerunt Moyſi oranti. In ipſo loco eſt civitas munita muris e lateribus, & locus valde ſterilis preter[a] aquas. Ibi occurrerunt nobis mulieres cum infantibus, palmas in manibus portantes & ampullas cum raphanino oleo; proſtrate pedibus noſtris plantas noſtras ungebant & capita noſtra, lingua egyptiaca pſallentes antiphonam: Benedicti vos a Domino benedictuſque adventus veſter, Hoſanna in excelſis. Ipſa terra eſt Madianitarum, & ipſi habitant in ipſa civitate, dicitur, quia ex familia Iethro, ſoceri Moyſis, deſcendunt. Octingenti condome militantes in publico cum uxoribus ſuis erant, annonam & veſtes accipientes ex Egypto, nullum laborem habentes, quia nec habent, ubi (ſolum colant), eo quod totum arenis (conſtat); & preter ſingulos dies habent ſingulas equas ſarracenas, (per) capita paleas & hordeum de publico accipientes, diſcurrentes cum ipſis per eremum pro cuſtodia monaſteriorum & eremitarum propter inſidias Sarracenorum. Ante quorum timorem non exagitantur Sarraceni; nam exeuntes de ipſa civitate, fontem illi ſerrant & claves tollunt ſecum. Et illi quidem ab intus ſimiliter faciunt propter inſidias Sarracenorum, quia nec habent, ubi exeant foris, preter celum & arenam.

XLI. *Magdolus, Sochot, Elim, Garandala, oratòrium Moyſis, Clyſma.*

Exinde venimus *Magdolum* & *Sachot* & ad locum, ubi ſunt *ſeptuaginta palme* & duodecim fontes, & applicavimus ibi duos dies,[b] fatigati poſt tantos labores atque eremi vaſtitatem. In quo loco eſt caſtellum modicum,

a. *G.*, *al.* propter. — b. *P.* dies multos.

quod vocatur *Surandala*, & nihil habet intus preter ecclesiam cum presbytero suo & duo xenodochia propter transeuntes. In quo loco arborem piperis vidi & in ipsa collegi. Exinde venimus ad locum, *ubi filij Israel transeuntes mare Rubrum* castra metati sunt, & illic similiter est[a] castellum modicum cum xenodochio. Et inde venimus ad locum, ad ripam, ubi transierunt filij Israel & exierunt de mari. Ibi est *oratorium Moysis*,[b] ibi est & civitas modica, que appellatur *Clysma*, ubi etiam naves de India veniunt. Quo maris loco, ubi transierunt, gulfus exit de pelago maiori & extenditur intus in multis millibus, quia accessum recessumque habet; recedente mari omnis prefiguratio armorum Pharaonis vel vestigia rotarum curruum parent, sed & omnia arma in marmor conversa videntur. Illic accepimus nuces plenas virides, que de India venerunt, quas de paradiso credunt esse homines, cuius gratia talis est: quanticumque ex iis gustaverint, satiantur.[c]

XLII. *Insula cum oleo petrino.*

Intus autem in ipso pelago ad millia undecim est insula modica, in qua est petra viva. In qua pendent digiti molles ut carnei, in modum dactylorum, qui fundunt unguentum, quod oleum petrinum appellant, & in quibusdam temporibus pro grande benedictione colligitur. Vas, in quo portatur, impletum si fuerit & volueris reiterare ad tollendum, iam non id recipit, nec tenet. In quo loco quanticumque egroti, maxime demoniaci, pertingere potuerint, salvantur. Quod tunc tollentibus pro benedictione non permittitur iterum introire per Clysma, antequam misceatur cum oleo; nam si non adulteraretur, credo, quia semper ipsam virtutem faceret; nam

a. *Addidi* est. — b. *In mss.* oratorium Helie *præmittitur*. c. *Al.* sanantur.

liquor ipſius unguenti tenet continuo per duo millia odorem quemdam ſulphureum. Qualis vis enim tempeſtatis ſit maris, tamquam in ſtagno infra littus illic ſtat. Infra civitatem ipſam Clyſma, intus in baſilica vidimus loculos ligneos ſanctorum patrum eremitarum ultra octodecim.

XLIII. *Syracumba, cataracte Nili, Babylonia, Memphis, Antinoe.*

Et inde venimus per eremum ad ſpeluncam beati Pauli eremite, que vocatur *Syracumba*, ad fontem, qui uſque hactenus totum locum ipſum irrigat. Deinde iterum per eremum venimus ad *cataractas Nili*, ubi aqua aſcendit ad ſignum, monitionem manu hominis factam, & habet gradus duodecim. In proxima cataracta ex utraque parte Nili ſunt due civitates, quas dicunt filias Loth edificaſſe; una earum *Babylonia* dicitur. Tunc venimus per *campos Taneos* in *Memphis* civitatem & in *Antinoen*, in qua reſidebat Pharao, ex quibus[a] & filij Iſrael exierunt. In ipſis locis ſunt horrea XII Ioſeph plena.

XLIV. *Iterum Memphis.*

In Memphi fuit templum, quod modo eſt eccleſia: cuius una porta ſe clauſit ante Dominum noſtrum, quando cum beata Maria illic fuit, & uſque hactenus non poteſt aperiri. Ibi vidimus pallium lineum, in quo eſt effigies Salvatoris, quem dicunt terſiſſe faciem ſuam in eo & remanſiſſe ibi eius imaginem, que imago ſingulis temporibus adoratur, & nos eam adoravimus; ſed propter ſplendorem non potuimus in eam intendere, quia, quantum in ipſam effigiem intendis, immutatur in oculis tuis.

a. *G.*, *al.* ex qua.

. XLV. *Athlibis, ſanctus Mennas, Alexandria.*

Deſcendentes per Egyptum, venimus in civitatem *Athlibim* & perambulavimus uſque ad *ſanctum Mennatem*, qui multas virtutes ibi operatur. Inde deſcendentes, in naviculis per ſtagnum venimus *Alexandriam*. In ipſo ſtagno vidimus multitudinem crocodillorum. Alexandria eſt civitas ſplendida, populus leviſſimus, ſed amator peregrinorum. Hereſes ibi multe ſunt. Ibi requieſcit ſanctus Athanaſius, ipſius civitatis epiſcopus, ſanctus Fauſtus & ſanctus Epimachus & ſanctus Antonius ſanctuſque Marcus & alia multa ſanctorum corpora.

XLVI. *Hieroſolyma, Ioppe, Ceſarea Paleſtine, Damaſcus, vicus Rectus, Heliopolis, Emeſa, Lariſſa, Arethuſa, Epiphania, Apamia.*

Iterum venimus *Hieroſolymam*, ubi egrotus manſi per multum tempus, evidenter collatu fidei, dum vidi per viſionem beatum Antonium & beatam Euphemiam. Quomodo venerit, pariter me ſanavit. Egreſſus de Hieroſolyma deſcendi in *Ioppen*, ubi requieſcit ſancta Tabitha, que & Dorcas dicitur. Deinde veni Ceſaream maritimam,[a] que turris Stratonis, que & *Ceſarea Paleſtine* vocatur, in qua requieſcit ſanctus Pamphilus & ſanctus Procopius ſanctuſque Cornelius, ex cuius lecto benedictionem tulimus. Inde per Galileam aſcendimus, & venimus *Damaſcum*. Ibi eſt monaſterium ad milliarium ſecundum, ubi ſanctus Paulus converſus eſt in *vico*, qui vocatur *Rectus*, in quo loco multe fiunt virtutes. Deinde venimus *Heliopolim* & exinde *Emeſam*, ubi eſt caput Iohannis Baptiſte in dolio vitreo, & oculis noſtris ibi ipſum intus vidimus & adoravimus. Exinde tranſeuntes

a. *Sic ego, al.* Philippi.

per civitates *Lariſſam, Arethuſam* & *Epiphaniam,* venimus in civitatem ſplendidiſſimam *Apamiam,* in qua eſt omnis nobilitas Syrorum.

XLVII. *Antiochia, Chalcis, Carrha, Barbariſſus, Sura, Euphrates, Tetrapyrgia.*

Inde exeuntes venimus *Antiochiam* maiorem, in qua requieſcit ſanctus Babylas & tres parvuli, ſancta Iuſtina & ſanctus Iulianus & fratres Machabei, hoc eſt, ſeptem ſepulcra, & ſuper cuiuſque ſepulcrum ſcripte ſunt paſſiones eorum. Et inde deſcendimus Meſopotamiam in civitatem *Chalcidem.* Deinde venimus *Carrham,* ubi natus eſt Abraham, & deſcendentes venimus *Barbariſſum,* ubi requieſcit ſanctus Bacchus, frater ſancti Sergij.[a] Inde venimus in civitatem *Suram,* per quam civitatem mediam deſcendit fluvius *Euphrates,* qui ibidem per pontem tranſitur. In ipſa civitate paſſi ſunt ſanctus Sergius & ſanctus Bacchus, & ad duodecim millia intus in eremo inter Sarracenos requieſcit ſanctus Sergius in civitate *Tetrapyrgia.*[b]

XLVIII. *Reditus in patriam.*

Tanta videntes loca miraculis plena per multas civitates & caſtella & vicos & villas & plateas, fatigati ex tam longo itinere cepimus reverti. Tranſeuntes mare venimus in Italiam, propriam regionem, adiuvante Domino noſtro Ieſu Chriſto. Ovantes venimus Placentiam, civitatem noſtram poſitam ſuper fluvium, qui dicitur Padus.

a. *G., al.* Georgij. — b. *G., al.* Tyra, Tiro.

* * *

DE

LOCIS TRANSMARINIS SACRIS

BEATI ANTONINI MARTYRIS

(E cod. Vatic. 636 A.)

PROCEDENTE beato Antonino martyre una cum collegis suis, ex eo quod civitatem Placentiam egressus est, in quibus locis peregrinatus est ire, vestigia Christi sequentes, & miracula sanctorum prophetarum providere ceperunt. Ita exeuntibus nobis de Constantinopoli, venimus in insulam Cyprum, in civitate Constantia, in qua requiescit sanctus Epiphanius, civitas pulchra, deliciosa, ornata palmis dactylorum. Dein venimus partibus Syrie, in insula Santarus ad Tyrum. Tunc venimus Tholomaida, civitate honesta, monasteria bona. Tholomaida pertinet contra civitatem milia sex in castra Samaritanorum miliario a Sugamina, sub monte Carmelo, super ipsa castra miliario semis monasterium Helisei prophete, ubi ei occurrit mulier cuius filium suscitavit in monte Carmelo. Ibique est petra modica rotunda, quando exagitatur sonat quia solida est.

Talis autem est virtus petre illius ut, si suspensa fuerit mulieri vel cuicumque animali, partum[a] numquam faciet, & a civitate sex aut septem millia personat. De Tholomaida maritima venimus in finibus Galilee, in civitatem que vocatur Neocesarea. In qua adoravimus amola & canestellum sancte Marie. In quo loco erat cathedra ubi sedebat quando ad eam angelus venit. Deinde miliario... venimus in Chana, ubi Dominus fuit ad nuptias & accubuimus in ipso accubitu, ubi ego indignus nomina parentum meorum scripsi. Ex quibus ydrie due ibi sunt. Implevi aqua unam & protuli ex ea vinum, & in humero plenam levavi, & optuli ad altare & in ipso fonte pro benedictione levavimus.[b]

a. *vel* iactum. — b. *vel* lavimus.

Exinde venimus in partibus Syrie, ubi requiescit sanctus Leontius, que civitas tempore Iustiniani imperatoris subversa est a terre motu cum aliis civitatibus. Venimus exinde Bibolo, que & ipsa civitas cum omnibus subversa est. Exin civitate Triari, que & ipsa subversa est. Deinde venimus in civitate splendidissima Ihericho, in qua nuper fuit studium litterarum, que civitas subversa fuit, dicente nobis episcopo civitatis quia cognite fuerant persone, excepto peregrinis qui ibi perierant. Ipsa civitas iacet sub montana Libani. A Berito venimus Sydone, que ex parte ruit, & ipsa adheret Libano. Homines in ea pessimi. Illic currit fluvius Asclepius & fons unde surgit stat. De Sydone venimus Sareptha, que civitas modica & valde christiana est, in qua cenaculum illud quod factum fuerat Helye & lectum ubi recubuit, & alius marmoreus ubi illa vidua fermentavit. In quo loco multa offeruntur, & virtutes multe fiunt. Exeuntibus nobis de Sarepta, venimus in civitate Tyro. A Tyro usque Sareptam, continue milia vij. Tyrus hec civitas homines potentes vita pessima, tanta luxuria que dici non potest. Gignit etiam publica olosericum & diversa genera telarum. At vero de Tyro venimus in civitatem Nazareth, in qua sunt multe virtutes. Ibi etiam pendet thomus in quo Dominus caput habuit impositum. In qua etiam synagoga posita est, travis, ubi cum aliis sedebat infantibus. Que travis a Christianis agitatur & sublevatur, Iudei vero nullo modo possunt eam agitare, set nec permittit se foras tolli. Domus sancte basilica est. Et multa ibi sunt beneficia de vestimentis eius. In civitate vero illa tanta est gratia mulierum hebreorum, ut in terra illa inter Hebreos pulchriores non inveniantur. Et hoc de sancta Maria sibi concessum dicunt.

Nam & parentem suam dicunt eam. Et dum nulla sit caritas Hebreis erga Christianos, ille vero omni sint caritate plene. Provintia paradyso similis in tritico, in fruges similis Egypto. Modi quidem, set precellit in vino, & oleo, & poma melliumque, set & milium extra naturam altum nimis super statum hominis, talea grossa.

De Nazareth venimus in monte Thabor, qui mons exit in medio campestri, terra viva tenens circuitum, milia vi., ascensum milia iij., sursum ad unum miliarium. Planum in quo sunt tres ecclesie, ubi a discipulis dictum est: Faciamus hic tria tabernacula. In circuitu diverse civitates, que in Regum leguntur. De Thabor venimus ad mare Tyberiadis, in

civitatem que alio tempore [a] vocata eſt Samaria, modo vero dicitur Neapoli, in qua puteus eſt, ubi Dominus a muliere ſamaritana aquam petiit, & ibi facta eſt baſilica Sancti Iohannis, & ipſe puteus eſt ante cancellos altaris, & ſitula de qua dicitur quod Dominus biberit, & multi egri ibi veniunt & ſanantur. Deinde [venimus] in civitate Tyberiade, in qua ſunt terme ſalſe. Nam aqua maris ipſius dulcis eſt, que mare circa milia viij. Deinde venimus in Capharnaum, in domo beati Petri, que eſt modo baſilica. Inde tranſeuntes per caſtra vel vicos aut civitates, venimus ad duos fontes, ſcilicet Ior & Dan. Qui in unum confluunt, & vocitatur Iordanis. Parvus ingreditur in mare, & pertranſit totum maris pelagus, uſque alio littore maris. Revertentes poſt nos, venimus ad locum ubi Iordanis de mari egreditur, tranſivimus Iordanem in ipſo loco, & venimus in civitatem que vocatur Gaddera, que & Gabaon dicitur. In iſta parte civitatis miliario tercio ſunt aque calide que appellantur terme Helye, ubi leproſi mundantur. Ibi & ſinodocium delicias de publico habens, & hora veſpertina mundantur terme. Ante ipſum vero clibanum grande eſt ſolium, qui dum impletum omnia oſtia clauduntur, & per oſtium mittuntur intus, cum luminaria & incenſum & ſedent in illo ſolio tota nocte.

Et dum ſoporati fuerint, videt ille qui mundatus eſt aliquam viſionem, & dum ea recitaverit, non mundantur ipſe terme per vij dies. Ibi vero defunctus eſt collega noſter Iohannes de Placentia. Nam ipſe fluvius calidus qui vocatur Gaddera, deſcendit torrens & intrat in Iordanem, & ex ipſo ampliatur Iordanis & maior fit. Et tunc deſcendimus per Galileam iuxta Iordanem, tranſeuntes multas civitates que leguntur, venimus in civitate metropoli Galilee que vocatur Scitopolis, in monte poſita, ubi ſanctus operatur multas virtutes. Exinde deſcendimus per alia loca Samarie & Iudee in civitate Sebaſtea, in qua requieſcit Helyſeus propheta. Deſcendentes per campeſtria civitates vel vicos Samaritanorum & plateas, unde tranſivimus. Venientes poſt nos Iudei cum paliis veſtigia noſtra incendentes, tanta eſt illis execratio ut vix Chriſtianis quidem reſponſum faciunt. Attamen ut quod ab illis emere vis, non tangas prius quam precium des. Quod ſi tetigeris & non comparaveris, mox ſcandalizabuntur. Nam foris vico habent condoma una poſita, qui ipſius faciunt

a. *Vel* nomine.

responsum. Nummos autem non accipient de manu tua, set tu in aqua proiicies eos. Et denuntiant tibi quando ingrediaris. Tunc vero noli expuere. Si autem expueris, scandalizabuntur. Sero autem purificante se in aquam, & sic ingrediuntur in vico aut in civitatem. Deinde venimus in loco ubi Dominus de quinque panibus & duobus piscibus quinque millia hominum satiavit, extra parvulos & mulieres, extensa campania oliveta & palmeta.

Exinde venimus ad locum ubi baptizatus est Dominus. In ipso loco filij Israel transierunt Iordanem, & filij prophetarum perdiderunt securem, & ex ipso loco Helyas assumptus est in celum, ibique mons Hermon modicus, qui legitur in psalmo: Ad pedes montis ipsius ascendit de fluvio nubes hora prima oriente sole. Hierosolimam venit super basilicam que est in Syon & super basilicam Sancte Marie ad Sanctam Sophiam, que fuit pretorium ubi auditus est Dominus. Super his locis descendit ros sicut pluvia, & colligunt eum medici, & in ipso decoquntur omnes defectiones per ! sinodochia. Nam multi langores sanantur ibi ubi cadit ipse ros. Ipse est enim ros de quo propheta canit David: Sicut ros Hermon qui descendit in Syon. In illa ripa Iordanis est fons ubi baptizabat sanctus Iohannes. Inde usque Iordanem milia duo. In ipsa valle inventus est Helyas, quando ei corvus deferebat panem & carnes. In circuitu autem vallis ipsius multitudo heremitarum, & ibi est civitas prope, que vocatur Salamiada, ubi remiserunt due semis tribus Israel, priusquam transirent Iordanem, in quo loco sunt terme ex se lavantes, que vocantur Terme Moysi, ubi etiam & leprosi mundantur, & ibi est dulcissimus aque fons quod bibitur propter catarcium, & multos sanat langores. Non longe a mari Salinarum in quo Iordanes ingreditur, subtus Sodomam & Gomorram, ad cuius littus bitumen & sulphur colligitur, in quo mari mense iulio & augusto, & usque medio septembri tota die iacent leprosi; ad vesperum autem levantur in ipsas termas, & aliquotiens Dominus quem vult mundat. Nam & generalitate est aliqua permiscia. In quo mare nichil vivificatus, nec ligna nec palee ibi natant, neque homo ibi natare potest, set quicquid ibi proiectum fuerit, in profundum demergitur. De Iordane usque ad locum in quo Moyses de corpore exiit, sunt miliaria viij. Exinde non multum longe a Segor, in quibus locis multi heremite. Vidimus & ibi monumentum Absalon filij David. Tenuimus teophaniam iuxta Iordanem.

Et ibi fiunt mirabilia ubi baptizatus eſt Dominus in ipſa nocte. Eſt ibi tumulus cancellis circumdatus, & in loco ubi redundat aqua in alveum ſuum poſita eſt crux lignea intus in aquam ex utraque parte marmoris. In vigiliis teophanie grandes fiunt vigilie, populus infinitus, & quarta aut quinta vice gallo canente fiunt vigilie.

Completis matutinis primo diluculo ſurgentes procedunt miniſteria ſub divo. Et diaconi tenentes ſacerdotem, deſcendit ſacerdos in fluvium, & hora qua ceperit benedicere aquam, mox Iordanis cum magno rugitu poſt ſe revertitur, & ſtat aqua ſuperior in ſe uſque dum baptiſmus perficitur, inferior vero fugit in mare, dicente pſalmiſta: Mare vidit & fugit, Iordanis converſus eſt retrorſum. Tunc omnes Alexandri habent ibi ſuas naves cum hominibus habentes colaphos [a] plenos armatibus & balſamo. Et hora qua benedixerunt fontem, antequam incipiant baptizare, fundunt illos colaphos in fluvium & tollunt inde aquam benedictam & exinde faciunt aquam aſperſionis in ſuis navibus antequam exeant ad navigandum. Baptiſmo completo, deſcendunt omnes in fluvium pro benedictione induti ſindones & alias multas ſpecies, quas ſibi ad ſepulturam ſervant. His perfectis omnibus ſtatim aqua in proprio revertitur alveo. Nam unde ſurgit Iordanis a mare Tyberiadis, uſque ad mare Salinarum, ubi deficit, ſunt milia cxxx.

In illa vero rippa Iordanis eſt ſpelunca in qua ſunt cellule ſeptem cum ſeptem puellis que ibi infantule mittuntur. Et cum aliqua ex eis mortua fuerit, in ipſa cellula ſepelitur. Et alia cellula inciditur, & mittitur ibi alia puella, ut numerus ſtet. Et habent foris qui eis cibaria preparet. In quo loco magno cum timore ingreſſi ſumus ad orationem. Nullius ibi faciem vidimus. In ipſo loco dicitur eſſe ſudarium quod fuit ſuper caput Iheſu. Non multum longe a Iordane ubi baptizatus eſt Dominus, eſt monaſterium Sancti Iohannis valde magnum, in quo ſunt ſinodochia duo.

In iſta vero vel in illa rippa Iordanis per loca ſubmontana inveniuntur ſerpentes de quibus conficitur tyriaca. Inde venimus ad Iordanem.

De Iordane uſque Hierico ſunt miliaria vj.

Hierico autem ita videtur in oculis hominum ut paradyſus. A terre motu muri diruti. Domus Raab ſtat & eſt ſinodochium.

a. *Vel* calathos.

Set & cubiculum de quo exploratores depoſuit & oratorium eſt Sanᶜte Marie. Lapides vero illi quos levaverunt ſibi filij Iſrael de Iordane, non longe a civitate Hierico poſiti ſunt in baſilica poſt altare.

Et ante baſilicam campus, ager Domini in quo Dominus manu propria ſeminavit, ferens ſatis quaſi modia tria. Qui etiam colligitur & numquam ſeritur, ſet ex ſe profert ſemen. Colligitur autem menſe februario, & inde communicatur in paſcha. Cum collectum fuerit, aratur, & iterum cum reliqua meſſe colligitur.

At vero fons aque quem indulcavit Helyſeus propheta irrigat omnem Hierico, ubi naſcitur vinum potis quod febricitantibus datur. Ibi naſcitur dactilum de libra. Ex quibus mecum in provintia adduxi & dedi inde unum domino Paterio patricio. Ibi naſcitur cedrus de libras xl & virga faſcioli duos pedes longa; ibi eſt & vitis unde in aſcenſione Domini plenas haſtas racemis in monte Oliveti venales ſunt, & exinde Pentechoſtes mixtum exinde plena colata proponuntur. Exeuntibus nobis de Iericho venimus contra Hieroſolimam. Non longe ab Hierico eſt illa arbor in qua Zacheus aſcendit ut videret Dominum. Que arbor infra oratorium incluſa eſt, & per tectum deſuper ſicca videtur. Igitur exeuntes de Hierico venimus contra occidentem in ſiniſtra manu, & intravimus villas Sodome & Gomorre. Super qua provintia deſcendit ſemper obſcura nubes cum odore ſulphureo. Nam quod dicunt homines de uxore Loth, eo quod lingendo ab animalibus minuatur, mendacium eſt, ſet ſtat in ſtatu quo fuit. Aſcendentes de montanis Hieroſolimorum venimus Baoridem. Inde revertentes ad ſiniſtram ad oppida montis Oliveti, venimus in Bethania ad monumentum Lazari. Nam reſpicientes valles illas & perambulantes monaſteria, multa & mirabilium loca, vidimus clauſam multitudinem in monte Oliveti virorum ac mulierum.

Et rurſum in monte unde Dominus aſcendit ad patrem, ubi & iudicare veniet, vidimus monaſteria copioſa & cellulam ubi incluſa fuit ſancta Pelagia. Et in ipſo monte Iacobi, Zebedei, & Cleophe, & multa ſanctorum corpora. Deſcendentes de monte Oliveti, venimus in villam Gethſemani in loco ubi Dominus traditus eſt.

In quo ſunt tria accubita, in que ille accubuit, & nos in benedictione accubuimus, & in ipſa valle eſt domus ſancte

Marie, de qua eam dicunt ad celos fuiſſe ſublatam, & ipſa vallis Gethſemani ibidem vocatur Ioſaphat.

In dexteram partem porte eſt olivetum & ficulnea, in qua Iudas laqueo ſe ſuſpendit. Hoc eſt ad portam Hieruſalem. Cuius talea ſtat munita petris porta civitatis que coheret porte ſpecioſe que fuit templi, cuius liminare & tribulatio ſtat.

Clinantes proni in terram ingreſſi ſumus in ſanctam civitatem, in qua adorantes Domini monumentum quem ipſum monumentum in quo corpus Domini poſitum fuit, in naturalem exciſum eſt petram. Lucerna in ydria que illo tempore ad capite eius poſita fuerat, ibidem ardet die noctuque. Ex qua benedictionem tulimus & recompoſuimus ea. In quo monumento de foris mittitur terra, & ingredientes pro benedictione tollunt. Lapis vero unde clauſum fuit monumentum, ipſum eſt ante illius monumentum. Color vero petre que exciſa eſt de Golgota. Nam ipſa petra exornata eſt ex auro & gemmis, & in poſtmodum de ipſa petra factum eſt altare in loco ubi crucifixus eſt Dominus. Petra vero monumenti velut molaris, & eſt infinite ornata virgis ferreis, pendentia brachialia, dextrochiria, murene, monilia, anuli capitulares, cingella girata, baltei, coronas, imperium ex auro vel gemmis, & ornamenta plurima. Et ipſum monumentum in modum ede coopertum ex argento, & ante monumentum altare poſitum.

A monumento vero uſque Golgotha ſunt greſſi lxxx; ab una parte aſcenditur per gradus, unde Dominus aſcendit ad crucifigendum. Nam in loco ubi fuit crucifixus apparet cruor ſanguinis, & in ipſo latere petre eſt altare patriarche Abraham, in quo ibat offerre Yſaac quando temptavit eum Dominus. Ibi & Melchiſedech obtulit ſacrificium Abrahe, quando revertebatur cum victoria a cede Amalech. Tunc ibidem dedit ei Abraham omnem decimationem in hoſtias. Iuxta ipſum altare eſt cripta, ubi ponis aurem & audis flumina aquarum, & iactas pomum aut quid natare poteſt, & vadis ad Syloa fontem & ibi eum ſuſcipies. Intus Syna & Golgotha credo eſt miliarium.

Nam Hieroſolima aquam vivam non habet, preter in Solua fonte. DeGolgotha uſque ubi inventa eſt crux ſunt greſſi l.

In baſilica Conſtantini coherente circa monumentum vel Golgotha, in atrio ipſius baſilice eſt cubiculum ubi lignum crucis reconditum eſt, quod adoravimus & oſculavimus. Nam

& tytulus qui ſuper caput Domini poſitus fuerat in quo ſcriptum eſt: IHC Nazarenus rex Iudeorum, tenui in manum & oſculavi. Quod lignum crucis de nuce eſt. Procedente vero ſancta cruce ad adorandum de cubiculo ſuo & veniente in atrio ubi adoratur, eadem hora apparet in celo ſtella, & venit ſuper locum ubi crux reſidet.

Et dum adoratur crux, ſtat ſuper eam ſtella, & affertur oleum ad benedicendum ampulas medias. Hora vero qua tetigerit lignum crucis has ampullas, mox ebulliet oleum foras. Et niſi citius claudantur, totum ebulliet foras.

Revertente vero crucem in loco ſuo, & ſtella pariter revertitur, & poſt recluſam crucem ultra non apparet ſtella. Nam ibi eſt canna & ſpongia de quibus legitur in evangelio. Cum qua ſpongia aquam bibimus & calix onichilus quem benedixit in cena, & alie multe virtutes.

Species beate Marie in ſuperiori loco, & zona ipſius, & ligamentum quo utebatur in capite. Et ibi ſunt vij cathedre marmoree ſeniorum. Inde aſcendimus in turre David, ubi decantavit pſalterium magna voce valde in cenaculis ſingulis. Que turris quadrangula & opus ſculptum, non habens tectum. In qua Chriſtiani pro devotione ad manſionem aſcendunt, & circa medio noctis ſpacio ſurgentes, audiunt voces murmurantium deorſum in valle Ioſaphat contra Iordanem ad loca que reſpiciunt contra Sodomam & Gomorram. Deinde venimus in baſilica ſancta Syon, ubi ſunt mirabilia multa. Inter que quod legitur de lapide angulari qui reprobatus eſt ab edificantibus. Domino ingrediente in ipſa eccleſia que fuit domus ſancti Iacobi, invenit lapidem deformem in medio iacentem, tenuit eum & poſuit in angulo. Quem tenes & levas in manibus, & ponis aurem in ipſo angulo, & ſonat in auribus tuis quaſi multorum hominum murmuratio. In ipſa eccleſia columpna eſt ubi Dominus flagellatus eſt. In qua columpna tale eſt ſignum, ut dum eam amplexus fuiſſet, in ipſa pectus eius adheſit, & apparent in ea palme & digiti, ita ut pro ſingulis langoribus menſura tollatur, & circa collum habent & ſanantur. In ipſa columpna eſt & cornu illud de quo reges ungebantur, unde & David unctus eſt in regno. Et ibi eſt corona de ſpinis de qua Dominus fuit coronatus. Ibi eſt & lancea de qua in latere percuſſus eſt. Ibi & lapides multi cum quibus lapidatus eſt Stephanus. Ibi columpna in qua crux poſita fuit beati Petri, ubi crucifixus eſt Rome. Ibi & calix in quo poſt reſurrectionem Domini miſſas celebrarunt apoſtoli. Et multa alia mirabilia que non recolo.

Ibi eſt monaſterium puellarum. Et ibi vidi teſtam hominis incluſam in loculo aureo ornato gemmis, quam dicunt eſſe caput martyris Theodote, in qua multi aquam pro benedictione bibebant, & ego bibi. De Syon vero uſque in baſilicam Sancte Marie ubi eſt congregatio magna monachorum ac mulierum, menſe innumerabiles, lecta languentum plus minus tria milia. Et oravimus in pretorio ubi auditus eſt Dominus, & modo eſt baſilica Sancte Sophie. Ante ruinas templi Salomonis ſub platea aqua decurrit a fonte Syloa ſecus porticum Salomonis. In ipſa eccleſia eſt ſedes in qua ſedit Pylatus quando audivit Dominum. Petra autem quadrangulis in qua reus levabatur, ut ab omnibus audiretur & videretur, in ea levatus eſt Dominus quando auditus eſt a Pylato.

Ibique remanſit ymago, pede pulchrum, modicum, ſubtile. Natura communis, pulchra facies, capillo ſubanelato. Manum formoſam. Digiti longi. Quantum ymago deſignat que illum viventem & pedibus ambulantem picta eſt & poſita. in ipſo pretorio. Nam de ipſa petra multe fiunt virtutes, tollentes menſuram de ipſa veſtigia & ligant per ſingulos langores & ſanantur. Et ipſa petra ornata ex auro & argento. Inde venimus ad arcum ubi fuit antiquitas porta civitatis.

In ipſo loco ſunt aque putide, in quibus miſſus eſt Hieremias propheta. Ab arcu illo deſcendentibus nobis a fonte Syloa per gradus multos, eſt ibi baſilica volubilis, de ſubqua ſurgit Syloa, que habet ſolia duo ex marmore manu hominis facta, & inter ſolia clauſura cancellorum. In quibus pro benedictione in unum lavantur viri, in alium vero mulieres. In quibus aquis multa oſtenduntur, immo & leproſi mundantur, & ante atrium eſt piſcina grandis manu hominis munita, in qua lavantur populus aſſidue. Nam illis certis horis ſolis fons ipſe irrigat aquas multas que deſcendunt per vallem Ioſaphat que & Gethmani vocatur, & ingrediuntur in Iordane fluvio, ubi Iordanis deficit in mare Salinarum ſubtus Sodomam & Gomorram. Nam modo & ipſe fons Syloa infra civitatem incluſus eſt, quia Eudoxia, auguſta uxor Iuſtiniani imperatoris, addidit muros in civitate Ieruſalem, & ipſa munivit ſepulchrum & baſilicam ſancti Stephani, & ipſa ſuum habet. ſepulchrum iuxta ſepulchrum ſancti Stephani.

Et infra ſepulchra ſunt greſſus xxvj & beatus Stephanus requieſcit foris portam ſagitte iactum. Una modo porta ex nomine ipſius martyris vocatur, & eſt ad viam que reſpicit ad occidentem que deſcendit ab Iope & Ceſarea Paleſtine

vel Diaſpoli civitate, que antiquitus dicebatur Azotus, in qua requieſcit ſanctus Georgius martyr. In ipſa via non longe a civitate ſtat columpna marmorea in qua Dominus prius ducebatur ad flagellandum. Que fugiens levata eſt ad nubes & depoſita in ipſo loco. Et in tantum cognoſcitur non eſſe quia non habet baſitem ubi debet eſſe fundata, ſet ſic ſtat ſuper terram & agitatur. In cuius ſummitate crux ferrea eſt poſita, & ſurſum per ſcalam aſcenditur, & fiunt ibi luminaria & incenſum, & demoniaci ibi liberantur. Nam & in ipſa provintia beatus eſt Georgius martyr. Itaque exeuntes a Siloa fonte, venimus in agrum qui comparatus eſt de precio ſanguinis Domini, qui vocatur Acheldemach, hoc eſt ager ſanguinis, in quo ſepeliuntur omnes peregrini. Et inter ipſa ſepulchra cellule ſervorum Dei, ubi fiunt multe virtutes, & per loca infra ipſa ſepulchra vinee & pomaria. Revertentibus nobis in civitatem, venimus ad piſcinam natatoriam que quinque porticus habet, & in uno eorum eſt, baſilica Sancte Marie, ubi multe fiunt virtutes.

Ipſa vero piſcina modo iactata eſt in ſtercore, ubi lavantur omnia que neceſſaria ſunt. Vidimus & in uno angulo tenebroſo cathenam ferream cum qua ſe laqueavit infelix Iudas. Item exeuntibus ad portam natatoriam venimus ad locum ubi ſanctus requieſcit Yſicius.

Ibi etiam erogantur pauperibus panes, quos deputavit beata Helena. Via que ducit Bethleem iij. miliario ab Hieruſalem iacet Rachel, uxor Iacob, mater ſcilicet Ioſeph. Et Beniamin requieſcit in finibus Rama. In ipſo loco in media via vidi aquam ſurgere quaſi ſeſtarios vij. Unde complent omnes ſatietatem bibendi, & nec minuitur nec augetur, & eſt ſuavis ad potandum. Et dicunt quod fugiens beata Maria in Egyptum & ſederit ibi cum puero, & ſitiens oravit, & continuo ipſa aqua emanavit. Et in ipſo loco modo eccleſia conſtructa eſt. Inde uſque Bethleem miliaria tria. Bethleem locus ſplendidiſſimus, ſervi Dei multi. Ibi eſt ſpelunca ubi natus eſt Dominus, & preſepium ex auro & argento ornatum, & iugiter ibi ſunt luminaria. Os vero ipſius ſpelunce anguſtus. Hieronimus. preſbiter in loquendo peritus, interpretacione clarus, inter cunctos relator conſpicuus, in ipſo ore ſpelunce petram ſculpivit, & ob devotionem Salvatoris ibidem ſibi monumentum fecit, miliario ſecus Bethleem. In ſuburbio iacent David & Salomon filius eius, & appellatur locus ille baſilica Sancti David. Set & infantes quos occidit Herodes

ipſo loco habent ſepulchra, & in una omnes requieſcunt domo, & aperiuntur eorum monumenta, & videntur illorum ſancta oſſa. Ante Bethleem eſt monaſterium muro cinctum, in quo multitudo eſt monachorum. De Bethleem uſque ad ilicem Mambre ſunt milia xxiiij. In quo loco requieſcunt Abraham, Yſaac, Iacob & Sara ſimul & Ioſeph oſſa. Eſt baſilica edificata in quadriporticus atrium in medio diſcoopertum, & per medium cancellum ex uno latere intrant Chriſtiani, ex alio vero Iudei incenſa facientes multa. Nam depoſitio Iacob & David in terra illa die primo poſt natale Domini devotiſſime ab omnibus celebratur, ita ut ex omni terra Iudeorum conveniat innumerabilis multitudo incenſa deferentes, vel luminaria, & dantes munera, ac ſervientes ibidem. Item revertentes per Hieruſalem deſcendimus in viam que vadit in Gazam & Abſcalon milia xx. De Ieroſolima venimus in monte Gelboe ubi occidit David Goliam gigantem. Et ibi mortui ſunt Saul & filius eius Ionathas. Iacet ibi Golias in media via. Ligneus ad caput acervus, & ſuper eum congeries magna petrarum, ita ut ad xx miliaria non poſſis invenire lapidem quem movere poſſis, quia uſus eſt talis. Quotienſcumque quis tranſit ternas ſecum defert lapides & ibi eas proiicit, ſet & nos ſimiliter fecimus. Nam in ipſos montes nec ros nec pluvia deſcendit, poſtquam David eos maledixit. Et nocturnis horis ſecreto ibi videntur volvi immundi ſpiritus, vellera lane vel unde maris.

Deinde deviantes ad latus, venimus in civitatem que dicitur Heliuteropolis, in loco ubi ille Sanſon fortiſſimus cum maxilla aſini mille occidit viros. Ex qua maxilla ipſo orante aqua profluxit. Qui fons loca ipſa uſque in hodiernum diem irrigat.

Nam in loco ubi ſurgit fuimus, deinde venimus inter templum & altare, ubi occiſus eſt Zacharias, & ubi requieſcit.

Eſt ibi una eccleſia ornata, ſunt in ea ſervi Dei multi. Inde venimus ad locum ubi Yſaias propheta de ſerra lignea ſecatus eſt, & ibidem iacet ſub quercu Rogel iuxta aquarum decurſum. Et ipſa ſerra pro teſtimonio poſita eſt ad ſanctum Zachariam. Exinde venimus in locum ubi Abacuc propheta prandium ferebat meſſoribus quando eum angelus, per verticem tenens, ſuper lacum, in quo Danihel inter leones orabat, depoſuit & ibi ſurgit fons in quo Philippus baptizavit eunuchum. In ipſis locis ſunt putei quos foderunt Abraham ſcilicet & Iacob, quos appellarunt calumniam. Inde ingreſſi

ſumus Abſcalon. Ibi eſt puteus pacis in modum theatri factus, in quo uſque ad aquam per gradus deſcenditur, ubi requieſcunt tres fratres martyres, proprio quidem habent nomina ſet vulgariter Egyptij vocantur. Miliario a civitate Sarafia eſt civitas Mazom Aſcalonites. Inde venimus in civitatem Mazomazes, in qua requieſcit ſanctus Victor martyr. De Mazoma uſque Gaza eſt miliarium. Gaza autem eſt civitas ſplendida, delitioſa, homines honeſtiſſimi, omni liberalitate decori, amatores peregrinorum. Inde miliario ſecundo requieſcit ſanctus pater Hylarion, & inde venimus in civitate Eluaha in capite heremi que vadit ad Syna montem. In qua etiam ex revelatione epiſcopi ipſius civitatis unum audivimus quod ſilere non oportet miraculum. Puella quedam nobiliſſima nomine Maria, cum nupta fuiſſet, ipſa nocte nuptus ſui mortuus eſt ſponſus eius, ipſa quoque hanc rem patienter portavit, & infra ſeptimanam omnia ſua pauperibus diſtribuit. Celebrato die ſeptimo, nocte ipſa veſte ſponſi ſublata, inventa non eſt. De qua dictum eſt nobis, quia eſſet in heremo trans Iordanem inter calamora vel palmora ante nos in finibus Segor circa mare Salinarum. In quibus locis invenimus monaſteria ultra quindecim vel xviij puellarum, que Chriſtiani populabant. Que habentes unum aſellum cibario deportabant, & nutriebant leonem terribilem ad videndum. Cumque appropinquaſſemus cellule, omnia animalia que erant nobiſcum a rugitu illius minſerunt & in terra corruerunt. Et dicebant nobis quod ipſum aſellum leo ipſe gubernaret in paſcuis. Quem & offerebant nobis pro centum ſolidis. Set pater Antonius ſuſcipere noluit. Sed miſit in Hieruſalem cito, & adduxit eis ternas tunicas, & oleum ad luminaria & legumina multa. Et ipſe nobis dixerunt de virtutibus Marie, cuius ſuperius mentionem fecimus, que ambulaverat in heremo ſola portans legumine ſportellas plenas, vel tunicas quas ei cupiebant aufferre, ſed nullus eam invenire potuit. At tamen de eis que ſecum duxerat nichil reportant revertentes de heremo. Cuius afflictionem vel ploratum nulla ratione conſolari potuimus, ſet tantum ſepius dicebat flens: Ve mihi miſera, cuius cauſa me chriſtianam dico. Proficiſcentes de civitate Heulatia, intravimus heremum miliario xx°.

In quo eſt caſtrum ubi eſt ſynodochium Sancti Georgij, in quo habent tranſeuntes vel heremite refugium ſive ſtipendia.

Inde intrantes in interiorem heremum, venimus ad locum de quo dicitur in pſalmo: Terra fructifera in ſalſugine, hoc eſt

in amaritudine, a malicia inhabitantium in ea. Et ibi vidimus homines rafos fugientes cum camelis. Nam & in Hierofolima vidimus homines ex Ethiopia, habentes fiffas nares & aures. Calliculas calciatos, & per digitos in pedes anulos miffos. Interrogavimus quare fic. Et dixerunt: Quia Troianus imperator fignum hoc reliquit nobis. Ambulantes per herenum dies vj, camelis nobis aquam portantibus, fextarius mane, & fextarius vefpere cotidie dabatur per hominem. Amarefcente aqua in utres in modum fellis mittebamus in ea harenam & indulcabatur. Familia autem Sarracenorum vel uxores eorum venientes de heremo, cum lamentacione in via fedentes, farcina depofita, petebant panem a tranfeuntibus. Et veniebant viri ipfarum de interiore parte heremi, adducebantque utres cum aqua frigida, & accipiebant fibi panes. Et adducebant reftes cum radicibus, quarum odor fuaviffimus fuper aromata, & dies fuos feftos celebrabant. Populus autem qui per ipfam maiorem heremum ingrediebatur ad explorandum numero xij milia dc. Qui perambulantes heremum octava die venimus ad montem Dei Choreb. Et inde moventes ut afcenderemus montem Syna, ecce multitudo monachorum heremitarum cum crucibus pfallentes obviaverunt nos. Simili modo & nos facientes, lacrimavimus. Tunc introduxerunt nos in vallem inter Choreb & Syna. Ad cuius pedem montis eft fons ille ubi Moyfes adaquabat oves, quando vidit ardentem rubum. Et fons inclufus eft intra monafterium. In quo monafterio funt tres abbates fcientes linguas, hoc eft latinam, grecam, fyram, & egyptiacam, & beffam. Inde venimus ad fpeluncam ubi abfconditus fuit Helyas propheta quando fugit Iezabel mulierem perfidam. Ante ipfam fpeluncam furgit fons qui irrigat ipfum montem.

Inde afcendimus in fummo cacumine montis in quo eft oratorium modicum habens in longitudine pedes vj, fimiliter & in latitudine. In quo nullus manere prefumit, fet orto iam die afcendunt monachi de fupradicto monafterio & celebrant ipfi officium. In quo loco multi pro devotione tondent capillos fuos & barbas. Nam & ego ibi totundi barbam meam. Mons vero Syna petrofus eft, raro habet terram, & in circuitu eius cellule multe fervorum Dei, fimiliter & in Choreb. Et in parte ipfius montis habent Sarraceni ydolum fuum pofitum marmoreum, candidum tamquam nix. Ibi etiam permanet facerdos ipforum indutus dalmaticam & pallium lineum. Et quando venit tempus feftivitatis illorum, precurrente luna, antequam egrediatur a die fefto ipforum, incipit marmor

illud mutare colorem. Et quando ceperint adorare ydolum, fit marmor illud nigrum velut pix.

Completo tempore feſtivitatis revertitur iterum in priſtino colore, unde valde admiratus ſum. Inter Syna & Coreb eſt vallis, in qua certis temporibus deſcendit ros de celo, quem manna appellant, & coagulatur & fit tamquam gramaſticis, & habent inde plenos dolios, & dant aliis pro benedictione. Et nobis dederunt ſextarios quinque. Ex quo etiam & prodito bibunt, & nobis dederunt bibere. Nam in ipſis montibus leo & pardus, capree & burdones ſimul paſcunt, & nullus eorum a leone leditur propter heremi vaſtitatem. Et quia iam ſe complebant dies feſti Hiſmaelitarum, preco exiit ut nullus ſubſiſteret per heremum per quam ingreſſi ſumus. Alij per Egyptum, alij per Arabiam reverterentur in ſanctam civitatem. De monte Syna uſque in Arabiam civitatem que vocatur Ahela, ſunt manſiones octo. In Ahela autem deſcendentes naves de India cum diverſis aromatibus, viſum eſt nobis per Egyptum reverti.

Et venimus in civitatem in qua pugnavit Moyſes cum Amalech. Ubi eſt oratorium cuius altare poſitum eſt ſuper lapides illos quos ſubpoſuerunt Moyſi oranti. In ipſo loco eſt civitas munita de lateribus, locus ſterilis valde propter aquas. Ibi occurrerunt nobis mulieres cum infantibus palmas in manibus portantes & ampullas cum raſanino oleo, proſtrate pedibus noſtris ungebant plantas noſtras & capita, lingua egyptiaca pſallentes antiphonam: Benedicti vos a Domino, & benedictus adventus veſter, oſanna in excelſis.

Ipſa eſt terra Madian, & ipſi habitantes in ea civitate. Dicitur autem quia ex familia Iethro ſocero Moyſi deſcendunt, lxxx condomas militantes in publico cum uxoribus ſuis, annonam & veſtes accipientes ex Egypto.

De quibus locis venimus Magdalo, & Soccoth, & ad lxx duas palmas, & xij fontes, & applicuimus ibi dies duos, fatigati poſt tantum laborem & heremi vaſtitatem. In quo loco eſt caſtellum modicum quod vocatur Surandala. Eſt etiam infra ipſum caſtellum eccleſia cum ſynodochio propter tranſeuntes. Inde venimus ad locum ubi filij Iſrael tranſeuntes mare Rubrum caſtra metati ſunt, & ibi ſimiliter caſtellum cum ſynodochio. Et in loco quo exierunt de mari, eſt oratorium Helye. Et tranſeuntes venimus in locum ubi intrarunt in mare, ubi eſt oratorium Moyſi. Ibi eſt civitas parva que appellatur Clyſma, ubi de India naves veniunt. In loco vero

ubi tranfierunt, gulfus exit de pelago maiore & extenditur intus in multis milibus acceffis receffis que habet. Recedente mare apparet omnis fubmerfio Pharaonis, & omnia arma in marmore mutata videntur. Ibi accepimus nuces virides que de India venerunt, quas de paradyfo credunt homines effe, & qui ex eis guftaverit fatiatur. Intus autem in ipfo pelago modica eft infula, in qua eft petra viva ubi pendent lapides molles ut carnes in modum dactilorum, qui fundunt unguentum quod oleum petrinum appellant, qui pro maxima benedictione tollitur. Vas in quo portatur, fi impletum fuerit & volueris reiterare, ad tollendum iam non eum capit.

In quo loco quanticumque egroti maxime que energumini pertingere poffunt fanantur. Que tollentes pro benedictione non eum permittunt iterum introire per Clyfma, antequam commifceatur cum oleo. Nam fi non adulteraretur, credo quia & ipfam virtutem femper faceret. Nam liquor ipfius tenetur continuo per ij milia. Infra civitatem ipfam que dicitur Clyfma, intus in bafilica vidimus loculos ligneos fanctorum heremitarum patrum xiij & inde venimus per heremum ad fpeluncam beati Pauli heremite, que vocatur Syracumba. Exinde pergentes venimus ad cataractas Nili, ubi afcendit aqua ad fignum manu hominis factum & habet gradus xij. Ex utraque parte ipfarum catharactarum funt due civitates, quas edificaffe dicunt filias Loth, & una earum dicitur Babylonia.

Tunc venimus per campos Thaneos, & in Nemphi civitate & Antino, in qua refidebat Pharao, ex qua filij Ifrael exierunt. In ipfis locis funt horrea xij Iofeph plena. In Nemphi fuit templum que eft modo ecclefia, cuius una porta fe claufit ante Dominum noftrum quando beata Maria cum ipfo fugit in Egyptum, & adhuc non poteft aperiri. Ibi vidimus pallium lineum in quo dicunt illum tempore illo fe terfiffe, & idcirco ibi eius remanfiffe veftigia. Que ymago fingulis temporibus adoratur, fet & nos adoravimus, fet propter fplendorem non potuimus in eum intendere, quia quantum in ipfam effigiem intendis, immutatur in oculis tuis. Defcendentes per Egyptum venimus in civitate Athlepi ad fanctum Mennatum qui multas virtutes ibi operatur. Inde per ftagnum navigantes Alexandriam venimus.

In ipfo ftagno vidimus multitudinem corcodrillorum. Alexandria civitas pulchra, populus levis, fet amator peregrinorum, herefes multe.

Ibi enim requiefcit Athanafius, ipfius civitatis epifcopus, qui contra Arrium, prefbiterum ipfius civitatis hereticum, pro fide Chrifti certando multa pericula mortis fuftinuit temporibus Conftantini imperatoris, Helene filio. Ibidem requiefcit fanctus Fauftus & fanctus Epymacus, & fanctus Antonius vel fanctus Maurus, & alia multa fanctorum corpora. Iterum venientes Hierofolimam ubi ego eger per multum tempus iacui, ufquedum vidi per vifionem fanctum Antonium & beatam Eufemiam, qui me pariter fanaverunt. Egreffus de Hierofolima veni Ioppen, ubi iacet fancta Thabita, que dicitur Dorchas. Deinde venimus Cefaream Philippi, que turris Stratonis, que & Cefarea Paleftine vocatur. In qua requiefcit fanctus Pamplius & fanctus Procopius, & fanctus Comelius, ex cuius lecto benedictionem tulimus. Inde per Galileam afcendimus, & venimus Damafcum ubi eft monafterium ubi fanctus Paulus converfus eft, in vicum qui vocatur rectus, in quo multe virtutes fiunt.

Deinde venimus Eliopoli, & inde venimus Emiza, ubi eft caput fancti Iohannis Baptifte in dolio vitreo, & nos ibi eum intus vidimus & adoravimus. Et inde tranfeuntes per civitates, hoc eft per Ariffa, Ariftofa & Epiphanici, venimus in civitatem fplendidiffimam Ampamiam, in qua eft omnis nobilitas Syrorum.

Inde exeuntes venimus Antiochiam maiorem in qua requiefcit fanctus Babyllas epifcopus, & tres parvuli, & fancta Iuftina, & fanctus Iulianus, & fratres Machabei, hoc eft feptem fepulchra & fuper uniufcuiufque fepulchrum fcripte funt paffiones illorum. Exinde defcendimus Mefopotamiam in civitate Chalcida. Inde venimus Carran, ubi natus fuit Abraham. Et inde venimus in civitate Barbariffo, ubi requiefcit fanctus Bacchus, frater fancti Giorgij. Inde venimus in civitate Suran, per quam mediam civitatem defcendit fluvius Eufrates, qui ibidem per pontem tranfitur. In ipfa civitate paffi funt fanctus Bacchus & fanctus Giorgius, fet fanctus Giorgius in civitate Tyra requiefcit. Tunc per tanta & talia vidimus loca in miraculis pofita. Reverfi poft nos per multa caftella, per plateas, vicos, villas, vel civitates, fatigati ex tam longo itinere, cepimus iterum carpere tranfeuntes mare, venimus Italiam propriam regionem. Adiuvante Domino Ihefu Chrifto noftro, pro cuius amore ab hac loca egreffi providere ivimus, tam fua mirabilia que ipfe inter homines habitans fecit, & beatorum apoftolorum vel que

ante tempus incarnationis sue ex virgine assumpta, olim per patriarchas & prophetas suos fecerat Ihesus Christus Dominus noster. Viventes ovantes venimus Placentiam, propriam civitatem nostram, positam super fluvium qui dicitur Padus infra iam dicta Italia.

* *
*

ITER ANTONINI MARTYRIS

(Ex cod. Caduinensi.)

Incipit iter beati Antonini in locis sanctis.

PROCEDENTE beato Antonino, una cum collega suo egressus ex Placentia civitate, navigantes per mare venimus in insulam Ciprum in qua requiescit sanctus Epiphanius episcopus. Post hec venimus in partes Sirie, in insulam Santaritum iuxta Tirum. Deinde venimus Ptolomaidam que est sub monte Carmelo, miliario medio a monasterio Helisei prophete ubi occurrit ei mulier cuius filium suscitavit a mortuis. De Ptolomaida maritima venimus in fines Galilee in civitatem que vocatur Gneocesarea; deinde miliario quarto venimus in Chana Galilee ubi Dominus fuit ad nuptias. Et inde venimus in partes Sirie ubi requiescit sanctus Leontius in una civitate cuius nomen obliti sumus. Que civitas tempore Iustiniani imperatoris subversa est a terre motu cum aliis civitatibus. Venimus exinde Bibbolum que & ipsa civitas cum hominibus subversa est. Ex hin[c] in civitatem Triari, que & ipsa subversa est. Deinde venimus in civitatem splendidissimam nomine Beritho, in qua nuper fuit studium litterarum que est sub montana Libani. A Beritho venimus Sidonem que adheret Libano. De Sidone venimus Sarepta in qua est cenaculum illud quod factum fuerat Helie & lectum ubi recubuit. Exeuntibus nobis de Sarepta venimus in civitatem Tirum. A Tiro usque ad Sarepta sunt miliaria septem. At vero de Tiro venimus in civitatem Nazareth ubi angelus Gabriel adnunciavit sancte Marie incarnationem Domini. De Nazareth venimus in montem Tabor, ubi Dominus transfiguratus est. De Tabor venimus ad mare Tiberiadis, in civitatem que quondam appellata est Sichem; modo dicitur Neapolis, in qua puteus est ubi Dominus a muliere Samaritana aquam petiit, in basilica Sancti Iohannis. Deinde venimus in civitatem Tiberiadim in qua est mare Galilee; quod lacum Iordanis facit. Inde transeuntes venimus ad duos fontes scilicet Ior & Dan, qui in unum confluunt & vocitatur Iordanis. Parvus ingreditur in lacum quod vocatur mare

Galilee, & extenditur miliariis novem. Tunc defcendimus per Galileam iuxta Iordanem & tranfeuntes venimus in civitatem Galilee que vocatur Scitopolis. Exinde venimus in civitatem Sebaftiam ubi requiefcit Abdias propheta. Poft hec venimus in locum ubi Dominus de quinque panibus & duobus pifcibus fatiavit quinque milia hominum. Venimus deinde ad locum ubi baptizatus eft Dominus. In ipfo loco tranfierunt filij Ifrael Iordanen & filij prophetarum perdiderunt fecurem & ex ipfo loco Helias affumptus eft in celum. Ibique eft Ermoniim mons modicus, qui legitur in pfalmo. De prefato loco ad Iordanem funt miliarij duo. In ipfa valle erat Helias quando ei corvus deferebat panem. De Iordane ufque ad locum ubi mortuus eft Moifes funt miliarij octo. Exinde venimus ad Segor; vidimus ibi monumentum Abfalon, filij David. De Iordane ufque Ierichο miliaria fex. Domus Raab adhuc ftat & cubiculum de quo exploratores depofuit. Lapides vero illi quos levaverunt filij Ifrael de Iordane non longe a civitate Iericho funt in una bafilica. Ante eandem bafilicam eft campus in quo Dominus manu propria frumentum feminavit quafi modia tria; qui etiam colligitur & numquam feminatur, fet ex fe profert femen ; colligitur autem in menfe febroario & inde communicatur in pafcha. Ibi eft fons aque quem indulcavit Helifeus propheta, qui irrigat Iericho. Igitur exeuntes de Ierico, venimus contra occidentem in finiftra manu & intravimus vallem Sodomam & Gomorram. Nam quod dicunt homines de uxore Loth eo quod lingendo ab animalibus minuatur, mendatium eft; fet ftat in ftatu quo fuit. Afcendentes de montana, revertentes ad ftniftram manum, venimus ad montem Oliveti, in Bethaniam, ad monumentum Lazari & rurfum afcendimus de monte unde Dominus ad patrem. Iuxta quem locum requiefcit fancta Pelagia. Defcendentes de monte Oliveti, venimus in villam Gethfemani ubi traditus eft Dominus ; in quo funt tria accubita, ubi ille accubuit. Ibi eft etiam ecclefia ubi eft fepulcrum fancte Marie, in valle que vocatur Iofaphat, venimus ufque ad portam Ierufalem in cuius dextera parte eft ficulnea in qua fe Iudas laqueo fufpendit. Inclinantes proni ingreffi fumus in fanctam civitatem & venimus ad fepulcrum Domini ; ufque Golgotha funt paffus octoginta ; ab una parte afcenditur per gradus, ubi Dominus ad crucifigendum afcendit. Nam in loco ubi crucifixus eft apparet cruor fanguinis. In ipfo latere petre eft altare patriarche Abrahe, in quo immolare voluit Yfaac. Ibi & Melchifedech obtulit Abrahe panem & vinum. Iherofolima non habet aquam preter fontem Siloe. Iuxta bafilicam ubi fepulcrum eft Domini & iuxta Calvarie locum eft ecclefia que vocatur Conftantiniana ubi tres cruces fuerunt reperte. Hic tranfactis venimus in bafilicam que vocatur Sancta Sion, ubi Dominus cenavit cum difcipulis illucque venit Spiritus fanctus fuper apoftolos. Ibi funt lapides cum quibus fuit lapidatus Stephanus ; ibi eft etiam columpna ubi flagellatus fuit Dominus. Iuxta eandem ecclefiam eft alia ecclefia in pretorio ubi fedit Pilatus quando audivit Dominum. Ibi eft petra ubi

ftetit Dominus quando a populo Iudeorum ut crucifigeretur adiudicatus eft. Inde venimus ad aream ubi fuit antiquitus porta civitatis. Ibi funt aque putride ubi miffus eft Iheremias propheta. Infra civitatem Ierufalem eft inclufus fons Siloe, quia Eudoxia Augufta, uxor Iuftiniani imperatoris, addidit muros Ierufalem & ipfa munivit bafilicam Sancti Stephani & compofuit fepulcrum fuum iuxta fepulcrum fancti Stephani, unaque porta civitatis ex nomine ipfius martyris vocatur, & eft ad viam que refpicit ad occidentem que defcendit ad Ioppen & Cefaream Paleftinam vel ad Diofpolim civitatem, que antiquitus dicebatur Azotus, in qua requiefcit fanctus Georgius martyr. In ipfa via, non longe a civitate, ftat columpna marmorea que priufquam Dominus duceretur ad flagellandum, fugiens levata eft ad nubes & difpofita in eodem loco, que non habet bafim, fet fuper terram agitatur. Revertentibus nobis in civitatem, venimus ad Probaticam pifcinam, iuxta quam eft bafilica Sancte Marie, ubi eft nata. Deinde pergentes Bethleem, invenimus fepulcrum Rachel, tercio miliario ab Ierufalem. In ipfa media via invenimus fontem & dicunt quod fugiens in Egyptum fancta Maria ibi federit cum puero & fitiens oravit & continuo ipfa aqua emanavit. Inde ufque Bethleem funt miliarij tres. Bethleem locus fplendidiffimus, quia ibi eft fpelunca ubi natus eft Dominus. Ibi Ieronimus, prefbiter doctor preclarus, ob devotionem Salvatoris, monumentum fibi compofuit. In fuburbano eiufdem Bethleem miliario medio iacet David in fepulcro & appellatur locus ille bafilica Sancti David. Set & infantes, quos occidit Herodes, in ipfo loco habent fepulcra & in una requiefcunt ecclefia. De Bethleem ufque ad ilicem Mambre funt miliarij xxiiij^or^. In quo loco requiefcunt Abraham, Yfaac & Iacob & primus homo Adam. Nam depofitio Iacob & David in regione illa tercio die poft Natale Domini ab omnibus devotiffime celebratur. De Ierufalem defcendentes ad viam que vadit ad Gazam & Afcalon, miliario vicefimo venimus in montem Gelboe, ubi occifus eft Saul. Illuc prope iacet Goliad in media via, acervum ligneum ad capud eius, & fuper eum eft congeries magna petrarum. Deinde venimus in civitatem que dicitur Heleuteropolis, ubi Samfon fortiffimus cum maxilla afini occidit mille viros. Ex qua maxilla, ipfo orante, aqua profluxit, & ipfe fons loca ipfa ufque in hodiernum diem irrigat. Inde venimus ad locum ubi Ifaias propheta de ferra lignea feccatus eft & ibidem requiefcit fub quercu Rogel, iuxta decurfum aquarum. Exinde venimus in locum ubi Abacuc propheta ferebat prandium mefforibus, iuxta quem locum furgit fons in quo Phillippus baptizavit eunuchum. In ipfis locis funt putei, quos foderunt Abraham, Yfaac & Iacob & appellaverunt Calumpniam. Inde venimus Serapiam & inde venimus Mazomam, in qua requiefcit fanctus Victor martyr. De Mazoma ufque Gaza habet miliarium. Deinde moventes, ut afcenderemus montem Sina, fufceperunt nos monachi ex eodem monte & introduxerunt

nos in vallem inter Oreb & Sina. Ad radicem montis eiufdem eft fons ille, ubi Moifes adaquabat oves, quando vidit ardentem rubum, qui fons inclufus eft infra monafterium. Inde afcendimus ad fpeluncam ubi afconditus fuit Helias propheta quando fugit Iezabel. Ante ipfam fpeluncam furgit fons, qui irrigat ipfum montem. Poftea afcendentes in fummitatem cacuminis montis, in quo eft oratorium parvum, habens in longitudine pedes vij, & in latitudine fimiliter, in quo nullus manere prefumit, fed, orto die, afcendunt monachi de prefato monafterio & celebrant officium, moxque revertuntur ad monafterium. De prefato loco venimus ad feptuaginta duas palmas & Magdalo & Socoth & applicavimus ibi duos dies, fatigati poft tantum laborem. Inde venimus ad locum, ubi filij Ifrael tranfierunt mare Rubrum, & tranfeuntes venimus in locum ubi intraverunt in mare, ubi eft oratorium Moifi. In loco vero ubi tranfierunt, inundatio maris egreditur de pelago maiori & extenditur in multis milibus, quia acceffam & receffam habet. Recedente mari, apparet omnis fubverfio Pharaonis & omnia arma illorum in marmore mutata videntur. Ibi accepimus nuces virides miri faporis, que de India venerunt, quas de Paradifo dicunt homines effe. Tunc venimus per campos Thaneos, in qua refidebat Pharao & ex qua exierunt filij Ifrael. Deinde pervenimus in Minfi civitatem, ubi funt duodecim horrea Iofeph.

Explicit iter beati Antonini.

VIII

ARCULFI

RELATIO DE LOCIS SANCTIS

AB ADAMNANO SCRIPTA

[circa 670]

CODICES MANUSCRIPTI

QUIBUS USUS EST EDITOR.

L. Cod. membran. in museo Britannico, Cotton. Tib. D. V, f°, sæc. VIII-IX.
B. Cod. membran. in bibliotheca publica Bruxellensi, 292, parvo 4°, sæc. IX.
Bern. Cod. membran. in bibliotheca civitatis Bernensis, 582, 4°, sæc. IX.
P. Cod. membran. in bibliotheca nationali Parisiensi, sæc. IX, lat. 13048.
P. Cod. membran. in bibliotheca nationali Parisiensi, sæc. XI, lat. 12943.
G. Cod. membran. veteris abbatiæ Sangallensis, 320, parvo 8°, sæc. XII.
C. Cod. membran. veteris abbatiæ Caduinensis, min. f°, sæc. XII.
V. Cod. membran. in bibliotheca Vaticana, 636, A, f°, sæc. XIII.
R. Cod. chartac. in bibliotheca reginæ Christinæ (Romæ), 618, sæc. XV.

ARCULFI

RELATIO

DE LOCIS SANCTIS

SCRIPTA AB ADAMNANO

* * *

Prologus.

In nomine Patris & Filij & Spiritus ſanċte terre caraxare[a] librum de locis incipio ſanċtis.

Arculfus, ſanċtus epiſcopus, gente Gallus, diverſorum longe remotorum peritus locorum, verax index[b] & ſatis idoneus, in Hieroſolymitana civitate per menſes novem hoſpitatus, & locis quotidianis viſitationibus peragratis, mihi Adamnano hec univerſa, que infra caraxanda[c] ſunt, experimenta diligentius percunċtanti[d] & primo in tabulas deſcribenti, fideli & indubitabili narratione diċtavit, que nunc in membranis brevi textu ſcribuntur.

a. *Al.* texere. — b. *B.*, *P.* 12943, *C.* iudex. — c. *Al.* exaranda, taraxanda. — d. *Al.* percontanti, perſcrutanti.

LIBER PRIMUS.

CAPITULA.

a. *Mſſ. ed.* alia.

I. *D ſitu Hieruſalem: porte civitatis, anniverſarium mercatus, locus templi, oratorium Sarracenorum, domus magne.*

De ſitu Hieruſalem nunc quedam ſcribenda ſunt pauca ex his, que mihi, id eſt Adamnano, ſanctus dictavit Arculfus; ea vero, que in aliorum libris de eiuſdem civitatis poſitione reperiuntur, a nobis pretermittenda ſunt. In cuius magno murorum ambitu idem Arculfus octoginta quatuor numeravit turres & portas bis ternas, quarum per circuitum civitatis ordo ſic ponitur: Porta David, ad occidentalem montis Sion partem, prima numeratur, ſecunda, porta ville Fullonis, tertia, porta Sancti Stephani, quarta, porta Beniamin, quinta, portula, hoc eſt, parvula porta, a qua[a] per gradus ad vallem Ioſaphat deſcenditur, ſexta, porta Thecuitis.

a. *Sic ego*; *C.* quinta porta que eſt parva, ubi per gradus properatur uſque ad vall. I. *In aliis codd. & in ed.* ab hac.

Hic itaque ordo per earumdem portarum & turrium intercapedines: a porta David ſupra memorata per circuitum ſeptentrionem verſus & exinde ad orientem dirigitur. Sed quamlibet[a] ſex porte in muris numerentur, celebriores tamen ex eis tres portarum introitus frequentantur: unus ad occidentalem, alter ad ſeptentrionalem, tertius ad orientalem partem; ea vero pars murorum cum interpoſitis turribus, que a ſupra dicta David porta per aquilonale montis Sion ſupercilium, quod a meridie ſupereminet civitati, uſque ad eiuſdem montis frontem dirigitur, que prerupta rupe orientalem reſpicit plagam, nullas habere portas comprobatur.

Sed hoc etiam non eſſe pretereundum videtur, quod nobis ſanctus Arculfus de huius civitatis in Chriſto honorificentia prefatus narravit, inquiens: Diverſarum gentium undique prope innumera multitudo quindecimo die menſis ſeptembris anniverſario more Hieroſolymis convenire ſolet ad commercia mutuis venditionibus & emptionibus peragenda. Unde fieri neceſſe eſt, ut per aliquot dies in eadem hoſpita civitate diverſorum hoſpitentur turbe populorum, quorum plurima camelorum & equorum aſinorumque numeroſitas, mulorum necnon & boum maſculorum, diverſarum vectarum[b] rerum per illas politanas plateas ſtercorum abominationes propriorum paſſim ſternit: quorum nidor non mediocriter civibus invehit moleſtiam, que & ambulandi impeditionem prebet. Mirum dictu, poſt diem ſupra memoratum receſſionis cum diverſis turmarum iumentis, nocte ſubſequente, immenſa pluviarum copia de nubibus effuſa ſuper eandem deſcendit civitatem, que totas abluit[c] abominabiles de plateis ſordes

a. *B.*, *P.* 12943. quelibet. — b. *G.*, *al.* vectorum. — c. *L.*, *al.* abſtergit.

ablutamque ab inmunditiis fieri[a] facit eam. Nam Hieroſolimitanus ipſe ſitus a ſupercilio aquilonali montis Sion incipiens, ita eſt in alto[b] a conditore Deo diſpoſitus declivio uſque ad humiliora aquilonalium orientaliumque murorum loca, ut illa pluvialis exuberantia nullo modo in plateis, ſtagnantium aquarum in ſimilitudinem, ſuperſedere poſſit, ſed, inſtar fluviorum, de ſuperioribus ad inferiora decurrat: que ſcilicet celeſtium aquarum inundatio, per orientales influens[c] portas & omnia ſecum ſtercoralia auferens abominamenta, vallem Ioſaphat intrans, torrentem Cedron auget: & poſt[d] talem Hieroſolymitanam baptizationem continuatim eadem pluvialis exuberantia[e] ceſſat. Hinc ergo non negligenter adnotandum eſt, quanti vel qualis honoris hec ſelecta & predicabilis civitas in conſpectu eterni[f] genitoris habeatur, qui eam ſordidam diutius manere non patitur, ſed, ob eius unigeniti honorificentiam, citius eam emundat, quia intra murorum eius ambitum ſancte crucis & reſurrectionis ipſius loca habet honorificata.

Ceterum in illo famoſo[g] loco, ubi quondam *templum* magnifice conſtructum fuerat, in vicinia muri[h] ab oriente locatum, nunc Sarraceni quadrangulam orationis *domum*, quam ſubrectis tabulis & magnis trabibus ſuper quaſdam ruinarum reliquias conſtruentes, vili fabricati ſunt opere, ipſi frequentant: que utique domus tria hominum millia ſimul, ut fertur, capere poteſt.

Arculfus itaque de ipſius civitatis habitaculis a nobis interrogatus reſpondens, ait: Memini[i] me & vidiſſe & frequentaſſe multa eiuſdem civitatis edificia, plurimaſque *domos grandes*, lapideas, per totam magnam civi-

a. *Al.* fieri *om.* — b. *L.*, *al.* molle. — c. *Al.* interfluens. — d. *Tantum B.*, *V.*, *R.*, ob. — e. *Al.* fluminalis exuberatio. — f. *B.*, *V.*, *R.* iudicis &. — g. *Al.* formoſo. — h. *Mab.*; *G.*, *Gretſ.* *om.*; *Bern.* nuper. — i. *L.* menuiniſſe.

tatem intra menia circumdatas, mira fabricatas arte, ſepius conſideraſſe, que omnia nunc a nobis ſunt pretermittenda, ut eſtimo, exceptis eorum edificiorum ſtructuris, que in locis ſanctis, crucis videlicet & reſurrectionis, mirifice fabricate ſunt: de quibus diligentius interrogavimus Arculfum, precipue de ſepulcro Domini & eccleſia ſuper illud conſtructa, cuius mihi formam in tabula cerata Arculfus ipſe depinxit.

II. *De eccleſia rotunde formule ſuper ſepulcrum Domini edificata.*

Que utique valde *grandis eccleſia*, tota lapidea, mira rotunditate ex omni parte collocata eſt, a fundamentis in tribus conſurgens parietibus, quibus unum culmen in altum elevatur,[a] inter unumquemque parietem & alterum latum habens ſpatium vie; tria quoque altaria ſunt in tribus locis parietis medij[b] artifice fabricatis.[c] Hanc rotundam & ſummam eccleſiam ſupra memorata habentem altaria, unum ad meridiem reſpiciens, alterum ad aquilonem, tertium verſus occaſum, duodecim mire magnitudinis lapidee ſuſtentant columne. Hec bis quaternales portas habet, hoc eſt quatuor introitus, per tres e regione, interiectis viarum ſpatiis, ſtabilitos parietes, ex quibus quatuor exitus ad vulturnum ſpectant, qui & cecias[d] dicitur ventus, alij vero quatuor ad eurum reſpiciunt.

III. *De ipſius ſepulcri figura & eius tugurioli.*

In medio ſpatio huius interioris rotunde domus rotundum ineſt in una eademque petra exciſum tugurium,[e]

a. *Tantum L.* quibus.... elevatur. — b. *G.* medio. — c. *Forte* fabricata. — d. *Sic correxit Gretſer, al.* calcias, calceas, hetias, caluar — e. *Al.* tegurium, teguriolum

in quo poſſunt ter terni[a] homines ſtantes orare, & a vertice alicuius non brevis ſtature ſtantis hominis uſque ad illius domuncule cameram pes & ſemipes menſura in altum extenditur. Huius tugurioli introitus ad orientem reſpicit, quod totum extrinſecus electo tegitur marmore, cuius exterius[b] ſummum culmen auro ornatum auream non parvam ſuſtentat crucem. In huius tugurij aquilonali parte ſepulcrum Domini in eadem petra interius exciſum habetur, ſed eiuſdem tugurij pavimentum humilius eſt loco ſepulcri; nam a pavimento eius uſque ad ſepulcri marginem lateris quaſi trium menſura[c] altitudinis palmorum[d] haberi dignoſcitur. Sic mihi Arculfus, qui ſepe ſepulcrum Domini frequentabat, indubitanter emenſus pronunciavit.

Hoc in loco[e] *diſcrepantia* nominum notanda *inter monumentum & ſepulcrum;* nam illud ſepe memoratum rotundum tugurium, alio nomine *Evangeliſte monumentum* vocant: ad cuius oſtium advolutum & ab eius oſtio revolutum lapidem, reſurgente Domino, pronunciant. *Sepulcrum* proprie ille dicitur locus in tugurio, hoc eſt in aquilonali parte monumenti, in quo dominicum corpus linteaminibus involutum conditum quievit: cuius longitudinem Arculfus in ſeptem pedum menſura propria menſus eſt manu. Quod videlicet ſepulcrum, non, ut quidam falſo opinantur, duplex & quamdam de ipſa maceriola petram habens exciſam, duo crura & femora duo intercidentem[f] & ſeparantem, ſed totum ſimplex, a vertice uſque ad plantas lectum unius hominis capacem ſuper dorſum iacentis prebens, in modum ſpelunce introitum a latere[g] habens ad auſtralem monu-

a. *B.*, *Bern.*, *G.*, *C.* *tantum* terni. — b. *In aliis mſſ.* exterioris. — c. *B.*, *V.* a poplite *aut* pollice uſque ad auriculam. — d. *Al.* palmarum. — e. *Mab.* proprietas ſive. — f. *L.*, *al.* intercedentem. — g. *L.* in introitum altare.... reſpiciens.

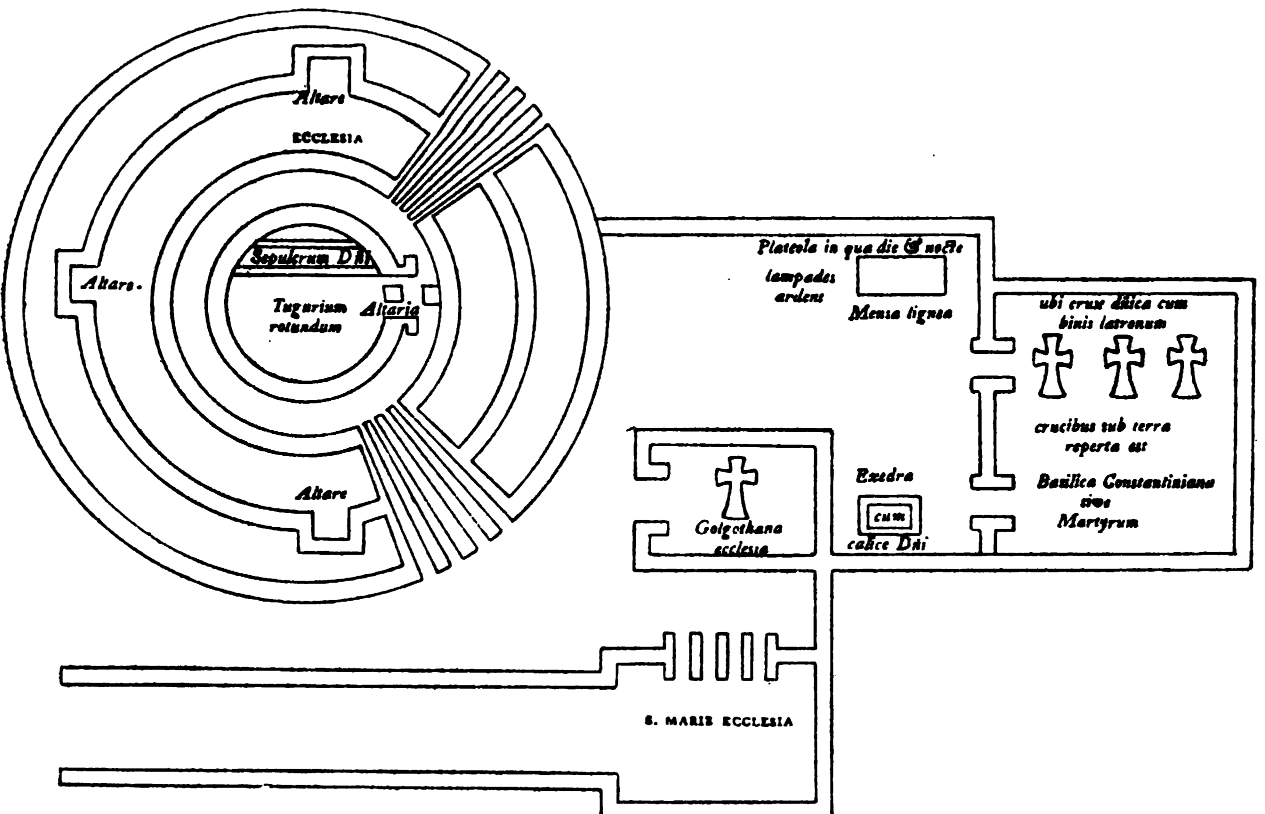
menti partem e regione respicientem, culmenque desuper humile eminens fabrefactum. In quo utique sepulcro duodene lampades, iuxta numerum[a] duodecim apostolorum, semper die ac nocte ardentes lucent, ex quibus quatuor in imo illius lectuli sepulcralis loco inferius posite, alie vero bis quaternales, super marginem eius superius collocate ad latus dextrum, oleo nutriente fulgent.

Sed & hoc etiam notandum esse videtur, quod mausoleum vel sepulcrum Salvatoris, hoc est sepe memoratum tugurium, speleum sive *spelunca* recte vocari possit, de qua videlicet, Domino nostro Iesu Christo in ea sepulto, propheta vaticinatur, dicens: ***Hic habitabit in excelsa spelunca petre fortissime.*** Et paulo post de ipsius Domini resurrectione ad apostolos letificandos subinfertur: *Regem cum gloria videbitis.*

Supra dicte igitur ecclesie formulam cum rotundo tuguriolo in eius medio collocato, in cuius aquilonali parte dominicum habetur sepulcrum, subiecta declarat pictura, necnon & trium aliarum figure ecclesiarum, de quibus inferius intimabitur. Hanc i vide ca

Has itaque quaternalium figuras ecclesiarum iuxta exemplar, quod mihi, ut superius dictum est, sanctus Arculfus in paginula figuravit cerata, depinximus, non quod possit earum similitudo formari in pictura, sed ut dominicum monumentum, licet tali figuratione vili in medietate rotunde ecclesie constitutum monstretur, utique[c] huic proprior ecclesia vel que eminus posita declaretur.

a. *Al.* normam, nomina. — b. *L.* aut que. sepulchri aliis. — c. *B.*, *G.*, *al.*

Altare
ECCLESIA
Altare.
Sepulcrum Dñi
Tugurium rotundum
Altaria
Altare
Plateola in qua die & nocte
lampades ardent
Mensa lignea
ubi crux dñica cum binis latronum
crucibus sub terra reperta est
Basilica Constantiniana sive Martyrum
Exedra
cum
calice Dñi
Golgothana ecclesia
S. MARIÆ ECCLESIA

IV. *De ipso lapide, qui ad ostium monumenti advolutus erat, quem angelus Domini, de celo descendens, post resurrectionem eius revolvit, de tugurio & sepulcro.*

Sed inter hec, de illo supra memorato lapide, qui ad ostium monumenti dominici, post ipsius Domini crucifixi sepultionem, multis trucidentibus[a] viris, advolutus est, breviter intimandum esse videtur: quem Arculfus intercisum & in duas divisum partes refert, cuius pars minor, ferramentis dolata, quadratum altare in rotunda supra descripta ecclesia ante ostium sepe illius memorati tugurij, hoc est dominici monumenti, stans constitutum cernitur; maior vero illius lapidis pars, eque circumdolata, in orientali eiusdem ecclesie loco, quadrangulum aliud altare, sub linteaminibus stabilitum exstat.

De illius ergo petre coloribus, in qua illud sepe dictum tugurium dolatorum ferramentis interius cavatum habetur[b] dominicumque sepulcrum in aquilonali loco ipsius habens, de una eademque petra excisum, qua & monumentum est,[c] hoc est, ipsum tugurium, Arculfus, a me interrogatus, dixit: Illud dominici monumenti tugurium, nullo modo intrinsecus ornatu tectum, usque hodie per totam eius cavaturam[d] ferramentorum ostendit vestigia, quibus dolatores sive excisores in eodem usi sunt opere: color vero illius eiusdem petre monumenti & sepulcri non unus, sed duo permixti videntur, ruber itaque[e] & albus, unde & bicolor eadem ostenditur petra. Sed de his ista sufficiant dicta.

V. *De ecclesia Sancte Marie, que rotunde coheret ecclesie.*

Ceterum de sanctorum structuris locorum pauca addenda sunt aliqua. Illi rotunde ecclesie supra sepius

a. *L.*; *al.* tradentibus. — b. *L*,. *B.*, *P.* 12943; *al. om.* habetur. — c. *G.*, est. — d. *V.*, *R.* cameraturam. e. *Bern.*; *al.* utique.

memorate que & anaſtaſis,[a] hoc eſt reſurrectio, vocatur, eo quod in loco dominice reſurrectionis fabricata eſt, ad dextram coheret partem Sancte Marie, matris Domini, quadrangulata eccleſia.

VI. *De illa eccleſia, que in Calvarie loco conſtructa eſt.*

Alia vero pergrandis eccleſia, orientem verſus, in illo fabricata eſt loco, qui hebraïce *Golgotha* dicitur, in cuius ſuperioribus grandis quedam erea cum lampadibus rota in funibus pendet, infra quam magna crux argentea infixa ſtatuta eſt eodem in loco, ubi quondam lignea crux, in qua paſſus eſt humani generis ſalvator, infixa ſtetit.

In eadem eccleſia quedam in petra habetur exciſa *ſpelunca infra locum dominice Crucis,* ubi ſuper altare pro quorumdam honoratiorum animabus ſacrificium offertur, quorum corpora interim in platea iacentia ponuntur ante ianuam eiuſdem eccleſie Golgothanee, uſquequo finiantur illa pro ipſis defunctis ſacroſancta myſteria.[b]

VII. *De baſilica, quam Conſtantinus vicinam ſupra dicte eccleſie in eo fabricavit loco, ubi Crux Domini ruinis ſuperata, poſt multa ſecula, refoſſa inventa eſt terra.*

Huic eccleſie in loco Calvarie quadrangulate fabricate ſtructura, lapidea illa vicina orientali in parte coheret *baſilica* magno cultu a rege *Conſtantino* conſtructa, que & *martyrium*[c] appellatur, in eo, ut fertur, fabricata loco, ubi Crux Domini cum aliis latronum binis crucibus ſub terra abſcondita, poſt ducentorum triginta trium cyclos annorum, ipſo Domino donante, reperta eſt.

a. *R.* ʽαναστασεως. — b. *Ultimæ lineæ deſunt in cod. B.* — c. *Al.* martyrum, monaſterium.

VIII. *De loco altaris Abraham.*

Itaque inter has duales ecclesias ille famosus occurrit locus, in quo Abraham patriarcha altare composuit, super illud imponens lignorum struem, & ut Isaac immolaret filium suum, evaginatum arripuit gladium: ubi nunc mensa habetur lignea non parva, super quam pauperum eleemosyne a populo offeruntur. Sed & hoc mihi diligentius interroganti sanctus Arculfus addidit, inquiens: Inter anastasim, hoc est sepe supra memoratam rotundam ecclesiam, & basilicam Constantini quedam patet *plateola usque ad ecclesiam Golgothanam*, in qua videlicet die ac nocte semper lampades ardent.

IX. *De exedra intra ecclesiam Calvarie & Constantini basilicam sita, in qua calix Domini & spongia recondita habetur, de qua in ligno pendens acetum suxerat & vinum.*

Inter illam quoque Golgothanam basilicam & martyrium[a] quedam inest exedra, in qua est calix Domini, quem a se benedictum propria manu in cena, pridie quam pateretur, ipse conviva apostolis tradidit convivantibus: qui argenteus *calix* sextarij Gallici mensuram habet, duasque in se ansulas ex utraque parte altrinsecus continet compositas. In quo utique calice inest *spongia*, quam aceto plenam, hyssopo circumponentes, Dominum crucifigentes obtulerunt ori eius. De hoc eodem calice, ut fertur, Dominus post resurrectionem cum apostolis convivans bibit, quem sanctus Arculfus vidit, & per[b] illius scrinioli, ubi reconditus habetur, operculi foramen pertusi[c] manu tetigit propria & osculatus est: quem videlicet calicem universus civitatis populus cum ingenti veneratione frequentat.

a. *B.*, *P.* 12943, *V.*, *R.* testimonium. — b. *B.*, *Greis. om.* per. — c. *Al.* percussi, perforati.

X. *De lancea militis, qua latus Domini ipſe pupugit.*

Idem Arculfus nihilominus & illam conſpexit[a] lanceam militis, qua latus Domini in cruce pendentis ipſe percuſſerat. Hec eadem lancea in porticu illius Conſtantini baſilice inſerta habetur in cruce lignea, cuius haſtile in duas ſciſſum[b] eſt partes: quam ſimiliter tota Hieroſolymitana frequentans oſculatur & veneratur civitas.

XI. *De ſudario illo, quo Domini caput ſepulti conteƈtum eſt.*

De illo quoque ſacroſanƈto ſudario, quod in ſepulcro Domini ſuper caput ipſius fuerat poſitum, ſanƈti Arculfi relatione cognoſcimus, qui illud propriis inſpexit obtutibus.

Hanc, quam nunc caraxamus, narrationem totus Hieroſolimitanus populus veram eſſe teſtatur. Propter plurimorum namque teſtimonium fidelium Hieroſolymitanorum civium hanc pronunciationem ſanƈtus Arculfus didicit, qui ſic, ipſo intentius audiente, ſepius pronunciaverunt, dicentes: Ante annos fere ternos[c] ſacroſanƈtum linteolum, quod quidam ſatis idoneus credulus Iudeus de ſepulcro Domini[d] ſtatim poſt eius reſurreƈtionem furatus, multis diebus apud ſe occultavit, ipſo donante Domino, poſt multorum cyclos annorum repertum, in notitiam totius populi venit. Ille igitur felix & fidelis fur illud dominicum ſudarium, quod inprimis furtim[e] abſtulit, in extremis conſtitutus, duobus filiis manifeſtans arceſſitis detulit, dicens: « O filioli

a. *B.* compunxit. — *b. B., V., R.;* *al.* inciſum, interciſum. — c. *Mſſ.*; *ed., ut Gretſ.,* 300tos. d. *L., B. om.* de ſep. D. — e. *Ed.;* furanter *mſſ. & ed.*

« mei, nunc optio vobis datur. Dicat ergo quiſque e[a] « duobus, quid potius optare deſiderat unus, ut & ego « indubitanter ſcire poſſim, qui ex vobis erit, cui, iuxta « propriam optionem, aut omnem ſubſtantiam meam, « quam habeo, commodare[b] debeo, aut hoc ſolummodo « ſacrum Domini ſudarium. » Quibus auditis verbis, unus, qui optavit genitoris divitias accipere univerſas, ſuſcepit eas a patre, iuxta promiſſionem ſub teſtamento ſibi commendatam. Mirum dictu, ex illo die omnes eius divitie & patrimonia omnia, propter quod ſudarium Domini vendidit, decreſcere ceperunt, & univerſa, que habuit, diverſis caſibus[c] perdita, ad nihilum redacta ſunt. Alter vero ſupradicti beati furis filius beatus, qui ſudarium Domini omnibus pretulit patrimoniis, ex quo die illud de manu morientis accepit genitoris, magis ac magis creſcens, donante Deo, terrenis etiam opibus eſt ditatus, nec fraudatus eſt celeſtibus. Et ita hoc dominicum ſudarium patres filiis[d] de eiuſdem ter beati hominis ſemine nati, quaſi hereditario iure, fideles fidelibus, ſecundum eorum proſapie ſeriem, fideliter uſque ad quintam commendabant generationem. Sed poſt quinte generationis tempora, annorum multis proceſſibus[e] tranſactis, eiuſdem cognationis deficientibus hereditariis fidelibus, ſacrum linteum in manus quorundam infidelium devenit Iudeorum, qui & ipſi, licet[f] indigni tali munere, tamen illud honorifice amplexi, divina donante largitione, nimis diverſis opibus locupletes, divites facti ſunt. Iudei vero credentes, orta in populo de ſudario Domini certa narratione, ceperunt cum infidelibus Iudeis de ſacro illo linteamine fortiter contendere, totis viribus illud appetentes in manus accipere: que ſubnixa contentio[g]

a. *G.* alter veſtrum. — b. *L.*; *al.* commendare. — c. *L.*, *B.*, *G.*, *Gretſ.* cladibus. — d. *L. om.* filiis .... ſeriem. — e. *L.* receſſibus. — f. *Al.* quamlibet, quolibet. — g. *L.* ſub iuxta concio.

Hierosolymitanam plebem in duas dirimit[a] partes, hoc est fideles credulos contra infideles incredulos.

Unde & Saracenorum rex, nomine Mavias,[b] ab utrisque interpellatus partibus, ad eos incredulos Iudeos, qui[c] sudarium Domini pertinaciter retinebant,[d] inter utrosque diiudicans,[e] dixit: « Sacrum, quod habetis, linteo« lum date in manu mea. » Qui regis verbo[f] obtemperantes, illud de scrinio proferentes, regnatoris in sinum deponunt. Quod cum magna reverentia suscipiens, rex in platea, coram omni populo, rogum fieri iussit. Quo nimia inflammatione ardente, ipse surgens & ad ipsum accedens rogum, elevata voce ait ad utrasque discordes partes: « Nunc Christus, mundi salvator, passus pro « humano genere, qui hoc, quod nunc in sinu teneo, « sudarium in sepulcro suum super[g] caput eius habuit « positum, inter vos de hoc eodem linteo contendentes « per flammam iudicet ignis, ut sciatis, cui parti horum « duorum exercituum contentiosorum hoc tale donum « condonare dignetur. » Et hec dicens, sacrum Domini sudarium proiecit in flammas, quod nullo modo ignis tangere potuit, sed integrum & incolume de rogo surgens, quasi avis expansis alis, cepit in sublime volare, & utrasque diffidentes contra se positas partes & quasi in procinctu belli consertas acies de summis prospiciens duas, in vacuo aere per aliquorum intervallum momentorum circumvolans, proinde paulatim descendens, Deo gubernante, ad partem Christianorum interim Christum iudicem exorantium declinans, in eorum sinu consedit. Qui Deo gratias, levatis ad celum manibus,

a. *Al.* dirupit. — b. *L.* Mavius, *al.* Majuvias, Navias. — c. *V.*, *R.* *addunt* coram presentibus Iudeis christianis. — d. *P.* 12943, coram presentibus Iudeis Christianis. — e. *Hanc vocem in cod. L. sequitur:* hoc quod nunc in sinu meo contineo sudarium in sepulchrum suum superdixit sacrum, *sed idem iuxta alios codd. modo infra.* — f. *L.* imperio. — g. *L.* ad.

agentes, cum ingenti letitia ingeniculantes, ſudarium Domini cum magna honorificentia ſuſcipiunt ad ſe de celo venerabile emiſſum donum, hymnificaſque laudes Chriſto, eius donatori, referunt, & in ſcrinio eccleſie in alio involutum linteamine recondunt.

Quod noſter frater Arculfus alio die de ſcrinio levatum vidit, & inter populi multitudinem illud oſculantis, ipſe oſculatus eſt in eccleſie conventu, menſuram longitudinis quaſi octo habens pedes.[a] De quo hec dicta ſufficiant.

XII. *De alio ſacroſancto linteo, quod, ſicut fertur, ſancta contexuit Maria virgo, Mater Domini.*

Aliud quoque linteamen maius Arculfus in eadem Hieroſolymitana civitate vidit, quod, ut fertur, ſancta Maria contexuit, & ob id magna reverentia in eccleſia habitum totus veneratur populus. In quo videlicet linteo duodecim apoſtolorum formule habentur intexte, & ipſius Domini imago figurata, cuius linteaminis una pars rubei coloris & altera, e regione in altero latere, viridis habetur.[b]

XIII. *De ſumma columna in illo ſita loco, ubi Cruce Domini ſuperpoſita, mortuus revixit iuvenis, & de medio mundi.*

De aliqua valde ſumma columna, que a locis ſanctis ad ſeptentrionalem partem in medio civitatis ſtans pergentibus obvia habetur, breviter dicendum eſt. Hec eadem columna, in eo ſtatuta loco, ubi mortuus iuvenis, Cruce Domini ſuperpoſita, revixit, mirum in modum

a. *In aliis mſſ.* cubitos. — b. *B.*, herbarum. *P.* 12943, in modum viridium

in eſtivo ſolſtitio meridiano tempore, ad centrum celi ſole perveniente, umbram non facit; ſolſtitio enim tranſmiſſo, quod eſt VIII[a] kal. iulij, ternis diebus interiectis, paulatim decreſcente die, umbram primum facit brevem, deinde proceſſu dierum longiorem. Itaque hec columna, quam ſolis claritas in eſtivo ſolſtitio meridianis horis ſtantis in centro celi,[b] e regione deſuper circumfulgens, ex omni parte circumfuſa perluſtrat, Hieroſolymam urbem[c] in *medio terre* ſitam eſſe proteſtatur. Unde & Pſalmographus propter ſancta paſſionis & reſurrectionis loca, que intra ipſam eliam continentur, vaticinans canit: *Deus autem, rex noſter, ante ſecula operatus eſt ſalutem in medio terre*, id eſt in Hieruſalem, que mediterranea & umbilicus terre dicitur.

XIV. *De eccleſia Sancte Marie in valle Ioſaphat fabricata, in qua monumentum eius habetur.*

Sanctorum locorum ſedulus frequentator, ſanctus Arculfus, *Sancte Marie eccleſiam in valle Ioſaphat* frequentabat, cuius dupliciter fabricate[d] inferior pars ſub lapideo tabulato mirabili rotunda ſtructura eſt fabricata, in cuius orientali parte altarium habetur, ad dextram vero eius partem ſancte Marie ſaxeum ineſt *ſepulcrum* vacuum, in quo aliquando requievit[e] ſepulta. Sed de eodem ſepulcro, quomodo vel quo tempore aut a quibus perſonis ſanctum corpuſculum eius ſit ſublatum, vel in quo loco reſurrectionem exſpectat, nullus, ut fertur,[f] pro certo ſcire poteſt. Hanc inferiorem rotundam Sancte Marie eccleſiam intrantes, illam vident petram ad dextram parietis inſertam, ſupra quam Domi-

a. *L.* IX. — *b. B.*, *P.* 12943, *V.*, *R.* poli. — c. *L.*, *al.* orbis. — d. *L.* fabrice. — e. *B. addit* & ſanctis pertinet; *al.* pauſavit. — f. *P.* 12943, *ed.* ut refert Hieronymus.

nus in agro *Gethſamane* illa nocte, qua tradebatur a Iuda in manus hominum peccatorum, flexis oravit genibus ante horam traditionis eius: in qua videlicet petra duorum veſtigia genuum eius, quaſi in cera molliſſima profundius impreſſa, cernuntur. Ita nobis noſter ſanctus Arculfus frater pronunciavit, ſanctorum viſitator locorum, qui hec, que nos deſcribimus, propriis conſpexit oculis. In ſuperiore igitur eque rotunda eccleſia Sancte Marie quatuor altaria ineſſe monſtrantur.

XV. *De turre Ioſaphat in eadem conſtructa valle.*

In eadem ſupra memorata valle, non longe ab eccleſia Sancte Marie, turris Ioſaphat monſtratur, in qua ipſius ſepulcrum cernitur.

XVI. *De monumentis Simeon & Ioſeph.*

Cui videlicet turricule quedam lapidea domus a dextra coheret parte, de rupe exciſa & ſeparata a monte Oliveti, in qua intrinſecus[a] ferramentis cavata duo monſtrantur *ſepulcra* ſine aliquo ornatu: quorum unum illius *Simeonis* iuſti viri eſt, qui, infantulum Dominum Ieſum in templo amplexus ambabus manibus, de ipſo prophetizavit, alterum vero eque *Ioſeph*, ſancte Marie ſponſi & Domini Ieſu nutritoris.

XVII. *De ſpelunca in rupe montis Oliveti habita contra vallem Ioſaphat, in qua quatuor menſe & putei ſunt duo.*[b]

In latere montis Oliveti quedam ineſt *ſpelunca*, haud procul ab eccleſia Sancte Marie in eminentiore loco poſita contra vallem Ioſaphat, in qua duo profundiſ-

a. *Al.* intrinſecus *om.* — b. *L., P.* 13048, De ſpelunca duorum puteorum.

ſimi habentur putei, quorum unus ſub monte magna profunditate deſcendit,[a] alter vero in ſpelunce pavimento, cuius vaſtiſſima, ut fertur, cavitas, in profundum deſcendens, recto tractu dirigitur: qui duo putei ſemper clauduntur. In eadem ergo ſpelunca quatuor inſunt lapidee menſe, quarum una eſt, iuxta introitum ſpelunce ab intus ſita, Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui procul dubio *menſule ſedes* ipſius adheret: ubi cum duodecim apoſtolis, ſimul ad alias menſas ibidem habitas ſedentibus, & ipſe conviva aliquando recumbere[b] ſolitus erat. Illius putei os clauſum,[c] quem in pavimento ſpelunce ineſſe ſupra ſcripſimus, apoſtolorum menſis proprius haberi monſtratur. Huius ſpelunce portula ligneo, ut refert ſanctus Arculfus, concluditur oſtio, qui eandem Domini ſpeluncam ſepius frequentavit.

XVIII. *De porta David & de illo loco, in quo Iudas Iſcarioth laqueo ſe ſuſpendit.*

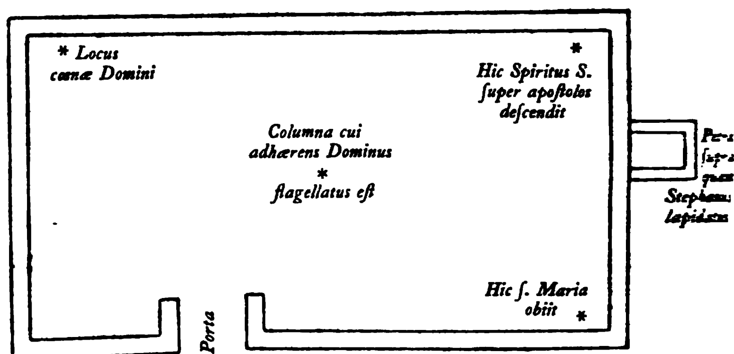
Porta David montis Sion molli clivo ab occidentali adheret parte. Per eandem de civitate egredientibus, portam & montem Sion proximum ad ſiniſtram habentibus, pons[d] lapideus occurrit, eminus per vallem in auſtrum recto tramite directus, arcubus ſuffaltus, ad cuius medietatem ab occaſu ille vicinus[e] habetur locus, ubi *Iudas Iſcariothis*, deſperatione coactus, laqueo *ſe ſuſpendit.*[f] Ibidem & grandis hodie adhuc monſtratur ficus, de cuius, ut fertur, vertice inlaqueatus pependit Iudas, ut[g] Iuvencus, presbyter verſificus, cecinit:

Informem rapuit ficus de vertice mortem.

a. *G.*, *al.* in altum infinita profunditate productus extenditur. — b. *G. om. ſequens* ſepe. — c. *Al.* concluſum. — d. *Al.* fons. — e. *G. om.* vicinus. — f. *L.*, *B.*, *V.*, *R.* ſuſpendens diſperierat. — g. *Add. aliqui codd.* de ipſo Iuda.

XIX. *De forma grandis basilice in monte Sion fabricate, & de ipsius montis situ.*

Et quia paulo superius montis Sion mentio intercessit, pe quadam grandi[a] basilica in eo constructa loco quedam breviter succincteque intimanda sunt, cuius sic describitur formula:

Hic petra monstratur, super quam *Stephanus lapidatus* extra civitatem obdormivit. Extra hanc supra descriptam grandem ecclesiam, que intrinsecus talia sancta complectitur loca, alia memorabilis exstat ad occidentalem partem eius petra, super quam, ut fertur, Stephanus lapidatus est.[b] Hec itaque apostolica ecclesia, ut supra dictum est, in montis Sion superiore, campestri planitie lapidea est fabricata structura.

XX. *De illo agellulo, qui hebraïce Akeldemac vocatur.*

Hunc parvum agellulum ad australem montis Sion plagam situm noster Arculfus sepe frequentans visitabat,

a. *Al.* pergrandi. — b. *L.*; *al.* Dominus flagellatus est.

lapidum maceriam habentem, in quo diligentius plurimi humantur peregrini; alij vero, pannis aut pelliculis tecti, negligentius relinquuntur inhumati, & sic super terram iacentes putrescunt.[a]

XXI. *De asperis & petrosis locis ab Hierusalem usque ad civitatem Samuelis late patentibus & usque ad Cesaream Palestine, occasum versus, succedentibus.*

Ab Elia septentrionem versus usque ad Samuelis civitatem, que Armathem[b] nominatur, terra petrosa & aspera per quam monstrantur intervalla, valles quoque spinose[c] usque ad Taniticam regionem patentes. Alia vero a supra dicta Elia & monte Sion qualitas regionum monstratur usque ad Cesaream Palestine occasum versus; nam quamvis aliqua ibi sint angusta & brevia & aspera loca interposita, precipue tamen latiores plani monstrantur campi, interpositis olivetis, letiores.

XXII. *De monte Oliveti, de altitudine & qualitate terre illius.*

Aliarum arborum genera, exceptis vitibus & olivis, in monte Oliveti, ut refert Arculfus, raro reperiri possunt; segetes vero frumenti & hordei in eo valde lete[d] consurgunt. Non enim brucosa,[e] sed herbosa & florida illius terre qualitas demonstratur. Altitudo autem eius equalis esse altitudini montis Sion videtur, quamvis mons Sion ad montis Oliveti comparationem in geometrie dimensionibus, latitudine videlicet & longitudine, parvus & angustus videatur. Inter hos duos montes vallis Iosaphath, de qua superius dictum est, media interiacet, a septentrionali plaga in australem porrecta partem.

a. *G.* prefertim. — b. *Al.* Armachim, Ramathas. — c. *L.* pinnose. d. *Ed.*, *B.* valle lateque; *P.* 12943, in ea valle longe lateque, latere conf. — e. *Gretf.*, rupofa; *in codd. etiam* bruchofa.

XXIII. *De loco Dominice aſcenſionis & de eccleſia in eo edificata.*

In toto monte Oliveti nullus locus altior eſſe videtur illo, de quo Dominus ad celos aſcendiſſe traditur, ubi grandis *eccleſia* ſtat *rotunda*, ternas per circuitum cameratas habens porticus deſuper tectas: cuius eccleſie interior domus, ſine tecto & ſine camera, ad celum ſub aëre nudo aperta patet, in cuius orientali parte altare ſub anguſto protectum tecto exſtat. Ideo itaque interior illa domus cameram[a] non habet, ut de illo loco, in quo poſtremum divina cernuntur[b] veſtigia, cum in celum Dominus in nube ſublevatus eſt, via ſemper aperta ſit, & oculis exorantium ad celum pateat.

Nam cum hec, de qua nunc pauca commemoravi, baſilica fabricaretur, idem locus veſtigiorum Domini, ut alibi ſcriptum repertum eſt, continuari operimento[c] cum reliqua ſtratorum[d] parte non potuit. Siquidem quecumque adplicabantur, inſolens terra humana ſuſcipere reſpuens, in ora adponentium[e] reiecit. Quin etiam a Domino concalcati pulveris adeo perenne documentum eſt, ut veſtigia cernantur impreſſa, & cum quotidie confluentium fides a Domino calcata diripiat, damnum tamen area[f] non ſentit, & eandem adhuc ſui ſpeciem, veluti impreſſis ſignata veſtigiis, terra cuſtodit.

In eodem igitur loco, ut ſanctus refert Arculfus, ſedulus eiuſdem frequentator, erea grandis per circuitum rota, deſuper explanata, collata eſt, cuius altitudo uſque ad cervicem[g] haberi monſtratur menſurata: in cuius

a. *G.*, *al.* ſupra collocatum. — b. *L.*, *al.* inſtiterant. — c. *Gretſ.*, *al.* pavimento. — d. *B.*, *ed.*, *G.* ſtatorum; *L.* reliquorum ſtr. — e. *Quoque al.* excuſſis marmoribus *ſine* rececit. — f. *L.*, *V.* arena. — g. *Al.* verticem.

medietate non parva patet pertusura,[a] per quam desuper aperta *vestigia pedum Domini* plane & lucide in pulvere impressa demonstrantur. Illa in rota[b] ab occidentali parte quasi quedam semper patet porta, ut per eam intrantes facile adire locum sacrati pulveris possint, & per apertum desuper eiusdem rote foramen de sacro pulvere porrectis manibus particulas sumant.

Igitur nostri Arculfi de vestigiis Domini narratio cum aliorum scriptis recte concordat, quod nec culmine domus, nec aliquo speciali inferiore & viciniore tegmine ullo modo protegi potuerint, ut semper ab universis intrantibus conspiciantur, & Dominicorum vestigia pedum eiusdem loci in pulvere depicta clare possint videri.[c] Hec enim dominica vestigia ingentis claritudine lampadis[d] supra eandem rotam ecclesie in trochleis pendentis die noctuque flammantis illuminantur.

Illius itaque supra memorate ecclesie rotunde in occidentali parte bis quaternales superne fabrefacte habentur fenestre vitreis valvulis, quibus utique fenestris totidem lampades vicine intrinsecus & e regione posite in funibus pendentes ardent: que videlicet lampades sic collocate sunt, ut unaqueque lampas nec superius nec inferius pendeat, sed quasi adherens eidem fenestre videatur, cui interius e regione posite propinqua specialiter cernitur. Quarum utique lampadum in tantum claritas refulget, ut earum lumine, quasi de summitate montis Oliveti coruscantium, per vitrum abundanter effuso, non tantum ea montis pars, que versus occasum adheret rotunde[e] basilice, sed etiam civitatis Hierosolyme de valle Iosaphat ascensus per quosdam gradus in altum sublimans clare, licet in tenebrosis noctibus, mirabiliter illustretur, & maior eiusdem pars urbis anterior e regione

a. *Al.* percussura. — b. *B.*, *V.* rotunda. — c. *Al.* demonstratur. — d. *B.*, *P.* 12943: lampades. — e *Al.* & lapidee.

posite similiter eadem illuminetur claritate. Hec fulgida & predicabilis octonarum magnarum coruscatio lucernarum de monte sancto & de loco Dominice ascensionis noctu fulgentium maiorem, ut Arculfus narravit, divini amoris alacritatem[a] credulorum respicientium cordibus infundit, quemdamque pavorem menti cum ingenti interna conpunctione incutit.

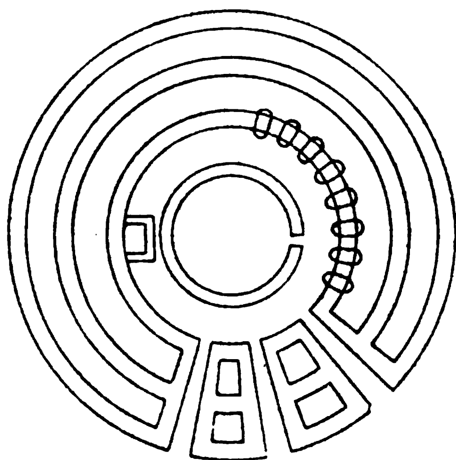
Hec etiam mihi Arculfus retulit de eadem rotunda ecclesia, quod in anniversario die Dominice ascensionis solemnitate per omnes annos validissimi flaminis[b] procella meridianis horis, peractis in eadem basilica missarum solemnibus, inruere solet, ut nullus in illa ecclesia vel in locis ei vicinis stare vel sedere possit, sed orantes omnes, in terra prostratis vultibus, tamdiu iacent, donec illa terribilis procella pertranseat.

Huius terrifici flatus causa facit, ut illa pars domus cameram habere non possit, quod supra locum impressorum Domini vestigiorum, que intra[c] supra dicte rote medium foramen aperte monstrantur, ad celum semper patefacta appareat. Nam quascumque materias desuper ad cameram parandam, si quid humana ars conabatur, supra memorati venti divinitus flatus destruxerunt.

De hac itaque formidabili procella sanctus Arculfus taliter nobis enarravit, qui eadem hora qua in die Dominice ascensionis ille validissimus irruit flatus, ipse presens in eadem ecclesia Oliveti interfuit montis.

Cuius videlicet rotunde ecclesie figura, quamvis vili pictura, sic depicta declaratur: eree necnon in eius medietate collocate rote formula hac descriptiuncula demonstratur subiecta.

a. *V.*, *R.*, addunt vel claritatem. — b. *V.* fulminis. — c. *Al.* in terra.

Sed & hoc etiam sancti relatione Arculfi didicimus, quod in eadem ecclesia rotunda ad consuetum lumen octo supra memoratarum noctu intrinsecus refulgentium lucernarum prope innumerabiles in nocte Dominice ascensionis alie adiici soleant lampades, quarum terribili & admirabili coruscatione, per vitreas fenestrarum valvas abundanter effusa, mons Oliveti non solum illuminari, sed etiam ardere totus videtur totaque civitas illustrari & vicina sita loca.[a]

XXIV. *De sepulcro Lazari & de ecclesia super illud constructa & de monasterio eidem adherente.*

Arculfus, sanctorum supra memoratorum frequentator locorum, quemdam Bethanie campulum magna olivarum silva circumdatum visitavit, ubi grande inest mona-

a. *B.*, *G.* prope tamen.

ſterium & grandis baſilica ſupra illam edificata ſpeluncam, de qua Dominus quatriduanum mortuum ſuſcitavit Lazarum.

XXV. *De alia eccleſia ad dextram Bethanie partem conſtructa.*

De alia celebriore eccleſia ad auſtralem Bethanie partem in eo montis Oliveti loco fundata, in quo Dominus ad diſcipulos habuiſſe ſermonem dicitur, breviter ſcribendum arbitramur.

Hinc ſollicite inquirendum eſt, qualem ſermonem & quo tempore vel ad quas ſpeciales perſonas diſcipulorum Dominus ſit locutus. Que tria, ſi trium Evangeliſtarum ſcripta aperire voluerimus, Matthei, Marci, Luce, nobis manifeſte clarebunt, qui de ſermonis qualitate concinnentes loquuntur; de loco ipſius conventionis nemo dubitare poterit, necnon de ſermone & loco,[a] qui Mattheum legerit de Domino dicentem: « *Sedente autem* « *eo ſuper montem Oliveti, acceſſerunt ad eum diſcipuli* « *ſecreto, dicentes: Dic nobis quando hec erunt? Et quod* « *ſignum adventus tui & conſummationis ſeculi?* » De perſonis interrogantum[b] hic Mattheus tacuit, ſed Marcus non tacuit, qui ita ſcripſit, dicens: « *Interrogabant eum ſepa-* « *ratim Petrus & Iacobus & Iohannes & Andreas*, quibus[c] interrogantibus reſpondens, qualitatem habiti ſermonis iuxta tres ſupra memoratos Evangeliſtas oſtendit, ita dicens: « *Videte, ne quis vos ſeducat. Multi enim venient* « *in nomine meo dicentes, quia ego ſum Chriſtus,* » & cetera ſequentia de noviſſimis temporibus & ſeculi conſummatione, que Mattheus prolixo ſermone proſequitur uſque ad eum locum, quo ,& tempus huius protracti ſermonis manifeſte idem Evangeliſta ex verbis Domini

a. *G.*, *al.* forma, ſtyma. — b. *L.*, *al.* interrogantium. — c. *B.* qui.

oſtendit, ita dicens: « *Et factum eſt: cum conſummaſſet Ieſus ſermones hos omnes, dixit diſcipulis ſuis: Scitis, quia poſt biduum Paſcha fiet, & filius hominis tradetur, ut crucifigatur,* » & cetera. Aperte ergo oſtenditur Dominum quarta feria, biduo reſtante uſque ad primum azymorum diem, qui dicitur Paſcha, ſupra memoratum ſermonem prolixum ad interrogantes fuiſſe locutum, ad quatuor ſupra dictos diſcipulos. In loco itaque ſermonis ſuperius memorato,[a] ob recordationem fundata eccleſia in magna habetur honorificencia.

Huc uſque de locis ſanctis Hieroſolymitane civitatis & montis Sion montiſque Oliveti & vallis Ioſaphath interiacentis, iuxta[b] ſancti Arculfi, eorumdem frequentatoris locorum, certam narrationem ſufficiat deſcripſiſſe.

a. *Mab.*, *al.* memorata. — b. *Al.* ita.

* * *

LIBER SECUNDUS.

CAPITULA.

a *G.* sepulcrum.

I. *De situ*[a] *Bethlehem.*

In huius secundi libri exordio de situ Bethlehem civitatis, in qua Salvator noster ex Virgine sancta nasci dignatus est, pauca breviter caraxanda sunt aliqua. Que civitas, non tam situ grandis, sicuti nobis Arculfus retulit, qui eam frequentavit, quam fama[b] predicabilis per universarum gentium ecclesias diffamata, in dorso montis[c] sita est angusto, undique ex omni parte vallibus circumdato, quod utique terre dorsum ab occidentali plaga in orientalem partem quasi mille passibus porrigitur: in cuius campestri planitie superiore humilis sine turribus murus, in circuitu per eiusdem monticuli extremitatis supercilium constructus, valliculis hinc & inde circumiacentibus, supereminet, mediaque intercapedine intra murum per longiorem tramitem habitacula civium sternuntur.

II. *De loco nativitatis Domini, ecclesia sancte Marie.*

In eiusdem civitatis orientali & extremo angulo[d] quasi quedam naturalis dimidia inest spelunca, cuius interior ultima pars *presepe Domini* est,[e] in quo natum puerum reclinavit mater;[f] alius vero, supra dicto contiguus presepio, introeuntibus proprior locus proprie nativitatis dominice traditur fuisse. Illa vero Bethlemitica spelunca presepis dominici tota intrinsecus, ob ipsius Salvatoris honorificentiam, marmore adornata est pretioso, cum utique semiantro super lapideum cenaculum *sancte Marie ecclesia* supra ipsum locum, ubi Dominus natus specialius traditur, grandi structura fabricata[g] est.

a. *V.*, *R.* *interiiciunt* Hierusalem parrochie id est Bethl. — b. *L.* qua forma. — c. *B.*, *V.*, *R.* angulo. — d. *L.* angusto muro. — e. *Bern.*, *G.*, *al.* nominatur. — f. *G.* *om.* in quo... mater. — g. *Al.* *additur* & fundata.

III. *De illa petra extra murum sita, super quam aqua prime lavationis eius, post nativitatem, effusa est.*

De illa petra extra murum posita, super quam aqua prime post nativitatem dominici ablutionis corpusculi de muri summitate inclinato, in quo effusa est, vasculo, breviter commemorandum estimo. Que sacri lavacri aqua de muro effusa in petra inferius iacente quasi quamdam natura cavatam invenit fossam: que eadem undula in primo dominico repleta natalitio, ex eodem die ad nostra usque tempora per multos seculorum circuitus purissima plena monstratur lympha, sine ulla defectione vel diminutione, nostro Salvatore hoc miraculum a die nativitatis sue peragente, de quo propheta canit: *Qui eduxit aquam de petra.* Et apostolus Paulus: *Petra autem erat Christus,* qui de durissima contra naturam petra in deserto sitienti populo consolatoriam produxit aquam vel[a] undam. Idem ipse est Dei virtus & Dei sapientia, qui & de Bethlehemitica illa petra aquam eduxit eiusque lacunam plenam semper lymphis conservat: quam noster Arculfus propriis inspexit obtutibus & in eadem faciem lavit.

IV. *De alia ecclesia, in qua illud Davidicum conspicitur monumentum.*

Arculfus a me de sepulcro David regis interrogatus, hoc nobis responsum dedit, inquiens: Sepulcrum David regis in terra humati ego ipse non negligenter inquirens frequentabam, quod in parte media pavimenti ecclesie sine aliquo habetur superposito ornamento, humilem lapideam pyramidem habens, illud supra circumdantem, lampademque superpositam clare lucentem.[b]

a. *Tantum B.* vel undam. — *aliis* semper *interponitur.*
b. *Non in codd. L., B., Bern., sed in*

Hec ergo ecclesia extra civitatis murum in valle contigua est fundata, que Beethlemitico in parte aquilonali monticulo coheret.

V. *De illa ecclesia, in cuius interiore parte sancti Hieronymi sepulcrum habetur.*

De sepulcro quoque sancti Hieronymi simili sollicitudine nobis inquirentibus, Arculfus sic ait: Sepulcrum sancti Hieronymi, de quo inquiritis, ego conspexi, quod in illa habetur ecclesia, que extra eandem civitatiunculam[a] in valle est fabricata, que, in meridiano latere sita, supra memorati dorso monticuli est conterminata Bethlehemitici. Quod videlicet Hieronymi sepulcrum simili opere ut Davidicum monumentum compositum, nullum ornatum habet.

VI. *De monumentis illorum trium pastorum, quos, nascente Domino, celestis circumfulsit claritudo; de ecclesia illorum.*

De *monumentis* illorum pastorum, quos nocte dominice nativitatis celestis circumfulsit claritudo, Arculfus nobis brevem contulit relatiunculam, inquiens: Trium illorum in ecclesia pastorum tria frequentavi monumenta iuxta turrim Gader humatorum, que mille circiter passibus contra orientalem plagam distat a Bethlehem, quos in eodem loco, nascente Domino, hoc est, prope turrim Gregis, angelice lucis[b] claritas circumdedit: in quo eadem ecclesia est fundata, eorum pastorum continens sepulcra.

a. *L.*, *B.* civitatem. — b. *B.* vocis.

VII. *De ſepulcro Rachel.*

Rachel in Ephrata, hoc eſt, in regione Bethlehem liber Geneſeos ſepultam enarrat, ſed & Locorum liber in eadem regione iuxta viam humatam refert Rachel. De qua via Arculfus mihi interroganti[a] reſpondens, ait: Eſt quedam via regia, que ab Helia contra meridianam plagam Hebron ducit, cui vie Bethlehem vicina, ſex[b] millibus diſtans ab Hieroſolyma, ab orientali plaga adheret, ſepulcrum vero Rachel in eiuſdem vie extremitate ab occidentali parte, hoc eſt, in dextro latere[c] pergentibus Hebron, coherens, vili opere collocatum & nullam habens adornationem, lapidea circumdatum pyramide. Ibidem & nominis eius titulus hodieque monſtratur, quem Iacob maritus eius ſuper illud erexit.

VIII. *De Hebron.*

Hebron, que & Mambre, olim Philiſtinorum metropolis & habitaculum gigantum fuerat, in qua David ſeptem regnavit annis, nunc, ſicut ſanctus refert Arculfus, murorum non habet ambitum. Quedam ſolummodo dirute olim civitatis in reliquiis veſtigia oſtendit ruinarum; vicos tamen habet quoſdam vili opere conſtructos, agellos & villas, alias intra & alias extra illas muralium reliquias deſtructionum, per campeſtrem collocatas planitiem, in quibus videlicet vicis & villis multitudo populi habitat.

IX. *De valle Mambre & de ſepulcris quatuor patriarcharum.*

Ab orientali vero plaga eiuſdem Hebron ager[d] occurrit

a. *L.*, *al.* percunctanti. — b. *B.*, *V.*, *R.* v m. — c. *G.* *add.* habetur. — d. *Mab.*, *Gretſ.* a tergo.

cum[a] ſpelunca duplici, reſpiciens *Mambre*, quam emit Abraham ab Ephron Hethaeo, in poſſeſſionem duplicis ſepulcri.[b]

In huius agelli valle ſanctus Arculfus locum *ſepulcrorum Arbe* viſitavit, hoc eſt, quatuor *patriarcharum*, Abraham & Iſaac & Iacob & Adam, primi hominis, quorum plante ſunt, non ſicut in aliis orbis regionibus ad orientem humatorum converti moris eſt, ſed ad meridiem verſe & capita contra ſeptentrionalem plagam converſa. Horum locus ſepulcrorum quadrato humili circumvenitur muro. Adam protoplaſtus, cui peccanti, continuo poſt perpetratum peccatum, a Deo creatore dictum eſt: *Terra es & in terram ibis*, ſeparatus a ceteris tribus haud longe, ad borealem quadrangulati lapidei valli[c] partem extremus, non in ſaxeo[d] in petra exciſo ſepulcro ſuper terram, ut ceteri de ſemine eius honorati quieſcunt, ſed in terra humatus,[e] humo tectus, & ipſe pulvis in pulverem verſus, exſpectans reſurrectionem cum univerſo ſemine ſuo, pauſat. Et ſic de tali ſepulcro eius[f] ad ipſum de ipſo prolata expletur divina ſententia.

Et, iuxta exemplum primi parentis ſepulcri, ceteri tres patriarche ipſi, vili pulvere tecti, dormientes pauſant, quorum quatuor ſepulcra habent circumciſas & dolatas de ſingulis lapidibus ſuperpoſitas, quaſi ad formam alicuius baſilice, parvas memorias fabricatas & iuxta menſuram longitudinis & latitudinis uniuſcuiuſque ſepulcri formatas. Abraham & Iſaac & Iacob tria ſepulcra vicina, tribus ſuperpoſitis duris candidis[g] lapidibus, ad hanc, de qua nunc ſcripſimus, figuram formatis, ut ſuperius dictum eſt, proteguntur; Adam vero ſepulcrum ſuper-

a. *Addo* cum. — b. *B.*, *V.*, *R.* *addunt:* que non videntur ſuper terram ſed ſub terra putantur bina ſepulcra. — c. *L.* vallis. — d. *B.* non infra ex ea in petra. — e. *B.* *V.*, *R.* intra humatos in humo t. — f. *B.*, *V.*, *R.* quod in terra ſepultus eſt. — g. *L.*, *B.*, *al.* conditis.

posito quidem, sed obscurioris lapide coloris & vilioris operis protegitur. Trium quoque feminarum viliores & minores memorias ibidem aspexit Arculfus, Sare videlicet & Rebecce & Lie, humatarum in terra. Illorum itaque patriarcharum sepulcralis agellus a muro illius antiquissime Hebron in unius stadij spatio orientem versus distare dignoscitur. Que utique Hebron, ut fertur, ante omnes, non solum Palestine, civitates condita fuerat, sed etiam universas Egyptiacas urbes in sua precessit conditione, que nunc misere monstratur destructa.

Huc usque de sepulcris patriarcharum sufficiat caraxasse.[a]

X. *De colle & quercu Mambre.*

Mambre collis mille passibus a monumentis supra descriptis, ad boream, separatus distat, herbosus valde & floridus, respiciens Hebron ab Africo sibi occurrentem. Idem itaque monticulus, Mambre nominatus, habet in cacumine campestrem planitiem, ubi, ad aquilonalem eiusdem cacuminis partem, lapidea magna fundata est *ecclesia*, in cuius dextrali parte, inter duos grandis eiusdem basilice parietes, mirum dictu, *quercus Mambre* exstat in terra radicata, que & *quercus Abraham* dicitur, eo quod sub ea quondam Angelos hospitio receperit: quam sanctus Hieronymus alibi narrat ab exordio mundi usque ad Constantini regis imperium permansisse, & fortassis ideo non dixit, penitus defecisse, quia eadem etate, quamvis non tota illa, sicuti prius fuerat, grandissima quercus monstrabatur, tamen quidam truncus permanet spurius radicatus in terra, sub ecclesie protectus tegmine,[b] mensuram quasi duorum longitudinis virorum habens:

a Huc... caraxasse *deest in L.* — b. *G.* prefero.

de quo videlicet corroſo ſpurio & ex omni parte ſecuribus circumciſo, haſtularum ad diverſas orbis provincias particule aſportantur, ob eiuſdem quercus venerationem & recordationem, ſub qua, ut ſuperius commemoratum eſt, Angelorum quondam conventio ad Abraham patriarcham famoſa & predicabilis fuerat condonata. In circuitu eiuſdem eccleſie, que ibidem ob loci illius honorificentiam conſtructa habetur, pauca quedam religioſorum habitacula fabricata monſtrantur.

Sed de his iſta ſufficiant dixiſſe; ad alia pergamus.

XI. *De pineto, ex quo ligna in camelis ad ignis miniſteria in Hieroſolymis perficienda vehuntur.*

Egredientibus de Hebron in campi latitudine ſita ad aquilonalem plagam, haud procul a margine vie ad ſiniſtram, occurrit pinoſus non grandis mons, tribus millibus a Hebron diſtans, de cuius pineto[a] pinea ad Hieroſolymam uſque in camelis vehuntur ligna ad focos nutriendos. In camelis, inquam, nam in omni Iudea, ut Arculfus refert, plauſtra vel currus[b] raro reperiri poſſunt.

XII. *De Iericho.*

Iericho urbis, quam Ioſue, Iordane tranſmiſſo, ſubvertit, rege illius interfecto, ſanctus noſter Arculfus conſpexit locum, pro qua Hiel[c] de Bethel, ex tribu Ephraim, aliam exſtruxit, quam noſter Salvator ſua preſentia viſitare dignatus eſt. Que eodem tempore, quo Hieruſalem oppugnantes obſidebant Romani, propter civium perfidiam capta & deſtructa eſt. Pro qua tertia condita eſt, que poſt multa temporum intervalla & ipſa ſubverſa eſt:

a. *L. addit* monte. — b. *L.* plauſtralis etiam currus. — c. *Sic ego, al.* Oza.

cuius nunc quedam, ut Arculfus refert, ruinarum veſtigia monſtrantur. Mirum dictu, ſola domus Raab meretricis, tribus in eodem loco deſtructis civitatibus, remanſit, que duos exploratores, quos Ioſue Ben-Nun tranſmiſit, in ſolario eiuſdem domus ſue lini ſtipula abſcondit: cuius lapidei parietes ſine culmine permanent. Locus vero totus urbis, ab humana deſertus habitatione, nullam domum habens commorationis, ſegetes & vineta recipit. Inter locum eiuſdem deſtructe civitatis & Iordanem fluvium grandia inſunt palmeta, in quorum medio campuli interpoſiti habentur, in quibus quorumdam Channanee ſtirpis homuncionum prope innumerabiles ſunt fabricate inhabitantium domus.

XIII. *De Galgalis & de duodecim lapidibus, quos filij Iſrael, tranſvadato Iordanis fluvio, ſiccato detulerunt profundo.*

Arculfus memoratus quamdam grandem *eccleſiam in Galgalis* fundatam vidit eo in loco conſtructam, in quo filij Iſrael, Iordane tranſgreſſo, caſtra metati, primam in terra Chanaan manſionem habuere. In qua videlicet eccleſia idem ſanctus Arculfus illos conſideravit *duodenos lapides*, de quibus ad Ioſue Dominus, poſt tranſitum Iordanis, locutus eſt, dicens: *Elige duodecim viros, ſingulos per ſingulas tribus, & precipe eis, ut tollant de medio Iordanis alveo, ubi ſteterunt ſacerdotum pedes, duodecim duriſſimos lapides, quos ponetis in loco caſtrorum, ubi fixeritis hac nocte tentoria.* Hos, inquam, Arculfus viderat, e quibus ſenos in dextra parte eccleſie in pavimento iacentes & alios eiuſdem numeri in aquilonali parte omneſque impolitos & viles conſpexit: quorum unumquemque, ut ipſe refert Arculfus, huius temporis duo iuvenes viri fortes vix poſſunt de terra ſublevare. Ex

quibus unus, quo casu accidente nescitur, in duas confractus partes, iterum, ferramento condensatus, manu artificis coniunctus est. Galgalis itaque, ubi supra memorata fundata est ecclesia, ad orientalem antiquissime Iericho plagam cis Iordanem, est in sorte tribus Iuda, quinto milliario ab Iericho, ubi & tabernaculum fixum multo tempore fuit: in quo loco, ut traditur, est ecclesia supra dicta constructa, in qua illi duodeni supra memorati habentur lapides, ab illius regionis mortalibus miro cultu & honorificentia habita.[a]

XIV. *De loco, in quo Dominus ab Iohanne baptizatus est.*

Ille sacrosanctus & honorabilis locus, in quo Dominus ab Iohanne baptizatus est, semper aquis fluminis tegitur Iordanis, &, sicut Arculfus refert, qui ad eundem pervenerat locum, huc & illuc per eundem intravit[b] fluvium, in eodem sacrosancto loco lignea crux summa infixa est, iuxta quam aqua usque ad collum longissimi venit stantis viri, aut, in alio tempore nimie siccitatis aquis inminutis, ad mammillas usque; inundatione vero facta maiore, tota illa crux aquarum adiectione protegitur. Locus itaque eiusdem crucis, in quo, ut superius dictum est, Dominus baptizatus est, citra alveum fluminis habetur, a quo loco usque in alteram ripam in parte Arabie homo fortis iactare lapidem potest, funda impellente. Igitur a loco supra memorate crucis pons lapideus, arcubus[c] fultus ad aridam usque porrigitur, per quem, ipsam adeuntes crucem, per clivum homines descendunt ad aridam & revertentes ascendunt. In extremitate vero fluminis quedam habetur parva quadrata ecclesia in eo, sicut traditur,

a. *Omitto* honorificantur. — b. *Bern.*, *G.*; *al.* transnatavit, natavit, transivit. — c. *Al.* cameris, cancris.

fundata loco, ubi Dominica veſtimenta hora illa cuſtodita ſunt, qua baptizatus eſt Dominus. Hec, quatuor lapideis ſuffulta cameris, ſtat ſuper aquas inhabitabilis, quia ſub ipſam hinc & inde ſubintrant aque. Hec deſuper coctili protegitur creta, inferius vero, ut dictum eſt, cameris & arcubus ſuſtentata. Hec talis eccleſia in locis inferioribus illius vallis exſtat, per quam influit Iordanis fluvius; in ſuperioribus vero locis quoddam ineſt grande monachorum *monaſterium*, quod ſupra deſcripte ſupereminet eccleſie in ſupercilio monticuli e regione conſtructum, ibidemque eccleſia, in honore ſancti baptizatoris Iohannis fundata, eodem monaſterij circumdatur muro, quadratis conſtructo lapidibus.

XV. *De colore Iordanis & de mari Mortuo.*

Iordanis color fluminis, ſicut nobis Arculfus intimavit, albidus in ſuperficie, quaſi lac, videtur, cuius talis color mare Salinarum intrantis, longo maris tramite, a colore maris Mortui per alveum eius facile diſcerni poteſt.

Quod videlicet *Mortuum mare* in magnis tempeſtatibus[a] colliſione fluctuum ad terras ſal eiicit,[b] per illius maris circuitum abundanter haberi ſolet,[c] quod non ſolum undique vicinis, ſed etiam longe poſitis nationibus valde magnum profectum prebet, ſolis calore ſatis ſufficienter ſiccatum. Aliter vero ſal in quodam Siculo monte haberi ſolet; nam illius montis lapides, de terra evulſi, verum naturaliter ſalſiſſimum ſal eſſe guſtu comprobatur, quod proprie nominatur ſal terre. Aliter vero ſal maris atque aliter ſal terre vocari ſolet. Unde & Dominus in Evangelio per ſimilitudinem ad apoſtolos dixiſſe creditur: *Vos eſtis ſal terre*, & cetera. De hoc itaque ſale terre in

a. *Tantum L.* tempeſtacionibus. — b. *Sic corrigo; al.* efficit. — c. *Addo* ſolet.

Sicilie monte reperto nobis ſanctus intimavit Arculfus, qui illud, per aliquot dies in Sicilia manens, viſu & guſtu atque tactu comprobavit eſſe verum ſalſiſſimum ſal.

XVI. *Iterum de mari Mortuo.*

Idem nobis & de maris[a] Mortui ſale narravit, quod ſimiliter iiſdem tribus ſupra dictis ſenſibus a ſe comprobatum nunciavit: qui etiam eiuſdem ſuperius memorati lacus maritimam frequentavit oram, cuius longitudo uſque ad zoaros Arabie ſtadiis quingentis octoginta dirigitur, latitudo[b] ſtadiis centum quinquaginta uſque ad vicinam Sodom.

XVII. *De fontibus Iordanis.*

Arculfus noſter & ad illum pervenit locum in provincia Phenicis, ubi Iordanis ad Libani radices de duobus vicinis fontibus emergere videtur: quorum unus nomine *Ior* & alter *Dan* vocitatur, qui ſimul mixti compoſitum *Iordanis* accipiunt nomen. Sed notandum non eſſe in Paneo exordium Iordanis, ſed in Trachonitide terra, centum & viginti[c] interiectis ſtadiis uſque ad Ceſaream Philippi, qui nunc *Paneas*, a Paneo monte tractum nomen, qui eſt in Trachonitide. Phiala, plena aquarum ſemper, unde Iordanis ſubterraneis meatibus derivatur, & in Paneo, diviſis aquarum[d] effuſionibus, ebullit, que, ut ſupra dictum eſt, Ior & Dan nominare ſolent. Unde quoque emergentes &, interiecto quodam intervallo, in unum confluentes fluvium coeunt, qui, exinde ſuum dirigens curſum centum & viginti ſtadia ſine ulla interfuſione uſque ad urbem, cui nomen eſt *Iulias*, pro-

a. *B.* moſavi vel ortui; *R.* inofaui. — b. *G. om.* latitudo. — c. *L.* clxxxxix. — d. *B.*, *V.*, *R.* *addunt* duabus.

greditur. Poſtea lacum, qui Genezar dicitur, medio tranſit fluento,[a] quibus ex locis plurima circumvagatus deſerta, Aſphaltio ſuſcipitur lacu, atque[b] in eum conditur. Itaque duos lacus victor egreſſus, in tertio heret.

XVIII. *De mari Galilee.*

Noſter ſepe memoratus ſanctus Arculfus *mare Galilee*, quod & lacus Cinnereth & mare Tiberiadis nominatur, ex maiore circumivit parte, cui magne finitime adherent ſilve. Lacus ipſe, veluti quodam maris ambitu ampliſſimus, in longitudine centum & quadraginta ſtadia extenditur, latitudine quadraginta diffunditur, cuius aque dulces & ad potandum ſunt habiles,[c] ſiquidem nec paluſtris uliginis craſſum aliquid aut turbidum recipiunt, quia arenoſo undique littore circumvenitur, unde & purior hauſtus eius ac melior[d] eſt ad uſum. Genera quoque piſcium guſtu & ſpecie nuſquam in alio lacu[e] preſtantiora inveniri poſſunt.

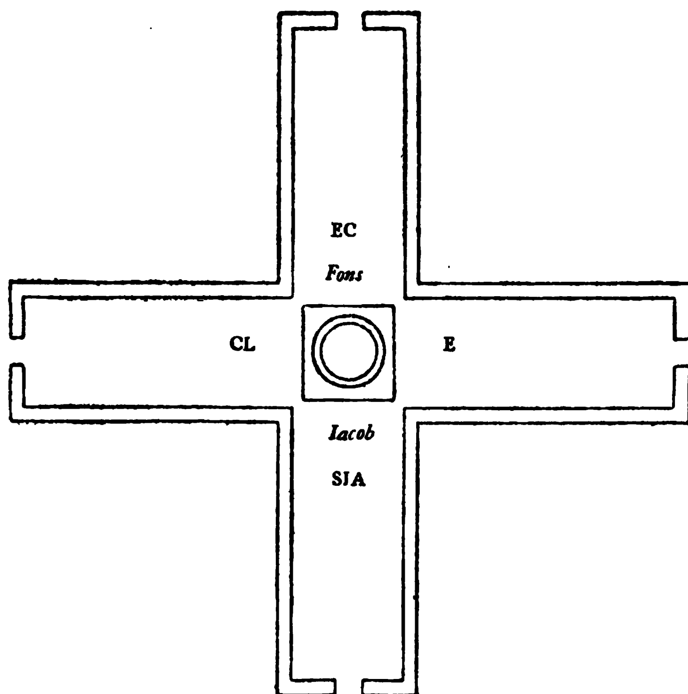
Hec brevia de Iordanis exordio & lacu Cinnereth partim de tertio Iudaice captivitatis libro, partim de Arculfi experientia excerpta retulimus: qui, ut ipſe indubitanter refert, ab eo loco, quo de faucibus maris Galilee Iordanis egreditur, uſque ad eum locum, ubi in mare Mortuum intrat, octo[f] dierum iter habuit: quod ſcilicet idem mare ſalſiſſimum de montis Oliveti ſpecula ſepius, ſicut ipſe narrat, ſanctus proſpexit Arculfus.

XIX. *De Sichem & puteo Samarie.*

Arculfus, ſacerdos ſanctus, regionem Samarie peragrans, ad eius provincie pervenit civitatem, que hebraïce

a. *L.* fluendo. — b. *L.* uſque. — c. *L.* amabiles. — d. *Al.* melior. — e. *Sic ſcribo ut Beda*; *al.* loco. — f. *L.* vij.

dicitur *Sichem*, greca vero & latina consuetudine *Sicima* nominatur: que, quamlibet vitiose, & Sichar nominari solet. Itaque, prope hanc eandem civitatem, quamdam extra murum vidit constructam *ecclesiam*, que quadrifida in quatuor mundi cardines formata extenditur, quasi in similitudinem crucis, cuius figura inferius describitur. In

cuius medietate *fons Iacob*, qui & puteus dici solet, ad eius quatuor respiciens partes, intrinsecus medius habetur, super quem Salvator, itineris labore fatigatus, cuiusdam diei hora sedebat sexta, & ad eundem puteum illa Samaritana mulier eodem meridiano tempore aquam haurire venit. De quo videlicet puteo eadem mulier inter cetera,

ad Dominum respondens, dixit: *Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus est.* Arculfus itaque, qui de eodem puteo bibit aquam, de illius altitudine narrat, dicens: Ille, quem aspexi puteus altitudinis habet bis vicenas orgyias,[a] hoc est, quadraginta cubitos. Orgyia ergo sive cubitus utriusque manus a latere extensio utroque dicitur.

Sichem ergo, que & Sichema,[b] sacerdotalis quondam civitas & fugitivorum, habebatur in tribu Manasse & in monte Ephraim, ubi & ossa Ioseph sunt humata.

XX. *De quodam fonticulo solitudinis.*

Arculfus sepe memoratus quemdam in deserto lucidum aspexit fonticulum, de quo, quemadmodum traditur, bibebat sanctus Iohannes baptizator, lapideo protectum tecto, calce perlito.

XXI. *De locustis & melle silvestri.*

De eodem namque Iohanne Evangeliste scribunt: *Esca autem eius erat locuste & mel silvestre.* Idem noster Arculfus in illa solitudine, ubi Iohannes habitabat, quoddam locustarum vidit minimum genus, quarum corpuscula in modum digiti manus exilia & brevia sunt, & quia earum brevis est[c] volatus similis levium saltibus ranarum, facile in herbis capiuntur: cocte per oleum pauperum prebent victum. De *melle* vero *silvestri* hanc ab Arculfo experientiam didicimus, eo ita dicente: In eodem deserto quasdam videram arbores, quarum folia, lata & rotunda, sunt lactei coloris & saporis mellei: quorum utique foliorum natura fragilis est valde & qui ea in escam sumere cupiunt, primum manibus confricant,[d] deinde comedunt. Et hoc silvestre mel in silvis sic reperitur.

a. *Sic Gretf. correxit*; *al.* orias. — b. *L.*; *al.* Sicima. — c. *L. addit* valle, *B.* valde. — d. *L.*, *B.*, *V.*, *R.*, *C.* confringunt.

XXII. *De illo loco, in quo Dominus quinque panes & duos pifces benedixit.*

Ad quem locum nofter fepe memoratus pervenit Arculfus: cuius herbofus & planus campus, ex quo die in eo Salvator quinque millia hominum quinque panibus & duobus pifcibus faturavit, nunquam aratus eft: in quo nulla cernuntur edificia; quafdam folummodo columnas paucas Arculfus afpexit lapideas, fuper marginem illius fonticuli iacentes, de quo illi eodem biberunt, ut fertur, die, quo Dominus efurientes eos tali refectione recreavit. Qui videlicet locus citra[a] mare Galilee eft, refpiciens civitatem Tiberiadem ab auftrali plaga fibi occurrentem.

XXIII. *De mari Tiberiadis & de Capharnaum.*

Qui, ab Hierofolymis defcendentes, Capharnaum adire cupiunt, ut Arculfus refert, per Tiberiadem via vadunt recta, deinde fecus lacum Cinnereth, quod eft & *mare Tiberiadis* & mare Galilee, locum[b] fuperius memorate benedictionis per bivium[c] habent, a quo, per marginem eiufdem fupra memorati ftagni, non longo circuitu *Capharnaum* perveniunt maritimam in finibus Zabulon & Nephthalim. Que, ut Arculfus refert, qui eam de monte vicino profpexit, murum non habens, angufto inter montem & ftagnum coarctata fpatio, per illam maritimam oram longo tramite protenditur; montem ab aquilonali plaga, lacum[d] vero ab auftrali habens, ab occafu in ortum[e] extenfa dirigitur.

a. *L.*, *B.*, *V.*, *R.* contra. — b. *Sic ego*; *al.* locumque. — c. *L.*; *al.* pervium. — d. *B.* locum. — e. *L.* occafu mare mortuum.

XXIV. *De Nazareth & ecclesiis eius.*

Civitas Nazareth, ut Arculfus, qui in ea hospitatus est, narrat, & ipsa, ut Capharnaum, murorum ambitum non habet, supra montem posita; grandia tamen lapidea habet edificia, ibidemque due pergrandes habentur constructe *ecclesie: una* in medio civitatis loco super duos fundata cancros, ubi quondam illa fuerat domus edificata, in qua Dominus noster nutritus est Salvator. Hec eadem ecclesia duobus, ut superius dictum est, tumulis[a] & interpositis arcubus suffulta, habet inferius inter eosdem tumulos lucidissimum fontem collocatum, quem totus civium frequentat populus, de illo exhauriens aquam, & de latice eodem sursum in ecclesiam super edificatam aqua in vasculis per trochleas subrigitur.[b] *Altera* vero *ecclesia* in eo fabricata habetur loco, ubi illa fuerat domus constructa, in qua Gabriel archangelus ad beatam Mariam ingressus, ibidem eadem hora solam est allocutus inventam. Hanc de Nazareth experientiam didicimus a sancto Arculfo, qui ibi duabus hospitatus est noctibus & totidem diebus, & idcirco in ea diutius hospitari non poterat, quia ipsum cogebat locorum peritus Christi miles festinare, de Burgundia ortus, vitam ducens solitariam, Petrus nomine, qui inde in circuitum ad illum, in quo prius commoratus erat, reversus est solitarium[c] locum.

XXV. *De monte Tabor.*

Mons Tabor in Galilea tribus millibus a lacu Cinnereth distat, mira rotunditate ex omni parte collectus, a plaga boreali respiciens supra dictum stagnum, herbosus valde & floridus, in cuius amena summitate ampla planities, silva pergrandi circumcincta, habetur: cuius in medio campo

a. *B.* tabulis, *L.* cancris. — b. *L.*, *B.*, *Bern.* *V.* — c. *B.*, *V.* sanctum.

monachorum ineſt grande *monaſterium* & plurime eorum cellule. Nam illius montis campeſtris vertex non in anguſtum coarctatur cacumen, ſed in latitudinem dilatatur ſtadiorum viginti quatuor;[a] altitudo autem eius triginta ſtadiis ſublimatur.

In eadem quoque ſuperiori platea, non parvi edificij *terne* fundate ſunt *eccleſie* celebriores, iuxta illorum numerum tabernaculorum, de quibus in eodem ſancto monte Petrus, celeſti letificatus viſione & pavefactus, ad Dominum locutus, ait: *Bonum eſt nos hic eſſe, ſi vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum & Moyſi unum & Elie unum.* Itaque ſupra memorata monaſteriorum[b] & trium eccleſiarum edificia, cum cellulis monachorum, lapideo omnia circumveniuntur muro, ubi ſanctus Arculfus una hoſpitatus eſt nocte in eiuſdem ſancti montis celſitudine. Nam Petrus, Burgundio[c] chriſticola, & in illis terris ſemitarum eius ductor, non ipſum ſinebat in uno eodemque hoſpitio diutius immorari, feſtinationis intuitu.

Sed inter hec hoc etiam notandum, quod illius famoſi montis nomen grecis litteris ſic oporteat ſcribi per ϑ & ω longum, ϑαβὼρ, latinis vero litteris cum aſpiratione Thabor, producta *o* littera. Huius orthographia vocabuli in libris Grecitatis eſt reperta.

XXVI. *De Damaſco.*

Damaſcus civitas regalis magna, ut Arculfus refert, qui per aliquot hoſpitatus eſt dies in ea, in campo poſita lato, amplo murorum eſt ambitu circumcincta, inſuper etiam crebris turribus communita, plurima extra muros in circuitu habens oliveta, quam & magna flumina qua-

a. *B.*, *Bern.*, xxiij — b. *L.*; *al.* monaſterij. — c. *B.*, *ed.*, *L.* Burgunio, *Bern.* Burgamio.

tuor interfluentia gaudenter letificant. In qua Sarracenorum rex adeptus eſt principatum & regnat, & in honorem ſancti Iohannis Baptiſte ibidem grandis fundata eſt eccleſia. Quedam etiam Sarracenorum eccleſia incredulorum, & ipſa in eadem civitate, quam ipſi frequentant, fabricata eſt.

XXVII. *De Tyro.*

Plurimarum peragrator regionum noſter Arculfus, etiam Tyrum, Phoenicis provincie metropolim, introivit, que hebraïco & ſyro ſermone *Tſor*[a] appellatur, que nullum habuiſſe de terra introitum in grecis & latinis barbariſque hiſtoriis legitur. Sed poſtea a Nabuchodonoſor, rege Chaldeorum, iactatos eſſe aggeres nonnulli affirmant, & oppugnatione iaculis & arietibus locum fuiſſe preparatum, ac deinde inſulam factam eſſe[b] campi planitiem. Hec pulchra & nobilis valde erat, que non immerito latine interpretatur anguſta; nam eandem terre dimenſionem anguſtam habet inſula & civitas. Hec in terra Chanaan poſita, de qua mulier Chananea ſive Tyropheniſſa in Evangelio, commorata eſt.

Notandum itaque eſt, quod ſancti Arculfi de ſitu Tyri & de ſitu montis Thabor[c] relatio per omnia concordat cum his, que ſuperius de ſancti Hieronymi commentariis excerpta detulimus. Similiter & ea, que ſupra de montis Thabor ſitu & forma, iuxta ſancti Arculfi narrationem, deſcripſimus, nullo diſcrepant modo ab his, que de ſitu eiuſdem montis & mira rotunditate ſanctus Hieronymus narrat. A quo videlicet Thabor monte uſque ad Damaſcum iter ſeptem[d] dierum intereſt.[e]

a. *Mſſ.*, *ed.* Soar. — b. *B.*; & omitto. — c. *Tantum L.* de ſitu m. T. — d. *Al.* octo. — e. *L.*, *R.* quatuor.

XXVIII. *De Alexandria & Nilo flumine & crocodilis eius.*

Grandis illa civitas, que quondam metropolis Egypti fuerat, hebraïce olim No vocitabatur: urbs valde populosa, que ab Alexandro rege Macedone, eiusdem conditore, famosa Alexandria noto per universas gentes nominatur vocabulo, & magnitudinem urbis & nomen accipiens ab eodem edificatore. De cuius situ etiam Arculfus enarrans, ab his, que prius lectione didicimus, nullo discrepat modo.

Qui ab Hierosolymis descendens & ab Ioppe navigare incipiens, quadraginta dierum iter usque ad Alexandriam habuit, de qua breviter Nahum prophete sermo habetur, ita dicentis: *Aqua in circuitu eius, cuius divitie mare, aque muri eius.* Ab australi namque parte ostiis Nili fluminis cingitur, ab aquilonali vero plaga,[a] sic itaque descriptus aperte situs monstratur eius, quod, super[b] Nilum & mare posita, hinc & inde aquis ambiatur. Que quasi claustrum inter Egyptum & mare Magnum interiacet civitas, importuosa, ab externo difficilis accessu. Cuius portus ceteris difficilior, quasi ad formam humani corporis, in capite ipso & statione capacior, in faucibus vero angustior, in qua meatus maris ac navium suscipit, quibus quedam spirandi subsidia portui subministrantur. Ubi quis angustias atque ora portus evaserit, tamquam reliqua corporis forma, ita diffusio maris longe lateque extenditur. In eius dextra portus parva insula habetur, in qua maxima est turris, quam in commune Greci ac Latini ex ipsius rei usu *Pharum* vocitaverunt, eo quod longe a navigantibus videatur, ut, priusquam in portum adpropinquent, nocturno maxime[c] tempore terram finitimam sibi esse flammarum incendio cognoscant, ne tenebris decepti in

a. *Sic ego*; *al.* lacu Mareotico. — b. *Forte* inter. — c. *B.*, *G.*, *V.*, *R*; *Gretf.* noct. in sinu temp., *al.* noct. temp.

ſcopulos incidant aut ne veſtibuli limitem nequeant comprehendere. Sunt itaque illic miniſtratores, per quos ſubiectis faſcibus ceteriſque lignorum ſtruibus adoletur ignis, quaſi terre pronunciet index, portuenſium [a] faucium demonſtrans ingrediendi anguſtias, undarum ſinus & veſtibuli anfractus, ne tenuis carina perſtringat cautes & in ipſo ingreſſu inter opertos fluctibus ſcopulos offendat. Itaque directum curſum pauliſper inflecti oportet, ne cecis [b] illiſa ſaxis, ibi incurrat navis periculum. Anguſtior enim in portu aditus eſt, qui a dextra parte laterali oritur, [c] a leva vero latus eſt portus. Circa inſulam quoque inſtructe ingentis magnitudinis moles deiiciuntur, ne aſſiduo adſurgentis impetu maris inſule colliſa cedant fundamenta, atque veteri [d] iniuria ſolvantur. Unde procul dubio fit, ut in adverſo, inter ſcabras [e] rupes moleſque diſruptas canalis ille medius ſemper ſit inquietus & exaſperato tranſitu periculoſus fiat navis ingreſſus.

Amplitudo autem portuſ ſtadiorum triginta patet dimenſione, &, quamvis maxima tempeſtate, intus tutiſſimus eſt portus converſatione, qui a ſupra memoratis anguſtiis atque obiectu inſule a ſe maris repellit undas, quod per eaſdem portuenſis oris anguſtias totius portus defenditur ſinus & ſubmovetur a tempeſtatibus & placidatur a fragoribus, per quas ingreſſus exaſperatur. Nec immerito & tutamen & magnitudo portus eſt eiuſmodi, cum in eum, que ad uſum totius urbis [f] proficiant, convectari neceſſarium ſit. Nam & populi [g] innumerabilis eorum locorum ad uſum totius urbis expetunt commercia, & frugum regio eſt ferax, ceterorumque terre munerum vel negotiorum abundans, totum frumento alit atque inſtruit neceſſariis mercibus orbem terrarum. Cui ſcilicet tali

a. *Al.* protenſium, portarum f. — b. *Bern.*, ceſis. — c. *G.*, *al.* arctatur, aptatur. — d. *Codd. ſec. IX*; *al.* ventorum. — e. *Sic ego*; *al.* ſcrupeas. — f. *Ita corrigit B.*; *V.* orbis. — g. *Tantum B.*; *V.* propter.

regioni, que procul dubio pluviarum indiga eſt, *Nili irrigua* ſpontaneos imbres miniſtrant, ubi utrumque arva temperat, hoc eſt, celi ubertas & *terre fecunditas*, & ubi optime[a] nautis & agricolis ſolum uſui[b] commodum habetur. Hi navigant, illi ſerunt, iſti circumvehuntur navigiis, illi excolunt terram ſine aratro ſerentes, viantes ſine carpentis. Diſtinctam fluentis cernas regionem, & quaſi[c] quibuſdam excelſa menibus navigiorum totis domicilia terris, que Nili fluminis riparum marginibus ex utraque adherent parte. Navigabilis enim eſt uſque ad urbem, ut appellant, Elephantorum: ulterius navem procedere *catarade*, hoc eſt fluminales aquarum colles,[d] non ſinunt, non defectu gurgitis, ſed totius fluminis precipitatione[e] & quadam ruina currentium aquarum.

Sancti igitur Arculfi relatio de Alexandrie ſitu & Nili non diſcrepare comprobatur ab his, que in aliorum libris ſcripta ex lectione cognovimus. De quibus quedam brevi textu excerpta in hac preſenti deſcriptione interpoſita inſeruimus, hoc eſt, de illius importuoſitate urbis vel portuenſi difficultate, de inſula & turre in ea conſtructa, de Alexandria inter mare & oſtia fluminis Nili terminata poſitione, & de ceteris. Que procul dubio cauſa facit, ut eiuſdem civitatis locus, qui ita ex duabus coarctatus partibus ſtrangulatur, longo valde & anguſto tramitis ſpatio ab occaſu in ortum protenditur, quod etiam Arculfi narratio demonſtrat: qui, ut ipſe refert, hora diei tertia cepit intrare civitatem in menſe octobri, per longitudinem deambulans urbis, & vix ante veſpertinum tempus ad extremitatem longitudinis eius pervenire potuit. Hec longo murorum ambitu crebris inſuper turribus communitorum, per marginem fluminis & oram curvi[f] maris ambitur compoſitorum.

a. *Bern.*, *al.* opimentum. — b. *Bern.*, *G.* — c. *Bern.*, *G. om.* quaſi. — d. *Bern.*, *V.*, *B.* tolli. — e. *L.*, *al.* precipitis. — f. *B.*, *Bern.*, *V.*, *R.* culpi.

Item de parte Egypti adventantibus & urbem intrantibus Alexandrinam, ab aquilonali[a] latere occurrit grandis ſtructure eccleſia, in qua *Marcus* Evangeliſta humatus iacet: cuius ſepulcrum ante altare in orientali eiuſdem quadrangule loco eccleſie, memoria ſuperpoſita marmoreis lapidibus conſtructa, monſtratur.

Hec itaque de Alexandria, que priuſquam ab Alexandro Magno in maius aucta edificaretur, No, ut ſupra ſcriptum eſt, vocitabatur, cui, ut ſuperius dictum eſt, oſtium Nili fluminis coherens, quod Canopeum nominatur, Aſiam cum Egypto & Lybiam diſterminat. Ob cuius itaque Nili fluminis inundationem Egyptij excelſos aggeres circa ripas eius conſtruunt, qui ſi cuſtodum negligentia vel nimia aquarum eruptione rupti fuerint, ſubiacentes campos nequaquam rigant, ſed opprimunt & depopulantur.[b] Ob quam cauſam plurimi, qui plana Egypti incolunt, ut ſanctus refert Arculfus, qui, eundem fluvium in Egypto means, ſepe navigio tranſmeavit, in domibus, tranſverſis trabibus ſuffultis, aquas ſupra inhabitant.

Crocodili ut Arculfus refert, in Nilo fluvio aquatice commorantur, quadrupedes beſtie non grandes, valde edaces, & in tantum valide, ut una ex eis, ſi forte equum vel aſinum vel bovem iuxta ripam fluminis herbas carpentem invenire potuerit, ſubita irruptione emergens invadat, vel etiam, animantis unum pedem mordens & ſub aquas trahens, penitus totum devoret animal.

a. *Al.* & propinquo. — b. *Sic ego; al.* populantur.

* * *

LIBER TERTIUS

CAPITULA.

I. *De Conſtantinopolitana civitate.*

Arculfus ſepe memoratus, ab Alexandria reverſus, per aliquot dies in Creta hoſpitatus eſt inſula &, ab ea navigans, Conſtantinopolim appetivit, in qua per aliquot demoratus eſt menſes. Que procul dubio Romani eſt metropolis imperij, undis maris[a] circumdata, excepta aquilonali parte illius, quod, quadraginta[b] mare millibus paſſuum a mari Magno erumpens, a muro vero Conſtantinopoleos uſque ad oſtia Danubij fluminis ſexaginta[c] millibus hoc idem protenditur mare. Hec itaque imperatoria civitas, non parvo murorum ambitu per duodecim millia paſſuum circumcincta, angulus iuxta ſitum maris habens per maritimam, ut Alexandria ſive Carthago, conſtructa oram &, ad Tyri ſimilitudinem, crebris inſuper turribus communitos muros, domos intra civitatis menia habet numeroſas: ex quibus plurime mire magnitudinis, lapidee,[d] ad inſtar Rome habitaculorum fabricate,[e] conſurgunt.

a. *Mſſ.*; *al.* undique mare. — b. *Al.* lx. — c. *Al.* xl. — d. *L.* miro m. lapide. — e. *G.*, *Gretſ.* habitate.

II. *De conditione eiusdem civitatis.*

De cuius conditione hanc traditionem cives a maioribus promulgatam enarrant, dicentes: Imperator Constantinus, infinita hominum multitudine congregata & undique infinitis sumtibus pene nuditate omnium civitatum collectis, urbem sui participem nominis in Asie parte, hoc est, in Cilicia, interiecto mari, quod in illis finibus inter Asiam & Europam disterminat, edificare cepit. Quadam vero nocte, cum innumerabiles operariorum exercitus per immensam castrorum longitudinem[a] in papilionibus dormirent, omnia ferramentorum genera, quibus diversorum operum artifices uti consueverant, subito quomodo sint sublata, nescitur. De quorum subitanea & occulta[b] sublatione, cum primo mane ad ipsum imperatorem Constantinum plurimi operatores, mestitia molestati, querimoniam detulissent, rex consequenter inquirit ab eis, dicens: Si alias res de castris subtractas audistis? Nullas, inquiunt, exceptis omnibus operum ferramentis. Tunc deinde rex precipit, inquiens ad eos: Ite citius, & circumeuntes ultra citraque per maritimas regionum oras conterminarum, lustrate, &, si in aliquo agrorum loco forte vestra reperietis ferramenta, ibidem interim ea custodite, & illa huc non reportetis, sed ad me aliquos ex vobis reverti facite, ut pro certo scire possim de ferramentorum repertione.

Quibus auditis, operarij absequuntur sermonibus a rege dictis, & exeuntes secuti[c] fuerant iussum, lustratis hinc & inde ponto vicinis agrorum terminis. Et ecce in Europe parte, ultra mare, ferramentorum congeriem repererunt inter duo maria in uno congregatam loco. Quo reperto, ad regem ex eis aliqui veniunt remissi, &

a. *L.* latitudinem. — b. *Al.* improvisa. — c. *Mss.*; *al.* sicuti.

inventa nunciant ferramenta in tali loco. Quo comperto, rex continuo tubicines per castrorum circuitum tubis iubet canere & exercitum movere castra, dicens: Emigremus hinc ad edificandam civitatem in loco nobis divinitus designato; simulque, preparatis cum universo exercitu navibus, ad locum repertorum ferramentorum transfretavit, quem videlicet locum in tali eorum translatione cognovit sibi a Deo preparatum designari. In quo continuo civitatem condidit, que composito nomine ex proprio eius vocabulo & appellativa civitatis greca nominatione Constantinopolis[a] vocitatur, ut conditoris vocamen[b] in priore talis inhereat compositionis parte.

Hec de situ & conditione illius regie urbis descripta sufficiant.

III. *De illa ecclesia, in qua crux Domini habetur.*

Ceterum de celeberrima eiusdem civitatis rotunda mire magnitudinis lapidea ecclesia silere non debemus. Quo, ut sanctus Arculfus refert, qui eam non brevi frequentavit tempore, ab imo fundamentorum in tribus consurgens parietibus triplex supra illos altius sublimata, rotundissima & nimis pulcra simplici consummatur culminata camera. Hec arcubus suffulta grandibus, inter singulos supra memoratos parietes latum habet spatium, vel ad inhabitandum vel ad exorandum Deum aptum & commodum. Interioris domus aquilonali in parte pergrande & valde pulcrum monstratur armarium, in quo capsa habetur recondita lignea, que similiter ligneo superclauditur operculo: in qua illud salutare habetur reconditum crucis lignum,[c] in quo noster Salvator pro humani generis salute suspensus est. Que videlicet predicabilis capsa, ut sanctus

a. *R.* Κονσταντηνοπολις. — b. *Al.* vocabulum. — c. *B.* capsa habetur reconditum crucis lignum; *Bern.* habetur recondita, in qua illud.

refert Arculfus, in tribus continuis diebus poſt expletum annum ſuper aureum altare[a] cum tali pretioſo elevatur theſauro. Quod utique altarium in eadem habetur rotunda eccleſia, duos longitudinis habens cubitos & unum latitudinis. In ternis, inquam, tantummodo anniverſarij ſibi ſuccedentibus diebus dominica crux ſuper altare elevata ponitur, hoc eſt, in cena Domini, quo die imperator &, exercitus militum, eccleſiam intrantes & ad illud accedentes altare, aperta illa ſacroſancta capſella,[b] ſalutarem oſculantur crucem.

Primus ante omnes imperator orbis illam inclinato oſculatur vultu, deinde, iuxta conditionum vel etatum ordinem unus poſt unum accedens, honorabile oſculatur patibulum. Proinde craſtino die, hoc eſt, ſexta feria ante paſcha, regina,[c] matrone & omnes populi mulieres ſupra memorato ordine accedunt & cum omni veneratione oſculantur. Tertio die, hoc eſt ſabbato paſchali, epiſcopus & univerſus poſt eum clerus cum timore & tremore & omnigena honorificentia accedunt ordinatim, victoriale oſculantes lignum, in ſua poſitum capſa. Finitiſque ſanctis & letificis talibus ſacroſancte crucis oſculationibus, illa venerabilis capſa clauditur, & ad ſuum cum tali honorifico theſauro reportatur armarium.

Sed & hoc non negligenter intuendum, quod non duo, ſed tria ibidem crucis habeantur brevia ligna, hoc eſt, tranſverſum lignum, & longum inciſum & in duas equas diviſum partes, e quibus tripartitis honorabilibus lignis, quando illa aperitur capſa, miri odoris fragrantia, ac ſi omnium florum inibi collectorum, mirabilis plena ſuavitate exoritur, ſatians & letificans omnes in propatulo intra illius eccleſie parietes interiores poſitos, qui eodem temporis ſpatio intrantes ſtant; nam de nodis[d] eorum-

a. *Bern.* ſub altare ereum. — b. *Gretſ.* capella. — c. *Sic ego, al.* regine. — d. *B.* nam & nobis, *G.* de nobis.

dem trinalium lignorum liquor quidam odorifer, quasi in similitudinem olei expressus, talem facit universos intrantes ex diversis gentibus congregatos supra memoratam sentire suavissimi odoris fragrantiam. Cuius videlicet liquoris, si etiam parvula quedam stillula[a] supra egrotantes imponatur, qualicumque languore vel morbo molestati leviter recuperant sanitatem.

Sed de his ista sufficiant.

IV. *De sancto Georgio confessore.*

Arculfus, homo sanctus, qui nobis hec omnia de dominica cruce narravit, quam ipse propriis conspexit oculis & osculatus est, etiam nobis de quodam confessore,[b] Georgio nomine, narrationem contulit, quam in Constantinopolitana urbe a quibusdam expertis didicit civibus, qui, hoc modo narrare soliti, eidem dicebant.

In Diospoli civitate, cuiusdam confessoris Georgij in quadam domo statuta[c] marmorea[d] columna, contra quam alligatus persecutionis tempore flagellatus est, formulaque depicta est, qui tamen post flagellationem, e vinculis absolutus, multis vixit annis. Quadam vero die, cum quidam duri cordis & incredulus humuncio in equo sedens eandem domum intrasset & vidisset marmoream columnam, ab his, qui ibidem erant, interrogabat, dicens: Cuius est hec imago in marmorea columna formata? Quibus respondentibus & dicentibus: Georgij confessoris hec figura est, qui ad hanc vinculatus & castigatus est columnam. Quo audito, ille stolidissimus homunculus, valde iratus contra insensibilem rem, sancti confessoris formulam, instigante diabolo, lancea percussit. Que videlicet eiusdem adversarij lancea, quasi per globum nivis,[e]

a. *B.*, *V.*, *R.* stipula. — b. *Mss.*, *al.* martyre. — c. *Bern.*; *al.* statua. — d. *Mss.* *add.* in. — e. *B.* nimis.

mollem, mirum in modum facile penetrans, lapideam illam perforavit columnam exteriori parte eius, cuius ferrum interius inherens retentum eſt, nec umquam ullo modo retrahi potuit. Haſtile autem eius ad ſancti confeſſoris colliſum marmoream formulam exterius confractum eſt. Illius quoque miſelli homuncionis equus, in quo ſedebat, eodem momento ſub eo in pavimento domus cecidit mortuus. Ipſe autem ſimul miſellus in terram cadens, manus in illam marmoream miſit columnam, eiuſque digiti, quaſi in pollen[a] vel lutum intrantes, in eadem impreſſi columna inheſerunt. Quod videns miſer, qui retrahere denos duarum digitos manuum ad ſe non poterat, & in marmorea ſancti confeſſoris inherentes formula colligatos inſertos, nomen Dei eterni & eiuſdem confeſſoris, agens penitentiam, invocat &, ut ab eodem abſolveretur vinculo, illacrimatus precatur. Quam eius lacrimoſam penitentiam miſericors Dominus ſuſcipiens, qui non vult peccatoris mortem, ſed ut convertatur & vivat, non ſolum ab ipſo preſenti marmoreo viſibili abſolvit vinculo, ſed etiam a peccatorum inviſibilibus alligamentis fide ſalvatum ſubveniens, miſericorditer liberavit.

Hinc itaque manifeſte oſtenditur, quante & qualis honorificentie fuerit apud Deum Georgius, inter tormenta confeſſor, cuius thoracidam[b] in re natura impenetrabili penetrabilem penitentia[c] fecit, lanceamque adverſarij eque impenetrabilem mirabiliter fecit penetrabilem, digitoſque eiuſdem homunculi infirmos in eadem natura impenetrabiles potenter penetrabiles fecit, quos in marmore vinculatos primo[d] & ipſe durus retrahere non potuit, ſed eodem momento valde perterritus & exinde mitigatus, penitens, Deo miſerante,[e] retraxit. Mirum dictu,

a. *B.* polline, *Bern.* poline, *G.* paludem, *al.* palme, politice. — b. *Al.* toraciam, toraclicam, thoracletam. — c. *Bern.*, *al.* potentia. — d. *Bern.*, *Gretſ.* primule. — e. *Al.* donante.

usque in hodiernum diem eadem bis quinorum eius vestigia digitorum apparent usque ad radices in marmorea insertorum columna, in quorum loco sanctus Arculfus suos denos proprios inseruit digitos, similiter ad radices usque intrantes. Eiusdem quoque homunculi sanguis equi, cuius coxa in pavimento mortui cadentis in duas confracta est partes, nullo modo ablui aut deleri potuit, sed indelebilis in pavimento domus usque ad nostra permanet tempora idem equinus cruor.

Aliam quoque de eodem Georgio confessore certam relationem nobis sanctus Arculfus intimavit, quam ab expertis quibusdam satis idoneis narratoribus in supra memorata Constantinopoli urbe indubitanter didicit, qui de illo sancto confessore pronunciare soliti erant, dicentes: Quidam homolus secularis, Diospolim civitatem in equo sedens ingressus, eo in tempore, quo ad expeditionem faciendam multa populorum millia undique conveniebant collecta, illam accedens intravit domum, in qua supra memorata marmorea exstat columna, in fronte[a] sancti confessoris Georgij habens depictam imaginem, ad quam quasi ad presentem Georgium loqui cepit, dicens: Me tibi, Georgi confessor, & meum commendo equum, ut, per orationum virtutem tuarum ab universis bellorum atque morborum aquarumque periculis liberati, ambo ad hanc usque urbem post expeditionis tempus incolumes reversi perveniamus, & si tibi ita Deus misericors nostram reversionem donaverit prosperam, secundum oblationem[b] nostre parvitatis, ego hunc meum, quem valde amo, equum, ipsum tibi pro munere donandum offeram in conspectu tue assignaturus formule. Quibus sermunculis ocius terminatis, domum egressus, inter exercitus multitudinem cum ceteris contubernalibus commeans, idem homuncio in expeditionis

a. *B*; *al.* se *pro* fronte. — b. *Al.* optionem.

comitatu emigrat: qui, poſt multa & diverſa belli pericula interque miſella plurimorum millia homunculorum, que conſtrata[a] diſperierant, ipſe in eodem ſuo ſedens dilecto equo ab omnibus infeſtis caſibus iuxta memoratam talem exemtus commendationem, chriſticole Georgio Deo condonante, ad Diſpolim proſpere revertitur, illamque domum, in qua eiuſdem ſancti confeſſoris habebatur imago, ſecum deferens aurum in equi pretium ſui, gaudenter intrat, ſanctumque Georgium, ac ſi preſentem, alloquitur, dicens: Sancte confeſſor, Deo eterno gratias refero, qui me per[b] tue celſitudinem firmitudinis & orationis ſoſpitem reduxit. Propterea hos tibi viginti ſolidos auri affero, equi pretium mei, quem, tibi primum commendatum, mihi uſque in hodiernum diem conſervaſti. Hec dicens, ſupra deſcriptum auri pondus ante pedes ſancte formule confeſſoris deponit, plus equum amans quam aurum, & egreſſus foras, ingeniculatione expleta, tale iumentum ſupra ſedens ad emigrandum inſtigat quidem, ſed nullo modo moveri potuit.

Quod ille homunculus videns, deſcendit de equo, reverſuſque domum intrat alioſque decem affert ſolidos, inquiens: Sancte confeſſor, manſuetus quidem mihi equiti tutor in expeditione inter pericula fuiſti; ſed, ut video, durus & avarus es in commercia equi. Hec dicens, decem ſuper viginti ſolidos adiiciens, ad ſanctum dicit confeſſorem: Et hos tibi addo ſolidos, ut mihi placabilis fias, & meum ad ambulandum reſolvas equum. Hoc dicto, regreſſus, iterum aſcendens equum ad meandum incitat, qui quaſi infixus in eodem ſtabat loco, nec etiam unum poterat movere pedem. Quid plura? Poſt equi aſcenſum deſcenſumque per quatuor ſingulas vices, intrans domum, decem ſecum ſolidos afferens & ad immobilem reverſus

a. *Ed.*, *mſſ.* conſtituta. — b. *V.* per tot & tanta pericula tue virtute orationis.

equum,[a] huc atque illuc currebat, & tamdiu illius equus nulla inſtigatione moveri poterat, uſquequo numerus ſolidorum ſexaginta adimpleretur ſimul congregatorum. Tum deinde ſupra commemoratum repetit ſermonem de ſancti confeſſoris manſueta humanitate & tuta in expeditione cuſtodia, & de eius quaſi duritia vel etiam in commerciis avaritia commemoranſque talia verba, ut fertur, & poſt quaternales ſingulas vices, in domum reverſus, repetebat, ad ultimum hoc modo ſanctum alloquitur Georgium, dicens: Sancte confeſſor, nunc tuam pro certo cognoſco voluntatem. Hec itaque iuxta id, quod deſideras, totum auri pondus, videlicet ſexaginta ſolidos, tibi munus offero, ipſum quoque meum equum, quem tibi prius promiſeram propter expeditionem condonandum; nunc tibi, licet inviſibilibus alligamentis vinculatum, condono, ſed mox, ut credo, reſolvendum per tuam in Domino honorificentiam. Hoc terminato ſermone, egreſſus domum, eodem hore momento abſolutum reperit ipſum, quem, ſecum ducens in domum, ſancto donatum aſſignavit confeſſori in conſpectu imaginis ipſius, indeque letabundus Chriſtum magnificans diſceſſit.

Hinc manifeſte collegitur, *quodcumque Domino conſecratur, ſive homo erit, ſive animal*, iuxta id, quod in Levitico ſcriptum eſt libro, nullo modo redimi poterit aut mutari: nam ſi *quis mutaverit, & ipſum quod mutatum eſt & illud, pro quo mutatum eſt, conſecratum erit Domino*, & non redimetur.

V. *De imagine ſancte Marie.*

Arculfus ſepe memoratus & de ſancte matris Domini thoracida[b] certam nobis relationem, quam in Conſtan-

a. *G.*, *Gretſ. add.* iterum in domum regreſſus. — b. *R.* imagyne.

tinopolitana urbe ab expertis quibuſdam teſtibus didicit, indubitanter enarravit, inquiens: In eadem metropolitana civitate imago beate Marie in brevi tabula figurata lignea, in pariete cuiuſdam domus ſuſpenſa pendebat, de qua cum quidam ſtolidus & duricors homo percunctaretur, cuius eſſet imago, a quodam reſpondente didicit, quod eſſet ſancte Marie ſemper virginis figura faciei. Quod audiens ille Iudeus incredulus, diabolo inſtigante, eandem de pariete valde iratus tulit imaginem, & ad vicinam cucurrit domum, ubi humana ſtercora, per longarum foramina tabularum, egeſta ſupra ſedentium ventribus, egeri ſolent: ibidemque, ob Chriſti ex Maria nati dehonorationem, imaginem matris eius per foramen ſuper humanum ſtercus inferius iacens proiecit, & ipſe ſuperſedens, per idem foramen alvum purgans, proprij ſtercus ventris ſuper thoracidam beate Marie paulo ante inibi depoſitam dimittens, ſtolidiſſime agens perfudit, & poſt turpiſſimam illam ventris purgationem ille infeliciſſimus diſceſſit homo. Quid vero poſtea geſſerit, aut quomodo vixerit, vel qualem vite terminum habuerit, incompertum habetur. Igitur, poſt illius diſceſſum maligni, alius de Chriſtianorum plebe ſuperveniens felix homo, zelotypus dominicarum rerum, & ſciens quod factum fuerat, imaginem ſancte Marie requiſivit, &, inter humana ſtercora abſconditam inveniens, ſublevavit, & diligenter lavans aquis emundavit mundiſſimis, ſecumque in domo honorifice collocatam habuit. Mirum dictu, ex eadem beate Marie imaginis tabula verum ebulliens deſtillat ſemper oleum, quod Arculfus, ut referre ſolet, propriis conſpexit oculis. Hoc mirabile oleum honorem proteſtatur Marie matris Ieſu, de quo pater ait: *In oleo ſancto meo linivi eum*. Item Pſalmigraphus ad ipſum filium Dei loquitur, dicens: *Unxit te Dominus Deus tuus oleo letitie pre participibus tuis*.

Hec itaque que ſuperius de Conſtantinopoleos ſitu & conditione, necnon & de illa rotunda eccleſia, in qua ſalutare Lignum habetur, diximus,[a] & cetera, que ab ore ſancti ſacerdotis Arculfi intente didicimus: qui in eadem permaxima[b] Romani imperij civitate a paſchali ſolemnitate uſque ad Dominicum permanſit natalitium. Poſtea exinde Romam appetivit & navigavit.

VI. *De monte Vulcano.*

Quedam inſula in mari magno habetur ad orientalem plagam, duodecim[c] millibus a Sicilia diſtans, in qua Vulcanus mons, quaſi tonitruum, totis diebus ac noctibus in tantum intonat, ut Sicilie terra longius poſita terrifico tremore ſubmoveri putetur, ſed magis ſexta feria & ſabbato intonare videtur: qui omni tempore, noctibus flammare monſtratur, diebus vero fumare. Hec mihi Arculfus ſcribenti de eodem dictavit monte, qui propriis illum oculorum adſpexit obtutibus, nocte ignitoſum, die vero fumoſum; eius tonitrualem ſonitum propriis aurium audivit auditibus, in Sicilia per aliquos hoſpitatus dies.

VII. *Epilogus.*

Obſecro itaque eos, quicumque hos breves legerint libellos, ut pro eodem ſancto ſacerdote Arculfo divinam precentur clementiam, qui hec de ſanctis experimenta locis, eorum frequentator, libentiſſime nobis dictavit, que & ego, quamlibet inter laborioſas & prope inſuſtentabiles tota die undique conglobatas eccleſiaſtice ſol-

a. *Addo* diximus. — b. *B.*; *al.* primaria. — c. *G.* xiiij.

licitudinis occupationes conſtitutus, quamvis vili ſermone deſcribens, declaravi. Horum ergo lectorem admoneo experimentorum, ut pro me miſello peccatore, eorumdem caraxatore, Chriſtum iudicem ſeculorum exorare non negligat.[a]

a. *In B. deeſt epilogus, in V. autem operi premittitur.*

* * *

ARCULFI RELATIO ALTERA

(Ex cod. Caduinensi.)

Incipit iter Arculfi episcopi de gente Gallorum.

ARCULFUS sanctus episcopus, gente Gallus, diversorum locorum remotorum verax longe iudex & satis idoneus testis, mihi Addamnano hec universa retulit, que diligenter universa scribere curavi. Prius de situ Ierusalem, cuius murorum ambitum circuiens octoginta quatuor numeravit turres & portas sex. Prima porta David, ab occidentale parte montis Sion; secunda porta vie Villonis; tercia porta Sancti Stephani, ubi lapidatus est; quarta porta Beniamin; quinta porta que est parva, ubi per gradus properatur usque ad vallem Iosaphat; sexta porta Thecuitis. Hic est ordo portarum & turrium. In media civitate est valde grandis ecclesia, tota lapidea, mira rotunditate collocata, quam sustentant duodecim mire magnitudinis columpne, in cuius medio spatio huius interioris domus rotundum est monumentum Domini, in petra excisum quasi tugurium, in quo possunt terni homines stantes orare. Et quamvis tota domus illa monumentum Domini appelletur, Sepulcrum tamen proprie dicitur ille locus tugurioli qui est in aquilonari parte monumenti, in quo Dominicum corpus involutum linteaminibus iacuit. A pavimento usque ad Sepulcrum Domini ubi iacuit altitudo quatuor digitorum habere dinoscitur altitudinem. In quo Sepulcro die & nocte duodecim lampades, iuxta numerum duodecim apostolorum, semper ardentes lucent. Alia est vero pergrandis ecclesia ad orientem versa in illo fabricata loco, que hebraice Golgotha vocatur, latine autem Calvarie mons, in qua passus est Salvator mundi. In vicina vero orientali parte coheret basilica a rege Constantino magno cultu constructa que *martirium* appellatur, in eo loco ubi crux Domini, cum aliis latronum, sub terra abscondita est. Inter has duas ecclesias est ille famosus locus, ubi Abraam patriarcha altare composuit super struem lignorum, ut immolaret Ysaac filium suum. Illuc itaque mensa habetur lignea, super quam pauperum helemosine afferuntur. Inter has namque ecclesias est placiola marmorata usque ad basilicam Constantini & usque ecclesiam Golgotanam, que valde pulcherrima est. In medio vero civitatis est columpna statuta, in loco ubi mortuus iuvenis cruce Domini superposita revixit. Mira res, quia in estivo tempore meridianis horis, quando solsticium est, umbram non facit; solsticio autem transacto, post tres dies umbram primum facit. Post

hoc sanctus Arculfus Sancte Marie ecclesiam in valle Iosaphat frequentavit. Cuius duppliciter inferior pars sub lapideo tabulato mirabili rotunditate structura est fabricata; in cuius orientali parte altare habetur; ad dexteram vero eiusdem partis, sancte Marie saxeum inest vacuum sepulcrum, in quo aliquando sepulta requievit. Sed de eodem sepulcro quomodo vel quo tempore aut a quibus personis sanctum corpusculum eius sit sublatum, vel in quo loco resurrectionem expectat nullus, ut refert Ieronimus, pro certo scire potest. Hanc inferiorem rotundam Sancte Marie ecclesiam intrantes, illam vident petram ad dexteram parietis insertam, supra quam Dominus oravit ad Patrem flexis genibus, ante horam traditionis. In qua videlicet petra, vestigia duorum genuum eius quasi in cera mollissima profundius impressa cernuntur. Deinde non longe ab ecclesia Sancte Marie, in qua ipsius sepulcrum cernitur, in eadem valle Iosaphat, turricula quedam lapidea ad dexteram coheret partem de rupe excisa & separata a monte Oliveti, in qua intrinsecus ferramentis cavata duo monstrantur sepulcra, quorum unum Simeonis est iusti, qui Dominum suscepit in ulnis, alter vero est Ioseph, sancte Marie sponsi & Domini nutritoris. In latere vero montis Oliveti quedam est spelunca haut procul ab ecclesia Sancte Marie in eminentiori loco contra vallem Iosaphat, in qua duo profundissimi habentur putei, quorum unum sub monte in altum infinita profunditate productus extenditur, alter vero in spelunce pavimento, cuius vastissima, ut fertur, cavitas in profundum dimersa descendens recto tractu dirigitur; qui duo putei semper clauduntur. In eadem spelunca sunt quatuor lapidee mense, quarum una est iuxta introitum spelunce Domini Ihesu; cui procul dubio mense sedes ipsius adheret ubi cum duodecim apostolis recumbere ad manducandum solitus sepe erat. Illius vero putei os clausum, quem in pavimento spelunce inesse super descripsimus, apostolorum mensas proprias habere monstratur. Porta namque David montis Sion molli clivo ab occidentali adheret parte. Per eandem portam de civitate egredientibus ad sinistram habetur fons lapideus per vallem in austrum recto directus tramite, arcibus suffultus. Per hanc portam ab Ierusalem usque ad civitatem Samuhelis que Ramatha nominatur & usque ad Cesaream Palestine necnon & usque Gazam iter habetur. Iuxta prefatam portam ille vicinus habetur locus, ubi Iudas Scariotis laqueo se suspendit. Ibidem & grandis hodieque monstratur ficus ubi se illaqueatus pependit, sicut Iuvencus presbiter versidicus cecinit:

Informam rapuit ficus de vertice mortem.

Dehinc sanctus Arculfus scribit de loco illo ubi cenavit Dominus cum discipulis suis & ubi Spiritus Sanctus in die sancto Pentecosten descendit super apostolos, ubi grandem basilicam dicit esse constructam in vertice montis Sion, que apostolica ecclesia appellatur. Illuc cernitur columpna ubi flagellatus est Dominus, monstraturque illuc

petra ſupra quam ſanctus Stephanus lapidatus eſt; ad occidentalem partem alia extat eccleſia, ubi in pretorio Pilati auditus eſt Dominus. Nunc de monte Oliveti dicenda ſunt. In prefato monte nulla arborum genera, exceptis vitibus & olivis, ut refert ſanctus Arculfus, reppe起 poſſunt; ſegetes vero frumenti & ordei in valle late conſurgunt. Non enim brucoſa, ſed herboſa & florida illius terre qualitas demonſtratur. Altitudine autem altitudini montis Syon equalis eſſe videtur. Inter hos duos montes vallis Ioſaphat a ſeptentrionali plaga in auſtrali parte porrecta monſtratur. In ſummitate vero montis Oliveti grandis eſt eccleſia, de qua Dominus ad celos aſcendit. Que rotunda eſſe cernitur, ſine tecto ad celum ſub aere nudo aperta patet, ut ille locus ſemper patulus appareat, unde Dominus in celum in nube ſublevatus eſt. In pavimento vero unde aſſumptus eſt, ſacra eius veſtigia cernuntur impreſſa. In orientali vero parte eiuſdem eccleſie, ſub anguſto protectum tecto, altare conſtructum extat. Deinde Bethanie campum magna olivarum ſilva circumdatum ſanctus Arculfus circuivit; ubi grandem baſilicam dicit eſſe edificatam ſuper ſpeluncam, de qua Dominus Lazarum quatriduanum mortuum ſuſcitavit. In auſtrali vero parte Bethanie in iam dicto montis Oliveti loco eccleſiam vidit fundatam, in quo loco Dominus ad diſcipulos ſuos habuit ſermonem. Et quamvis tres Evangeliſte ſermonem illius quem habuit tunc ad diſcipulos deſcribant, ſpecialius tamen ſcribit de eo Matheus dicens: *Sedente autem eo ſuper montem Oliveti, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius ſecreto, dicentes: Dic nobis quando hec erunt & quod ſignum adventus tui ac conſummationis ſeculi?* De perſonis interrogantium hic Matheus tacuit, ſed Marcus non tacet qui ita ſcribit dicens: *Interrogabant eum ſeparatim Petrus & Iacobus, Iohannes & Andreas, ſicut prius loquitur, quibus reſpondit: Videte ne quis vos ſeducat. Multi enim venient in nomine meo dicentes: Quia ego ſum,* & cetera ſequentia, que de ſeculi conſummatione Matheus prolixo ſermone proſequitur uſque ad eum locum, ubi ex verbis Domini oſtendit, ſcribens: *Quia factum eſt cum conſummaſſet Ihesus ſermones hos, dixit: Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet.* Aperte ergo demonſtrat Dominum in die quarta feria, reſtante biduo uſque ad Paſcha, primo azimorum die, ad interrogantes ſermonem prolixum fuiſſe loquutum. In hoc itaque loco magna habetur eccleſia in honore. De ſudario ſacro Domini, quod in ſepulcro ſuper capud & corpus ipſius fuit, ſancti Arculfi relatione cognovimus; quam Iheroſolimitanus populus veram eſſe proteſtatur, quam ipſi ſepius pronunciaverunt ita dicentes: Ante annos tres ſanctum linteolum Iudeus fidelis poſt eius reſurrectionem furatus eſt & multis diebus apud ſe occultavit. Cumque in extremis conſtitutus, morti proximus eſſet, duobus filiis ſuis dixit: O filij mei, quis ex vobis erit qui fideliter hunc Dominicum linteolum ſuſcipere voluerit. Quibus auditis, unus qui genitoris divitias ſuſceperat ſub teſtamento commendatas, prefatum ſudarium ſuſcepit atque germano fratri vendidit. Mirum dictu, ex illa die omnes divitie eius decreſcere ceperunt

& universa que habuit diversis casibus perdita, ad nichilum redacta sunt. Alter vero filius beatus qui sudarium Domini pretulit omnibus patrimoniis, ex qua die illud de venditoris germani manu accepit, terrenis opibus, Deo donante, est ditatus, nec tamen fraudatus est celestibus. Ita hoc Dominicum sudarium hereditario iure fidelibus usque ad quintam commendabant generationem. Sed post quintam generationem, multis processibus transactis, eiusdem cognationis deficientibus heredibus, sacrum linteum in manus infidelium devenit Iudeorum. Et quamvis indigni tali munere, amplexi sunt tamen honofice &, donante Deo, valde divites facti sunt. Iudei vero qui crediderant in Domino, hoc certa ratione cognoscentes, ceperunt cum infidelibus Iudeis de sudario Domini contendere fortiter, totisque viribus illud appetentes in manus accipere. Que contencio Hierosolimitanos in duas divisit partes, fideles & incredulos. Pro qua re, Sarracenorum regem qui vocabatur Nauuias fideles & increduli interpellabant. Qui convocans Iudeos, dixit ad illos: Sacrum quod habetis sudarium date in manu mea. Qui regis verbo obtemperantes, statim detulerunt; quod rex cum magna reverentia suscipiens, coram omni populo rogum fieri iussit. Tunc surgens prefatus rex & accedens ad ipsum rogum, ad utrasque partes dixit discordes: Christum quem dicitis, qui passus est pro humano genere, hoc sudarium quod super caput & corpus suum habuit inter vos contendentes per flammam iudicet ignis, ut sciamus cui de vobis tale donum condonare dignatur. Hec dicens, sacrum Domini sudarium proiecit in flammas; quod nullo modo ignis tangere potuit, sed intactum de rogo surgens in sublime sublatum est & quasi inter duos de summis prospiciens, Deo gubernante, ad partem Christianorum declinans pervenit. Qui Deo gratias, elevatis ad celum manibus, agentes & humiliter inclinantes, sudarium Domini cum magna honorificentia suscipiunt, canentesque laudes Deo Iherosolimam deferunt & in scrinio ecclesie recondunt. Quod noster frater Arculfus vidit & osculatus est, mensuram habens longitudinis quasi octo pedes.[a] Hec de Iherosolimis scripsisse sufficiat. Nunc de Bethleem

a. *Hec, in margine codicis, manu quadam sec.* XV *exarata leguntur:* « Postea vero ab episcopo Anicienfi, qui in partibus ultramarinis transfretaverat, est habitum; & illuc ipse moriens cuidam suo sacerdoti tradidit. Dictus sacerdos cum esset supra mare veniens, etiam mortuus est, relinquens preciosum munus cuidam clerico servienti suo. Hic cum esset in finibus Petragorensium, unde erat natus, posuit Dominicum sudarium in quadam ecclesia sibi commendata, que erat prope Caduinum sita. Ac non multo post quadam die recesserat ab ecclesia, & ignis accensus est in villula[1] simulque in sepedicta ecclesia, & combussit quicquid invenit; scrinium vero quod erat prope altare in

[1] *Ed.* proxima.

que parrochia eſt Ieruſalem pauca ſcribenda ſunt. Bethleem civitas non tam ſitu grandis, ſicut nobis Arculfus retulit, qui eam frequentavit, ſed ideo glorioſa quia Dominus noſter ex beata Maria ſemper virgine eſt naſci dignatus. Eſt namque in dorſo montis ſita, que ex omni parte vallibus circumdatur & ſuper terre dorſum ab occidentali plaga in orientalem plagam quaſi mille paſſibus porrigitur. Qui murus, ſine turribus in montis ſupercilio conſtructus eſt. In orientali vero extremo angulo quaſi quedam naturalis ineſt ſpelunca, que preſepe Domini nominatur in quo Dominum reclinavit mater. Alius vero in ſupradicto loco proprior locus habetur, ubi conſtructa eſt lapidea domuncula, ubi Dominus natus eſſe creditur. Extra murum vero eſt lapis in quo effuſa fuit aqua de vaſculo, ubi ablutum fuit ſacrum eius corpuſculum; que undula ex eadem die uſque ad noſtra tempora per multos ſeculorum circuitus puriſſima monſtratur limpha, ſine ulla defectione vel diminutione. Sepulcrum vero David regis extra murum civitatis in valle contigua eſt poſitum, ubi eſt eccleſia fundata que in parte aquilonari monticulo coheret; quod in parte meridie eiuſdem eccleſie pavimento ſine aliquo ornamento habetur, ſuperpoſitam lapideam habens piramidem. De ſepulcro quoque ſancti Iheronimi nobis inquirentibus reſpondit: Sepulcrum ſancti Iheronimi de quo inquiritis, ego ipſe Arculfus conſpexi, quod in alia habetur eccleſia que extra eandem civitatem in valle eſt fabricata, que in meridiano latere ſupra memorati monticelli dorſo eſt ſita. Monumenta vero trium illorum paſtorum in eccleſia frequentavi iuxta turrem Ader, quos in eodem loco naſcente Domino prope turrem gregis angelice vocis claritas circumdedit, ubi habetur eccleſia nobiliter fundata. De ſepulcro vero Rachel percunctantibus nobis, Arculfus ita reſpondit: Sepulcrum Rachel pergentibus Bethleem quinque milibus ab Ieruſalem in eiuſdem vie extremitate ab occidentali parte, hoc eſt in dextro latere pergentibus Hebron, lapidea circumdatum piramide eſt collocatum, ubi & titulus nominis eius hodie monſtratur, quem Iacob maritus eius ſuper illud errexit. Hebron, que & Mambre, murorum non habet ambitum; ſolummodo ruine eius monſtrantur. In orientali vero plaga occurrit ille ager ſpelunce dupplicis reſpiciens Mambre, quem emit Abraam ab Ephron Etheo in poſſeſſionem. In huius agelli valle ſepulcra ſunt

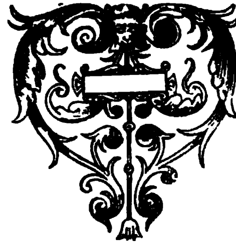
quo ſervabatur ſudarium, omnino non tetigit. Audito hoc, aliqui de fratribus, qui de novo morabantur in loco Cadunij, properaverunt illuc & cum inveniſſent ſcrinium, vi fregerunt, &, accepto barleto, ubi erat Dominicum ſudarium, ſecum citius aſportaverunt & in monaſterio ſuo repoſuerunt circa annum Domini milleſimum centeſimum duodecimum.[1] Clericus vero non inveniens theſaurum, perrexit apud Caduinum[2] & cum non poſſet recuperare,[3] induit habitum monachalem, & quamdiu vixit, quod prius habuerat ibidem cuſtodivit. »

[1] *Ed.* mcxvij. — [2] *Ed. ad.* monaſterium. — [3] *Ed. ad.* petiit &.

quatuor patriarcharum: Abraam, Yſaac & Iacob & Adam primi hominis, quorum plante pedum, non ſicut in aliis regionibus converti moris eſt, ſed ad meridiem verſe & capita contra aquilonem poſita ſunt; qui locus quadrato ambitur muro; ſed ſepulcrum Adam ſeparatim a tribus ad orientalem plagam quadrato lapide conſtructum eſt. Ceteri tres patriarche ſepulcra habent de dolatis & candidis lapidibus, iuxta menſuram longitudinis & latitudinis uniuſcuiuſque ſepulcri, Abraham ſcilicet, Yſaac & Iacob. Sed ſepulcrum Adam obſcurioris & vilioris operis habetur. Similiter trium feminarum Sarre, Rebecce & Lie memorias vilioris opere, idem conſpexit Arculfus humatarum in terra. Angulus vero ille ſepulcralis a muro illo antiquiſſimo Hebron ad orientem verſus in unius ſtadij ſpacio diſtare dinoſcitur. Nam (*ſic*) de colle Mambre dicendum; collis Mambre mille paſſibus a monumentis patriarcharum ad boream ſeparatus diſtat, herboſus valde & floridus, habetque in cacumine campeſtrem planiciem, ubi in ſummitate ad aquilonem lapidea habetur eccleſia. In cuius dextrali parte inter duos parietes eiuſdem eccleſie, quercus Mambre extat in terra radicata, ubi Abraam angelos hoſpicio ſuſcepit; ubi prefatus Arculfus truncatum ſpurium & radicatum in terra vidit. Retulit etiam quod Iericho urbem viderit, quam Ioſue Iordane tranſmiſſo ſubvertit. Pro qua Oza de Bethel ex tribu Efraim aliam extruxit, quam Dominus preſentia ſua illuminavit. Tempore itaque, quo Ieruſalem capta eſt a Romanis, propter civium perfidiam capta & deſtructa eſt. Pro qua condita eſt alia que poſt multum tempus ſimiliter deſtructa eſt, cuius adhuc ruine monſtrantur. Mirum dictu, ſola domus Raab meretricis propter tres civitates in eodem loco deſtructas remanſit; cuius lapidei parietes ſine culmine permanent. Sepe iam dictus Arculfus in Galgalis grandem eccleſiam vidit in eo loco conſtructam, in quo filij Iſrael, Iordane tranſgreſſo, caſtra metati ſunt. In prefata itaque eccleſia vidit duodecim lapides, de quibus precepit Dominus Ioſue dicens: *Precipe filiis Iſrael ut tollunt de medio Iordanis alveo, ubi ſacerdotum ſteterunt pedes, xij lapides quos ponetis in loco ubi fixeritis hac nocte tentoria.* E quibus ſepe dictus Arculfus ſex vidit in dextera parte eccleſie in pavimento iacentes & alios eiuſdem numeri in aquilonari. Vidit etiam in Galgala aliam eccleſiam ad orientalem plagam antique Ierico, quinto ab Iericho miliario, ubi tabernaculum fixum fuit multo tempore. Retulit etiam nobis, quia ille ſacer, ſanctus & honorabilis locus, in quo Dominus baptizatus eſt a Iohanne, ſemper aquis fluminis tegitur Iordanis; in quo loco lignea crux infixa eſt. Locus itaque eiuſdem crucis in quo Dominus baptizatus eſt, ultra alveum fluminis habetur. In extremitate vero fluminis habetur parva eccleſia ubi, ſicut fertur, Dominica veſtimenta cuſtodita ſunt. Que baſilica ſtat ſuper aquas inhabitabilis, quoniam ſub ipſam hinc & inde ſubintrant aque, que quatuor cancris & arcubus ſuſtentatur. In ſuperioribus vero locis, alia eſt eccleſia in honore ſancti Iohannis bapti-

zatoris. Vidit etiam lacum Sodomorum & Gomorre, qui ftadiis quingentis octoginta in longitudinem dirigitur, latitudine cl ftadiis. Pervenit etiam Arculfus nofter ad locum in provincia Fenicis, ubi Iordanis ad radices Libani de duobus fontibus exfurgit; quorum unus nomine Ior & alter Dan vocitatur. Qui fimul mixti, compofitum nomen Iordanis faciunt. Sed notandum quia non in Panio Iordanis exordium facit, fed in Traconitide, cxx interiectis ftadiis ufque ad Cefaream Philippi, que nunc Pannias a Panio nomen accepit. Qui Iordanis exinde fuum dirigens curfum cxx ftadia fine ulla interfufione ufque ad urbem que vocatur Tiberiadis progreditur. Deinde ufque ad locum qui Genefar dicitur preterfluit. Lacus vero Galilee ex eodem Iordane efficitur, quod mare nunc Cenereth, nunc mare Tiberiadis nominatur, magne adherent filve. Diffunditur autem in longitudine cxl ftadia, & extenditur in latitudinem ftadiis xl. A loco vero ubi de faucibus maris Galilee Iordanis egreditur ufque ad eum locum ubi in mare Mortuum intrat, octo dierum iter habetur. Nam idem mare falfiffimum eft, & de monte Oliveti fepius vidiffe fe narrat fanctus Arculfus. Nam idem fanctus facerdos, regionem Samarie peragrans, ad civitatem pervenit que hebraice dicitur Sichem, greca vero & latina confuetudine Sicima nominatur, & vitiofe Sichar vocitari folet. Iuxta eandem civitatem vidit ecclefiam in modum crucis formatam, in cuius medietate fons Iacob qui & puteus vocatur habetur; fuper quem Dominus Salvator itineris labore fatigatus refedit ficiens fidem mulieris Samaritane. Eadem civitas habetur in tribu Manaffe & monte Ephraim, ubi offa Iofeph funt fepulta. Profpexit etiam in deferto fepe nominatus Arculfus fonticulum lucidum, unde ficut fert fanctus bibebat Iohannes Baptifta. De melle vero filveftre ab Arculfo experientiam didicimus ita: In deferto vidit quafdam arbores, quarum folia lata & rotunda funt, lactei coloris, faporis mellis. Qui vero in efcam fumere cupiunt, primum manibus confringunt, deinde comedunt. Tale eft mel filveftre. Pervenit etiam ad locum ubi Dominus quinque milia hominum de quinque panibus & duobus pifcibus faturavit; qui erbofus & planus campus eft, qui numquam ab eo die aratus eft, nec nulla cernuntur hedificia, exceptis quatuor columpnis que fuper marginem cuiufdam fonticuli erecte videntur; de quo biberunt fatiati a Domino. Pervenit etiam ufque ad Nazareth civitatem, ubi duas hofpitatus eft noctes; que fupra montem expofita murorum ambitum non habens, ubi due habentur ecclefie, una in media civitate in loco ubi Dominus eft nutritus; alia vero eft in loco ubi Gabriel archangelus ad beatam Mariam locutus eft. Inter eofdem tumulos duarum ecclefiarum lucidiffimum habet fontem, quem totus civium frequentat populus, de illo hauriens aquam. Hec de Nazareth dixiffe fufficiat. Retulit etiam quod mons Tabor fit in Galilea, tribus milibus a lacu Cenereth, mira rotunditate, ex omni collectus parte, refpiciens fupradictum ftagnum. In cuius fummitate ampla planicies filva pergrandi cincta habetur. Nam illius

montis cacumen non in anguftum cohartatur, fed in latitudinem dilatatur ftadiorum viginti trium. Altitudo eius triginta ftadiis fublimatur. In fummitate eiufdem montis tres funt celebres ecclefie, iuxta illorum tabernaculorum numerum, de quibus Petrus dixit: *Faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moifi unum, & Helie unum.* In eiufdem montis celfitudine fanctus Arculfus una hofpitatus eft nocte, quia Petrus de Burgundia ortus, fanctorum locorum eius ductor, non ipfum finebat in uno hofpicio diutius immorari, feftinationis intuitu. Nam idem Petrus, relinquens parentes & patriam, longo iam tempore pro Domino illuc exulabat. Retulit etiam idem Arculfus quod viderit Damafcum, civitatem magnam, ubi per aliquot hofpitatus eft dies: que in campo pofita, amplo murorum ambitu circumcincta & crebris turribus communita, infuper quatuor fluminibus interfluentibus decoratur. Eft ibi ecclefia in honore fancti Iohannis Baptifte. A monte namque Tabor ufque ad Damafcum feptem dierum iter Arculfus habuit.

IX

BEDA VENERABILIS

DE LOCIS SANCTIS

[circa 720]

CODICES MANUSCRIPTI

QUIBUS USUS EST EDITOR.

Ma. Cod. membran. in bibliotheca regia publica Monacensi, 6389, 4°, saec. IX.

W. Cod. membran. in bibliotheca universitatis Wirziburgensis, Mp. th., f. 74, f°, saec. IX.

Med. Cod. membran. in bibliotheca Ambrosiana Mediolani, saec. X.

Pa. Cod. membran. in bibliotheca nationali Parisiensi, lat. 2321, saec. X.

Mb. Cod. membran. in bibliotheca regia publica Monacensi, 13002, maj. f°, saec. XII.

Pb. Cod. membran. in bibliotheca nationali Parisiensi, lat. 14797, saec. XII.

L. Cod. membran. in museo Britannico, Cotton. Faustina A., VII, 4°, saec. XII-XIII.

O. Cod. membran. in collegio Lincoln. Oxoniensi, 96, saec. XIII.

Pc. Cod. membran. in bibliotheca nationali Parisiensi, lat. 12277, saec. XV.

BEDA VENERABILIS

DE LOCIS SANCTIS

* * *

CAPITULA.

(Numeri in parenthesi indicant capitula Arculfi.)

De locis ſanctis libellus, quem de opuſculis maiorum abbreviando Beda compoſuit.

Deſcripſi breviter fineſque ſituſque locorum,
Pagina ſacra magis que memoranda refert,
Beda, ſequens veterum monumenta ſimulque novorum,
Charta magiſtrorum que ſonet inſpiciens.
Da, Ieſu, ut patriam ſemper tendamus ad illam,
Quam beat eternum viſio ſumma tui!

I. *De situ Hierusalem.*

ITUS urbis Hierusalem, pene in orbem circumactus, non parvo murorum ambitu assurgit, quo etiam montem Sion quondam vicinum intra se recepit, qui a meridie positus pro arce[a] urbi supereminet, & maior pars civitatis infra montem iacet, in planitie humilioris collis sita. Post passionem quippe Domini a Tito imperatore destructa, sed ab Elio Hadriano, a quo etiam nunc *Elia* vocatur, instaurata multoque amplior effecta est. Unde est, quod, cum Dominus extra portas urbis passus sepultusque sit, modo loca passionis & resurrectionis illius intra eiusdem menia cernantur, cuius in magno murorum ambitu octoginta quatuor turres, porte vero sex visuntur: prima porta David ad occidentem montis Sion, secunda porta vallis Fullonis, tertia porta sancti Stephani, quarta porta Beniamin, quinta portula, id est, parvula porta, a qua[b] per gradus ad vallem Iosaphat descenditur, sexta porta Thecuitis. Celebriores tamen ex his sunt tres exitus portarum: unus quidem ab occasu, alius a septentrione, tertius ab oriente. A meridie autem, aquilonale montis Sion supercilium supereminet civitati, & pars murorum cum interpositis turribus nullas habere portas comprobatur, id est, a supra scripta David porta usque ad eam montis Sion frontem, que prerupta rupe orientalem respicit plagam. Situs quippe ipsius urbis, a supercilio aquilonali montis Sion incipiens, ita est molli clivo dispositus usque ad humiliora aquilonalium orientaliumque loca murorum, ut pluvia ibi decidens nequaquam stet, sed

a. *Tantum Pa*, parte. — b. *Sic ego*; *al.* ab hac.

inſtar fluviorum per orientales defluens portas, cunctis ſecum platearum ſordibus raptis, in valle Ioſaphat torrentem Cedron augeat.

II. *De eccleſia Conſtantiniana & Golgothana, de eccleſia reſurrectionis & de ſepulcro Domini, de lapide ad oſtium monumenti advoluto, de eccleſia Sancte Marie, de calice Domini & de ſpongia, de altare Abraham, de lancea militis.*

Ingreſſis ergo a ſeptentrionali parte urbem primum de locis ſanctis pro conditione platearum divertendum eſt ad *eccleſiam Conſtantinianam*, que *martyrium* appellatur. Hanc Conſtantinus imperator, eo quod ibi crux Domini ab Helena matre reperta ſit, magnifice & regio cultu conſtruxit. Dehinc ab occaſu *Golgothana* videtur *eccleſia*, in qua etiam rupes apparet illa, que quondam ipſam, affixo Domini corpore, crucem pertulit, argenteam modo pergrandem ſuſtinens crucem, pendente magna deſuper erea rota cum lampadibus. Infra ipſum vero locum Dominice crucis exciſa in petra crypta eſt, in qua ſuper altare pro defunctis honoratis ſacrificium ſolet offerri, poſitis interim in platea corporibus. Huius quoque ad occaſum eccleſie *ἀναστάσεως*, hoc eſt reſurrectionis Dominice, rotunda eccleſia, tribus cincta parietibus, duodecim columnis ſuſtentatur, inter parietes ſingulos latum habens ſpatium vie, que tria altaria in tribus locis parietis medij continet, hoc eſt, auſtrali, aquilonali & occidentali. Hec bis quaternas portas, id eſt introitus per tres e regione parietes habet, e quibus quatuor ad vulturnum & quatuor ad eurum ſpectant. Huius in medio *monumentum Domini* rotundum in petra exciſum eſt, cuius culmen intrinſecus ſtans homo manu contingere poteſt, ab oriente habens introitum, cui lapis ille magnus appoſitus eſt: quod intrin-

ſecus ferramentorum veſtigia uſque in preſens oſtendit. Nam extrinſecus uſque ad culminis ſummitatem totum marmore tectum eſt; ſummum vero culmen, auro ornatum, auream geſtat crucem magnam. In huius ergo monumenti aquilonali parte *ſepulcrum Domini* in eadem petra exciſum, longitudinis ſeptem pedum, trium menſura palmorum[a] pavimento altius eminet, introitum habens a latere meridiano: ubi die noctuque duodecim lampades ardent, quatuor infra[b] ſepulcrum, octo ſupra in margine dextro. Lapis, qui ad oſtium monumenti poſitus erat, nunc fiſſus[c] eſt, cuius pars minor quadratum altare ante oſtium nihilominus eiuſdem monumenti ſtat, maior vero in orientali eiuſdem eccleſie loco quadrangulum aliud altare ſub linteaminibus exſtat. Color autem eiuſdem monumenti & ſepulcri albo & rubicundo permixtus videtur.

A dextra autem parte huic eccleſie coheret beate *Dei Genitricis eccleſia* quadrangula. In platea, que Martyrium & Golgotha continuat, exedra eſt, in qua calix Domini, in ſcriniolo reconditus, per operculi foramen tangi ſolet & oſculari. Qui argenteus calix, duas hinc & inde habens anſulas, ſextarij gallici[d] menſuram capit: in quo eſt illa ſpongia, Dominici potus miniſtra. In loco autem illo, quo Abraham altare ad immolandum filium conſtruxit, menſa eſt lignea non parva, in quam pauperum eleemoſyne ſolent a populo deferri.[e] Lancea militis inſerta habetur in cruce lignea in porticu Martyrij, cuius haſtile in duas interciſum partes a tota veneratur civitate.

Singula, que dixi, ut manifeſtius agnoſceres, etiam pre oculis depingere curavi.[f]

a. *W.*, *Ma.*, *de.* palmarum. — b. *Al.* intra. — c. *Al.* ſciſſus. — d. *Pa.* calici. — e. *Pc.* menſam lign. — f. *Supra ante* lancea, *Pa. habet figuram eccleſiarum.*

III. *De templo, de oratorio Sarracenorum, de Bethesda piscina, de fonte Siloe, de ecclesia super montem Sion fundata, de loco lapidationis sancti Stephani, de medio mundi.*

Hec quidem omnia, que commemoravimus, sancta loca extra montem Sion posita cernuntur, quo se ad aquilonem deficiens loci tumor porrexit. In inferiori vero parte urbis, ubi *templum* in vicinia muri ab oriente locatum ipsique urbi, transitu pervio, ponte mediante fuerat coniunctum, nunc ibi *Sarraceni* quadratam domum, subrectis tabulis[a] & magnis trabibus super quasdam ruinarum reliquias vili opere construentes, oratione frequentant, que tria millia hominum capere videtur. Pauce illic cisterne in usum aquarum cernuntur. In vicinia templi *Bethsaida piscina* gemino insignis lacu apparet, quorum alter hibernis plerumque impletur imbribus, alter rubris est discolor aquis. Ab ea fronte montis Sion, que prerupta rupe orientalem plagam spectat, intra muros atque in radicibus collis *fons Siloe* prorumpit, qui alternante quodam aquarum accessu in meridiem fluit, id est non iugibus[b] aquis, sed in certis horis diebusque ebullit & per terrarum concava & antra saxi durissimi cum magno sonitu venire consuevit.

In superiori montis Sion planitie monachorum cellule frequentes ecclesiam magnam circumdant, illic, ut perhibent, ab apostolis fundatam, eo quod ibi spiritum sanctum acceperint ibique sancta Maria obierit: in qua etiam locus cene Domini venerabilis ostenditur. Sed & columna marmoreà in medio stat ecclesie, cui adherens Dominus flagellatus est. Huius ergo ecclesie talis dicitur esse figura.[c]

a. *Pc.* sub t. — b. *M.*, *Pa.*, *O.*, *Pc.*, *ed. Bas. Col.*; *al.* certis vel iugibus. — c. *M.*, *Pc.* *habent figuram ecclesie.*

Hic monſtratur petra, ſuper quam lapidatus eſt ſanctus protomartyr *Stephanus* extra civitatem. In medio autem Hieruſalem, ubi, cruce Domini ſuperpoſita, mortuus revixit, columna celſa ſtat, que eſtivo ſolſtitio umbram non facit, unde putant ibi *mediam* eſſe *terram*, & hiſtorie dictum: *Deus autem, rex noſter, ante ſecula operatus eſt ſalutem in medio terre.* Qua ductus opinione & Victorinus, Pictavienſis antiſtes eccleſie, de Golgotha ſcribens ita inchoat:

Eſt locus, ex omni medium quem credimus orbe;
Golgotha Iudei patrio cognomine dicunt.

IV. *De ſudario capitis Domini & alio maiore linteo a ſancta Maria confecto.*

Sudarium capitis Domini poſt reſurrectionem eius mox chriſtianiſſimus[a] quidam Iudeus furatus uſque ad obitum, divitiis ſibi affluentibus, habuit. Qui moriturus interrogat filios, qui Domini ſudarium, qui ceteras patris velit accipere divitias. Maior theſauros rerum, minor elegit ſudarium. Et mox illi decreſcunt[b] uſque ad paupertatem, fratri autem cum fide creſcunt & opes, & hoc uſque ad quintam ergo generationem fideles tenuere. Hinc ad impios perveniens divitias tantum auxit, ut Iudeis, & hoc multo tempore, donec poſt longa litigia, quibus chriſtiani Iudei ſe Chriſti, infideles vero ſe patrum ſuorum affirmabant heredes, Mauvias,[c] Sarracenorum rex, qui noſtra etate fuit, iudex poſtulatur, qui accenſa grandi pyra, Chriſtum iudicem precatur, qui hoc pro ſuorum ſalute ſuper caput habere dignaretur. Miſſum ergo in ignem ſudarium veloci raptu effugiens evolat, & in ſummo aëre diutiſſime quaſi ludendo volucritans,

a. *L. deeſt* mox chriſt. — b. *Mſſ.*; *Pr. add.* opes. — c. *Alias* Majuuias, Mauuras, Moawieh.

ad ultimum cunctis utrinque intuentibus, sese leviter in cuiusdam de christianis[a] sinum deposuit, quod mane mox totus populus summa veneratione salutabat & osculabatur. Habebat autem longitudinis pedes octo. Aliud quoque aliquanto maius[b] linteum in ecclesia veneratur, quod fertur a sancta Maria contextum, duodecim apostolorum & ipsius Domini continens imagines, uno latere rubro & altero viridi.

V. *De locis circa Hierusalem, de valle Iosaphat, de sepulcro eius aliorumque & de ecclesia, in qua sepulta fuit sancta Maria.*

Circa Hierosolymam aspera & montuosa cernuntur loca. Hinc quoque septentrionem versus usque ad Arimathiam terra petrosa & aspera per intervalla monstratur, valles quoque spinose usque ad Taniticam regionem patentes; ad Cesaream vero Palestine ab Elia, quamvis aliqua reperiantur angusta & brevia atque aspera loca, precipua tamen planities camporum, interpositis olivetis. Distant[c] autem septuaginta quinque millibus passuum, longitudo vero terre repromissionis a Dan usque Bersabee tenditur spatio centum sexaginta millium, ab Ioppe usque Bethlehem quadraginta sex millibus.

Iuxta murum templi vel Hierusalem ab oriente Gehennon occurrit, que est *vallis Iosaphat*, a septentrionali plaga in austrum porrecta, per quam torrens Cedron, si quando pluviarum aquas recipit, decurrit. Hec vallis est parva campi planities, irrigua & nemorosa plenaque deliciis, lucum[d] in se quondam Baali sacrum habuit. In hac *turris* est regis *Iosaphat*, sepulcrum eius continens: cuius ad

a. *Al.* christiana plebe. — b. *Pc.* maioris spatij. — c. *Pc.* *supra hoc vocabulum habet* Hieronimus. — d. *Al.* & locum.

dextram de rupe montis Oliveti excisa & separata domus duo cavata habet *sepulcra*, hoc est *Simeonis senis & Ioseph*, sancte Marie sponsi. In eadem valle *sancte Marie rotunda* est *ecclesia*, lapideo tabulato discreta, cuius in superioribus quatuor altaria, in inferioribus unum habetur in orientali plaga, & ad eius dextram *monumentum* vacuum, in quo sancta Maria aliquamdiu pausasse dicitur; sed a quo vel quando sit ablata, nescitur. Hanc intrantes vident ad dextram insertam parieti petram, in qua Dominus nocte, qua tradebatur, oravit, vestigiis genuum quasi cera molli impressis.

VI. *De loco, ubi suspensus est Iudas, & de Acheldemach.*

Portam David egredientibus pons[a] occurrit, in austrum per vallem directus, ad cuius medietatem ab occasu *Iudas* se suspendisse narratur. Nam & ficus magna ibi ac vetustissima stat, iuxta quod Iuvencus ait:

Informem rapuit ficus de vertice mortem.

Porro *Acheldemach*, ad australem plagam montis Sion, peregrinos & ignobiles mortuos hodie quoque alios terra tegit, alios inhumatos putrefacit.

VII. *De monte Oliveti, & de ecclesia ibi fundata, ubi Dominus ad celos ascendit, de monumento Lazari & de tertia ecclesia.*

Mons Olivarum mille ab Hierusalem discretus passibus, altitudine monti Sion par est, sed latitudine & longitudine prestat. Exceptis vitibus & olivis, rara ferax arboris, frumenti quoque & hordei fertilis, neque enim brucosa,[b] sed

a. *Al.* fons. — b. *Al.* rucosa, raucosa, ruposa.

herbofa & florida foli illius eft qualitas. In cuius fummo vertice, ubi Dominus ad celos afcendit, *ecclefia rotunda*, grandis, ternas per circuitum cameratas habet porticus defuper textas. Interior namque domus propter Dominici corporis meatum camerari & tegi non potuit, altare ad orientem habens angufto culmine protectum: in cuius medio ultima Domini veftigia, celo defuper patente, ubi afcendit, vifuntur. Que, cum quotidie a credentibus terra tollatur, nihilominus manent[a] eandemque adhuc fui fpeciem, veluti impreffis fignata veftigiis, fervant.[b] Hec circa erea rota iacet ufque ad cervicem[c] alta, ab occafu habens introitum, pendente defuper in trochleis magna lampade totaque nocte ac die lucente. In occidentali eiufdem ecclefie parte feneftre octo totidemque e regione lampades in funibus pendentes ufque Hierofolymam per vitrum fulgent, quarum lux corda intuentium cum quadam alacritate & compunctione pavefacere dicitur. In die afcenfionis Dominice per annos fingulos, miffa peracta, validi flaminis procella defurfum venire confuevit & omnes, qui in ecclefia adfuerint, terre profternere. Tot ibi illa nocte lucerne ardent, ut non illuftrari tantum, fed & ardere mons & fuppofita loca videantur.

Et huius bafilice figuram pre oculis depingere placuit.[d]

Monumentum Lazari ecclefia ibidem exftructa demonftrat & monafterium grande, in campo quodam Bethanie magna olivarum filva circumdata. Eft autem Bethania quindecim ftadiis ab Hierufalem. *Tertia* quoque eiufdem montis ad auftralem Bethanie partem *ecclefia* eft, ubi Dominus ante paffionem difcipulis de die iudicij loquitur.

a. *Ed. Gretf.*; *al.* manet, *ut W.*, *Pa.*, *Pc.* — b. *Ed. Baf.*, *Gretf.*, *al.* fervat, *ut W.*, *Pa.*, *Pc.* — c. *Al.* verticem *vel* cerv., *etiam tantum* verticem. — d. *Deeft bafilice figura fere in omnibus mff.*

VIII. *De situ Bethlehem, de ecclesia, ubi natus fuit Dominus, & de sepulcris David & Hieronymi & trium pastorum, necnon Rachel.*

Bethlehem, sex millibus in austrum ab Hierosolyma discreta, in dorso sita est angusto, ex omni parte vallibus circumdato, ab occidente in orientem mille passibus longo, humili sine turribus muro per extrema plana[a] verticis instructo: in cuius orientali angulo quasi quoddam naturale semiantrum est, cuius exterior *nativitatis Dominice* fuisse dicitur *locus*, interior *presepe* Domini nominatur. Hec spelunca, tota interius pretioso marmore tecta, supra ipsum locum, ubi Dominus natus specialius traditur, *sancte Marie* grandem gestat *ecclesiam*. Petra, iuxta murum cavata, primum Dominici corporis lavacrum de muro missum suscipiens hactenus servat, que si qua forte occasione vel industria fuerit exhausta, nihilominus continuo, dum respicis, sicut ante fuerat, plena redundat.

Ad aquilonem Bethlehem, in valle contigua, *sepulcrum David* in medio ecclesie humili lapide tegitur, lampade superposita; ad austrum vero, in valle contigua, in ecclesia *sepulcrum sancti Hieronymi*. Hec relationem Arculfi, Galliarum episcopi, secutus dixerim. Ceterum Esdras aperte scribit, in Hierusalem David esse sepultum.[b]

Porro ad orientem in *turre Ader*, id est *gregis*, mille passibus a civitate segregata, est *ecclesia trium pastorum*, Dominice nativitatis consciorum, monumenta continens. Via regia ab Elia Chebron ducit, ab oriente Bethlehem, ab occidente *sepulcrum Rachel* habens, titulo nominis eius usque hodie signatum.

a. *Tantum Pr.*; *al.* plani. — *paulo inferius.*
b. Hec .. sepultum *in mss. & edit.*

IX. *De ſitu Hebron, de Mambre & monumentis patriarcharum & Adam, de pineto.*

Hebron in campi latitudine ſita eſt & ab Elia viginti duobus millibus ſeparata. Uno ad orientem ſtadio ſpeluncam duplicem in valle[a] habet, ubi *ſepulcra patriarcharum* quadrato muro circumdantur, capitibus verſis ad aquilonem, & hec ſingula ſingulis tecta lapidibus inſtar baſilice dolatis, trium patriarcharum candidis, Adam obſcurioris & vilioris operis, qui haud longe ab illis ad borealem extremamque muri illius partem pauſat. Trium quoque feminarum viliores & minores memorie cernuntur. Mambre collis, mille paſſibus a monumentis his ad boream, herboſus valde & floridus, campeſtrem habet in vertice planitiem, in cuius aquilonali parte quercus Abrahe, duorum hominum altitudinis truncus, eccleſia circumdata eſt. Egredientibus vero Hebron ad aquilonem, in ſiniſtra parte vie, occurrit mons pinoſus, parvus, tribus millibus paſſuum ab Hebron, unde Hieroſolymam pinea[b] ligna feruntur in camelis; nam in omni Iudea plauſtra vel currus raro ſunt.

X. *De Iericho & locis eiuſdem ſanctis, de Galgalis & fonte Heliſei, de campo magno.*

Iericho ab Elia orientem verſus novemdecim mille[c] paſſibus abeſt, qua tertio ad ſolum deſtructa, ſola *domus Raab* ob ſignum fidei remanet; eius enim adhuc parietes ſine culmine durant. Locus urbis ſegetes & vineta[d] recipit. Inter hanc & Iordanem, quinque vel ſex ab ea millibus ſeparatum, grandia ſunt palmeta, campulis inter-

a. *Tantum Pa.* in ſe. — b. *Pc.* pineti. — c. *L.*, *ed.*; *O.*, *Pc.* xiv m. pedes; *Pa.* xviij m. paſſ. — d. *Pb.* cuncta.

positis & inhabitatoribus Chananeis.[a] Duodecim lapides, quos Iosue de Iordane tolli preceperat, in *ecclesia Galgalis* facta intrinsecus[b] iuxta parietes eiusdem iacent, vix singuli nunc duobus viris elevabiles, quorum unus nescio quo casu fractus, sed ferro mediante[c] reconiunctus est. Et iuxta Iericho fons uber ad potum, pinguis ad irrigandum, qui, quondam sterilis ad generandum, parum salubris ad potandum, per *Heliseum* prophetam, dum sal[d] in eum mitteret, sanatus est. Denique campus eum circumiacet septuaginta stadiorum in longitudinem & viginti in latitudinem patens, in quo mirabilis hortorum gratia, varia palmarum[e] genera, prestantissimi apium fetus. Illic opobalsamum gignitur, quod ideo cum adiectione significamus, quia agricole cortice tenues virgulas acutis lapidibus incidunt, in quibus balsama generantur, ut per illas cavernas paulatim destillans humor se colligat lacrimis pulchre rorantibus; caverna autem greco nomine ὀπή dicitur. Illic cyprum, illic myrobalanum nasci ferunt. Aqua, ut cetera fontium, illic tamen prestantior, estate frigida, hieme tepens; aër mollior, ut summa hieme lineis utantur indumentis. Urbs ipsa condita in campo, cui supereminet mons diffusior & nudus gignentium: agrum[f] enim &[g] ieiunum solum, & ideo ab incolis desertum. Hic a Scythopolis urbis terra usque ad regionem Sodomitanam & Asphaltios fines locus diffusus habetur. Adversus huic[h] mons supra Iordanem ab urbe Iuliade usque ad Zoaros Arabie Petree conterminos extentus, ubi etiam mons Ferreus est nuncupatus. Inter hos duos montes campus iacet, quem veteres *magnum* appellavere, hebraïce autem *aulon*, cuius longitudo ducentorum

a. *Pb.* *addit* spatium non est. — b. *Pb.*, *al.* altrinsecus. — c. *Pb.* iniecto. — d. *Pb.*; *al.* vas salis. — e. *Pb.* pomorum. — f. *Med.*, *Pa.* & *Pc.* egrum, *ed.* ægrum, *O.* aere *sive* acre. — g. *Pb.* est. — h. *Ed.* hunc.

tringinta ſtadiorum, latitudo centum viginti, exordium a vico Gennabara, finis uſque ad Aſphaltium lacum. Iordanis eum medium interſecat, viridantibus ripis fluminis alluvione, ſiquidem ſuper ripas eiuſdem fructus arborum uberior eſt, alias longe exilior; arida enim ſunt omnia preter oram fluminis.

XI. *De Iordane & mari Galilee.*

Ipſius autem *Iordanis* exordium vulgo putatur in provincia Phenice, ad radices montis Libani, ubi *Paneum*, id eſt, Ceſarea Philippi ſita eſt. Unde & idem Paneum, hoc eſt, ſpeleum, per quod ſeſe attollit Iordanis, a rege Agrippa decore admirabili exſtructum venuſtatumque accipimus. Eſt autem in Trachonitide[a] terra fons rote[b] qualitatem exprimens, unde & Phiale nomen accepit, quindecim a Ceſarea millibus paſſuum diſcretus, ita iugiter plenus aquarum,[c] ut neque ſuperfluant, neque unquam minuantur. In hunc Philippus, tetrarches eiuſdem regionis, paleas miſit, quas in Paneo fluvius ebullivit. Unde liquet in Phiala principium eſſe Iordanis, ſed poſt ſubterraneos meatus in Paneo cepiſſe fluentum, qui, mox lacum ingreſſus, paludes eius interſecat, inde quoque curſus ſuos dirigens, quindecim[d] millia paſſuum ſine ulla interfuſione progreditur uſque ad urbem, cui Iulias nomen eſt; poſtea lacum *Genezar* medio tranſit fluento, unde, plurima circumvagatus loca,[e] Aſphaltium, hoc eſt Mortuum mare ingreſſus, laudabiles perdit[f] aquas. Eſt coloris albidi, ſicut lac, & ob hoc in mari Mortuo longo tramite diſcernitur. Eſt autem Genezar, id eſt *mare Galilee*, magnis ſilvis circumdatum, in longi-

a. *Pb.* eſt intra terram. — b. *Med.*, *Pa.* & *Pb.*, *O.* rore. — c. *Tantum Pa. addit* habundantia. — d. *Pc.* xij. — e. *Addo* loca. — f. *Mſſ.*; prodit *ed. Col.*, *Smith*, *Giles*.

tudine habens centum quadraginta ſtadia, in latitudine quadraginta;[a] aqua dulcis & ad potandum habilis, ſiquidem nec paluſtris uliginis craſſum aliquid aut turbidum recipit, quia arenoſo undique littore circumvenitur. Sed & amenis circumdatur oppidis, ab oriente Iuliade & Hippo, ab occidente Tiberiade aquis calidis ſalubri; genera quoque piſcium guſtu & ſpecie quam in alio lacu preſtantiora.

XII. *De mari Mortuo & natura eius atque adiacentis terre.*

Mare Mortuum longitudine ſtadiorum quingentorum octoginta[b] uſque ad Zoaros Arabie, latitudine centum quinquaginta uſque ad vicina Sodomorum protenditur; nam & de puteis quondam ſalis poſt Sodome & Gomorrhe & civitatum finitimarum combuſtionem inundaſſe certiſſimum eſt. Apparet vero procul de ſpecula montis Oliveti cernentibus, quod fluctuum colliſione commotum ſalſiſſimum eiicit ſal, & hoc ſole ſiccatum accipitur, multis utique[c] nationibus profuturum. Aliter vero in quodam Siculo monte ſal fieri dicitur, ubi lapides de terra evulſi verum ſalſiſſimum ſal & cunctis uſibus aptiſſimum prebeant, quod eſſe ſal terre dicitur. Mare autem Mortuum appellatur, eo quod nihil recipiat genera[d] viventium, neque piſces neque aſſuetas aquis aves, tauri camelique fluitent.[e] Denique ſi Iordanis auctus imbribus piſces illuc influens[f] rapuerit, ſtatim moriuntur & pinguibus aquis ſupernatant. Lucernam accenſam ferunt ſupernatare ſine ulla converſione,[g] nec exſtincto demergi lumine, quin & vas demerſum[h] arte qualibet difficile herere in pro-

a. *Latitudinem notant M., P., O.*
b. *Tantum Pb.* viij. — c. *Mſſ., ed. Col., al.* ubique. — d. *Pb., al.* generum. — e. *Pb.* in ſimilitudinem auri camelique bitumen fluitet.
f. *Pc.* in fluctus. — g. *Pb.* converſione, ut nec tingui, nec demergi lumen poſſit, quia vas d. — h. *Gretſ.* diverſum, *ſed inferius.*

fundo, omniaque viventia, demerſa licet & vehementer illiſa, ſtatim reſilire; denique Veſpaſianum precepiſſe nandi ignaros revinctis manibus in profundum deiici, eoſque[a] illico ſupernataſſe. Aqua ipſa ſterilis & amara ceteriſque aquis obſcurior & quaſi aduſte preferens ſimilitudinem. Vagari ſuper aquas bituminis glebas atro liquore certum eſt, quas ſcaphis appropinquantes colligunt. Herere ſibi[b] bitumen & nequaquam ferro precidi fertur, ſanguine tantum mulierum menſtruo vel urine cedere. Utile eſt autem ad compagem navium vel corporibus hominum medendis. Servat adhuc regio ſpeciem pene. Naſcuntur enim ibi poma[c] pulcherrima, que & edendi cupiditatem ſpectantibus generant; ſi carpas,[d] fatiſcunt ac reſolvuntur in cinerem, fumumque excitant, quaſi adhuc ardeant. Sane in diebus eſtatis immodicus per ſpatia campi exeſtuat vapor, unde & coaleſcente vitio nimie ſiccitatis atque humi aride corruptus aër miſerandas incolis conficit egritudines.

XIII. *De loco, in quo Dominus baptizatus eſt.*

In loco, in quo Dominus baptizatus eſt, crux lignea ſtat uſque ad collum alta, que aliquoties aqua aſcendente[e] abſconditur: a quo loco ripa ulterior vel orientalis in iactu funde eſt, citerior[f] vero ripa in ſupercilio monticuli grande *monaſterium* geſtat *beati Iohannis Baptiſte* eccleſia clarum, de quo per pontem arcubus ſuffultum ſolent deſcendere ad illam crucem & orare.[g] In extrema fluminis parte quadrata eccleſia quatuor lapideis cameris[h]

a. *Pc. add.* omnes. — b. *Gretſ.* ibi, *Pc.* & herentes ſibi. — c. *Pc. addit* plurima. — d. *Pc. addit* a terra. — e. *Pc.*; *al.* tranſcendente. — f. *Ibidem* exterior. — g. *Tantum Pb.* adorare. — h. *Al.* cancris.

superposita est coctili[a] creta desuper tecta, ubi Domini vestimenta, cum baptizaretur, servata esse dicuntur. Hanc non homines intrare, sed unde[b] cingere ac penetrare solent. Ab eo loco, quo de faucibus maris Galilee Iordanis exit, usque ubi mare Mortuum intrat, octo[c] dierum iter est.

XIV. *De locustis & melle silvestri & fonte Iohannis Baptiste.*

Minimum genus locustarum fuisse, quo Iohannes Baptista pastus est, usque hodie apparet, que corpusculis[d] in modum digiti manus exilibus & brevibus, in herbis facile capte,[e] cocteque in oleo pauperum prebent victum. In eodem deserto sunt arbores, folia lata & rotunda lactei coloris & melliti saporis habentes, que, natura fragilia,[f] manibus confricantur & eduntur. Hoc est, quod *mel silvestre* dicitur. Ibidem & *fons Sancti Iohannis Baptiste* ostenditur, lucida aqua, lapideo protectus[g] tecto calce perlito.

XV. *De fonte Iacob iuxta Sichem.*

Prope civitatem Sichem, que nunc Neapolis dicitur, ecclesia quadrifida[h] est, hoc est in crucis modum facta, in cuius medio *fons Iacob* quadraginta cubitis altus,[i] de quo Dominus aquam a Samaritana muliere petere dignatus est.

XVI. *De Tiberiade & Capharnaum & Nazareth & de locis ibidem sanctis.*

Locus, in quo Dominus panes benedixit & pisces citra[k] mare Galilee, ad aquilonem civitatis *Tiberiadis*,

a. *Tantum Pc.* costili, coluli. — b. *Pa.*; *Pc.*, *ed.* undique; Oseu inde descendere. — c. *Pb.* xv. — d. *Al.* corpuscula, corpusculum habentes. — e. *Al.* & rapte. — f. *Pb.* habentesque naturam fragilem. — g. *Pb.* *addit* fornice. — h. *L.*, *Pb.* *corrupte* que dicitur Fida. — i. *Omitto* a latere ipso usque ad summum digitorum extentus, *phrasim quippe detruncatam nec intelligibilem V. Arculfum.* — k. *Pc.* circa.

campus eſt herboſus & planus, nunquam ex illo tempore aratus, nulla ſuſcipiens edificia, fontem tantum, ex quo illi biberunt, oſtendens. Qui ergo ab Elia *Capharnaum* pergunt, per Tiberiadem iter habent, deinde ſecus mare Galilee & locum benedictionis panum : a quo non longe Capharnaum in finibus Zabulon & Nephthalim, que murum non habens, anguſto[a] inter montem & ſtagnum ſitu ſuper maritimam oram, orientem verſus longo tramite protenditur, montem ab aquilone, lacum ab auſtro habens. *Nazareth* muros non habet, ſed magna edificia duaſque grandes eccleſias. Una eſt in medio civitatis ſupra duos fundata cancros, ubi quondam fuerat domus, in qua Dominus nutritus eſt infans. Hec autem eccleſia, duobus, ut dictum eſt, tumulis & interpoſitis arcubus ſuffulta, habet inferius inter eoſdem tumulos *fontem* lucidiſſimum, unde cives omnes[b] aquas in vaſculis per trochleas[c] extrahunt. Altera vero eſt eccleſia, ubi domus erat, in quam angelus ad Mariam venit.

XVII. *De monte Tabor & tribus eccleſiis ſuper eum.*

Mons Tabor, in medio Galilee campo, in tribus millibus eminens[d] ad boream a mari Genezareth diſtat, ex omni parte rotundus, herboſus valde & floridus, altitudine triginta ſtadiorum. Vertex ipſe, campeſtris & multum amenus, viginti & trium[e] ſtadiorum ſpatio dilatatur, ubi grande monaſterium grandi quoque ſilva circumdatus eſt, tres eccleſias habens, iuxta quod Petrus ait : Faciamus hic tria tabernacula. Locus muro cinctus, magna geſtans edificia.

a. *Pb.* angulo inter montem & ſtagnum ſito in orientem. — b. *Pb.* omnes *deeſt.* — c. *Om.*, *ut Pb.* in eccleſiam. — d. *Sic ego* ; *M.* Manaſſe, *O.* manans ſe, *al. etiam* manens, *Med.* campo in tribus Manaſſe ad bor., *Pa.* & in tribus millibus Manaſſe ad bor. — e. *Pb.* xxiv.

XVIII. *De ſitu Damaſci.*

Damaſcus in campo ſita lato & amplo murorum ambitu & crebris munita turribus, quam magna quatuor flumina interfluunt: ubi, dum Chriſtiani Sancti Iohannis Baptiſte eccleſiam frequentant, Sarracenorum rex cum ſua gente aliam inſtituit atque ſacravit. Plurima extra muros in gyro oliveta. A Tabor uſque Damaſcum ſeptem dierum iter.

XIX. *De ſitu Alexandrie, de eccleſia, in qua requieſcit Marcus Evangeliſta, & de Nilo.*

Alexandria ab occaſu in ortum ſolis longa, ab auſtro oſtiis [a] Nili cingitur, ab aquilone mari Egypto,[b] cuius portus ceteris difficilior, quaſi ad formam humani corporis, in capite & ſtatione capacior, in faucibus [c] vero anguſtior, [d] quo meatu[e] mare ac naves ſuſcipit, quibus quedam ſpirandi ſubſidia portui ſubminiſtrantur: ubi quis anguſtias atque ora portus evaſerit, tamquam reliqua corporis forma, ita diffuſio maris longe lateque extenditur. In eiuſdem dextra portus parva inſula habetur, in qua *Pharus*, id eſt turris eſt maxima, nocturno tempore flammarum [f] facibus ardens, ne decepti tenebris naute in ſcopulos impingant [g] & veſtibuli limitem comprehendere nequeant, quia [h] ipſe ſemper inquietus eſt, fluctibus ſemper [i] collidentibus. Portus vero ſemper placidus, amplitudinem habens triginta ſtadiorum.

A parte Egypti urbem intrantibus ad dextram occurrit eccleſia, in qua beatus Evangeliſta *Marcus* requieſcit: cuius

a. *Pb.* flumine. — b. *Sic ego; Pb.* lacu Maritiom; *al.* ab lacu Mareotico. — c. *Mſſ.*; *ed. Baſ.*, *Col.*, *Gretſ.*, fluctibus. — d. *Pb.* quia. — e. *Pa.* & *Pc.*; *al.* meatus. — f. *Pb.* flammarum *deeſt.* — g. *Al.* incidant. — h. *Pb.*; *al.* quiet. — i. *Pb.*; *al.* hinc inde.

corpus in orientali parte eiuſdem eccleſie ante altare humatum eſt, memoria ſuperpoſita de quadrato marmore facta.

Circa Nilum Egyptij aggeres crebros propter irruptionem aquarum facere ſolent, qui, ſi forte cuſtodum incuria rupti fuerint, non irrigant, ſed opprimunt terras ſubiacentes. Et quia plana Egyptij incolunt, ſuper rivos aquarum ſibi domos faciunt, tranſverſas trabes[a] ſuperponentes.

XX. *De Conſtantinopoli & baſilica in ea urbe crucem Domini continente.*

Conſtantinopolis undique preter aquilonem mari Magno ſexaginta millibus paſſuum uſque ad murum civitatis & a muro civitatis uſque ad oſtia Danubij quadraginta millibus paſſuum extenditur, ambitu murorum iuxta ſitum maris anguloſo duodecim millia paſſuum circumplectitur. Hanc primo Conſtantinus[b] iuxta mare, quod Aſiam Europamque diſterminat, edificare diſpoſuit; ſed quadam nocte ferramenta omnia ablata, miſſis qui quererent, in parte Europe,[c] ubi nunc eſt ipſa civitas, inventa ſunt: ibi enim fieri Dei voluntas[d] intellecta eſt.

In hac urbe *baſilica* miri operis, que *Sancta Sophia* cognominatur, rotundo ſchemate a fundamentis conſtructa & camerata, tribus cincta parietibus & magnis ſuſtentata columnis arcubuſque ſublimata eſt, cuius interior domus in aquilonali ſui parte grande & valde pulcrum armarium habet, in quo capſa lignea ligneoque cooperculo tecta crucis Dominice tres particulas continet, longum videlicet lignum in duas partes inciſum & tranſ-

a. *Pt.*; *al.* tranſverſis trabibus. — b. *Pb.*; *al. additur* in Cilicia. c. *Tantum Pb.* Euritine. — d. *Al.* voluntate, nutu.

verſum eiuſdem ſancte Crucis lignum. Hec tribus tantum per annum diebus, hoc eſt in cena Domini, in paraſceve & in ſabbato ſancto populo adoranda profertur: quarum prima capſa ſuper altare aureum,[a] duos cubitos altitudinis & unum latitudinis habens, cum Cruce ſancta patefacta componitur,[b] accedenſque primus imperator, deinde cunctus per ordinem laicorum gradus ſanctam Crucem adorat & oſculatur, ſequenti die imperatrix & omnes matrone vel virgines idem faciunt, tertio nihilominus die epiſcopi & cuncti clericorum gradus idem faciunt, & ſic capſa recluſa ad ſupra dictum armarium reportatur. Quamdiu autem ſuper altare manet aperta, totam eccleſiam mirus odor perfundit. De nodis[c] enim ligni ſancti liquor odorifer oleo ſimilis profluit, cuius ſi etiam aliquis invalens[d] particulam contingat, omnem egritudinem ſanat.

XXI. *Epilogus.*

Hec de locis ſanctis, prout potui, fidem hiſtoriarum ſecutus expoſui, & maxime dictatus Arculfi, Galliarum epiſcopi, que erudiriſſimus in ſcripturis presbyter Adamnanus, latino[e] ſermone deſcribens, tribus libellis comprehendit. Siquidem memoratus antiſtes, deſiderio locorum ſanctorum patriam deſerens,[f] terram repromiſſionis adiit,[g] aliquot menſibus Hieroſolymis demoratus eſt, veteranoque monacho, nomine Petro, duce pariter atque interprete uſus, cuncta in circuitu que deſideraverat vivida[h] intentione luſtravit, necnon Alexandriam, Damaſcum, Conſtantinopolim Siciliamque percurrit. Sed cum patriam reviſere vellet, navis, qua vehebatur, poſt multos

a. *Pb.* aureum *deeſt.* — b. *Pb. habet* cruce cum capſa patefacta c. — c. *Al.* nobis, donis. — d. *Tantum Pb. ultima duo vocabula.* — e. *Pb.* preſbiter adornatus latino ſ., *al.* laciniofo. — f. *Al.* deferens. — g. *Pb.* terram r. adiit *deeſt.* — h. *Al.* avida, aiuda.

anfractus vento contrario[a] in noſtram, id eſt Britannorum inſulam perlata eſt, tandemque ipſe poſt nonnulla pericula ad prefatum virum venerabilem Adamnanum perveniens, iter pariter ſuum & ea, que viderat, explicando pulcherrime illum hiſtorie docuit eſſe ſcriptorem. Ex qua nos aliqua decerpentes veterumque libris comparantes,[b] tibi legenda tranſmittimus, obſecrantes per omnia, ut preſentis ſeculi laborem non otio laſcivi corporis,[c] ſed lectionis orationiſque ſtudio tibi temperare ſatagas.

a. *Pb. addit* ſine. — b. *Pb.* veterumque l. comparantes *deeſt.* c. *Pa., Pc. & ed.* torporis.

* * *

RELATIO BEDAE ABBREVIATA.

(Ex codice mſ. Wirziburgenſi.)

SCRIPSIT ergo Adamnanus preſbiter de loco dominicæ nativitatis in hunc modum. Bethlem civitas David in dorſo ſita eſt anguſto ex omni parte vallibus circumdato, ab occidente in orientem mille paſſibus longa, humili ſine turribus muro per extrema plani verticis inſtructo. In cuius orientali angulo quaſi quoddam naturale ſemiantrum eſt, cuius exterior pars nativitatis dominicæ fuiſſe dicitur locus, interior preſepe Domini nominatur. Hæc ſpelunca, tota interius pretioſo marmore tecta ſupra, locus ſpecialius traditur, Sanctæ Mariæ grandem geſtat eccleſiam.

Scripſit idem hoc modo de loco paſſionis ac reſurrectionis illius. Ingreſſis a ſeptentrionali parte urbem Hieroſolimam primum de locis ſanctis pro conditione platearum divertendum eſt ad eccleſiam Conſtantinianam, quæ martyrium appellatur. Hanc Conſtantinus imperator, eo quod ibi crux Domini ab Helena matre reperta ſit, magnifico & regio cultu conſtruxit. Dehinc ab occaſu Golgothana videtur eccleſia, in qua etiam rupis apparet illa, quæ quondam ipſam adfixo Domini corpore crucem pertulit argenteam, modo pergrandem ſuſtinens crucem pendentem magna deſuper aurea rota cum lampadibus. Infra ipſum vero locum dominicæ crucis exciſa in petra crupta eſt, in qua ſuper altare pro defunctis honoratis ſacrificium ſolet offerri, poſitis interim in platea corporibus. Huius quoque ad occaſum eccleſiæ anaſtaſis, hoc eſt reſurrectionis dominicæ rotunda eccleſia, tribus cincta parietibus, xij columnis ſuſtentatur, inter parietes ſingulos latum habens ſpatium viæ. Quæ tria altaria in tribus locis parietis medij continet, hoc eſt Auſtralij, Aquilonalis & Occidentalij. Hæc bis quaternas portas, id eſt introitus per tres e regione parietes habet, e quibus quatuor ad vulturnum, quatuor ad eurum ſpectant. Huius in medio monumentum Domini rotundum petra exciſum eſt, cuius culmen intrinſecus ſtans

homo manu contingere poteſt, ab oriente habens introitum cui lapis ille magnus adpoſitus eſt, qui intrinſecus ferramentorum veſtigia uſque in præſens oſtendit: nam extrinſecus uſque ad culminis ſummitatem totum marmore tectum eſt; ſummum vero culmen auro ornatum auream geſtat crucem magnam. In huius ergo monumenti aquilonali parte ſepulcrum Domini, in eadem petra exciſum longitudinis vij pedum trium menſura palmarum pavimento altius eminet, introitum habens a latere meridiano ubi die noctuque xij lampades ardent, iv infra ſepulcrum, viij ſupra. In margine dextro lapis, qui ad hoſtium monumenti poſitus erat, nunc fiſſus eſt, cuius pars minor quadratum altare ante hoſtium nihilominus eiuſdem monumenti ſtat, maior vero in orientali eiuſdem eccleſiæ loco. Quadrangulum aliud altare ſub linteaminibus extat. Color autem eiuſdem monumenti & ſepulcri alborubicundo permixtus videtur.

De loco quoque aſcenſionis Domini præfatus auctor hoc modo refert. Mons Olivarum altitudine monti Sion par eſt, ſed latitudine & longitudine præſtat. Exceptis vitibus & olivis rare ferax arboris, frumenti quoque & hordei fertilis. Neque eſt brucoſa, ſet florida & herboſa ſoli illius eſt qualitas. In cuius ſummo vertice ubi Dominus ad cælos aſcendit eccleſia rotunda grandis, ternas per circuitum cameratas habet porticùs deſuper tectas. Interior namque domus propter dominici corporis meatum camerari & tegi non potuit. Altare ad orientem habens anguſto culmine protectum, in cuius medio ultima Domini veſtigia cælo deſuper patente ubi aſcendit, viſuntur, quæ cum cottidiæ a credentibus terra tollatur, nihilominus manet eandemque adhuc ſpeciem veluti impreſſis ſignata veſtigiis ſervat. Hæc circa ærea rota iacet uſque ad cervicem alta ab occaſu habens introitum, pendente deſuper in trocleis magna lampade totaque die ac nocte. In occidentali eiuſdem eccleſiæ parte, feneſtræ viij totidemque e regione lampades in funibus pendentes uſque Hieroſolimam per vitrum fulgent, quarum lux corda intuentium cum quadam alacritate & compunctione pavefacere dicitur. In die aſcenſionis dominicæ per annos ſingulos, miſſa peracta, validi flaminis procella deſurſum venire conſuevit & omnes qui in eccleſia adfuerint terre proſternere.

De ſitu Cebron & monumentis patrum ita ſcribit. Chebron quondam civitas & metropolis, civitas regni David, nunc

ruinis quid tunc fuerit oſtendens, uno ad orientem ſtadio ſpeluncam duplicem in valle habet, ubi ſepulcra patriarcharum quadrato muro circumdantur, capitibus verſis ad aquilonem, & hæc ſingula ſingulis tecta lapidibus inſtar baſilicæ dolatis, trium patriarcharum candidis, Adam obſcurioris & vilioris operis, qui autem longe ab illis ad borealem extremamque muri illius partem pauſat. Trium quoque feminarum viliores & minores memoriæ cernuntur. Mambre collis, mille paſſibus a monumentis his ad boream, herboſus valde & floridus campeſtrem habens in vertice planitatem, in cuius aquilonali parte quercus Abrahæ duorum hominum altitudinis truncus eccleſia circumdata eſt.

* *
*

FRAGMENTUM

QUOD LIBRO PRIMO ARCULFI

ADDITUM EST.

(*B.* cod. Bruxellenſis, *P.* cod. Pariſienſis latinus 12943, *R.* cod. reginæ Chriſtinæ.)

DE loco.[a] Aliqua locorum incipiunt ſona.[b] Cognomentum ſortitus. Poſt decem eccleſiaſtice hiſtorie libros, poſt temporum canones quos nos latine lingue dedimus, poſt diverſorum vocabula que quomodo olim apud Hebreos dicta ſint & nunc dicuntur expoſuit, poſt cirographiam terre Iudee & diſtinctas tribuum ſortes, ipſius quoque Hieruſalem templique in ea cum breviſſima expoſitione picturam ad exterum[c] in hoc laboravit opuſculo, ut congregaret nobis de ſancta ſcriptura omnium pene urbium, montium, fluminum, viculorum & diverſorum vocabula que vel eodem maneant vel immutata ſint poſtea vel aliqua ex parte corrupta. Unde & nos admirabilis viri ſequentes ſtudium, formam[d] litterarum ut ſunt in greco poſita tranſtulimus, relinquentes ea que digna memoria non videntur, mutantes & pleraque. Semel enim & in temporum libro prefatus ſum me vel interpretem eſſe vel novi operis conditorem, maxime cum quidam vix in primis inbutus litteris, hunc eundem librum auſus ſit in latinam linguam non latine vertere, cuius imperitiam ex comparatione eorum que tranſtulimus prudens ſtatim lector inveniet. Ut enim mihi excelſa non vindico, ita terre coherentia ſupergredi poſſe me credo.[e]

De Genezareth idem[f] & Aremenia in qua Noe arca poſt cataclíſmum requievit, cuius in ea veſtigia, ut alij dicunt, in ibidem hodie uſque reliqua ad eius in poſteros memoriam

a. *P.* deinde aliqua. — b. *R.* ſona. — c. *B.*; *R.* dextro, *P.* *deeſt.* — d. *P.*, *B.*, *R.* formidinem.

e. *B.* xxxj. De vineis & ſegetis montis Oliveti. — f. *B.*, *R.* ibidem. *P.* *deeſt.*

remanent. Hunc locum Armenij exitum vel egressum vocant trans Iordanem, id est[a] locus, hunc ultra[b] area orne, hoc est Hierusalem. Ariel, id est Hierusalem, sive templum sacrificare hoc est leonem Dei, quod forte regnum fuerit & potens. Helia, id est Hierusalem, que ab Elio Adriano Helia vocatur. Nec moveri debet quempiam, si interdum civitates Iude[c] easdem[d] in tribu Simeonis sive Beniamin repperiat. Tribus autem Iuda bellicosissimis viris pollens & crebro adversarios superans in omnibus tribubus principatum tenuit. De eunucho a Philippo baptizato apostolo in aliquo fonte iuxta radicem montis Chebron est consueti moris gigni a terra & ab ea absorbi. Due civitates uno vocate nomine Betleem, id est in tribu Zabulon & altera Iude. Machamim civitas vel urbs unde homo, scilicet Naaman Syrus ad prophetam cum muneribus sua pro sanitate a lepra, indicante sibi sua Hebrea ancilla filia, venit ad Heliseum. Probatica piscina, id est pecudis que a duobus inrigatur rivis, id est hibernis & pluviis adimpleri solet & cruentis aquis hostiarum in ea gratia emundatarum. Carnaim, id est ubi domum Iob iuxta fuisse alij tradunt periti locorum. Sidon bis, id est maior & minor fuit. Chana in tribu Aser ubi Dominus noster & Salvator aquas vertit in vinum, unde & Nathanael verus Israhelita Salvatoris testimonio comprobatur. Torrens Cedron, id est flumen iuxta Hierusalem ad orientalem huius plagam in valle Iosaphat in Africam currens dirigitur, ut Iohannes de eo testatur evangelista. Iuxta Iordanem contra Ihericho in occidentali Moab plaga. Moyses scribit Deuteronimo. Eufrates fluvius Ethiopie in Dei paradiso oriens; porro Sallustius certissimus adserit auctor. Tam Tigris, tam Eufrates in Armenia fons ex quo animadvertimus aliter de Paradiso & fluminibus eius intelligendum. Eliesseus,[e] id est vallium de quo loco fuit Cleophas, cuius acta meminit Lucas Dei evangelista. Naim in cuius portis Salvator filium vidue suscitavit, huiusque per correptam litteram nominum sunt lecta principia. Exhinc per extensum legamus elementum[f] quod grece dicitur, nunc viculus in deserto ubi eris metalla damnatorum suppliciis effodiuntur.

Sed hec omnia prima & media secundaque in libro Ebraicarum questionum & interpretacionum nominum plenius

a. *B.*, *R.* idem. — b. *P.* trans Iordanem est idem locus. Hinc ultra. — c. *B.*, *R.*; *P.* Iudee. — d. *P.* *deest* eosdem (*easdem*). — e. *B.*; *R.* Helyseus. — f. *P.* *Cetera desunt.*

exprimuntur & interpretantur. Gergiſſa ubi eos qui a demonibus vexabantur Salvator reſtituit ſanitati, quia ibi calide erumpunt aque, & hodie ſuper montem viculus [a] demonſtratur iuxta Tiberias ſtagnum, in quo duo millia porci ſunt precipitati. Ietſeman locus ubi ante paſſionem noſter oravit Salvator eſt ad Oliveti radices, nunc ibi eccleſia deſuper edificata eſt. Golgotha locus Calvarie in quo ſolus pro omnium ſalute crucifixus eſt & uſque hodie melia [b] oſtenditur ad ſeptentrionalem montis Sion plagam. Get ac Ofer ubi Ionas fuit propheta. Mambre, hoc eſt Ebron vel de viri Abrahe amici nomen accepit. Mare Salinarum quod vocatur Mortuum ſive Aſſalti, id eſt bituminis. Maxilla vicus iuxta Dioſpolin, unde Machabei fuerunt, quorum hodieque ibidem ſepulchra monſtrantur. Porro Mallo civitas quam Salomon edificavit. Nogeb, Theman. Darum quod nos poſſumus auſtrum, affricum, meridiem ſive eurum [c] pam interpretari dicimus, & nos apud veteres quaſi opprobrio Nazarei dicebantur, quos nunc Chriſtianos vocant. Huiuſque per o brevem litteram legerimus exin per extenſum legamus elementum [d] Acon Roma, [e] idem & Roma in tribu Neptalim, idcirco eadem nomina viculorum variis adſignantur vocabulis, que cum apud nos unum nomen ſonare videantur, apud Hebreos diviſis [f] ſunt ſcripte littere. Ioſephus vero Salem eſſe adfirmat in qua regnavit Melchiſedech, que poſtea dicta eſt Solima & ad extremum Hieroſolima nomen accepit. Dicunt autem Samaritani qui de Babilone profecti ſunt. Ibi nunc eccleſia edificata eſt ubi dominus noſter Iheſus Chriſtus Samaritane locutus eſt mulieri ſecundum Iohannem evangeliſtam.

a. *R.* vinculus. — b. *B.*; *R.* in azlia. — c. *B.*; *R.* Europam — d. *R.*; *B.* ilimentum. — e. *B.*; *R.* orgoma. — f. *B.*; *R.* diviſi.

ITINERA HIEROSOLYMITANA

ET

DESCRIPTIONES TERRAE SANCTAE

BELLIS SACRIS ANTERIORA

&

LATINA LINGUA EXARATA

sumptibus

SOCIETATIS

ILLUSTRANDIS ORIENTIS LATINI MONUMENTIS

ediderunt

TITUS TOBLER & AUGUSTUS MOLINIER

I 2

GENEVAE

Typis J.-G. Fick

1880

AVIS AU RELIEUR

Le préſent volume doit être coupé en deux: les pages j-lij placées en tête, & les pages 241-420 à la fin du volume précédent des *Itinera Latina*.

X

SANCTIMONIALIS HEYDENHEIMENSIS

HODOEPORICON S. WILLIBALDI

[723-726]

CODICES MANUSCRIPTI

QUIBUS USUS EST EDITOR.

F. Frifingenfis *five* Monacenfis, lat. 6890, f. VIII-IX.

R. Vallicellanus, Romæ, c. 73, f. XI (fragm.).

Ma. Monacenfis, lat. 14396, f. XII.

Mb. Monacenfis, lat. 4585, f. IX-XI (fragm.).

C. Augienfis (Carlfruhe, bibliot. mag. duc., LXXXIV), f. XIII (fragm.).

P. Bibliot. nat. Parifienfis, lat. 9744, f. XV, chartac.; quo ufus eft Canifius, *Lect. ant.*, 1603, IV, p. 475, ed. Bafnage, II, p. 99.

SANCTIMONIALIS HEYDENHEIMENSIS

VITA, SEU HODŒPORICON

S. WILLIBALDI

* * *

Prologus.[a]

ENERANDIS immoque in Chriſto cariſſimis omnibus, ſacerdotalis infule honore ditatis, presbyteris, preclareque indolis diaconibus, & nihilominus abbatibus, ſive omnibus popularie conditionis proceribus, quos paſtoralis cure privilegio pius procerum pontifex alios agio ordine preſbyteros, alios ſobrie pudicitie elegantes diaconos, alios cenobialis militie monachos, alios ſub diſcipulari habitu ſollertibus litterarum ſtudiis inherendo, docendo, ad meliora recti regiminis principatu erudiendo provexit, & ita, ut egregius exercituum alumnus ſua induſtria per diocesim diligenter quodam modo ut natos proprios mulcendo, fovendo fovere ſolebat, iſtis omnibus iſtinc ſub ſacre legis moderamine manentibus, ego indigna Saxo-

a. *C.* Incipit prologus; *P., C.* Incipit prologus in vitam ſancti confeſſoris atque pontificis Willibaldi, patroni pariterque paſtoris noſtri.

nica [a] de gente, iſtinc venientium noviſſima, & non ſolum annis, ſed & [b] moribus, & de illorum comparatione contribulium meorum quaſi homuncula. Ego quidem vobis religioſis ac catholicis viris, celeſtis bibliothece miniſtris, ob utilitatem memoria pauca perſtringendo, paulatim de primordialis vite eius venerandi viri Willibaldi [c] proemio diſputare decreveram. Sed tamen precipue ego femina fragilique ſexus imbecillitate corruptibilis, nulla prerogativa ſapientie ſuffulta aut magnarum virium induſtria elata, ſed ſpontanea voluntatis mea violentia coacta, velut quadam ignara parva de pectoris prudentia pauca decerpens & ex multis frondoſis frugiferiſque arboribus florum varietate onuſtorum exigua qualibet arte, ſaltem extremis in ramis, veſtre memorie coapta pauca excerpere, compaginare ediſſereque me libet. Et nunc reciproco ſermone iterando dico, non proprie preſumtionis primordio, non temeritatis audacia [d] hoc incipere niſi ut vix audeo.

Sed quia nunc primum Dei gratia venerandique viri tante viſionis magnitudine veſtreque auctoritatis excellentia & nihilominus bene valido veſtre voluntatis auxilio atque conſenſu aliquatenus me credebam poſſe impetrare, ut tanti operis celſitudinem tantaque miraculorum necnon etiam virtutum ſigna, que Dominus pro humani generis ſalute ſe humiliando, deſcendendo in humani corporis aſſumtione, divine roboratus potentie privilegio, preſtare atque perficere dignatus eſt in hoc mundo, ſuiſque oculis venerandi viri Willibaldi corporaliter cognita ſuiſque plantis per omnia palpando penetrandoque viſibiliter comparuere: hec omnia intimando perſtringimus. Et non ſolum ſigna, que nobis per evan-

a. *In P. ad marg. manus quæd. XV ſæculi ſcripſit:* Roſwida monialis. — b. *C. & P.* etiam. c. *C.* Uuyllibaldi. — d. inſtanter freta *addit P.*

gelij gratiam certa demonſtrantur, ille videbat, ſed etiam ipſa terrarum loca, ubi Dominus noſter naſcendo, patiendo ac reſurgendo nobis apparuit, & nihilominus alia prodigiorum virtutumque veſtigia, que Dominus in iſto orbe terrarum depromere diffamareque dignatus eſt, ille perſpicax noſtrorum pedagogus omnium omnia tranſmeando, fide robuſtus, fato fortunatus procaciter peragrans, omnia viſitando reperiebat atque videbat. Unde nunc certe, ut ita dicam, mihi videtur eſſe protervum, quod iſta omnia muto tenacitatis ſilentio, oppilatis labiis, humana taceat lingua, que Dominus ſuo ſervo per proprij corporis laborem, per viſionemque oculorum oſtendendo in noſtris temporibus revelare dignatus eſt. Iſta non apocryphorum venia erratica diſſertatione relata eſſe cognoſcimus, ſed ſicut, ipſo vidente & nobis referente, de oris ſui dictatione audire & nihilominus ſcribere deſtinavimus, duobus diaconibus teſtibus mecumque audientibus, nono kalendas iulij, pridie ante ſolſtitia[a] die.

Iſta certe, litterarum apices, non ideo ego idiota diſputare inchoo, quod de veſtre ſagacitatis induſtria me aliquid diffidere eſtimatis, ſeu quod bene non noverim ego multos veſtrorum, quos Dominus Deus noſterque antiſtes mihi preſtantiores non ſolum virilis ſexus dignitate, ſed &[b] divine conditionis miniſterio preferre dignatus eſt, multo melius divine legis eruditione & nihilominus indagatione ſollerti cura procaciores, diſponere ediſſereque poſſe; ſed quia me, indignam tamen, de illorum genealogie ſtirpe aliunde propagatam, forte de extremis ramorum cauliculis me fore noveram, de tantis talibuſque virorum beatitudinibus venerabilique vita eorum non ſolum in actibus, ſed & in itineribus variis multifariiſque miraculorum magnitudinibus perfecte pro-

a. *C. add.* martij. — b. *C.* ſed & etiam dignitate divine conditionis.

ficiſcentium aliquid memoria dignum lectoris legendi manibus imponere me libet. Quorum alter ſumma ſacerdotalis infule paſtoraliſque cure prerogativa prelatus, inclitus crucicola, magnus[a] magiſter Willibaldus, & alter, recte ſoliditatis iter arripiens, prava dirigens, indirecta aſperaque ferocia polite planitans, ſpiſſas pravorum gentilium protervaſque peccatorum ſpurcitias non deſide, tepide titubanti mente, ſed felici[b] temeritatis audacia procaciter ſuperne ſagacitatis zelo rite roboratus, inſtante labore omnia exinanivit. Qui ſacerdotali quoque prelatus infula paſtoralique computatus honore abbas erat preclaruſque chriſticola Wunebaldus. Iſta omnia per albas camporum planities, ſulcato tramite, nigra perarata penna veſtigia ſcripta, veſtra cara eorum ſcientia preſentata, contra omnes emulorum[c] vituperationes, Dei gratia veſtraque per omnia protectionis parma, & nihilominus placide[d] veſtre commendamus perceptioni, ut in omnibus leti laudemus nos liberantem, dona tribuentem Dominum.

I. *Quomodo vitam ſcribere decernitur.*[e]

Primum igitur venerabilis ſummique Dei ſacerdotis atque pontificis primordium viteque illius venerandi viri Willibaldi ſublimitatem, qui ſollerter ſub ſacre legis moderamine alma priorum exempla ſanctorum militando, ſerviendo, mente & moribus ſectando inherebat, huius itaque vite exordium & inante iuventutis medietatem ad illius uſque ſenectutem proceſſum[f] & hactenus uſque decrepitam[g] etatem intimando, gracilem opuſculi huius coniecturam glomerando ordiri decreveram ordinandoque texere.

a. *C.* multorum magno. — b. *C.* felicitus. — c. *C.* emulatorum. — d. *C.* placidata. — e. *Titulus deeſt in C.* — f. *C.* proceſſum eſt. — g. *C.* decrepitati.

II. *Infans gravi morbo corripitur.*[a]

Cum ille in proemio, ſue infantie cunabulis, amabilis atque[b] delectabilis blandiſque nutrientium adulationibus preſertimque parentum, circa illum magno devotionis affectu diurnaque ſollicitudinis providentia curam gerentium, conſotus atque enutritus ad trienniumuſque pervenit, tranſactis itaque tunc tribus annorum curriculis, cumque parvus ille ſeu delicatus fragili evo, infantili etate,[c] teneros corporis adhuc gereret[d] artus, ſubito evenit, ut illum triennium gravis corporis opprimebat egritudo, tantaque arreptus eſt corporis moleſtia, ut exigua membrorum ſtringerentur[e] compages, & vix in eo permanens flatus[f] vicinum minabatur vite exitum. Cumque iſtud cernerent[g] pater & mater, editum ſuum egrotantem iamque uſque pene ſeminecem, timidi & extaſi novaque mentis meſtitia valde retenti, angere ceperunt, quod ſobolem ſuam ſibi genitam, recenti lue laſſatam exitialique diſcrimine ex improviſa[h] morte irretitam fore viderunt, & illum, quem prius de primordialis infantie cunabulis ablactatum atque conſotum uſque ad triennium nutriebant illiſque ſuperſtitem & heredem habere optabant, iam quaſi[i] exanimem ſeu extinctum glebaque coopertum dolere timebant. Sed omnipotens Deus, mundi fabricator, celi terreque limator, ſervum ſuum infantem & adhuc inoletum exilibuſque[k] membrorum compagibus tenerum hominibuſque incertum illum de corporis ergaſtulo adhuc educere nolebat, ſed ut multis poſtea per orbem ſua norma neophytis patula panderet vite premia.

a. *Titulus d. in C.* — b. atque *d. in C.* — c. *C.* infantiali ſexui. — d. *C.* gerebat. — e. *C.* ſtringebantur. f. *F.* ſtatus. — g. *C.* cernebant. — h. *C.* improviſo. — i. *P. om.* quaſi. — k. *C.* exiliſque.

III. *Cenobialem vitam degere filio parentes promittunt.*[a]

Sed ad priſtinam nunc redeamus iterum prefati viri infantiam. Cumque parentes eius magno mentis exceſſu ſuſpenſi & de incerta filij ſui evaſione ambigui, ſumentes filium ſuum, obtulerunt illum coram illa dominica ſanctaque cruce Salvatoris, quia ſicut[b] mos eſt Saxonice gentis, quod in nonnullis[c] nobilium bonorumque hominum prediis non eccleſiam, ſed ſancte Crucis ſignum Domino dicatum, cum magno honore almum, in alto erectum ad commodam diurne[d] orationis ſedulitatem habere ſolent. Illic ponentes illum coram cruce, Dominum Deum, omnium plaſmatorem, illos conſolari ſoſpitemque ſuum ſervare natum ſuis virtutibus obnixe flagitabant, ſicque intentiſſimis illorum precibus ſe vicem reddere ſpondebant[e] Domino, ut, ſi priſtina illius infantis reſtituta foret ſanitas, extemplo illum ſub ſacri ordinis primordio tonſuram accipere, ſub cenobialis vite diſciplina, ſub divine legis moderamine militando, Chriſti famulatui ſubiicere[f] illum promiſerunt. Statimque poſtquam illi vota voverunt, verba conſummaverunt filiumque ſuum celeſti commendaverunt regi militare, confeſtim gratum poſtea a Domino petitionum conſequebantur effectum, priſtinaque puero poſtea reſtituta eſt ſanitas.

IV. *De pueritia Willibaldi; ad monaſterium Waldheim ducitur.*[g]

Cumque illuſter ille puer[h] ad quinquennium uſque perveniſſet, in eo iam tunc ſpiritualis germinabat ſa-

a. *Titulus d. in C.* — b. *F.* ut. — c. *C.* nullis. — d. *C.* diuturni. — e. *C.* ſpopondebant. — f. *C.* ſubieciſſe. — g. ad monaſterium ... ducitur *d. in C.* — h. *C. addit* infantia.

pientie virgultum. Itaque parentes votiva defideriorum implere properabant promiffa, atque illuftrium quantocius cum confultu amicorum carnaliumque propinquorum confilio ad facre cenobialis vite inftrumenta preparare atque perficere feftinabant. Confeftimque illum venerando fideliffimoque viro Theodredo commendabant, fua providentia eum ad cenobium ducere omniaque prudenter de fua caufa difpenfare difponereque rogabant. Cumque perrexiffent [a] & illum ducerent [b] ad monafterium, quod vocatur *Waldheim*, venerando abbati illius monafterij, qui vocatur Egwald, [c] offerebant; aft illum fue conditionis iure iuniorem feu obediendo difcipulum fuo fubdiderunt imperio. Statimque ille abbas monafterij fecundum regularis vite difciplinam declarabat [d] ifta fue congregationi, ficque, ut cum eorum confilio five licentia hoc foret, ille flagitabat. Cui protinus omnis illa conventio fratrum fimul refponfum feu licentiam dabant [e] fueque voluntatis arbitrio omnia fore fas dicebant, acceptumque illum, ocius inter cenobiale vite eorum confortium iungendo, fociabant.

V. *Sacris litteris & monachali vite inheret.* [f]

Poft hec itaque cum [g] puer ifte pudicus, ceu perfectus facris litterarum ftudiis imbutus atque eruditus, facras Davidici carminis paginas folleri mentis intentione peragrans, fed & etiam alia divine legis hagiographorum armariola [h] indagando five legendo procaci ille fenfu fophyrus mente moderatus indagat, [i] & tamen non adhuc plurimorum etate annorum grandevus, fed, ficut divina

a. *C.* perrexerunt. — b. *C.* ducebant. — c. *C.* Egiwald. — d. *C.* difciplina fua claruerat. — e. dabant *d. in C.* — f. *Titulus d. in C.* — g. *C. add.* protinus. — h. *C.* armariolas. — i. *C.* indagabat.

semper superne pietatis clementia agere solet,[a] secundum propheticum prophetarum vaticinium, ex ore infantium ceu lactantium perficere sibi solet laudem. Deinde itaque cum in eo simul annorum etas mentisque sagacitas divine dispensationis moderamine pullulare ceperat, & multo magis in eo iam tam[b] divina spiritus sancti gratia, quam corporis magnitudo creverat aut membrorum valetudo, totusque iam ille in Dei amorem conversus magna mentis diuturnaque meditatione tractando monasterialia moderationis instrumenta monachalisque vite monarchiam in abdita mentis quietudine die noctuque sollicite volutabat, quomodo illorum se copularet caste monachorum clientele, aut qualiter illorum faustis interfore possit familiaris vite disciplinis.

VI. *Peregrinatio in mentem venit.*[c]

Cumque, ista sedule intra mentis volubilitatem volvens, tractare cepit, qualiter ista cogitatio depromereri proferrique poterit in effectum, ut caduca cuncta cosmi istius contemnere sive derelinquere quiret, & non solum temporales terrenarum rerum[d] divitias, sed & patriam & parentes atque propinquos deserere, peregrinationeque tentare tellurem & ignota exteriorum requirere rura. Cumque, aliquanta temporum intercapedine transacta,[e] ille iam post[f] infantiales eius oblectationis ludicras & puerítiales incentivorum lascivias, illecebrosam lubrice etatis petulantiam per indefessam atque ineffabilem divine dispensationis gratiam ad lanuginem & pubertatis adolescentiam pervenisset: maximam in contubernio fratrum dilectionem[g] per obedientie affectum, mansuetudinem,

a. *C. addit* ut. — b. *F.* tunc. — c. *Titulus d. in C., P.* — d. rerum *d. in C.* — e. *C.* aliquanto...transacto. — f. post *d. in C.* — g. dilectionem *d. in C.*

munificentiam in ſe provocabat, ita ut amore & honore inter omnes haberetur [a] illos, ſicque diutius diurne ſollicitudinis cura, elucubris litterarum ſtudiis inherendo, die noctuque eatenus vigore & rectitudinis rigore mentem edomaret, ut de die in diem ad meliora celeſtis militie inſtrumenta proficeret. [b]

VII. *Pater conſentit, & una cum filio Wunebaldo conſilium proficiſcendi init.* [c]

Poſtquam ille adoleſcens, Chriſti vernaculus, ſicut ſupra diximus, ignotas peregrinationis vias probare volebat atque externas terminorum tellures adire ſpeculariqueque [d] optabat necnon immaniſſima maris diſcriminare decreverat equora, ſtatim [e] ille iſta cordis ſui clandeſtina, cunctis occulta, carnali ſuo revelavit patri, atque [f] illum obnixis flagitabat precibus, ut votive ſue voluntatis deſiderio conſilium ſeu conſenſum preberet, & ut [g] tranſire [h] licentiam daret & ipſe ſecum pergeret pater eius poſcebat. Cumque illum, ad tanti operis initium tanteque vite converſationem invitando, a ſeculi voluptatibus, a mundi deliciis, a temporalis vite falſis divitiarum proſperis ſuggerendo ſegregare volebat, & illum, [i] opitulante Domino, ad recte conſtitutionis formam & ad celeſtis militie tirocinium divinum inchoare ſervitium propriamque deſerere patriam & patula ſecum peregrinationis perquirere rura rogabat, & ſic illum primitus blandis oraculorum ſtudiis alloquendo invitabat, ut, comitatu filiorum eius fungens, [j] egregia [k] adiret [l] Petri, apoſtolorum principis, limina, tunc ille ad primitus, illo poſtulante, petitum ne-

a. *C.* habebatur. — b. *C.* proficiet. — c. *Titulus d. in C., P.* — d. *C.* ſpecularetque. — e. *C.* ſtatimque. — f. *C.* aſt. — g. *C. addit* illo. — h. tranſire *d. in C.* — i. *C.* illos. — j. *C.* fugiens. — k. *C.* egregius. — l. *C. add.* preſagia.

gaverat tranſitum, excuſando [a] coniugis & liberorum inoletivorum parvitatem & fragilitatem, illos orbare & alienis derelinquere inhoneſtum & crudele eſſe reſpondit. Tunc ille belliger Chriſti miles, iteratis [b] hortationum oraculis magniſque precum perdurationibus, toties [c] per aſperiora rigidioris vite documenta, metu & minis obiurgabat, & toties placidis vite eterne ſponſionibus, amenitate paradiſi & amore Chriſti mulcendo [d] illum inſtigabat, & ita omnibus modis hortando, alloquendo, ad ſue voluntatis conſenſum animum provocare conatus eſt. Sicque [e] tandem, omnipotentis Dei auxilio, petentis & provocantis invaleſcebat voluntas, ita ut ille ſuus pater & frater Wunebaldus ad optatam & hortatam ſe inchoare metam pollicerentur.

VIII. *De tranſitu Willibaldi, iter ad Romam: Hamelea Mutha, Sigona, Rotum, Gorthonicum, Luca, S. Petri baſilica.* [f]

Poſt hec itaque, cum, temporum intervallo & annorum vergente curriculo etatis, iam immineret tempus, pater ſuus & frater celebs predeſtinatum & adoptatum inchoaverunt iter. Et congruo eſtatis tempore prompti ac parati, ſumtis ſecum vite ſtipendiis, cum collegarum cetu comitantium ad loca venerunt deſtinata, que priſco dicebantur [g] vocabulo *Hamelea Mutha*, iuxta illud mercimonium, quod dicitur *Hamwih*. Et non multa tranſacta temporis intercapedine & navigio parato, nauta ille cum claſſibus ſuoque nauclero, [h] naulo impenſo, circio flante, ponto pollente, remigiis crepitantibus, claſſibus clamantibus celocem aſcenderunt. Tumque [i] tranſmeatis mari-

a. *C. add.* ut. — b. iteratis *d. in C.* — c. toties *d. in C.* — d. *C.* mulciendo. — e. *C.* & tum. — f. *Titulus d. in C.* — g. *C.* dicitur. — h. *C.* nauclerio. — i. C. cumque.

timis fluctuum formidinibus periculosique pelagi pressuris, vastum per equor citato celocis cursu, prosperis ventis, velata nave, tuti aridam viderunt terram. Et statim ovantes de navi descenderunt,[a] & illic castraverunt & tentoria fixerunt in ripa fluminis, quod[b] nuncupatur *Sigona*, iuxta urbem, que vocatur *Rotum*;[c] ibi fuit mercimonium.[d]

Et illic aliquantis dierum curriculis requiescentes, iterum pergere ceperunt, & multa illic sanctorum oratoria, que illis in commodum fuerunt, orando petierunt. Et sic inante *Gorthonicum* gradatim ex parte peragrantes supervenerunt. Cumque pergentes[e] venissent[f] ad urbem, que vocatur *Luca*, Willibaldus & Wunebaldus patrem eorum in comitatu itineris pariter cum illis ducebant. Statimque ibi subitanea preventus est corporis infirmitate, ut,[g] preteritis temporum intercapedinibus, prope iam instaret exitus sui dies. Et invalescente in eo egritudinis gravitate, fessi ac frigidi illius iam tabuerunt corporis artus, & sic ultimum vite sue exhalavit spiritum. Statimque illi germani filij eius, corpus patris eorum exanime paterne pietatis affectu percipientes, venuste involverunt[h] & terra tumulaverunt in urbe Luca ad Sanctum Frigidianum.[i] Ibi requiescit corpus patris eorum. Confestimque illi, pergentes usquedum per vastas Italie tellures, perniciter[k] per concava vallium, per abrupta montium, per plana campestrium, ad arduas *Alpium* arces pedestrem scandendo gressum dirigebant in altum. Cumque, lustratis Alpium cacuminibus glacialique nivium nebulosa turbidine, almi Dei adminiculo sanctorumque sustentaculo, cum cunctorum[l] contribulium clientela omniumque collegarum

a. *C.* ascenderunt. — b. *C.* que. — c. *C.* totum. — d. *C.* mercimonia. — e. *C.* pergerent. — f. *C.* venerunt. — g. *C.* &. — h. *C.* venientes voluerunt. — i. *C.* Priscianum. — j. *C.* vastam... tellurem. — k. *C.* pertinet. — l. *C.* cunctis.

cetu tuti toti tumidas militum evaserunt versutias, illustria extemplo adierunt *limina* egregiaque *Petri*, apostolorum principis, petierunt presidia immensasque ibidem omnipotenti Deo ac gratas referebant gratias, quod, magnis transmeatis maris discriminibus [a] variisque peregrinationis externorum ignominiis, per omnia prosperi scholasticam scandere meruerunt scalam & preclaram adire [b] Sancti Petri basilicam.

IX. *Roma ; febri laborant.* [c]

Tunc illi duo germani, ibi manentes a nativitate sancti Martini usque ad aliud [d] solemnitatis pascha & interim dum illa gelida frugalisque hiems transiendo preteriit vernaleque [e] iam incumbendo instaret germen & paschale per totum mundum fulgendo irradiaret tempus, illi duo germani felicem monasterialis discipline vitam sub sacre legis moderamine ducebant. Tum etiam decrescente dierum calculo & crescente estatis caumate, que presaga future solet esse febris, magna corporis illico arrepti sunt molestia, ita ut acriter anhelando, febricitando, toties algore[f] & toties calore estuans, atrox per artus diffusa esset[g] pestis, & sic irretiti & retenti, magno mortis exitio constricti, febre fatigati erant, ut vix iam in illis vite habitus per lassos luentium[h] artus volitando versaretur. [i] Sed tamen indefessa paterne pietatis providentia suis consulere suffragarique dignatus[j] est, ita ut unus de duobus unam hebdomadam & alter unam [k] in subsidium ministrandi illi requiem haberet. [l] Et tamen, prout corporis infirmitas

a. *Hic incipit Mb.* — b. *Mb.* petivere ; *C.* petere. — c. *Titulus d. in C., Mb., P.* — d. *al.* aliam. — e. *Mb.* hibernalioque; *C.* hibernaleque. — f. *Mb.* frigans. — g. *Mb.* fuit. — h. *Mb.* lucentium. — i. *Mb.* vergebat ; *C.* versabat. — j. *Al.* dignata. — k. *C.* alterum. — l. *Mb.* habebat.

perpetrare poterat, a ſacre inſtitutionis norma non recedebant, ſed propenſius ſacre lectionis ſtudio perſeverantes inherebant, iuxta veritatis vocem dicentis: *Qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit* (Math. X, 22).

X. *Terracina, Caieta, Neapolis, Rhegium, Catana, mons Etna, Syracuſa.* [a]

Poſtquam ille illuſter claruſque Chriſti crucicola magna mentis intentione & cordis contemplatione ad ſupernam interne vite ſpeculationem provida circumſpectione [b] properabat, & ad ſublimiores rigidioris vite virtutes [c] anhelando, iam non planam, ſed arctam auſterioris vite viam per monachalis vite normam inhiando deſiderabat & maiorem iam tunc peregrinationis ignorantiam adire optabat quam illa fuit, in qua tunc ſtare videbatur. Tunc ille ſtrenuus, conſilio amicorum contribuliumque licentia flagitata, ut ſuarum opitulatione orationum illum ſequi dignarentur, rogabat, ut, totis [d] itineris curſibus, delectabilis atque optabilis [e] civitatis Ieruſalem menia peragrare ſpecularique per illorum pia precum preſidia [f] poſſibiliter potuiſſet.

Iamque [g] tranſactis dominice paſchalis ſolemnitatibus, agilis exercitus levavit ſe cum duobus ſuis ſociis & pergere ceperunt. Cumque pergerent, venerunt [h] uſque ad urbem *Terracinam* in oriente, & ibi manebant duos dies. Et inde pergentes venerunt ad urbem *Caietam*, [i] que ſtat in littore maris. Et ibi tunc aſcendentes in navim, tranſfretaverunt ad *Neapolim*. Et illic, relicta nave, [j] in qua

a. *Mb.* de tranſitu Willibaldi; *titulus d. in C.* — b. prov. circumſp. *d. in C.* — c. *Mb.*, *C.* virtutibus. — d. *Mb.*, *C.* tutis. — e. *Mb.* delectabiles, optabiles; *C.* delectabilia, optabilia. — f *C.* ſubſidia. — g. *Mb.*, *C.* cumque. — h. *Mb.* perrexerunt &. — i. *Mb.* Gaitam. — j. *Mb.* nebulem; *C.* nabulam.

pergebant, ſtabant ibi duas hebdomadas. Iſte civitates ſunt Romanorum; in Beneventis ſunt, ſed tamen Romanis ſunt ſubdite. Statimque, ſicut divina ſolet pietas inceſſanter agere, ut votiva vernaculorum deſideria ſuorum implere properat, navim illi de Egypto invenerunt, & illic intro aſcendentes navigaverunt in terram Calabrie ad urbem, que dicitur *Regia.* [a] Et ibi manentes duos dies, levaverunt ſe & venerunt in inſulam Siciliam, quod eſt in urbem *Catanenſem,* [b] ubi requieſcit corpus ſančte Agathe virginis. Et ibi eſt mons *Etna,* & quando evenerit pro aliquibus rebus, ut ille ignis dilatare ſe voluerit ſuper regionem, tunc cito illi cives ſumunt velum [c] ſančte Agathe & contra ignem ponunt, & ceſſat. Illic fuerunt tres hebdomadas. Et inde navigantes venerunt in *Siracuſam* urbem in ipſa regione.

XI. *Mare Adriaticum, Monembaſia, Chios, Samos, Epheſus, Phygala, Hierapolis, Patara, Miletus, Chelidonium, Cyprus, Paphos, Conſtantia.*

Et inde navigantes, venerunt ultra *mare Adriam* ad urbem *Manafaſiam in Slavinia* terra. Et inde navigantes in inſulam [d] *Choo,* dimittebant Corinthios in ſiniſtra parte, & inde navigantes in inſulam *Samo.* Et inde navigaverunt in Aſiam ad urbem *Epheſum,* [e] ſecus mare unum milliarium. Et inde ambulaverunt in illum locum, ubi ſeptem Dormientes requieſcunt. [f] Et inde ambulaverunt ad ſančtum Iohannem Evangeliſtam in loco ſpecioſo, ſecus Epheſum. [g] Et inde ambulaverunt duo milliaria ſecus mare ad villam magnam, que vocatur *Figila*; ibi erant unum diem. Et petito pane, ibi ibant ad fontem unum in media

a. *Mb., C.* Reggia. — b. *Mb.* Cathinenſia; *C.* Chatinenſia. — c. *Mb.* corpus. — d. *Mb. add.* nomine. — e. *Mb., C.* Effeſiam. — f. *Mb.* requieſcent. — g. *Mb., C.* Effeſum.

villa, & ſedentes ibi ſuper marginem, tingebant panem in aqua & ſic manducabant. Et inde ambulantes venerunt ſecus mare ad urbem *Strobolem*, [a] in montem excelſum. Et inde ibant in locum, qui dicitur *Patara*, [b] & illic morabantur, uſque dum hiemis gelide horrendum preteriret frigus. Et poſtea tunc inde navigantes venerunt ad urbem, que vocatur *Milite*; illa fuit quondam de aquis peritura. Ibi ſedebant duo ſolitarij in ſtulite, id eſt fabricata atque firmata cum muro magno de lapidibus, [c] valde ſumma, ut aqua illis nocere non poſſit. Et inde tranſfretaverunt [d] ad montem *Gallianorum*. [e] Illud fuit totum tranſmigratum. Et ibi acri famis reſtricti fuerunt illi aſperitate, ita ut inedia intus lacerati letalem iam diem mortis metuerent [f] imminere; ſed omnipotens populorum paſtor pabulum ſuis preſtare dignatus eſt pauperibus.

Et inde navigantes venerunt in inſulam Cyprum, que eſt inter Grecos & Sarracenos, ad urbem *Papho*, & ibi fuerunt tres hebdomadas Paſche [g] poſt anni circulum. Et inde ibant ad urbem *Conſtantiam*, ubi requieſcit ſanctus Epiphanius, & ibi morabantur uſque poſt natalem ſancti Iohannis Baptiſte.

XII. Antaradus, Arca, Emeſa; captivitas. [h]

Et inde navigantes venerunt in regionem Sarracenorum, in urbem *Tharratas* ſecus mare. Et inde ambulaverunt [i] ſuper novem aut duodecim milliaria ad caſtellum, quod dicitur *Arche*; & ibi fuit epiſcopus de gente Grecorum, ibique habebatur [j] litania ſecundum conſuetudinem eorum. Et inde pergentes illi ambulaverunt ad urbem que vocatur *Emeſa*, [k] duodecim milliaria. Ibi eſt

a. *Mb.* Strobrolem. — b. *Mb.* Patera. — c. *Mb.* lapideis. — d. *Mb.* transfretabant. — e. *Mb.* Galanorum. — f. *Mb.* metuebant. — g. *Mb.*, *C.* Pampho & paſche. — h. *Titulus d. in Mb.*, *C.* — i. *Mb.*, *C.* ambulabant. — j. *Mb.*, *F.* habebant. — k. *C.* Emiſſa; *Mb.* Smiſſa.

ecclesia magna, quam fecit sancta Helena in honore sancti Iohannis Baptiste, & caput illius fuit ibi diu, hoc est in Syrim.

Tunc erant cum Willibaldo septem contribules,[a] & ille ipse fuit octavus. Confestimque illi pagani Sarraceni, reperientes quod advene & ignoti homines illuc venissent,[b] tulerunt eos & captivos habebant, quia nesciebant de quale fuerant gente, sed speculatores esse illos estimabant. Et captivos eos ducebant ad quemdam senem divitem, ut videret & agnosceret unde essent. Ast ille senex interrogavit illos, unde essent aut quali fungerentur legatione. Tunc illi respondentes ab exordio totam intimaverunt ei itineris sui causam. Et ille senex respondens ait: « Frequenter huc venientes vidi homines de illis[c] terre partibus, istorum contribules; non querunt mala, sed legem eorum adimplere cupiunt. » Tunc illi inde pergentes venerunt ad palatium, ut rogarent illis viam transire ad Ierusalem. Cumque illic veniebant, statim ille preses dixit, quod speculatores fuissent, & precepit illos in carcerem trudi usque ad illud tempus, quo reperiret a rege, quid fecisset de illorum causa. Cumque illi fuerant[d] in carcere, confestim mira omnipotentis Dei dispensatione, qui pius ubique suos inter tela & tormenta, inter barbaros & belligeros, inter carceres & contumacium catervas sua protegere parma tutosque conservare dignatus est,[e] unus homo fuit ibi negotiator, qui sibi in eleemosynam & anime sue redemptionem volebat illos redimere & de carcere eripere, ut liberi possent pergere in suam voluntatem. Et non poterat, sed econtra quotidie misit illis prandium & cenam. Et in quarta feria & in sabbato misit filium suum in carcerem, & eduxit eos ad balneum &

a. *F. addit* illius. — b. *Mb.* venti fuerunt; *C.* venturi fuissent. — c. *C.* illius. — d. *C.* fuissent. — e. *C.* dignatur.

iterum introduxit. Et dominico die ducebat [a] eos ad ecclefiam per mercimonium, ut de rebus venalibus viderent quid eorum mentem delectaret, & ille tunc ſuo pretio illis obtineret [b] quidquid illorum menti aptum foret. Illi cives urbium curioſi iugiter illuc venire conſueverant, illos ſpeculari, qui iuvenes & decori & veſtium ornatu induti erant bene.

Tunc, illis in carcere commorantibus, unus homo de Hiſpania venit & loquebatur cum illis in carcere, & diligenter ab illis inquiſivit, qui eſſent & [c] unde eſſent. Et illi dixerunt ei omnia ſecundum ordinem de ſuo itinere. Ille Hiſpanus homo habebat fratrem in palatio regis, qui fuit cubicularius regis Sarracenorum. Cumque ille preſes, qui eos in carcerem mittebat, ad palatium veniebat, ille [d] Hiſpanus, qui cum illis in carcere loquebatur, & ille navitor, [e] in cuius navi fuerunt quando pergebant de Cypro, omnes ſimul venerunt coram rege Sarracenorum, cui [f] nomen Mirmumni. Et cum locutio [g] eveniſſet [h] de illorum cauſa, ille Hiſpanus homo omnia, que illi dixerunt ei in carcere, ſuo intimavit fratri, & illum rogavit ut regi indicaret [i] & in ſubſidio illis foret. Poſt hec itaque, cum omnes iſti tres ſimul coram rege venirent, [j] & omnia iuxta ordinem intimando illi indicarent [k] de eorum cauſa, ille rex interrogavit, unde eſſent. Et illi dixerunt: « De occidentali plaga, ubi ſol occaſum habet, iſti homines venerunt & nos neſcimus terram ultra illos & nihil niſi aquas ». [l] Et ille rex reſpondit, eis dicens: « Quare nos debemus eos punire? Non habent peccatum contra nos. Da eis viam, & ſine illos abire. » Alij homines, qui in carcere habebantur, debebant cenſum reddere tremiſſem; [m]

a. *C.* ducit. — b. quid eorum... obtineret *d. in C.* — c. *Mb.*, *C.* aut. — d. *Mb.* & ille. — e. *Mb.* nautor. — f. *C.* cuius. — g. *C.*, & collocutio. — h. *Mb.* evenerat. i. *Mb.*, *C.* indicaſſet. — j. *Mb.*, *C.* veniebant. — k. *Mb.*, *C.* indicabant. — l. *C.* illos terra amplius non habetur, neſcimus rura citra illos. — m. *Mb.* tremeſſem.

illis autem fuit dimiſſum.[a] Illi Cypri ſedebant inter Grecos & Sarracenos & inermes fuerunt, quia pax maxima[b] fuit & conciliatio inter Sarracenos & Grecos. Magna & lata regio fuit illa, & duodecim epiſcoporum parochia eſt ibi.

XIII. *Damaſcus, Nazareth, Chana, Tabor mons.*[c]

Confeſtimque illi cum licentia levantes ſe, perrexerunt in *Damaſcum* centum milliaria, & ibi ſanctus Ananias requieſcit. Illud eſt in terra Syrim. Ibi erant unam hebdomadam. Et inde ſunt duo millia, ubi eſt eccleſia, & in illo loco primum converſus eſt Paulus, & Dominus dixit ad illum: *Saule, Saule, quid me perſequeris?* (*Act. Apoſt.*, IX, 5) & reliqua. Et illic orantes ambulabant in Galileam, in illum locum, ubi Gabriel primum venit ad ſanctam Mariam & dixit: *Ave Maria* & reliqua. Ibi eſt nunc eccleſia. Et ille vicus, in quo eſt eccleſia, eſt[d] *Nazareth*. Illam eccleſiam Chriſtiani homines ſepe comparabant a paganis Sarracenis, quando illi volebant eam deſtruere. Et ibi Domino ſe commendantes ambulaverunt inde, & veniebant in villam *Chanam*,[e] ubi Dominus aquam in vinum convertit. Illic eſt eccleſia magna, & in illa[f] eccleſia ſtat in altare una de ſex hydriis, quas Dominus iuſſerat implere aqua, & in vinum verſe ſunt, & de illo communicaverunt vino.[g] Unum diem fuerunt illic. Et inde pergentes venerunt ad montem *Tabor*, ubi Dominus tranſfiguratus eſt. Ibi eſt nunc monaſterium monachorum, & eccleſia Domino conſecrata & Moiſi & Helie. Et illi cives nominant illum locum *Age mons*; illic orabant.

a. *Mb.*, *C.* conceſſum. — b. *Mb.*, *C.* multa. — c. *Titulus d. in Mb.*, *C.* — d. *Mb.* nunc eſt. — e. *Mb.*, *C.* Chanaan. — f. *Hic incipit R.* — g. *al.* vinum.

XIV. Tiberias, Capharnaum, Bethſaida, Magdalum, Chorozain. [a]

Et inde pergebant ad urbem, que vocatur [b] *Tiberiadis*. Illa ſtat in littore maris, ubi Dominus ſuperambulabat ſiccis pedibus, & Petrus, ſuper undam ambulans ad eum, demerſus [c] eſt. [d] Ibi ſunt multe eccleſie & ſynagoga Iudeorum, ſed & magnus [e] honor dominicus. Ibi fuerunt aliquantos dies, & ibi Iordanis tranſit per medium mare. Et inde ibant circa mare & pergebant ſecus vicum [f] *Magdalene*. Et veniebant ad illum vicum [g] *Capharnaum*, ubi Dominus principis filiam ſuſcitavit, ubi fuit domus & murus magnus. [h] Et ſic dixerunt illi homines, quod Zebedeus cum filiis ſuis Iohanne & Iacobo ibi fuerint collocati. Et inde pergebant [i] ad *Bethſaidam*: inde erant Petrus & Andreas. Ibi eſt nunc eccleſia, ubi prius erat domus illorum. Et illic manentes unam noctem, mane pergebant ad *Corozaim*, [j] ubi Dominus demoniacos curavit, & diabolum mittebat in gregem porcorum. Ibi fuit eccleſia Chriſtianorum.

XV. Ior & Dan, Iordanis, paludes Merom, Ceſarea Philippi. [k]

Et ibi orantes, pergebant inde, & veniebant ad locum illum, ubi duo [l] fontes de terra emanant, *Ior* & *Dan*, & tunc, venientes de monte deorſum in unum collecti, faciunt *Iordanem*. Ibi morabantur [m] unam noctem inter duos fontes, [n] & paſtores dabant nobis acrum lac bibere. Et ibi

a. *Titulus d. in Mb., C., P.* — b. *Mb.* dicitur. — c. *Mb., R.* demergatus; *P.* dimerſus. — d. ad eum ... eſt *d. in C.* — e. *Mb.* magna; *P.* magno honore. — f. *Mb., R.,* vico. — g. *Mb., R.* illo vico. — h. *Mb., R.* mura magna. — i. *C.* pergentes. — j. *Mb.* Corazaim. — k. *Titulus d. in C., Mb., P.* — l. *Mb., R.* duos. — m. *Mb., R.* morabant. — n. *Mb., R.* duabus fontibus.

sunt armenta mirabilia longo dorso & brevibus [a] cruribus magnis cornibus creata; omnes sunt unius coloris. Ostree paludes sunt ibi profunde. Et quando estuali tempore magna solis caumatio de celo terram urere [b] solet, illa armenta tollentia [c] se vadunt ad paludem & demergunt se toto corpore, nisi caput solum. Et inde pergentes, venerunt ad *Cesaream*, ubi fuit ecclesia & multitudo Christianorum.

XVI. Monasterium & ecclesia Sancti Johannis Baptiste secus Iordanem, baptismus in hoc fluvio, solemnitas Epiphanie. [d]

Et ibi requiescentes aliquantum temporis, [e] iterum pergebant ad *monasterium Sancti Iohannis Baptiste*, & ibi erant fere viginti monachi. [f] Unam noctem ibi manebant. Et inde ibant super unum milliare ad *Iordanem*, ubi Dominus fuit baptizatus. Ibi est nunc ecclesia in columnis lapideis sursum elevata, & subtus ecclesiam est nunc arida terra, ubi Dominus fuit baptizatus [g] in ipso loco. Et ubi nunc baptizant, ibi stat crux lignea in medio, & parva derivatio aque [h] stat illic & unus funiculus, extensus supra Iordanem, hinc & inde firmatus. Tunc in solemnitate Epiphanie infirmi & egroti venientes habent se de funiculo, & sic demerguntur [i] in aquam. Sed & mulieres, que sunt steriles, venientes ibi gratiam Domini merentur. Episcopus [j] noster Willibaldus balneavit se ibi in Iordane. Unum diem fuerunt [k] ibi.

XVII. Galgala, Ierícho, monasterium Sancti Euthymij. [l]

Et pergebant inde tunc & veniebant ad *Galgala*. Ibi,

a. *Mb.*, *R.* brevis. — b. *Mb.*, *R.* urire. — c. *Mb.*, *R.* tollentes. — d. *Titulus d. in Mb.*, *P.* — e. *Mb.*, *R.* tempus. — f. *Mb.*, *R.*, *C.* monachorum. — g. ibi est nunc...baptizatus *d. in C.* — h. *Mb.*, *C.* atque. — i. *Mb.*, *R.* demergant. — j. *Mb.*, *R.*, *C.* venient (veniunt) ibi episcopus. — k. *Mb.*, *R.*, *C.* fuerant. — l. *Titulus d. in Mb.*, *C.*, *P.*

ſunt inter quinque[a] milliaria, & duodecim lapides illic ſunt in ecclefia. Illa eſt lignea & non magna. Illic ſunt duodecim lapides, quos tulerunt filij Iſrael de Iordane & portaverunt[b] ad Galgala ſuper quinque milliaria & depoſuerunt[c] ad teſtimonium tranſmigrationis illorum. Et tunc illic orantes, perrexerunt[d] ab *Iericho* ſuper ſeptem milliaria ab Iordane. Ibi erumpebat fons, qui erat ſterilis in imo montis, & fuit inutilis hominibus, antequam veniret[e] *Heliſeus* propheta & ſanctificavit illum. Et poſtea emanavit, atque omnis civitas illa partiebat illum in agros, in hortos & in omnia, ubicumque illis neceſſarium erat, & omne quod irrigat[f] ille fons creſcendo proficit ad ſalutem propter[g] ſanctificationem Heliſei propheta. Inde perrexerunt[h] ad *monaſterium Sancti Euſtochij*. Illud ſtat in medio campo inter Iericho & Ieruſalem.

XVIII. Ieruſalem: eccleſia & cruces in Calvarie loco, hortus cum ſepulcro Salvatoris & mirabili domo.[i]

Et inde venit[j] ad *Ieruſalem* in illum locum, ubi inventa fuerat ſancta crux Domini. Ibi eſt nunc eccleſia in illo loco, qui dicitur *Calvarie locus*. Et hec fuit prius extra Ieruſalem; ſed Helena, quando invenit crucem, collocavit illum locum intra Ieruſalem. Et ibi ſtant nunc tres cruces lignee foris in orientali plaga eccleſie, ſecus parietem, ad memoriam ſancte crucis Dominice & aliorum, qui cum eo crucifixi erant. Illa non ſunt nunc intus in eccleſia, ſed foris ſtant ſub tecto extra eccleſiam. Et ibi ſecus eſt ille hortus, in quo erat *ſepulcrum Salvatoris*. Illud ſepulcrum fuerat in petra exciſum, & illa petra ſtat ſuper

a. *Mb.* ij. — b. *R.*, *C.* deportaverunt. — c. *Mb.*, *R.* ponebant. — d. *Mb.*, *R.*, *C.* pergebant. — e *al.* venit. — f. *Mb*, *R.*, *F.* humidat. — g. *C.* poſt. — h. *Mb.*, *R.*, *C.*, pergebant. — i. *Titulus d. in Mb.*, *C.*, *P.* — j. *C.* venerunt.

terram, & eſt quadrans in imo & in ſummo ſubtilis. Et ſtat nunc in ſummitate illius ſepulcri crux, & ibi nunc ſuper [a] edificata eſt mirabilis domus, & in orientali plaga in illa petra ſepulcri eſt oſtium factum, per quod intrant [b] homines in ſepulcrum orare. Et ibi eſt intus lectus, in quo corpus Domini iacebat. Et ibi ſtant in lecto quindecim cratere auree cum oleo ardentes die noctuque. Ille lectus, in quo corpus Domini iacebat, ſtat in latere [c] aquilonis intus in petra ſepulcri, & homini eſt in dextra manu, quando intrat in ſepulcrum orare. Et ibi ante ianuam ſepulcri iacet ille [d] lapis magnus quadrans in ſimilitudine prioris lapidis, quem angelus revolvit ab oſtiola monumenti.

XIX. *Willibaldus egrotus, eccleſia ſancta Sion, porticus Salomonis, piſcina Probatica.* [e]

Et illuc veniebat in feſtivitate ſancti Martini epiſcopus noſter. Et cito ut illuc [f] venit, [g] cepit egrotare, & iacebat infirmus, uſquedum [h] una hebdomada erat ante natalem Domini. Et tunc quando aliquid recreatus fuit [i] & de infirmitate melius habebatur, ſurgit & abiit ad illam eccleſiam, que vocatur *Sancta Sion.* Illa ſtat in medio Ieruſalem. Illic orabat, & inde ibat in porticum Salomonis. Ibi eſt *piſcina*, & illic iacent infirmi, exſpectantes motionem [j] aque, quando angelus veniret & moveret aquam, & tunc qui primum in illam deſcenderet [k] ſanaretur: ubi Dominus dixit paralytico: *Surge, tolle grabatum tuum & ambula* (*Marcus*, IX, 11).

a. *Al.* ſupra. — b. *Mb.*, *R.* intrabant. — c. *Mb.*, *R.* latera. — d. *Mb. hic deficit.* — e *Titulus d. in C.*, *P.* — f. *R.* illic. — g. *C.*, *R.* veniebat. — h. *F.* uſque. — i. *R.*, *C.* vegetatus (vegitatus) fuerat. — j. *R.* remotionem. — k. *R.* illum aſcenderet.

XX. *Columna memorialis ubi Iudei corpus ſanĉte Marie tollere voluerunt; tranſlatio eius in ſanĉta Sion.* [a]

Similiter & ipſe dixit, quod [b] ante portam civitatis ſtaret magna *columna*, & in ſummitate columne ſtat crux ad ſignum & ad memoriam, ubi Iudei volebant tollere corpus ſanĉte Marie. Cumque illi undecim [c] apoſtoli, tollentes corpus ſanĉte Marie, portarent illud [d] de Ieruſalem, & ſtatim cum ad portam venirent [e] civitatis, Iudei voluerunt comprehendere illud. Statimque illi homines qui porrigebant [f] brachia ad feretrum & eam tollere conabantur, retentis brachiis, quaſi glutinati, inherebant [g] in feretro, & non poterant ſe movere, antequam Dei gratia & apoſtolorum petitione iterum reſoluti fuerant, & tunc eos reliquerunt. Sanĉta Maria in illo loco in medio Ieruſalem exivit de ſeculo, qui nominatur *ſanĉta Sion*. Et tunc apoſtoli undecim [h] portaverunt illam, ſicut prius dixi, & tunc angeli venientes tulerunt illam de manibus apoſtolorum & portaverunt in Paradiſum. [i]

XXI. *Vallis Ioſaphat; eccleſia & ſepulcrum ſanĉte Marie; eccleſia, ubi Dominus oravit; eccleſia Aſcenſionis in monte Oliveti.* [j]

Et inde deſcendens epiſcopus Willibaldus venit ad *vallem Ioſaphat.* [k] Illa ſtat iuxta Ieruſalem civitatem in orientali plaga. Et in illa valle eſt *eccleſia Sanĉte Marie,* & in eccleſia eſt *ſepulcrum eius,* non de eo quod corpus eius ibi requieſcat, ſed ad memoriam eius. Et ibi orans, aſcendit in *montem Oliveti,* qui eſt ibi iuxta vallem in orientali

a. *Titulus d. in C., P.* — b. *R.* quia. — c. *C.* xij. — d. *R., C.* portaverunt; *R.* illum. — e. *C.* venerunt. — f. *C.* pergebant. g. *C.* inferebantur. — h. undecim *d. in C.* — i. *R.* Paradiſo. — j. *Titulus d. in C., P.* — k. *C., R.* Iuſſabat.

plaga. Illa vallis eſt inter Ieruſalem & montem [a] Oliveti. Et in monte Oliveti eſt nunc *ecclesia*, *ubi Dominus* ante paſſionem ſuam [b] *orabat*, & dixit ad diſcipulos: *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem* (*Matt.*, XXVI, 41). Et inde venit ad *ecclesiam* in ipſo monte, ubi Dominus aſcendit in celum. Et in medio eccleſie ſtat de ere factum, ſculptum ac ſpecioſum, & eſt quadrans. Illud ſtat in medio eccleſie, ubi Dominus aſcendit in celum. Et in medio ereo eſt factum vitreum quadrangulum, & ibi eſt in vitreo parvum cicindulum, [c] & circa cicindulum eſt illud vitreum undique clauſum. Et ideo eſt undique clauſum, ut ſemper ardere poſſit in pluvia & [d] in ſole. Illa eccleſia eſt deſuper patula & ſine tecto, & ibi ſtant due columne intus in eccleſia contra parietem aquilonis & contra parietem [e] meridialis plage. Ille ſunt ibi in memoriam & in ſignum duorum virorum, qui dixerunt: *Viri Galilei, quid ſtatis aſpicientes* [f] *in celum?* (*Act. Apoſt.*, I, 11.) Et ille homo, qui ibi poteſt inter parietem & columnas repere, [g] liber eſt a peccatis ſuis.

XXII. *Locus paſtorum, Bethlehem, ſpelunca & ecclesia Nativitatis Domini.* [h]

Inde venit in locum, ubi angelus paſtoribus apparuit, dicens: *Annuntio vobis gaudium magnum* (*Marc.*, II, 10) & reliqua. Et inde venit [i] in *Bethlehem*, ubi Dominus natus eſt, ſeptem [j] milliariis ab Ieruſalem. Ille locus, ubi Chriſtus natus eſt, quondam fuit ſpelunca ſub terra, & nunc eſt quadrangula [k] domus in petra exciſa, & eſt terra circumquaque effoſſa & inde proiecta. Et ibi ſupra nunc eſt edificata eccleſia. Et ubi Dominus natus eſt, ibi ſtat ſupra nunc

a. montem *d. in C., R.* — b. ſuam *d. in F.* — c. *R.* ciſinſudum; *P.* aſindulum. — d. *F.* ſed &. — e. aquilonis & contra parietem *d. in C.*
f. *R., C.* aſpicitis. — g. repſere. — h. *Titulus d. in C., P.* — i. *C.* venerunt. — j. *C.* vj. — k. *R.* quadrangulus.

altare, & aliud altare minus factum eſt, [a] ideo quod illi quando volunt ibi intus miſſam celebrare in ſpelunca, tollentes illud altare minus, portant ibi intus illud tempore quando miſſam celebrant, & iterum levant illud foras. Illa eccleſia, ubi Dominus natus eſt, que ibi ſupra ſtat, eſt in ſimilitudine crucis edificata glorioſa domus.

XXIII. *Thecua, laura & monaſterium Sancti Sabe.* [b]

Et ibi orantes, pergebant inde, & venerunt in villam magnam, que vocatur *Thecua,* ad illum locum ubi infantes quondam occiſi fuerant ab Herode. Ibi eſt nunc eccleſia, & ibi requieſcit unus de prophetis. Et tunc venit inde in *vallem Lauram.* [c] Ibi eſt monaſterium magnum, & ibi ſedet abbas ad monaſterium [d] & ille ianuarius eccleſie aliique monachi multi, [e] qui ibi ſunt in ipſo monaſterio, & ſedent circa vallem in imo rupis montis. Et habent illi exciſa [f] in ſaxoſa rupe montis parva receptacula [g] ubi & ubi. Ille mons eſt in gyro circa vallem. Et *monaſterium* eſt edificatum in valle, & ibi requieſcit ſanctus Saba.

XXIV. *Eccleſiola, ubi Philippus eunuchum baptizavit, Gaza, ſanctus Matthias, ſanctus Zacharias, Hebron.* [h]

Inde venerunt ad locum, *ubi Philippus baptizavit eunuchum.* Et ibi eſt eccleſia parva in valle magna inter Bethlehem & Gazam. [i] Et inde ibant ad *Gazam,* ubi eſt ſanctus locus. Et illic orantes ibant ad *ſanctum Matthiam.* Ibi eſt magna gloria dominica. Cumque ſacra miſſarum ſolemnia ibi fuiſſent [j] celebrata, epiſcopus noſter Willi-

a. *R.* altarius minor factus eſt. — b. *Titulus d. in P.* — c. *R.* laura. — d. *R.* eccleſia. — e. multi *d. in C.* — f. *R.* illis exciſum. — g. *R.* parvas receptaculas. — h. *Titulus d. in C., P.* — i. *R.* gam. — j. *C.* fuerant.

baldus, ſtans ibi ad miſſam, lumen oculorum amiſit & cecus fuit duos menſes. Et inde ibant ad *ſanctum Zachariam* prophetam, non patrem Iohannis, ſed alium prophetam. Et inde ibat ad *caſtellum Aframia*. Ibi requieſcunt[a] tres patriarche, Abraham, Iſaac & Iacob, cum uxoribus ſuis.

XXV. *Ieruſalem, Dioſpolis (ad Sanctum Georgium), eccleſia Sancti Petri in Ioppe, mare Magnum, Tyrus, Sidon, Tripolis, Libanus mons, Damaſcus, Ceſarea Philippi.*[b]

Et inde venit iterum in *Ieruſalem*, & introiens in eccleſiam, ubi ſancta crux Domini inventa fuerat, aperti ſunt oculi eius & viſionem recepit. Et ibi aliquantulum[c] manens, pergebat inde & venit[d] in locum *Dioſpolim* ad ſanctum Georgium. Illud eſt decem milliariis ab Ieruſalem. Et inde venit ad aliam villam. Ibi eſt *eccleſia Sancti Petri* apoſtoli, & illic ſuſcitavit viduam ſanctus Petrus, que fuit nominata Dorcas.[e] Et ibi orans, pergebat & venit ad *mare Adriaticum*, longe ab Ieruſalem, ad urbes *Tyrum* & *Sidonem*. Sex milliaria ſunt inter illas duas urbes, & ſtant in littore maris. Et inde venit ad urbem *Tripolim*[f] in littore maris. Et inde pergit ſuper *Libanum montem*, & venit in *Damaſcum*.[g] Et inde venit ad *Ceſaream*.

XXVI. *Ieruſalem, Emeſa, Salamaida, ubi diu infirmus, iterum Emeſa, Damaſcus.*[h]

Et inde venit tertia vice ad *Ieruſalem*, & ibi fuit totam hiemem. Et inde pergit ſuper ccc millia ad urbem *Emeſam*[i] in Syria & inde venit ad urbem *Salamaitha*. Illa eſt

a. *C.*, *R.* requieſcent. — b. *Titulus d. in C.*, *P.* — c. *C.* aliquantum. — d. *C.* venerunt. — e. *R.* Dorca; *C.* Dorchas. — f. *R.*, *C.* Tripole. — g. *R.* Damaſco. — h. *Titulus d. in C.*, *P.* — i. *C.* Emeſiam.

in extremis finibus Syrie,[a] & ibi erat ille totum quadragesime[b] tempus, quia infirmus fuit & non poterat pergere. Socij eius, qui cum eo erant in comitatu, perrexerunt[c] ad regem Sarracenorum, nomine Murmumni, & voluerunt rogare illi epistolam, ut pergerent, & non poterunt invenire regem, quia[d] ipse fugerat foras extra regionem illam infirmitatem atque cladem, que erat super regionem illam. Cumque illi non invenirent[e] regem, veniebant iterum, & illic morantes simul in *Salamaitha*, usquedum una esset hebdomada ante Pascha.

Tunc venerunt iterum ad *Emesam*,[f] & rogaverunt illum presidem dare illis epistolam. Et dedit illis epistolam,[g] duobus & duobus, quia illi non poterant[h] simul pergere, sed duo & duo,[i] quia facilius sic potuerunt alimenta obtinere illic. Et tunc venerunt in *Damascum*.

XXVII. *Ierusalem, Sebastia, ecclesia super puteum ubi Dominus aquam postulavit a Samaritana, mons Garizim, villa magna.*[j]

Et inde quarta vice venerunt[k] ad *Ierusalem*. Et ibi manentes aliquantum tempus, venerunt ad urbem *Sebastiam*, que prius erat *Samaria* vocata. Sed postquam illa confracta fuerat, construebant iterum unum castellum,[l] ubi prius erat Samaria, & vocabant illud castellum Sebastiam. Et ibi requiescunt[m] nunc sanctus Iohannes Baptista & Abdias & Heliseus propheta. Et ibi est puteus ille prope castellum, ubi Dominus postulavit aquam bibere a Samaritana muliere. Et super illum puteum nunc est ecclesia,

a. *C.* Sitium; *R.* Sirium. — b. *C.* quadragesimale; *R.* quadragesimi — c. *C.* pergerunt. — d. *R.* qui. — e. *R.* invenientes; *C.* invenissent. — f. *C.*, *R.* mesam. — g. epistolam *d. in C.* — h. *Hic rursus incipit Mb.* — i. *Mb.*, *R.*, duos & duos. — j. *Titulus d. in Mb.*, *C.*, *P.* — k. *C.* venit. — l. *R.*, *Mb.* & *inferius* unam castellam. — m. *Mb.*, *R.* requiescent.

& ille mons eſt ibi, in quo adorabant[a] Samaritani. Et illa mulier dixit ad Dominum : *Patres noſtri in monte hoc adoraverunt, & tu dicis, quod in Hieroſolymis eſt locus, ubi adorare oportet* (*Ioan.*, IV, 20). Tunc illic orantes, perrexerunt[b] ſuper Samaritanorum regionem in extremis finibus illorum[c] in villam magnam unam. Ibi erant unam noctem.

XXVIII. *Campus Eſdrelon, Ptolemaida, promontorium Album cum turri Libani, Tyrus, fraudatio cum petre oleo.*[d]

Et inde perrexerunt[e] ſuper *campum magnum* olivarum plenum, & pergit cum illis unus Ethiops cum duobus camelis & uno mulo, qui ducebat unam mulierem per ſilvam. Cumque perrexiſſent, obviavit illis unus leo, qui, aperto ore, rugiens rancuſque eos rapere ac devorare[f] cupiens, valde minabatur[g] illis. Tunc ille Ethiops dixit ad illos : « Nolite timere vos, ſed pergamus inante. » Statimque illi pergentes appropinquaverunt ad illum. Aſt ille cito, omnipotentis altithroni Dei adminiculo, in aliam partem divertit, & latabat illis viam, ut pergerent. Et ſic dixerunt, ut poſteaquam inde pergebant, poſt puſillum audiebant illum leonem magnum mugitum dare, ita ut rancus multos devoraret illorum hominum, qui pergebant olivarum colligere fructus. Inde[h] pergentes venerunt ad urbem, que vocatur *Talamaida*, [i] in littore maris. Et inde ambulantes venerunt ad *caput Libani*, ubi ille mons in mare vadit, & eſt promontorium. Ibi eſt[j] *turris Libani*. Et qui illuc venerit non habens cartam, non pertranſiret[k] locum, quia in cuſtodia eſt ille locus, & eſt clauſtrum;

a. *C.* adorant. — b. *Mb.*, *R.* pergerunt. — c. *C.* eorum. — d. *Titulus d. in Mb.*, *C.*, *P.* — e. *Mb.*, *R.* pergebant. — f. *R.* ad devorare. — g. *Mb.*, *R.* minavit. — h. *Mb.*, *R.* cumque. — i. *Mb.* Thalamaida; *C.*, *R.* Thalamaitha. — j. ibi eſt *d. in C.* — k. *C.* pertranſiet; *F.* pertranſit.

ſed cito ſi venerit ſine charta, tollunt[a] illum cives & mittunt ad urbem Tyrum. Ille mons eſt inter Tyrum & Talamaidam. Et tunc venit iterum epiſcopus ad *Tyrum*.

Epiſcopus Willibaldus prius, quando erat in Ieruſalem, emebat ſibi balſamum & replebat[b] unam munerbam. Tollit unam canam, que fuit concava & habuit imum.[c] Illam replevit de petre oleo, & fecit intus in munerbam, & ſecuit[d] illam cannam parem munerbe, ita ut in margine ambe eſſent ſimiles plane & ſic claudebat os munerbe. Cumque veniſſent illi ad urbem Tyrum, illi cives urbis tollentes eos conſtringebant & omnem ſcirſam eorum exquirebant, ut reperirent, ſi aliquid habuiſſent abſconditum, & ſi aliquid inveniſſent, cito illos punientes martyrizarent. Cumque omnia exquirentes nihil inveniſſent[e] niſi unam[f] munerbam, quam habuit Willibaldus, illam aperientes odorabant, quod intus fuiſſet. Cumque odorabant petre oleum, quia intus in canna fuerat ſupra, & balſamum, quia[g] intus erat in munerba ſubtus petre oleum, non reperierunt, & ſic eos reliquerunt.

XXIX. *Conſtantinopolis, Nicea.*[h]

Multos dies erant ibi exſpectantes navim, quando parata fuerat. Et poſtea tunc navigaverunt totam[i] hiemem,[j] a natali ſancti Andree apoſtoli uſque unam hebdomadam ante Paſcha.[k] Tunc venerunt in *Conſtantinopolim* urbem, ubi requieſcunt tres ſancti, Andreas & Timotheus & Lucas evangeliſta, in uno altari. Et Iohannes, ille *os aureum*, requieſcit ibi coram altari; ubi presbyter ſtat, quando miſſam facit, ibi eſt ſepulcrum eius. Ibi erat[l]

a. *Mb.* tollent. — b. *C.*, *R.*, *Mb.* replevit. — c. *Mb.* linum. — d. *Mb.* ſtatuit; *R.*, *C.* ſecavit. — e. *Mb.*, *R.*, *C.* invenerunt. — f. unam *d. in F.* — g. *C.* qui. — h. *Titulus d. in Mb.*, *C.*, *P.* — i. *Mb.*, *C.* totum. — j. *R.*, *C.*, *Mb.* gemem; *hic deſinit R.* — k. *Hic rurſus deſinit Mb.* — l. *C.* fuit.

episcopus noster duos annos, & habebat receptacula intus in[a] ecclesia, ut quotidie[b] posset[c] aspicere, ubi sancti requiescebant. Et inde venit ad urbem *Niceam*,[d] ubi olim habebat cesar Constantinus synodum. Et ibi fuerunt ad synodum[e] trecenti decem & octo[f] episcopi: illi omnes habebant synodum. Et illa ecclesia similis est[g] illi ecclesie in monte Oliveti, ubi Dominus ascendit in celum. Et in illa ecclesia erant imagines episcoporum, qui erant ibi in synodo. Et ille Willibaldus pergebat illuc a Constantinopoli, ut videret quomodo esset facta illa ecclesia, & iterum remeavit ad Constantinopolim.

XXX. *Syracuse, Catana, Rhegium, infernus Theoderici in insula Vulcani.*[h]

Et post duos annos, navigaverunt inde cum nuntiis pape & Cesaris in insulam Siciliam, ad urbem *Siracusam.*[i] Et inde venit ad urbem *Catanam*, & inde venit ad *Regiam*, civitatem in Calabria. Et inde navigaverunt ad insulam *Vulcaniam*. Ibi est *infernus Theoderici*. Cumque illuc venissent,[j] ascendebant de navi, ut videret qualis esset infernus. Statimque Willibaldus curiosius volens videre, qualis esset intus ille infernus, volebat ascendere in montis cacumen, ubi infernus subtus erat, & non poterat, quia faville de tetro Tartaro[k] usque ad marginem ascendentes glomerate illic iacebant, & ad instar nivis, quando de celo nivans candidas[l] nivalesque cadentes catervas de aeriis etherum arcibus coacervare solet, ita faville coacervate in apice montis iacebant, & ascensum Willibaldi prohibebant. Sed tamen tetram atque terribilem horrendamque

a. *C.* intra. — b. *C.* cottidie.— c. *C.* potuisset. — d. *C.* Nicenam. — e. ad synodum *d. in C.* — f. *C.* cccxvij. — g. est *d. in F.* h. *Titulus d. in C., P.* — i. *F.* Saracusam. — j. *C.* veniebant. — k. Tartaro *d. in C.* — l. *C.* nivalis candiditas.

eructuantem de puteo flammam erumpere videbat, ad inftar tonitrui tonantis. Sic flammam magnam & fumi vaporem valde fublimem [a] in altum afcendentem terribiliter intuebatur. Ille pumex, [b] quem fcriptores habere folent, illum videbat de inferno afcendentem & cum flamma proiectum atque in mare arcitum & tunc iterum de mari proiectum in aridam, & homines tollunt eum & inde ducunt.

XXXI. *Infula Lipara cum ecclefia Sancti Bartholomei apoftoli, dein montes Didymi, Neapolis, Capua, Teanum, Cafinum.* [c]

Statimque poft iftos horribiles feu terribiles ignes flagrantie vaporibus flammivomis & fumifetidis mirabilis, vifionum fpectaculis exploratis, inde levantes fe navigaverunt ad *ecclefiam Sancti Bartholomei* apoftoli, que ftat in littore maris, & venerunt ad illos montes, qui funt nominati *Didymi*. Et ibi orantes manebant unam noctem illic. Et inde navigantes venerunt ad urbem, que vocatur *Neapolis*. Ibi erant multos dies. Ibi eft fedes archiepifcopi, & magna dignitas eius illic habetur. Et ibi eft prope caftellum, ubi requiefcit fanctus Severinus. Et inde venit ad urbem *Capuam*. Et ille archiepifcopus mifit eum ad aliam urbem, ad illum epifcopum. [d] Et ille epifcopus mifit eum ad urbem *Tianam* [e] ad illum epifcopum. Et ille epifcopus mifit eum ad *Sanctum Benedictum*. Tunc erat autumnus, quando venit ad Sanctum Benedictum.

XXXII. *Monafterium Sancti Benedicti, amnis Rapidus, vita cenobialis.* [f]

Et tunc fuerant feptem anni, quod de Roma tranfire cepit, & omnium [g] erant decem anni, quod de patria fua

a. *F.* fublime. — b. *C.* fomex. — c. *Titulus d. in C., P.* — d. ad illum epifcopum *d. in C.* — e. *C.* Tuana. — f. *Titulus d. in C., P.* — g. *C.* omnino.

transſivit.[a] Cumque venerandus vir Willibaldus & Tidberchtus,[b] qui cum eo pergebat per omnia, perveniebant[c] ad *Sanctum Benedictum*, non reperiebant ibi niſi paucos monachos & abbatem nomine Petronacem. Statimque ille magno mentis moderamine & dogmatum ingenio felicem fratrum contuberniam,[d] ſedulis diſputationibus admonitus,[e] non ſolum verbis, ſed morum venuſtate[f] viſitando docebat, & recte conſtitutionis[g] formam & cenobialis vite normam in ſemetipſo oſtendendo prebebat, ita ut omnium amorem ſeu timorem in ſeipſum provocando accerſiret. Et in primo anno illuc veniens, cubicularius fuit eccleſie, & in ſecundo erat decanus in monaſterio & poſtea octo[h] annos fuit portarius in duobus monaſteriis; quatuor annos erat portarius in illo monaſterio, quod ſtat ſupra in monte valde excelſo, & alios quatuor erat in alio monaſterio, quod infra ſtat iuxta amnem *Rapidum*.[i] Et ab illo monaſterio ſunt duo[j] milliaria ad alium monaſterium, quod ſtat in monte.

Tranſacta itaque tunc [k]decem annorum intercapedine, venerandus ille vir Willibaldus, ſacram ſancti Benedicti regularis vite inſtitutionem, quam omnipotentis Dei auxilio illorumque adminiculo, quos ſuper longa locorum ſtadia & ſuper vaſtas marginum vias in redemptionem anime & in opem preſentis vite requirebat, omni modo, prout fore[l] poſſit, obſervare conabatur. Et non ſolum ipſe, ſed & alios cum illo[m] in veneranda regularis vite veſtigia preeundo perducebat.

a. *C.* tranſibat. — b. *C.* Theodeberchtus; *P.* Diapertus. — c. *C.* permeabant. — d. *C.* felix f. contubernium. — e. *C.* diſputationum admonitionibus. — f. *Sic ed.*; *F.* moribus venuſtatis; *C.* moribus veritatis. — g. *C.* inſtitutionis. — h. *C.* ſeptem. — i. *C.* Rapitho. — j. *C.* quinque. — k. *C.* tamen. — l. *C.* ferre. — m. *C.* ipſo.

XXXIII. *Roma, coram papa peregrinatio breviter perſtringitur.* [a]

Poſt hec itaque unus [b] presbyter, qui, de Hiſpania veniens, ad Sanctum Benedictum ibi manebat, licentiam rogabat ab abbate Petronace ad Romam pergere. Statimque ille, licentia poſtulata, rogabat Willibaldum, ut cum eo pergeret & illum duceret ad Sanctum Petrum. Et ille ſtatim [c] petitionibus eius conſenſum ſeu effectum [d] promittebat. Cumque illi pergerent, [e] ad *Romam* venerunt, atque illico baſilicam Sancti Petri intrantes, ſacra celeſtis clavicularij poſtulaverunt preſidia illiuſque ſe commendabant pio [f] precum patrocinio. Tum ille ſacer apoſtolice ſedis pontifex, Gregorius III, venerandum virum Willibaldum illic eſſe comperiens, precepit illum ad ſe venire. Cumque illic veniſſet ad ſanctum ſummi ſacerdotij [g] pontificem, ſtatim prono vultu in terram ſe vergebat & illum ſalutabat. Protinuſque ille pius populorum ſpeculator piis verborum viciſſitudinibus itineris ſui ordinem inveſtigare cepit ab illo: quomodo ſeptuplum annorum calculum in externis terminis telluris probando peragraret, aut quomodo per multa temporum ſpatia perniciosas paganorum pravitates penetrando evaderet, diligenter ab illo ſciſcitabatur.

Statimque tunc [h] ille agilis Chriſti vernaculus glorioſo gentium gubernatori, ſapienti ſermonum induſtria humiliter ediſſerendo, ſeriem ſui itineris ex ordine intimavit: quali modo multas migrando mundi iſtius permeavit manſiones, & quomodo almum altiſſimi etherum plaſmatoris natalem [i] adventus ſui locum in Bethlehem adorando, opem poſtulando luſtrandoque perambulabat, &

a. *Titulus d. in C., P.* — b. *F.* tunc. — c. ſtatim *d. in C.* — d. ſeu effectum *d. in C.* – e. *C.* pergentes. f. pio *d. in C.* — g. *C.* ſacerdotalis ſedis. — h. tunc *d. in C.* — i. natalem *d. in C.*

nihilominus aliam baptiſmatis eius terram in Iordane ſpeculando ſeque balneando viſitabat, ſed & in Ieruſalem ſicque in ſanctam Sion, ubi ſacer ſeculorum Salvator in cruce ſuſpenſus peremtus eſt atque ſepultus, & poſtea in monte Oliveti in celum aſcendit. Iſtic quatuor vicibus veniendo orabat & Domino ſe commendabat. Iſta omnia illi intimando explanabat. [a]

XXXIV. *Papa ad ſanctum Bonifacium proficiſci hortatur.* [b]

Poſtquam hec omnia delectabilibus verborum ſermocinationibus inter ſe fabulantes [c] volutabant, ſacer ille ſummuſque apoſtolicus pontifex ſobriis ſermonum indiciis teſtando intimavit Willibaldo, quod ſanctus Bonifacius [d] rogabat illum, ut ipſum Willibaldum a Sancto Benedicto ad illum adducere [e] pervenireque feciſſet, & ſic illum tunc ſubſummatim ad illum in gentem erudiendam Francorum cooperando efficeret. [f] Cumque iſta [g] ſancti Bonifacij votiva voluntatum deſideria dominus apoſtolicus papa Gregorius III Willibaldo indicavit, aſt placidis illum exhortationum oraculis rogando ſeu precipiendo arceſſivit, ut ad ſanctum Bonifacium veniret. Tunc ille inclitus Chriſti athleta [h] Willibaldus petitionibus pontificis ſimulque iuſſionibus ſe ſolerter ſubſummatim effectum ſeu obedientiam perficere promittebat, ſi ſecundum regularis vite diſciplinam licentiam illi a ſuo poſtularet abbate. Statimque ſummus ille ſancte auctoritatis pontifex reſpondit, illumque ſine ſollicitudinis ambiguitate ſecurum cum ſue iuſſionis licentia obedientialiter pergere precepit, dicens: « Quia ſi illum ipſum abbatem Petronacem uſpiam tranſ-

a. *Ab* iſta omnia *uſque ad finem cætera deſunt in C.* — b. *Titulus d. in C.* — c. *hic denuo incipit Mb.* — d. *Mb.* Ponefatius. — e. *Mb.* Benedicto adduci. — f. *Mb.* perficeret. — g. *ſic Mb.*; *al.* itaque. — h. *Mb.* anthletus.

mittere me libet, certe contradicere mihi licentiam non habet nec poteſtatem. » Confeſtimque tunc Willibaldus ſacris ſermonum exhortationibus conſenſum atque effectum ſe ſpontanee perpetrare reſpondit. Et tamen non ſolum ibi, ſed ubique in omni terrarum loco, quocunque illum tranſmittere dignaretur, devote ſine deſide differentia, ſecundum ſue voluntatis arbitrium, ſe pergere ſpondebat.

XXXV. *Profectio Lucam, Ticinum, Brixiam, Cartam, ad Odilonem, ad Suidger, ad Linthard, ad ſanctum Bonifacium, Eihſtat, ubi eccleſia Sancte Marie.* [a]

Poſt hec tunc, finitis oraculorum fabulis, pergebat inde Willibaldus in paſcha, qui illuc veniebat in natale ſancti Andree, & Tidberchtus [b] manebat ibi ad Sanctum Benedictum. Et veniebat ad *Lucam*, ubi pater eius requieſcebat. Et inde venit ad *Ticinie* [c] urbem & inde ad urbem *Brixiam*. Et inde venit ad locum, qui dicitur *Carta*. Et tunc venit ad ducem Odilonem, & ibi fuit [d] unam hebdomadam. Et inde venit ad Suitgarium, & ibi fuit cum illo unam hebdomadam. Et inde perrexerunt ad Linthard Suitgarius [e] & Willibaldus ad ſanctum Bonifacium. Et miſit illos ſanctus Bonifacius ad *Eihſtat*, ut videret quomodo ſibi placeret. Illam regionem Eihſtat Suitgarius tradidit [f] ſancto Bonifacio, in redemtionem anime ſue, & ſanctus Bonifacius tradebat noſtro epiſcopo Willibaldo illam regionem, que adhuc erat tota vaſtata, ita ut nulla domus ibi eſſet, [g] niſi illa eccleſia Sancte Marie, que adhuc ſtat ibi, minor quam alia eccleſia, quam poſtea Willibaldus ibi conſtruxerat.

a. *Titulus d. in P., Mb.* — b. *Mb.* Tidbertus. — c. *Mb.* Tichine. — d. *Mb.* erat. — e. *Mb.* Suithgar. — f. *Mb.* tradebat. — g. *Mb.* erat.

XXXVI. *Frisinga, Eihstat, Willibaldus in presbyteratum creatus.* [a]

Cumque ibi manerent [b] duo simul ad Eihstat aliquantulum temporis inducium Willibaldus atque Suitgarius, almumque ibidem habitationis locum explorando eligerent, [c] postea iterum pergebant ad sanctum Bonifacium ad *Frigisingum*, & ibi erant cum illo, usquedum omnes simul iterum veniebant ad Eihstat. Et ibidem tunc illum Willibaldum consecravit sanctus Bonifacius in presbyterialis [d] dignitatis gradum. Ipso die, quo episcopus noster Willibaldus consecratus est in presbyteratum, undecimo calendas augusti fuit, ad natalem sancti Apollinaris & sancte Marie Magdalene.

XXXVII. *Thuringia, in Sulzebrucge, sacerdotali infula ditatur. Nonnulla ad prologum spectantia interserta.* [e]

Et postquam unius anni transibat circulus, sanctus Bonifacius precepit illi, ut in Thuringiam [f] ad se veniret. Statimque venerandus ille vir Dei Willibaldus [g] secundum iussionem sancti viri in *Thuringiam* veniebat & in domo fratris sui sancti Wunebaldi hospitalitatis mansionem habebat, quia illum iam prius octo annorum spatio & nono dimidio ab eo, quod de Roma pergebat, non vidit. Et iam tunc videndo gaudebant & conventionem gratulabantur ambo. Illud fuit autumnale anni tempus, quando Willibaldus veniebat in Thuringiam. Statimque posteaquam illuc veniebat, sanctus Bonifacius archiepiscopus atque Burchhardus & Wizo sacra episcopatus auctoritate illum ordinando consecraverunt. Ast ibidem tunc, cum

a. *Titulus d. in Mb., P.* — b. *Mb.* manebat. — c. *Mb.* elegebant & postea. — d. *Mb.* presipiteratum. e. *Titulus d. in Mb., P.* — f. *Mb.* Thyringeam. — g. *Nova & ultima in Mb. lacuna.*

ſummo ſacerdotalis infule ditatus erat honore, unam erat hebdomadam, & poſtea iterum ad predeſtinatum manſionis ſue locum remeabat. Ille Willibaldus, quando in epiſcopatum conſecratus erat, habebat quadraginta annos & unum. Et tunc erat autumnale tempus. Circa illam fere horam, tribus hebdomadibus ante natale ſancti Martini, in epiſcopatum conſecratus eſt in loco, qui dicitur *Sulzebrucge*.

Tranſacto atque terminato prolixi itineris meatu Willibaldi, quem ille ſagax in ſeptem annorum induciis luſtrando adibat, illa nunc reperta & ex ritu rimata explanare intimareque conabamur, & non ab alio reperta, niſi ab ipſo audita & ex illius ore dictata perſcripſimus in monaſterio Heidenheim, teſtibus mihi diaconis eius & aliis nonnullis iunioribus eius. Ideo dico hoc, ut nullus iterum dicat frivolum fuiſſe.[a]

XXXVIII. *In Eihſtat monaſterium conſtruitur, vita ſecundum regulam ſancti Benedicti inſtituitur.*[b]

Poſtquam ille de Roma in iſtam veniebat provinciam cum tribus contribulibus ſuis, tunc quadraginta & unius annorum etate, iam gnarus & grandevus, ſacri epiſcopatus gradum accepit, & in loco, qui dicitur *Eihſtat*, monaſterium conſtruere incipiebat, atque ocio ibidem ſacram monaſterialis vite diſciplinam in uſum prioris vite, quod videndo ad Sanctum Benedictum, & non ſolum ibi, ſed & in aliis multis monachorum manſionibus, quas ipſe ſolers & ſophyrus vaſta per rura rimando explorabat, illorum, *κατὰ* normam venerande vite, converſationem in ſemetipſo oſtendendo exercebat. Et cum paucis ad-

a. *In P. alia quædam ſeculi XV manus hæc adiecit:* Hic coniici datur ſ. Balpurgam ſcripſiſſe hanc legendam, quia etiam in prologo aſſerit ſe eſſe de parentela ſ. Billibaldi. — b. *Titulus d. in P.*

huc ibidem operariis latum atque ſpatioſum divine ſegetis campum, ſacra ſuperni verbi ſata ſerendo, uſque ad meſſem perducebat. Et ſicut apes prudentiſſime, que per purpurea violarum vireċta & per fulvos frondium floſculos & per olida olerum florida letalem liquantes toxicam & ſuaviſſimum ſorbentes ſuccum neċtaris, & ſic cruribus & toto corpore referta ad alvearia geſtando properant: ſic & ille beatus barilion Willibaldus in omnibus, que late luſtrando propriis cernebat luminibus, optima eligendo arripiebat, arripiendoque omnibus ſibi ſubditorum phalangibus reċte converſationis ſtudium bene vivendo in verbo, in vitiorum obſtaculis, in pietate, in bonitate, in patientia, in abſtinentia peritus prolatam prebebat normam.

XXXIX. *Undique ad apoſtolum Baioariorum confluunt.* [a]

Aſt cito poſtquam ille ſtrenuus almi Dei athleta monaſterialem manſionis locum inhabitare cepit, ſtatim undique de illis regionum provinciis & nihilominus de aliis longinquis regionum limitibus ad ſaluberrimum eius ſapientie dogma [b] confluere ceperunt, quos ille quodammodo omnes, ut gallina que ſub alis ſolet ſuos tegendo enutrire fetus, ita ille pater Willibaldus & mater Eccleſia plures per evum ſue pietatis parma protegendo, Domino deferebat adoptivos natos. Et quemadmodum alumnus ſuos alere ſolet infantes, ita & ille enutriendo divineque pietatis laċte leniter laċtando paſcebat, uſquedum illi conſoti & de infantia eruditi eleganterque edoċti uſque ad iuvenilem pulchre indolis pubertatem pervenerunt, [c] & nunc, ſecundum magiſtri precedentis exemplum, ſanċta ſeċtantes dogmatum [d] dona, multis micant adminiculis. [e]

a. *Titulus d. in P.* — b. *Inde rurſus Mb.* — c. *Mb.* peruenti ſunt. d. *Mb. addit* eius. — e. *Mb.* adminicula.

XL. *Cum innumeris magiſtratibus populus acquiritur; laus Deo & Willibaldo.* [a]

Et ille Willibaldus, qui cum paucis adprimitus ſatellitum ſubſidiis ſancte converſationis inchoaverat exercitium & tandem cum innumeris aulatium magiſtratibus[b] multiformiter militando Domino dignum acquiſivit populum. Et late ille per Baioariorum provinciam[c] aratra trudendo, ſata ſerendo, meſſem metendo cum multis meſſorum operariis per vitreos Baioariorum campos cum eccleſiis atque presbyteriis ſanctorumque reliquiis digna Domino delibat dona. Inde nunc antiphone crepitant, inde lectiones reſultant, inde nunc clara credentium turba, ſancta ſtrepitant Chriſti miracula, & celeberrima conditoris gratulabundi garrulant preconia. Quid dicam nunc de Willibaldo, meo[d] magiſtro & veſtro alumno? Quis illo pietate preſtantior, humilitate excellentior, patientia purior, continentia rigidior, manſuetudine maior? Cui ille unquam hic in triſtium ſolatio poſterior, & cui ille in pauperum opitulatione inferior aut in nudorum[e] habitu tardior? Iſta omnia non ad iactantiam dicta, ſed ſicut vidi & audivi, Dei gratia, non hominis facta, qui ſecundum Apoſtolum: *Qui gloriatur,*[f] *in Domino glorietur* (I *ad Corint.*, I, 31).

a. *Titulus d. in Mb., P.* — b. *Mb.* magiſtratu. — c. *Mb.* per vaſtam Baiuuuariorum. — d. meo *d. in Mb.* — e. *Mb.* nudium. — f. *Mb.* glorietur.

XI

ANONYMUS

ITINERARIUM S. WILLIBALDI

ANONYMUS

ITINERARIUM S. WILLIBALDI [1]

* * *

PRESUL igitur Willibaldus, angelice caſtitatis inſtar, *de genere Anglorum* emicuit oriundus. Cumque egregie indolis puer cum maxima parentum ſpe iam triennium clauderet, morborum incommodis ſubito intabuit; *ſpectabile oris decus feda tenuatum macie defloruit.* Ulcerati dolore parentes, quod unicum tunc reſtabat, eum *vix patulo ore aëra trahentem* ecclefie inferentes, ante adorandam ſanctam crucem poſuerunt, & ſi ad ſalutem recrearetur, eum divine mancipandum ſervituti devoverunt. Piis ſtatim votis effectum merentibus, puero *cum ſalute prior oris decentia rediit,* & abſolùte valetudini reconciliatus *prematuris pollere cepit virtutibus.*

II. Hoc igitur omine *parentes Deum aliquid magni in tante indolis puero operaturum percipientes,* ſibi non defuerunt, ſed filium ſuum vix quinquennem monachice diſtrictioni apud monaſterium *Waltheim* dictum, ſub venerando abbate Egilwardo, dedicaverunt. Litteris ergo applicitus nec momentum temporis otio indulſit, ſed brevi Waltheim.

1 Quæ Italicis impreſſa ſunt typis in ſola anonymi relatione repperiuntur.

ſolertiſſimus prelatus pectus ſuum hagiographie armarium fecit, & ut Chriſtum in omnibus exprimeret, quidquid divini, quidquid legis eccleſiaſtice legendo percepit, hoc moribus & habitu fideliter aſſequendo implevit. In ſingulis ergo virtutibus iam excellentiſſime eminens, ita enituit perfectiſſimus in Chriſto, ut nil cogitaret, niſi eſſe cum Chriſto.

III. *Quamvis ergo iam abnegato ſeipſo, mundum tam mente, quam habitu calcaſſet, timere tamen deeſt perfectioni, quod in natali ſolo parentele dignitas aliquantulum fame & honoris ſibi, licet nolenti, addidit;* decreverat patriam egredi, & tam ignotus quam egens pro Chriſto peregrinari. Et ne ſolus ex ſuis Chriſti militie adſcriberetur, *patrem nomine Richardum, genere & rebus clarum,* adiit, eique mundi contemtum & peregrinationem ſuadere cepit. Qui, cum obiceret filio ſibi videri crudeliſſimum & omnino ab humanitate alienum filios orbare, coniugem viduare, domum totam deſolare, inſtillavit ei ſanctus Willibaldus nil divino amori preponendum, hanc pro Chriſto crudelitatem omni pietate humaniorem ſoloſque mundi contemtores Chriſti futuros coheredes. Victus demum veridici filij narratione, ſe obtemperaturum & quocunque a caro duceretur pignore ſecuturum promittit. *Incenderat & idem felix ardor ſancti Willibaldi fratrem Wunebaldum, Heidenheimenſis cenobij conſtructorem & abbatem futurum, necnon & amborum ſororem, virginum decus, Walpurgam multoſque eiuſdem non ſolum cognationis, ſed & patrie, ut, capto crucis vexillo, nudi evolarent ſecuturi regem glorie.*

IV. Anno in eſtatem vernante, cum ventis patientibus prima fides arrideret pelago, ſancti fratres Willibaldus & Wunebaldus cum patre *Richardo & ſorore Walpurga* aliiſque non paucis, *in quorum pectoribus idem fervebat ardor,* navi conſcenſa, iter optatum arripiunt, &, ventis feliciter

ſubſequentibus, ripam fluminis Sigone iuxta urbem, que vocatur *Rotum*, appulerunt. Inde Romam tendentes, *Lucam*, *Tuſcie* urbem, devenere, ibique patrem ſuum carne ſolutum & premia, que obſecutus filio meruit, adeptum in cemeterio *Sancti Preſciani* ſepeliere. Hinc deſideratam diu *Romam* pervenientes, lacrimoſa devotione a principibus apoſtolorum indulgentiam exoraverunt, ibique ſanctorum loca in illis partibus ſita viſitantes ſeque quotidie Deo in ara cordis mactantes, a feſtivitate ſancti Martini uſque ad Paſcha, ſeva excocti infirmitate, ſuſtinuerunt. Interim tamen ſancti fratres hoc, Deo providente, ſortiti ſunt ſolatium, ut cum unus unam ſeptimanam gravante morbo lectum occuparet, alter, mitigato interim languore, iacenti miniſtraret. Sic, occupante alternatim hunc graviori, illum mitiori languore, ſe ſancti fratres procuravere.

Rotum. Luca. Roma.

V. Cumque, Deo miſerante, ſanctus Willibaldus iam abſolute reconciliatus vigeret ſanitati, *amore celeſtis Ieruſalem cepit terreſtrem ſuſpirare* & loca veſtigiis Chriſti inſignia videre. *Dimiſſis* ergo ibi *fratre Wunebaldo ſororeque Walpurga*, duobus comitatus ſociis ipſe tertius victorioſum iter aggreditur. Venientes igitur *Beneventum*, *ubi ſanctus Bartholomeus requieſcit*, appulſam navem Egyptiam invenerunt. *Quam ingreſſi Calabrie portum Regiam dictum, velis pleno ſinu turgentibus, attigerunt*. Inde transfretantes in Siciliam, ingrediuntur urbem *Catanenſium* ſancte Agathe virginis corpore & patrociniis inſignem, ubi *Etna mons* imo exeſtuans fundo flammarum globos egerere & candente fervens favilla celum ſolet ſubtexere. Cuius incendio vicina ſepe loca inflammando ſolventi Catanenſes velum ſepulchri ſancte virginis opponunt, nec ledi metuunt. Inde & *viſitato apud Syracuſam eiuſdem inſule civitatem ſancte Lucie ſepulcro*, ſe rurſum pelago credunt &, tranſitis Choo Samoque inſulis,

Beneventum. Regia. Catana. Ætna mons. Syracuſa. Chos & Samos.

Ephesus. *tabentes salo artus* apud *Ephesum* Asie *insulam* exponunt. *Ubi postquam ad sepulcrum sancti Iohannis Evangeliste, ebulliens inde mannam admirantes, lacrimis perfuderunt, postquam se septem dormientibus & Marie Magdalene ibidem requiescenti commendaverunt, postquam in vertice vicini montis locum, ubi sanctus evangelista orare solebat, omni pluvia & tempestate immunem & securum satis admirari* Figala. *nequeunt:* duobus inde distantem milliariis villam *Sigilam* pedites venerunt. Ibi mendicato pane fonti, qui perspicuis ad fundum aquis in media ebullit villa, intincto Patara. refecti, *transito urbis Strabolis monte excelso, Pataram* perrexerunt ibique *glaciali hieme undas exasperante veris clementiam* prestolantur.

VI. Navem demum ingressi, ad *montem Galanorum* transfretarunt. Quo bellorum tempestate tunc temporis Cyprus. depilato, sevam passi sunt inediam. Inde insulam *Cyprum* inter Grecos & Sarracenos sitam applicuerunt & pas-Paphus. chale, quod iam instabat, festum apud *Paphum* urbem agentes, sole iam circumvoluto, tres in ea hebdomadas Constantia. steterunt. Inde eiusdem insule urbem *Constantiam*, sancti Epiphanij *presulis miraculis* & corpore *gloriosam*, adeuntes, sancti Iohannis Baptiste nativitatem ibi egerunt. Inde Tharrata. per Sarracenorum civitatem *Tharratas* dictam & castel-Edissa. lum *Arahe* venerunt *Edissam Phenicie reliquiis Thome apostoli & epistola, quam Salvator Abagaro regi scripsit,* magnificam: ubi nunc miri operis claret ecclesia, quam Helena regina construxit in honorem sancti Iohannis Baptiste, cuius caput, *ab Hierosolymis illuc translatum*, diu in eadem latuit urbe.

VII. Iam vero sanctus Willibaldus, comitantibus se septem suis contribulibus, ipse fuit octavus. Sarraceni, videntes eos lingua dissonos, habitu ignotos, proditionis gratia eos venisse dixerunt & presidi presentantes carceri mancipaverunt. Sed quia Deo nullus clauditur, erat ibi unus

negotiator, qui quotidie eis quelibet neceſſaria miniſtravit, interdum balneavit & ad eccleſiam perduxit. Illis in carcere detentis, quidam Hiſpanus habens in palatio regis fratrem, experto ſanctorum Dei negotio, eos adiutorio fratris ſimul & naute, qui eos adduxerat, apud regem, Mirnum dictum, excuſavit & eis abeundi permiſſionem impetravit.

VIII. Inde progreſſi venerunt *Damaſcum reliquiis Ananie,* qui converſum ibi divinitus Paulum baptizavit, inſignem. *Fuſa ergo oratione in illa eccleſia,* que nunc in loco converſionis ſancti Pauli emicat, venerunt in Galileam, in vicum *Nazareth, de quo & Ieſus dicitur Nazarenus,* ubi *archangelus* Gabriel, ſancte Marie *perpetue virgini apparens, ei de incarnando in eius ventre Dei filio predixit, & ubi Spiritu Sancto obumbrante impregnata ineſtimabiliter Dei filium concepit. Ibi digne ſanctitatis* conſtat eccleſia, ſepe per Chriſtianos a Sarracenis eam deiicere aggredientibus pretio redemta. Inde poſt viſitatam primo miraculorum Domini nobilem *Chanam* Galilee, tranſito *monte Tabor,* ubi nunc monachorum congregatio in honore Transfigurationis dominice eſt collecta, per urbem *Tiberiadis* in littore maris, ubi Dominus Petrum aquas ſiccis calcare veſtigiis fecit, ſitam, ubi etiam Iordanis *mare Galilee* pertranſit, venerunt *Magdala, vicum Lazari & ſororum eius.* Inde per *oppoſitam in altero littore Capharnaum,* ubi Dominus filiam principis ſuſcitavit & ubi Zebedeus, pater Iacobi & Iohannis, requieſcit, & per *Bethſaidam,* ubi nunc eccleſia domum Petri & Andree demonſtrat, tetigerunt *Corozaim,* ubi Dominus expulſis demonibus gregem porcorum conceſſit.

Damaſcus. Nazareth. Chana. Tiberiadis. Magdala. Capharnaum. Bethſaida. Corozaim.

IX. Hinc ſanctorum amore locorum, itinere tortuoſo venerunt ad ortus duorum fontium *in monte Phaneo* quorum unus *Ior,* alter vocatur *Dan, quorum unus ex una, alter ex altera parte urbis, que in Evangelio Ceſarea*

Phaneus mons.

Paneas. *Philippi, a Phenicibus autem Paneada vel Phaniada dicitur*, fluentes non longe ab ipsa urbe, fatigati lapsu fluentis & nomine iuncti, faciunt Iordanem dominico baptismate insignem. Visis ergo in eodem loco quibusdam armentis dorso longo, cruribus brevibus, proceris cornibus, que, sole diem incendente, se preter solum caput vicina palude solent mergere, venerunt *ad predictam Cesaream, ubi Petrus celi claviger factus est. Intrantes ibi ecclesiam viderunt statuam Christi. Ad cuius sub divo posite pedem herba admirande virtutis olei oriebatur, de quo sic in ecclesiastica historia legitur. Mulierem, quam sanguinis profluvio laborantem curaverat, huius urbis fuisse civem constat. Pre foribus vero domus eiusdem mulieris basis quedam in loco editiori collocata monstratur, in qua mulieris ipsius, velut genibus provolute palmasque suppliciter tendentis, imago ere expressa videtur. Adstat alia statua, ere nihilominus fusa, vultu & habitu Domini veste fimbriata circumdati dextramque porrigentis prostrate mulieri. Ad pedem autem virilis statue herba quedam nove speciei e predicta basi nascendo surgit, & donec fimbriam vestimenti Iesu tangat, crescere non desinit. Quam cum summo vertice crescens herba contigerit, vires inde ad depellendos omnes morbos conquirit, ita ut quecunque illa fuerit infirmitas, hausto exiguo madefacti salutaris graminis, depellatur ; nihil omnino virium gerens, si ante quam eree fimbrie summitatem crescendo contigerit decerpatur. Hanc Eusebius, temporum scriptor, ad sua usque tempora perdurasse & se suis perhibet oculis conspexisse. Hanc autem statuam Christi sceleratissimus Iulianus apostata, ut in Tripartita legitur historia, deposuit & suam loco illius locavit. Sed, Deo tantum scelus ad presens vindicante, eadem Iuliani statua fulminis ictu dividitur, capitis cum cervice pars una terre infigitur, altera in loco herens fulminis incendium testatur ; statuam vero Salvatoris pagani confregerunt, Christiani autem colligentes in ecclesia locaverunt.*

X. Digreſſi inde *Iordanis fluenta ſequendo*, venerunt ad illum Iordanis locum, *ubi Dominus aquas diluvio olim pollutas ſuo baptiſmate lavans mundavit*. Ibi *ſalubri liquore perfuſi* venerunt *Galgala*, ubi filij Iſrael ſublatos de Iordane XII lapides in teſtimonium tranſmigrationis ſue poſuerunt. Galgala. Inde permeata *Iericho, ubi Iordanis in mare Mortuum nomen cum curſu amiſſurus influit*, viſitato etiam Iericho. *Sancti Euſtachij* monaſterio in medietate Iericho & Ieruſalem ſito, S. Euſtachi monaſterium. *vix exſpectatam* ingrediuntur *Hieroſolymam*. Hieroſolyma. *Cui tunc loco miraculorum vel alicuius operum Domini conſcio vir Dei Willibaldus oſcula non impreſſit? Quod ibi altare lacrimis & gemitibus non perfudit? Quanta ibi devotione iacuit ante dominicam crucem mundo crucifixus? Quam torrido lacrimarum fluvio perfudit lapidem, quem ab oſtio monumenti removit angelus?* Sex ibi hebdomadibus *graviſſimo* irretitus *languore cruciabatur, ſancta tamen circuire loca, ſtudio laborem fallente, non gravabatur. Quanto videndi Deum Deorum in Sion deſiderio eccleſiam montis Sion* in Mons Sion. medio *urbis* ſitam *adiit, quam devote tranſlatum illuc eiuſdem eccleſie archidiaconum & protomartyrem Stephanum imploravit?*

XI. Egreſſi demum veniunt in *vallem Ioſaphat*, ubi Vallis Ioſaphat. *ſepulcrum ſancte Marie* monſtratur. *Sed utrum apoſtoli eam, relicto hic corpore ſolutam, ibi ſepelierint, an forte ſepelire eam deſtinantibus, poſt effoſſum ibi ſepulcrum, ipſa ſit cum corpore aſſumta, vel ſi ſepulta ibi conditur, utrum inde ſublata & alias tranſpoſita ſit, an recepta vera immortalitate reſurrexerit, melius dubitatur, quam aliquid inde apocryphum definiatur*. Digreſſos inde recipit eos *mons Oliveti*, ingreſſos *eccleſiam* deſuper patulam & in Mons Oliveti. loco dominice aſcenſionis *opera Helene regine conſtructam*. Locum ergo hunc, in quo Dominus in ipſa aſcenſionis ſue hora, ſtipantibus diſcipulis, ſteterat & *unde, elevatis manibus, captivitatem noſtram in celum captivam*

duxerat, hodie etiam dominicorum veſtigia pedum evidentiſſime demonſtrant, &, quaſi ſentiens ſe ex hac pedum impreſſione omni artificioſo ornatu incomparabiliter pretioſiorem, nec pavimento ſterni nec tecto patitur operiri. Has pedum Domini notas ſanctus Willibaldus cum ſociis non ceſſans lacrimis fluentibus rigare, vere potuit dicere: Adorabimus in loco, ubi ſteterunt pedes eius. In eadem eccleſia duas perhibent ſtare columnas in geminorum memoriam angelorum, qui diſcipulis aſcendentem Dominum aſpicientibus dixerunt: *Viri Galilei, quid ſtatis aſpicientes in celum?* Inde etiam referunt, quicunque inter columnas & eccleſie parietem poſſit circumrepere, peccatorum veniam hunc meruiſſe.

XII. Inde venit *Bethlehem*, ubi *bos cognovit poſſeſſorem* Bethlehem. *ſuum & aſinus preſepe Domini ſui. Accedens ergo ibi ad puteum, quod prius mirabatur auditum, vidit in ſuperficie aque ire a margine uſque ad marginem figuram ſtelle, que magis nato Domino apparuit eoſque decimo tertio dominice nativitatis die de Bethlehem perduxit.* Inde venere Thecua. *Thecuam; ubi, Chriſti coequevis ab Herode trucidatis, Nathanael ſub ficu a matre abſconſus evaſit, ideoque ſic dictum eſt a Domino: Quia cum eſſes ſub ficu, novi.* Inde per S. Sabae monaſterium. *lauram*, ubi *ſanctus Saba* requieſcit, *venere iuxta vicum Betzuro ad aquam, que eodem, in quo gignitur, ſorbetur loco: in quo Ethiops ab ultimis terre finibus viſitato Domini templo,* per Philippum baptizatus, *vicinum Iſrael preveniendo pellem ſuam mutavit, id eſt fide dealbatus peccati* Gaza. *nigredinem depoſuit.* Inde cum venirent *Gazam*, auditis apud *Sanctum Matthiam* miſſarum ſolemniis, ſanctus Willibaldus lumen oculorum amiſit.

Afframia. XIII. Inde per *caſtellum Afframiam,* ubi tres patriarche, Abraham, Iſaac & Iacob, cum ſuis uxoribus requieſcunt, Ieruſalem. revertitur *Ieruſalem*, & ingreſſus *eccleſiam, ubi ſancta crux inventa* eſt, ... conſtructam, *per duos cecitatis ſue menſes*

visum recepit. Inde, visitata apud *Diospolim ecclesia Sancti Georgij*, per *Ioppen*, *oppidum* Palestine maritimum, ubi Petrus viduam Dorcadem suscitavit, per littus *maris Adriatici*, *adoratis* apud *Tyrum* & *Sidonem Domini vestigiis*, transito *Libano monte*, peragrata *Tripoli* urbe maritima, visitata iterum *Damasco*, *venit Emmaus*, *vicum Palestine*, *quem Romani post destructionem Hierosolymorum ex eventu victorie Nicopolim vocaverunt. Ubi postquam in domo Cleophe, in ecclesiam mutata, eum, qui ex fractione panis in ea cognitus est, adoravit viventis aque fontem desiderans, vidit & fontem, qui est in trivio, quo Christus eodem quo resurrexit die cum discipulis duobus, Luca & Cleopha, quasi ad alium declinaturus vicum ambulavit. Est enim ibi fons, ad quem Christus, olim in terris conversatus, cum discipulis dicitur venisse pedesque in eo, emenso aliquo itinere, lavisse, & hinc eandem aquam diversorum efficacem medicaminum a Deo factam* [*esse*], *ut potata quibuslibet languoribus tam pecudum quam hominum salutis infundat presentiam.* Diospolis. Ioppe. Tyrus. Sidone. Libanus mons. Damascus, Tripolis, Emmaus.

XIV. Inde sanctus Willibaldus tertio *Hierosolymam* venit, ibique totam hiemem stetit. Nec minus, peragrata Syria, quarta vice *Hierosolymam* repetiit. Inde per *Sebastiam* sepulcro Iohannis Baptiste, *quamvis tempore Iuliani apostate diruto*, ac reliquiis prophetarum Abdie & Helisei puteoque, ubi Dominus potum a Samaritana petierat, claram, *viso monte Garizim*, in quo Samaritana patres Samaritanorum orationi indulsisse dixerat, ad *caput Libani montis* Tyro vicinum, contiguum monti, sevos *leonum* impetus in via passi veniunt. Inde, apud *Tyrum* diu exspectata navi, inchoato in natale sancti Andree navigio, per totam navigantes hiemem, *vix proxima* ante pascha *septimana* venerunt *Constantinopolim*, sanctorum apostolorum Andree, Timothei & Luce evangeliste & Iohannis Chrysostomi reliquiis celebrem. Ibi biennium moratus transfretavit interim *Niceam*, *Bithynie urbem*, ubi Constantinus Hierosolyma. Sebastia. Mons Garizim. Tyrus. Constantinopolis. Nicaea.

ad ventilandam Arij & Athanasij Alexandrini presulis controversiam centum decem & octo episcopos collegit, ibique est ecclesia, in qua ad synodum consederunt, tecto carens instar illius, que sita est in monte Oliveti. Constantinopolim regressus, remenso maris transitu, per Sicilie urbes *Syracusas, Catanam*, deveniunt *Rhegium*, hinc *Neapolim*, inde *Capuam*.

Syracusae. Capua.

XV. Demum, *autumno se in hiemem contrahente*, deposuit se sanctus Willibaldus in *monte Casini* apud monasterium sancti Benedicti, sub abbate Petronace. Et hic decimus erat annus, ex quo exilium est adorsus, *octavus* vero, *ex quo Romam est egressus*. Postquam ergo sanctus ille vir se monachis predicti loci coniunxit, vite cenobialis religiosissimeque conversationis normam in se plenissime monstravit. Igitur, amore omnium in eum provocato, in primo, postquam illuc venit, anno factus est cubicularius ecclesie, in secundo monasterij decanus, postmodum octo annis in duobus positis ibi monasteriis portarius: quatuor annis apud monasterium in vertice montis situm, quatuor rursus apud monasterium inferius iuxta *amnem Raphito* positum.

Mons Casinus.

XVI. *Claruit & eodem tempore in Teutonicis partibus tam opere quam nomine Bonifacius, Moguntine ecclesie archiepiscopus, genere itidem Anglus & sancto Willibaldo cognatus, conversaque postmodum feroci Fresia, insignis Christi martyr futurus. Hic cum de plantando Christiane religionis nutrimento cogitaret & huic operi habiles ac necessarios undicunque anhelaret aggregare, audierat famam sancti Willibaldi apud castrum Casinum divine deditissimi contemplationi. Veniens ergo Romam idem archiepiscopus, post alia cum presule apostolico de catholice statu ecclesie collata, subiunxit, quod se ferventissime excoquebat, commissum scilicet sibi Moguntine sedis archiepiscopatum terre & locorum spatio amplum, gentilitatis autem ritu esse squalidum & multum,*

messem ibi multam, operarios autem paucos, & cum necessitas irrecuperabilis cogat pastorem commissorum sibi quorumlibet rationem reddere, subditorumque sanguis requiratur a preposito presule, unum pastorem tam numeroso ovili non posse sufficere; ideoque, si Deus annuat & si apostolica auctoritas permittat, se eundem episcopatum, statutis in eo duobus episcopis, decrevisse partiri, ut minor procuratio & gregem munire & pastorem valeat absolvere; esseque apud castrum Casinum monachum quemdam Willibaldum, qui, postpositis divino amori patria & parentibus, post fractam longo viarum & sancta permeandi loca labore etatem, Deo ibi mancipatus serviat, cui unum ex statuendis episcopatibus velit committere, si ipse dominus papa eum monasterio subtractum sibi curet transmittere. Prefuit tunc sedi apostolice Gregorius, eiusdem nominis tertius, papa vero nonagesimus primus. Hic, audito tam laudabili archipresulis Bonifacij desiderio proposito, eius intentionem probavit, sancti transmissionem Willibaldi promisit, & longis fotum amplexibus pleno singultibus dimisit.

XVII. Nec longum postea sanctus Willibaldus, decennio iam apud Casinum montem impleto, *Romam* cum quodam confratre suo, genere Hispano, ex licentia abbatis sui Petronacis adiit. Cuius audito adventu, beatus papa eum vocavit &, post multas inquisitiones & responsa, ei sancti petitionem Bonifacij innotuit. Id *durum* & proposite contrarium vite sanctus Willibaldus reputans, *intulit se, qui propria dimisit, qui mundum pedibus subegit, non posse rursus mundanis irretiri, nec quiete, quam in valle lacrimarum sibi paravit, velle privari, nec esse providi & mente integri, ut, post horrenda naufragia portu occupato, se, titubantibus adhuc vestigiis, sevam pretendenti mortem credat pelago. Ad quem papa his vel huiusmodi utitur dictis: Dilectio Dei per dilectionem proximi probatur. Petro ergo, postquam se amatum ter audivit, gregis* Roma.

ſui curam & paſtionem commiſit. Hinc inſtructi divinitus ſancti patres multis ex monaſteriali quiete, compluribus ex ſolitaria contemplatione raptis, epiſcopatus commiſere. Predeceſſor & equivocus meus Gregorius, mente & habitu monachus, ſedi apoſtolice preficitur. Moyſes eremita, innumeris in eremo clarus ſignis, de ſolitaria, quam duxerat, vita, impetrante apud Romanum imperatorem Manuia regina, raptus, Sarracenorum genti epiſcopus preponitur, nec longum indutam agnina pelle ferociſſimam gentem Chriſto lucratur. Quicunque igitur virtutibus pollens preeſſe renuit ſuamque quietem aliorum utilitati prepoſuerit, tot damnatorum penas dignus erit luere, quot peccantium mores ipſe prelatus potuit corrigere. His vel ſimilibus animus ſancti Willibaldi flectitur &, pedibus pape advolutus, quodcunque imponatur onus devoto ſe ſubiturum humero profitetur. Multum ergo inſtructus & apoſtolica benedictione munitus dirigitur ſanctus ſancto, Willibaldus Bonifacio, quem ſanctus archipreſul quaſi angelum celo dimiſſum recipiens, gratioſo affectu amplectitur, digniſſime veneratur.

XVIII. *Notificata ſibi dehinc vocationis ſue cauſa, rogavit ſanctum Willibaldum, ut dignetur ire & locum, cui preſul preponendus ſit, videre.* Erat igitur eidem archiepiſcopo in finibus *Baioarie* locus, *Eihſtat* dictus, ſibi a quodam pio & religioſo, nomine Suigero, pro divine reſpectu remunerationis in uſus divinos traditus. *Hoc igitur loco adhuc ſue parochie ſubiecto decrevit ſanctus Bonifacius epiſcopatum facere eique ſanctum Willibaldum preficere. Ivit, vidit, probavit,* reverſuſque ad ſanctum Bonifacium, eo comitante, denuo locum ſuum adiit & presbyteratus ibi gradum, archiepiſcopo conſecrante, perfecit. Nec mora, *eccleſie fundamenta cepit ponere, clauſtrum & officinas cleri ſignare & quelibet divine neceſſaria ſervituti ſagaciter diſponere.* Revoluto abhinc anno, archiepiſcopum in *Thuringia* audiens, *tolerabile* hoſpitium habuit *in via* apud fratrem

Eihſtat.

Wunebaldum, octavo femis anno, poftquam apud Romam difceffere, non vifum. Hinc ad archiepifcopum fuum apud urbem *Salzburge* venit, ubi, *confluente antiftitum collegio, confentiente cleri plebifque fuffragio,* epifcopalem benedictionem & *Eihftatenfis ecclefie cathedram fufcepit,* quadragefimum primum etatis annum tunc agens. *Cura igitur epifcopali fufcepta, non habuit requiem, verbum Dei die ac nocte predicare, defides gentis illius animos & parum de futuro follicitos ad fpem celeftium erigere, fepofitis inanium rerum curis, eterna querere. Et ne parum fidei colonus proficeret, quod verbo plantabat, vita, doctrina confona rigabat. Nec longum, rudis fqualentium cordium campus ita Evangelici ligonis exercitium audierat, ut ignaro fructus agro, exftirpato errorum frutice, feges rubicunda & vinea Dei Sabaoth videretur furrexiffe.* Saltzburgus.

XIX. *Poftquam igitur epifcopatum fuum fane inftitutis vite per feptem annos digniffime informavit, diffolvi & effe cum Chrifto cupiens, fpiritum conditori reddidit, fepultus in ecclefia, cui prefuit. Quanti nunc apud Deum fit meriti, teftatur corona iuftitie, quam miracula apud fepulcrum eius corufcantia teftantur eum recepiffe.*

XII

COMMEMORATORIUM

DE CASIS DEI VEL MONASTERIIS

[circa 808]

EDITOR USUS EST

Membrana in bibliotheca publica Bafileenfi affervata, fæc. IX five X.

COMMEMORATORIUM

DE CASIS DEI VEL MONASTERIIS

* * *

B*REVE commemoratorij de illis caſis Dei vel monaſteriis, que ſunt in ſancta civitate Ieruſalem vel in circuitu eius*, & de epiſcopis & presbyteris, diaconis & monachis vel cuncto clero per illa loca ſancta Dei ſervientibus ſeu monaſteriis puellarum. **Ieruſalem.**

Primum in *Sancto Sepulcro* Domini presbyteri ix, diaconi xiv, ſubdiaconi vj, clerici canonici xxiij, cuſtodes, quos *fragelites* vocant, xiij, monachi xlj, qui cum cereis antecedunt patriarcham xij, miniſtri patriarche xvij, prepoſiti ij, computarij ij, notarij ij, cuſtodes, qui aſſidu[e] prevident ſepulchrum Domini, presbyteri ij, in ſancto Calvario j, ad calicem Domini ij, ad ſanctam crucem & ſudarium ij, diaconus j, ſyncellus, qui ſub patriarcha omnia corrigit, j, cellerarij ij, theſaurarius j, qui fontes cuſtodit j, portarij ix. Sunt in ſumma cl, exceptis hoſpitalibus iij. **S. Sepulcrum.**

In *Sancta Sion* inter presbyteros & clericos xvij, exceptis Deo ſacratis & incluſis ij. In *Sancto Petro*, ubi ipſe glorioſus ploravit, inter presbyteros & clericos v. In *Pretorio* v. **Sion.** **Pretorium.**

S. Maria nova. In *Sancta Maria nova*, quam Iustinianus imperator exstruxit, xij, in *Sancto Thaleleo* j, in *Sancto Georgio* ij, in

S. Maria in probatica. *Sancta Maria*, ubi nata fuit in *probatica*, v, incluse Deo sacrate xxv.

Sepulcrum s. Stephani. In *Sancto Stephano*, ubi sepultus fuit, clerici ij, leprosi xv.

Vallis Iosaphat. Sepulcrum s. Marie. In *valle Iosaphat*, in villa, que dicitur *Gethsemane*, ubi *sancta Maria sepulta* fuit, ubi sepulcrum eius est venerabile, inter presbyteros & clericos xiij, monachi vj, Deo sacrate inter inclusas & ibidem servientes xv, in *Sancto Leontio* presbyter j, in *Sancto Iacobo* j, in *Sancto Quaranta* iij, in *Sancto Christophoro* j, in *Sancta Aquilina* j, in *Sancto Quiriaco* j, in *Sancto Stephano* iij, in *Sancto Dometio* j.

In *Sancto Iohanne*, ubi natus fuit, ij, in *Sancto Theodoro* ij, in *Sancto Sergio* j, in *Sancto Cosma & Damiano*, ubi nati fuerunt, iij, & ubi medicabant, presbyter j.

Oliveti ecclesie. In sancto *monte Oliveti ecclesie* iij: una ascensio Domini, inter presbyteros & cleri[cos] iij, alia, ubi docuit discipulos suos Christus, ubi sunt monachi iij, presbyter j, tertia in honore sancte Marie, clerici ij. Inclusi, qui sedent per cellulas, eorum, qui Greca lingua psallent, xi, Georgiani iv, Syriani vj, Armeni ij, Latini v, qui Sarracenica lingua psallit j. Iuxta illam scalam, quando subis in montem sanctum, inclusi ij, unus Grecus, alter Syrus; ad summam scalam in *Gethsemane* inclusi iij, Grecus & Syrus & Georgianus. In *valle Iosaphat* inclusus j, monasteria puellarum xxvj.

Gethsemane.

Sepulcrum Domini. De imperio domini Caroli que ad *sepulcrum Domini* serviunt Deo sacrate xvij, inclusa de Hispania j.

In monasterio *Sancti Petri & Sancti Pauli* in Bisanteo iuxta montem Oliveti monachi xxxv, ad *Sanctum Lazarum in Bethania* presbyter j, ad *Sanctum Iohannem*, quod tenent Armeni, monachi vj.

Bethania.

Isti in Ierusalem sunt & in circuitu eius infra millium & supra.

Memoria de illis monasteriis, que sunt in extremis Ierusalem, in terra Promissionis.

In sancta *Bethlehem*, ubi Dominus noster Iesus Christus nasci dignatus est de sancta virgine Maria, inter presbyteros & clericos & monachos xv, inclusi, qui in columnis sedent in exemplo sancti Simeonis, ij. In monasterio *Sancti Theodosij*, quod primum in illa eremo cons[tructum] est, monachi lxx; Basilius s[epultus ibi]. Succenderunt Sarraceni latrones ipsum monasterium & interfecerunt [ibi multos monachos], & alij propter pa[ganos fugerunt]; ad terram [prostraverunt] ecclesias ij ad ipsum monasterium aspicientes. In *Sancto Saba* monachi cl. In pa[rvo monasterio], quod *sanctus Chariton* construxit, & ubi ipse sanctus ab uno milliario requiescit, abba no[mine . . . .], monachi [. . . . In sancto Euthymio mo]nachi xxx. Bethlehem. S. Theodosius. S. Saba. S. Chariton.

In monasterio Sancte Marie in *Coziba* abba [nomine] Letus, m[onachi . . . . . In monasterio, ubi baptizabat] Iohannes, monachi x. Construxit id *sanctus Gerasimus*, ubi & ipse sanctus in corpo[re requiescit; ibi & ecclesiam ipse construxit] & erexit in titulum. Ad Iordanem *monasterium sancti Iohannis & ecclesia* alia, u[bi peregrini descendunt ad fluvium], monachi xxxv. Monasterium *Sancti Stephani prope Iericho* construxit E [. . . . . Monasterium *Sancti Theoctisti*] in *monte Pharan*. In istis duobus nescimus quanti sint. Chozeba. S. Iohannis ecclesia. Mon. S. Stephani. Pharan.

In *Galilea*, in civit[ate sancta *Nazareth*, monachi] xij. Uno milliario a Nazareth, ubi Christum Dominum Iudei precipitare vol[uerunt, constructum monasterium & *ecclesia* in] honore *sancte Marie*, monachi viij. In *Cana Galilee*, ubi Dominus de aqua vin[um fecit, monachi . . . . Supra *ma*]*re Tiberiadis* monasterium, quod vocatur *Hepta-* Nazareth. Cana. Heptapegon.

pegon, ubi Dominus ſatiavit populi ſu[i quinque panibus & duobus] piſcibus quinque millia; ibi ſunt monachi x. Item iuxta mare *eccleſia*, quam vocant *duodec[im throno-rum*, & ibi fuit Dominus cum diſci]pulis ſuis; ibi eſt menſa, ubi cum illis ſedit; ibi ſunt presbyter j, clerici ij.

Tiberias. In *Tiberia* civitate Theo[dorus epiſcopus, inter presbyteros] & monachos & canonicos xxx, eccleſie v, monaſ-

M. Tabor. terium puellarum j. In monte ſancto *Tabor* epiſcopus Theophan[es, eccleſie] iv: una in honore ſancti Salvatoris, ubi locutus cum Moiſi & Elia fuit, ſecunda ſancti Moiſi, tertia ſancti Elie, quarta ....., monachi vero xviij.

Sebaſtia. In *Sebaſtia*, ubi corpus ſancti Iohannis requieſcit, *eccleſia* magna fuit. Modo eſt in terra diffuſa; tantum ubi illud ſepulcrum ipſius glorioſi Baptiſte poſitum eſt, ex parte non cecidit & eccleſia, ubi ille carce[r] fu[it, &] ubi decollatus eſt: Baſilius epiſcopus, inter presbyteros, mona-

Sichem. chos & clericos xxv. In *Sichem*, quam *Neapolim* vocant, *eccleſia* magna, ubi illa ſancta mulier Samaritana requieſcit, & alie eccleſie; epiſcopus & clerici & incluſus ſuper columnam.

Mons Sina. In ſancto *monte Sina eccleſie* iv: una, ubi Dominus locutus eſt cum Moiſi in vertice montis, alia ſancti Elie, tertia ſancti [Eliſei], quarta monaſterium Sancte Marie; abba Elias, monachi xxx. Gradicula ad ſubeundum vel deſcendendum vij millia dcc.

Vallis Ioſaphat. Quando deſcendis de Ierusalem in *vallem Ioſaphat*, ubi eſt ſepulcrum ſancte Marie, habes [gradi]cula cxcv, ad ſubire in montem Oliveti dxxxvij.

Eccleſia S. Marie. Ipſa *eccleſia Sancte Marie*, quam ille terre motus [evertit] & in terram demerſit, habet menſuram de ambobus lateribus in longo dexteros xxxix, in una fronte xxxv, per medium in adverſo xxxij, in longo per medium l.

Eccleſia in Bethlehem. *Eccleſia in Bethlehem* in longo dexteros xxxviij, in fronte ſuperiore,....in illa cruce xxiij, in alia fronte xvij, colum-

nas lxix. Illa *ecclesia de Sepulcro Domini* in gyro dexteros cvij, illa alcuba liv. A Sancto Sepulcro usque ad sanctum Calvarium dexteros xxviij, a sancto Calvario usque ubi sancta Crux inventa fuit, dexteros xix; inter Sanctum Sepulcrum & sanctum Calvarium & sanctum Constantinum, illorum tectum in integrum habet in longo dexteros xcvj, in adverso xxx. *Ecclesia Sancta Sion* in longo habet dexteros xxxix, in transverso xxvj. **Ecclesia S. Sepulcri.** **Ecclesia S. Sion.**

Dispensa patriarche inter presbyteros, diaconos, monachos, clericos & omnem congregationem eccle[sie per] annum solidos dcxxx, [servientibus] solidos dxl, in fabricaturam ecclesiarum solidos ccc, in ec[clesias in civitate] solidos cxl, ad Sarrac[enos] solidos dlxxx, in ministris Sarracenor[um solidos . . . . .]. **Dispensa patriarche.**

XIII

ITINERARIUM

BERNARDI MONACHI FRANCI

[circa 870]

CODICES QUIBUS USUS EST EDITOR:

F. Codex mſ. Britann. Muſ. (Cotton. Fauſtina, B. I), ſæc. XII.

L. Cod. mſ. Coll. Lincoln. Oxonienſis, nº 96, ſæc. XIII.

V. Cod. mſ. Bibliot. Cæſar. Vindobonenſis, 2432, ſæc. XIV.

M. Cod. mſ. S. Remigii Remenſis, hodie deperditus, quem exſcripſit Mabillon (*AA. SS. ord. ſ. Bened.*, ſæc. III, p. 2).

ITINERARIUM

BERNARDI MONACHI FRANCI

* * *

INCIPIT itinerarium trium monachorum, Bernardi ſcilicet & ſociorum eius & de ſanctis locis & de *Babylon*.[a]

Deſcriptio locorum, que vidit Bernardus ſapiens quando ivit *Ieruſalem* vel rediit, & de ipſa *Ieruſalem* & de locis circa eam.[b]

I. Anno nongenteſimo ſeptuageſimo incarnationis[c] Domini noſtri Ieſu Chriſti, hec nobis comperta ſunt.[d] In[e] nomine Domini, volentes videre loca ſanctorum, que ſunt *Ieroſolimis*, cum[f] duobus memet[g] ego Bernardus ſociavi fratribus in devotione caritatis, ex quibus erat unus ex monaſterio Beati Vincentij Beneventani, nomine Theudemundus, alter Hiſpanus, nomine Stephanus.[h] Igitur adeuntes in *Urbe* pontificis[i] Nicholai preſentiam, Roma.
obtinuimus cum ſua benedictione necnon & auxilio pergendi deſideratam licentiam.

a. *Hæc tantum in F.* — b. Deſcriptio … eam *habent tantum L., V.* — c. *F.* ab incarnatione. — d. hec … ſunt *d. in F.* — e. *omnia q. præcedunt deſ. in M.*

f. cum *d. in F.* — g. *F. add.* ipſum. — h. *nomina ſociorum deſ. in M., qui addit*: Francia vero eſt nativitatis mee locus. — i. *F.* pape.

Mons Garganus.

II. Inde progreſſi venimus ad *montem Garganum*, in quo eſt eccleſia Sanćti Michaelis ſub uno lapide, ſuper quem ſunt quercus glandifere, quam videlicet archangelus [a] ipſe dicitur dedicaſſe. Cuius introitus eſt ab aquilone, & ipſa ſexaginta [b] homines poteſt recipere in ſe. Intrinſecus [c] ergo ad orientem ipſius angeli [d] habet imaginem; ad meridiem vero eſt altare, ſuper quod [e] ſacrificium offertur, [f] & preter [g] id nullum munus ibi ponitur. Eſt autem ante ipſum altare vas quoddam ſuſpenſum, in quo [h] mittuntur donaria, quod etiam iuxta ſe alia habet altaria. Cuius loci abbas vocabatur Benignatus, qui multis preerat fratribus.

Barrium.

III. De monte autem Gargano abeuntes, per cl miliaria venimus ad civitatem Sarracenorum, nomine *Barrem*, [i] que dudum dicioni ſubiacebat Beneventanorum. Que civitas, ſupra mare ſita, duobus eſt a meridie latiſſimis [j] munita muris, ab aquilone vero mari prominet expoſita. Hic itaque petentes principem civitatis illius, nomine Suldanum, impetravimus cum duabus epiſtolis omne navigandi negotium, quarum [k] textus epiſtolarum principi Alexandrie necnon & Babylonie noticiam vultus noſtri vel itineris exponebat. Hi namque [l] principes ſub imperio ſunt Amarmomini, [m] qui imperat omnibus Sarracenis, habitans in Bagada [n] & Axinarri, [o] que ſunt ultra Ieruſalem.

Tarentum.

IV. Exeuntes [p] de *Barre*, ambulavimus ad meridiem per xc milliaria uſque ad portum *Tarentine civitatis*, ubi invenimus naves ſex, in quibus erant ix milia captivorum

a. archangelus *d. in L., V., M.* — b. *M.* quinquaginta. — c. *L.* intrinſicus. — d. *L.* anguli. — e. *L.* quem. — f. *L., V., M.* geritur. — g. *L.* propter. — h. *V.* quod. — i. *L., V., M.* ad civ. Barrem Sar. — j. *L.* latiſſi. — k. *L.* quare. — l. *ſic ego*; *codd. & M. hab.* denique. — m. *V.* Amarmomim. — n. *L., V.* Badaga. — o. *L., V.* Axiar; *M.* Axiam. — p. *M. add.* autem.

de Beneventanis chriſtianis. In duabus nempe navibus, que primo exierunt Africam petentes, erant tria millia [a] captivi, alie due poſt [b] exeuntes, in Tripolim deduxerunt ſimiliter iij.

V. In reliquis demum duabus introeuntes, in quibus quoque predictus erat numerus captivorum, delati ſumus in portum *Alexandrie*, navigantes diebus xxx. Volentes vero progredi in littus, prohibiti ſumus a principe nautarum, qui erat ſuper ſexaginta. Ut [c] autem nobis copia daretur exeundi, dedimus ei [d] ſex aureos. **Alexandria.**

VI. Inde progreſſi adivimus principem Alexandrie, cui oſtendimus epiſtolam, quam nobis dedit Suldanus, que nihil nobis profecit, licet omnia [e] illius epiſtole [f] fateretur [g] ſe non ignorare. Quo urgente, dedit ei unuſquiſque noſtrum pro ſe tredecim denarios, & fecit nobis litteras ad principem Babilonie. Conſuetudo preterea illorum hominum talis eſt, ut [h] quod ponderari poteſt, non aliter accipiatur niſi in pondere, & [i] ſex apud nos ſolidi & ſex denarij faciunt [j] apud illos tres ſolidos & tres denarios. Hec Alexandria mari adiacet, in qua predicans ſanctus Marcus [k] evangelium geſſit [l] pontificale officium. Extra cuius portam [m] orientalem eſt monaſterium predicti ſancti, in quo ſunt monachi apud eccleſiam, in qua prius ipſe requievit. Venientes vero Venetij navigio [n] tulerunt furtim corpus a cuſtodibus [o] eius & deportaverunt ad ſuam [p] inſulam. Extra portam occidentalem eſt monaſterium, quod dicitur ad Sanctos quadraginta, in quo ſimiliter monachi degunt. Ab aquilone eſt portus illius civitatis; a meridie habet introitum *Gion* [q] ſive *Nilus*, qui **Nilus.** **S. Marci ſepulchrum.**

a. *V*. iij. — b. *L*., *M*. primo. — c. *L*. ubi. — d. ei *d. in L*., *F*. — e. *M*. omnes. — f. *M*. epiſtolas. — g. *L*.. *V*., *M*. dixerit. — h. *L*. ſi. — i. *M*. unde accidit ut. j. *M*. faciant. — k. *L*. Marchus. — l. *L*. & geſſit. — m. *V*. partem; *F*. partam. — n. *L*. navigij. — o. *M*. cuſtode. — p. ſuam *d. in F*. — q. *M*. Geon.

rigat Egiptum & currit per mediam civitatem, intrans in mare in predicto portu.

Babylonia.

VII. In quo [a] intrantes navigavimus ad meridiem diebus sex, & venimus ad civitatem *Babilonie* Egipti, ubi regnavit quondam [b] Pharao rex, sub quo edificavit Ioseph vij [c] horrea adhuc manentia. Dum [d] exivimus autem in Babiloniam, custodes illius [e] civitatis deduxerunt nos ad principem, qui dicebatur Adelacham [f] Sarracenus, qui sciscitatus est a nobis omne negotium nostri itineris, & de quibus scripta haberemus [g] principibus. Qua de causa ostendimus ei litteras de parte predicti Suldani [h] & de [i] parte principis Alexandrie. Quod [j] nichil nobis profecit, sed ab ipso missi sumus in carcerem, donec post dies sex, inito consilio, cum Dei auxilio, tredecim [k] denarios unusquisque dedit pro se, sicuti & superius. Qui quoque fecit nobis litteras, quas quicumque viderunt in quacumque civitate aut [l] in quocumque loco, nichil deinceps a nobis exigere ausi sunt. Erat enim secundus in [m] imperio Amarmomini [n] predicti. Postquam vero inferius nominatas civitates ingressi [o] sumus, non prius permissi sumus exire, quam cartam aut [p] sigilli impressionem acciperemus, quod [q] uno vel duobus denariis impetrabamus. Est itaque in hac civitate patriarcha domnus Michael & super totam Egyptum disponens gratia Dei ordinem omnium episcoporum & monachorum & Christianorum. Isti autem Christiani talem habent legem apud paganos, ubi pro se [r] singule persone unoquoque anno solvant tributum predicto principi, ut [s] vivant secure & libere. Istud autem

a. *F.* quod. — b. quondam *d. in V., L., M.* — c. *M.* xvj. — d. *F.* cum. — e. *V., L., M.* ipsius. — f. *L.* Adelacam; *M.* Adelhacham. — g. *M.* habemus. — h. *M.* principis Alexandrie. — i. de *d. in L., V.* — j. *L.* quare. — k. tredecim *d. in F.* — l. *L.* autem. — m. in *d. in F., M.* — n. *L.* Amarmomeni; *F.* Marmoni. — o. *L.* egressi. — p. *L.* autem. — q. *L.* quare. — r. *M.* pro posse persone sue. — s. *V., L.* &.

tributum aut iij, aut ij, aut unum exigit aureum, vel a viliori perfona xiij denarios. Si tamen talis eft ut non poffit hos tredecim denarios folvere, five fit incola, five advena Chriftianus, mittitur in carcerem, donec aut [a] Dei pietate per angelum fuum liberatur, aut ab aliis bonis Chriftianis redimitur.

VIII. His ita fe habentibus, redivimus [b] retrorfum per [c] fluvium *Gyon* [d] tribus diebus, & devenimus ad civitatem [e] *Sitinuth.* [f] De *Sitinuth* progreffi fumus ad *Maalla*, de *Maalla* transfretavimus ad *Damiatem*, [g] que habet ab aquilone [h] mare, ex omnibus autem partibus flumen *Nilum*, excepta paucitate terre. Inde navigavimus ad [i] civitatem *Tannis*, [j] in qua funt Chriftiani multum [k] religiofi, nimia hofpitalitate ferventes. Hec autem civitas nihil habet terre, excepto ubi funt ecclefie, & ibi monftratur [l] campus Thaneos, [m] in quo iacent trium inftar murorum corpora eorum qui exterminati [n] funt tempore Moifi. Sitinuth. Maalla. Damiate. Tanis.

IX. De *Tanis* [o] venimus ad civitatem *Farameam*, [p] ubi eft ecclefia in honore [q] beate [r] Marie, in loco ad quem, angelo monente, fugit Iofeph cum puero & matre. In hac [s] civitate eft multitudo camelorum, quos ab incolis regionis illius precio locant advene, ad deferenda fibi onera [t] propter defertum, quod habet iter dierum vj. Huius deferti introitus a predicta civitate incipit, & bene defertum dicitur, quoniam nec herbam, [u] nec alicuius feminis fructum affert, exceptis arboribus palmarum, fed Ferama.

a. *L.* autem. — b. *L.* redivivus. — c. his ita ... per *d. in M.* — d. *L.* Gion; *M.* Geon. — e. tribus ... civit. *d. in M.* — f. *L.*, *V.* Sitinulh; *M.* Sitimulh. — g. *F.* Amiamatem; *L.*, *V.* Amiaten. — h. *M.* aquilonari. — i. mare ... ad *d. in M.* — j. *V.* Thamnis, *L.* Tamnis. — k. *M.* aut etiam. — l. *fic M.*, *al.* mittitur. — m. *V.* Thamneos. — n. *F.*, *L.*, *V.* nati. — o. *L.* Tannis, *V.* Thamnis. — p. *loco* deTanis ... Farameam *habet M.* in civitate Famarea ibi. — q. in honore *d. in F.* — r. *V.*, *M.* fancte. — s. *L.*, *M.* illa. — t. *L.*, *F.* honera. — u. *L.* habebam.

albescit[a] ut[b] campania tempore nivis. Sunt autem in medio[c] itinere duo hospitia, unum quod vocatur *Albara*,[d] alterum quod vocatur *Albachara*,[e] in quibus negotia exercentur a Christianis & paganis emendi,[f] que necessaria sunt[g] iter agentibus. In eorum vero circuitu nichil, preter quod dictum est, gignit terra. Ab *Albachara* invenitur iam[h] terra fecunda usque ad civitatem *Gazam*, que fuit Samson civitas, nimis[i] opulentissima omnium rerum.

Albara. Albachara. Gaza.

X. Deinde venimus *Alariza*.[j] De *Alariza* adivimus *Ramulam*, iuxta quam est monasterium beati Georgij martyris, ubi ipse requiescit. De *Ramula* festinavimus ad *Emmaus* castellum. De *Emmaus* pervenimus[k] ad sanctam civitatem *Ierusalem*, & recepti sumus in hospitale gloriosissimi imperatoris Karoli,[l] in quo suscipiuntur omnes qui causa devotionis illum adeunt locum, lingua loquentes Romana. Cui[m] adiacet ecclesia in honore sancte Marie, nobilissimam habens bibliothecam studio predicti imperatoris, cum duodecim mansionibus, agris, vineis & orto in *valle Iosaphat*. Ante ipsum hospitale est forum, pro[n] quo unusquisque ibi negotians in anno solvit duos aureos illi, qui illud providet.

Alariza. Ramula. Emmaus. Ierusalem. Ecclesia S. Marie.

XI. Intra[o] hanc civitatem, exceptis aliis ecclesiis, quatuor eminent ecclesie, mutuis sibimet parietibus coherentes,[p] una videlicet ad orientem, que habet montem *Calvarie* & locum, in quo reperta fuit crux Domini, & vocatur *basilica Constantini*, alia ad meridiem, tercia ad occidentem, in cuius medio est *sepulcrum Domini*, habens[q] novem columnas in circuitu sui, inter quas con-

Mons Calvarie. Basilica Constantini. Sepulcrum Domini.

a. *M.* tabescit. — b. *L.* in. — c. *M.* habet autem medio. — d. *L.* Albata. — e. *F.*, *M.* Albacara. — f. *Sic L.*, *V.*; *alias* eiusmodi. — g. sunt *d. in F.* — h. *M.* in Albacara ibi est. — i. *M.* tum. — j. *M.* Alarixa. — k. *L.* venimus. — l. *M.* Ierusalem ibi habetur hospitale. — m. *L.* cuius. — n. *F.* in. — o. *M.* infra. — p. *L.* choherentes. — q. *L.* stabens.

ſiſtunt parietes ex optimis lapidibus. Ex quibus novem columnis quatuor ſunt ante faciem ipſius monumenti, que cum ſuis parietibus claudunt lapidem, coram ſepulcro poſitum, quem angelus revolvit & ſuper quem ſedit[a] poſt perpetratam[b] Domini reſurrectionem. De hoc ſepulcro non eſt neceſſe plura ſcribere, cum dicat[c] Beda in hiſtoria ſua[d] inde ſufficientiam.[e] Hoc tamen dicendum eſt,[f] quod ſabbato ſancto, quod eſt vigilia Paſche, mane officium incipitur in hac eccleſia, & poſt peractum officium *Kyrie eleiſon*[g] canitur, donec, veniente angelo, lumen in lampadibus accendatur, que pendent ſuper[h] predictum ſepulcrum, de quo dat patriarcha epiſcopis & reliquo populo, ut[i] illuminet ſibi unuſquiſque[j] in ſuis locis. Hic[k] autem patriarcha vocabatur Theodoſius, qui ob meritum devotionis a Chriſtianis eſt raptus de ſuo monaſterio, quod diſtat ab Ieruſalem xv millia, & ibi patriarcha conſtitutus ſuper omnes Chriſtianos, qui ſunt in *Terra Repromiſſionis*. Inter[l] predictas igitur iv eccleſias eſt paradiſus ſine tecto, cuius parietes auro radiant; pavimentum vero lapide ſtruitur[m] precioſiſſimo, habens in medio ſui confinium iv catenarum, que[n] veniunt a predictis quatuor eccleſiis. In quo dicitur medius eſſe mundus. Ignis ſacer.

XII. Eſt[o] preterea in ipſa civitate alia eccleſia ad meridiem, in *monte Syon*, que dicitur *Sancti Symeonis*, ubi Dominus lavit pedes diſcipulorum ſuorum, in qua pendet ſpinea corona Domini,[p] & in hac defuncta traditur eſſe ſancta Maria. Iuxta quam verſus orientem, eſt eccleſia in honore *ſancti Stephani*, in quo loco lapidatus eſſe[q] aſ- Eccleſia Sion. Eccleſia S. Stephani.

a. *L.* & ſuperſedit. — b. *M.* peractam. — c. *L.* dicit; *M.* dicatur. — d. *M.* hiſt. Anglorum. — e. *M.* *add.* que & nos poſſumus referre. — f. eſt *d.* *in F., V., M.* — g. *L.* kariel. — h. *L.* ſupra, i. *L.* ubi. — j. unuſquiſque *d.* *in M.* — k. *L.* hi. — l. *V.* intra. — m. *L., V., M.* ſternitur. — n. *L.* qui. — o. *L.* ea. — p. *L., V., F.* *habent* ſpinee corone D. vicarium. — q. eſſe *d.* *in M.*

feritur. [a] In directum autem ad orientem est ecclesia in
Ecclesia S. Petri. honore *beati* [b] *Petri* in loco in quo Dominum negavit.
Templum. Ad aquilonem est *templum Salomonis*, habens sinago-
Synagoga. gam Sarracenorum. Ad meridiem sunt porte ferree, per quas angelus Domini eduxit Petrum de carcere, que postea [c] non sunt aperte.

XIII. Exeuntes autem [d] de *Ierusalem*, descendimus [e] in
Vallis Iosaphat. *vallem Iosaphath*, que abest a [f] civitate milliario, habens
Gethsemani. villam *Gethsemani* [g] cum loco nativitatis sancte Marie, in quo est in honore ipsius ecclesia permaxima. In ipsa quoque villa est ecclesia *Sancte Marie* rotunda, ubi est se-
Sepulcrum s. Marie. pulcrum illius, quod, supra se tectum non habens, pluviam minime patitur. [h] In ipso etiam loco est ecclesia, in quo
Ecclesia Traditionis. Dominus traditus est, habens quatuor mensas rotundas cene ipsius. In *valle* quoque *Iosaphat* est ecclesia in honore [i] *sancte Leontij*, in qua dicitur Dominus venturus [j] esse ad iudicium.

Mons Oliveti. XIV. Inde perreximus [k] in *montem Oliveti*, in cuius declivio ostenditur locus orationis Domini ad patrem. In latere autem predicti montis ostenditur locus, in quo Pharisei deduxerunt ad Dominum mulierem in adulterio
Ecclesia S. Iohannis. deprehensam, habens [l] ecclesiam in honore *sancti Iohannis*, in qua servatur scriptura in lapide marmoreo, quam Dominus scripsit in terra. [m]

XV. In cacumine autem sepius dicti montis, milliario uno a *valle Iosaphat*, est [n] locus ascensionis Domini ad patrem, [o] habens *ecclesiam* [p] rotundam sine tecto, [q] in
Ecclesia Ascensionis. cuius medio, hoc est in loco ascensionis Domini, habe-

a. *F.* creditur. — b. *F.* sancti. — c. *L.*, *V.* post. — d. exeuntes autem *d. in M.* — e. descendimus *d. in M.* — f. a *d. in L.* — g. *F.* Gidsemani. — h. *L.* paritur. — i. in honore *d. in F.* — j. *L.* dominum venturum. — k. *M.* venerunt. — l. *M.* habetur ibi ecclesia. — m. *V.* terram. — n. est *d. in F.* — o. ad patrem *d. in F.* — p. *F.*, *M.* habetur ibi eccl. — q. habens....tecto *d. in F.*

tur [a] altare ſub divo patens, in quo celebrantur ſollemnia miſſarum.

XVI. Inde [b] tranſivimus [c] ad *Bethaniam*, que eſt ad meridiem, diſtans a *monte Oliveti* milliario uno, in deſcenſu ipſius montis, in quo eſt *monaſterium* cuius eccleſia ſepulcrum monſtrat Lazari. Iuxta quod eſt piſcina ad aquilonem, in qua iuſſu Domini lavit ſe ipſe Lazarus reſuſcitatus, [d] qui dicitur poſtea perſtitiſſe [e] epiſcopus in *Epheſo* xl annis. In deſcenſu etiam de *monte* [f] *Oliveti* ad occidentalem plagam oſtenditur marmor, de quo aſcendit [g] Dominus ſuper pullum aſine. Inter hec ad meridiem, in *valle Ioſaphat*, eſt natatoria *Siloe*. [h]

Bethania.

Sepulcrum Lazari.

Natatoria Siloe.

XVII. Ceterum dum exivimus ab *Ieruſalem*, tranſeuntes ad *Bethleem*, a loco nativitatis Domini, qui fuit vj milliario, [i] oſtenſus eſt nobis [j] campus, in quo laborabat Abacuc, quando angelus Domini iuſſit ei [l] prandium ferre Danieli in *Babilonem*, que eſt ad meridiem, ubi regnavit Nabuchodonoſor, [m] quam nunc [n] ſerpentes & beſtie inhabitant. *Bethleem* [o] ergo habet eccleſiam valde magnam in honore *ſancta Marie*, in cuius medio eſt crypta [p] ſub uno lapide. Cuius introitus eſt ad meridiem, [q] exitus vero ad orientem. In quo oſtenditur *preſepium Domini* ad occidentem ipſius cripte; [r] locus autem in quo Dominus vagiit, eſt ad orientem, habens [s] altare ubi celebratur miſſa. Iuxta hanc eccleſiam eſt ad meridiem eccleſia beatorum martyrum *Innocentium*. Milliario denique uno a *Bethleem* eſt monaſterium *ſanctorum Paſtorum*, quibus angelus in nativitate Domini apparuit.

Bethleem.

Campus Habacuc.

Eccleſia S. Marie.

Eccleſia Innocentium.

a. habetur *d. in F.* — b. *L.* in. — c. *M.* perrexerunt a B. — d. *L.* reſuſcitatur. — e. *L.*, *M.* exſtitiſſe. — f. *L.* etiam montis. — g. *M.* deſcendit. — h. *F.* Syloe. — i. *M.* inde tranſierunt in Bethleem, ubi Dominus fuit natus, habens vj milia. — j. nobis *d. in F.*; *M.* illis. — k. *F.* laboravit. — l. *F.* eum. — m. *F.*, *L.* Nabugodonoſor. — n. *L.* nec. — o. *F.* Belleem. — p. *M.* ſcriptura. — q. *L.*, *V.* a meridie. — r. *M.* ſcripture. — s. *M.* habet.

XVIII. Ad postremum triginta milliariis ab *Ierusalem* est *Iordanis* ad orientem, super quem est monasterium *Sancti Iohannis Baptiste.* [a] In quibus quoque locis multa consistunt monasteria.

Monasterium S. Iohannis-B.

XIX. Est inter hec ad occidentalem partem [b] *Ierosolyme* [c] civitatis milliario uno ecclesia *Sancte Mamille*, in qua sunt multa corpora martyrum, qui a Sarracenis interfecti, [d] ab ipsa sunt ibi diligenter conditi.

Ecclesia S. Mamille.

XX. Revertentes igitur ab *Ierusalem* civitate sancta, venimus in mare. Intrantes autem in mare, navigavimus [e] lx dies cum angustia magna valde, non habentes ventum serenum. Tandem exeuntes de mari, venimus [f] ad montem *Aureum*, ubi est cripta habens vij altaria, habens etiam supra se silvam magnam. In quam criptam nemo potest pre obscuritate [g] intrare, nisi cum accensis luminibus. Ibidem erat [h] abbas dominus Valentinus.

Mons Aureus.

XXI. A *monte Aureo* venientes pervenimus *Romam*, [i] intra quam urbem ad orientalem partem, in loco qui dicitur *Lateranis*, est ecclesia in honore sancti Iohannis Baptiste [j] bene composita, ubi est propria sedes apostolicorum. [k] Ibidem etiam unaquaque nocte deferuntur ad apostolicum claves de universa civitate. [l] Ad occidentalem autem partem est *ecclesia beati Petri* principis apostolorum, ubi ipse corpore [m] requiescit, cui in magnitudine [n] non est similis ecclesia in universa terra: que continet etiam ornamenta diversa. In qua etiam predicta urbe innumerabilia corpora sanctorum requiescunt.

Roma.

Ecclesia S. Iohannis.

Ecclesia S. Petri.

XXII. In hac enim [o] urbe separati sumus ab invicem:

S. Michael in periculo maris.

a. Baptiste *d. in F.* — b. *M.* plagam. — c. *V.* Ierusolime; *L.* Ierusolimite. — d. *L. add.* sunt. — e. *L., V. add.* eximari. — f. *M. loco omnium quæ præcedunt habet,* De Hierusalem intraverunt in mare & venerunt, — g. *L.* pot. obscuritatem; *M. add.* tenebrarum. — h. *M.* fuit. — i. *M.* de M. A. pervenerunt ad R. — j. Baptiste *d. in L., V.* — k. *M.* apostolorum. — l. ibidem .... civitate *d. in M.* — m. corpore *d. in F., M.* — n. *F.* magnitudinem, — o. *F.* etenim,

ego vero [a] poſtea veni [b] ad *Sanctum Michaelem ad duas Tumbas*, qui locus eſt ſitus in monte, qui porrigitur in mare per duas leucas. [c] In ſummitate cuius [d] montis eſt eccleſia in honore ſancti Michaelis, & in circuitu illius montis redundat [e] mare cotidie duabus vicibus, id eſt mane & veſpere, & non poſſunt homines adire montem, donec mare receſſerit. [f] In feſtivitate autem ſancti Michaelis coniungitur mare in redundando in circuitu illius montis, ſed ſtat ad [g] inſtar murorum a dextris & a ſiniſtris. Et in ipſa die ſolempni poſſunt omnes quicumque ad orationem venerint, omnibus horis adire montem, quod tamen aliis non poſſunt diebus. [h] Ibi [i] eſt abbas Phinimontius [j] Brito.

XXIII. Tandem ego dico [k] vobis, quomodo tenent Chriſtiani legem Dei ſive in *Ieruſalem*, ſive in *Egypto*. Chriſtiani autem [l] & pagani talem [m] pacem inter ſe poſitam habent ibi, ut [n] ſi iter agerem & in itinere ipſo mortuus fuerit meus camelus aut [o] aſinus, qui meam gereret paupertatem, & ibi relinquerem omnia mea ſine cuſtode & ierim ad civitatem propter [p] alium, ego cum rediero, omnia mea illeſa inveniam; talis pax eſt ibi. At ſi in civitate aut in ponto aut in itinere aliquo invenerint hominem [q] ambulantem per noctem vel etiam per diem, non habentem cartulam aliquam aut ſigillum [r] alicuius regis vel principis terre illius, illico iubetur recludi [s] in carcerem, quoad uſque veniat dies, [t] quo poſſit reddere rationem utrum ſit explorator, aut tale aliquid.

XXIV. *Beneventani* principem ſuum Sichardum per **Beneventum.**

a. *L.* enim. — b. *loco* in hac. . . . veni *habet M.* inde venerunt. — c. *V.* leugas. — d. *M. d.* cuius. — e. *L.* redundatur. — f. *M.* diſceſſerit. — g. ad *d. in M.* — h. *Cætera omnia deſunt in M.* — i. *F.* ubi. — j. *L.* Phimnontius. — k. dico *d. in L., V.* — l. autem *d. in L., V.* — m. talem *d. in L., V.* — n. *L.* ubi. — o. *L.* autem. — p. *L.* prope. — q. *L. add.* aliquem. — r. *F.* ſignum. — s. *F.* recudi. — t. *F.* tempus.

ſuperbiam interfecerunt, & legem Chriſtianorum multum deſtruxerunt. Deinde rixas & contentiones inter ſe habuerunt, donec Ludovicus,[a] Lotharij & Karoli frater, ipſis eum Beneventanis invitantibus, ſuper eos imperium accepit. In *Romania* vero multa mala fiunt, & ſunt ibi homines mali fures & latrones, & ideo non poſſunt homines, ad Sanctum Petrum ire volentes, per eam tranſire, niſi ſint plurimi & armati. In *Longobardia*, Ludovico[b] memorato regnante, bona ſatis pax eſt. *Britones* quoque pacem habent inter ſe. Legem etiam habent, qualem vobis dico,[c] ut[d] ſi alius alij iniuriam fecerit, ſtatim veniat[e] tertius, quicumque ſit, qui hoc viderit, & vindicet[f] eum quaſi[g] eius fuiſſet proximus. Et ſi comprobatum[h] aliquem invenerint de furto ultra iv denarios, eum interficiunt aut[i] in patibulo[j] ſuſpendunt.

Romania.

Longobardia.

Britones.

XXV. Denique in *valle Gethſemani*,[k] vidimus eiuſdem ſubtilitatis marmoreos lapides quadratos, ut[l] in eis veluti in ſpeculo omnia quecumque voluerit homo conſpicari poſſit.[m]

Gethſemani.

a. *L.* Hludowicus. — b. *L.* Hludevico. — c. *L.* dicunt. — d. *L.* ubi. — e. *L.* venit. — f. *L.* vindicat. — g. *L.* quia. — h. *L.* probatum. — i. *L.* autem. j. *V.* patulo. — k. *V.* Getſemani. — l. *L.* ubi. — m. *Hæc ultima verba forte in capitulo XIII (v. ſup. p. 316) collocanda fuiſſent.*

XIV

DESCRIPTIO

PARROCHIAE IERUSALEM

[circa 460]

CODICES QUIBUS USUS EST EDITOR:

A. Romæ, Reginæ Sueciæ Bibl., 196, membr., ſæc. XII.

B. Bruxell., Bibl. reg., 7579, ch., ſæc. XVII.

C. Ibid. Ibid. 9827, pargam., ſæc. XII.

D. Pariſiis, Bibliot. nat., lat. 5129, membr., ſæc. XII.

R. Biblioth. Remenſis, 821, f. 63 v°, membr., ſæc. XII.

DESCRIPTIO

PARROCHIAE IERUSALEM

* * *

INCIPIT descriptio parrochie Iherusalem.[a] Descriptio parrochie sancte Dei civitatis Iherosolime,[b] reperte[c] in sanctis canonibus, designate quidem a sanctis patribus per inspirationem sancti Spiritus ab initio sui[d] patriarchatus.[e]

Sunt quidem[f] ei quatuor metropolite episcopi,[g] quorum primus Cesariensis, Scitopolitanus[h] secundus, Petreius tertius, Bostrensis quartus.

I. CESARIENSIS vero habet :
Doram.[i]
Antipatron.[j]
Diospolim.
Iamniam.
Nichopolim.
Denhu.[k]
Sozusan.[l]

a. *Hic titulus tantum habetur in A.* — b. Iherusalem *d. in R.* — c. reperte *d. in R.* — d. sui *d. in R.* — e *Hunc titulum omit. B., C., D., qui tantum hoc habent:* Descriptio ecclesie sancte civitatis Ierusalem. — f. quidem *d. in B., C., D.* — g. episcopi *d. in A., R.* — h. *R.* Scitopolinus. — i. *R.* Boram. — j. *A.* Antipatram. — k. *A.* Denu; *R.* Deny. — l. *A.* Sozusam.

Ioppen.[a]
Aſchalonem.
Gazam.
Raphiam.[b]
Anthidonam.[c]
Diocletianopolim.[d]
Neapolim.[e]
Sebaſten.[f]
Apathus.[g]
Iericho.[h]
Liviam.
Gazaram.
Azotum Paralie.[i]
Azotum que[j] dicitur Ippinos.[k]
Eucomazon.[l]
Euthiliu.[m]
Trichomias.[n]
Toxum.[o]
Saltum Conſtantini.[p]
Saltum Ieratico,[q] que[r] dicitur Barſamon.[s]

II. SCITOPOLITANUS[t] habet:[u]
Pellem.
Capitoliam.[v]

a. *A.* Ioppem. — b. *A.* Raphati quoque dicitur Barſamon. — c. *A.* Atydonam;. *R.* Anthychonam — d. *A.*, *B.*, *C.*, *D.* Dyodicianopolim; *R.* Dyodycynopolim. *Hanc villam ſub Scitopoli collocat A.* — e *Hanc etiam in Scitopolitana provincia habet A.* — f. *R.* Sebaſteam; *hanc ut ſupra A.* — g. *R.* Apatus; *ut ſupra A.* — h. Iherico *A. qui hanc villam in Scitopolitana.* — i. *B.*, *C.* Paralye. — j. *B.* quod. — k. *A.*, *C.*, *D*: Ypinos; *B.* Yponos. — l. *B.*, *C.*, *D.* Euchamaton; *A.* Euchoniazon. — m. *A.* Ethilui; *R.* Ethyliu. — n. *B.* Gricomias; *D.* Thricomias; *R.* Trycomiam. — o. *A.* Tozum. — p. *A.* Conſtantij; *R.* Conſtanti. — q. *A.* Iherati. — r. *R.* quidem. — s. *B.*, *C.*, *D.* Berſamon. — t. *A.* Scitopolis. — u. *R.* vero habet. — v. *B.*, *C.*, *D.*, *R.* Capitholiam.

Gazarim. [a]
Avillam.
Maximianopolim. [b]
Diocesaream. [c]
Tyberiadem. [d]
Ganem. [e]
Helenopolim. [f]
Yppum.
Tetracomiam. [g]
Clima Gablanim. [h]
Naim. [i]
Nazareth.

III. PETREIUS habet: [j]
Augustopolim.
Arindilem. [k]
Cahmidam. [l]
Arapolim. [m]
Mampsim. [n]
Elusam.
Zoaram. [o]
Virosamum.
Ellas. [p]
Pentachomiam. [q]
Mamopsoram. [r]
Mitrocomiam. [s]

a. *B.*, *C.*. *D.* Gezarim. — b. *R.* Maximianeopolym. — c. *B.*, *C.*, *D.*, *R.* Dyocesaream. — d. *R.* Tyberiadym; *B.*, *C.*, *D.* Tyberiadim. — e. *A.* Panem; *D.* Ghanem. — f. *A.* Elenopolim; *C.*, *D.* *R.* Glenopolim. — g. *Sic editor*; *A.*, *B.*, *C.*, *R.* Tetrachoniam; *D.* Thetrachoniam. — h. *B.*, *C.*, *D.* Glimagablanim; *R.* Climagabalinim. — i. *A.* Nain; *B.*, *C.*, *R.* Naym. — j. *A.*, *R.* Metropolis Petree (*R.* Petre) habet. — k. *A.*, *C.*, *D.*, *R.* Arnidilem. — l. *B.*, *C.*, *D.*, Cathmida. — m. *B.*, *C.*, *D.* Arapolem. — n. *R.* Mampsym. — o. *B.*, *C.*, *D.*, *R.* Zooram. — p. *C.* Evas. — q. *A.* Pentachoniam; *R.* Phentaconiam. — r. *D.* *in A.* — s. *D.* *in A.*

Salton Ieratico.[a]

IV. Bostrenus habet:[b]

Adraſon.
Diam.[c]
Medevam.[d]
Geraſam.[e]
Philadelphiam.[f]
Eſuum.
Ierapolim.[g]
Fenuthon.
Philippopolim.[h]
Conſtantiam.
Dyoniſiam.
Tricomidiam.[i]
Canotham.
Bethanim.[j]
Exacomiam.[k]
Eniacomiam.[l]
Comi Goniam.[m]
Comi Cherum.[n]
Comi Stranem.[o]
Comi Machaveron.[p]
Comi Choreathan.[q]
Comi Blibanum.[r]

a. *A.* Saltu Iheratico; *B.*, *C.*, *D.* Ieraticho; *R* Saltuin Iheraticho. — b. *A.* Boſtrm.; *R.* Boſtron. — c. *A.*, *B.*, *C.*, *D.* Dyam. — d. *A.* Metlenam. — e. *A.*, *R.* Geraſſam. — f. *A. Sic editor*; *A.* Pyladelfiam; *B.*, *C.* Phyladelfiam; *D.* Filadelphiam; *R.* Filadelphyam. — g. *R.* Ierapolyin. — h. *A.* Philippoblim; *B.*, *C.*, *D.* Phylipolim; *R.* Phylippopolym. — i. *A.* Drychomicham; *B.* Trimidam; *R.* Trichomidam. — j. *R.* Bathanym. — k. *A.* Exachomiam. — l. *R.* Ennochomiam; *d. in B.*, *C.*, *D.* — m. *A.* Comigomiam. — n. *A.* Comigerum. — o. *A.* Comiſtraneum; *R.* Comiſtrannem. — p. *A.* Comimacaeuron; *R.* Chomimachaueron. — q. *A.* Comichoreatham. — r. *A.* Comibliblanum; *R.* Comibiblamim.

Comi Capron. [a]
Comi Pyrgoarethon. [b]
Comi Sethinin. [c]
Comi Arichon. [d]
Neothim. [e]
Comi Ariathan. [f]
Comi Trachonon. [g]
Comi Babdamon. [h]

Hec eſt parrochia ſanƈte Dei civitatis Ieruſalem. [i]

a. *R.* Chomicapron. — b. *B.*, *C.*, *D.* Comipirgo; *R.* Chomipyrgo; *A.*, *R.* Areton; *B.* Reathon. — c. *R.* Chomiſethynin; *d. in A.* — d. *R.* Chomiarycon; *d. in A.* — e. *A.* Neotym; *R.* Neothym. — f. *A.* Comiariatim; *R.* Chomiaryathan. — g. *A.* Comitraconon; *R.* Chomitrachonon. — h. *A.* Comibeddamon; *D.* Chomibabdamon; *R.* Chomibebdamon. — i. Explicit deſcriptio parrochye *addit R.*

XV

NOTITIA

ANTIOCHIAE AC IEROSOLYMAE

PATRIARCHATUUM

[Sæc. VI.]

CODICES QUIBUS USUS EST EDITOR:

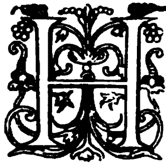
A. Parif., Biblioth. nat., lat. 17801 (ol. Navarre 21), fæc. XII exeunt.
B. Romæ, Bibl. Regin. Sueciæ, 690 (ol. Petavianus), fæc. XIII.
C. —, Vatican. 2002, fæc. XIII vel XIV.
D. Cambridgiæ, Bibl. Coll. Corporis Chrifti (Lat. n. 95), fæc. XIV.
E. Codex collegij S. Hieronymi Dolenfis, hodie deperditus, quem exfcripfit Phil. Poyffenot, ad fuam Guillelmi Tyrij editionem (Bafileæ, Oporinus, 1549) contexendam.

NOTITIA

ANTIOCHIÆ & IEROSOLYMÆ

PATRIARCHATUUM

EC eſt ordinatio ſub apoſtolica ſede Antiochie catholicorum metropolitanorum, archiepiſcoporum, epiſcoporum.

Catholicus Irinopolis, [a] que eſt Baldac; [b] Catholicus Ani, qui eſt Perſidis. [c]

Sedes prima: TYRUS. *Sub hac ſede ſunt epiſcopatus xiij.* [d]

Porphyreon. [e]
Archis. [f]
Ptolemais. [g]
Sydon.
Sarepta.
Biblium. [h]
Botrion.
Orthoſia. [i]
Arados.
Antarados.

a. *A.*, *B.*, *C.* Yrinopolis. — b. *B.* Baldrach. — c. *Quæ præcedunt d. in E.* — d. *E.* xiiij. — e. *A.*, *B.* Porfireon. — f. *A.* Archius. — g. *B.* Phtolomais; *A.*, *C.*, *D.* Ptolemais. — h. *E.* Byblion. — i. *B.* Ortoſia.

Paneas.
Aracli.[a]
Tripolis

Sedes secunda: TARSUS.[b] *Sub hac sede sunt episcopatus v.*
Sebasti.[c]
Mallos.
Thina.[d]
Coricos.[e]
Poderados.[f]

Sedes tertia: EDESSA.[g] *Sub hac sede sunt episcopatus x.*[h]
Virthi.[i]
Constantia.
Carron.[j]
Marcopolis.
Vatnon.[k]
Cedmaron.[l]
Ymeria.[m]
Querquensia.
Tapsaron.[n]
Callinicos.[o]

Sedes quarta: APAMIA.[p] *Sub hac*[q] *sede sunt episcopatus vij.*
Epiphania.[r]
Seleucovila.[s]
Larissa.[t]

a. *E.* Maraclea Araclia. — b. *A.*, *E.* Tharsus. — c. *E.* Sebastia. — d. *A.*, *B.*, *C.* Thiva. — e. *E.* Choricos. — f. *D.* Poderades. — g. *E.* Edissa. — h. *A.* xj. — i. *Codd. omnes ac E.* Virchi. — j. *E.* Capron. — k. *B.*, *C.*, *E.* Varnon. — l. *B.* Cedinaron; *D.* Gedmaron. — m. Himeria *corr. E.* — n. *D.* Capsaron. — o. *C.* Callynicos; *E.* Celimeos. — p. *D.* Aparma. — q. *E.* qua. — r. *A.*, *C.* Epyphania. — s. *E.* Seleuconvila. — t. *A.*, *C.* Larrissa.

Valanea.[a]
Mariani.[b]
Raphania.[c]
Arethuſa.

Sedes quinta: HIERAPOLIS.[d] *Sub hac*[e] *ſede ſunt epiſcopatus viij.*
Zeuma.
Surron.
Varvalis.[f]
Neoceſarea.[g]
Perri.
Orimon.[h]
Dolichi.[i]
Europi.

Sedes ſexta: BOSTRA.[j] *Sub hac*[k] *ſede ſunt epiſcopatus xix.*
Geraſon.[l]
Philadelphia.[m]
Adra[ſſ]on.
Midavon.[n]
Auſtanidon.[o]
Delmundon.[p]
Zoroima.[q]
Herri.[r]
Yeevi.[s]
Eutinij.[t]

a. *C.* Valannea. — b. *D.* Mariam; *E.* Mariania. — c. *E.* Ruphania. — d. *A.* Ierapolis; *C.* Gerapolis. — e. *E.* qua. — f. *B.*, *D.*, *E.* Varnalis; *A.* Varuat. — g. *E.* Neoceſaria. — h. *C.* Orymon; *E.* Ormion. — i. *C.* Dolychi. — j. *B.* Boſtrum. — k. *E.* qua. — l. *A.*, *B.* Geraſſon; *E.* Ceraſſon. — m. *B.* Phyladelphia; *C.* Phyladelfia. — n. *C.* Mydanon. — o. *B.* Auſtanolon; *C.* Auſtandon; *E.* Auſtamidon. — p. *E.* Belmindon. — q. *A.*, *D.* Zozoyma; *C.*, *E.* Zoroyma. — r. *E.* Herry. — s. *D.* Seem; *E.* Iceny. — t. *D.* Eucuni; *E.* Eutimij.

Conſtantia.[a]
Paramboli.
Dionyſia.[b]
Conathon.[c]
Maximopolis.
Philippolis.[d]
Cryſopolis.[e]
Neilon.[f]
Lorea.

Sedes ſeptima: ANAVARZA. *Sub hac*[g] *ſede ſunt epiſcopatus ix.*
Epiphania.[h]
Alexandros.[i]
Irinopolis.[j]
Cambriſopolis.[k]
Flavias.
Roſſos.[l]
Caſtavali.[m]
Eguas.[n]
Siſia.[o]

Sedes octava: SELEUCIA. *Sub hac ſede ſunt epiſcopatus xxiv.*
Claudiopolis.[p]
Diocesarea.
Oropi.
Daliſandos.[q]

a. *B.* Conſtancia; *C.* Coſtantia. — b. *A.*, *B.* Dioniſia. — c. *A.* Coriaathon; *C.* Conaathon; *D.* Conaachon; *E.* Conohaton. — d. *B.* Phylipolis; *C.* Phylippolis. — e. *A.*, *C.*, *D.* Criſopolis; *E.* Chriſopolis. — f. *B.*, *C.* Neylon; *E.* Heylon. — g. *E.* qua. — h. *A.*, *C.* Epyphania. — i. *E.* Alexandris. — j. *B.*, *C.* Yrinopolis; *E.* Hirenopolis. — k. *B.* Cabriſopolis. — l. *A.*, *D.* Roſſas. — m. *D.* Caſtravalet; *E.* Caſtanali. — n. *D.* Egnas. — o. *B.*, *D.* Syſia; *C.* Syſya. — p. *A.* Clamdiopolis; *D.* Olamdiopolis. — q. *A.* Daliſanidos; *E.* Dalyſanidos.

Sevila.[a]
Kelenderis.[b]
Anemori.[c]
Titopolis.[d]
Lamos.[e]
Antiochia parva.
Nephelia.[f]
Kiſtra.[g]
Selenunta.[h]
Yotapi.[i]
Philadelphia[j] parva.
Irinopolis.[k]
Germanicopolis.[l]
Mobſda.[m]
Dometiopolis.[n]
Sbidi.[o]
Zinonopolis.[p]
Adraſon.[q]
Miloi.[r]
Neapolis.

Sedes nona: DAMASCUS. *Sub hac ſede ſunt epiſcopatus x.*
Abli.[s]
Palmyron.[t]
Laodicia.
Euria.[u]

a. *E.* Seriula. — b. *E.* Celenderis. — c. *A.* Auemori; *B.* Anemory. — d. *B.*, *C.* Tytopolis. — e. *E.* Lamoſy. — f. *A.* Nefelia; *C.* Nefelya. — g. *Sic ed.*; *codd. omnes* Riſtra. — h. *D.* Selenunca; *E.* Selenuntis. — i. *D.* Yocapi; *E.* Yocopi. j. *B.*, *C.* Phyladelphia; *A.* Philadelfia. — k. *B.*, *C.* Yrinopolis; *D.* Yrmopolis; *E.* Hermopolis. — l. *D.* Sermanicopolis. — m. *A.* Moſbea; *B.*, *C.* Moſbda; *E.* Moſoda. — n. *B.* Demeciopolis; *E.* Demenopolis. — o. *E.* Sbydi. — p. *E.* Synopoli. — q. *C.* Andraſſon. — r. *B.* Minu; *C.* Miloy; *D.* Mynu; *E.* Myim. — s. *E.* Ably. — t. *Sic ed.*; *codd. habent* Palmipon. — u. *C.* Puria.

Renocora.[a]
Yabruda.[b]
Danabi.
Karatea.[c]
Hardani.[d]
Surraquini.

Sedes decima: AMIDA. *Sub hac ſede ſunt epiſcopatus vij.*
Ynilon.[e]
Valentini.[f]
Arſamoſata.[g]
Sophim.[h]
Kitaris.[i]
Ripha.[j]
Zeuma.

Sedes undecima: SERGIOPOLIS. *Sub hac ſede ſunt epiſcopatus iv.*
Bizonovias.[k]
Marcopolis.
Venethali.[l]
Ermenia.

Sedes duodecima: THEODOSIOPOLIS. *Sub hac*[m] *ſede ſunt epiſcopatus vij.*
Ortros.[n]
Maznuni.[o]
Maurocaſtron.

a. *D.* Conochora; *A.*, *B.*, *C.* Konokola. — b. *E.* Hiabanda. — c. *C.* Karathea; *E.* Carathea. — d. *E.* Hardam. — e. *C.* Ynylon; *E.* Hynilon. — f. *E.* Valentium. — g. *D.* Arlamoſata. — h. *E.* Sophym. — i. *D.* Kicaris; *E.* Caytaris. — j. *E.* Ryphi. — k. *C.* Bzonavias; *D.* Bizonamas; *E.* Bizanonias. — l. *B.*, *C.*, *E.* Venethal; *D.* Venechalis. — m. *E.* qua. — n. *E.* Oricos. — o. *D.* Mazimin; *E.* Maznimi.

Agia Maria.[a]
Axieri.
Taroza.[b]
Politimos.[c]

Sedes tertia decima: EMISSA. *Sub hac ſede ſunt epiſcopatus iv.*
Arqui.
Ariſton.[d]
Herigen.[e]
Orogiſon.

METROPOLITANI *per ſe ſubſiſtentes*[f] *viij.*
Beritus.[g]
Heliopolis.[h]
Laodicia.
Samoſata.
Kyros.[i]
Pompeiopolis.[j]
Mopſueſtia.[k]
Adana.[l]

ARCHIEPISCOPI *xij.*
Verea.
Kalquis.[m]
Gabula.
Seleucia.[n]
Piperia.[o]

a. *B.*, *C.*, *E.* Agya; *D.* Marca. — b. *D.* Caroſa; *E.* Taroſia. — c. *E.* Palitinios. — d. *B.* Otiſſon; *C.* Oriſon. — e. *A.* Herigeni; *D.* Herygem; *E.* Herygen. — f. *A.* ſubſtinentes; *D.*, *E.* ſuſtinentes. — g. *E.* Piericus. — h. *A.* Eliopolis; *B.* Elyopolis; *C.* Helyopolis. — i. *B.* Kiros; *E.* Cyros. — j. *A.* Penipeipolis; *B.* Peneipeipolis; *C.* Panypeypolis. — k. *E.* Mopſpheſtia. — l. *B.* Adaua; *E.* Adama. — m. *E.* Calquis. — n. *B.* Seleutia. — o. *C.* Pyperia.

Anaſarphon.
Paltos.
Germanicia.
Salamias.
Varcoſſos.[a]
Faſſos.[b]
Anavagathon.[c]

[*Iuxta traditiones veterum & etiam quedam ſcripta, que auctoritatem habent non modicam apud Paleſtinos & maxime Grecos, Ieroſolimitana eccleſia uſque ad tempora domini*[d] *Iuſtiniani, ſancte recordationis auguſti, epiſcopum habuit nulla vel modica dignitatis prerogativa gaudentem. Tempore vero predicti Deo dilecti principis, congregata eſt ſynodus generalis apud Conſtantinopolim, tempore domini Vigilij*[e] *pape, Euticij*[f] *Conſtantinopolitani, Apollinari Alexandrini, Domini*[g] *Antiocheni, Euſtochij Ieroſolimitani patriarcharum, ſuper tribus capitulis, videlicet ſcriptis Theodoreti Cyri, item ſcriptis Theodori, Mopſueſtie*[h] *epiſcoporum, & epiſtola Ybere*[i] *ad Marym Perſſam. In qua ſynodo, poſt alias eccleſie Dei neceſſarias inſtitutiones, quas pro tempore promulgandas*[j] *decrevit, ſanctorum patrum, qui ad eam convenerant, auctoritas predictam Deo amabilem honorare eccleſiam, & eius epiſcopo locum inter patriarchas dare communi ſanxit*[k] *voluntate, reverentiam exhibens ſancte reſurrectioni. Et quoniam predicta Dei cultrix civitas*[l] *quaſi in limite Alexandrini & Antiocheni patriarchatuum*[m] *erat, nec haberent unde illi urbes ordinarent ſuffraganeas,*

a. *C.* Varconſos; *E.* Varcoſos. — b. *A.* Saſſos; *D.* Foſſos. — c. *E.* Ananagarthon. — d. domini *d. in E.* — e. *D.* Eugenij. — f. *D.* Eucij; *E.* Eurychij. — g. *E.* Pauli. — h. *C.* Mopſuetue; *E.* Mopſpheſtie. — i. *E.* Hyberæ. — j. *C.*, *D.* promulgatas. — k. *C.* ſancxit. — l. civitas *d. in C.* — m. *A.* patriarcatuum.

nisi patriarche aliquid detraherent, visum est expedire ab utroque aliquid decerpere, ut eidem iuxta formam aliorum patriarchatuum[a] *ordinarent subiectos. Subtraxerunt ergo Antiocheno Cesariensem & Scitopolitanum metropolitanos, Alexandrino vero Rabbenssem & Beceirensem*[b] *item metropolitanos. Et quoniam iterum eumdem patriarcham oportebat habere preter supradictos metropolitanos familiares suffraganeos, quos Greci* cincellos[c] *vocant, subtraxerunt predictis metropolitanis quosdam episcopos, & quosdam de novo creaverunt usque ad viginti quinque, quorum urbium numerum & nomina subiunximus, computatis prius metropolitanis & eorum suffraganeis. Est autem ordo talis :*][d]

Sedes prima: CESAREA MARITIMA. *Sub hac sede sunt episcopatus xix.*[e]

Dora.
Antipatrida.
Iamnias.[f]
Nicopolis.[g]
Onus.
Sozucis.[h]
Rafias.[i]
Regium Apatos.
Regium Ierico.[j]
Regium Livas.
Regium Gadaron.
Azotus Paralias.[k]
Azotus Ippum.[l]

a. *A*. patriarcatuum. — b. *B*., *C*. Beterensem; *E*. Berythensem; Beceirensem *d. in D*. — c. *D*. cyncellos; *A*. cancellos. — d. *Quæ inter* [ ] *impressa sunt inseruit, ut arbitramur, Wilhelmus Tyrius*. — e. *E*. xx. — f. *D*. Iampraas. — g. *A*. Nichopolis; *C*. Nychopolis. — h. *E*. Sorutis. — i. *C*. Raphyas; *D*. Bafias. — j. *C*. Hiericho; *D*., *E*. Hierico. — k. *E*. Hiaralias. — l. *C*. Yppum; *E*. Hippum.

Escomazon.[a]
Estilion.[b]
Tricomias.[c]
Tocxus.[d]
Saltum.
Constantiniaquis.[e]

Sedes secunda: SCITHOPOLIS.[f] *Sub hac sede*[g] *sunt episcopatus viij.*[h]
Capitoliados.
Miru.[i]
Gadarum.[j]
Pelon.[k]
Villisippus.[l]
Tetracomias.[m]
Clima[n] Gaulanis.[o]
Comanas.[p]

Sedes tertia: RABBA[q] MOABITIS.[r] *Sub hac sede sunt episcopatus xij.*
Augustopolis.
Arindila.[s]
Karah.[t]
Ierapolis.[u]
Memsidos.[v]
Elucis.[w]

a. *D.*, *E.* Estomason. — b. *Deest in E.* — c. *E.* Tricomas. — d. *C.* Tocrus; *D.* Toxtus; *E.* Taxus. — e. *E.* Constantinianum. — f. *A.*, *C.* Scitopolis. — g. sede *d. in A.*, *C.*, *D.* — h. *Sic ed.*; *codd.* ix. — i. *C.* Myra. — j. *E.* Gadaron. — k. *D.* Pelos. — l. *C.* Ypus; *E.* Philippus. — m. *E.* Terracomas. — n. *C.*, *D.* Oluna. — o. *C.* Gaidanis; *D.* Galanis; *E.* Gallanis. — p. *D.* Komanas. — q. *E.* Rubba. — r. *A.*, *D.* Moabbitis. — s. *E.* Arnidilla. — t. *C.* Karath; *E.* Carah. — u. *C.* Yerapolis; *E.* Hierapolis. — v. *C.* Mensidos; *D.* Mempsidos. — w. *A.* Glueis; *D.* Eulutis; *E.* Eluris.

Zora.
Virossam.[a]
Pentacomia.
Mamapson.
Mitrocomias.[b]
Saltum Ieraticon.[c]

Sedes quarta : BECEIRA.[d] *Sub hac sede sunt episcopatus xxxiv.*

Adrasson.[e]
Dias.[f]
Medavon.[g]
Ierasson.[h]
Nevi.[i]
Philadelfias.[j]
Ierapolis.[k]
Esuos.[l]
Neapolis.
Fenustus.[m]
Philipopolis.[n]
Dyonisia.[o]
Constantianis.
Pentacomias.
Tricomias.
Canophados.[p]
Saltum.
Votaneos.
Exacomias.[q]

a. *D.* Virosam. — b. *C.* Mytrocomias; *D.* Mitrotomias. — c. *C.* Yera . . . ; *D.* Hieraticon. — d. *C.* Beceyra; *D.* Beteira; *E.* Becerra. — e. *C.* Andrason. — f. *C.* Dyas. — g. *D.* Medanon. — h. *D.*, *E.* Hierasson. — i. *D.*, *E.* Nein. — j. *A.*, *D.* Filadelfia. — k. *C.* Yerapolis; *E.* Hierapolis. — i. *D.* Esnos. — m. *E.* Phenustus. — n. *A.* Filopolis; *C.* Phylipopolis. — o. *A.* Dionisias; *E.* Dyonisius. — p. *A.* Canofados; *E.* Canafados; *D.* Conafados. — q. *E.* Hexacomias.

Como Gonias. [a]
Como Geros.
Como Stanis.
Comis Mahaderon. [b]
Como Coreatas. [c]
Comis Capron. [d]
Comis Iuluanos. [e]
Comis Pirgoarethon. [f]
Comis Petnis. [g]
Comis Ariacon. [h]
Comis Neotis.
Clima Anatolis. [i]
Comis Ariothas. [j]
Comis Trachonos. [k]
Comis Vefdamos. [l]

SUFFRAGANEARUM *prima* [m]
Lidda. [n]
Ioppe.
Afcalon.
Gaza.
Meimas. [o]
Diocletianopolis. [p]
Beitgebrin. [q]
Neapolis.
Sebaftea. [r]
Iericuntus.

a. *E.* Gonnas. — b. *E.* Mahederon. — c. *E.* Coreatos. — d. *E.* Copion. — e. *E.* Iulianos. — f. *D.* Pirroareton; *E.* Pygmarethon. — g. *D.*, *E.* Pecius. — h. *E.* Anathon. — i. Anat. que vifinon *codd.*; *cf.* Parthey, p. 93 : *καὶ δυσμῶν*. — j. *E.* Anochis. — k. *A.*, *C.* Trahconos; *E.* Traliconos. — l. *C.*, *D.* Nefdamos; *E.* Nephdomos. — m. *E.* fuffraganeæ. — n. *C.* Lydda. — o. *E.* Mennas. — p. *D.* Diodicianopolis; *A.*, *B.*, *C.* Dioclicianopolis. — q. *D.*, *E.* Beithgerbein. — r. *D.* Sebaftia.

Tyberiadis. [a]
Diocesarea.
Legionum.
Capitolina.
Mauronensis.
Gedara. [b]
Nazareth.
Thabor. [c]
Caraca [d] vel Petra.
Hadroga. [e]
Afra. [f]
Helis. [g]
Faram. [h]
Helenopolis.
Mons Syna. [i]

a. *D.* Tyberyadis. — b. *E.* Gedera. — c. *A.* Tabor. — d. *D.* Caratha. — e. *C.* Adroga; *D.* Stadroga. — f. *C.* Affra; *E.* Aphra. — g. *D.* Stelis; *E.* Helem. — h. *D.* *E.* Faran. — i. *D.* Sina.

XVI

QUALITER SITA EST

CIVITAS IERUSALEM

[Ante I bellum ſacrum ?]

CODEX MANUSCRIPTUS:

Parif., Bibl. Armam., 1161 (102), membr., f. XII, in-fol.

QUALITER SITA EST

CIVITAS IERUSALEM

* * *

Descriptio locorum sanctorum.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi. Quicumque ad *Ierusalem* civitatem sanctam ire voluerit, semper ad solis ortum intendat, & sic, Deo ductore, ad sanctam *Ierusalem* veniet. Ab occidentali vero parte *mons Gaudij* conspicitur conspicuus. A quo monte unum miliarium usque ad civitatem. Ad introitum vero civitatis *turris David* habetur fortis. Templum vero *Sancti Sepulchri* est rotundum & super Sanctum Sepulchrum in summitate templi foramen rotundum. In medio vero templi est Sepulchrum Domini nostri Iesu Christi. Similiter rotundum de foris, intus autem quadratum invenitur. In introitu vero est porta australis; in occidentali vero parte alia, & ad meridiem porta alia. Per australem vero portam intrant homines, & per aliam portam Sepulchri, que sola est, intratur intus, & per portam meridianam exeunt supra iam dicti homines. In orientali parte est medius mundus. Inde non longe ad orientem est *mons Calvarie*, in quo Dominus crucifixus est; sub quo monte

Ierusalem. **Mons Gaudij.** **Turris David.** **S. Sepulchrum.** **Mons Calvarie.**

Golgotha. eſt *Golgotha.* A quo monte eſt longe Sepulchrum quantum poteſt homo iacere petram pugnalem. Ad ſiniſtram *montis Calvarie* eſt carcer, & prope carcerem ad ſiniſtram partem columpna, in qua eſt ligatus. Contra meri-
S. Maria Latina. diem a Sancto Sepulchro *Sancta Maria Latina.* A monte vero Calvarie eſt locus ad orientem ubi ſancta Helena
Templum Domini. invenit crucem Domini. Inde ad orientem eſt *porta Speciosa* que ducit ad templum Domini. Quod templum eſt rotundum, trinas habens portas & in circuitu atrium valde conſpicuum. In quo templo in medio eſt templum non manufactum, id eſt tabernaculum; & virga Aaron, & caput Zacharie, filij Barachie, & altare quod Iacob edificavit Domino, & due tabule Teſtamenti, & archa federis Domini, & manna unde paſcebantur filij Iſrael in deſerto, condita eſſe creduntur; & in ſummitate templi eſt lampada aurea pendens. A templo vero Do-
Templum Salomonis. mini contra meridiem eſt *templum Salomonis.* Ad orien-
Probatica piſcina. tem a templo Domini extra portam atrij *probatica Piſcina,* quinque porticus habens. Inde ad exitum civitatis
Vallis Ioſaphat. contra orientem eſt *vallis Ioſaphat,* ubi eſt eccleſia & venerabile ſepulchrum ſanctiſſime & venerabilis Marie, & *ortus Gethſemani,* ubi Dominus oravit cum diſcipulis ſuis & ubi a condiſcipulo ſuo Iuda traditore eſt traditus.
Mons Oliveti. Inde ad orientem eſt *mons Oliveti,* unde Dominus celos aſcendit & ubi diſcipulis ſuis *Pater Noſter* ſcripſit. A *monte* vero *Oliveti* uno miliari (*ſic*) eſt monumentum, unde Dominus quatriduanum ſuſcitavit Lazarum. Inde etiam ad orientem ultra leugas ſex, eſt locus ubi Dominus ieiunavit diebus xl & ubi a diabolo eſt temptatus, non ſupe-
Iordanis. ratus. A quo monte uſque ad flumen *Iordanis* ſex miliaria ſunt. A *Ieruſalem* vero contra meridiem ultra quatuor
Bethleem. miliaria eſt *Bellehem* (*ſic*) civitas David, in qua Chriſtus natus, & puteus ſuper quem ſtella deſcendit, que Magos duxit ad puerum adorandum. Extra portam Ieruſalem

contra meridiem prope eſt *mons Syon*, ubi ſancta Maria de mundo migravit. Inde non longe eſt *Acheldemac*, hoc eſt ager ſanguinis. Inde etiam ad meridiem non longe eſt *natatoria Siloe*. Sub monte prope menia civitatis ibi eſt locus, ubi ſanctus Petrus ploravit poſtquam Chriſtum negavit. Contra ſeptemtrionem extra portam civitatis eſt locus ubi ſanctus Stephanus eſt lapidatus. Et ita conſtructe ſunt omnes orationes in Ieruſalem, & ego teſtis qui vidi & hunc parviſſimum titulum ſcripſi.

Mons Sion.

Acheldemac.

Siloe.

Explicit feliciter.

XVII

THEODOSII, ANTONINI ET ARCULFI

LECTIONES VARIAE

A

THEODOSIUS

DE LOCIS SANCTIS

I

[E codice Waſſobrunenſi, in bibl. reg. Monacenſi (lat. 22,053, m. ſæc. IX) aſſervato, ff. 23-24.]

* * *

INCIPIT [NUME]RUS IN MILITARUM *(ſic)*[1] UBI DOMINUS PEDIBUS AMBULAVIT DE LOCIS SANCTIS.

f. 22. CIVITAS Hieroſalem habet portas xij. Parte orientis porte iij, parte meridianæ porte iij, I
parte occidentis porte iij, parte aquilonis porte iij, & inter porta & porta milia trea.

Deinde *porta Beniamin* exiens vadit ad *Hiericho* hab. milia xxxiij. Ibi mulier fornicaria XVI
celavit exploratores de populo Iſrahelitico.

f. 22 b. De *Hiericho* uſque in *Galgala* miliarium unum. Ibi eſt ager, quem ipſe Dominus manu ſua aravit & ſeminavit, & ibi eſt monaſterium & in ipſo monaſterio ccc. monachi, quæ poſſident agrum illum, & ipſe ager in anno tertio fructum dat & ſinguli fructi viij modios dant.

De *Galgala* uſque ad *Betſaida* milia xij. In qua Iacob ſomnium vidit ſcalam ad cælum iunctam, per quam aſcendebant angeli & diſcendebant, & Dominus incumbebat in cacumine
f. 23. eius, & ibi vovit Iacob votum Domino dicens: *De omnibus* XXVII

1 IN MIL. VIARUM *ſive* IN MILIARIM (?).

[*que*] *dederis mihi, decimas decimabo tibi.* De *Betſaida* uſque in *Samaria*, q[ue] modo dicitur *Naboli*, milia xxiij. Ibi eſt puteus, quem ipſe Iacob fecit. Ibi oſſa Ioſeph filij ſui. (*Gen.* 22.)

XXVIII De *Samaria* uſque in *Sabaſtia* mil. vij. Ibi ſanctus Iohannes decollatus eſt in carcerem. De *Sebaſtia* uſque in *Cinopoli* mil. xx. Ibi ſanctus Baſileus paſſus eſt. De *Cænobili* uſque in tho (*ſic*) *Thiberiata* mil. x[xvi]iij. Ibi ipſe Dominus ſuper mare ambulavit. De *Thyberiata* uſque ad *Magdalene* mil. unum. Ibi ſancta Maria nata eſt. De *Magdalenæ* uſque ad f. 23 b.
vij fontanas, ubi Dominus baptizavit apoſtolos. Ibi ſaciavit populum de v panibus & duobus piſcibus. De *vij fontanas* uſque in *Capharnaum* mil. ij. Ibi Dominus puerum centurionis ſanavit. De *Capharnaum* uſque in *Betſaida minori* mil. vj. Ibi nati ſunt apoſtoli iij, Petrus & Andreas frater eius & Philippus filius Zebeti. De *Betſaida* uſque in *Paniata* mil. quinquaginta. Ibi eſt mons qua[e] vocatur *Ior*, ex ipſo monte exeunt duo fontes, unus vocatur *Ior* & alius vocatur *Dan*, &
XXIX circumdant civitatem que vocatur *Paniata* & ſubtus civitatem f. 24.
congregant ſe in unum, & ex ipſo loco vocatur *Iordanis* fluvius uſque ad locum, ubi intrat in mare Mortua.

XXVIII Et in ipſa civitate *Paniata* fuit mulier, quam Dominus a profluvio ſanguinis ſanavit. Nomen ipſius mulieris Marioſa dicitur.

XXIX Ibi eccleſia eſt ædificata in ipſo loco & [in] ipſa eccleſia eſt ſtatua Domini, quam ipſa Marioſa fecit. Et ibi habet caput *mons Libanus*, ubi pugnavit David cum Goliath.

XXII Deinde uſque ad *Eleotofori* mil. xx, ubi ſanctus Zacharias pauſa[vi]t in corpore, pater ſancti Iohannis Baptiſte. De *Oleo-* f. 24 b.
tofori uſque ad *Aſcaloniam* mil. xlvj, ubi Holofernus mortuus eſt.

XXIV De *Aſcalonia* uſque in *Sydonia* mil. viij, ubi archa Teſtamenti Domini, qua[m] Moyſes fabricare precepit. De *Sydona* uſque *Inmaus*, quod vocatur *Nicoboli*, mil. vij. In qua *Maus* ſanctus Cleophas agnovit Dominum in fractione panis. Ibi martyrium pertulit. De *Mau* uſque in *Dioſpoli* mil. xij, ubi ſanctus Georgius paſſus eſt, & ibi requieſcit corpus eius, & multa mirabilia ibi fiunt.

XXV De *Dioſpoli* uſque in *Ioppe* mil. xij, ubi ſanctus Petrus reſuſ- f. 25.
citavit ſancta Thabita, & ibi piſces cetus evomuit Ionam prophetam ex utero ſuo. De *Ioppe* uſque ad *Ceſaria Paleſtina*

mil. xxx, ubi baptizatus eſt ſanctus Cornelius a ſancto Petro. Ibi martyrium accepit.

De *Cesaria* uſque ad *Nazaret* mil. v, ubi natus eſt Ioſeph ſponſus beate Marie virginis. De *Nazaret* uſque in *Sicetaburi* mil. vij, ubi Dominus poſt reſurrectionem apoſtolis apparuit piſcantibus in mari. XXVI

De *Nacaret* uſque ad locum ubi baptizavit ſanctus Philip- XXI
f. 25 b. pus eunuchum mil. xvj. Deinde uſque ad terra vetitu, quod appellatur *Ilice Mambre*, mil. iij. Ibi requieſcunt corpora Abraham, Iſaac & Iacob De terra vetitu uſque in ſpelunca duplici, que vocatur *Cebron*, milia duo.

De *Hieruſalem* uſque in *Ramatha*, ubi requieſcit Samuel propheta mil. v. XXIV

Deinde uſque ad domum Zacharie patris Iohannis Baptiſte & matris ſei *(ſic)* Eliſabeth mil. j. XV

Deinde *Anathot*, ubi natus eſt ſanctus Hieronimus preſbiter, ibi requieſcit, mil. vj. XIV

f. 26. Deinde in *Bethania* mil. ij, ubi Chriſtus Lazarum ſuſcitavit. XIII
De *Bethania* uſque in *monte Oliveti*, quod ſcribitur ſtadia vij, miliarium unum. Inde Dominus in cælis aſcendit & in ipſo monte ſunt fabricat[e] eccleſiæ numero xxiiij.

De *monte Oliveti* uſque in via *Ermippo*, ubi dormivit Abimilech, diſcipulus fuit Hieremie prophete, & ibi fuit Baruc propheta in ſpelunca abſconſus, mil. xv. XV

De *Hieroſalem* civitate uſque ad *monte Calvarie* ad locum, II
ubi eſt *Sepulchru[m] Domini*, mil. ij, & ibi obtulit Abraham filium ſuum in holocauſtum· & ipſe mons petreus eſt, & in ipſo monte fecit Abraham altari . . . . . in loco, in quo obtulit
f. 26 b. filium ſuum. Ibi & in ipſo loco Dominus noſter Ieſus Chriſtus crucifixus eſt.

Deinde ad *Sepulcrum Domini* paſſi ſunt numero xv; ſub IV
unu[m] tectu[m] totum eſt. De *Calvarie* locu uſque in *Golgotha* paſſi ſunt numero xij, ubi crux Domini inventum eſt, quia Golgatha eccleſia eſt.

De *Golgotha* uſque ſancta *Sion* paſſi ſunt numero cc & in VI
ipſa mater eſt omnium eccleſiarum, que *Sion* Dominus noſter Ieſus Chriſtus cum apoſtolis fundavit, & in ipſa fuit domus
f. 27. ſancti Marci evangeliſte. De ſancta *Sion* uſque ad *domum Caiphe*, que [mo]do eſt *eccleſia Sancti Petri*, inde plus minus paſſi numeri l.

VII De *domo Caiphe* ad *pretorio Pilati* presidis passi numero c. Ibi est *ecclesia Sanctæ Sophiæ*. Ibi iuxta remissus est sanctus Hieremias in lacum. Columna, que fuit in domo Caiphe, ad quam Dominus noster Iesus Christus flagellatus est & modo in sancta *Sion* iusso Domini posita est, & dum eum flagellabant amplexavit, & sicut in cera, sic brachia eius, manus & digiti eius in f. 27 b.
ea heserunt, & semper paret signum eius similiter & facies eius, manus, nasus & oculi eius sicut in cera designat.

X Deinde usque ad locum ubi sanctus Stephanus lapidatus est passi numero cc. Ibi est ecclesia eius, quam ordinavit domna Eudosia, uxor Theodosij imperatoris. Deinde ad *piscina Siloe*, ubi missus est Hieremias propheta ad Abacuc, passi sunt numero c. Que piscina intra murus est.

De *domo Pilati* usque ad *piscina Probatico* passi sunt numero c, ubi Dominus Iesus Christus paraliticum curavit, cuius lec- f. 28.
tus adhuc ibi est. In *Probatica ecclesia Sanctæ Mariæ* matris Domini. Ubi sanctum Iacobum Dominus manu sua episcopum ordinavit post ascensa Domini, & ipse Iacob episcopus de pinna Templi iactatus est & nihil ei nocuit, sed fullo eum cum fuste percussit & propterea defunctus est, & positus est corpus eius in *monte Oliveti*.

XII Et ipse sanctus Iacobus & sanctus Zacharias & sanctus Symeon in una memoria. Sanctus Iacobus fabricavit.

XI Et ibi est iuxta vallis Iosaphath ubi Iudas crudelis Dominum Iesum Christum Iudeis tradedit pro xxx argenteos. Et ibi est f. 28 b.
ecclesia Sanctæ Marie matris Domini, & ibi Dominus lavavit pedes discipulorum suorum & ibi cenavit eis, & ibi sunt iiij accubita, & in ipsa accubita ternos homines sustinent, & ipse locus in spelunca, & ibi est monasterium ccc monachorum.

XII Subtus pinna templi, ibi est monasteria puellarum virginum, & quando aliqua earum de seculo transierit, in ipso monasterio ponitur corpus eius & qualiscunque intraverit devidit, inde non permittitur foris exire. Et porte de monas- f. 29.
terio ipso numquam aperiuntur, nisi quando aliqua de puellis ibi propter Deum intrare voluerit, nam semper clausa est, & masculus ibi numquam ingredietur. Et victus eorum super muros deponitur, aquam vero de cisterna auriuntur.

XXXI Deinde usque ad *mare Pontu* xxx mil., ubi sanctus Clemens missus est in mari, cui anchora ad collum ligata est, & modo in natali eius sacerdotes & omnes popolos per barcas discen-

dunt usque ad corpus eius, & ibi missæ celebrantur usque ad
f. 29 b. vij diebus, & maris recedit sex milia, & ibi Dominus multa mirabilia ostendit per eum. Si quis vero de vexaticis ad ipsa anchora adtingere potuerit & eam tetigerit, statim liberabitur. Ibi iuxta est civitas, que vocatur *Cessona*.

De *Cessona* usque in *Senoppe*, ubi sanctus Andreas libera- XXXII
vit Mattheum evangelistam de carcere, xx milia. Quia *Senoppis* illo tempore *Mermedonia* dicebatur, & homines qui ibi
f. 30. manebant pares suos comedebant. Nam modo[1]... irrigat
terra *Evilat* & transit iuxta *Hierosalem*. *Fison* inrigat omnem XXXVII
terram *Æthiopie* & pergit per *Egyptum*. *Tygris* inrigat terram *Assyriorum*. *Eufrates* inrigat terram *Mesopotamie*.

De *monte Oliveti* ascendit Dominus in celis, & ibi prope XIII
est spelunca, que dicitur *Mazi*, quod interpretatur *discipulorum*, ubi Dominus requiescebat quando predicabat in *Hierosalem*. Et ibi sanctus Iohannis evangelista super pectus Domini recubuit.

Et ager Domini, que est in *Galgala* & dat fructum in anno. XVI
f. 30 b. Et ibi est vitis, quam ipse Dominus plantavit, & in ipsa in Pentecosten fructum dat, & ex ipsis communicat imperator in Pascha Domini.

Civitas dicitur *Leviata*, trans Iordane est. Habet *Hiericho* XIX
mil. xij. In ipsa *Leviata* Moyses lapidem de virga percussit, & fluxerunt ex ea aquæ. Et ipse vocatur torrentis, & ibi nascitur dactalus, & exinde usque ad nicolaum maior est mil. xij. Ibi Moyses defuncti, & ibi aqua calida sunt. Et si quis ex lebrosis ibi labatur, sanus fiet.

In loco ubi Dominus baptizatus est, ibi stat columna mar- XVII
f. 31. mor[e]a, & in ipsa est crux ferrea, & ibi est *ecclesia Sancti Iohannis Baptiste*. Ibi est monasteria monachorum, & quando monachus exiturus erit, ter ex flumine *Iordanis* exiet aqua & mittit in ecclesia *Sancti Iohannis* & ibi monachi senos solidus pro sepultura dant.

Et circum locum, ubi Dominus baptizatus est, monti celsi sunt, & quando Dominus ad baptismo venit, tunc ipsi monticelli ante ipsum gestiendo ambulant, & hodie velut saltantes videntur.

Trans ipso *Iordane* est montes modicus, quæ vocatur *Tha-* XVI
f. 31 b. *bor*. Deinde in *Galilea*, ubi sanctus Helias raptus est in celis,

1 *Hic folium unum vel plura deesse videntur.*

x mil., & ibi eſt memoria ſancti Heliſei diſcipuli ſui, ubi eſt fons, quem ipſe Heliſeus benedixit, & ſuper ipſa memoria fabricata eſt ecclesia. Et ab ipſo loco ubi Dominus baptizatus eſt uſque ad *mare Mortua*, ubi intrat *Iordanis* fluvius, mil. v.

XVIII Et ipſe eſt *maris Mortuus*, ubi *Sodoma* & *Gomorra* demerſi ſunt in profundum, & alias iij, quia ille civitates demerſit dominus Ieſus in profundum propter luxoria eorum. Et ibi eſt uxor Loth, quia facta eſt ſtatua ſalis & quomodo creſcit luna, creſcit & ipſa, & quomodo ſe minuit luna, minuit & ipſa. f. 32.

XIII In *monte Oliveti*, ubi Dominus ſuper lapidem humeros ſuos inpoſuit, in qua petra ambo humeri eius diſcenderunt, ſicut in cera, quia locus ille *Anchora* dicitur & ibi eccleſia fabricata eſt. Ubi prope eſt eccleſia, ubi pauſat ſancta Tecla. Locus ipſe dicitur *Betſage*.

XIV In (*corr.* unde) pullus aſine, quem Dominus ſedit, adductus eſt. Cumque intravit porta Beniamin in *Hieruſalem*, ubi legitur: *Maris, quare converſus es retrorſum, & tuos montes quare exul-*

XVI *taſtis ſicut arietes, & tuos colles ſicut agni ovium. (Pſalm. cxiij.)* f. 32 b.

XXX Civitas dicitur *Sarapta*, ſtat iuxta *montem Garmelum*, xij mil. habet. Ubi ſanctus Helias miſſus eſt ad viduam illam, que eum paſcebat. Cuius filium reſuſcitavit & ibi eſt *eccleſia Sancti Helie*; nam nomen mulieris neſcimus. Lazarum, quem Dominus ſuſcitavit, ſcimus, quia reſuſcitatus eſt. Nam & ſecunda morte eius nemo vidit, niſi ſolus Deus, & modo in ipſo loco omnis populus, que in circuitu eius verſantur, ibi miſſas celebrantur.

XXXIX In *Arabias* civitates xij, ubi fuerunt Amorrei & Gergeſei, f. 33. Iebuſei & Ferezei. *Paleſtina* dicitur provincia ubi *Hieroſalem*, civitas xxiiij, id eſt *Galilea ſupra*, [*Me*]*ſopotamia*, *Armina minore*, *Armina maiore*, *Perſidia*, *Aſſia*, *Ephe ſo*, *Muſica*, *Filadelſia*, *Graſſeger*, *Erena*, *Damaſcus*, *Galidura*, *Lalia*, *Caritolia*, *Aſtra*, *Iunctiana*, *Volumia*, *Medeſva*, *Hiericho*, *Alexandria*, *Nicomedia*, *Sirmionia*. Quas civitates ſub imperatore eſt.

XXXIV In *Effeſo* ſunt vij fratres dormientes, quorum nomina hec f. 33 b. ſunt: Achillius, Dioniſius, Eugenius, Sabatius, Propatius, Stepanus, Chyriacus. Mater eorum grece vocatur Caritina & latine Felicitas, catulusque vocatur Urcanus. Ipſe iacet ad pedes eorum. Ubi iacet ſanctus Timotheus diſcipulus ſancti Pauli.

XXXVIII Iuxta *montem Synai*, infra civitatem, ubi Moyſes Abime-

lech pugnavit. De *Hieroſalem* uſque in *Luza* xij mil. Et ibi
Alexander magnus Macido menſuravit altitudinem cæli, pro-
f. 34. funditatem maris. De *Luza* uſque ad *montem Synam* manſiones
ſunt viij.

In *Conſtantinopoli* fuit homo, qui vocatur Urbitius, & ipſe XX
ad ſeptem imperatores prepoſitus fuit & coronam ipſis in
capite inpoſuit, ſimiliter & conſervavit. Ab *Hieroſalem* civi-
tate eſt locus in tertio miliario, ubi ſancta Maria mater Do-
mini, dum iret in Bethlem, diſcendit de aſina, ſedebat ſuper
petram & benedixit eam. Ipſe vero prepoſitus Urbitius ipſum
lapidem incidit, & fecit eum quadra[tu]m, [vol]ens e[u]m in
f. 34 b. *Conſtantinopolin* dirigere. Ut cum portas ſancti Stephani veniret,
iam amplius eam movere non poterat. Quam lapidem unus
iugus bovum deducebant, & dum viderent quia nullatenus po-
tuerunt eam movere, in ante redacta eſt ipſa lapis ad *Sepulchrum
Domini*, & ibi altaris de ipſa petra facta [eſt], & ab ipſo altare
communicantur. Poſtea vero Urbitius prepoſitus defunctus
eſt ſub Anaſtaſino; [ſepulchr]um Urbitium uſque ad tertio
f. 35. ſepultum, eum foris iactavit.

Anaſtaſius imperator ædificavit civitatem in *Meſopotamiam*, XXXVI
& ipſa civitas dicitur *Dara*. Tenit in longitudine mil. vij
propter Perſos, & quando in provintia imperatoris veniebant
ad predandum, ubi foſſatum faciebant, quia aqua in alia
loco non inveniebant. De qua civitate fluvius exiit, muro
cinctus eſt c milia a civitate illa propter Perſos. *Perſidia* vo-
catur provintia. Ubi eſt civitas quem Mellitinus rex ordina-
vit, & ipſe vocatur *Arminia*, ipſa eſt metropoli, & ibi iacet
f. 35 b. corpus Danielis prophete, que in lacu leonum miſſus fuit.
Deinde uſque ad *Babylonia* xxx milia, ubi requieſcunt tres
pueri, Sidrac, Miſaac & Abdenago, in qua cum habitatio
hominum non eſt, propter ſerpentes, ypaucentaures. Eudoxius
diaconus primus ſcripſit, quia de ipſa provintia fuit.

* * *

II

[E codice Bibl. regiæ Haganeæ (nº 165, m. ſ. VIII), ff. 127-134.]

* * *

I *Civitas Hieruſalem* habens portas maiores vij abſque poſtica. f. 126 b.
Idem porta Beniamin exiens ad Iordanem, habens ab Iericho
mil. xviij. Inde ad Iordanem mil. xvij.
XVI Dericho uſque ad Galgala mil. j. Ibi eſt ager Domini, ubi
Dominus Iheſus Chriſtus unum ſulcum de ſua manu aravit.
Ibi ſunt duodecim lapides, quos elevaverunt filij Iſrahel
de lordane.

De Hiericho uſque ad fontem Elyſei mil. ij. Ibi erat domus f. 127.
XXVII Raab publicane meretricis qui excepit exploratores. Item de
Hieruſalem uſque in Bethſaida mil. j. In qua Bethſaida vidit
Iacob angelus in ſomnis aſcendentes & deſcendentes de cælo.

De Bethſaida uſque in Samaria, que dicitur Naphulis,
mil. xxviiij. Ibi eſt puteus, quem fabricavit Iacob. Ibi ſunt
oſſa Ioſeph.

XXVIII De Samaria uſque in Settopolim mil. xxx. De Settopolim
uſque ad mare Tibiriadis mil. xxiiij. Ibi Dominus Iheſus f. 127 b.
Chriſtus ambulavit pedibus ſuper mare. De Tibiriade uſque
ad Magdale, ubi ſancta Maria eſt nata, mil. v. De Magdale
uſque ad ſeptem fontes, ubi Dominus Iheſus apoſtolus bapti-
zavit, mil. ij. Ibi ſaturavit populo de quinque panibus & duos
piſcibus. De ſeptem fontibus uſque in Bethſaida mil. vij. Ibi
nati ſunt apoſtoli Petrus, Andreas, Philippus, filij Zebedei.
De Bethſada uſque in Beniada mil. l. Inde exiet Iordanis de f. 128.
duo loca, Ior & Dan.

Ipſa Paniada in medio mittent & ſub civitate coniungunt,
adparet & deinde accipit Iordanis.
XXIX Inde fuit mulier, quam Dominus Iheſus Chriſtus liberavit
de fluxu ſanguinis, nomen ipſius mulieris Maroſa. Ibi eſt ſta-
tua Domini electrina in æccleſia, quam ipſa fecit. Ibi habet
capud mons Libanus.

f. 128 b. De porta Purgius usque in montem Buzana, quod inter- XXII
pretatur *lucerna*, mil. xv. Ibi pugnavit David cum Golia. De Buzana usque Eleotupori mil. xv. De Eliotopori usque in locum, ubi iacet sanctus Zacharias, mil. vj. De ipso loco usque Ascalona & usque Gaza mil. xij.

Inter Ascalonam & Gazam civitates duas, id est Antio- XXIII
noda & Mazona.

De Gaza usque Raphidon mil. xxvij. De Raphidon usque
f. 129. Betuliam, ubi Olofernis mortuus est, mil. xij. De Hierusalem usque Sinoda, ibi fuit Archa Testamenti Domini, mil. viij. De Sinoda usque in Amaum, qui nunc Neapolis dicitur, mil. viij. In qua Amau sanctus Cleuphas cognovit Dominum in fraccione panis, ibi & martyrium pertulit. De Amau usque in Diopolim mil. xij. Ibi sanctus Gregorius martyrizatus est, ibi & corpus eius, & multa mirabilia fiunt.

De Diopoli in Iopen mil. xij. Ibi sanctus Petrus suscitavit XXV
sanctam Tabitam, ibi & cœtus iactavit se victo Ionam. De
f. 129 b. Iopen usque ad Cesaream Palestine mil. xxx. Ibi baptizatus est Cornelius a sancto Petro & martyrizatus est.

De Cesaria usque in Diocesarea mil. xxx. Inde fuit Symon XXVI
magos. De Diocesaria usque in Canan Galileæ mil. v. De Diocesaria usque Nazareth mil. v. De Nazareth usque Thaburi mil. vij, ubi Dominus post resurrectionem aparuit apostolis.

De Hierusalem ubi Philippus baptizavit eunuchum, mil. XXI
f. 130. xij. Inde usque ad terebintum, quod appellatur ilex Mambre, mil. v. De terrebintum usque ad speluncam duplicem, ibi requiescunt patriarche, mil. vij. De spelunca duplicæ usque in Ebron mil. ij. Ibi habitavit sanctus David vij annos, quando fugiebat ante Saul.

De Hierusalem in Rachama, hubi requiescit Samuel, XXIV
mil. v.

De Hierusalem, hubi habitavit Elisabeth, mater sancti Io- XV
hannis Baptiste, mil. v.

De Hierusalem usque Nabo, hubi natus Hieremias pro- XIV
pheta, ubi & requiescit, mil. vj.

f. 130 b. De Hierusalem in Bethania mil. ij, ubi resuscitavit Domi- XIII
nus Ihesus Lazarum. De Hierusalem usque in montem Oliveti, quod scribitur stadia vij, mil. j. Inde Dominus ascendit in cœlos, ubi sunt fabricate numero xxiiij æcclesias.

De monte Oliveti usque in vicum Ermipholi, ubi dormi- XV

*

vit Abimelec ſub arbore ficus annis xliij, mil. j, quia Abime-
lec diſcipulus fuit ſancti Hieremie. Hubi fuit Baruc propheta.
II In civitate Hieruſalem ad Sepulchrum, hubi eſt Calvarie f. 131
locus, hubi Habraham optulit filium ſuum holocauſtum. Et
que mons petreus, in ipſo monte, oc eſt ad pedes montes
ipſius, Abraham fecit altaria, ſubtus eminet mons. Ad quem
montem per grados colator, ubi Dominus crucifixus eſt. De
Sepulchro Domini uſque ad Calvarie locum ſunt paſſi nu-
IV mero xv. Ubi crux Domini inventa eſt.
IV De Gulgota uſque in ſanctam Syon paſſi numero cc, que
mater eſt omnium æccleſiarum, quam Sion Dominus noſter f. 131 b.
Iheſus Chriſtus cum apoſtolis fundavit. Ipſa ſunt domus ſancti
Marchi evangeliſte. De Sion ad domum Caiphe, que eſt modo
æccleſiæ Sancti Petri, ſunt paſſi numero l.
VII De domo Caiphe uſque ad preturium Pilati paſſus nume-
ro c. Ibi eſt æccleſia Sancti Euſebie, hibi miſſus fuit Hiere-
mias propheta in lacum. Ibi eſt columna, que fuit in domo
Caiphe, ad quam Dominus Chriſtus flagellatus eſt. Modo in f. 132
ſancta Syon iuſſu Domini ipſa columna ſecuta eſt. Et quo-
VI modo eam dum flagelaretur amplexavit, ſicut in cera ſic bra-
chij eius, manus vel digiti in eum heſerunt.
X Sanctus Stephanus foris portas Galileæ lapidatus. Ibi æccle-
ſiæ eius, quam fabricavit Teodoſia, uxor Theodoſij impera-
VII toris. Piſcina Syloe, a loco hubi miſſus eſt Hieremias propheta f. 132 b.
in lacum, habet paſſus numero c, que intra murum eſt.
IX De domo Pilati uſque ad Piſcinam Probatici paſſus nume-
ro c, hubi Dominus Iheſus Criſtus paraliticum curavit, cuius
lectus adhuc ibi eſt. Iuxta Piſcinam Probaticam idem æccle-
ſia Sancte Marie. Sanctus Iacob, quem Dominus manu ſua
epiſcopum ordinavit, qui poſt aſcenſionem Domini de pinna
Templi proiectus eſt, & nichil ei nocuit, ſed fullo eum de vecte,
in quo res portare conſueverat, occidit eum, & poſitus eſt in
monte Oliveti.
XII Ipſe & ſanctus Zacharias & ſanctus Symeon in una memo- f. 133.
ria poſiti ſunt, quam memoria ipſe ſanctus Iacobus fabricavit,
corpora illorum ipſe hubi recondedit & ſe ubi cum eis pre-
cepti poni.
XI Ibi eſt vallis Ioſaphat, ubi Dominum Iudas tradidit. Ibi eſt
æccleſiæ Sancte Marie matris Domini. Ubi Dominus lavit
pedes diſcipulorum, ibi & cenavit. Ibi ſunt trium occubita,
ubi Dominus cum diſcipulis ipſe medius accubuit, qua accu- f. 133 b.

bita ternus homines recipiunt. Modo aliquanti, cum pro religiofitate, ibi cum venerint, excepto carnis ibi cibaria fua commedere dilectantur, & accendunt luminaria. Ubi ipfe Dominus pedes apoftolorum lavabit, que ipfe locus in fpelunca eft, & defcendent ibi modo cc monachi.

f. 134. A pinna Templi fubtus monafterium de caftas, & quando XII
aliqui eorum de feculo tranfierit, ibi intus in ipfo monafterio reponitur, & a quo illud intraverint ufque dum vivunt, inde non exeunt. Quando aliqua de fanctemonialibus illuc converti voluerit aut aliqua penitens, huic tantum portas ipfas aperiuntur. Nam femper claufæ erunt & victualia eis per
f. 134 b. murum deponitur. Nam aquas in cifternas habent... *(Cætera defunt.)*

B

ANTONINUS MARTYR

DE

LOCIS TRANSMARINIS SACRIS

RELATIO ABBREVIATA

P. Parifiis, Bibl. Nat., lat. 4847, m. fæc. XIV.
V. Romæ, Vatican., 636 A., m. fæc. XIII.
I. Placentiæ, Archiv. S. Antonini, fæc. XIV.
L. Ibid. Bibl. commun., Palaftrelli 139, ch. fæc. XVI.

* * *

Incipit Itinerarium Antonini Martyris.[a]

PROCEDENTE[b] beato Antonino una cum collega[c] fuo, ex eo quod[d] civitatem *Placentiam* egreffus, Chrifti veftigia fequi cupiens,[e] per que & loca iter agreffus eft edicere curabo.[f] Egredientes de *Placentia*[g] *Conftantinopolim* venimus. De qua egreffi[h] venimus in infulam *Cyprum*, civitatem *Conftanciam*, in qua requiefcit fanctus Epiphanius, civitatem pulchram & deliciofam,[i] ornatam & decoratam[j] palmis dactylorum.[k] Deinde venimus in partes[l] *Syrie* in infulam *Santaram*[m] ad *Tyrum*. Tunc invenimus Pto-

a. *Titulus d. in V., I.; L. habet*: Antonini martyris Placentini itinerarium feliciter incipit. — b. *P.* precedente. — c. *V.* collegis fuis. — d. *V.* quod; *I.* quo a.; *L.* Placentina. — e. *V.* fequentes. — f. *V.* in quibus locis peregrinatus eft ire, veftigia Chrifti fequentes & miracula fanctorum prophetarum providere eeperunt; *I.* locis per regnum conatus eft ire, ubi veftigia.... prophetarum indicere ceperunt. — g. *I.* Placentina. — h. *V., I.* ita exeuntibus nobis de Conftantinopoli.—i. *V.* civitas pulchra, deliciofa... ornata.—j. decoratam *d. in V., I.* — k. dactylorum *d. in P., L.* — l. *V.* partibus; *I.* in partibus. — m. *I.* Sanctia; *V.* Santarus.

lomaidam,[a] civitatem honestam, ubi invenimus [b] monasteria valde bona.[c] Contra *Ptolomaidam* vj miliario civitas est, que vocatur *a Sugamina* sub monte *Carmeli*, & ibi sunt castra *Samaritanorum* [d] & super ipsa castra miliario semis *monasterium Helisei* prophete, ubi occurrit ei mulier, cuius filium suscitavit in monte *Carmeli*. Ibique[e] est petra modica & rotunda, que cum[f] agitatur sonat, quia solida est. Talis[g] autem est virtus petre illius, ut si suspensa fuerit mulieri vel cuicumque animali, iactum nunquam faciet,[h] & a civitate sex aut septem millia personat.[i]

De *Ptolomaida* [j] *maritima* venimus in fines[k] *Galilee*, in civitatem que vocatur *Neocesarea*,[l] in qua adoravimus pro veneratione[m] amolam & canestellum sancte Marie, in quo loco est cathedra, in qua[n] sedebat, quando ad eam venit Gabriel[o] angelus. Deinde venimus miliario iij[p] in *Chanan*, ubi Dominus fuit ad nupcias & accubuimus in ipso accubitu, ubi ego indignus parentum meorum nomina scripsi. Ydrie[q] ibi due sunt, ex qùibus unam implevi aqua, & protuli vinum ex ea & in humero plenam levavi & optuli ad altare. Et ibi est fons [r] & in ipso fonte lavimus [s] pro benedictione.

Exinde[t] venimus in partes[u] *Syrie*, ubi requiescit sanctus Leontius, que civitas tempore Iustiniani imperatoris subversa est a terre motu cum aliis civitatibus. Venimus exinde *Bibolum*,[v] que & ipsa civitas cum omnibus que in ea erant[x] subversa est. Exin civitate *Triari*, que ipsa subversa est.[y] Deinde venimus in civitatem splendidissimam *Berithum*,[z] in qua nuper fuit studium literarum, que & ipsa subversa fuit, dicente nobis episcopo civitatis, cui cognite fuerant persone, exceptis[aa] peregrinis, qui ibi perierant. Ipsa autem civitas sub montana *Libani* sita est.[bb] A *Berito* venimus

a. *V.*, *I.* venimus (*I.* ad) Tholomaida. — b. *I.* ubi sunt. — c. *I.* m. magna. — d. *V.*, *I.* Tholomaida pertinet (*I.* permanet) contra civitatem milia vj, in castra Samaritanorum miliario a Sugamina. — e. *P.* ibi etiam — f. *V.*, *I.* quando exagitatur. — g. *P.* taliter — h. *P.* faciat. — i. *P.* personet. — j. *P.*, *V.*, *I.* Tholomaida. — k. *V.*, *I.* finibus. — l. *P.*, *I.* in civ. Neocesaream. — m. pro veneratione *d. in V.*, *I.* — n. *V.*, *I.* ubi. — o. Gabriel *d. in V.*, *I.* — p. *I.* miliaria tria. — q. *P.* ydre. — r. & ibi est fons *d. in V.*, *I.* — s. *V.* levavimus. — t. *P.* & inde. — u. *V.*, *I.* in partibus. — v. *V.* Bibolo; *I.* Bobillo. — x. que... erant *d. in V.*, *I.* — y. exin... est *d. in P.*, *L.*; *I. habet* Tyri. — z. *V.* Ihericho; *I.* Beryto. — aa. *V.* excepto.—bb. *V.*, *I.* iacet.

Sidonem,[a] que & ipſa ex parte ruit, & adheret[b] *Libano*. Homines in ea peſſimi. Illic currit fluvius *Aſdepinus*,[c] & fons unde ſurgit ſtat. De Sydone[d] venimus *Sareptam*, que civitas modica eſt, & homines in ea chriſtianiſſimi.[e] In qua civitate cenaculum illud, quod fuit[f] Helie, & lectus ubi recubuit,[g] & alveus[h] marmoreus, ubi illa vidua fermentavit. In quo loco multa offeruntur & virtutes multe fiunt. Exeuntibus nobis de *Sarepta*, venimus in civitatem *Tyrum*;[i] a Tyro uſque *Sarepta* continue milia vij.[j] In *Tyro* civitate[k] homines ſunt potentes, vitam peſſimam ducentes[l] & tante luxurie, que dici non poteſt. Gynecia ſunt ibi[m] plurima, oloſerica & diverſa genera telarum. De[n] *Tyro* venimus in civitatem *Nazareth*, in qua ſunt multe virtutes;[o] ibi pendet thomus, in quo[p] Dominus Ieſus Chriſtus[q] habuit caput impoſitum. Ibi eſt[r] etiam ſynagoga, in qua[s] poſita eſt trabs,[t] ubi Dominus Ieſus cum aliis ſedebat infantibus. Que trabs,[u] cum a Chriſtianis agitatur, ſublevatur; Iudei vero nullo modo poſſunt agitare trabem, ſet nec permittit ſe foras tolli. Domus eſt ibi, ubi baſilica magna eſt[v] & multa ibi ſunt beneficia de veſtimentis eius. In civitate vero illa tanta eſt gratia mulierum Hebrearum, ut in terra illa inter Hebreas[x] pulcriores non[y] inveniantur, & hoc a[z] ſancta Maria ſibi conceſſum dicunt. Nam & parentem ſuam eam dicunt.[aa] Et dum nulla ſit caritas Hebreis erga Chriſtianos, ille[bb] omni caritate ſunt plene.

Provincia Paradiſo ſimilis, in tritico vero & frugibus[cc] ſimilis *Egypto*. Modica quidem eſt terra, ſet precellit in vino & oleo[dd] & melle, ſet & milium eſt ibi extra naturam & altum nimis ſuper ſtatum hominis[ee] & palea[ff] groſſa.

De *Nazareth* venimus in montem *Thabor*,[gg] qui mons exit in medio campeſtri, terram vivam[hh] tenens in circuitu milia vj,

a. *P.*, *L.* Sitonem. — b. *P.* adhexit. — c. *V.*, *I.* Aſclepius. — d. *P.*, *L.* deinde ven. — e. *V.*, *I.* & valde Chriſtiana eſt. — f. *V.*, *I.* factum fuerat. — g. *P.* requievit. — h. *V.*, *I.* alius; *P.* alluens. — i. *V.*, *I.* in civitate Tyro. — j. *P.*, *L.* a Sarepta miliario vj. — k. *V.*, *I.* Tyrus hec civitas. — l. *V.*, *I.* vita peſſima. — m. *V.* gignit etiam; *I.* gynecia publica. — n. *V.*, *I.* at vero de. — o. *P.*, *L.* multa admiranda. — p. *P.*, *L.* ubi. — q. *P.* Chriſtus r. r. c. (*ſic*); *L.* N. B. c. c. — r. *V.*, *I.* in qua. — s. in qua *d. in V.*, *I.* — t. *V.* travis. — u. *V.* travis — v. *V.*, *I.* domus ſancte baſilice eſt. — x. *P.*, *L.* inter ceteras Hebreas; inter Hebreas *d. in I.* — y. non *d. in P.*, *L.* — z. *V.*, *I.* de. — aa. nam... dicunt *d. in P.*, *L.* — bb. *V.*, *I.* ille vero — cc. *V.*, *P.* in fruges. — dd. eſt..... oleo *d. in P.* — ee. ſuper... hominis *d. in P.*, *I.* — ff. *V.* talea. — gg. *V.*, *I.* in monte. — hh. *V.*, *I.* terra viva.

& in aſcenſu milia iij.[a] Surſum ad unum miliarium mons planus eſt,[b] in quo tres ſunt eccleſie, ubi dixit Petrus ad Ieſum[c]: *Faciamus hic tria tabernacula.* (Luc., IX, 33.) In circuitu montis diverſe civitates ſunt, que in Regum volumine[d] leguntur.

De *Thabor* venimus ad *mare Tyberiadis*, in civitatem que nuper[e] appellata[f] eſt *Samaria*, modo vero dicitur[g] *Neapolis*. In qua puteus eſt, ubi Dominus a muliere Samaritana aquam peciit, & ibi facta eſt baſilica in honore[h] ſancti Iohannis, & ipſe puteus eſt ante cancellos altaris, & ſitula, de qua dicitur, quod ex ea[i] Dominus[j] biberit, & multi egri ibi veniunt & ſanantur.

Deinde venimus in civitatem *Tyberiadem*, in qua ſunt terme ſalſe, nam aqua maris ipſius dulcis[k] eſt, quod mare circuit milia vij.[l] Deinde venimus in civitatem *Capharnaum*, in domum beati Petri, que eſt modo baſilica. Inde tranſeuntes per caſtra vel vicos aut civitates, venimus ad duos fontes,[m] ſcilicet *Ior* & *Dan*, qui in unum confluunt, & vocitatur[n] *Iordanis*.[o] Parvus ingreditur mare & pertranſit totum pelagus maris uſque ad aliud[p] litus maris.[q] Pretereuntes[r] poſt nos venimus ad locum, ubi *Iordanis* de mari egreditur, tranſivimus *Iordanem* in ipſo loco, & venimus in civitatem, que vocatur *Gadda*,[s] que & *Gabaon* dicitur. In parte ipſius civitatis[t] miliario iij ſunt aque calide, que appellantur *terme Helye*, ubi leproſi mundantur. Ibi eſt etiam xenodochium[u] de pupplico, delicias habens, & hora veſpertina mundantur terme. Ante ipſas vero termas[v] eſt grande ſolium, quod dum impletum fuerit, clauduntur omnia oſtia, & per oſtium mittuntur intus infirmi[x] cum luminaribus & incenſo, & ſedent in illo ſolio tota nocte. Et dum ſoporati fuerint, tunc videt ille qui mundatus eſt[y] viſionem, & dum eam recitaverit, non mundantur ipſe terme per vij[z] dies. Ibi vero[aa] defunctus eſt collega noſter Iohannes

a. *V.*, *I.* aſcenſum; *I.* miliaria tria.—b. *V.*, *I.* ſurſum (*V.* ad unum) miliarium planum.— c. *V.*, *I.* ubi a diſcipulis (*I.* diſcipulo) dictum eſt. — d. volumine *d. in V.*, *I.* — e. *V.*, *I.* alio tempore.—f. *V.* vocata. — g. dicitur *d. in P.*, *L.* — h. in honore *d. in V.*, *I.* — i. ex ea *d. in V.*, *I.* — j. Dominus *d. in P.*, *L.* — k. *P.*, *L.* in ipſo loco.— l. *V.*, *I.* circa milia (*I.* miliaria) viij. — m. venimus... fontes *d. in P.* — n. *P.* vocatur. — o. *I. hic & ſemper* Yordanis.—p. aliud *d. in P.*, *L.* — q. *V.* uſque alio littore maris. — r. *V.*, *I.* revertentes.—s. *V.*, *I.* Gaddera.— t. *V.*, *I.* in iſta parte civit. —u. *V.* ſinodocium; *I.* ſinodochium. — v. *V.*, *I.* ipſum v. clibanum. —x. infirmi *d. in V.*, *I.*— y. *I.* mundandus.—z. *P.*, *L.* vj.—aa. *P.*, *L.* igitur.

de [a] Placencia. Ibi etiam est [b] fluvius calidus, qui dicitur *Gaddara*, & descendit torrens & intrat in *Iordanem*, & ex ipso ampliatur *Iordanis* & maior fit. Tunc descendimus per *Galileam* iuxta *Iordanem*, transeuntes multas civitates, que leguntur in Regum volumine, [c] & venimus in civitatem metropolim *Galilee*, que vocatur *Scitopolis*, [d] in monte positam, ubi Dominus [e] multas operatur virtutes. Exinde descendimus per alia [f] loca *Samarie* & *Iudee*, & venimus in civitatem *Sebasteam*, [g] in qua requiescit Heliseus propheta. Descendentes per campestria, per civitates & vicos vel plateas Samaritanorum, [h] quas nos pertransivimus, [i] venientes post [j] nos, Iudei cum paleis vestigia nostra incendebant. [k] Tanta est illis execracio Christi, [l] ut vix Christianis quidem responsum faciunt. [m] At cum [n] quod ab illis emere vis, non tangas priusquam precium des; quod si tetigeris & non comparaveris, mox scandalizabuntur. Nam foris vicum habent domum unam, [o] & in ipsa talem personam, que dat responsum venientibus. [p] Nummos autem non accipient de manu tua, set tu in aqua proicies eos. Et denunciabunt [q] tibi quando ingrediaris. Tunc vero noli exspuere; si enim [r] exspueris, scandalizabuntur. Sero autem purificant se in aqua & sic egrediuntur in vicum aut civitatem. [s]

Ac deinde venimus ad locum, ubi Dominus de v panibus & duobus piscibus [t] v milia hominum saciavit, extra parvulos & mulieres, [u] in extensa campania, habente [v] oliveta & palmeta. Inde venimus ad locum, ubi baptizatus est Dominus, [x] & in ipso loco filij Israel transierunt *Iordanem*, & filij prophetarum perdiderunt [y] securim, & ex ipso loco Helias assumptus est in celum. Ibi quoque [z] est mons *Hermon* modicus, qui legitur in psalmo. In radice [aa] ipsius montis ascendit de fluvio nubes hora prima oriente sole, & venit *Ierosolimam* supra

a. *L.* Placentina — b. *V.*, *I.* nam ipse f. — c. *Sic editor;* in Regum vol. *d. in P., V., L.; I. habet* in regnum. — d. *P.* Scitepolis. — e. *V.*, *I.* sanctus. — f. alia *d. in P., L.* — g. *V.* venimus Sebastea; *I.* Sabastam. — h. Samaritanorum *d. in P., L.* — i. *V.*, *I.* unde transivimus. — j. post *d. in P.* — k. *V.*, *I.* incendentes. — l. Christi *d. in V., I.* — m. *P.*, *L.* omnibus itaque Chr. hoc quidem faciunt. — n. *V.*, *I.* attamen (*I.* & tamen) ut. — o. *V.*, *I.* condoma una posita. — p. *V.*, *I.* qui (*I.* que) ipsius faciunt responsum. — q. *V.*, *I.* denunciant. — r. *V.*, *I.* autem. — s. in vicum... civit. *d. in P., L.* — t. & duobus piscibus *d. in P., L.* — u. extra... mulieres *d. in P., I.* — v. habente *d. in V., I.* — x. *P.*, *L.* Iesus. — y. *P.*, *L.* perdiderant. — z. *V.*, *I.* ibique. — aa. *V.*, *I.* ad pedes.

basilicam[a] *Sancte Marie* ad *Sanctam Sophiam*, que fuit pretorium, ubi adductus[b] est Dominus. Super his locis descendit[c] ros sicut pluvia, colligunt eum medici, & in ipso coquuntur omnes.confectiones.[d] Nam multi languores sanantur ex ipso rore.[e] Ipse est enim[f] ros, de quo propheta David canit: *Sicut ros Hermon, qui descendit in montem*[g] *Syon.* (Ps. cxxxii, 3.) Et prope ipsam ripam[h] *Iordanis*, quasi miliario ij,[i] est fons ubi baptizabat sanctus Iohannes.[j] In ipso loco est vallis,[k] in qua inventus est Helyas, quando ei corvus deferebat panem & carnes. In circuitu autem vallis ipsius multitudo habitancium ibi[l] heremitarum. Et ibi prope est civitas, que vocatur *Salamaida*,[m] ubi remanserunt[n] due semis tribus filiorum Israel, priusquam transirent *Iordanem*. In quo loco terme sunt,[o] que vocantur *Moysi*, ubi etiam leprosi mundantur, & ibi est dulcissimus aque[p] fons, qui bibitur propter catarcium[q] & multos sanat languores. Non longe a *mari Salinarum*, in quod *Iordanis* ingreditur, subtus *Sodomam* & *Gomorram*,[r] in cuius littore[s] bitumen & sulphur colligitur. In quo mari mense iulio & augusto & usque medio septembri mediante[t] tota die iacent leprosi. Ad vesperum autem lavantur in ipsis termis,[u] & aliquociens quos vult[v] Dominus mundat. Nam ex generalitate est aliqua permiscia.[x] In quo mari nichil vivificatur,[y] nec ligna nec palee ibi natant, neque homo ibi natare potest, set quicquid ibi proiectum fuerit, in profundum demergitur.

De *Iordane* usque ad locum illum, in quo Moyses de corpore exiit, sunt milia[z] viij. Exinde non multum longe a *Segor*, sunt multi heremite. Vidimus etiam ibi *monumentum Absalon*, filij David. Tenuimus Theophaniam[aa] iuxta *Iordanem*. Et ibi fiunt mirabilia[bb] ubi baptizatus est Dominus in ipsa nocte.

a. *V.*, *I.* que est in Syon & super basilicam. — b. *V.*, *I.* auditus. — c. *P.*, *L.* cum per hec loca ascendit. — d. per sinodochia *add. V.*, *I.* — e. ex ipso rore *d. in V.*, *I.*, *qui habent ibi:* ubi cadit ipse ros. — f. *P.* vero. — g. montem *d. in V.*, *I.* — h. *V.*, *I.* in illa ripa. — i. quasi... ij *d. in V.*, *I.* — j. inde usque Iordanem milia duo *add. V.*, *I.* — k. *V.*, *I.* in ipsa valle. — l. habitancium ibi *d. in V.*, *I.* — m. *P.*, *L.* Salmaida. — n. *V.*, *I.* remiserunt. — o. ex se lavantes *add. V.*, *I.* — p. aque *d. in P.* — q. pr. catarc. *d. in P.*, *L.* — r. *P.*, *L.* Gomarram. — s. *V.*, *I.* ad cuius littus. — t. *P.* septembrio mediante; *I.* medium septembrem. — u. *I.* ipse terme. — v. *V.*, *I.* quem vult. — x. nam... permiscia *d. in P.*, *L.*; *I. hab.* primicis. — y. *P.*, *L.* in quo loco quicquid in mare mittitur non vivificatur. — z. *V.*, *I.* miliaria. — aa. ten. Teoph. *d. in P.*, *L.* — bb. & ibi... mirabilia *d. in P.*, *L.*

Eſt ibi tumulus cancellis circumdatus, & in loco ubi redundat aqua de alveo ſuo,[a] poſita eſt crux lignea, intus in aqua ex utraque parte rupes ſtrata[b] marmoris. Et vigilia[c] Theophanie magnus ibi fit conventus populorum, & quarta aut quinta vice gallo canente fiunt vigilie.[d] Completis matutinis, primo diluculo, ſurgentes procedunt ad ſacra miſteria celebranda ſub divo,[e] & diaconibus tenentibus[f] ſacerdotem, deſcendit in fluvium ſacerdos, & hora qua ceperit benedicere aquam, mox *Iordanis* cum magno rugitu poſt ſe revertitur, & ſtat aqua ſuperior in ſe, uſquedum baptiſmus perficitur, inferior vero fugit in mare, dicente Pſalmiſta: *Mare vidit & fugit, Iordanis converſus eſt retrorſum.* (Pſ. CXIII, 3.) Tunc omnes Alexandrini, qui ibi ſuas naves habent, calathos plenos aromatibus & balſamo tenentes, hora qua ſacerdos benedixit[g] fontem, antequam incipiat[h] baptizare, fundunt ipſos calatos in fluvium, & tollunt inde[i] aquam benedictam, & exinde faciunt aque aſperſionem in ſuis navibus antequam exeant ad navigandum. Baptiſmo autem completo, deſcendunt omnes in fluvium pro benedictione, induti ſindonibus,[j] quos ſibi ad ſepulturam ſervant. His perfectis omnibus, ſtatim aqua revertitur in proprium alveum.

Unde vero ſurgit *Iordanis* a *mari Tyberiadis* uſque ad *mare Salinarum* ubi deficit,[k] ſunt milia CXXX.

In ipſa vero ripa *Iordanis* eſt ſpelunca, in qua ſunt cellule ſeptem cum ſeptem puellis, que ibi infantule mittuntur, & cum aliqua ex illis mortua fuerit, in ipſa cellula ſepelitur, & alia cellula inciditur & mittitur ibi alia puella, ut numerus ſtet. Et habent foris, qui eis cibaria preparent.[l] In quo loco cum magno timore ingreſſi ſumus ad orationem. Nullius ibi faciem vidimus. In ipſo loco dicitur eſſe ſudarium, quod fuit[m] ſuper caput Ieſu. Non multum longe vero a *Iordane*, ubi baptizatus eſt Dominus, eſt *monaſterium Sancti Iohannis*, in quo ſunt xenodochia duo.[n] In ambobus[o] vero ripis *Iordanis* ſub montibus inveniuntur ſerpentes, de quibus conficitur tyriaca.

a. *V.*, *I.* in alveum ſuum. — b. rupes ſtrata *d. in V.*, *I.* — c. *V.*, *I.* in vigiliis. — d. *V.*, *I.* grandes fiunt vigilie populus infinitus (*I.* a populo infinito). — e. *V.*, *I.* procedunt miniſteria ſub divo. — f. *V.*, *I.* diaconi tenentes. — g. *V.*, *I.* qua benedixerunt f. — h. *V.*, *I.* incipiant. — i. tollunt inde *d. in P.*, *L.* — j. *V.*, *I.* ſindones & alias multas ſpecies. — k. ubi deficit *d. in P.* — l. *V.* preparet; *I.* preparant. — m. *P.*, *L.* qui fuerat. — n. duo *d. in P.* — o. in ambobus *d. in L.*; *V.*, *I.* *hab.* in iſta vero vel in illa rippa.

Inde venimus *Iericho.*[a] De *Iordane* usque *Ierico* sunt milia vj.[b] *Ierico* autem in oculis hominum[c] ita videtur ut Paradisus. A terre motu muri diruti. Domus itaque Raab ibi stat & est xenodochium, set & cubiculum illud, de quo exploratores deposuit,[d] *oratorium* est *Sancte Marie.* Lapides vero illi, quos levaverunt filij Israel de *Iordane*, non multum longe a civitate *Iericho* positi sunt in basilica secus altare. Et ante basilicam est campus, *ager Domini*,[e] in quo Dominus Iesus manu propria seminavit ferens satis quasi modia tria.[f] Qui etiam colligitur & nunquam seritur, set ex se profert semen. Colligitur autem mense februario, & inde communicant Christiani in Pascha.[g] Cum autem collectum fuerit, aratur[h] & iterum cum reliqua messe[i] colligitur. At vero fons aque, quem indulcavit Heliseus propheta,[j] irrigat omnem *Iericho*. Ibi etiam nascitur vinum, quod febricitantibus datur.[k] Ibi nascuntur dactili de *Libano*,[l] ex quibus mecum detuli in nostram provinciam,[m] & dedi unum domino Paterio[n] patricio. Ibi nascuntur & cedri de *Libano* ccxl[o] & virga faceoli ij pedes longa. Ibi est & vitis, unde in Ascensione Domini plenos calathos racemis in *monte Oliveti* deferunt ad emendum,[p] unde in Pentecosten mustum colatum proponitur.[q]

Exeuntibus nobis de *Ierico*, venimus contra *Ierosolimam*. Non longe ab *Iericho* est illa arbor, in qua Zacheus ascendit, ut videret Dominum. Que arbor[r] infra oratorium inclusa est, & per tectum desuper sicca videtur. Igitur exeuntes de *Iericho*, venimus contra occidentem in sinistra manu[s] & intravimus villas *Sodome* & *Gomorre.*[t] Super illam provinciam descendit semper obscura nubes cum odore sulphureo. Nam quod dicunt homines[u] de uxore Loth, quod lingendo ab animalibus minuatur, mendacium est, set stat in statu quo

a. *V.*, *I.* ad Iordanem. — b. *V.*, *I.* miliaria. — c. *P.*, *L.* omnium. — d. *V.*, *I.* exposuit. — e. ager Domini *d. in P.*, *L.* — f. serens... tria *d. in P.*, *L.* — g. *V.*, *I.* communicatur in Pasca. — h. aratur *d. in V.*, *I.* — i. *P.*, *L.* reliquis messibus. — j. *P.* inde vero fons aque nascitur quem... propheta — k. ibi... datur *d. in L.* — l. *V.*, *I.* nascitur dactilum de Libra. — m. *V.*, *I.* in provincia adduxi. — n. Paterio *d. in P.*, *L.* — o. *V.*, *I.* nascitur cedrus de liris xl. — p. *V.*, *I.* plenas hastas (*l.* cistas) racemis... venales sunt. — q. *V.*, *I.* mixtum (*l.* mustum) exinde plena colata preparantur. — r. que arbor *d. in P.*, *L.* — s. *P.*, *L.* parte. — t. *P.* Sodomam & Gomoram. — u. *P.*, *L.* quod vero dicunt.

fuit. His peragratis,[a] afcendentes per montana[b] *Ierofolime*, venimus *Baoridem*. Inde revertentes ad finiftram, ad opidum[c] *montis Oliveti* venimus ad *Bethaniam*, ad *monumentum Lazari*, & refpicientes valles illas & perambulantes, monafteria multa & miranda[d] loca vidimus, claufam multitudinem in *monte Oliveti* virorum ac mulierum.

Et furfum[e] in monte, unde[f] Dominus afcendit ad Patrem, ubi & iudicare veniet,[g] vidimus monafteria copiofa &[h] cellulam, in qua claufa fuit vel iacet in corpore[i] fancta Pelagia. Et in ipfo monte Zebedeus & Cleophas & multa corpora fanctorum requiefcunt.[j] Defcendentes de *monte Oliveti*, venimus in villam *Gethfemani*, in locum ubi traditus eft Dominus. In quo funt tria accubita, in quibus ille accubuit, & nos pro benedictione accubuimus. Et prope eft *vallis*, que vocatur *Iofaphat*,[k] & in ipfa valle eft *domus fancte Marie*, in qua monftratur fepulcrum,[l] de quo dicunt eam ad celos fuiffe fublatam. Que vallis eft inter *montem Syon* & *montem Oliveti* pofita.[m]

In dextera vero parte porte *Ierufalem* eft olivetum & ficulnea, in qua Iudas laqueo fe fufpendit,[n] cuius talea ftat. Munita petris porta civitatis, que coheret *Porte Speciofe*, que fuit *Templi*, cuius liminare & tribulatio[o] ftat.

Clinantes proni in terram ingreffi fumus in fanctam civitatem, in qua adorantes Domini monumentum, quem *(fic)* ipfum monumentum, in quo corpus Domini pofitum fuit, in naturalem excifum eft petram. Lucerna in ydria, que illo tempore ad capud eius pofita fuerit, ibidem ardet die noctuque. Ex qua benedictionem tulimus & recompofuimus ea.[p] In quo monumento deforis mittitur terra, & ingredientes pro benedictione tollunt. Lapis vero, unde claufum fuit monu-

a. His peragratis *d. in V., I.* — b. *V., I.* de montanis — c. *V., I.* oppida. — d. *V., I.* mirabilium. — e. *V., I.* rurfum. — f. *P., L.* ubi. — g. ubi... veniet *d. in P., L.* — h. monafteria..... & *d. in P., L.* — i. *V.* ubi inclufa fuit. — j. *V., I.* Iacobi, Zebedei & Cleophe & m. f. corpora. — k. & prope... Iofaphat *d. in V., I.* — l. fancte... fepulcrum *d. in V., I.* — m. *loco* que... pofita, *hab. V., I.:* & ipfa vallis Gethfemani ibidem vocatur Iofaphat. — n. *V., I. add.*: hoc eft ad portam Hierufalem. — o. *I.* tribunal. — p. *loco* cuius talea... ea, *habent P., L.* : Ingreffi autem in fanctam civitatem Ierufalem, perreximus Domini fepulcrum & adoravimus ibi Dominum Iefum, ubi lucerna die ac nocte ardet, ex qua benedictionem accepimus.

mentum, ipſe eſt ante ipſum monumentum.[a] Nam ipſa petra ornata eſt ex auro & gemmis, & poſtmodum de ipſa petra factum eſt altare, in loco ubi crucifixus eſt Dominus Ieſus. Petra vero monumenti veluti molaris eſt, & eſt mirifice[b] ornata virgis ferreis. Pendent ſupra[c] brachialia,[d] dextrocheria, murene,[e] monilia, anuli, capitulares, cingella girata,[f] baltei & corone,[g] ex auro & gemmis ornamenta plurima. Ipſum vero monumentum in modum edis eſt coopertum ex argento, & ante monumentum altare poſitum.

A monumento uſque *Golgotha* ſunt greſſus lxxx : ab una parte aſcenditur per gradus, per quos[h] Dominus Ieſus aſcendit ad crucifigendum.[i] In loco ubi fuit crucifixus Ieſus, apparet cruor ſanguinis in petra,[j] & in ipſo latere petre eſt *altare* patriarche *Abrahe*, in quo ibat offerre Yſaac, quando temptavit eum Dominus. Ibi & Melchiſedech obtulit ſacrificium Abrahe,[k] quando obviam revertebatur cum victoria de cede Amalech. Tunc ibidem dedit ei Abraham omnem decimacionem in hoſtias.[l]

Iuxta ipſum altare eſt cripta, ubi ſi ponas aurem, audies flumina aquarum, & ſi iactaveris intra pomum[m] aut quod natare poteſt, vade[n] ad *Siloam fontem*, & ibi eum ſuſcipies. Hic enim fons eſt, de quo legitur ex ceco: *Vade ad natatoria Siloam*[o] (Iohann., IX, 11). Inter *Siloam* & *Golgotham* credo eſſe miliarium.

Ieroſolima etenim aquam vivam non habet, preter *Siloam*[p] *fontem*. De *Golgotha* uſque ad locum ubi inventa eſt crux ſunt greſſus l.[q] In *baſilica Conſtantiniana*,[r] que coheret monumento vel *Golgotha*, in atrio ipſius baſilice, eſt cubiculum, ubi lignum crucis abſconditum[s] eſt, quod adoravimus & oſculati ſumus.[t] Nam & titulum, qui ſuper caput Domini poſitus fuerat, in quo ſcriptum eſt : *Ieſus Nazarenus rex Iudeorum*, tenui in manum & oſculatus ſum.[u] Quod lignum crucis[v] de

a. Color vero petre, que exciſa eſt de Golgotha *add. V., I.* — b. *V., I.* infinite. — c. *P., L.* pendentia. — d. *P.* brachia; *L.* bracila. — e. murene *d. in P., L.* — f. *I.* cingellarata; *P., L.* cinguli. — g. imperium *add. V., I.* — h. *V., I.* unde. — i. *L.* ut crucifigeretur. — j. in petra *d. in V., I.* — k. Abrahe *d. in P., L.* — l. *P.* & ibi dedit omnem declinacionem. — m. *I.* & iactas pomum. — n. *V., I.* & vadis. — o. hic enim... Siloam *d. in V., I.* — p. *P.* Fiolam; *V.* Solua. — q. xij *hab. P., L.* — r. *V., I.* Conſtantini. — s. *V., I.* reconditum. — t. *V., I.* oſculavimus. — u. *V., I.* oſculavi. — v. crucis *d. in P., L.*

nuce eſt. Procedente vero ſancta cruce ad adorandum de cubiculo ſuo, & veniente[a] in atrio, ubi adoratur,[b] eadem hora apparet in celo ſtella, & venit ſuper locum ubi crux reſidet. Et dum adoratur crux, ſtat ſupra eam ſtella, & affertur[c] oleum ad benedicendum in duabus ampullis.[d] Hora vero, qua tetigerit lignum crucis has ampullas, mox ebullit oleum foras, & niſi[e] citius claudantur, totum ebullit foras. Revertente vero ſancta cruce in locum ſuum, & ſtella pariter revertitur, & poſt recluſam crucem ultra non apparet ſtella.

Arundo vero &[f] ſpongia, de quibus legitur in Evangelio, ibi ſunt, cum qua ſpongia aquam bibimus. Ibi eſt & calix onichinus,[g] quem benedixit in cena, & alie multe virtutes.

Ibi eſt etiam imago[h] beate Marie in ſuperiori loco & zona ipſius & ligamentum, quo utebatur in capite, & ibi ſunt vij cathedre marmoree[i] ſeniorum. Inde aſcendimus in *turrem David*, valde magnam,[j] in cenaculis ubi decantabat pſalterium.[k] Que turris quadrangulatum & ſculptum opus habet, non habens tectum. In quam eciam Chriſtiani pro devocione aſcendunt. Circa medium vero noctis ſpacium ſurgentes, audiunt voces murmurancium deorſum in *valle Ioſaphat* contra *Iordanem*, ad loca que reſpiciunt *Sodomam* & *Gomorram*. Deinde venimus in *baſilicam Syon*, ubi ſunt mirabilia[l] multa. Inter que vidimus lapidem angularem,[m] qui reprobatus eſt ab edificantibus, & factus eſt in caput anguli.[n] Domino autem ingrediente in ipſam baſilicam,[o] que fuit *domus ſancti Iacobi*, invenit lapidem deformem in medio iacentem, tenuit eum & poſuit in angulo.[p] Quem cum tenueris & levaveris[q] in manibus, pone aurem in ipſo angulo, & ſonabit in auribus tuis quaſi multorum hominum murmuracio.

In ipſa vero eccleſia eſt columpna, ubi Dominus flagellatus eſt. In qua columpna tale eſt ſignum,[r] ut dum eam[s] am-

a. veniente *d. in P., L.* — b. *P.* adorant. — c. *P.* offertur. — d. *V., I.* ampullas medias. — e. *P.* ubi. — f. *V.* nam ibi eſt canna. — g. *V.* onichilus. — h. *V., I.* ſpecies. — i. marmoree *d. in P., L.* — j. valde magn. *d. in V., I.* — k. *V., I.* ubi decantavit pſalterium magna voce valde in cenaculis ſingulis. — l. *P.* miracula. — m. *V., I.* inter que quod legitur de lapide angulari. — n. &... anguli *d. in V., I.* — o. *V., I.* eccleſia. — p. tenuit... angulo *d. in P., L.* — q. *V., I.* tenes... levas. — r. ubi... ſignum *d. in P., L.* — s. *P., L.* quam cum.

plexus[a] fuiſſet Ieſus, in ipſa pectus eius adheſit, & apparent in ea palmi & digiti. Si ex ea pro quocumque languore[b] tollatur menſura[c] & circa collum habuerit infirmus, ſanabitur.[d]

In ipſa columpna eſt cornu illud, de quo reges unguebantur, unde & David unctus eſt in regno. Et ibi eſt corona ſpinea,[e] qua Dominus Ieſus fuit coronatus. Ibi & eſt lancea, de qua in latere percuſſus eſt. Ibi ſunt & lapides multi, de quibus lapidatus eſt Stephanus. Ibi eſt & columpna, in qua crux poſita fuit beati Petri apoſtoli, ubi crucifixus eſt *Rome*. Ibi & calix, in quo poſt reſurrectionem Domini ſanctam miſſam[f] celebraverunt apoſtoli, & multa alia mirabilia, que non recolo.

Ibi eſt monaſterium puellarum, & ibi vidi teſtam[g] incluſam in loculo ornato[h] aureo gemmis, quam dicunt eſſe caput martyris Theodote, in qua multi aquam pro benedictione bibebant, & ego bibi.[i] Exinde venimus in *Syon*, deinde vero ad[j] *baſilicam Sancte Marie*, ubi eſt congregacio magna monachorum ac mulierum. Oravimus etiam in *pretorio*, ubi auditus eſt Dominus, &[k] modo eſt *baſilica Sancte Sophie*. Ante ruinas vero *templi Salomonis* ſub platea aqua decurrit a *fonte Siloa*,[l] ſecus *porticum Salomonis*. In ipſa eccleſia eſt ſedes, in qua ſedit Pilatus, quando audivit Dominum. Petra autem ibi eſt quadrangula, in qua reus levabatur,[m] ut ab omnibus videretur & audiretur; in ea videlicet levatus eſt Dominus Ieſus, quando auditus eſt a Pilato. Ibi quoque remanſit imago, habens pedem pulchrum,[n] modicum, ſubtilem, naturam communem, pulcram faciem, capillum ſubanelatum, manum formoſam & digitos longos. Et quantum imago deſignabat, cum in mundo eſſet,[o] picta eſt & poſita in ipſo pretorio. Nam de ipſa petra multe fiunt[p] virtutes, tollentes menſuram de ipſis veſtigiis, ligant per ſingulos languores & ſanantur. Ipſa vero petra ornata eſt auro & argento.

Inde venimus[q] ad arcum, ubi fuit antiquitus *porta civitatis*.

a. *P.* amplexatus. — b. *V.*, *I.* pro ſingulis langoribus. — c. menſura *d. in P.*, *L.* — d. *V.*, *I.* circum colla habent, ſanantur. — e. *V.*, *I.* de ſpinis. — f. *V.*, *I.* miſſas. — g. *P.*, *L.* caput. — h. ornato *d. in P.*, *L.*; *I.* ornata. — i. in qua... bibi *d. in P.*, *L.* — j. *V.*, *I.* de Syon vero uſque in. — k. *P.*, *L.* qui. — l. *P.*, *L.* ad fontem Syloam. — m. *P.* levabitur. — n. *V.* pede pulchrum; *I.* ibique illius remanſit pede pulcro. — o. *V.*, *I.* quantum ymago deſignat que illum viventem & pedibus ambulantem. — p. *P.*, *L.* ſunt. — q. *P.*, *L.* venit.

In ipso loco sunt aque putride, in quibus Ieremias propheta missus est. Ab arcu illo descendentibus nobis per gradus multos ad *fontem Siloe*,[a] vidimus basilicam volubilem,[b] de sub qua surgit *Siloa*,[c] que habet solia duo ex marmore manu hominis facta, & inter solia clausura cancellorum.[d] In quibus pro benedictione in uno lavantur viri & in altero femine.[e] In quibus aquis multa ostenduntur, immo & leprosi mundantur. Et ante illud atrium est piscina grandis, in qua lavantur populi assidue. Certis etenim horis fons ipse irrigat aquas multas, que descendunt per *vallem Iosaphat*, que & *Gethsemani* vocatur, & ingrediuntur in *Iordanem* fluvium, ubi deficit in *mare Salinarum* subtus *Sodomam* & *Gomorram*. Nam modo & ipse *fons Siloa*[f] infra civitatem inclusus est, quia Eudoxia[g] augusta, uxor Iustiniani imperatoris, addidit muros in civitate *Ierusalem*, & ipsa munivit *basilicam* & *sepulchrum sancti Stephani*, & ipsa suum habet sepulchrum iuxta sepulchrum sancti Stephani.[h] Intra sepulchrum[i] sunt gressus vj.[j] Beatus vero Stephanus foris portam uno iactu sagitte[k] requiescit. Una modo porta ex nomine ipsius martyris[l] vocatur, & est ad viam que respicit ad occidentem,[m] que descendit ad *Ioppen* & *Cesaream Palestine* vel *Diapolim* civitatem, que antiquitus dicebatur *Azotus*, in qua requiescit sanctus Georgius martyr. In ipsa via, non longe a civitate, stat columna marmorea, que priusquam Dominus Iesus illuc duceretur ad flagellandum,[n] fugiens levata est ad nubes & deposita in ipso loco. Et in tantum cognoscitur verum[o] esse, quia non habet basem[p] ubi debet esse fundata, set suspensa stat[q] & agitatur. In cuius summitate crux ferrea posita est, & sursum[r] per scalam ascenditur, & homines mittunt[s] ibi luminaria & incensum & demoniaci ibi liberantur.[t]

Itaque exeuntibus nobis[u] a *Siloa fonte*, venimus in agrum,

a. *V.* a fonte. — b. *V.*, *I.* est ibi. — c. de.... Siloa *d. in P.*, *L.* — d. *Loco* que habet... cancellorum *habent P.*, *L.*: ex marmore factam, duos cancellos habentem. — e. *V.*, *I.* mulieres. — f. *P.*, *L.* fons vero Siola modo. — g. Eudoxia *d. in P.*, *L.* — h. & ipsa... Stephani *d. in P.*, *L.* — i. *V.*, *I.* & infra sepulchra. — j. *V.*, *I.* xxvj. — k. *V.*, *I.* sagitte iactum (*I.* iactu). — l. *P.*, *L.* & illa porta ex nom. illius. — m. *P.*, *L.* orientem. — n. *P.*, *L.* in qua Dominus prius ducebatur ad flagel. que. — o. *V.* non. — p. *V.* basitem; *I.* basim. — q. *V.*, *I.* sic stat super terram. — r. sursum *d. in P.*, *L.* — s. *V.*, *I.* & fiunt. — t. *P.*, *L.* mundantur. — u. *V.*, *I.* exeuntes.

qui comparatus eſt de precio ſanguinis Chriſti,[a] qui vocatur *Acheldemach*, hoc eſt ager ſanguinis,[b] in quo omnes peregrini ſepeliuntur. Et infra ſepulchra[c] ſunt cellule ſervorum Dei, ubi fiunt multe virtutes, & per loca infra ipſa ſepulchra ſunt vinee & pomaria.[d]

Revertentibus nobis[e] in civitatem, venimus ad *piſcinam natatoriam*,[f] que v porticus habet, & in uno eorum eſt[g] *baſilica Sancte Marie*, ubi multe fiunt[h] virtutes. Ipſa vero piſcina modo redacta eſt[i] in ſtercore, & ibi lavantur omnia neceſſaria.[j] Vidimus ibi & in uno angulo tenebroſo catenam ferream,[k] qua ſe in laqueum[l] infelix Iudas ſuſpendit.[m]

Item exeuntibus nobis a porta maiore,[n] venimus ad locum ubi requieſcit ſanctus Yſicius,[o] ubi[p] erogantur pauperibus panes, quos deputavit ſancta Helena. Et in via, que ducit *Bethleem*, miliario iij ab *Ieruſalem*, iacet Rachel,[q] uxor Iacob, mater ſcilicet Ioſeph[r] & Beniamin,[s] in finibus *Rama*. In ipſo loco in media via vidi aquam ſurgere, quaſi ſextarios vij dicunt.[t] Unde complent omnes ſacietatem bibendi, & nec minuitur nec augetur, & eſt ſuavis ad potandum. Dicunt vero,[u] quod fugiens beata Maria in Egyptum, ſederit ibi cum puero,[v] & ſiciens oravit & continuo ipſa aqua emanavit. Et in ipſo loco modo eccleſia conſtructa eſt.[x]

Inde uſque *Bethleem* miliaria tria.[y] *Bethleem* locus ſplendidiſſimus & ſervi Dei ibi multi. Ibi eſt *ſpelunca*, in qua natus fuit Dominus Ieſus, & preſepe[z] ex auro & argento ornatum, & iugiter ibi ſunt luminaria.[aa] Os vero ſpelunce anguſtum. Hieronimus preſbiter, in loquendo peritus, interpretacione clarus, inter cunctos zelator conſpicuus, in ipſo ore ſpelunce petram ſculpſit,[bb] & ob devocionem Salvatoris ibidem

a. *V.*, *I.* Domini. — b. qui... ſanguinis *d. in P.*, *L.* — c. *V.*, *I.* & intra ipſa ſepulchra. — d. *P.*, *L.* poma. — e. *P.*, *L.* revertentes. — f. natatoriam *d. in P.*, *L.* — g. *P.*, *L.* & una piſcina, in qua fuit. — h. *P.*, *L.* fiebant. — i. *V.*, *I.* iactata eſt. — j. *V.*, *I.* que neceſſaria ſunt. — k. ferream *d. in P.*, *L.* — l. *L.* illaqueatum. — m. *V.*, *I.* cum qua ſe laqueavit inf. Iud. — n. *V.* exeuntibus ad portam natatoriam; *I.* maiorem. — o. *P.*, *L.* Sicius. — p. *V.* ibi etiam; *I.* ubi etiam. — q. *P.*, *L.* Rachel iuxta Iacob. — r. requieſcit *add. V.*, *I.* — s. *Hic multa in L. deſunt.* — t. dicunt *d. in V.*, *I.* — u. *V.*, *I.* & dicunt. — v. *P.* parvo. — x. *P.* ubi modo eccleſia conſtituta. — y. inde... tria *d. in P.* — z. *P.* preſepium. — aa. *P.* & ibi fiunt luminaria. — bb. *V.* ſculpivit.

ſibi monumentum fecit. Miliario ſemis de [a] *Bethleem* in ſuburbio [b] iacent David & Salomon filius eius, & appellatur locus ille *baſilica Sancti David.* Set & infantes, quos occidit Herodes, in ipſo loco habent ſepulchra, & omnes in una requieſcunt domo, & aperiuntur eorum monumenta, [c] & videntur eorum ſancta oſſa. Ante *Bethleem* eſt monaſterium, muro cinctum, [d] in quo eſt multitudo monachorum. De *Bethleem* uſque ad *ilicem* [e] *Mambre* ſunt milia xxiiij. In quo loco requieſcunt Abraham, Yſaac, Iacob & Sare ſimul & Ioſeph oſſa. Eſt ibi baſilica edificata in quadrum [f] & atrium in medio diſcoopertum, & per medium cancellum ex uno latere intrant Chriſtiani, ex altero vero Iudei, incenſa deferentes [g] multa. Nam depoſicio Iacob & David in tercia [h] illa die primo poſt natalem Domini devotiſſime ab omnibus celebratur, ita ut ex omni terra Iudeorum conveniat multitudo, incenſa deferentes vel luminaria, & dant munera & ſerviunt [i] ibidem.

Item revertentes per [j] *Ieruſalem*, deſcendimus per viam, que vadit *Gazam* & *Aſcalonem* [k] milia xx. [l] De *Ieruſalem* venimus in *montem Gelboe*, ubi occidit David Goliam gigantem, [m] & ibi mortuus eſt Saul & filius eius Ionathas. Iacet ibi Golias in media via, [n] ligneum ad caput habens acervum [o] & ſuper eum congeriem petrarum, ita ut ad xx miliaria [p] non poſſis invenire lapidem, quem movere poſſis, quia conſuetudo [q] talis eſt. Quocienſcumque quis ibi tranſit, ternos ſecum defert lapides, & proicit illos ibi. Set & nos ſimiliter fecimus. In ipſis vero montibus [r] nec ros nec pluvia deſcendit, poſtquam eos David maledixit. Et nocturnis horis ſecreto ibi videntur immundi ſpiritus volvi, tanquam [s] vellera lane vel unde maris.

Deinde vertentes nos [t] ad latus, [u] venimus in civitatem, que dicitur *Heliuteropolis*, [v] in loco ubi ille Sanſon fortiſſimus cum maxilla aſini mille occidit viros, ex qua maxilla illo [x] orante

a. *V.* ſecus. — b. in ſuburbio *d. in P.* — c. *P.* ſepulcra. — d. muro cinctum *d. in P.* — e. *P.* rodiam. — f. *V.*, *I.* in quadriporticus. — g. *V.*, *I.* facientes — h. *V.*, *I.* terra. — i. *V.*, *I.* & dantes mun. ac ſervientes. — j. *P.* ab. — k. *V.* Abſcalon; *I.* Aſcalon. — l. *P.* miliario xx^mo^. — m. gigantem *d. in P.* — n. *P.* medio vie. — o. *V.* ligneus ad caput acervus; habens *d. in I.* — p. *P.* a xx milibus. — q. *V.*, *I.* uſus. — r. *V.*, *I.* nam in ipſos montes. — s. tanquam *d. in V.* — t. *V.*, *I.* deviantes. — u. *Hic denuo incipit L.* — v. *P.* Eliotropolis; *L.* Heliotropolys. — x. *V.*, *I.* ipſo.

aqua profluxit. Qui fons loca illa[a] usque in hodiernum diem irrigat. Nam[b] in loco ubi surgit fuimus.

Deinde venimus in loco, ubi requiescit Zacharias, qui occisus est inter Templum & altare,[c] & est ibi[d] ecclesia ornata, & sunt ibi[e] servi Dei multi. Inde venimus ad locum, ubi Isaias propheta de serra lignea secatus est, & ibidem[f] iacet sub *quercu Rogel* iuxta aque[g] decursum, & ipsa serra in testimonium[h] posita est ad sanctum Zachariam.

Exinde venimus in locum, ubi Abacuc propheta prandium ferebat messoribus, quando eum angelus Domini, per verticem tenens, super locum[i] in quo Daniel inter leones orabat, deposuit.[j] Et ibi surgit fons, in quo Philippus baptizavit eunuchum. In ipsis locis sunt putei, quos foderunt Abraham & Ysaac,[k] quos appellaverunt *Calumpniam*. Inde ingressi sumus *Ascalon*.[l] Ibi est *puteus Pacis*, in modum[m] theatri factus, in quo usque ad aquam per gradus descenditur,[n] ubi requiescunt tres fratres martyres, propria quidem nomina habentes,[o] sed vulgariter Egypcij vocantur.

Miliario a civitate *Sarafia* est civitas *Mazon Ascalonites*.[p] Inde venimus in civitatem *Mazomatem*,[q] in qua requiescit sanctus Victor martyr. De *Mazoma* usque *Gazam* est miliarium.[r] *Gaza* autem est civitas splendidissima & deliciosa, & homines in ea honestissimi, omni liberalitate decori,[s] amatores peregrinorum. Inde miliario secundo[t] requiescit sanctus pater Hilarion.

Et inde venimus in civitatem *Eluaba*,[u] in capite heremi, que ducit[v] ad *Syna montem*, in qua audivimus ex relacione[x] episcopi ipsius civitatis unum miraculum, quod sileri non potest.[y] Puella quedam nobilissima, nomine Maria, cum nupta fuisset, ipsa nocte prima[z] sponsus eius mortuus est. Ipsa quoque hanc

a. *V.*, *I.* ipsa. — b. *P.*, *L.* & in loco. — c. *V.*, *I.* inter Templum & altare, ubi occisus est Zacharias & ubi requiescit. — d. una *add.* *V.*, *I.* — e. *V.*, *I.* in ea. — f. *P.*, *L.* ubi iacet. — g. *V.*, *I.* aquarum. —h. *V.*, *I.* pro testimonio.— i. *P.*, *L.* duxit ad locum. — j. deposuit *d. in P.*, *L.* — k. *V.*, *I.* Abraham scilicet & Iacob. — l. inde... Ascalon *d. in P.*; *V.* Abscalon. — m. *P.*, *L.* in loco. — n. in quo... descenditur *d. in P.*, *L.* — o. *V.*, *I.* habent. — p. miliario... Ascalonites *d. in P.*, *L.* — q. *V.* Mazomazes.— r. *P.*, *L.* mil. invenies.— — s. *P.*, *L.* facie libera decori.— t. *P.* uno. — u. *I.* Heluaha; *P.* Eoal; *L.* Euaal. — v. *V.*, *I.* vadit. — x. *V.*, *I.* revelatione. — y. *V.*, *I.* silere non oportet. — z. *V.*, *I.* nocte nuptus sui.

rem pacienter portavit, & infra ipſam ſeptimanam omnia ſua pauperibus diſtribuit, celebratoque die ſeptimo, nocte ipſa[a] veſte ſponſi ſublata, inventa non eſt. De qua dictum eſt nobis, quod eſſet in heremo trans *Iordanem* inter calameta vel palmeta[b] ante nos in finibus *Segor*, circa *mare Salinarum*. In quibus locis invenimus monaſteria ultra xv vel xviij puellarum, quas Chriſtiani paſcebant.[c] Que habentes unum aſellum, qui eis cibaria deportabat,[d] nutriebant & leonem terribilem ad videndum. Cumque appropinquaſſemus cellule,[e] omnia animalia, que erant nobiſcum, minxerunt a rugitu illius[f] & in terra corruerunt. Et dixerunt[g] nobis, quod ipſum aſellum leo ipſe gubernaret[h] in paſcuis. Quem & offerebant nobis pro c ſolidis, ſet pater Antonius accipere[i] noluit. Sed miſit in Hieruſalem cito, & fecit[j] eis ternas tunicas deferri, & oleum ad luminaria & legumina multa. Et ipſe nobis dixerunt de virtutibus puelle,[k] cuius ſuperius mencionem fecimus, que ambulaverat in heremo ſola, portans legumine ſportellas plenas vel tunicas, quas ei cupiebant offerre,[l] ſet nullus eam invenire potuit. Attamen de hiis, que ſecum detulerat,[m] nichil deportavit, revertens[n] de heremo. Cuius afflictionem vel ploratum nulla racione conſolari potuimus, ſet tantum ſepius[o] flens dicebat: *Ve mihi miſere, cuius cauſa*[p] *me Chriſtianam dico.*

Proficiſcentes de civitate *Eulatia*,[q] intravimus heremum miliario xx. In quo eſt[r] caſtrum, ubi eſt *xenodochium ſancti Georgij*, in quo habent tranſeuntes vel heremite refugium ſive ſtipendia. Inde intrantes in interiorem heremum, venimus ad locum, de quo dicitur in Pſalmo:[s] *Poſuit*[t] *terram fructiferam in ſalſugine, hoc eſt in amaritudine*[u] *a malitia habitantium in ea* (Pſ. cvi, 34). Et ibi vidimus homines raſos fugientes cum camelis. Et in *Hieroſolima* vidimus homines ex *Ethiopia* habentes fiſſas nares & aures, calliculos calciatos,[v] & in digitis & in pedibus[x] anulos

a. nocte ipſa *d. in P., L.* — b. *V.* calamora vel palmora. — c. *V., I.* que Chriſtiani (*I.* Chriſtianos) populabant. — d. *V.* aſellum cibario deportabant. — e. cellule *d. in P., L.* — f. *P., L.* territa ſunt a rugitu illius. — g. *V., I.* dicebant. — h. ac provideret *add. I.* — i. *V., I.* ſuſcipere. — j. *V., I.* & adduxit eis. — k. *V., I.* Marie. — l. *V.* aufferre. — m. *V.* duxerat; *I.* duxerant. — n. *V., I.* reportant revertentes. — o. ſepius *d. in P., L.* — p. cauſa *d. in P.* — q. *V.* Heulatia. — r. *P.* & eſt ibi. — s. *P.* Pſalmiſta. — t. poſuit *d. in V., I.* — u. hoc... amarit. *d. in P.* — v. calliculos calciatos *d. in P., L.* — x. *V., I.* per digitos in pedes.

miſſos. Et interrogavimus ut quid hoc haberent,[a] qui dixerunt : *Traianus*[b] *imperator ſignum hoc nobis reliquit.*

Ambulantes per heremum diebus vj, camelis nobis aquam portantibus, ſextarium unum mane & ſextarium unum veſpere cotidie dabatur per unumquemque[c] hominem. Amareſcente aqua in utres[d] in modum fellis, mittebamus in eam arenam & indulcabatur. Familia autem Sarracenorum vel uxores eorum, venientes de heremo cum lamentacione & in via ſedentes, ſarcinis depoſitis,[e] petebant panem a tranſeuntibus. Et veniebant viri ipſarum[f] de interiori parte heremi, adducebantque utres cum aqua frigida, & accipiebant ſibi panes. Deferebant[g] etiam reſtes *(ſic)* cum radicibus,[h] quarum[i] odor ſuaviſſimus ſuper omnia aromata; & dies feſtos ſuos celebrabant. Populus autem, qui per ipſam maiorem heremum ingrediebatur ad explorandum, numero xij^m dc. Qui perambulantes heremum, octava[j] die venimus ad montem Dei *Oreb.*[k] Et exinde moventes, ut aſcenderemus *montem Syna*, ecce multitudo monachorum & heremitarum[l] cum crucibus pſallentes obviaverunt nobis, & proſtrati[m] in terram adoraverunt nos.[n] Simili modo & nos facientes lacrimavimus.[o] Tunc introduxerunt nos in vallem inter *Oreb*[p] & *Sina.* Ad cuius pedes[q] montis eſt fons ille, ubi Moyſes adaquabat oves, quando vidit ardentem rubum, qui fons incluſus eſt infra[r] monaſterium. In quo monaſterio[s] tres ſunt abbates, ſcientes linguas Latinam,[t] Grecam, Syram, Egyptiacam & Beſſam.[u] Inde venimus ad ſpeluncam, ubi abſconditus fuit Helias propheta, quando fugit Iezabel mulierem perfidam. Ante ipſam ſpeluncam ſurgit fons, qui irrigat ipſum montem.

Inde aſcendimus in ſummum montis cacumen, in quo eſt oratorium modicum, habens in longitudine pedes vij,[v] ſimiliter & in latitudine. In quo nullus manere preſumit, ſet orto iam die, aſcendunt monachi de ſupradicto monaſterio, &

a. *V.*, *I.* quare ſic. — b. *V.*, *I.* quia Traianus. — c. unumquemque *d. in V.*, *I.* — d. *P.*, *L.* utre. — e. *V.*, *I.* ſarcina depoſita. — f. *P.*, *L.* ſimiliter viri. — g. *V.*, *I.* & adducebant. — h. *P.* indicibus. — i. *P.*, *L.* & erat. — j. *P.*, *L.* vij^o. — k. *V.* Choreb; *P.* Ozeb. — l. *V.* monach. heremit. — m. *P.* poſtea. — n. &... nos *d. in V.* — o. *P.* lacrimati ſumus. — p. *V.* Choreb; *I.* Coreb. — q. *P.* indices. — r. *V.* intra. — s. *P.*, *L.* modo. — t. *V.*, *I.* hoc eſt Lat. — u. *P.* Reſtam; *L.* Reſcam. — v. *V.* vj.

celebrant ibi divinum officium.[a] In quo loco multi[b] pro devocione tondent capillos ſuos & barbam,[c] & ego ibi totondi barbam meam. *Mons* vero *Syna* petroſus eſt, raro habet terram, & in circuitu eius cellule multe ſervorum Dei, ſimiliter & in *Oreb.*[d] In parte vero ipſius montis habent Sarraceni idolum ſuum poſitum marmoreum, candidum ſicut nix.[e] Ibi etiam permanet ſacerdos ipſorum, indutus dalmaticam & pallium lineum. Et quando venit tempus feſtivitatis illorum, precurrente luna, antequam aggrediatur ad diem feſtum[f] ipſorum, incipit marmor illud mutare colorem. Et quando ceperint adorare[g] idolum, fit marmor illud nigrum ſicut pix. Completoque tempore feſtivitatis, revertitur iterum in priſtinum colorem, unde valde admirati ſumus.[h] Inter *Sina* & *Oreb*[i] eſt vallis, in qua certis[j] temporibus deſcendit ros de celo, quod *manna* appellant, & coagulatur, & fit tanquam gramen maſtici,[k] & habent inde plenos dolios,[l] & dant aliis pro benedictione, & nobis dederunt ſextarios quinque, ex quo[m] illi bibunt nobiſque dederunt bibere. Et in ipſis montibus leopardus & capree & burdones ſimul paſcunt, & nullus eorum a leone leditur propter heremi vaſtitatem. Et quia iam ſe complebant dies feſti[n] Hiſmaelitarum, preco exiit ut nullus ſubſiſteret per heremum, per quam ingreſſi ſumus,[o] alij per *Egyptum*, alij per *Arabiam* reverterentur[p] in ſanctam civitatem.

De *monte Sina* uſque in Arabiam civitatem, que vocatur *Abela*,[q] manſiones octo.[r] In *Abela* autem deſcendentibus navibus de *India* cum diverſis aromatibus, viſum eſt nobis per *Egyptum* reverti.

Venimus itaque *Ira*[s] civitatem, in qua pugnavit Moyſes cum Amalech, ubi eſt oratorium, cuius altare poſitum eſt ſuper lapides illos, quos ſubpoſuerunt Moyſi oranti.[t] In ipſo loco eſt civitas munita de lateribus, & locus ille ſterilis eſt

a. & celebrant ipſi (*I.* ibi) officium *V.*, *I.* — b. multi *d. in P.*, *L.* — c. *V.*, *I.* barbas. — d. *V.* Choreb; *I.* Corheb. — e. *P.* quod cand. eſt ſ. n.; *V.* candidum tanquam nix. — f. *V.* egrediatur a die feſto. — g. *P.* dum adorant. — h. *V.*, *L.* admiratus ſum. — i. *V.*, *I.* Coreb. — j. *P.*, *L.* cunctis. — k. *V.* gramaſticis; *I.* grans miſticis. — l. *P.* coleos. — m. etiam & prodito (*I.* proditi) *add. V.*, *I.* — n. *P.*, *L.* complebatur dies feſtus. *Hic deſinit L.* — o. *P.* per quem illi perrexerunt. — p. *P.* reverſi ſunt; *I.* revertuntur. — q. *V.* Ahela. — r. *P.* vij. — s. Ira *d. in V.*, *I.* — t. *P.* poſuerunt ſubtus Moyſen, illo orante.

valde propter aquas. Ibi occurrerunt nobis mulieres [a] cum infantibus, palmas in manibus tenentes [b] & ampullas cum rafanino [c] oleo, & proftrate pedibus noftris plantas noftras ungebant & capita, [d] cantabantque [e] lingua Egyptiaca, pfallentes antiphonam : *Benedicti vos a Domino, benedictufque adventus vefter, ofanna in excelfis.* Ipfa eft terra *Madian*, [f] & ipfi habitantes in ea civitate [g] ex familia Iethro, foceri Moyfi, defcendiffe dicuntur. [h] Octingente domus militancium, [i] cum uxoribus annonam & veftes accipientes ex *Egypto*.

De quibus locis venimus [j] *Magdalum* [k] & inde in *Socoth*, ubi funt lxvij palme [l] & xij fontes, & applicuimus ibi dies duos, [m] fatigati poft tantum laborem atque heremi vaftitatem. [n] In quo loco eft [o] caftellum modicum, quod vocatur *Surandala*. [p] Et infra ipfum caftellum eft ecclefia cum xenodochio [q] propter tranfeuntes. Inde venimus ad locum, ubi filij Ifrael, tranfeuntes *mare Rubrum*, caftrametati funt, & ibi fimiliter caftellum [r] cum xenodochio. Et in loco, ubi exierunt de mari, eft *oratorium Helie*. Et tranfcendentes [s] venimus in locum, ubi intrarunt in mare, ubi eft *oratorium Moyfi*. Ibi eft civitas parva, que appellatur *Diffima*, [t] ad quam de *India* naves veniunt.

In loco vero ubi tranfierunt exit gulfus [u] de maiori pelago & extenditur intus in multis milibus, acceffum receffumque habet. [v] Recedente [x] mari, apparet omnis fubmerfio [y] Pharaonis, & omnia arma in marmore mutata videntur. Ibi accepimus nuces virides, que de *India* venerunt, quas de Paradifo credunt homines effe, & qui ex eis guftaverit faciatur. Intus autem in ipfo pelago modica eft infula, in qua eft petra viva, ubi pendent lapides molles ut carnes [z] in modum dactilorum,

a. *P.* venerunt m. in occurfum nobis. — b. *V.*, *I.* portantes. — c. *I.* rafano; *P.* rofaceo. — d. & capita *d. in P.* — e. cantabantque *d. in V.*, *I.*—f. *P.* Mediamitarum.— g. civitate *d. in P.* — h. *V.*, *I.* dicitur autem quia ex familia Iethro, focero Moyfi, defcendunt. — i. *V.*, *I.* lxxx condomas militantes in publico. — j. venimus *d. in P.* — k. *V.*, *I.* Magdalo. — l. *V.*, *I.* ad lxx duas palmas. — m. &... duos *d. in P.* — n. *P.* poft hoc fatigati pro tanto labore atque heremi veftitate. — o. *P.* venimus in. — p. *P.* Saraneluna. — q. *P.* & xenodochium. — r. *P.* ibique caftellum fecerunt. — s. *V.* tranfeuntes. — t. *P.* Difiua; *V.* Clyfma. — u. *P.* mare. — v. *P.* quia habet acceffa & receffa; *V.* acceffis receffifque habet. — x. *P.* procedente. — y. *P.* fubverfio.—z. *P.* in qua quibus temporibus fructus colligitur; *I.* carnei.

qui fundunt[a] unguentum, quod oleum petrinum appellant qui pro maxima benedictione tollitur.[b] Vas in quo portatur, ſi impletum fuerit & volueris reiterare, ad tollendum[c] iam, non eum capit. In quo loco, quanticumque egroti[d] pertingere poſſunt, ſanantur. Quod tollentes pro benedictione, non permittitur iterum introire per *Clyſma*,[e] antequam commiſceatur cum oleo. Nam ſi non adulteraretur, credo quia & ipſam virtutem ſemper faceret.[f] Nam liquor ipſius tenetur continuo per ij milia.[g] Et inde nobis exeuntibus, venimus[h] in civitatem, que dicitur *Cliſma*,[i] intus in baſilica[j] vidimus loculos ligneos ſanctorum patrum cxiiij heremitarum.[k] Et inde venimus per heremum ad ſpeluncam beati Pauli heremite, ad fontem[l] qui vocatur *Siracumba*, qui fons locum ipſum irrigat.[m] Exinde pergentes venimus ad *cataractas Nili*,[n] ubi aſcendit aqua ad ſignum manu hominis factum & habet gradus xij.[o] Ex utraque parte ipſarum[p] cataractarum ſunt due civitates, quas dicunt edificaſſe filias Loth, & una earum *Babylonia* dicitur.

Tunc venimus per *campos*[q] *Thaneos* & in *Mimphi*[r] civitate & *Antino*,[s] in qua reſidebat Pharao, quando filij Iſrael exierunt de *Egypto*.[t] In ipſis locis ſunt horrea xij[u] Ioſeph. In *Mimphi*[v] fuit templum, quod modo eſt eccleſia, cuius una porta ſe clauſit ante Dominum Ieſum, quando beata Maria cum ipſo fugit in *Egyptum*, & adhuc non poteſt aperiri. Ibi vidimus pallium lineum, in quo dicunt illum tempore illo ſe[x] terſiſſe, & idcirco ibi eius remanſiſſe veſtigia.[y] Que imago ſingulis temporibus adoratur, & nos adoravimus, ſet propter ſplendorem non potuimus in eum intendere, quia quantum in ipſam effigiem intendis,[z] immutatur in oculis tuis.

Deſcendentes per *Egyptum*, venimus in civitatem *Athelpi*[aa]

a. *P.* fundit. — b. *P.* colligitur. — c. colligendum. — d. maximeque energumini *add. V.* — e. *P.* Dei montem Syna. — f. *P.* dicunt vero, quia huius olei liquor magnam habet virtutem. — g. nam... milia *d. in P.*—h. & inde... venimus *d. in P.* — i. *P.* Oliſma. j. intus... baſilica *d. in V.*, *I.* — k. *V.*, *I.* ſanct. pat. herem. xiij.— ad fontem *d. in V.*, *I.* —m. qui fons... irrigat *d. in V.* — n. Nili *d. in P.* — o. *P.* ubi aſcendit in qua per gradus duodecim. — p. *P.* duarum. — q. *P.* campum.— r. *V.* Nimphi. — s. &... Antino *d. in P.* — t. *V.*, *I.* ex qua filij Iſrael exierunt. — u. *P.* cxij. — v. *V.* In Nemphi; *P.* immenſum. — x. ſe *d. in P.*; *I.* exterſiſſe.— y. *P.* imaginem; &... remanſiſſe *d. in I.* — z. *P.* intenderis. — aa. *V.* Athlepi; *I.* Adhlepi.

ad ſanctum Mennatum,[a] qui multas virtutes ibi operatur. Inde per ſtagnum navigantes, *Alexandriam* venimus. In ipſo ſtagno vidimus multitudinem corcodrillorum. *Alexandria* eſt civitas pulchra, populus levis, ſet amator peregrinorum, hereſes ibi multe ſunt. Ibi enim requieſcit ſanctus[b] Athanaſius, epiſcopus ipſius civitatis, qui contra Arium, preſbiterum ipſius civitatis hereticum,[c] pro fide Chriſti certando multa pericula mortis ſuſtinuit, temporibus Conſtantini imperatoris,[d] Helene filij.[e] Ibidem requieſcit ſanctus Fauſtus & ſanctus Epymacus[f] & ſanctus Antonius ſanctuſque Maurus, & alia multa ſanctorum corpora.

Iterum venimus[g] *Ieroſolimam*, ubi ego egrotus[h] per multum tempus iacui, uſquedum vidi per viſionem ſanctum Antonium & ſanctam Eufemiam, qui me pariter ſanaverunt. Egreſſi[i] de *Ieroſolima*, venimus[j] *Ioppen*, ubi requieſcit ſancta Thabitha, que dicitur Dorcas. Deinde venimus *Ceſaream Philippi*, que *turris Stratonis* dicitur,[k] que & *Ceſarea Paleſtine* vocatur, in qua requieſcunt ſanctus Pamphilus[l] & ſanctus Procopius & ſanctus Cornelius.[m] Ex cuius lecto benedictionem tulimus.

Inde per *Galileam* aſcendimus & venimus *Damaſcum*, ubi eſt monaſterium, ubi ſanctus Paulus converſus eſt, in vicum qui vocatur[n] *Rectus*, in quo multe virtutes fiunt. Deinde venimus *Heliopolim* & inde venimus *Emiza*, ubi eſt caput ſancti Iohannis Baptiſte in dolio vitreo, & nos ibi eum[o] intus vidimus & adoravimus. Et inde tranſeuntes per civitates, hoc eſt per *Ariſſam* & *Ariſtoſſam*[p] & *Epiphaniam*,[q] venimus in civitatem ſplendidiſſimam *Ampamiam*,[r] in qua eſt omnis nobilitas Syrorum.[s] Inde exeuntes venimus *Antiocham maiorem*,[t] in qua requieſcit ſanctus Babyllas[u] epiſcopus, & tres parvuli, & ſancta Iuſtina & ſanctus Iulianus, & fratres Machabei,[v] hoc eſt ſeptem ſepulcra, & ſuper uniuſcuiuſque ſepulcrum ſcripte ſunt paſſiones illorum.[x] Exinde deſcendimus *Meſopotamiam* in

a. *P.* Rennuatum. — b. enim... ſanctus *d. in V., I.* — c. ipſius... hereticum *d. in P.* — d. *P.* tempore Conſt. — e. Helene filij *d. in P.* — f. *I.* Ephymacus; *P.* Pimachius. — g. *V., I.* venientes. — h. *V.* eger; *I.* egrotatus. — i. *V., I.* egreſſus. — j. *V., I.* veni. — k. dicitur *d. in V., I.* — l. *V.* Pamplius. — m. *V.* Cornelius. — n. in... vocatur *d. in P.* — o. ibi eum *d. in P.* — p. *V.* Ariſtoſa; *P.* Ariſtoniam. — q. *V.* Epiphanici. — r. *V.* Campaniam. — s. *P.* Sororum. — t. *P.* magnam. — u. *I.* Bayllas. — v. iij monaci. — x. *loco* hoc eſt... illorum *habet P.*: ibi habent ſepulcra ſupra que ſcripte ſunt paſſiones eorum.

civitatem *Calcidam*,[a] inde venimus *Carran*, ubi natus] fuit Abraham. Et inde venimus in civitatem *Barbarissum*, ubi requiefcit fanctus Bachus, frater fancti Georgij martyris. Inde venimus in civitatem *Saram*,[b] per quam mediam civitatem defcendit fluvius *Eufrates*, qui ibidem per pontem tranfitur. In ipfa civitate paffi funt fanctus Bachus & fanctus Georgius, fet fanctus Georgius in civitate *Tyra* requiefcit.[c] Tanta videntes loca miraculis plena,[d] reverfi poftmodo per multas civitates & caftella & vicos & villas & plateas, fatigati ex tam longo itinere,[e] cepimus iter carpere,[f] & tranfeuntes mare, venimus *Italiam* propriam regionem, adiuvante Domino noftro Iefu Chrifto,[g] pro cuius amore ab hiis locis[h] egreffi pro videre ivimus tam fua mirabilia, que ipfe inter homines habitans fecit, quam[i] & beatorum apoftolorum, vel que ante tempus incarnationis fue ex virgine affumpta olim per patriarchas & prophetas fuos fecerat Iefus Chriftus Dominus nofter. Viventes ovantes[j] venimus *Placentiam*, propriam civitatem noftram, pofitam fuper fluvium qui dicitur *Padus*, infra iamdictam *Italiam*.

Explicit iftoria beati Antonini martiris & vifitacio fanctorum corporum atque locorum, que vifitavit.[k]

a. *V.* Chalcida. — b. *V.* Suran; *I.* Syron. — c. fet... requiefcit *d. in P.* — d. *V.*, *I.* tunc per tanta & talia vidimus loca in miraculis pofita. — e. *P.* ex caufa longa itinere. — f. *V.* iterum carpere; *P.* reverti. — g. cuius eft honor & gloria in fecula feculorum. Amen. *add. P.*, *in quo defunt reliqua.* — h. *V.* hac loca. — i. quam *d. in V.* — j. *I.* orantes. — k. *Explicit d. in V.*

LES

VOIAGES QUE SAINCT ANCTOINCES FIST

EN LA TERRE D'OUTREMER

[Paris, Bibl. Nat., fr. 1038, m. f. XIII, in-fol.]

* * *

f. 110 a. Cil qui ce livre[1] fist, conte cy le voiage faint Antoine, commant il ala pour l'amor Ihefu Crift par touz les leus ou il avoit alé & parolle anfint comme s'il meifmes avoit efté en cel voiage:

DE Plaifance, feit-il, *nous en alames en Coftantinoble.*

De Coftantinoble venimes en l'ille de Chippre, en une cité que l'en apeloit Coftance, mout belle & mout delitable & plainne de paumiers; fi i gifoit li cors faint Epiphane.

D'ilec venimes en une terre vers Sulye qui avoit à non Sathaire à la cité de Sur.

Après trouvames Acre Tholomays. Si y avoit une cité que l'en apeloit Chaiphas, une mout honefte cité & maintes abayes y avoit. A vj liues de Tholomays avoit une cité que l'en apeloit Chayphas a Sugammina fus le tertre de Carmel. A demie liue d'ilec eftoit li moftiers Helyfei le prophete, là où la fame li vint a l'encontre qui fiuz il refufcita. Illec avoit une petite pierre reonde qui fonnoit quant l'an la demenoit, fi que l'an l'oift bien de vj liues ou de vij.

De Tholomays venimes en la contrée de Galylée à une cité que l'en apeloit Neocefaire. Illec eftoit la chaiere à laglorieufe vierge

1 *La Vie des Peres.*

Marie ou elle se seoit quant li angeles Gabryel vint à lui. D'iluec f. 110 b.
venimes en Chanaam là où nostres Sires fu aus noces & illec avoit ij buires; si emplismes l'une d'eiue & en tressmes vin; quant nos veismes ce, si l'ofrimes a l'autel.

D'illuec venimes en une cité où saint Leonces gist qui puis fu destruite par le crolle de la terre au tens de l'empereeur Justinien. D'ilec nous en alames en Abibolim, une cité qui fu ausint destruite, & après à Triam, une cité qui ausi péri.

Après ce nos en venismes en une cité noble qui avoit non Barito où lors estoit toute la clergie. Celle cité si chei si comme li evesques nos conta. Puis de Berito nos en venimes en Sidoine dont il chei une grant partie & est près du mont Libam; mauvezes genz a en la ville; si i cort un flueves que l'en apelle Adempnius. De Sidoine nous en venimes en Sarepte une petite cyté où il avoit j celier où Helyes li prophetes manoit & li liz ou il jut i estoit & une auge de marbre là où la veuve fame mist sa farine lever. Illec fist l'en mout grant offrande por les vertuz qui i ssont. De Sarapte nos en venimes en la cité de Sur à vj liues d'ilec. La trouvames poissanz gens & menoient mauveses vies & estoient si luxurieus que l'en n'[e]n porroit dire.

De Sur nous en venimes en Nazareth où il a maintes merveilles. Illec est la signagogue où nostres Sires se seoit avec les autres enfanz quant ill i estoient. Quant li Cretien remuent j fust qui i f. 11 c.
est, si se soulieve & li Juif ne le puent mouvoir en nulle maniere de là où il est. En celle ville ont si grant grace les Juives que elles sont plus beilles que autres. Si dient que Nostre Dame leur otraia ce. Moult aimant les Cretiens, ce que les autres ne font mie, & sont plainnes de grant charité. Cil pais resemble paradis, de blez & d'autre fruiz resemble Egypte. Petite terre i a, mes moult est habundanz de vin & d'uille & de miel; moult i a grant planté de mil & moult est granz & gros. De Nazareth nous en venimes u mont de Tabour, qui dure bien à la raonde vj liues & iij de montée, a une liue si comme l'en monste en haust. Si a une plainne terre où il a iij yglise là où saint Peres dist à nostre Seigneur : Sire fesons ci iij habitacles. Entor ce mont, i a maintes citez dont l'en parolle el livre des Rois. De Thabor nos en venimes à la mer de Thiberie en une cité que l'en apelle Samarie, où il a j puis ou nostre Sires demanda à boivre à la Samaritane. Illec a une eglyse en l'enneur de saint Jahan & cil puis si est droit devant l'autel & si i est une seille, où nostres Sires but, si comme l'en dist; si i vont maint malades & gerissent illuec.

D'iluec nous en venimes en la cité de Thabarie & après si alames en Charpharnaom en la meson saint Pere, qui est ore une eglise. D'ilec nous en venimes par chatiaus & par villes & par citez, tant que nous venimes à ij fontainnes. Si a non l'une Iour f. 110 d.
& l'autre Dan, & quant elles viennent ensemble, si les apelle l'an le flun Iourdain. Icil flueves chiet en la mer & passe outre juques à la rive, si comme cist livres dist. Et d'ilec alames juques là où li fluns Jordains ist hors de la mer & le passames & venimes & a une cité que l'en apelle Gascla, ore si l'apelle l'an Gabaon; à une partie de celle cité à iij liues si a eues chaudes, que l'en apelle les Termes Elye, là où li mesel guerissent. Devant ces termes a j grant sollier, si i mest l'en touz les malades & sont illec toute la nuit. Endementres qu'il soumeillant, cil qui est mondez si voit une avision, & quant il a racontée, si ne leve l'an le terme de vj jourz. Lors nos en alames par Galilée selonc le flum Iourdan & passames moult de citez que l'en treuve en escript. Si venimes en une cité que l'en apelle Critopolis & si estoit arceveschiez grant & planteureuse.

D'iluec nos en venimes en Sebaste, là où Elyes li prophetes gist. Après si nous en alames là où Dieux saoula xv mille homes de v pains d'orge. Illec a une grant champaingne longue & estandue; si i croissent olivier & paumier. D'illuec nos en venimes là où Iesu Crist fu baptiziez. Illec passerent li fiuz Israel le flun Iordain & d'illec fu raviz Helyes li prophetes u ciel. Illec a j petit mont que l'en apelle Hermon. Du pié de ce mont monte une nuée à l'heure de prime du flun, quant li souleuz lieve & vient en Ihe- f. 111 a.
rusalem seur l'eglyse madame Sainte Marie, qui fu enciennement li leus où l'en pledoit, & où li Iuif amenerent nostre Seingneur devant Pilate. Par ices leus descent une rousée ansint comme pluie; si la recuillent li mire & en font leur confections, & en guerissent maint malade. C'est la rousée dont David dist u Sautier : Ansint comme la rousée d'Ermon descent u mont de Syon. Pres de cel lieu à ij liues est une fontainne où saint Iehan baptisoit. En ce maismes leu avoit une valée, où Helyes li prophetes fu trouvez, quant l'en li aportoit pain & char.

Près d'illuec a une cité que l'en apelle Sallemende, là où une partie des Iuis remest quant il venoient d'Egypte, ains qu'il passasent le flun Iourdain. En cel lieu a termes que l'en apelle les Termes Moysi, si guerissent illec li mesel & a ilec une fontainne de douce yaue dont l'en boit, si en guerist l'en de maintes langueurs

& n'est guieres loing celle fontainne de la Morte Mer, que l'en apelle le flueve au deable.

Là où li fluns Iordains chiet desus Sodome & Gomore, u rivage de ce flueve trueve l'en betun & soufre & le porte l'en vendre aval le pais. Nulle riens ne puet vivre en celle mer, ne fuz ne bons ne paille n'i puet trouver ne noer, que tout ne voit au fonz quant que l'en i meste.

Dès le flun Iourdain là où Moyses morut à viij liues en cel meismes pais est la tombe Absalon le fiuz David. Delez le flun
f. 111 b. *Iordain, là où nostre Sires fu baptisez, a j tonbel, tout environné de chanciaus; si s'asemblent illec touz ceus du pais la veille de l'Aparicion & quant ce vient l'andemain, si descent li prestres au flun Iordain & li dyacres & li soudiacres & à celle heure qui commencent à beneir l'eiue, si s'areste li fluns par desus juques à tant que li baptesmes est feit; si descendent tuit en ce flueve pour la beneicon & quant il ont ce feit, si repere l'eiue à son premier point. De là où li fluns Iordains sourt de la mer de Tiberie, si a c & trente liues juques à la Morte Mer où il chiet. Seur la rive du flun Iourdain a une croute; si i a vij celles; en chascune celle une pucelle que l'en i mest dès s'anfance & se l'une muert par aventure, l'en l'enfuet dedenz sa celle & feit l'en mestre une autre en son lieu, si que li nombres des vij i est. Ades là alames à oroisson, onques n'en veismes nulles; si dist l'en que li sueres nostre Seingneur est illec. Entre ij les rives du flun Iourdain desouz les montaingnes trueve l'en serpanz, dont l'en feit le triacle.*

D'ilec en Iérichoc à vj liues mout i a belle cité & delitable, mes les murs en sont cheoiz. La meson Raab la legiere fame i est; si i est orendroit une meson Dieu & le leu dont elle mist hors l'espie Israel si est une yglise de madame sainte Marie. Les pierres que
f. 111 c. *li fil Israel leverent du flun Iourdain ne sont guieres loing de Iericoch en une eglise devant l'autel de cel aiglise. A j champ que nostre Sires sema. Or si queut l'en fruit, encor ne soit onques semez, ains a en soi maismes semence; l'en le quieut u mois de fevrier, si s'en commenient li Crestien à la pasque; ne ne remaint pas pour ce que l'en ne la cuelle en moisons. Illec sourt la fontainne que Helyseus li prophetes adouci. Illec vint j vin que l'en donne à boivre à ceus qui ont la fievre pour avoir sancté. Illec a une treille dont l'en puet porter les resins vendre u mont d'Olivete le jor de l'Ascension & si a l'en là du mout à la pentecost tost nouvel.*

Quant nous yssimes de Ihericoch la voie qui va vers Iherusalem ne guieres loing de Ihericoch, si est li abres où Zacheus monta por veoir

nostre Seigneur. A ce que nous en alions, si passames par le pais de Sodome & de Gomorre, où il descent une oscure nue o une puer de souffre. Ce que l'en dist de la fame Lost (sic) *que les bettes la leichant & ainsint va al neant, c'est mencionge, ainz rement ades en son point & en son estast.*

D'ilec nos en venimes au chastel de Mont Oliveite & après nos en alames en Bethanie au monument Saint Ladre, là u nostre Sires monta u ciel au jour de l'Acenxion; si a une celle où sainte Pelage fu recluse. Or si gist son cors en cel maismes mont. Si i gisent Zebedeus & Cleophas & maint autre cor saint. Quant nos f. 111 b. *descendions de Mont Olivete si venimes en la ville de Iessemani, où nostre Sires fu trahiz. Près d'ilec a une valée, où il a j sepulchre dont l'en dist que madame sainte Marie fu ellevée es ciex. Icelle valée est entre le mont de Syon & le mont d'Oliveite. A destre d'une porte de Ierusalem si a j olivier & j figuier & j feuz où Iudas se pendi par sa follie.*

Lors nous en alames en la cité de Iherusalem au sepulchre nostre Seingneur; la pierre dont li sepulchres fu clos est moult bellement atornée d'or & de pierres precieuses & si fist en celle meismes pierre j autel, là où nostre Sires fu crucefiez; elle est toute raonde ansint comme une mole & li monumenz est couverz d'argent ansint comme une meson & devant j autel ou leu où nostre Sires fu crucefiez & si apert sanc en la pierre. Si est li autiex Abraham li patriarches là où il vout sacrefier son fiuz Ysaach, quant nostre Seingneur l'essoia. Illec sacrefia cil Melchisedech pain & vin à nostre Seigneur, quant Abraham reperoit de l'ocision Amalech. Deles cel austel a une croute; quant l'en i mest l'orelle, si ot l'en ansint comme j bruit d'eiues & se l'en i gitoit par aventure une poume ou aucune chose qui nouer pouist, si alast l'en au lavouer de Syloe, illec si la trouveroit l'en.

Entre Syloe & Golgotha a bien une liue de terre. En Ierusalem n'a point d'eiue vive fors que la fontainne de Syloe. Dès le mont f. 112 a. *de Calvoire juques où la croiz fu trouvée, si a xij pas. Une eglise y a qui maint au monument & dedenz celle yglise est li fuz de la vraie croiz; quant l'an la remue & l'en la porte u porche de l'eglyse pour ourer, illuec s'apert une estoille u ciel & estat toute coie tant comme l'en mest à aourer la croiz & quant l'an l'a aourée, si aporte l'en huille en ij empolles pour beneir, & si tost comme la croiz atouchoit à ces ij ampolles pour beneir, si les habandonne li huilles des empolles. Quant l'en a tout ce feit & l'an reporte la croiz en son leu, si s'en reva l'estoille ne ja puis n'aperra, ju-*

ques à tant que la croiz est mise hors. Illec est l'esponge que li Iuif tendirent à nostre Seingneur en la croiz & li galices qu'il benei a la ceinne & maintes autres vertuz; la ceinture nostre dame sainte Marie si i est ansint & la guimple dont elle se lioit. D'ilec en venimes en la tor David & entrasmes u sollier, où il lisoit son sautier. Li Crestien i monterent par devotion & quant ce vient vers la mie nuit, si ost l'en aval desouz voiz & murmurenz.

Après ce nous en venimes en l'yglise de Syon qui estoit enciennement mayson saint Iaques; si i trovames une moult laide pierre; qui celle pierre prant & la lieve en ses mains & la poie à s'orelle, au corneit de la pierre orra ansint comme le son de maintes genz. En celle maismes yglise si a une colombe moult grant; quant nostre
f. 112 b. *Sires l'embraca, si aerdi ses piez à la colombe, si que encore i pert la trace des paumes & des doiz. En celle coulombe si est la coronne d'espines dont nostre Sires fu coronnez & la lance dont il fu feruz u costé & la pierre dont saint Estienne fu lapidez. Illec est li galices, où li apostre celebr.erent la messe après la resurrection Ihesu Crist. D'illuec nous en venimes au mont Syon à une eglise de Nostre Dame où il à moinnes & nonnains. Devant le temple Salemon cort une eue Siloem. Delez le porche Salemon a une eglise; si a j siege où Pilates seoit quant nostre Sires fu amenez devant lui & si i a une pierre à quatre carrés; si metoit l'en seur celui qui estoit forfeiz porce que l'en vouloit que tuit le veissent & oissent. Nostre Sires i fu mis; si remest la forme de son pié en la pierre; si i avoit une doiz lons. De celle pierre feit l'en mout de vertuz & maintes langueurs en sont sanées par la vertu de la pierre.*

D'ilec nous en venimes en j lieu, où il avoit eues puanz, là où Ieremies fu mis. La fontaine de Syloem est enclose dedanz la cité, que la fame Iustinien l'empereeur crut tant les murs de Ierusalem, qu'elle la mist dedanz; icelle maismes dame garni moult bien le sepulchre saint Estienne qui gist hors de la porte tant comme l'en puet traire d'une saieste, u chemin de Palestine où il a une cité que l'en apelle Ioppen & si i gist saint Iorge le martis. En
f. 112 c. *celle maismes voie ne guieres loing de là a une coulombe de marbre, où l'en vouloit lier nostre Seingneur & batre à la coulombe & por ce mostre l'en que ce est voirs qu'elle pent encore en l'air ne riens ne la soutient par desouz. De là nos en venimes u champ qui fu achetez des deniers dont nostres Sires fu venduz & ore si enterre l'en touz les pelerins. Après si veismes la chaanne où Iudas li traitres se pendi. En la voie qui va em Bethleem à iij liues*

de Iherusalem gist Rachel la fame Iacob & Ioseph & Beniamin; si gisent en la contrée de Rama. En ce meismes lieu enmi la voie sourt eue juques à vij setiers; si en boit qui mestier en a & celle eue ne croit ne n'apetice & si est mout douce à boivre. L'an dit que quant madame sainte Marie douce & debonnere s'enfuioit en Egypte, qu'ele s'asist illec atout son enfant & moroit de suef, si fist oraison & isnellement vint celle eue.

Bethleem si est j mout biaus leus & la fosse où nostre Sires fu nez si i est & l'entrée en est mout estroite. Quant sainz Giroimes se dust mourir, si se fist mestre enz par devocion. A demie liue de Bethleem gist David & Sallemons ses fiuz & li enfant que Herodes ocist. De Bethleem juques à chasne Membre a xxiiij liues & là gist Abraham, Ysaac & Iacob & Sarra & Ioseph, que li fiuz Ysrael aporterent d'Egypte. D'illuec nos en venimes toute la voie f. 112 d. *qui en va vers Gazam & vers Escalone. Après si en alames u mont Gelboue, là où David ocist Goulias; illec gist Goulias enmi la voie, si a j grantdisme moncel de pierre seur lui si que l'en puet nulle trouver, que tiex est la costume que tuit cil qui passent parmi illuec portant chascun iij pierres & gietent seur lui. En ce mont ne vient ne pluie ne rousee; non fist il onques puis que David le maudist. L'an dist que de là viennent li papeiai.*

D'ilec nous en venimes en une cité que l'en apelle Elyotropolis, là où [San]sons ocist mil hommes de la joie d'un asnes; de celle joie oisi une fontainne par l'oroson Sanson, qui encore arouse les leus entour. D'illec nos en venimes là où Zacaries fu ocis entre lui & l'autel & après si nous en alames là où Ysayes li prophetes fu siez. Si gist desouz le chesne Rougel, lez une eue. D'ilec nous en venimes là où Abacuc li prophetes portoit à mengier à ses moissonneeurs quant li angles Dame Diex le prist par les cheveus & le porta en la fosse là où Danniel estoit avec les lions. Illec sour une fontainne, là où sains Peres baptiza le crepe à une roinne d'Ethyope. Illec sont li puis Abraham & Iacob. D'ilec nos venimes en la cité de Mazomete. De Mazomete nos en venimes en Gaze, une mout bonne cité & moult delitable. A ij liues de Gaze gist saint Ylarium. f. 113 a. *Après ce nous en venimes en la cité de Naal. Si nous conta li evesque de la ville j nouvel miracle, qui ne fist mie a teire : une gentil pucelle se maria en la ville; ses mariz fu morz la premiere nuit qu'elle fu espousee & elle souffri tout en bonne pes; si donna tout quanqu'elle avoit au poures, dedanz les viij [jourz]. Quant les viij jourz furent passez, si emporta la robe son mari & s'en ala en j desert vers la Morte Mer. Illec si ploura & cria tant*

que par poi qu'elle ne fu morte, ne nus ne la poit conforter. Ains disoit: Ades, lasse moi chetive, por quoi di ge que je sui crestienne. D'ilec en alames u desert & veismes homes d'Ethyope, qui avoient les narines trenchiés, & des doiz des piez & des mains avoient anniax & nous leur dema[n]dames pourquoi il portoient ainsint ces choses; il respondirent que Traianus li empereres leur empria & les leur avoit lessies ices choses. Tant errames par cel desert, que nous venimes à mont Oreb & d'ilec au mont Singna. Mes nous encontrames moinnes hermites, qui nous retindrent; si nous enmenèrent en une vallée qui est entre Oreb & Singna. Au pié de ce tertre sourt une fontainne où Moyses abuvroit les oeilles Ietro son cousin. D'ilec nous en venimes à la fosse où Helies li
f. 113 b. *provoires se repost quant il s'enfuioit pour Iezabel la tricherresse fame. Li monz Sina si est perreus & si i a mout ciaulles & hermites; ansint a à mont Oreb. Si ont li Sarradin en une partie de ce mont j Mahommet de marbre plus blanc que noif; ades i a j provoire de leur loi qui a vestu une damatique & une autre afubleure de linge. Et quant la feste d'isce Mahommet aproche, si se mue & change sa couleur & quant ce vient au jour de la feste, si devient ansint noir comme poiz; si tost comme la feste est passée, si revient en sa coulor premiere & de ce nous merveilliemes nous mout. Une autre fesoient li fiuz Israel; si issi uns crierres par la terre que nus n'i demorast u desert; si s'en alerent li uns par Egypte & li austres par Arrabe.*

Et nous en alames en la cité où Moyses se combati o Amalec. Si i trovames une chapelle où Moises avoit ouré quant ses peuples se combatoit; quant il laschoit ses mains, si vaincoit Amalech & quant il les soulevoit, si vaincoient li Iuif & au darrien ost la victoire par s'oroison. D'ilec alames en Sochot où il a là lxx paumiers & xij fontainnes & illec fichierent li fiuz Israel leur tentes & leur paveillons quant il revenoient d'Egypte.

Après ce nous en venimes en j petit chastel que l'en apele Saralamia & d'ilec là où li fiuz Israel fichierent leur tentes, quant il orent passée la Rouge Mer. Illec a une petite chapelle de Helie le
f. 113 c. *prophete. Quant nous eumes ce veu, si entrames en mer & venimes là où les Iuis entrerent enz. Si i a une petite cité qu'en apelle Dysma & mout i arivoit de nes qui viennent d'Ynde. Illec trouvames noiz qui viennent d'Inde toutes verz; qui en manjue, si est tout saouz. Ce pais lessames.*

Si alames en une cité que l'en apelle Olisma, où nous trouvasmes c & xiiij serqueuz à hermites & d'ilec venimes ès deserz

où ſainz Pouz li premiers hermites habita. Illec trouvaſmes ij citez que l'en diſoit que les filles Loth avoient edefiés. D'ilec alames u champ Thamis en une cité, où Pharaon habitoit quant li fil Iſrael iſſirent d'Eſgypte. Là ſont li guernier Ioſeph qu'il fiſt en Egypte par la famine. Si i ſſouloit avoir j grant temple, ore i a une egliſe, dont une des portes clot & enconſtre noſtre Seingneur Iheſu Criſt, quant il ala en Egypte, ne ne la poſt l'an puis ouvrir. Là trouvaſmes j ſueire de linge où noſtre Sires terdi ſa face; ſi remeſt ſa precieuſe ymage anſint come s'elle i fut emprainte & tant iſt de celle precieuſe ymage grant reſplandiſſeur qu'à poinnes i puet l'en fichier ſa veue. D'ilec en alames par Egypte à une cité que l'en apelle Ateleps. Si i gyſoit j ſaint qui avoit non Ruminatus & feſoit mout de miracles & de vertuz.

D'ilec venimes par navire en Alixandre, qui mout eſt belle cité f. 113 d. *& mout herberge l'en volentiers pelerins. La giſt ſaint Athanaiſes l'eveſques qui moult deſputa de la foi contre Arion l'erite, u temps Coſtantin l'empereres. En celle maiſmes cité giſt ſaint Epymache & ſaint Fauſtes & ſaint Antoine & ſaint Maures & mout d'autres cor ſainz. De rechief nous en venimes en la terre de Ieruſalem en cel lieu où ſaint Pous fu convertiz par les parolles Ananic. Illec feit Diex tant de vertuz & de miracles pour ſaint Pol, que tuit cil qui ſunt encumbrez d'aucun malage i geriſſent.*

D'ilec nous en venimes en Heliopolim & après à Enmiza où li chies ſaint Iehans Baptiſtes eſt en j veſſel de voire. Après ce paſſames par Artiſſe & par Aſtipe & par Epyphanie. Si venimes à une noble cité que l'en apelle Campaniam & d'ilec nous en alames en Entyoche la greigneur, là où ſaint Baſille l'eveſque & ſainte Yſame & ſaint Iuliens giſent.

D'ilec nous en venimes là où Abraham fu nez, en j lieu qui avoit non Carran.

Quant nous eumes touz ces leus veuz, lor ſi nous en reperames en Lonbardie, noſtre terre, à l'aide de noſtre Seingneur Iheſu Criſt, qui vit & regne par touz les ſiecles des ſiecles. Amen.

C

ARCULFI

LECTIONES VARIAE

Ex codd.:

X. Vindobonæ, Bibl. Cæſ. Palat., 609, m. ſæc. XIII.
Y. Id. id. 458, m. ſæc. X.
A. Monaci, Bibl. reg., lat. 19150, m. ſæc. X. [fragm.]
B. Lauduni, Bibl. urb., 92, m. ſæc. IX. [fragm.]

* * *

P. 141:

l. 1, *loco* Prologus, *habet X:* Incipit prologus de ſitu Iheruſalem; *Y autem*: Orditur prefatio libri Arculfi epiſcopi, maxime de locis ſanctis Hieruſalem. *Prologi loco epilogum ponit A.*
l. 2-3, *X*, *Y deeſt:* in nomine . . . ſanctis.
l. 7, *loco* & locis . . . peragratis, *habent X*, *Y:* loca ſancta cotidianis viſitationibus peragrans.
l. 8, *Y* Adomnano. — *X loco* hec, *habet* habet.
l. 9, *X*, *Y*, craxanda *pro* caraxanda.
l. 11, *X*, *Y*, tabulis. — *X*, diſcribenti.

P. 142:

l. 1, *X*, *Y d.* liber primus.
l. 2, *loco* capitula, *X habet:* Deſcripcio prime particule *Y: vero* incipiunt capitulationes. *In X capitulorum ſeries omittitur, quæ vero in Y habetur cum plurimis differentiis infra indicandis.*
I. *Y d.* porte . . . magne.
II. *Y hoc capitulum cum* III *iunxit;* tegorioli *pro* tugurioli *habet.*

IV. *Y habet* illo *pro* ipſo; — *ad.* eius *poſt* monumenti; — eſt *pro* erat; — *om.* de tugurio & ſepulcro.
VII. *Y habet* tempora *pro* ſecula.
VIII. *d. in Y.*
IX. *Y habet* de alia exedra. — inter *pro* intra; — & ſpongia in eo; — & vinum *d.*
X. *Y* pupungit.
XI. *Y* tegebatur *pro* conte&tum eſt.
XII. *Y* contexit.
XIII. *Y d.* & de medio mundi.

P. 143:

XVIII. *Y in duo dividit capitula*; — Scariothes *habet pro* Iſcarioth.
XX. *Y habet* agellulo; — ebraice; — Acheldemag; — vocitatur.
XXI. *Y* Samuhelis.
XXII. *Y* Olivarum. *De hoc capitulo duo fecit.*
XXIII. *Y de hoc duo fecit capitula.*
XXIV. *Idem.*
XXV. *Y* dexteram. — *Deinde addit duo capitula quæ ſic intitulantur:* XXVIII. De vineis & ſegetibus montis Oliveti. XXIX. De ſuperioribus locis eius. Finiunt capitula.
l. de ſitu Hieruſalem.... magne *d. in X, Y.* — Porte... magne.
l. 1, ſanctus... Arculfus *deeſt A.*
l. 7, ip. eſt porta *deeſt A.*
l. 10, *deeſt A.*
l. 9, ab hac per gradus a valle *X.*
l. 10, *Y* Ioſaphat; — *X* Tecuitis.

P. 144:

l. 1, hinc ita *X.*
l. 2, intercapidines *X.*
l. 3, *loco* ſeptentrionem verſus, *habet X:* ad ſeptentrionem verſa.
l. 4, ſed *deeſt X.* — quelibet *X, Y.*
l. 9, per aquilonale monticilium, quod a meridie *Y.*
l. 16, prefatus *d. Y.*

l. 17, duodecimo (*X* XII°) die menſis ſeptimi *X*, *Y*.
l. 23, mulorum *deeſt* *X*, *Y*.
l. 24, *loco* maſculorum *habent* *X*, *Y* iumentorumque; — diverſorum vetorum *X*.
l. 26, nitor *X*, *Y*.
l. 29, memoratarum *X*, *Y*; *loco* receſſionis, *habet* *X* neceſſitatum.
l. 32, quæ totas abominationes & ſordes de plateis abſtergens *Y*.

P. 145:

l. 4, clivo *X*, *Y*.
l. 11, ſtercuralia *X*, *Y*.
l. 13, portalem *X*; baptiſmationem *X*.
l. 14, exuberantis *X*.
l. 18, honorificentia *X*.
l. 21, quondam *deeſt* *X*, *Y*.
l. 22, vicino *X*, vicina *Y*.
l. 24, ſubnectis *X*; ſubnexis *Y*.
l. 26-27; tres homines *X*; que domus ut fertur III hominum ſimul capere poteſt *Y*.
l. 29, reſpondit *X*.

P. 146:

l. 4, in locis ſancte *X*.
l. 8, cereata *X*.
l. 9-10 *deſunt in* *X*, *Y*.
l. 14, *denuo incipit* *A*.
l. 15, latus *X*.
l. 16, ſunt *deeſt* *A*; — fabricata *X*.
l. 17, eo ſummam *X*.
l. 19, verſus *deeſt* *X*, *Y*, ad occaſum verſus *A*.
l. 22, intergectis *X*, interdictis *A*.
l. 23, ulternum *X*, *Y*; alternum *A*. — Calcias *X*, *Y*, *A*.
l. 24, eorum *X*, *Y*.
l. 25, *deeſt* *X*, *Y*; — tegurioli *A*.
l. 26, de eius ſepulchri petra et tegurioli *add.* *A*.
l. 28, tegurium *A*.

P. 147:

l. 1, ter *deest A*.
l. 4, tegurioli *A*.
l. 6, exterioris *A*.
l. 7, parva fuftentata crux *A*.
l. 7, tegorioli *A*.
l. 8, aquilonea *X*, *Y*, aquilonia *A*; — in eadem parte *X*.
l. 9, tegurii *A*.
l. 11, ad fepulchrum *Y*.
l. 11, *post* menfura *add. A:* a poplite ufque ad auriculam.
l. 12, habere dinofcitur *A*.
l. 13, fepe *deest A*.
l. 15, proprietas vel *add. A*, inter *deest X*.
l. 16, & femper *A*; fepe fupra *A*.
l. 17, tegurium *A*.
l. 18, ab eius orto *X*.
l. 20, prophete *X*; ille locus *A*; tegurio *A*.
l. 23, *loco* feptem *habent X*, *Y*, quatuor; — in *deest A*.
l. 26, de ipfa petra maceriolam habens excifam *Y*; maceriolam petra habens excifam *X*.

P. 148:

l. 2, humile *deest A*; fabricatum *A*, in quo utique *X*.
l. 3, dudenæ *Y*; *loco* duodecim *habet A* fanctorum.
l. 8, præfulgente *X*; præfulgentes *Y*; præfulgent *A*.
l. 9-16, fed & hoc .... videbitis *deest X*, *Y*.
l. 16, *novum A capitulum incipit*, *cuius titulus:* De ecclefia fanctæ Mariæ femper virginis undæ coheret ecclefiæ.
l. 17, rotundæ *add. X*, *Y*, *A*.
l. 18, teguriolo *A*.
l. 19, habent *X*.
l. 20, figuras *A*.
l. 21, *post vocem* intimabitur *X*, *Y collocant quæ inferius p.* 151 *legere est*, *l.* 13-19: in eadem ecclefia.... myfteria.—*Deinde vero X fequentia addidit:* De Conftantiniana bafilica. Conftantiniana bafilica eft in eo loco, ubi crux dominica cum binis latronum crucibus fup .... terra reperta & extracta

eft. — De menfa & ara & plateola. Inter ecclefiam Conftantinianam & Iherufalem habetur menfa lignea cum alta ara & plateola, in qua die & nocte lampades non extinguntur. — *Hæc verba figuræ illi iunguntur, quam videre eft p.* 149.

l. 23, dictum *deeft A.*
l. 24, cereata *X. Definit A.*
l. 25, quia *Y.*
l. 26, tam vili figuratione *X.*
l. 28, *loco* utique . . . . ecclefia, *habet X:* aut quod propius ecclefia; *Y vero* aut quæ propius e.

P. 150:

l. 1-3, *deeft X*; *in Y autem defunt l.* 1-6, *ufque ad vocabula* advolutus eft.
l. 6, fepulturam *X*; — trudentibus *X.*
l. 7, que *X.*
l. 9, dolat *add. X poft* quadratum.
l. 10, defuper fcripta *X.*
l. 26, rubeus *X, Y.*
l. 28, *deeft X, Y.*
l. 30, illius *X.*

P. 151:

l. 1, rememorate *X*; — anaftafeos *X.*
l. 2, *denuo incipit A.*
l. 3, a dextera coh. parti *X.*
l. 4, Domini *deeft X.*
l. 5, *deeft X, Y.*
l. 7, vocitatur *A;* in *deeft A.*
l. 8, enea *X.*
l. 9, pendit *X*; que *A.*
l. 13-22, *defunt A.*
l. 15, quorum *X.*
l. 16, effertur *X*; — interim *deeft X.*
l. 17, ecclefie *deeft X.*
l. 18, ufque *X.*

l. 20-22 *desunt X*, *Y*.
l. 23, fabricata *X*, *Y*.
l. 26, fabricatum *A*.
l. 28, Domini *deest A*.
l. 28, circulos *Y*; — post ducentos xxxiij cyclos annorum.

P. 152:

l. 1, *deest X*, *Y*.
l. 7, elemosine *X*; — elimosinæ *Y*.
l. 12, die & nocte *X*.
l. 13-15 *desunt X*, *Y*.
l. 17, est *deest X*.
l. 22, contenens *X*.
l. 23, hisopo *X*, *Y*.
l. 27, opusculi *X*.
l. 28, penetraturi *X*; — oculatus *X*.

P. 153:

l. 1-2 *desunt X*, *Y*; l. 1 *deest A*.
l. 3, item *Y*; — nichilominus *X*; — in illam *X*.
l. 5, Constantinianæ *Y*.
l. 6, in cruce *deest X*, *Y*; — astile *X*, *Y*.
l. 9-10, *desunt X*, *Y*.
l. 9, sepe inquiens *A*.
l. 11, sudario Domini *X*.
l. 12, platiola *add. A*.
l. 13, de alia *A*; intra . . . sita *deest A*.
l. 14, in eo recondita *A*.
l. 15, hanc *deest X*.
l. 17, testimonium *Y*, *A*.
l. 19, *desinit A*.
l. 24, lintoleum *X*.
l. 26, fur *deest X*; — furax *Y*.
l. 27, furanter *Y*.

P. 154:

l. 1, optio nunc daturus *X*.
l. 2, desideret *X*, *Y*.

l. 3, iufta *X*.
l. 4-5, *loco* aut, *habet X* &.
l. 8, fibi *deeft X*.
l. 9, commendatas *X*.
l. 10, & ad patrimonia *Y*; — quas *X*, *Y*.
l. 12, nichilum *X*.
l. 13, furacis *Y*.
l. 16, etiam *X*.
l. 19, fidelis *X*, *Y*; — fidelibus fuis *Y*.
l. 20, fecundum *deeft Y*; — prorapie *X*.
l. 21, commendabat *X*.
l. 25, quamlibet *Y*; — quelibet *X*.
l. 27, diverfi *X*, *Y*; — locupleti *Y*.

P. 155:

l. 2, *loco* contra *habet X* &.
l. 3, Saracinorum *Y*.
l. 4, eos *deeft X*.
l. 5, *loco* inter utrofque dijudicans, *habent X*, *Y* coram præfentibus Iudæis Chriftianis inter utrafque deiudicans.
l. 7, in meam manum *X*, *Y*.
l. 11, inflammatio *X*.
l. 14, contineo *X*, *Y*.
l. 16, pofitus *X*.
l. 18, contendentium *Y*; contentofium *X*; — *loco* tale *habent X*, *Y* tollere.
l. 20, flammam *X*, *Y*.
l. 21, incolome *X*, *Y*.
l. 23, defidentes *X*; — & *deeft X*.
l. 24, profpicientes *X*.
l. 25, in vacuo hore *X*; — intervallo *X*.
l. 27, & patre *X*, *Y*.
l. 28, Chrifto iudice *X*, *Y*; — exortancium *X*.

P. 156:

l. 1, lætificatione *Y*; — geniculantes *X*, *Y*.
l. 2, a fe *X*.

l. 4, datori *Y*.
l. 6, alia *Y*.
l. 9, octonos *X*, *Y*; — hec ita *Y*.
l. 11-12, *capitulum iſtud in X ſic rubricatur*: De alio linteamine; *in Y vero*: De alio ſacro linteo quod, ſicut fertur, ſancta Maria virgo, mater Domini, contexerat.
l. 13, ſanctus Arculfus *X*.
l. 14, quia *X*.
l. 15, contexit *X*, *Y*.
l. 16, habetur *X*.
l. 21-23, *deſunt X*, *Y*.
l. 24, aliqua *deeſt X*.
l. 27, loci *X*.

P. 157:

l. 2, umbra *X*; — *loco* enim *habet X* huius.
l. 3, interlectis *X*.
l. 5, hanc itaque columpnam que ſolis *X*.
l. 6, ſoliſticio *X*.
l. 7, ſtans *X*.
l. 8, circumfulſa *Y*; circumfulſam *X*.
l. 10, pſalmigrafus prophete ſancte paſſionis.
l. 11, ipſam eccleſiam *X*.
l. 15-16, de eccleſia .... Ioſaphat *tantum habet X*; *Y vero titulum hunc habet:* De eccleſia Sancte Marie.
l. 19, fabricata *X*, *Y*.
l. 20, tabulatu *X*.
l. 21, alterius *X*.
l. 22, eius *deeſt X*.
l. 26, expectet *X*; — *loco* ut fertur, *habet X* infertur.
l. 28, videt *X*.
l. 29, ſuper *X*.

P. 158:

l. 1, Getſamani *Y*.
l. 7, hoc quod *X*, *Y*.
l. 8, ſuperiori *X*.

l. 9, tria *X*, *Y*.
l. 10, *deest Y*; — *in X habetur :* Item de valle Iosaphat.
l. 11, nominata *X*.
l. 12, admonstratur *X*.
l. 13, cernitur sine ornatu aliquo *X*, *Y*.
l. 14, *deest X*, *Y*.
l. 15, quadam *X*; — ad dexteram coh. partem *X*.
l. 18, quorum in unum *X*.
l. 19, est *d. in X*.
l. 20, anbis complexsus *X*; ambabus amplexans *Y*.
l. 21, prophetavit *X*; — profetavit *Y*.
l. 23-24 *desunt in Y*; — *X habet :* De monte Oliveti.
l. 25, quandam inesse speluncam *X*, *Y*; — haut *X*.
l. 26, procul abest *Y*.
l. 27, positam ac vallem *X*; — Iosafad *Y*.

P. 159:

l. 3, infertur *X*.
l. 4, tramite *X*.
l. 5, cluduntur *Y*; — sunt *X*, *Y*.
l. 6, quorum *X*.
l. 8, sedis *X*; — duodenis *Y*.
l. 12, describimus *X*; — descripsimus *Y*.
l. 16-17, *desunt X*, *Y*; l. 16, *denuo incipit A*; l. 16-17, de porta David, illo, laqueo *desunt A*.
l. 20, proximam *X*.
l. 21, pontem lapideum *X*.
l. 22, arcibus *Y*, *A*.
l. 23, ille *deest X*, *Y*; locus *deest A*.
l. 24, disperatione *Y*; — se suspendens disperierat *X*, *Y*, *A*.
l. 25, hodieque *A*.
l. 27, sapiens versificus *Y*; — versificator *X*, versidicus *A*.
l. 28, informe *X*, *Y*; — montem *X*, *Y*.

P. 160:

l. 1-2 *desunt X*; — *in Y tantum desunt* fabricate .... situ; montem *A*.
l. 3, & quo *X*; — mentio *X*.

l. 5, ſunt *deeſt* *X*, *Y*, *A*; ſcribitur *A*.
Figura deeſt A.
l. 9, baſilicam *X*, *Y*, *A*.
l. 10, conpleƈt. localia *Y*.
l. 11, eiuſdem petre *X*; — Dominus flagellatus eſt *X*, *Y*, *A*.
l. 15, agello *Y*; — *X habet*: De agro qui grece dicitur Acheldemac. — Achedemach dicitur *A*.
l. 17, frequentatus vir *X*.

P. 161:

l. 2, *loco* aut *habet X* an; ex ipſis aut *A*.
l. 3, negligentius *Y*, neglegentius *A*; humati *A*; ſuper terre faciem putrefaƈti iacentes inhumati *X*, *Y*.
l. 4, faciem putrefaƈti iacentes *A*.
l. 5-7 *deſunt X*, *Y*; l. 7, *deſinit A*.
l. 8, ad *deeſt Y*.
l. 9, Ramatha *X*.
l. 10, intervalla *X*; — valles quoque ſpinoſe *deeſt X*.
l. 11, Tamniticam *X*; Tamnicam *Y*; — aliter vero *X*.
l. 14, aliqua reperiatur *X*; reſpiciantur *Y*; — aſperaque *Y*.
l. 16, laciores *X*.
l. 17, *Y habet* de monte Olivarum; — *X autem* que ibi naſcantur arbores. — *Hic incipit B.*
l. 19, ſanƈtus Arculfus *X*, *Y*, *B*.
l. 20, ordei *Y*; lateque *B*.
l. 21, bruſcoſa *X*.
l. 23, quamvis videatur *B*.
l. 24, geometrice *B*.
l. 25, demenſionibus *X*, *Y*.
l. 26, anguſtus equalis tamen videtur altitudine *B*.
l. 27, interlaƈtet *X*.

P. 162:

l. 1-2, *X habet* De monte Oliveti; *Y autem* XXIII. De loco dominice Aſcenſionis & eccleſia eius. — *Titulus deeſt B.*
l. 6, videlicet rotunde *add. B.* — *Deinde quæ ſequuntur addit X:* altitudo aperta monſtratur, nec umquam poterat aer aliquo artificio claudi, ut ab omnibus in eadem eccleſia

orantibus celum ſemper reſpiciatur, quo Dominus poſt reſurrectionem ſuam aſcendit & receptus eſt. *Deinde deficit penitus codex X.*

l. 9, tecto conſtructum *A.*
l. 10, cameram ſupra collocatam *A.*
l. 11, inſtiter. veſtigia *Y, B.*
l. 12, ſit *deeſt B.*
l. 13, in eodem loco *add. Y*; & ad ethera celorum directa oculis exor. in eodem loco pateat *B.*
l. 14, memorantur *Y*; commemorantur *B.*
l. 16, pavimento *Y, B.*
l. 18, terra *deeſt B.*
l. 19, *poſt* apponentium *add. Y, B* excuſſis marmoribus.
l. 20, Deo calcati *Y.*
l. 23, harena *B.*
l. 27, collocata *Y.*

P. 163:

l. 1, pertuſſura *Y, B.*
l. 2, apertam *Y.*
l. 3, illa quoque *B.*
l. 4, qua quedam *Y.*
l. 8, de loco veſtigiorum *Y, B.*
l. 9, quia *Y.*
l. 10, ſpeciale *Y.*
l. 11, *denuo incipit A*; ſemper manifeſte *B.*
l. 12, frequentantibus *A, B*; conſpiciatur *A, B.*
l. 13, in *deeſt B;* clare demonſtrentur *A, B.*
l. 13-14, eiuſdem loci . . . . veſtigia *deeſt Y.*
l. 14, enim eadem *B.*
l. 15, lampades *A.*
l. 16, die et nocte *Y*; — *poſt* illuminantur *habet*: hæc enim eadem dominica veſtigia in eiuſdem loci pulvere depicta clare demonſtrantur.
l. 17, ecclesie *deeſt A.*
l. 18, fabricate *A.*
l. 19, valvas habentes vitreas *Y, A, B.*
l. 20, eiuſdem numeri lampades *Y, B*; — & *deeſt Y.*
l. 22, ſunt *deeſt Y, B.*

l. 23, adherens eius vid. *A.*
l. 24, pofite *deeft Y.*
l. 25, lampadarum *B.*
l. 26, fuperiore montis (Oliveti *B*) loco corufcantium *A, B.*
l. 27, vitreum *Y.*
l. 28, tamen *Y*; — ea eiufdem *Y, A, B*; — verfus eidem *Y, B, A.*
l. 29, & lapideæ bafil. *Y, A, B*; de . . . illuftretur *deeft B.*
l. 31, fublimatus *Y, A*; quamlibet *A.*
l. 32, anterius *Y.*

P. 164 :

l. 1, claritudine *A, B*; l. 1-9 *defunt B.*
l. 2, octenalium *Y, A.*
l. 4, refulgentium *Y, A*; — refert *Y, A.*
l. 6, mentis *A.*
l. 8, Sed & hoc nobis non effe tacendum videtur, quod fepe memoratus Arculfus de hac eadem rotunda ecclefia mihi diligentius interroganti retulit, dicens : in anniverfaria diei *Y.*
l. 10, fluminis *Y.*
l. 11, poft peracta in ead. bafil. facrofancta miffarum folemnia *Y, B.*
l. 12, forti impetu inruere in tantum folet *Y, B*; — nullus hominum *Y, B.*
l. 13, vel etiam *Y*; — ftare quoquo poffit modo *B*; orantes *deeft Y.*
l. 14, vultibus fuperftrati iacent *Y*; tamdiu in terra iacent *B.*
l. 16, monftratur *B.*
l. 17, quæ fupra *Y.*
l. 19, emiffa venti validitas deftruebant *B.*
l. 21, componendam *Y*; — fi quando humane manus ars ædificare *Y.*
l. 22, emiffa validitas diftruebat *Y.*
l. 25, inruit *Y.*
l. 26, difcriptiuncula *Y*; — defcriptiungula *B.*

P. 165 :

l. 2, lumen *deeft B.*
l. 3, viij lampadarum fupra *Y.*

l. 4, nocte feftiva *Y*, *B*.
l. 5, adici *Y*; — folent *Y*.
l. 6, ammirabili *Y*.
l. 9, inluftrari in humiliore & vicino fita loco *Y*.
l. 10-11, & de ecclefia..... adherente *deeft* *Y*.
l. 10, *denuo incipit A.*

P. 166:

l. 1, fuper *Y*.
l. 4-5 *defunt* *Y*.
l. 8, fuos *add.* *A*.
l. 10, hinc non negligenter *Y*; hinc non neglegenter *A*.
l. 13, fcripta *deeft* *A*; — evangeliorum fcriptores *Y*; — Matheum, Marcum, Lucam *Y*.
l. 14, clarebit *A*.
l. 15, continentes *A*.
l. 16, poterit & de fermonis forma *Y*; & fermonis forma que *A*.
l. 17, Mathei evangelium legit, ubi de Domino ipfe commemorat Evangelifta dicens *Y*, *A*.
l. 22, tacet *A*; — fcribit *Y*, *A*.
l. 23, Iacob *Y*; qui *A*.
l. 25, commemoratos *Y*.
l. 26, dicendo *Y*, *A*.
l. 27, Chriftus *deeft* *Y*, *A*.
l. 30, & de tempore *Y*.

P. 167:

l. 1, fcribens *Y*, *A*.
l. 2-4, difcipulis . . . cetera *deeft* *A*.
l. 4, in die quarta *A*.
l. 5, in die quarte ferie *Y*.
l. 6, diem *deeft* *A*; — que *Y*; — commemoratum *Y*.
l. 8, itaque habiti (illius *A*) fermonis *Y*, *A*.
l. 11, fanctis *deeft* *A*.
l. 12, montis quoque *Y*, *A*.
l. 13, ita fancti *A*.

l. 14, dilcriplisse *Y*. — *Hic in eodem codice additur:* Hinc primi libelli terminus fiat. Abhinc secundi sequuntur kapitulationes.

Hic A quoddam parvum inseruit fragmentum, quod infra videre est, p. 228.

P. 168 :

In fronte libri secundi XII tantum indicat capitula Y, quæ sequuntur.

I. De Bethlem civitatis situ.

II. De loco nativitatis Domini.

III = *capit. III editionis nostræ.*

IV = *capit. IV;* illud *deest*; Daviticum.

VI = *capit. VI;* de ecclesia illorum *deest Y*.

VIII. De valle Mambre. IX. De sepulcris patriarcharum. *Hæc duo capitula capitulo IX nostræ editionis respondent.*

XI = *X capit.* de monte *Y*.

XII = *XI capit.;* — de illo pineto *Y*; — *hæc autem addit:* Hinc ad alia in secundo transibimus.

P. 169 :

l. 2, nostri secundi *Y*; — libelli *Y*.
l. 4, craxanda *Y*.
l. 7, defamata *Y*.
l. 12, extremitates *Y*.
l. 14, muros *Y*.
l. 16 *deest Y*.
l. 17, eiusdem vero *Y*.
l. 19, nominatur *Y*.
l. 21, propior *Y*.
l. 22, illa ergo *Y*.
l. 24, cui utique *Y*.
l. 26, specialiter *Y*.

P. 170 :

l. 1-2 *desunt Y*.
l. 9, natalico *Y*; — ex *deest Y*.

l. 11, demunitione *Y.*
l. 16, aquam vel *deeſt Y.*
l. 18, educit *Y.*
l. 20, ea *Y.*
l. 21-22, *IIII.* De ſepulchro David *Y.*
l. 23, *rurſus incipit A.*
l. 25, neglegenter *Y, A.*
l. 28, lapidem *Y.*
l. 29, ſemper ſuperpoſitam *Y.*

P. 171 :

l. 4-5, V. De ſepulchro Hieronimi *Y.* De alia *A.*
l. 8, conſpexi Arculfus *A.*
l. 9, in alia *A*; civitatem *A.*
l. 9, civitaculam *Y.*
l. 11, monticelli *Y, A*; — contermina *Y.*
l. 13, Daviticum *Y, A.*
l. 15, trium *deeſt A.*
l. 17, de . . . illorum *deeſt A.*
l. 15-17 *deſunt Y.*
l. 20, breviter *A.*
l. 22, Gazer *Y*; Sader *A*; — quod *Y.*
l. 24, turrem *A.*
l. 25, vocis *A.*
l. 26, eorumdem *Y, A.*

P. 172:

l. 1 *deeſt Y.*
l. 2, Effrata *Y, A*; — Bethlem *Y.*
l. 3, enarrat *Y*; narrat *A.*
l. 5, percunctanti *Y, A.*
l. 6, quidem *Y.*
l. 7, quinque *A.*
l. 10, latere habetur *Y.*
l. 11, vel operatione *A.*
l. 12, ornationem *Y*; de lapidea *A.*
l. 13-19 *deſunt A.*

l. 14, eius *deest* *Y*.
l. 16, quod *Y*; — Filiſtinorum *Y*.
l. 17, gygantum *Y*.
l. 19, & quedam *Y*; ſolum *A*.
l. 20, civitas *A*.
l. 21, vicos tamen quaſi vili *A*.
l. 22, alios intra & alios extra *Y*.
l. 23, reliquis *Y*, *A*; — collocatos *Y*, *A*.
l. 25, inhabitat *Y*, *A*.
l. 26-27 *desunt* *Y*.
l. 29, agrell . . . *A*.

P. 173 :

l. 1, ſpelunce duplicis *Y*, *A*; — quem *Y*, *A*.
l. 2, Effron Altheo (Cetheo *A*) *Y*, *A*.
l. 6, Iſac *Y*.
l. 7, ſunt *deest* *Y*.
l. 11, protoplauſtus *Y*, *A*.
l. 14, vili *Y*; illius extremam quadrangulati *A*.
l. 15, extremum *Y*; extremus *deest* *A*; — exciſa *Y*.
l. 19, talis de ſepulcro *Y*.
l. 20, de ſeipſo *Y*.
l. 22, & ipſi *Y*.
l. 25, & *deest* *Y*.
l. 27, Iſac *Y*.
l. 29, nunc *deest* *Y*.

P. 174 :

l. 3, conſpexit *Y*; — Sarræ *Y*; *hic desinit* *A*.
l. 7, dinoſcitur *Y*.
l. 9, Egiptivas *Y*.
l. 10, diſtructa *Y*.
l. 11, craxaſſe *Y*.
l. 13, De Mambre colle *Y*.
l. 15, diſcriptis *Y*.
l. 17, monticellus *Y*.
l. 18, grandes *Y*.

l. 21, reciperit *Y*.
l. 26, tamen aliqua pars eius permansit in suæ stabilitatis loco, in qua, ut refert Arculfus, qui eam propriis conspexit oculis, adhuc quoddam truncatum remanet spurium radicatum in terra *Y*.
l. 27, protectum *Y*.
l. 28, duum *Y*.

P. 175:

l. 1, conroso *Y*.
l. 2, astellarum *Y*.
l. 10, ad alia pergamus *desunt Y*.
l. 11-12, *desunt Y*. — l. 11, *rursus A*.
l. 13, ad alia pergamus egred. *A*.
l. 14, aquilonem *A*; — haut *Y*; — sinistrum *Y*.
l. 16, pineto pineta *Y*.
l. 17, vechuntur *Y*; — ficos *Y*.
l. 18, in camelis *deest A*; — inquam *deest Y*.
l. 19, vel etiam sanctus noster Arculfus conspexit *add. A*.
l. 20, de Hiericho *Y*.
l. 21, Iesus *Y*.
l. 22, sanctus . . . locum *deest A*.
l. 23, Oza de Bethel *A*;— contra de Bethel *Y*.
l. 26, obpugnantes obsedebant *Y*.
l. 27, distructa *Y*.

P. 176:

l. 3, post tres.... distructas civitates *Y*.
l. 4, filius Nun *Y*; — misit *A*.
l. 6, totius *Y*.
l. 8, vineas recepit *A*.
l. 9, distructæ *Y*.
l. 10, palmita *A*.
l. 11, Cananeæ *Y*.
l. 12, innumeræ *A*.
l. 13, habitantium *A*.
l. 14-16, de Galgalis *Y*.
l. 16, profundo *deest A*.

l. 17, ſepe memoratus *Y*, *A*.
l. 18, *deſinit A*.
l. 21, dudenos *Y*.

P. 177:

l. 2, ferro *Y*.
l. 3, vero *Y*.
l. 4, antique *Y*.
l. 7, in cuius *Y*.
l. 8, dudeni *Y*.
l. 10, habita honorificatur *Y*.
l. 11, de illo Iordanis loco, ubi Dominus a Iohanne baptizatus eſt *Y*.
l. 12, ſanctus *Y*.
l. 15, natavit *Y*.
l. 17, iuxta aquam quæ uſque *Y*.
l. 25, arcibus *Y*.
l. 28, reverſi *Y*.

P. 178:

l. 2, lapidibus *Y*.
l. 3, cancris *Y*.
l. 5, cancris & arcibus *Y*.
l. 8, grande eſt *Y*.
l. 9, diſcriptæ *Y*.
l. 11, honorem *Y*.
l. 12, idem *Y*.
l. 14, de colore Iordanis *Y*.
l. 15, Iordanici *Y*.
l. 17, intrans *Y*; — maris *deeſt Y*.
l. 20, conliſione *Y*; — efficit *Y*.
l. 21, ſolet *deeſt Y*.
l. 26, comprobantur *Y*.
l. 27, ergo *Y*.
l. 28, vocitari *Y*.

P. 179:

l. 5, *titulus deest Y.*
l. 7, isdem *Y.*
l. 12, Sodomorum *Y.*
l. 13, *titulus deest Y.*
l. 15, Fenicis *Y.*
l. 19, Paneas *Y*; — Traconitide *Y.*
l. 24, dirivatur *Y*; — aquarum duabus *Y.*
l. 26, inde *Y.*

P. 180:

l. 1, lacum situm *Y*; — Genesar *Y.*
l. 2, per plurima *Y.*
l. 3, Asfaltio *Y.*
l. 8, circumiit *Y.*
l. 9, ipsius *Y*; — quondam *Y.*
l. 10, longitudinem *Y*; — clx *Y.*
l. 13, uiliginis *Y*; — turpidum *Y*; — quod *Y.*
l. 15, est ac mollior *Y.*
l. 16, reperiri *Y.*
l. 20, excepta detulimus *Y.*
l. 22, in *deest Y.*
l. 26, de puteo Samariæ *Y.*
l. 27, regiones *Y.*
l. 28, eiusdem *Y.*

P. 181:

l. 4, quadrifica *Y. Hic denuo incipit A; pauca tamen propter temporis iniuriam legere est.*
l. 9, in cuiusdam *Y.*

P. 182:

l. 3, enarravit *Y.*
l. 4, inquiens *Y, A.*

l. 5, orias *Y*; oria *A.*
l. 6, extenſo *Y.*
l. 7, dicitur *deeſt Y.*
l. 8, Sicima *Y.*
l. 9, habetur *Y*; — Manaſe *Y.*
l. 10, Effraim *Y.*
l. 11, *titulus deeſt Y.*
l. 15, pellito *A.*
l. 16, lucuſtis *Y.*
l. 17, Iohanne *deeſt Y.*
l. 18, erant *Y.*
l. 19, inhabitabat *Y, A.*
l. 20, quorum *Y.*
l. 21, quod *Y, A.*
l. 22, eſt *deeſt Y*; — valde volatus *Y, A.*
l. 23, pauperem *Y.*
l. 25, eo *deeſt Y.*
l. 27, mellis *A.*
l. 29, confringunt *A*; — hoc eſt *Y, A.*
l. 30, repertum *Y, A.*

P. 183 :

l. 1, ubi *A*; — ſalvator *Y.*
l. 4, ex qua diei *A.*
l. 8, conſpexit *A.*
l. 9, eadem *Y*; — refert *A.*
l. 11, contra *A.*
l. 13, De Caſarnaum *Y, A.*
l. 14, Hieruſolymis; — Caſarnaum *Y.*
l. 17, locum nam *A.*
l. 18, pervium *Y.*
l. 20, pervenerunt *A.*
l. 21, Neptalim *Y.*
l. 23, ſpatia *Y.*
l. 24, ab *deeſt A.*
l. 25, locum *A*; — auſtrale *Y.*

P. 184:

l. 1, de Nazareth *Y.*
l. 3, Caſarnaum *Y.* — *Hic demum deſinit A.*

l. 6, duos *deest* Y.
l. 8, dominus *deest*; — hec itaque Y.
l. 10, arcibus Y.
l. 17, locutus.... inventans Y.
l. 19, in illa Y.
l. 21, Burgunnia Y.
l. 22, qui iam post circuitum Y.
l. 23, erat *deest* Y.
l. 24, Thabor Y.
l. 25, Cinereth Y.
l. 26, collectus *deest* Y.
l. 28, silvæ Y.

P. 185:

l. 1, eorumdem Y.
l. 6, superiore planitie Y.
l. 7, celebres Y.
l. 12, monasteria Y.
l. 16, Burgunnio Y; — in *deest* Y.
l. 20, Gregorum Y.
l. 22, ortografia Y.
l. 26, illa Y.
l. 27, est *deest* Y.
l. 28, etiam & Y.
l. 29, extra muros habens Y.

P. 186:

l. 1, Saracinorum Y.
l. 2, adeptus eius; — & *deest* Y.
l. 4, Saracinorum Y.
l. 9, Thyrum Fenicis; — introiit Y.
l. 10, hebreo Y; — Soar Y.
l. 12, Nabucon Y.
l. 13, Caldeorum; — adfirmant Y.
l. 14, aurietibus Y.
l. 14, fuisse. Campi planities pulchra Y.

l. 16, angifta; — demenfionem *Y.*
l. 17, hec *deeft* *Y.*
l. 18, Sirofiniciffa *Y.*
l. 20, Arculfi relatione de fitu Tiri per omnia concordet *Y.*
l. 21, & de... Thabor *deeft* *Y.*
l. 22, de *deeft* *Y.*
l. 23, fuperius *Y.*
l. 25, defcriptam; difcrepat; — aliis *Y.*
l. 28, dierum Arculfus habuit *Y.*

P. 187:

l. 1, de Alexandriæ fitu & Nilo flumine *Y.*
l. 3, Hebreorum olim noua *Y.*
l. 5, famofo; — nominis *Y.*
l. 7, reedificatore *Y.*
l. 10, Hierufalem *Y.*
l. 12, nouum *Y.*
l. 14, hoftis *Y.*
l. 15, difcriptus *Y.*
l. 21, in *deeft* *Y.*
l. 28, Farum uocitarunt *Y.*

P. 188:

l. 1, incedant; — non queant *Y.*
l. 2, illi *Y.*
l, 4, & prænuntius & *Y.*
l. 6, preftringant *Y.*
l. 8, oporteat *Y.*
l. 9, inlifa; — fibi *Y.*
l. 10, artatur *Y.*
l. 11, ergo *Y.*
l. 13, infula conlifa *Y.*
l. 15, fcrupeas *Y.*
l. 20, eft *deeft* *Y*; — qua.
l. 26, modicum in eum qui ad *Y.*

P. 189 :

l. 4, opime *Y.*
l. 5 ferunt *Y*; — circumuectuntur *Y.*
l. 6, terram *deest Y.*
l. 7, distinatam *Y.*
l. 10, coherent *Y.*
l. 12, tolli *Y.*
l. 13, precipiti *Y.*
l. 17, de quibusdam *Y.*
l. 19, urbis de *Y.*
l. 25, orientem protendatur *Y.*
l. 29, potuerat *Y.*
l. 31, fluminis *deest*; — culpi *Y.*

P. 190 :

l. 3, in terra humatus *Y.*
l. 4, orientale *Y.*
l. 7, de *deest Y.*
l. 8, nomen ut supra *Y.*
l. 9, dictum est *deest Y.*
l. 10, Canope cognominatur *Y.*
l. 11, Libia *Y.*
l. 12, Ægyptivi *Y.*
l. 13, custodie neglegentia *Y.*
l. 15, populantur *Y.*
l. 20, *novum capitulum, sic intitulatum :* De corcodilis *Y*; — corcrodili *Y.*
l. 22, ut etiam *Y.*
l. 23, aut asinum *Y.*

P. 191 :

Tertij libelli capitulationes *Y.*
III = II *editionis.*
II = III *editionis.*
IV. Sancto *deest Y.*

VII. *Epilogus deest Y.*
l. 1, *titulus deest Y.*
l. 9, hostia Danai *Y.*
l. 15, habet *deest Y.*

P. 192:

l. 1, *titulus deest Y.*
l. 10, latitudinem *Y.*
l. 15, querimonium *Y.*
l. 18, aiunt *Y.*
l. 20, que *deest Y.*
l. 22, repperiatis;— ea *deest Y.*
l. 26, obsequuntur *Y.*
l. 30, repperiunt *Y.*

P. 193:

l. 6, reportatorum *Y.*
l. 10, appellatione *Y.*
l. 11, nominatur *Y.*
l. 13, discripta *Y.*
l. 15, *titulus deest Y.*
l. 22, camara; — arcibus *Y.*
l. 24, vel etiam ad exorandum Dominum;—supercluditur *Y.*
l. 25, quo illud salutare *Y.*
l. 27, suspensus passus est *Y.*

P. 194:

l. 6, sibi *deest*; — supra *Y.*
l. 15, ac mulieres observato supra ordine *Y.*
l. 19, victorale *Y.*
l. 22, supercluditur *Y.*
l. 24, neglegenter *Y.*
l. 27, tripertitis *Y.*
l. 29, mirabili *Y.*

P. 195 :

l. 1, quasi *deest* Y.
l. 3, adgregatos Y.
l. 7, recipiant Y.
l. 9, sancto *deest* Y.
l. 13, Georgius ; — relationem Y.
l. 21, homo Y.
l. 22, eandemque Y ; — eam videns Y.
l. 23, interrogavit Y.
l. 25, qui respondent & dicunt.
l. 26, & castigatus *deest* Y.
l. 27, homo Y.
l. 30, nimis Y.

P. 196 :

l. 2, exteriore Y.
l. 3, quomodo nec ; — ullo modo *deest* Y.
l. 5, imaginem Y.
l. 10, poline Y.
l. 11, tunc videns Y.
l. 13, & *deest* Y.
l. 15, penitudinem ; — solveretur Y.
l. 17, Deus Y.
l. 20, fidei Y.
l. 22, Dominum Y.
l. 23, torace clam in se Y.
l. 24, potentia Y.
l. 25, efficit Y.
l. 27, inpenetrabili re potenter penetrales Y.
l. 28, primule Y.

P. 197 :

l. 2, digitolorum Y.
l. 5, quoque humilli Y.
l. 13, Constantinopolitana Y.

l. 15, homunculus *Y.*
l. 16, ad *deest Y.*
l. 18, in domum *Y.*
l. 19, in se sancti *Y.*
l. 22, & *deest Y.*
l. 23, orationem virtutum *Y.*
l. 28, prosperam faciens obtionem nostræ *Y.*
l. 29, equum *deest Y.*

P. 198:

l. 1, bella periculosa *Y.*
l. 2, vel quæ misella.... hominum *Y.*
l. 3, constituta *Y.*
l. 4, iuxta supra *Y.*
l. 5, Christicola *Y.*
l. 7, habetur *Y.*
l. 10, gratis *Y.*
l. 11, celsitudinis firmitudinem *Y.*
l. 13, primule *Y.*
l. 15, discriptum *Y.*
l. 17, ingenti locutione *Y.*
l. 20, homo *Y.*
l. 22, equique *Y.*
l. 31, in domum *Y.*
l. 32, ad *deest Y.*

P. 199:

l. 1, illius ipsius instigatione *Y.*
l. 4, repetens *Y.*
l. 8, per singulas vices *Y.*
l. 11, hoc *Y.*
l. 12, vidi lx *Y.*
l. 13, equum *deest Y.*
l. 14, post expedit *Y.*
l. 17, in Deo *Y.*
l. 18, egrediens *Y.*
l. 23, quia omne quodcumque *Y.*

l. 26, & quod *Y.*
l. 27, & pro quo *Y*; — facrificabitur *Y.*
l. 28, remittetur *Y.*
l. 30, & *deeſt Y.*
l. 31, toracicla *Y.*

P. 200:

l. 6, proprie *Y.*
l. 12, degeri *Y.*
l. 16, torciclam *Y.*
l. 17, effudit *Y.*
l. 26, abftergens & lavans *Y.*
l. 27, domu *Y.*
l. 31, Ihefu Chrifti; — ait per prophetam *Y.*

P. 201:

l. 3, reconditum habetur *Y*; — diximus *deeſt Y.*
l. 5, primaria *Y.*
l. 7, appetens navigavit *Y.*
l. 12, terre *Y.*
l. 14, tonare *Y.*
l. 16, fcribendi *Y.*
l. 17, noctu *Y.*
l. 18, eius quoque *Y.*
l. 20, *titulus deeſt Y.*

IMPRESSUM FELICITER GENEVÆ

ſumptibus

SOCIETATIS ILLUSTRANDIS ORIENTIS LATINI MONUMENTIS

TYPIS I.-G. FICK

ANNO DOMINI M. D. CCC. LXX. IX.

2

SOCIÉTÉ

POUR LA

PUBLICATION DE TEXTES

RELATIFS

A L'HISTOIRE & A LA GÉOGRAPHIE

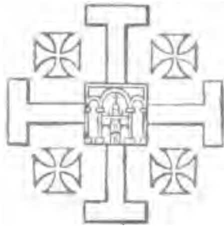
DE

L'ORIENT LATIN

***

STATUTS

1879

Libraires de la Société:

PARIS — ERNEST LEROUX

LEIPZIG — OTTO HARASSOWITZ

Service des Souſcriptions

& de la diſtribution des publications :

M. ERNEST LEROUX,

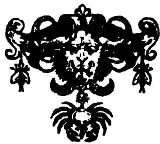
28, rue Bonaparte.

L'*Académie des Inſcriptions & Belles-Lettres a entrepris, & pourſuit avec perſévérance la publication du* Recueil des Hiſtoriens des Croiſades, *œuvre monumentale, deſtinée déſormais à ſervir de fondement à toute étude hiſtorique ſérieuſe ſur l'*ORIENT LATIN *(royaumes de Jéruſalem, de Chypre & d'Arménie, principautés d'Antioche & d'Achaïe, empire latin de Conſtantinople).*

Mais, en dehors de ces textes étendus, &, pour ainſi dire, claſſiques, il exiſte, dans les dépôts publics de l'Europe, une grande quantité de documents hiſtoriques & géographiques d'ordre ſecondaire : ces documents, ou encore inédits, ou devenus d'une rareté telle, que certaines pièces de Terre-Sainte *arrivent aujourd'hui à atteindre, dans les ventes publiques, de véritables prix de fantaiſie, ne ſauraient, avant de longues années, trouver place dans le* Recueil *académique : le plus grand nombre d'ailleurs, & en particulier les pèlerinages en Terre-Sainte, ont été, dès le principe, écartés du plan de cette collection.*

Il a donc ſemblé qu'il pourrait y avoir une certaine utilité à raſſembler & à publier, ſur un type & d'après des règles uniformes, ces matériaux divers, dont la ſimple bibliographie eſt encore, en partie, à faire, & qui, pourtant, une fois réunis, ſeront d'un ſi grand ſecours, ſoit pour l'hiſtoire du Moyen-Age, ſoit même pour l'archéologie biblique.

C'eſt dans cet eſprit, & pour ſatisfaire à la fois, & aux déſirs des bibliophiles, & aux beſoins des travailleurs, que s'eſt formée, à l'imitation des clubs anglais, la SOCIÉTÉ DE L'ORIENT LATIN.

SOCIÉTÉ

POUR LA

PUBLICATION DE TEXTES

RELATIFS A L'HISTOIRE ET A LA GÉOGRAPHIE

DE

L'ORIENT LATIN

* * *

I

RÈGLEMENT GÉNÉRAL.

RTICLE 1. La Société ſe compoſe de cinquante *membres titulaires* & de quarante *aſſociés* français ou étrangers.

Art. 2. Les établiſſements publics de la France & de l'étranger peuvent être inſcrits comme *membres titulaires* de la Société, juſqu'à concurrence du nombre de ſix, & comme *aſſociés* juſqu'à concurrence du nombre de quatre; ils ſont repréſentés au ſein de la Société, ſoit par leurs chefs reſpectifs, ſoit par des mandataires, préalablement agréés par le préſident de la Société.

Art. 3. Au reçu de chacune des diſtributions ſpécifiées à l'art. 16, tout *membre titulaire* s'engage à verſer une ſomme de *cinquante* francs, tout *aſſocié* une ſomme de *trente-cinq* francs.

Art. 4. Les *membres titulaires* & les *aſſociés* non réſidant à Paris doivent y être repréſentés par un correſpondant chargé de recevoir, en leur nom, les publications de la Société & de verſer leur cotiſation annuelle.

Art. 5. Les *membres titulaires* ſe réuniſſent, une fois par an, en ſéance générale, à Paris, dans le mois qui ſuit les fêtes de Pâques; les aſſociés ont le droit d'aſſiſter à cette ſéance.

Art. 6. Les *membres titulaires*, non réſidant à Paris, peuvent ſe faire repréſenter dans les aſſemblées générales, en vertu d'un mandat écrit, adreſſé en temps utile au ſecrétaire-tréſorier. Ce mandat doit porter le nom d'un des *membres titulaires* réſidant ou préſents à Paris, auquel il confère une nouvelle voix délibérative; cependant un ſeul & même *membre titulaire* ne peut réunir en ſa perſonne plus de cinq de ces voix ſubſtituées.

Art. 7. Dans cette ſéance annuelle, la Société procède aux élections en remplacement des *membres titulaires* & des *aſſociés*, décédés ou démiſſionnaires, à la vérification des comptes de l'exercice précédent, à la déſignation des publications de l'exercice ſuivant.

Art. 8. La Société, en dehors de ſes ſéances, eſt repréſentée, d'une façon permanente, par un Comité de direction. Ce Comité, choiſi parmi les membres titulaires, fait fonction de bureau; il eſt nommé pour trois ans & rééligible.

Art. 9. Le Comité de direction ſe compoſe de:

1 préſident,
1 vice-préſident,
1 ſecrétaire-tréſorier,
1 ſecrétaire-adjoint,
4 commiſſaires reſponſables.

Art. 10. Le Comité de direction peut, en cas de besoin, s'assurer le concours de un ou plusieurs commissaires responsables adjoints, qui ont voix consultative, & peuvent être pris hors du sein de la Société.

Art. 11. Le Comité de direction se réunit, au moins une fois, dans le premier semestre de chaque année, au domicile de l'un de ses membres; il peut, en cas d'urgence, convoquer une séance générale extraordinaire de la Société.

Art. 12. La Société s'adjoint, sous le nom de *souscripteurs*, les personnes & les établissements publics, français & étrangers, qui désirent recevoir régulièrement les volumes de textes qu'elle publie; le nombre de ces *souscripteurs* ne peut dépasser cent.

Art. 13. Au reçu de chacune des distributions spécifiées à l'art. 16, les *souscripteurs* paient une somme de *quinze* francs, augmentée des frais de port & de recouvrement afférant à ces distributions.

II

PUBLICATIONS.

Art. 14. Les publications de la Société se composent de volumes de textes & de phototypographies de pièces imprimées uniques ou rarissimes.

Art. 15. Chaque volume de textes est tiré à cinq cents exemplaires numérotés, savoir :

Grand papier, in-4.	50	exemplaires.
Papier à la cuve, gr. in-8.	50	»
Papier ordinaire,	400	»

Les réimpreſſions phototypographiques ſont tirées à 90 exemplaires, ſavoir :

Sur peau de vélin, 50 exemplaires.
Sur papier vélin, 40 »

Art. 16. Les publications de la Société ſe diviſent en diſtributions, dont chacune comprend :

1° Pour les *membres titulaires :*

2 volumes de textes, in-4.
1 faſcicule de réimpreſſions phototypographiques tiré ſur peau de vélin.
Chacun de ces volumes ou réimpreſſions porte au verſo du titre le nom du membre titulaire auquel il eſt deſtiné.

2° Pour les *aſſociés :*

2 volumes de textes ſur papier vélin.
1 faſcicule des réimpreſſions phototypographiques ſur papier vélin.

3° Pour les *ſouſcripteurs :*

2 volumes de textes ſur papier ordinaire.

Art. 17. La Société met en vente, ſur chaque diſtribution:

Papier vélin : 10 exemplaires de chaque volume de textes, au prix de 24 fr. l'exemplaire.
Papier ordinaire : 300 exemplaires au prix de 12 fr. l'exemplaire.

Ces prix peuvent être augmentés par le Comité de direction, en raiſon de l'importance exceptionnelle de certains volumes.

Les réimpreſſions phototypographiques, excluſivement réſervées aux *membres titulaires* & aux *aſſociés*, ne ſont pas miſes dans le commerce.

Art. 18. La Société fait choix d'un ou pluſieurs libraires-éditeurs, auxquels elle concède, au mieux de ſes intérêts, le droit de vendre ceux des exemplaires de ſes publications qui ſont réſervés au commerce.

Art. 19. Les publications de la Société ſont faites ſous la ſurveillance du Comité de direction, & la garantie du

ſecrétaire-tréſorier & de l'un des commiſſaires reſponſables.

Art. 20. Au cas où l'un des volumes a, pour éditeur ou pour commiſſaire reſponſable, le ſecrétaire-tréſorier, le contre-ſeing de ce dernier eſt remplacé par celui du vice-préſident.

III

PLAN DES PUBLICATIONS.

A) SÉRIE GÉOGRAPHIQUE.

Collection chronologique des pèlerinages en Terre-Sainte & des deſcriptions de la Terre-Sainte & des contrées voiſines.

1 *Textes latins.* — Imprimés & inédits de 300 à 1400. — Inédits ou rariſſimes de 1400 à 1600.

2 *Textes français.* 3 » *italiens.* 4 » *eſpagnols.* 5 » *allemands.* 6 » *anglais.*	Imprimés & inédits juſqu'en 1500. — Inédits ou rariſſimes de 1500 à 1600.
7 *Textes ſcandinaves.* 8 » *ſlaves.* 9 » *grecs.* 10 » *hébraïques.* 11 » *arabes.*	Imprimés & inédits juſqu'en 1600. — (Accompagnés d'une verſion.)

B) SÉRIE HISTORIQUE.

1 Poéſies & poèmes relatifs aux Croiſades, 1100-1500.

2 Chartes 3 Lettres hiſtoriques 4 Petites chroniques	inédites, 1095-1500.

5 Projets de croiſades inédits, 1250-1600.

Les textes de chacune de ces ſéries ſont publiés, par volumes d'environ 300 *pages, dans le format & ſur le modèle des* Chronicles and Memorials of the Great Britain.

La diſtribution des volumes a lieu de telle ſorte que, — à la fin de chaque période décennale de la publication, — les trois cinquièmes (12 volumes) aient été pris dans la ſérie géographique, & les deux autres cinquièmes (8 *volumes) dans la ſérie hiſtorique.*

Les phototypographies *reproduiſent :*

1° Les pèlerinages en Terre-Sainte, feuilles volantes, journaux de croiſade, &c., &c., imprimés au XVe, & dans les 25 premières années du XVIe ſiècle.

2° Les pièces analogues qui, quoique de date poſtérieure, n'exiſtent qu'à l'état d'exemplaires uniques ou rariſſimes.

Une courte notice bibliographique, de même format, accompagne chaque phototypographie.

La Société, qui a déjà patronné la Numiſmatique de l'Orient latin *par M. G. Schlumberger, ſe propoſe également de favoriſer la publication de :*

a) La CARTOGRAPHIE DE L'ORIENT LATIN au Moyen-Age;

b) La SIGILLOGRAPHIE & l'ÉPIGRAPHIE DE L'ORIENT LATIN.

c) La BIBLIOGRAPHIE DE L'ORIENT LATIN.

COMITÉ DE DIRECTION

DE LA SOCIÉTÉ

pour la période 1878-1880.

PRÉSIDENT:

M. le marquis DE VOGÜÉ.

Vice-Préſident :	MM. SCHEFER.
Secrétaire-Tréſorier :	le cte RIANT.
Secrétaire-adjoint :	le cte de MARSY.

Commiſſaires :

MM.

A. de BARTHÉLEMY.
EGGER.
le cte de MAS LATRIE.
E. de ROZIÈRE.

MEMBRES TITULAIRES:

MM.

1 ANCEL, 146 avenue des Champs-Elyſées, Paris.
2 ANTROBUS (R. P. Frederick), Oratory, Londres.
3 BARTHÉLEMY (Anatole de), 9 rue d'Anjou-St-Honoré, Paris.
4 BARRÈRE (E. de), ancien conſul-général de France à Jéruſalem, 42 rue de la Ferme des Mathurins, Paris.
5 BOUCHE (L'abbé), Chaſſignoles, par la Châtre, Indre.
6 CLERCQ (Louis de), député du Pas-de-Calais, 5 rue Maſſeran, Paris.
7 COMBETTES DU LUC (Le comte de), Rabaſtens-ſur-Tarn, Tarn.
8 DELPIT (Martial), 74 faubourg St-Honoré, Paris, & à Caſtang par Bouniagues, Dordogne.

9 DREUX-BRÉZÉ (S. G. Mgr de), évêque de Moulins, Moulins.
10 DURA (Giufeppe), 40 ftrada S. Carlo, Naples.
11 EGGER (Emile), membre de l'Inftitut, profeffeur à la Faculté des Lettres, 68 rue de Madame, Paris.
12 FOURNIER (Félix), 115 rue de l'Univerfité, Paris.
13 GOUJON (Paul), 52 rue Paradis-Poiffonnière, Paris.
14 HENNESSY (Raymond), 79 rue Marbeuf, Paris.
15 KHITROWO (S. Exc. M. Bafile de), confeiller d'Etat, 93 quai de la Moika, St-Péterfbourg.
16 LAIR (Le comte Charles), 18 rue Las Cafes, Paris.
17 LAIR (Jules), directeur des Entrepôts & Magafins généraux, 204 boulevard de la Villette, Paris.
18 LANGÉNIEUX (S. Exc. Mgr), archevêque de Reims, Reims.
19 LÉOTARD, docteur-ès-lettres, 3 cours Morand, Lyon.
20 MAC GRIGOR, efq., 19 Woodfide Terrace, Glafcow, Ecoffe.
21 MARSY (Le comte de), Compiègne.
22 MAS LATRIE (Le comte de), chef de fection aux Archives de France, 229 boulevard St-Germain, Paris.
23 MEYER (Paul), profeffeur au Collége de France, 39 rue Raynouard, Paris-Paffy.
24 MICHELANT, confervateur fous-directeur à la Bibliothèque Nationale, 11 avenue Trudaine, Paris.
25 MIGNON (A.), 18 rue de Malefherbes, Paris.
26 PÉCOUL (Augufte), 58 rue de Ponthieu, Paris.
27 PORTALIS (Le baron), 144 boulevard Hauffmann, Paris.
28 REBOURS (L'abbé le), curé de la Madeleine, 8 rue de la Ville-l'Evêque, Paris.
29 REY (Emmanuel), 22 rue des Ecuries d'Artois, Paris.
30 RIANT (Le comte), 248 faubourg St-Honoré, Paris.
31 RIANT (Ferdinand), 36 rue de Berlin, Paris.
32 ROZIÈRE (Eugène de), membre de l'Inftitut, infpecteur général des Archives, 8 rue d'Albe, Paris.
33 SAIGE (Jules), ingénieur des Ponts & Chauffées, 65 rue d'Amfterdam, Paris.
34 SAULCY (de), membre de l'Inftitut, 1 place du Palais-Bourbon, Paris.
35 SCHEFER, membre de l'Inftitut, adminiftrateur de l'École nationale des langues orientales vivantes, 2 rue de Lille, Paris.
36 SCHEFER (Jules), conful de France, Smyrne.

37 Schlumberger (Guſtave), 140 faubourg St-Honoré, Paris.
38 Paris (Paulin), membre de l'Inſtitut, 82 rue de l'Univerſité, Paris.
39 Torella (Le prince de), Naples.
40 Vogüé (Le marquis de), membre de l'Inſtitut, 2 rue Fabert, Paris.
41 Olry, ingénieur des Mines, Lille.
42 Masson (Frédéric), bibliothécaire du Miniſtère des Affaires étrangères, 89 rue de Morny, Paris.
43 Popelin (Claudius), 7 rue de Téhéran, Paris.
44 Kermaingant (P.-L. de), ingénieur des Mines, 102 avenue des Champs-Elyſées, Paris.

ÉTABLISSEMENTS PUBLICS

45 Bibliothèque royale de Bruxelles.
46 Bibliothèque royale de Copenhague.
47 Bibliothèque royale de Naples.
48 Bibliothèque nationale de Paris.
49 Société nationale de géographie de Paris.
50 Bibliothèque Bodléienne d'Oxford.

ASSOCIÉS

MM.

51 Drême (Le premier préſident), Agen.
52 Bordier (Henri), 182 rue de Rivoli, Paris.
53 Laborde (Le marquis de), 4 rue Murillo, Paris.
54 Delaville le Roulx (Joſeph), 10 rue de Liſbonne, Paris.
55 Broët-Plater (Le comte de), 15 Troitſkoy Péréoulok, Saint-Péterſbourg.
56 Arséniew (Serge d'), membre de la Commiſſion des requêtes, 13 Maneiny Péréoulok, Saint-Péterſbourg.

PUBLICATIONS DE LA SOCIÉTÉ

SÉRIE GÉOGRAPHIQUE

Itinera hierosolymitana & descriptiones Terræ Sanctæ latine conscripta.

I & 2. Tomi I, 1 & 2, ed.: TITUS TOBLER & A. MOLINIER.

SOUS PRESSE:

3. *Itinera & descriptiones latine conscripta.*
Tomus II, ed.: A. MOLINIER.

4. *Itinéraires français.* I.
Éd. Mr MICHELANT.

EN PRÉPARATION:

Itinera & descriptiones latine conscripta.
Tomi III & IV, ed.: GEORGIUS THOMAS.

Itinerarj italiani.
Tomo I, ed.: CAV. L. BELGRANO.

Itinera græca.
Tomus I, ed.: C. SATHAS.

SÉRIE HISTORIQUE

1. *La prise d'Alexandrie*, par Guillaume de Machaut.
Éd.: Mr L. DE MAS LATRIE.

2. *Quinti belli scriptores minores* I.
Ed.: R. RÖHRICHT.

SOUS PRESSE:

3. *Quinti belli sacri scriptores minores* II.
Ed.: R. RÖHRICHT.

EN PRÉPARATION:

Récit versifié de la 1re *Croisade, d'après* Baudri de Dol.
Éd.: Mr Paul MEYER.

RÉIMPRESSIONS PHOTOTYPOGRAPHIQUES

(réservées aux membres titulaires)

Prologus Arminensis in mappam Terre Sancte.

In-fol., s. l. n. d., s. xv.

Ire & IIme livraisons.

—

PUBLICATIONS PATRONNÉES PAR LA SOCIÉTÉ

I. NUMISMATIQUE DE L'ORIENT LATIN

par G. SCHLUMBERGER.

Paris, Leroux, 1877, 1 vol. in-4.

II. DE PASSAGIIS IN TERRAM SANCTAM

Excerpta heliographica e codice Marciano 399: ed. C. M. Thomas.

Venetiis, Ongania, 1879, in-fol.

SOUS PRESSE:

III. ARCHIVES DE L'ORIENT LATIN

Tome I.

Paris, Ernest Leroux, in-8.

GENÈVE

Imprimerie Jules-Guillaume Fick

1879

2

ITINERA

HIEROSOLYMITANA

ET

DESCRIPTIONES TERRAE SANCTAE

BELLIS SACRIS ANTERIORA

&

LATINA LINGUA EXARATA

ſumptibus

SOCIETATIS

ILLUSTRANDIS ORIENTIS LATINI MONUMENTIS

ediderunt

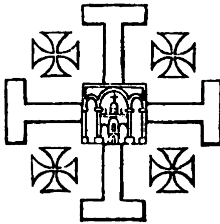
AUGUSTUS MOLINIER & CAROLUS KOHLER

II

ITINERUM BELLIS SACRIS ANTERIORUM SERIES CHRONOLOGICA
OCCIDENTALIBUS ILLUSTRATA TESTIMONIIS

I

30-600

GENEVAE
Typis J.-G. Fick
1885

Le premier fascicule des Itinera latina II, qui paraît aujourd'hui, contient les textes relatifs aux six premiers siècles de l'ère chrétienne. Un certain temps devant s'écouler avant que la fin du travail (601-1099) voie le jour, les éditeurs seront extrêmement reconnaissants aux érudits qui voudront bien leur signaler pour cette première partie de nouveaux documents; ces additions, jointes à celles qu'ils ont déjà recueillies en grand nombre, seront données à la fin de l'ouvrage.

Ils doivent faire remarquer qu'ils ont intentionnellement été très sobres de mentions relatives aux faits antérieurs à Ste Hélène. C'est en effet à partir de cette époque seulement, que, grâce à la liberté du culte et à l'érection des sanctuaires chrétiens à Jérusalem, commença le grand mouvement religieux qui mit la Palestine en relations fréquentes avec les peuples de l'Occident.

Dans l'énumération des pèlerins et des voyageurs allant en Terre-Sainte et en Syrie, ou quittant ces contrées pour d'autres régions, ils ont volontairement omis: 1° les Apôtres et premiers disciples chrétiens, dont les voyages sont rapportés dans le Nouveau Testament; 2° les martyrs, saints et évêques de Palestine, originaires d'autres parties du monde; 3° les administrateurs romains et byzantins de la Judée et de la Syrie, et, en sens inverse: 1° les moines et les évêques palestiniens ou syriens, se rendant aux conciles des églises d'Orient ou d'Occident, sauf dans le cas où leur présence à ces assemblées n'était pas signalée par les actes des conciles; 2° les papes et évêques d'Occident, d'origine syrienne ou palestinienne.

A. Molinier & Ch. Kohler.

SAECULUM I.

TYPORUM EXPLANATIO.

In Serie *ſequente, diverſa diverſis diſtincta ſunt typis :*

1° *AUCTORES ſeu OPERA, in priore volumine edita.*

2° PEREGRINI, iter in Syriam & Palæſtinam aggreſſi.

3° Geographici, qui de Syria & Palæſtina tractaverunt, *quorumque textus italicis typis impreſſus eſt.*

4° RES QUÆ AD COMMERCIA PALÆSTINAM INTER ET OCCIDENTEM SPECTANT, AUT QUÆ ITINERA HIEROSOLYMITANA, VEL CREBRIORA, VEL RARIORA FACERE POTUERUNT.

Teſtimonia, res iſtas illuſtrantia, minimis typis, latioribus autem diſtinguntur marginibus ; *editorum vero commentaria, eaque rariora, minimis iiſdem typis, ſed italicis.*

Itinera, ſive anno ſive re dubia, aſteriſco uno * , fabuloſa autem duobus ** notata ſunt.

ITINERUM HIEROSOLYMITANORUM

ET

DESCRIPTIONUM TERRAE SANCTAE

BELLIS SACRIS ANTERIORUM

SERIES CHRONOLOGICA

OCCIDENTALIBUS ILLUSTRATA TESTIMONIIS.

* * *

SAECULUM I.

15-25. **Strabo.** (j)

[Γεωγραφικά, l. XVI, c. 2; ed. Müller, pp. 637-651.]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

30. ** MARCHAB, SCHAMSCHAGRAM, ANAN, *legati Abgari, Edeſſeni principis.* (1)

[Laboubnia, *Hiſt. de la converſion des Edeſſiens* (Veniſe, 1868), 8°, pp. 10-14.]
(Cf. *Itinera diverſa.*)

c. 31. ** MATRONA *quadam Gallica.* (2)

« Ioannes vero Baptiſta aſtu Herodis per Herodiadem, uxorem fratris, in carcerem colligatur. Tunc temporis a

Galliis matrona quædam *Hierosolymis* abierat, pro devotione tantum, ut Domini & Salvatoris nostri præsentiam mereretur. Audivit autem quod beatus Ioannes decollaretur: cursu illuc rapido tendit, datisque muneribus supplicat percussori, ut eam sanguinem defluentem colligere permitteret non arceri. Illo autem percutiente, matrona concham argenteam præparat, truncatoque martyris capite, cruorem devota suscepit: quem diligenter in ampulla positum patriam detulit, & apud Vasatensem urbem, ædificata in eius honore ecclesia, in sancto altari collocavit. »

[Gregorius Turonensis, *De gloria martyrum*, c. 12, ed. Guadet, I, 38.]

c. 40. ** QUILIUS, *rex Britosaxonum, qui Novigentum Codiciacensem reliquias e Terra Sancta attulisse ferebatur.* (3)

« Exinde progrediens, post emensa soli marisque spatia, tandem *Hierosolymitanis* sese mœnibus intulit.... »

[Guibertus de Novigento, *De vita sua*, l. II, c. 1 (Migne, *Patrol. lat.*, CLVI, c. 895).]

43. COTYS, *rex Armeniæ minoris*, & POLEMO, *rex Ponti.* (4)

[Iosephus, *Antiq.*, l. XIX, c. 8, ed. Dindorf, I, 764.]

44. * HELENA, *Adiabenorum regina.* (5)

« Eodem anno imperij eius, fames gravissima per Syriam facta est, quam etiam prophetæ prænuntiaverant; sed Christianorum necessitatibus apud *Hierosolymam*, convectis ab *Ægypto* frumentis, Helena, *Adiabenorum* regina, conversa ad fidem Christi, largissime ministravit..... »

[Paulus Orosius, *Historiæ*, l. VII, c. 6 (Migne, *Patrol. lat.*, XXXI, c. 1075). Cf. s. Hieronymus, *Peregr. Paulæ*, supra, t. I, p. 32.]

(Cf. Iosephus, *Ant. Iud.*, l. XX, c. 2-4; *Bell. Iud.*, l. V, c. 2, 3, 46; l. VI, c. 6, ed. Dindorf, I, 769-776, II, 232, 237, 239, 246, 296; Eusebius Cæsar., *Hist. ecclesiast.*, l. II, c. 12 [Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 165], & *Itinera græca*, I.)

44-46. * APOLLONIUS TYANENSIS. (6)

« Apollonius intravit *Persas*.... & pervenit ad Brachmanas .... inde per *Elamitas*, *Babylonios*, *Chaldæos*, *Medos*, *Assyrios*, *Parthos*, *Syros*, *Phœnices*, *Arabes*, *Palæstinos*, reversus *Alexandriam*..... »

[S. Hieronymus, *Epist. LIII ad Paulinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 541).]

(Cf. Philoſtratus, *In Apollonium*, l. VI, c. 35, ed. Weſtermann, Pariſ., 1849, p. 140, & *Itinera Græca*, I.)

c. 50. Pomponius Mela. (ij)

« Syria *late litora tenet terraſque etiam latius introrſus, aliis aliiſque nuncupata nominibus. Nam* & Cœle *dicitur*, & Meſopotamia, & Damaſcene, & Adiabene, & Babylonia, & Iudæa, & Colophone. *Hic* Palæſtine *eſt, qua tangit Arabas, tum* Phœnice, & *ubi ſe* Ciliciæ *committit*, Antiochia. *Olim ac diu potens, ſed cum eam regno Semiramis tenuit longe potentiſſima. Operibus certe eius inſignia multa ſunt. Duo maxime excellunt, conſtituta urbs miræ magnitudinis* Babylon, *ac ſiccis olim regionibus* Euphrates & Tigris *immiſſi. Ceterum in* Palæſtina *eſt ingens & munita admodum* Gaza *(ſic Perſæ ærarium vocant), & inde nomen eſt, quod cum Cambyſes armis* Ægyptum *peteret, huc belli & opes & pecuniam intulerat. Eſt non minor* Aſcalon. *Eſt* Iope *ante diluvium (ut ferunt) condita, ubi Cephea regnaſſe eo ſigno accolæ adfirmant, quod titulum eius fratriſque Phinei veteres quædam aræ cum religione plurima retinent: quin etiam rei celebratæ carminibus ac fabulis, ſervatæque a Perſeo Andromedæ clarum veſtigium, marinæ belluæ oſſa immania oſtentant.*

« Phœnicen *inluſtravere Phœnices, ſollers hominum genus, & ad belli paciſque munia eximium. Literas & literarum operas aliaſque etiam artes, maria navibus adire, claſſe confligere, imperitare gentibus, regnum præliumque commenti. In ea eſt* Tyros, *aliquando inſula, nunc adnexa terris deficit, quod ab inpugnante quondam Alexandro iacta opera vici tenent. Ulterior & adhuc opulenta* Sidon, *antequam a Perſis caperetur maritimarum urbium maxima. Ab ea ad promunturium* Euproſopon *duo ſunt oppida*, Byblos & Botrys. *Ultra tria fuerunt, ſingulis inter ſe ſtadiis diſtantia: locus ex numero* Tripolis *dicitur. Tum* Simyra *caſtellum, & urbs non obſcura* Marathos. *Inde iam non obliqua pelago, ſed adverſa adiacens Aſia, grandem ſinum inflexo tractu litoris accipit. Populi dites circumſident; ſitus efficit: quia regio fertilis, crebris & navigabilibus alveis fluminum pervia, diverſas opes maris atque terrarum facili commercio permutat ac miſcet. In eo prima eſt reliqua pars* Syriæ, *cui* Antiochiæ *cognomen additur*, & *in*

ora eius urbes Seleucia, Hypatos, Berytos, Laodicea, Rosos, *amnesque, qui inter eas eunt* Lycos, & Hypatos, & Orontes. *Tum mons* Amanus, & *ab eo statim* Myriandros & Cilices. »

[Pomponius Mela, *De situ orbis*, l. I, c. 11-12 (ed. Parthey, Berol., 1867, pp. 18-20).]

c. 55-60. FILII ET FRATRES ISATI, *Adiabenæ regis*. (7)

[Iosephus, *Antiq.*, l. XX, c. 2, *Bell. Iud.*, l. II, c. 19, n. 2, l. VI, c. 6, n. 4, ed. Dindorf, I, 776, II, 132.]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 60. ADIABENITÆ, *funus reginæ Helenæ Hierosolymam afferentes*. (8)

[Iosephus, *Antiq.*, l. XX, c. 4, n. 3, ed. Dindorf, t. I, p. 776; Eusebius, *Hist. eccl.*, l. II, c. 12 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 165).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

60-65. **S. CLEMENS. (9)

[Pseudo-Clemens, *Clementia*, l. VII, c. 1 & 5, l. VIII, c. 1 & seqq., *Recognitiones*, l. IV, c. 1 & s. (Migne, *Patrol. gr.*, II, c. 218, 219, 226, I, c. 1315 & s.).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

65-69. IUDÆORUM BELLUM CIVILE.

[Iosephus, *Bellum Iud.*, l. IV, c. 3, 4 & 5; *De vita sua*, c. 5-7, ed. Dindorf, I, pp. 794-795, II, pp. 191-206.]

67-69. VESPASIANI BELLUM IN PALÆSTINA; IOTAPATA, GAMALA, GISCALA OPPUGNANTUR.

[Tacitus, *Hist.*, l. I, c. 10, l. V, c. 10, ed. Teubner, II, p. 7; Suetonius, *Vespas.*, c. IV, ed. Teubner, p. 226; Iosephus, *Bellum Iud.*, l. II, c. 7 & 8, l. III, c. 1-10, l. IV, c. 1, ed. Dindorf, II, 145 & s., 182 & s.] Dio Cassius, *Hist. rom.*, l. LXV, c. 8, ed. Sturzius, IV, p. 181.

70. HIEROSOLYMA A TITO CAPITUR ET EVERTITUR.

[Tacitus, *Hist.*, l. V, c. 1, 10-13, ed. Teubner, pp. 179, 184-186; Suetonius, *Titus*, c. 5, ed. Teubner, p. 237; s. Hieronymus, *In Exechielem*, l. VII, c. 24, *In Sophoniam*, l. II, c. 17, 18 (Migne, *Patr. lat.*, XXV, 227, 1355); s. Ambrosius, *Hist. de exc. Hieros.* (Migne, *Patr. lat.*, XV, 2211); Sulpicius Severus, *Hist. sacra*, l. II, c. 30 (Migne, *Patr. lat.*, XX, 146); Gregorius Tur., *Hist. Francorum*, l. I, c. 24 (ed. Guadet, I, 27); *Vindicta Salvatoris*, c. 16, 17 (*Evangelia apocr.*, ed. Tischendorf, p. 476-478); Iosephus, *Bellum Iudaicum*, l. V, c. 1, l. VII, c. 1,

(ed. Dindorf, II, 229-306); Dio Caſſius, *Hiſt. rom.*, l. LXVI, c. 4-7 (ed. Sturzius, IV, 211-217); Appianus, *Hiſt. ſyr.*, c. 50 (ed. Teubner, I, 309); Euſebius, *Hiſt. eccleſ.*, l. III, c. 5 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 221); Georgius Hamartolus, *Chron.*, l. III, c. 128 (Migne, *Patr. gr.*, CX, cc. 451 & ſ.), *qui fuſe de hac re loquitur multaſque prophetias recenſet.*]

71. Ecclesiæ Hierosolymitanæ sedes ad Pellam transfertur.

[Euſebius, *Hiſt. eccl.*, l. III, c. 5 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 221-224); ſ. Epiphanius, *Adverſus hæreſes*, l. XXIX, c. 7 (Migne, *Patr. gr.*, XLI, c. 402).]

73. Masada, Iudæorum ultimum præsidium, capitur.

[Ioſephus, *Bell. Iud.*, l. VII, c. 8-9 (ed. Dindorf, II, p. 322-332).]

c. 79 Plinius maior. (iij)

11 (12). *Ultra Peluſiacum* Arabia *eſt*, *ad* Rubrum mare *pertinens*, & *odoriferam illam ac divitem* & *beatæ cognomine inclutam. Hæc* Cattabanum & Eſbonitarum & Scenitarum *Arabum vocatur*, *ſterilis*, *præterquam ubi Syriæ confinia attingit*, *nec niſi* Caſio *monte nobilis. His Arabes iunguntur*, *ab oriente Canchlei*, *a meridie Cedrei*, *qui deinde ambo Nabatæis.* Heroopoliticus *vocatur alterque* Ælaniticus *ſinus Rubri maris in Ægyptum vergentis*, *cl. m. paſſuum intervallo inter duo oppida*, Ælana & *in noſtro mari* Gazam. *Agrippa a* Peluſio Arſinoen, *Rubri maris oppidum*, *per deſerta cxxv. m. paſſuum tradit. Tam parvo diſtat ibi tanta rerum naturæ diverſitas.*

12 (13). *Iuxta* Syria *litus occupat*, *quondam terrarum maxuma* & *pluribus diſtincta nominibus. Namque* Palæſtina *vocabatur qua contingit Arabas*, & Iudæa & Cœle, *exin* Phœnice, & *qua recedit intus* Damaſcena, *ac magis etiamnum meridiana* Babylonia, & *eadem* Meſopotamia *inter* Euphraten & Tigrin, *quaque tranſit* Taurum Sophene, *citra vero etiam* Commagene, & *ultra Armeniam* Adiabene, Aſſyria *ante dicta*, & *ubi* Ciliciam *attingit*, Antiochia. *Longitudo eius inter Ciliciam* & *Arabiam cccclxx. m. paſſuum eſt*, *latitudo a* Seleucia Pieria *ad oppidum in Euphrate* Zeugma *clxxv. m. paſſuum. Qui ſubtilius dividunt circumfundi Syria Phœnicen volunt*, & *eſſe oram maritimam Syriæ*, *cuius pars ſit* Idumea & Iudæa, *dein* Phœnicen, *dein* Syriam. *Id quod præiacet mare totum* Phœnicium *appellatur ;*

ipſa gens Phœnicum in magna gloria litterarum inventionis & ſiderum, navaliumque ac bellicarum artium.

(14) *A* Peluſio Chabriæ *caſtra*, Caſius mons, *delubrum Iovis Caſij, tumulus magni Pompei.* Oſtracine Arabia *finitur, a Peluſio lxv. m. paſſuum.* (13) *Mox* Idumæa *incipit* & Palæſtina *ab emerſu* Sirbonis *lacus, quem quidam cl. m. paſſuum circuitu tradidere. Herodotus Caſio monti adplicuit, nunc eſt palus modica. Oppida* Rhinocolura & *intus* Raphea, Gaza & *intus* Anthedon, *mons* Argaris. *Regio per oram* Samaria, *oppidum* Aſcalo *liberum*, Azotos, Iamneæ *duæ, altera intus.* Iope Phœnicum, *antiquior terrarum inundatione, ut ferunt, inſidet collem præiacente ſaxo, in quo vinculorum Andromedæ veſtigia oſtendunt. Colitur illic fabuloſa Ceto. Inde* Apollonia, *Stratonis turris, eadem* Cæſarea, *ab Herode rege condita, nunc* colonia Prima Flavia, *a Veſpaſiano imperatore deducta. Finis Palæſtines clxxxviiij. m. paſſuum a confinio Arabiæ. Dein Phœnice; intus autem* Samariæ, *oppida* Neapolis, *quod antea* Mamortha *dicebatur*, Sebaſte *in monte*, & *altiore* Gamala.

14 (15). *Supra Idumæam & Samaritin* Iudæa *longe lateque funditur. Pars eius Syriæ iuncta Galilæa vocatur, Arabiæ vero & Ægypto proxuma* Peræa, *aſperis diſperſa montibus & a ceteris Iudæis Iordane amne diſcreta. Reliqua* Iudæa *dividitur in toparchias x., quo dicemus ordine :* Hiericuntem, *palmetis conſitam, fontibus riguam,* Emmaum, Lyddam, Iopicam, Acrebitenam, Gophaniticam, Thamniticam, Betholeptephenen, Orinen, *in qua fuere* Hieroſolyma, *longe clariſſima urbium orientis non Iudææ modo,* Herodium *cum oppido inluſtri eiuſdem nominis.*

15. Iordanes *amnis oritur e fonte* Paniade, *qui cognomen dedit* Cæſareæ *de qua dicemus, amnis amœnus & quatenus locorum ſitus patitur ambitioſus accoliſque ſe præbens, velut invitus* Aſphaltiten *lacum dirum natura petit, a quo poſtremo ebibitur aquaſque laudatas perdit peſtilentibus mixtas. Ergo ubi prima convallium fuit occaſio, in lacum ſe fundit quem plures* Geneſaram *vocant, xvj. m. paſſuum longitudinis, vj. m. latitudinis, amœnis circumſæptum oppidis, ab oriente* Iuliade & Hippo, *a meridie* Tarichea, *quo nomine aliqui & lacum appellant, ab occidente* Tiberiade *aquis calidis ſalubri.*

16. Aſphaltites *nihil præter bitumen gignit, unde & nomen. Nullum corpus animalium recipit, tauri camelique fluitant; inde*

fama nihil in eo mergi. Longitudine excedit c m. passuum, latitudine maxima lxxv inplet, minima vj; prospicit eum ab oriente Arabia Nomadum, *a meridie* Machærus, *secunda quondam arx Iudaeae ab Hierosolymis; eodem latere est calidus fons medicae salubritatis* Callirrhoe, *aquarum gloriam ipso nomine praeferens.*

17. *Ab occidente litora* Esseni *fugiunt usquequa nocent, gens sola, & in toto orbe praeter ceteras mira, sine ulla femina, omni venere abdicata, sine pecunia, socia palmarum. In diem ex aequo convenarum turba renascitur large frequentantibus, quos vita fessos ad mores eorum fortunae fluctibus agit; ita per seculorum milia (incredibile dictu) gens aeterna est, in qua nemo nascitur; tam fecunda illis aliorum vitae paenitentia est. Infra hos* Engada *oppidum fuit, secundum ab Hierosolymis fertilitate palmetorumque nemoribus, nunc alterum bustum. Inde* Masada *castellum in rupe & ipsum haut procul Asphaltite. Et hactenus Iudaea est.*

18 (16). *Iungitur ei latere Syriae* Decapolitana *regio numero oppidorum, in quo non omnes eadem observant, plurimum tamen* Damascum *epoto riguis amne* Chrysorrhoa *fertilem*, Philadelphiam, Raphanam, *omnia in Arabiam recedentia*, Scythopolim, *antea* Nysam, *a Libero Patre sepulta nutrice ibi Scythis deductis*, Gadara, Hieromice *praefluente, & iam dictum* Hippon, Dion, Pellam *aquis divitem*, Galasam, Canatham. *Intercursant cinguntque has urbes tetrarchiae, regnorum instar singulae, & regna contribuuntur*, Trachonitis, Panias, *in qua* Cæsaraea *cum supra dicto fonte*, Ambila, Arca, Ampeloessa, Gabe.

19 (17). *Hinc redeundum est ad oram atque* Phœnicen. *Fuit oppidum* Crocodilon, *est flumen; memoria urbium* Dorum, Sycaminum, *promunturium* Carmelum & *in monte oppidum eodem nomine, quondam* Acbatana *dictum. Iuxta* Getta, Geba, *rivus* Pacida *sive* Belus *vitri fertilis harenas parvo litori miscens. Ipse e palude* Cendevia *a radicibus Carmeli profluit, iuxta colonia Claudi Caesaris* Ptolemais *quae quondam* Acce; *oppidum* Ecdippa, *promunturium* Album. Tyros, *quondam insula praealto mari dcc. passibus divisa, nunc vero Alexandri oppugnantis operibus continens, olim partu clara urbibus genitis* Lepti, Utica, & *illa Romani imperij aemula terrarumque orbis avida* Carthagine, *etiam* Gadibus *extra orbem conditis; nunc omnis eius nobilitas conchylio atque*

purpura constat. Circuitus xix m. passuum est, intra Palætyro *inclusa; oppidum ipsum xxij stadia optinet. Inde* Idæa & Sarepta & Ornithon *oppida* & Sidon *artifex vitri* Thebarumque Bœotiarum *parens.*

20. *A tergo eius* Libanus *mons orsus m d stadiis* Zimyram *usque porrigitur, quæ* Cœles Syriæ *cognominatur. Huic par interveniente valle mons adversus* Antilibanus *obtenditur, quondam muro coniunctus; post eum introrsus* Decapolitana *regio prædictæque cum ea tetrarchiæ* & Palæstines *tota laxitas. At in ora autem subiecta Libano fluvius* Magoras, Berytus *colonia quæ* Felix Iulia *appellatur,* Leontos *oppidum, flumen* Lycos, Palæbyblos, *flumen* Adonis, *oppida* Byblos, Botrys, Gigarta, Trieris, Calamos, Tripolis *quam Tyrij & Sidonij & Aradij optinent,* Orthosia, Eleutheros *flumen, oppida* Zimyra, Marathos *contraque* Arados *vij stadiorum oppidum & insula cc passibus a continente distans. Regio, in qua supradicti desinunt montes, & interiacentibus campis* Bargylus *mons incipit.*

(18) *Hinc rursus Syria, desinente Phœnice; oppida* Carne, Balanea, Paltos, Gabala, *promunturium in quo* Laodicea *libera,* Dipolis, Heraclea, Charadrus, Posidium.

21. *Dein promunturium* Syriæ Antiochiæ; *intus ipsa* Antiochia *libera,* Epidaphnes *cognominata.* Oronte *amne dividitur, in promunturio autem* Seleucia *libera* Pieria *appellata.*

[Plinius, *Historia naturalis*, l. V, c. 12-14, ed. Teubner, I, pp. 196-200.]

86-93. Dionysius Dionysii Lybissensis. (iv)

[Οἰκουμενῆς περιηγήσις (Müller, *Geographi græci minores*, II, p. 159-165).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

cc. a. 94. Flavius Iosephus. (v)

[1. Περὶ τοῦ Ἰουδαικοῦ πολέμου ἢ Ἰουδαίκῆς ἱστορίας περὶ ἁλώσεως, passim. 2. Ἰουδαικὴ Ἀρχαιολογία, passim. 3. Φλ. Ἰωσηπου Βίος. (Edit. Dindorf, Parisiis, Didot, 2 vol. 8°, 1865).]

(Cf. *Itinera græca* I).

ſ. I. ** PATRONICEA AUGUSTA & FILIÆ EIUS, *quas Armenij primas ſ. Crucem inveniſſe contendunt.* (10)

[Laboubnia, pp. 19-25.]

(Cf. *Itinera diverſa.*)

SAECULUM II.

SAECULUM II.

106-114. Christianorum in Syria sub Traiano persecutio. (?)
[Eusebius, *Hist. eccl.*, l. III, c. 33 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 281-284); Sim. Metaphrastes, *Acta s. Ignatij Theophori* (lat. vers. ap. *AA. SS. Boll.*, Febr. I, 24-26). Cf. *AA. SS. Boll.*, Febr. III, 53-55.]

128. Christianorum sub Hadriano persecutio. (?)
[*AA. SS. Boll.*, Iul. IV, p. 10, & Oct. VIII, p. 8 (*De s. Herone*, ep. Ant.); *Ibid.*, Mai I, p. 443 (*De s. Quiriaco*, ep. Hieros.).]

132. Iudæi in Palæstina, duce Barcocheba, rebellantur.
[Spartianus, *In Hadrianum*, c. 14 (*SS. hist. August.*, ed. Teubner, p. 14); Paulus Orosius, *Hist.*, l. VII, c. 13 (Migne, *Patr. lat.*, XXXI, c. 1092). — Dio Cassius, *Hist. Romana*, l. LXIX, c. 13-14, ed. Sturzius, IV, pp. 373-374; Eusebius, *Hist. eccl.*, l. IV, c. 6-8 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 309, 324).]

136. Hierosolyma, ab Hadriano capta, Æliæ Capitolinæ nomen accipit, introitu eius Iudeis interdicto.
[Tertullianus, *Adv. Iudæos*, c. 13, *Apolog.*, c. 21 (Migne, *Patr. lat.*, II, c. 634, I, c. 392); s. Hieronymus, *Epistolæ*, LVIII, c. 3, CVIII, c. 9; *In Isaiam*, l. I, c. 2, vers. 9, l. III, c. 7, vers. 1,2; *In Ieremiam*, l. IV, c. 19, vers. 10, 11; *in Ezechielem*, c. 24; *In Danielem*, c. 9; *In Ioelem*, c. 1; *In Sophoniam*, c. 1; *In Zachariam*, l. III, c. 11; *In Mattheum*, l. IV, c. 24, v. 15 (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 581, 883, XXIV, c. 40, 101, 802, XXV, c. 227, 552, 952, 1354-1355, 1501, XXVI, c. 177); Sulp. Severus, *Hist. sacra*, l. II, c. 31 (Migne, *Patr. lat.*, XX, c. 146); Paulus Orosius, *Historiæ*, l. VII, c. 13 (Migne, *Patr. lat.*, XXXI, c. 1092); Nicolaus I, papa, *Responsa ad consulta Bulgarorum*, c. 92 (Migne, *Patr. lat.*, CXIX, c. 1012). — Dio Cassius, *Hist. rom.*, l. LXIX, c. 12, ed. Sturzius, IV, p. 371; Appianus, *Hist. Syr.*, c. 50, ed. Teubner, I, 309;

Eusebius, *Hist. eccles.*, l. II, c. 12, l. IV, c. 6, l. V, c. 12; *Demonstrat. evangel.*, l. VI, c. 18 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 165, 316, 457, XXII, c. 453); s. Epiphanius, *De ponderibus & mensuris*, c. 14 (Migne, *Patr. gr.*, XLIII, c. 259-262); s. Iohannes Chrys., *Advers. Iudæos*, V, c. 11 (Migne, *Patr. gr.*, XLVIII, 900); Philostorgius, *Hist. eccles.*, l. VII, c. 11 (ed. H. de Valois, Par. 1673, p. 507); Socrates, l. I, c. 17; Sozomenus, *Hist. eccl.*, l. II, c. 1 (Migne, *Patrol. gr.*, LXVII, c. 218, 930); Basilius Seleuc., *Oratio*, XXXVIII, c. 8 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXV, c. 410); *Chron. Paschale*, 224 olymp., ed. Bonn., I, p. 474; Math. Blastares, *Syntagma alphabeticum*, c. 11 (Migne, *Patr. gr.*, CXLIV, c. 1278).]

137 AQUILA, SINOPENSIS, *Æliæ Capitolinæ exstruendæ ab Hadriano præpositus.* (11)

[S. Epiphanius, *De ponder. & mensuris*, c. 14 (Migne, *Patrol. gr.*, XLIII, c. 259, 262); *Chron. Pasch.*, ed. Bonn., p. 476; cf. Munk, *Palestine*, p. 607.]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

138. NARCISSUS, EPISCOPUS HIEROSOLYMITANUS, AQUAM IN OLEUM TRANSMUTAT.

[Eusebius Cæsar., *Hist. eccles.*, l. VI, c. 9 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 537; Cedrenus, *Hist. compend.*, ed. Bonn., I, p. 450; Nicephorus Call., *Hist. eccl.*, l. V, c. 9 (Migne, *Patr. gr.*, CXLV, c. 1083).]

138. GENS TOTA IUDÆORUM AD QUERCUS MAMBRE MERCATUM, IUBENTE HADRIANO, VENUMDATUR.

[S. Hieronymus, *In Ierem.*, l. VI, c. 31; *In Zachariam*, l. III, c. 11 (Migne, *Patr. lat.*, XXIV, c. 877, XXV, c. 150).]

138. MARCUS, PRIMUS EX GENTILIBUS HIEROSOLYMITANUS EPISCOPUS, SEDEM AD ÆLIAM CAPITOLINAM E PELLA REDUCIT.

[Eusebius, *Hist. eccl.*, l. III, c. 5 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 221); cf. l. IV, c. 6 & l. V, c. 12 (*Ibid.* c. 316, 457); s. Epiphanius, *De ponderibus & mensuris*, c. 15 (Migne, *Patr. gr.*, XLIII, c. 262).]

v. 145 IUSTINUS NEAPOLITANUS. (12)

[Iustinus, *Apologia I pro christianis*, c. 34; Idem, *Dial. cum Tryphone*, c. 78 (Migne, *Patr. gr.*, VI, 658, 383).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 150 Claudius Ptolemæus. (vj)

[Γεωγραφίκη ὑφηγήσις, l. V, c. 14-15 (ed. Wilberg, Effend., 1838, pp. 363-376).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 170 MELITO, *Sardensis episcopus*. (13)

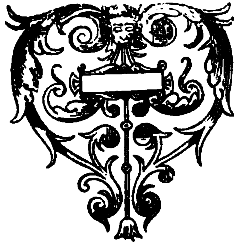
[Eusebius, *Hist. eccl.*, l. IV, c. 26 (Migne, *Patr. gr.*, XX, 396).]

184. SAMARITANI, PARTES PESCENNII NIGRI SECUTI, A SEPTIMO SEVERO DEBELLANTUR.

[Spartianus. *In Sever.*, c. 9 (*SS. Hist. Aug.*, ed. Teubner, p. 131); Herodianus, *Historiæ post Marcum*, l. III, c. 4, 5, ed. Teubner, p. 74-76. — Dio Cassius, *Hist. rom.*, l. LXXV, c. 1, 9-13, ed. Sturzius, IV, pp. 577, 594-597.]

c. 196 CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM, *cui plures interfuerunt episcopi, Narcisso, Hierosolymitano episcopo, præsidente*. (14)

[Mansi, *Concilia*, I, c. 726; cf. I, 603, 617.]

SAECULUM III.

SAECULUM III.

202. VALIDISSIMA CHRISTIANORUM IN PALÆSTINA ET SYRIA SUB SEPT. SEVERO PERSECUTIO.

[Spartianus, *Severus*, c. 17 (*SS. hist. Aug.*, ed. Teubner, I, p. 137); P. Orosius, *Hist.*, l. VII, c. 17 (Migne, *Patr. lat.*, XXXI, c. 1103; f. Hieronymus, *De viris ill.*, c. LII (*Ibid.*, XXIII, c. 695). Sulp. Severus, *Hist. sacra*, l. II, c. 32 (*Ibid.*, XX, c. 147); Theodoricus Pauli, *Liber bellorum Domini* (*AA. SS. Boll.*, Mai III, xj); — Eusebius, *Hist. eccl.*, l. VI, c. 1, 2, 7, 11 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 521, 523, 536, 543); *Chron. Pasch.*, ed. Bonn., II, p. 496; cf. *AA. SS. Boll.*, Iul. IV, p. 14, Oct. VIII, p. 313.]

c. 205 ACHADABUES, *episcopus Seleuciæ*. (15)

[Gregorius Bar Hebræi (Abulfaragius) *Historia patriarcharum Iacobitarum* (Assemanus, *Biblioth. Orientalis*, II, p. 396).]
(Cf. *Itinera arabica*.)

212 S. ALEXANDER FLAVIANUS, *Cappadociæ, postea Hierosolymitanus episcopus, qui bibliothecam in urbe sancta fundavit & CLEMENS, presbyter*. (16)

« Alexander, episcopus *Cappadociæ*, cum desiderio sanctorum locorum *Hierosolymam* pergeret, & Narcissus episcopus eiusdem urbis iam senex regeret ecclesiam... »

[S. Hieronymus, *De viris illustribus*, c. 62 (Migne, *Patr. lat.*, XXIII, c. 710).]

« Natalis b. Alexandri episcopi, qui de *Cappadocia* ex propria civitate sancto desiderio *Hierosolymam* veniens, divina revelatione eiusdem loci gubernaculum suscepit, & post senectutem ductus *Cæsaream*, in persecutione Decij ob confessionem Christi martyrium complevit... »

[Usuardus, *Martyrologium* (*AA. SS. Boll.*, Mart. II, 614); cf. Ado, *Martyr.* (*Ibid.*, p. 614).]

« Alexander, cum *Hierosolymam* adorandi & sanctorum locorum videndi gratia properavit, revelatum est beato viro Narcisso, sibi & aliis de plebe, ut ipsum in loco sancto episcopum detinerent. »

[*Gesta episcoporum Hierosolimitanorum* (Delpit, *Essai sur les pèlerinages à Jérusalem*, p. 19, ex ms. Caduinensi).]

(Cf. Eusebius, *Hist. eccl.*, l. VI, c. 11 & 20; Nicephorus Callistus, *Hist. eccl.*, l. V, c. 9 & 10 [Migne, *Patr. gr.*, XX, 541, 572, CXLV, c. 1083-1090].)

(Cf. *Itinera græca*, I.)

217 CLEMENS, *episcopus Alexandrinus.* (17)

« Exstat Alexandri, *Hierosolymorum* episcopi, qui cum Narcisso postea rexit ecclesiam, epistola super ordinatione Asclepiadis confessoris ad Antiochenses, congratulantis eis, in qua ponit in fine: « Hæc vobis, domini ac fratres, scripta « transmisi per Clementem beatum presbyterum, virum illus- « trem & probatum, quem vos quoque scitis, & nunc plenius « recognoscetis, qui cum huc venisset iuxta providentiam & « visitationem Dei, confirmavit & auxit Domini ecclesiam. »

[S. Hieronymus, *De viris illustribus*, c. 38 (Migne, *Patrol. lat.*, XXIII, c. 687).]

225 **MULIER *quædam e Cappadocia, quæ se a dæmonibus in Hierosolymam pluries translatam asserebat.* (18)

[Firmilianus, *Epist. ad S. Cyprianum* (S. Cyprianus, *Epist.* 75, ed. Oxon., II, 222).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 230 S. FIRMILIANUS, *episcopus Cæsariensis.* (19)

« Quantæ autem gloriæ fuerit [Origenes], hinc apparet, quod Firmilianus, *Cæsareæ* episcopus, cum omni *Cappadocia* eum invitavit, & diu tenuit, & postea sub occasione sanctorum locorum *Palæstinam* veniens, diu *Cæsareæ* in sanctis Scripturis ab eo eruditus est. »

[S. Hieronymus, *De viris illust.*, c. 54 (Migne, *Patrol. lat.*, XXIII, p. 699).]

(Cf. Eusebius, *Hist. eccl.*, l. VI, c. 27 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 583) & *Itinera græca*, I.)

c. 230 ORIGENES. (20)

« Et cum iam mediæ esset ætatis, & propter ecclesias *Achaiæ*, quæ pluribus hæresibus vexabantur, sub testimonio ecclesiasticæ epistolæ *Athenas* per *Palæstinam* pergeret, a Theoctistore & Alexandro, *Cæsareæ* & *Hierosolymorum* episcopis, presbyter ordinatus, Demetrij offendit animum... »

[S. Hieronymus, *De viris illustribus*, c. 54 (Migne, *Patrol. lat.*, XXIII, c. 665).]

(Cf. Origenes, *Comment. in Iohann.*, l. VI, c. 24; Eusebius, *Hist. eccl.*, l. VI, c. 20 (Migne, *Patr. gr.*, XIV, c. XX, c. 572) & *Itinera græca*, I.)

241. SAPOR I, PERSARUM REX, SYRIAM DEPOPULATUR.

[Iulius Capitolinus, *Gordiani tres*, c. 26 (*SS. hist. Aug.*, ed. Teubner, II, p. 46). — Agathias, l. IV, c. 24, ed. Bonn., p. 259.]

249-251. CHRISTIANORUM IN SYRIA ET PALÆSTINA, SUB DECIO PERSECUTIO.

[S. Hieronymus, *De SS. eccles.*, c. 62 (Migne, *Patr. lat.*, XXIII, c. 710). — Eusebius, *Hist. eccl.*, l. VI, c. 39 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 600); *Acta s. Babylæ* (*AA. SS. Boll.*, Ian. II, p. 571); s. Epiphanius, *De ponder. & mens.*, c. 18 (Migne, *Patr. gr.*, XLIII, c. 263). — Cf. *AA. SS. Boll.*, Mart. II, p. 615, Mai III, p. 13, Iul. IV, p. 16 (*De ss. Babyla Antiocheno & Alexandro Hierosolymitano*).]

c. 250 Solinus (C. I.) (vij)

..... Iudæa *inlustris est aquis, sed natura non eadem aquarum omnium.* Iordanis *amnis eximiæ suavitatis*, Paneade *fonte dimissus, regiones præterfluit amœnissimas; mox in* Asphaltitem *lacum mersus stagno corrumpitur. Qui* Asphaltites *gignit bitumen, animal non habet, nihil in eo mergi potest: tauri etiam camelique inpune ibi fluitant. Est & lacus* Sara *extentus passuum sedecim milibus, circumsæptus urbibus plurimis & celebribus, ipse par optimis. Sed lacus* Tiberiadis *omnibus anteponitur, salubris ingenuo æstu & ad sanitatem usu efficaci.* Iudææ *caput fuit* Hierosolyma, *sed excisa est. Successit* Hierichus*: & hæc desivit, Artaxerxis bello subacta.* Callirrhoe Hierosolymis *proxima, fons calore medico probatissimus & ex ipso aquarum præconio sic vocatus.*

In hac terra balsamum nascitur, quæ silva intra terminos viginti iugerum usque ad victoriam nostram fuit: at cum Iudæa

potiti ſumus, ita luci illi propagati ſunt, ut iam nobis latiſſimi colles ſudent balſama. Similes vitibus ſtirpes habent: malleolis digeruntur, raſtris niteſcunt, aqua gaudent, amant amputari, tenacibus foliis ſempiterno inumbrantur. Lignum caudicis attrectatum ferro ſine mora moritur: ea propter aut vitro aut cultellulis oſſeis, ſed in ſola cortice artifici plaga vulneratur, e qua eximiæ ſuavitatis gutta manat. Poſt lacrimam ſecundum in pretiis locum poma obtinent, cortex tertium, ultimus honos ligno.

Longo ab Hieroſolymis *receſſu triſtis ſinus panditur, quem de cælo tactum teſtatur humus nigra & in cinerem ſoluta; ibi duo oppida,* Sodomum *nominatum alterum, alterum* Gomorrum, *apud quæ pomum quod gignitur, habeat licet ſpeciem maturitatis, mandi tamen non poteſt: nam fuliginem intrinſecus favillaciam ambitio tantum extimæ cutis cohibet, quæ vel levi preſſa tactu fumum exhalat & fatiſcit in vagum pulverem.*

Interiora Iudææ *occidentem quæ contuentur* Eſſeni *tenent, qui memorabili diſciplina receſſerunt a ritu gentium univerſarum, maieſtatis ut reor providentia ad hunc morem deſtinati; nulla ibi femina: venere ſe penitus abdicaverunt, pecuniam neſciunt, palmis victitant; nemo ibi naſcitur nec tamen deficit hominum multitudo. Locus ipſe addictus pudicitiæ eſt, ad quem plurimi licet undique gentium properent; nullus admittitur, niſi quem caſtitatis fides & innocentiæ meritum proſequatur: nam qui reus eſt vel levis culpæ, quamvis ſumma ope adipiſci ingreſſum velit, divinitus ſubmovetur. Ita per inmenſum ſpatium ſæculorum, incredibile dictu, æterna gens eſt ceſſantibus puerperiis.* Engada *oppidum infra* Eſſenos *fuit, ſed exciſum eſt, verum inclitis nemoribus adhuc durat decus luciſque palmarum eminentiſſimis nihil vel de ævo vel de bello derogatum.* Iudææ *terminus* Maſſada *caſtellum.*

Tranſeo Damaſcum, Philadelphiam, Rhaphanam: Scythopoli *primos incolas & auctorem dabo. Liber pater, cum humo nutricem tradidiſſet, condidit hoc oppidum, ut ſepulturæ titulum etiam urbis mœnibus ampliaret; incolæ deerant, e comitibus ſuis Scythas delegit, quos ut animi firmaret ad promptam reſiſtendi violentiam, præmium loci nomen dedit. In* Seleucia *alter* Caſſius *mons eſt,* Antiochiæ *propinquus, cuius e vertice vigilia adhuc quarta conſpicitur globus ſolis & brevi corporis circumactu radiis*

caliginem dissipantibus illinc nox, binc dies cernitur; talis e Caffio *specula est, ut lucem prius videas quam auspicetur dies.*

[C. Iulius Solinus, *Collectanea rerum memorabilium*, ed. Th. Mommsen, pp. 171-174.]

258. Sapor I, Persarum rex, Antiochiam incautam expugnat.

[Amm. Marcellinus, l. XXIII, c. 5, ed. Teubner, p. 316; Zozimus, *Hist. eccl.*, l. III, c. 32, ed. Bonn., p. 169.]

264. Concilium Antiochenum I.

[Mansi, *Concilia*, I, p. 863-919.]

280 *Itinerarium Antonini Augusti.* (viij)

A Germanicia per Dolicham & Zeugma Edissam usque:

. . . .	mpm. lxxxvij (*sic*).
Sicos Basilisses	mpm. xx.
Dolicha	mpm. x.
Zeugma	mpm. xij.
Bemmaris	mpm. xx.
Edissa	mpm. xxv.

Item a Germanicia per Samosatam.	
Edissa	mpm. lxx (*sic*).
In Catabana	mpm. xv.
Nisus	mpm. xvj.
Tharse	mpm. xiiij.
Samosata leg. vij	mpm. xiij.
Edissa	mpm. xij.

Item ab Antiochia Emesa	mpm. cxxxiij (*sic*).
Niaccaba	mpm. xxv.
Caperturi	mpm. xxiiij.
Apamia	mpm. xx.
Larissa	mpm. xvj.
Epiphania	mpm. xvj.
Arethusa	mpm. xvj.
Emesa	mpm. xvj.

Item ab Arabisso Muzana	mpm. xlviij (*sic*).
In medio	mpm. xxij.
Muzana	mpm. xxvj.
Item a Germanicia Edissa	mpm. lxxxiiij (*sic*).
Sicos Basilisses	mpm. xv.
Doliche	mpm. xv.
Zeugma	mpm. xiiij.
Cannaba.	mpm. xiij.
In medio	mpm. xij.
Edissa.	mpm. xv.
Item a Cyrro Edissa	mpm. xcij (*sic*).
Ciliza sive Urmagiganti	mpm. xij.
Abarara	mpm. x.
Zeugma	mpm. xxij.
Bemmari Canna	mpm. xl.
Bathnas Mari	mpm. viij.
Edissa.	mpm. x.
Item a Nicopoli Edissa	mpm. cxxxvij (*sic*).
Aliaria	mpm. xiij.
Gerbedisso	mpm. xv.
Doliche	mpm. xx.
Zeugma	mpm. xxiiij.
Canaba	mpm. xxv.
In medio	mpm. xxij.
Edissa.	mpm. xviij.
Item a Callicome Edissa	mpm. lxxxv (*sic*).
Bathnas	mpm. xxiiij.
Hierapoli.	mpm. xxj.
Thilaticomum	mpm. x.
Bathnas	mpm. xv.
Edissa.	mpm. xv.
Item a Carris Hierapoli	mpm. lxxxiij (*sic*).
Bathnas	mpm. xxx.

Thilaticomum.	mpm. xxij.
Hierapoli	mpm. xxxj.
Item a Cyrro Emesa	mpm. clj (*sic*).
Minnicam.	mpm. xx.
Beroa	mpm. xxij.
Calcida	mpm. xviij.
Arra	mpm. xx.
Capareas	mpm. xxiij.
Epiphania.	mpm. xvj.
Arethusa	mpm. xvj.
Emesa	mpm. xvj.
Item a Dolicha Seriane	mpm. cxxxviij (*sic*).
Hanunea	mpm. xxv.
Cyrro	mpm. xxiiij.
Minnica	mpm. xxiiij.
Beroa	mpm. xx.
Calcida	mpm. xv.
Androna	mpm. xxvij.
Seriane.	mpm. xviij.
Item a Callicome Larissa.	mpm. lxxviiij (*sic*).
Calcida	mpm. xviij.
Temmeliso.	mpm. xx.
Apamia	mpm. xxv.
Larissa	mpm. xvj.
Item ab Eumari Neapolim	mpm. ccxxvij (*sic*).
Geroda.	mpm. xl.
Thelseæ.	mpm. xvj.
Damasco	mpm. xxiiij.
Aere.	mpm. xxxij.
Neve	mpm. xxx.
Capitoliada	mpm. xxxvj.
Gadara	mpm. xvj

Scytopoli	mpm. xvj.
In medio	mpm. x.
Neapoli	mpm. vij.
Item a Seriane Scytopoli	mpm. cccxviij (*ſic*).
Salaminiada	mpm. xxxij.
Emeſa	mpm. xviij.
Laudicia	mpm. xviij.
Libo	mpm. xxxij.
Heliupoli	mpm. xxxij.
Abila	mpm. xxxviij.
Damaſco	mpm. xviij.
Aere	mpm. xxxij.
Neve	mpm. xxx.
Capitoliada	mpm. xxxvj.
Gadara	mpm. xvj.
Scytopoli	mpm. xvj.
Item a Cæſarea Eleutheropolim . . .	mpm. lxxvij (*ſic*).
Betaro.	mpm. xxxj.
Dioſpoli	mpm. xxviij.
Eleutheropoli	mpm. xviij.
Item a Damaſco Emeſa	mpm. clij (*ſic*).
Abila	mpm. xxxviij.
Heliupoli	mpm. xxxij.
Conna	mpm. xxxij.
Laudicia	mpm. xxxij.
Emeſa	mpm. xviij.
Item a Neapoli Aſcalona	mpm. lxxiiij (*ſic*).
Aelia . . . . : .	mpm. xxx.
Eleutheropoli.	mpm. xx.
Aſcalona	mpm. xxiiij.

[*Itinerarium Antonini*, ed. Pinder & Parthey (Berolini, 1848, in-8, pp. 83-91).]

c. 290 *NICOLAUS, *episcopus Myrensis.* (21)

[*Vita & conversatio s. Nicolai*, græc. (Falconius, *S. Nicolai acta primigenia*, Neap., 1751, in-f., p. 4); Sim. Metaphrastes, *Vita s. Nicolai*, c. 8 (Migne, *Patr. græca*, CXVI, c. 328).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 290 NIAPHOR, *armena quædam ex urbe Dovin mulier*, IOBENAL *& eius soror* SOSANA, *s. Ninonis mater, ex urbe Colastra.* (22)

[*Hist. de Géorgie*, tr. Brosset, I, pp. 90, 93, 104.]

(Cf. *Itinera diversa.*)

c. 295. S. ANTONIUS MAGNUS CONTRA PEREGRINATIONES LOQUITUR.

[S. Athanasius, *Vita s. Antonij*, l. V, c. 32 (cuius vers. lat. exstat ap. *AA. SS. Boll.*, Ian. II, 125).]

ant. an. 297. ABD-KELAL, REX HOMERITARUM, FIT CHRISTIANUS.

[Vide *AA. SS. Boll.*, Oct., X, p. 674: *Comment. præv. de s. Aretha*, § 4, *ubi orientalium quorumdam scriptorum nomina reperies qui de conversione Abd-Kelal ad fidem christianam locuti sunt.*]

299, sept. 11. MARCELLINUS PAPA UNIVERSIS EPISCOPIS PER ORIENTALES PROVINCIAS CONSTITUTIS SCRIBIT.

[Mansi, *Concilia*, I, col. 1241; Jaffé, ed. 2ª, n. 159.]

ant. an. 300. *VIR ET MULIER QUIDAM, HILARIÆ, S. AFRÆ MATRIS, PARENTES, EX CYPRO AUGUSTAM GERMANIÆ ADEUNT.

[*Acta s. Afræ*, c. I, § 8 (*AA. SS. Boll.*, Aug., II, p. 55).]

** c. 300. S. TIMOTHEUS EX ANTIOCHIA ROMAM ADIT.

[Beda, *Martyrologium*, ad d. 22 Aug. (Migne, *Patr. lat.*, XCIV, c. 1013); *Acta s. Timothei apocrypha*, ex *Vita s. Sylvestri I, papæ* (*AA. SS. Boll.*, Aug., IV, p. 534). — *Incertissimum est tempus quo Timotheus Romam adierit; ex diversis enim fontibus rem narrantibus* (v. *AA. SS. Boll.*, *Comment. præv. de s. Timotheo*, ibid., p. 530), *alij sub Miltiade papa* (311-314), *alij Sylvestro papa, qui circa an.* 270 *natus est, adhuc puero, illum hoc iter suscepisse significant.*]

300-333. HERMON ET MACARIUS, HIEROSOLYMITANI EPISCOPI, AD VARIAS GENTES EPISCOPOS ABLEGANT AD PRÆDICANDUM DEI VERBUM.

[*Acta ff. Ephræm, Bafilei & fociorum* ex *Menæis Græcorum* & Maximo, ep. Cytheræo (*AA. SS. Boll.*, Mart., I, p. 642).]

f. III. **PATRES SYRI DUODECIM ANASTASIUS, EUTITIUS & BRICTIUS, FILIUS EIUS, IOANNES, THEUDILA, ISAAC, ABUNDIUS, CARPOPHORUS, LAURENTIUS, PROCULUS, HERCULANUS & BARACTALIS ITALIAM ADEUNT.

[Cf. AA. SS. Boll., Tract. prælim., ad t. I, Iulij, *ubi multa de tempore adventus patrum Syrorum in Italiam reperies. Quorum patrum aliqui non tertio, fed potius fexto, ut videtur, fæculo vixerunt.* Cf. infra, circa an. 530.]

f. III S. IOHANNES *Edeffenus, focius Cyri, martyr fub Diocletiano.* (23)

[*Vita ff. Cyri & Iohannis*, c. III, § 11 (cuius lat. verf. ap. *AA. SS. Boll.*, Ian. II, p. 1086); cf. Bafilius imperator, *Menologium*, ad d. 31 Ian., pars II, c. 147 (Migne, *Patr. gr.*, CXVII, c. 288).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

f. III *Stadiafmus Maris Magni.* (ix)

[*Geographi græci minores*, ed. Müller, I, pp. 472-476.]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

SAECULUM IV.

SAECULUM IV.

303-304 **S. ANTONINUS, *martyr, & IOHANNES preſbyter, ambo Placentini.* (24)

« Igitur hunc Antoninum, martirem Chriſti, ferunt quodam tempore *Placentinæ* urbis finibus egreſſum, atque Orientales pertranſiſſe provincias, multaque in eiſdem provinciis eum miracula vidiſſe ſcriptum reperimus. »

[*Paſſionarium*, ſæc. XI ſcript. (Mediol., Bibl. Ambroſ., E, 22).]

« Sanctus Antoninus, verus Chriſti alumpnus a Spiritu Sancto imbutus, qualiter in domo Dei debebat converſari, coadunatis fratribus & diſcipulis multis egreſſus eſt *Placentiam*, deſiderans videre mirabilia, quæ operatus eſt Deus, homo factus pro noſtra ſalute in Iudæorum patria. Pergens itaque ſecurus, quia vallabat eum a dextris & a ſiniſtris munitiſſimus murus....

« Taliter & iocundius quam cogitari vel fari poſſit vivens, ignotam pertranſeundo patriam, exul venit *Hieroſolymam*. Ibique per plures degens dies, loca ſanctorum circumquaque perluſtrans, promeruit conſequi divinam gratiam... Inſpectis tantorum locorum inhiantibus ſignis ... Volens autem adhuc procul ire, collectis quam plurimis ſodalibus, pervenit ad montem *Synay*. Inter reliqua vero quæ inſpexit, mirabile dictu! erat ibi marmorea ſtatua nive candidior, effigiem hominis exprimens, cui dum profano ritu ſacrificia ſpurcentiſſima & abhominabilia miniſtri nequitiarum offerrent, tetra ut pix efficiebatur, ut autem ceſſabant, in proprium redibat colorem. Credo non id poſſe fieri abſque preſentia Dei .....

« Flante placido auſtro, fugatoque aquilone, una cum ſuis noſter cumcivis ſanctus & a Deo carus Antoninus reverſus eſt ad civitatem *Placentiam*. »

[Iohannes, archid. Placentinus (f. XI), *Tract. de invent. corporis f. Antonini mart.*, lect. vij-viij (Placent., Bibl. cathedr., cod. n. 63, m. f. XIII), quem exfcripferunt *Gesta ff. Anton. & Opilij* (*Ibid.*, *Archiv. f. Anton.*, cod. E, membr. f. XIII, ff. 23-24).]

« Atque haud ita multo poft, adhibito fibi comite Iohanne, Placentino presbytero, in... etiam orbis terræ partes & præfertim in fanctiffima *Hierofolymitana loca* peregrinationem pie ac religiofe fufcepit. Verum, Iohanne ipfo iam mortuo & *Capharnaum* urbe, facrarum litterarum monumentis celebrata, fepulto, *Placentiam* regreffus eft. »

[*Acta f. Antonini fpuria* (*AA. SS. Boll.*, Iul. II, p. 18).]

303-310. CHRISTIANORUM IN SYRIA SUB DIOCLETIANO PERSECUTIO.

[Eufebius, *De martyribus Palæstinæ*, c. 1; idem, *Hift. eccl.*, l. VIII, c. 1 & f.; Nicephorus Calliftus, *Hift. eccl.*, l. VII, c. 3 & f. (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 1460 & 740, CXLV, c. 1210).]

c. 310 PEREGRINI, *qui Hierofolymam vel Bethleem petere confueverant.* (25)

[Eufebius, *Vita Conftantini*, l. III, c. 28. *Demonftratio evangelica*, l. VI, c. 18, l. VII, c. 2 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 1088, XXII, c. 457, 540); Eutychius, *Annales*, ed. Pococke, I, 352.]

(Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diverfa*, I.)

c. 314. CONCILII LAODICENSIS DECRETUM DE CLERICIS PRÆTER IUSSIONEM EPISCOPI AD PEREGRINANDUM NON PROFECTURIS.

[*Conc. Laodic.*, can. 41 & 42 (Manfi, *Concil.*, II, 571).]

319. CHRISTIANORUM IN SYRIA, SUB LICINIO, PERSECUTIO.

[Eufebius, *Hift. eccl.*, l. X, c. 8 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 893).]

c. 320 Eufebius Pamphilus. (x)

[1° Περὶ τῶν τοπικῶν ὀνομάτων ἐν τῇ Θείᾳ Γραφῇ (ed. Larfow & Parthey, Berol., 1862, in-8); 2° Περὶ τῶν ἐν Παλαιστίνῃ μαρτυρησάντων (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 1457), cuius fyriacum textum anglice vertit W. Cureton fub titulo: *Hiftory of the martyrs in Paleftine* (Lond., 1861, in-8).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 320 S. TRIPHYLLIUS, *poftea epifcopus Nicofienfis, & mater eius.* (26)

[*Vita f. Triphyllij* (cuius verf. lat. ap. *AA. SS. Boll.*, Iun. II, 683).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

322 CONCILIUM PALÆSTINUM, *in quo de Arii eiusque fautorum conditione actum est.* (27)

[Mansi, *Concilia*, II, 557-558.]

324. CHRISTIANORUM IN SYRIA TUMULTUS.

[Eusebius, *Hist. eccl.*, l. VIII, c. 6 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 752).]

325. IUDÆOS, TEMPLI HIEROSOLYMITANI INSTAURATIONEM MOLITOS, CONSTANTINUS MAGNUS IMPEDIT, EISQUE URBIS INTROITUM DENUO PROHIBET.

[S. Augustinus, *Sermo V*, c. 5 (Migne, *Patr. lat.*, XXXVIII, c. 57); S. Ioh. Chrys., *Hom. V adv. Iudæos*, c. 11 (Migne, *Patr. gr.*, XLVIII, c. 900); Cedrenus, *Historiarum compendium*, ed. Bonn., I, p. 525; Eutychius, *Annales*, ed. Pococke, I, 466.]

325. SEDI HIEROSOLYMITANÆ PRIMATUS A NICÆNO CONCILIO NEGATUR.

[*Concil. Nicæn.*, can. VII (Mansi, *Conc.*, II, 672); cf. supra t. I, præf., p. xlvij.]

c. 325 AEthicus Istricus. (xj)

« *Deinde ad meridiem* Chanaan *fortem, affluentem omnibus bonis, inriguam* Tiberiade & Genesar, *alveum* Iordanis *a vineis* Engadi, & *lacum bituminum* & *harundinetum* Parioticum & Salariam *superiorem ac tenus ad* Libanum *tendentes, ubi in medullam & umbelicum urbs magna, ortus & aletrix regum, vaticinia & ostenta atque prodigia festiva* Hierusalem *fabricata & sita est, ubi eorum vates futuram restaurationem mundi iuditiariam impetu sui spiritus fore adfirmantur. Illic* Galilæa, *regio* Iordanis, Samariæ *urbis vicina, confinium & ianua regionis opima & spatiosa, ambitiosa incolarum speculatrix inclyta. Vicinarum terra inhabitabilis* Sodomorum, *ubi tria iudicia magna idem dicit regis maioris cœlestis iram & vindictam decidisse, ignis, fulminis & bituminis, eorum audaciam & temeritatem abhorruit. Academicus* Pentapolim *ob nimiam affluentiam ignominiosam, sine lege, absque eruditione, sine rege indisciplinatam ruina maxima præ ubertate corruisse.* Sicharia *regio, quæ postea* Nabathæa *nuncupatur, silvestris valde, ubi* Ismaelitæ *eminus.* Sur *inter mare* Rubrum & Arabiam *sita,* Ægypti *finibus deducta, populo vafro & valde nugaci; terra nimirum invia.* »

[Æthicus Iſtricus, *Coſmographia*, ab Hieronymo e græco in latinum breviarium redacta, c. 108, ed. Wüttke, Lipſiæ, 1854, in-8, p. 81.]

326. CONSTANTINUS MAGNUS AD MACARIUM EPISCOPUM HIEROSOLYMITANUM DE LOCIS SANCTIS SCRIBIT.

[Conſtantinus M., *Epiſt.* (Euſebius, *De vita Conſt.*, l. III, c. 29-33, ed. Heinichen, Lipſiæ, 1830, pp. 163-187).]

326 S. HELENA AUGUSTA. (28)

Helena Conſtantini mater, divinis monita viſionibus, beatiſſimum Crucis ſignum, in quo mundi ſalus pependit, apud *Ieroſolymam* reperit.

[S. Hieron., *Chronicon.*, ad ann. 321 (Migne, *Patr. lat.*, XXVII, c. 671).].

« Per idem tempus, Helena, Conſtantini mater, fœmina incomparabilis fide & religione animi, ac magnificentia ſingulari, cuius iure Conſtantinus & eſſet filius & crederetur, divinis admonita viſionibus, *Ieroſolymam* petit, atque ibi locum in quo ſacroſanctum corpus Chriſti patibulo affixum pependerat, ab incolis perquirit. Qui idcirco ad inveniendum difficilis erat, quod ab antiquis perſecutoribus ſimulacrum in eo Veneris fuerat defixum, ut ſi quis Chriſtianorum in loco illo Chriſtum adorare voluiſſet, Venerem videretur adorare. Et ob hoc infrequens & pene oblivioni datus fuerat locus. Sed cum, ut ſupra diximus, religioſa fœmina properaſſet ad locum cœleſti ſibi indicio deſignatum, cuncta ex eo prophana & polluta deturbans, in altum purgatis ruderibus, tres confuſo ordine reperit cruces.....

« Sed obturbabat reperti muneris lætitiam uniuſcuiuſque crucis indiſcreta proprietas. Aderat quidem & titulus ille, qui Græcis & Latinis atque Hebraicis litteris a Pilato fuerat conſcriptus; ſed nec ipſe ſatis evidenter Dominici prodebat ſigna patibuli. Hinc iam humanæ ambiguitatis incertum, divinum flagitat teſtimonium. Accidit in eadem urbe primariam quandam loci illius fœminam, gravi ægritudine confectam, ſeminecem iacere. Macarius per idem tempus eccleſiæ illius epiſcopus erat. Is, ubi cunctantem reginam atque omnes pariter qui aderant videt: « Adferte, inquit, huc totas, quæ « repertæ ſunt, cruces, & quæ ſit quæ portaverit Dominum, « nunc nobis adaperiet Deus ». Et ingreſſus cum regina pariter & populis ad eam quæ decumbebat, defixis genibus, huiuſ-

cemodi ad Deum precem profudit. « Tu, Domine, qui per « Unigenitum filium tuum salutarem generi humano per passionem crucis conferre dignatus es, & nunc in novissimis « temporibus adspirasti in corde ancillæ tuæ perquirere lignum « beatum, in quo salus nostra pependit, ôstende evidenter ex « his tribus, quæ crux fuerit ad Dominicam gloriam vel quæ « extiterit ad servile supplicium, ut hæc mulier, quæ semiviva « decumbit, statim ut eam lignum salutare contigerit, a mortis « ianuis revocetur ad vitam ». Et cum hæc dixisset, adhibuit primo unam ex tribus, & nihil profecit. Adhibuit secundam, & ne quidem aliquid actum est. Ut vero admovit tertiam, repente adapertis oculis mulier consurrexit, & stabilitate virium recepta, alacrior multo quam cum sana fuerat, tota domo discurrere & magnificare Dei potentiam cœpit. Sic, evidenti indicio, regina voti compos effecta, templum mirificum in eo loco, in quo crucem repererat, regia ambitione construxit. Clavos quoque, quibus corpus dominicum fuerat affixum, portat ad filium. Ex quibus ille frenos composuit, quibus uteretur ad bellum, & ex aliis galeam nihilominus belli usibus aptam fertur armasse. Ligni vero ipsius salutaris partem detulit filio, partem vero thecis argenteis conditam dereliquit in loco; quæ etiam nunc ad memoriam sollicita veneratione servatur.

« Reliquit etiam hoc indicium religiosi animi regina venerabilis: virgines, quas ibi reperit Deo sacratas, invitasse ad prandium, & tanta eas devotione curasse dicitur, ut indignum crederet, si famulorum uterentur officiis, sed ipsa manibus suis, famulæ habitu succincta, cibum apponeret, poculum porrigeret, aquam manibus infunderet, & regina orbis ac mater imperij, famularum Christi se famulatam deputaret. Et hæc quidem *Ierosolymis* gesta. »

[Rufinus, *Hist. eccles.*, l. I, c. 7-8 (Migne, *Patr. lat.*, XXI, c. 475-477).]

« Tum siquidem *Hierosolyma* horrens ruinis, frequentissimis ac magnificentissimis ecclesiis est adornata; namque Helena, mater principis regis Constantini, quæ Augusta cum filio conregnabat, cum *Hierosolymam* agnoscere concupisset, reperta ibi idola ac templa protrivit; mox usa regni viribus, basilicas in loco Dominicæ passionis & resurrectionis & ascensionis constituit. Illud mirum, quod locus ille, in quo postre-

mum inſtiterant divina veſtigia, cum in cœlum Dominus nube ſublatus eſt, continuari pavimento cum reliqua ſtratorum parte non potuit: ſiquidem quæcumque applicabantur, inſolens humana ſuſcipere terra reſpueret, excuſſis in ora apponentium ſæpe marmoribus. • Quin etiam calcati Deo pulveris adeo perenne documentum eſt, ut veſtigia impreſſa cernantur, & cum quotidie confluentium fides certatim Domino calcata diripiat, damnum tamen arena non ſentiat; & eadem adhuc ſui ſpeciem, velut impreſſis ſignata veſtigiis, terra cuſtodit.

Eiuſdem reginæ beneficio crux Domini tum reperta, quæ neque in principio obſiſtentibus Iudæis potuerat conſecrari, & poſtea dirutæ civitatis oppreſſa ruderibus, nonniſi tam fideliter requirenti meruit oſtendi. Igitur Helena primum de loco paſſionis certior facta, admota militari manu, atque omnium provincialium multitudine in ſtudia reginæ certantium, effodi terram & contigua quæque ac vaſtiſſima ruinarum purgari iubet: mox pretium fidei & laboris tres pariter cruces, ſicut olim Domino ac latronibus duobus fixæ fuerant, reperiuntur... »

[Sulpicius Severus, *Hiſtoria ſacra*, l. II, c. 33-34. (Migne, *Patr. lat.*, XX, c. 148).]

« Manſit hoc ſeculi prioris nefas in tempora noſtris proxima Conſtantini; qui princeps eſſe principibus Chriſtianis non magis ſua quam matris Helenæ fide meruit: quæ divino, ut exitus docuit, inſpirato conſilio, cum *Hieroſolymam* agnoſceret nomine, quæ Auguſta cum filio conregnabat, eum rogavit ut ſibi facultatem daret cuncta illic loca Dominicis impreſſa veſtigiis & divinorum erga nos operum ſignata monimentis purgare, deſtructis templis & idolis, ab omni prophanæ impietatis contagio, & religioni ſuæ reddere, ut Eccleſia tandem in terra originis ſuæ celebraretur. Itaque prompto filij imperatoris aſſenſu mater Auguſta, patefactis ad opera ſancta theſauris, toto abuſa fiſco eſt: quantoque ſumtu atque cultu regina poterat & religio ſuadebat, ædificatis baſilicis contexit omnes & excoluit locos, in quibus ſalutaria nobis myſteria pietatis ſuæ, incarnationis & paſſionis & reſurrectionis atque aſcenſionis ſacramentis Dominus Redemptor impleverat. Mirum vero inter hæc, quod in baſilica Aſcenſionis locus ille tantum de quo in nube ſuſceptus aſcendit, captivam in ſua carne ducens captivitatem noſtram,

ita ſacratus divinis veſtigiis dicitur, ut numquam tegi marmore paviri receperit, ſemper excuſſis ſolo reſpuente, quæ manus adornandi ſtudio tentavit apponere. Itaque in toto baſilicæ ſpatio ſolus in ſui ceſpitis ſpecie virens permanet; & impreſſam divinorum pedum venerationem calcati Deo pulveris perſpicua ſimul & attigua venerantibus arena conſervat, ut vere dici poſſit: « Adoravimus ubi ſteterunt pedes eius » (Pſalm., cxxxi, 7).

« Sed in hiſtoria crucis accipite magnum & vere divinum miraculum. Regina illa venerabilis, ut venit *Hieroſolymam*, diligenter & pie locis illic & circa omnibus, divinorum curioſa inſignium, & oculis haurire geſtiens fidem quam piis auribus litteriſque perceperat, crucem Domini ſtudioſiſſime inquirere adorſa eſt. Sed quæ via vel ratio inveniendi ſubeſſet, cum index idoneus nemo inveniri poſſet, ubi memoriam & curam religioſæ conſcientiæ vel obſervantiæ & antiquitas ævi & ſuperſtitionis impiæ diuturnitas aboleviſſet? Verum ipſo omnium & terris & animis opertorum conſcio & teſte Domino, fidelis mulier ſanctum Spiritum per affectum pium meruit: quo aſpirante, cum rem ab humana conſcientia divinitus remotam fruſtra diligens requiſiſſet, de loco tantum paſſionis certior fieri ſtuduit. Itaque non ſolum de Chriſtianis doctrina & ſanctitate plenos viros, ſed & de Iudæis peritiſſimos, ut propriæ, qua miſeri & gloriantur, impietatis indices exquiſivit, & accitos in *Hieroſolymam* congregavit. Tum omnium una de loco teſtificationis (*id eſt* martyrij *ſeu* paſſionis, *ut ſupra*) confirmata, iuſſit illico, urgente ſine dubio conceptæ revelationis inſtinctu, in ipſum locum operam foſſionis accingi; parataque mox civium pariter & militari manu, brevi laborem iſtius molitionis hauſit; & contra ſpem omnium, ſed ſecundum ipſius tantum reginæ fidem, alta egeſtione reſeratis terræ finibus, abditæ crucis arcana patuerunt. Sed cum tres pariter cruces, ut quondam fixæ Domino & latronibus ſteterant, repertæ fuiſſent, gratulatio repertarum cœpit anxia dubitatione confundi, iuſto piorum metu, ne forſitan aut pro cruce Domini patibulum latronis eligerent, aut ſalutare lignum pro ſtipite latronis abiiciendo violarent. Reſpexit pias fideliter æſtuantium curas Dominus, & ipſi potiſſimum, quæ tam piæ ſollicitudinis princeps erat, huius conſilij lumen infudit, ut aliquem recens mortuum inquiri & inferri iuberet. Nec mora, verbum factum, cadaver illatum

eſt; deponitur, iacenti una de crucibus admovetur & altera; ſed reorum ligna mors ſprevit. Poſtremo Dominicam crucem prodit reſurrectio & ad ſalutaris ligni tactum, morte profuga, funus (*id eſt* cadaver, *vel* mortuus excitatus eſt) excuſſum, & corpus erectum eſt, tremefactiſque viventibus ſtetit mortuus, & funebribus, ut Lazarus quondam, vinculis expeditus, illico inter exſpectatores ſuos redivivus inceſſit.

« Ergo crux Domini, tot operta ætatibus & Iudæis in tempore paſſionis abſcondita, neque gentibus in ædificatione fani terram ſine dubio ad ipſam fabricam egerentibus revelata, nonne manu latuit, ut nunc inveniretur cum religioſe quæreretur? Ita ut crucem Chriſti decuit, experimento reſurrectionis inventa & probata crux Chriſti eſt; dignoque mox ambitu (*id eſt* honore & pompa) conſecratur, condita in paſſionis loco baſilica, quæ auratis coruſca laquearibus & aureis dives altaribus, arcano poſitam ſacrario crucem ſervat: quam epiſcopus urbis eius quotannis, cum Paſcha Domini agitur, adorandam populo princeps ipſe venerantium promit. Neque præter hanc diem, qua crucis ipſius myſterium celebratur, ipſa, quæ ſacramentorum cauſa eſt, quaſi quoddam ſacræ ſolemnitatis inſigne profertur, niſi interdum religioſiſſimi poſtulent, qui hac tantum cauſa illo peregrinati advenerint, ut ſibi eius revelatio quaſi in pretium longinquæ peregrinationis deferatur. Quod ſolum epiſcopi beneficio obtineri ferunt: cuius & tantum munere de eadem cruce hæc minuta ſacri ligni ad magnam fidei & benedictionis gratiam haberi datur. Quæ quidem crux, in materia inſenſata vim vivam tenens, ita ex illo tempore innumeris pene quotidie hominum votis lignum ſuum commodat, ut detrimenta non ſentiat & quaſi intacta permaneat, quotidie dividua ſumentibus & ſemper tota venerantibus. Sed iſtam imputribilem virtutem & indetribilem ſoliditatem de illius profecto carnis ſanguine bibit, quæ paſſa mortem non vidit corruptionem. Speramus autem & vobis non ſolum benedictionis monimento, ſed & incorruptionis ſeminario futurum, ut eius inſpectio fidem veſtram etiam de recordatione beati illius latronis accendat, qui bene verſo latrocinio longas in magnis laboribus ſanctorum vias de momenti fide & momento confeſſionis anticipans, non immerito ante ipſos apoſtolos & martyres *præparatum ipſis ab initio*, ut ait, *regnum* primus invaſit & pius cœli prædo diripuit, quia Chriſtum crucifixum ſimilitudine ſuæ pœnæ videns in eo ſtatu, de quo

etiam discipulorum fides turbata nutaverat, Dominum tamen maiestatis, ut erat, confessus est; & petens in regno Dei memoriam sui fieri, in gloriam resurrectionis ante ipsam resurrectionem credidit: quam apostoli, postea quam facta est, non tantum videndo, sed experiendo crediderunt. Nec ipsi tamen de resurrectione carnis potius quam de resurrectionis qualitate dubitantes, quia videlicet qui in orbem terrarum mittendi forent ad omnium gentium informationem, non auribus tantum, sed & oculis prædicandam fidem capere debebant, ut quod firmius didicissent, constantius edocerent. »

[S. Paulinus Nolanus, *Epist.* XXXI, c. 4, 5 (Migne, *Patr. lat.*, LXI, c. 327).]

« Interea mater imperatoris Helena, cuius cognomine vicum *Drepani* princeps civitatem dicavit *Helenopolim*, admonita per somnium ad *Ierosolymam* properavit, & quondam *Ierusalem* desertam sicut pomorum custodiarium inveniens, requisivit sepulcrum Christi. Quod, licet difficillime, tamen invenit. Itaque repente templum illud scelestissimum deiici iussit. Et palam facto Domini monumento, apparuerunt circa id suffossæ tres cruces & clavi, simul & titulus litteris hebraicis, græcis latinisque conscriptus: « Iesus Nazarenus rex Iudæorum. » Dicitur autem quia etiam mortuus crucis tactu surrexerit. De hoc ligno Sibylla dixit apud paganos:

« O ter beatum lignum in quo Deus extensus est! »

« Tum ergo quæ crux esset Domini, quæ latronum, dubitare cœperunt. Proinde Macarius, civitatis præsul, huiusmodi tractatu dubitationem solvit. Mulieri namque nobilitate claræ, longa ægritudine fatigatæ, unam illarum crucium cum oratione promptissima adhibens, virtutem Salvatoris agnovit. Mox enim ut mulierem crux attigit, passionem sævissimæ ægritudinis effugavit, & fœminæ salutem restituit. Sic itaque mater imperatoris, quod cupiebat agnoscens, de clavis quidem quibus manus Christi fuerant perforatæ, alios in galeam immisit imperatoris, filij capitis providentiam gerens, ut iacula bellica submoveret, alios freno equino permiscuit, & cautelam imperatoris agens, & veterem prophetiam adimplens. Olim enim Zacharias clamaverat propheta, dicens (xiv, 20): « Et « erit quod in freno est sanctum Domino omnipotenti. » Salutaris vero crucis partem quidem aliquam regalibus distribuit.

« Quam Constantinus suscipiens, & credens salvari civi-

tatem, ubi hæc particula ſervaretur, in ſua ſtatua, ſicut fertur, in foro Conſtantini poſita ſuper columnam porphyreticam devote condidit. Reliquam vero partem in argentea theca clauſam civitatis tradidit ſacerdoti & undique congregans artifices, maximas illic ornataſque ædificavit eccleſias.

[Caſſiodorus, *Hiſt. tripartita*, l. II, c. 18 (Migne, *Patr. lat.*, LXIX, c. 936), quem exſcripſit *Hiſt. miſcella*, l. XI, c. 15, ed. Eyſſenhardt, p. 251.]

Cuius [Conſtantini imp.] temporibus completum eſt illud propheticum: « In illo die erit, quod ſuper frenum equi, ſanctum Domino omnipotenti » (Zach., XIV, 20). Quod illa ſanctæ memoriæ Helena mater eius, infuſo ſibi Dei ſpiritu, revelavit.

« Beatus Conſtantinus tali parente, quæ imperanti filio divini muneris quæſivit auxilium, quo inter prælia quoque tutus aſſiſteret & periculum non timeret. Magna fœmina, quæ multo amplius invenit quod imperatori conferret, quam quod ab imperatore acciperet. Anxia mater pro filio, cui regnum orbis Romani ceſſerat, feſtinavit *Hieroſolymam*, & ſcrutata eſt locum Dominicæ paſſionis.

« Stabulariam hanc primo fuiſſe aſſerunt, ſic cognitam Conſtantio ſeniori, qui poſtea regnum adeptus eſt. Bona ſtabularia, quæ tam diligenter præſepe Domini requiſivit. Bona ſtabularia, quæ ſtabularium non ignoravit illum, « qui « vulnera curavit a latronibus vulnerati » (Luc., X, 34). Bona ſtabularia, quæ maluit « æſtimari ſtercora, ut Chriſtum lucri-« faceret » (Philip., III, 8). Ideo illam Chriſtus de ſtercore levavit ad regnum ſecundum quod ſcriptum eſt: « Quia ſuſcitat « de terra inopem, & de ſtercore erigit pauperem » (Pſalm., CXII, 7).

« Venit ergo Helena, cœpit reviſere loca ſancta, infudit ei ſpiritus ut lignum crucis requireret, acceſſit ad *Golgotha* & ait: « Ecce locus pugnæ, ubi eſt victoria? Quæro vexillum « ſalutis & non invenio. Ego, inquit, in regnis, & crux « Domini in pulvere? ego in aureis, & in ruinis Chriſti « triumphus? ille adhuc latet & latet palma vitæ æternæ? « Quomodo me redemptam arbitror, ſi redemptio ipſa non « cernitur? »

« Vides quid egeris, diabole, ut gladius quo peremptus « es, obſtrueretur. Sed Iſaac obſtructos ab alienigenis puteos

« eruderavit, nec latere aquam passus est (Gen., xxvi, 18).
« Tollatur igitur ruina, ut vita appareat, promatur gladius,
« quo veri Goliæ caput est amputatum (I Reg., xvii, 51):
« aperiatur humus ut salus fulgeat (Isai., xlv, 8). Quid egisti,
« diabole, ut absconderes lignum, nisi ut iterum vinceeris?
« Vicit te Maria, quæ genuit triumphatorem, quæ sine immi-
« nutione virginitatis edidit eum, qui crucifixus vinceret te &
« mortuus subiugaret. Vinceris & hodie, ut mulier tuas insi-
« dias deprehendat. Illa quasi sancta Dominum gestavit, ego
« crucem eius investigabo: illa generatum docuit, ego resus-
« citatum: illa fecit ut Deus inter homines videretur, ego ad
« nostrorum remedium peccatorum divinum de ruinis elevabo
« vexillum. »

« Aperit itaque humum, decutit pulverem: tria patibula confusa reperit, quæ ruina contexerat, inimicus absconderat. Sed non potuit oblitterari Christi triumphus. Incerta hæret, ut mulier; sed certam indaginem Spiritus sanctus inspirat, eo quod duo latrones cum Domino crucifixi fuerint. Quærit ergo medium lignum. Sed poterat fieri ut patibula inter se ruina confunderet, casus inverteret. Redit ad Evangelij lectionem, invenit quia in medio patibulo prælatus titulus erat: « Iesus Nazarenus, Rex Iudæorum » (Ioan., xix, 19). Hinc collecta est series veritatis, titulo crux patuit salutaris. Hoc est quod petentibus Iudæis Pilatus respondit: « Quod scripsi, « scripsi » (Ibid., 22), id est, non ea scripsi, quæ vobis placerent, sed quæ ætas futura cognosceret; non vobis scripsi, sed posteritati, propemodum dicens: Habeat Helena quod legat, unde crucem Domini recognoscat.

« Invenit ergo titulum, Regem adoravit, non lignum utique, quia hic gentilis est error & vanitas impiorum, sed adoravit illum, qui pependit in ligno, scriptus in titulo: illum, inquam, qui sicut scarabæus clamavit, ut persecutoribus suis Pater peccata donaret (Luc., xxiii, 34). Avida mulier festinabat tangere remedium immortalitatis, metuebat calcare sacramentum salutis. Læto corde & trepidanti vestigio, quid faceret nesciebat. Pertendit tamen ad cubile veritatis, lignum refulsit, & gratia micuit. Et quia iam fœminam visitaverat Christus in Maria, Spiritus in Helena visitavit: docuit eam quod mulier ignorabat, & deduxit in viam, quam mortalis scire non poterat.

« Quæsivit clavos, quibus crucifixus est Dominus, &

invenit. De uno clavo frenos fieri præcepit, de altero diadema intexuit: unum ad decorem, alterum ad devotionem vertit. Visitata est Maria ut Evam liberaret; visitata est Helena ut imperatores redimerentur. Misit itaque filio suo Constantino diadema gemmis insignitum, quas pretiosior ferro innexas crucis redemptionis divinæ gemma connecteret, misit & frenum. Utroque usus est Constantinus, & fidem transmisit ad posteros reges. Principium itaque credentium imperatorum sanctum est quod super frenum (Zach., XIV, 20); ex illo fides, ut persecutio cessaret, devotio succederet. »

[S. Ambrosius, *De obitu Theodosij oratio* (Migne, *Patr. lat.*, XVI, cc. 1399-1402).]

« Item scripta de inventione Crucis dominicæ, & alia scripta de inventione capitis Ioannis Baptistæ, novellæ quædam relationes sunt & nonnulli eas catholici legunt. Cum hæc ad catholicorum manus pervenerunt, beati Pauli præcedat sententia: « Omnia probate, quod bonum est tenete » (I ad Thess., V, 21).

[*Concilium Romanum primum*, 494 (Labbe, *Concilia*, IV, c. 1283).]

« Huius [Constantini] tempore, venerabile crucis Dominicæ lignum per studium Helenæ matris eius repertum est, prodente Iuda Hebræo, qui post baptismum Quiriacus est vocitatus. »

[Gregor. Turonensis, *Hist. Franc.*, l. I, c. 34 (Migne, *Patr. lat.*, XXI, c. 179).]

(Cf. *Acta apocrypha s. Iudæ Quiriaci*, l. I [*AA. SS. Boll.*, Mai., I, pp. 445-447], & *Comment. de invent. s. Crucis* [Ibid., p. 362 & s.].)

« *De cruce & mirabilibus eius apud Pictavum.* — Crux Dominica, quæ ab Helena reperta est *Hierosolymis*, ita quarta & sexta feria adoratur . . . . . .

De inventione clavorum. — Speciosi autem omnique metallo nobiliores Dominicæ crucis clavi, qui beata membra tenuerunt, ab Helena regina, post ipsius sacræ crucis inventionem, reperti sunt: & de duobus quidem frenum imperatoris munivit, quo facilius, si adversæ gentes restitissent principi, hac virtute fugarentur. De quibus non est ignotum Zachariam vaticinasse prophetam: « Erit, inquit, quod in os equi poni-

« tur fanctum Domini » (Zach., xiv, 20). Eo enim tempore *Adriaticum mare* magnis fluctibus movebatur, in quo tam frequentia erant naufragia ac demerfio hominum, ut vorago navigantium diceretur. Tunc provida regina condolens excidia miferorum, unum ex quatuor clavis deponi iubet in pelago, confifa de Domini mifericordia quod fævas fluctuum commotiones facile poffit opprimere. Quo facto redditur mare quietum, tranquillaque deinceps navigantibus flabra præftantur. Unde ufque hodie nautæ fanctificatum mare venerantur, cum ingreffi fuerint, ieiuniis, orationibufque & pfallentio vacant.

Clavorum ergo Dominicorum gratia quod quatuor fuerint hæc eft ratio: duo funt affixi in palmis, & duo in plantis: & quæritur cur plantæ affixæ fint, quæ in cruce fancta dependere vifæ fint potius quam ftare? Sed in ftipite erecto foramen factum manifeftum eft. Pes quoque parvulæ tabulæ in hoc foramen infertus eft; fuper hanc vero tabulam, tanquam ftantis hominis, facræ affixæ funt plantæ. — Quæritur etiam quid de his clavis fuerit factum. Duo funt, quos fupra diximus, aptati in freno; tertius proiectus in fretum; quartum afferunt effe defixum in capite ftatuæ Conftantini, quæ civitate, ut aiunt, tota excelfior effe fufcipitur, fcilicet ut tota cui eminet, munitione falutis quodam modo galea coronata effet. Magnam afferunt virtutem effe huius freni: quod ambigi nequaquam poteft, quod Iuftinus imperator publice expertus eft ac fuis omnibus patefecit. Illufus enim a quodam mago propter pecuniam amiffam, quæ fibi dæmonis umbra intolerabiles per duarum curricula noctium intuliffet indicavit infidias, fed cum tertia nocte frenum capiti collocaffet, locum infidiandi inimicus ultra non habuit, repertumque auctorem infidiarum gladio perculit . . . . »

[Greg. Turon., *De gloria martyrum*, l. I, c. 5 & 6 (ed. Bordier, I, pp. 12-19).]

« Quomodo inventa fuit fancta crux fcire debemus. Fuit in tempore Conftantini quidam ferpens, qui comedebat multos homines Romanorum & beftias: venit itaque Conftantinus, & occidit ferpentem, & de veneno ferpentis factus eft leprofus. Sui homines cœperunt quærere medicos qui fanarent eum. Ad ultimum venit quidam medicus, qui dixit fe eum fanare, unde fuit magnum gaudium inter Romanos. Dixit-

que medicus ad Conſtantinum : « Quære unum dolium, & « congrega omnes pueros, & occide eos, & in ſanguine illorum « balneabis te, & ſanaberis. » Et factum eſt ita. Congregati ſunt ante palatium regis omnes pueri, & exivit rex, & vidit pueros cum matribus ſuis flentibus & ait : « Melius eſt ut ego peream « quam tot homines cum filiis. » Et factum eſt ita. Illæ vero rogantes Deum ut daret Conſtantino ſalutem, & exaudita eſt oratio mulierum. Et quadam nocte beatus Petrus & Paulus venerunt ad Conſtantinum, & dixerunt ei dum dormiret : « O Conſtantine, quære ſanctum Silveſtrum, quia ipſe « mundabit te. » Mane autem facto, Conſtantinus dixit matri ſuæ, quomodo Petrus & Paulus ei dixerunt. Quo audito regina gaviſa eſt & quæſivit ſanctum Silveſtrum, & dixit ei quomodo ſuus filius eum videre volebat. Quo audito ſanctus Silveſter accipiens baculum, ivit ad Conſtantinum; cui ait Conſtantinus : « O ſancte Silveſter ex Deo benedicte, qui hodie « ſuam virtutem in me per te demonſtrabit, ſana me. » Cui Silveſter reſpondit : « Si credideris in Filium virginis, ſanitatem « accipies. » Cui Conſtantinus : « Amorem Dei ſuper omnia « diligo. » Tunc ſanctus Silveſter iuſſit aquam deferri, in qua baptizavit eum, & ſanus factus eſt. Hoc facto, Conſtantinus dixit ſancto Silveſtro : « Quid vis ut dem tibi ? » Cui ſanctus Silveſter : « Nihil aliud peto, niſi ſanctorum apoſtolorum cor« pora. » Quo audito, Conſtantinus abſtraxit corpora apoſtolorum de puteo, & ſtatim poſuit ea in optimo loco cum magno gaudio & honore. Poſt hæc vocavit ſuos milites, dicens ſe mare tranſire velle, & omnia quæ haberet in hac parte, ſancto Petro daturum, & ita factum eſt. Tranſivit mare & fecit *Conſtantinopolim*, unde Saraceni congregati ibant eum debellari. Conſtantinus autem hoc audiens, timuit valde; ſed angelus Domini nocte veniens, inquit ei : « Noli timere, quia, dum « ingrederis bellum, videbis ſignum crucis in cœlo, & facies « illud in lancea, & ſecurus ingredere bellum, & habebis vic« toriam. » Et ita factum eſt, & occidit multos Saracenos. Hoc peracto, miſit Helenam matrem ſuam *Hieroſolymam*, ut quæreret crucem Domini. Cum autem intravit *Hieroſolymam*, convocavit omnes Iudæos & petiit crucem : qui dixerunt ſe neſcire. At illa ait : « Per Deum, qui me fecit, niſi eam red« detis, vos omnes occidam. » Quo audito quærebant inducias, & conceſſit uſque in diem ſequentem. Iudæi ſciſcitabantur ad invicem, ſi quis ſciret ubi eſſet. Tandem unus, nomine

Iudas, inquit: « Audivi patrem meum dicentem, quod suus « atavus sibi dixerat ubi Iudæi miserunt eam. » Post hæc dixerunt reginæ, quod Iudas dixerat. Regina vero retinuit Iudam & alligavit eum, donec ipse Iudas oravit ad Deum, & Deus indicavit ei ubi sancta crux erat. Foderunt autem terram, & invenientes tres cruces nescierunt quæ esset crux Domini, sed mortuus ablatus super crucem latronum non movit, tertio autem super crucem Domini & revixit, & ita inventa est sancta crux. Post hæc foderunt in eodem loco & invenerunt clavos, quos fixerunt in manibus & pedibus Domini, & unum ex illis dedit Helena Constantino, quem posuit in freno equi sui, & post hæc non fuit victus in bello. Postea baptizavit Iudam, imponens sibi nomen Quiracus, & constituit illum episcopum in *Ierusalem*, per quem Dominus dignatus est multa facere miracula. »

[Beda Ven., *Homil. subdit.*, XCIII (Migne, *Patr. lat.*, XCIV, c. 494-495).]

« Itaque [Helena] cum ingenti multitudine & regia ambitione *Hierosolymam* pergit, & ingreditur urbem non iam Iudæa sed Christiana, & cœpit quærere animo virili & ferventissimo zelo lignum sanctæ crucis. Quod ideo ad inveniendum valde difficile erat, quia, ut *Ecclesiastica* narrat *historia*, ab Helio Adriano ad suggestionem pontificum Iudæorum in eo loco templum Veneri fuerat constructum. Qui pontifices ideo hoc fecerunt, ut æmulatione livida tollerent fidelibus locum, ne ibi possent Christo flectere genua, ubi prostibulæ mulieris erat simulachrum affixum. Sed regina fidelissima, funditus everso templo pariter & idolo memorato, invenit tres cruces, Domini pariter & latronum. De quibus cum orta fuisset hæsitatio, cum qualis esset crux Dominica proprie nesciretur, iuxta narrationem prædictæ *historiæ*, vir venerabilis *Hierosolimorum* tunc temporis antistes Macharius solvit hanc dubitationem. Quod qui plenius nosse desiderat, eiusdem *historiæ* librum decimum legat. Sed non abs re iudicavimus, si & breviter eamdem hic rationem prosequamur.

« Eo tempore erat ibi vidua nomine Libania, quæ prius fuerat Iudæa; sed defuncto viro suo, Isachar, relicta synagogæ perfidia, contulit se ad Ecclesiam Christi. Hæc illo tempore subitanea morte præventa, supremo flatu pectoris sui extremum trahebat spiritum: habebat autem mœrorem

de istius obitu omnis ecclesia, & erat de hæsitatione crucis Dominicæ infinita tristitia. Inter utramque consternationem positus vir Dei Macharius, eiusdem civitatis antistes, cupiens & mœstitiam populi & sollicitudinem reginæ auferre, iussit portare grabatum, in quo Libania decumbebat. Cumque illuc fuisset corpus adductum, expandit episcopus Macharius manus suas ad cœlum & dixit: « Tu, omnipotens Deus, qui « per unigenitum Filium tuum salutem generi humano per « passionem crucis eius conferre dignatus es, & nunc in novis-« simis temporibus aspirasti in corde ancillæ tuæ Helenæ per-« quirere lignum beatum, in quo salus nostra pependit, ostende « nunc evidenter ex his tribus, quæ crux fuerit ad Dominicam « gloriam, vel quæ extiterint ad servile supplicium, ut hæc « mulier quæ semiviva decumbit, statim ut eam lignum salu-« tare contigerit, a mortis ianuis revocetur ad vitam. » Et cum hoc dixisset, adhibuit primo unam ex tribus, & nihil perfecit; adhibuit secundam, & nec sic quidem aliquid actum est. Ut vero admovit tertiam, repente apertis oculis mulier consurrexit, & stabilitate virium recepta, alacrior multo, quam cum sana fuerat, tota domo discurrere & magnificare Domini potentiam cœpit. Sic evidenti indicio regina, voti compos effecta, templum mirificum in eo loco, in quo crucem repererat, regia ambitione construxit. Clavos quoque, quibus corpus Domini fuerat affixum, portat ad filium, ex quibus ille frenos composuit, quibus uteretur ad bellum, & ex aliis galeam nihilominus belli usibus aptam fertur armasse. Ligni vero ipsius salutaris partem detulit filio; partem vero thecis argenteis conditam dereliquit in loco, quæ etiam nunc ad memoriam sollicita veneratione servantur. »

[Altmannus Altivillarensis, *Vita s. Helenæ*, c. II, n. 26-28 (*AA. SS. Boll.*, Aug. III, 580).]

« Legistis tamen quod sancta Helena crucem Dominicam per medium secari fecit, & crucem *Constantinopolim* ad filium detulit, crucemque *Hierosolymis* reliquit. »

[Ansellus, cantor s. Sepulcri, *Epistola ad ecclesiam Parisiensem* a. 1108 (Migne, *Patr. lat.*, CLXII, c. 731).]

« Igitur cum per arcanum antiquæ Divinitatis archisterium, Constantinus imperator Romanum quondam rexisset imperium, ob fidei semen hac & illac ubique spargendum, de gente in gentem, & de regno transivit in regnum (Psalm.,

CIV); dum pro fidelibus hilaris, & pro infidelibus triftis, fidem fanctæ Trinitatis illis infinuavit & iftis . . . . .
. . . .

« Sed quoniam ipfe pro fide Chrifti & negotiis imperij animum fuum in plura divifit, ideo beatam Helenam matrem fuam pro fe *Ierofolymam* mifit, ut eo ftudiofius ibi Dominicam inquireret crucem, quo ad hanc inquifitionem ipfum Crucifixum oftenforem haberet ac ducem. Beata igitur Helena, fapienti ufa confilio, ftatim interius Deo & exterius obedivit filio, dum non folum valida manu pro eadem inquifitione *Ierofolymam* ivit, fed etiam a Iudæis, ubi lignum Dominicum effet, diligenter inquifivit. Quæ enim de vitiis ad virtutes iam tunc bene operando tranfivit, non immerito thefaurum illum Divinitatis inquifivit, inquifitum invenit, inventum cuftodivit. Unde ut & nos cum ea quafi de tenebris properemus ad lucem, dicere debemus qualiter ipfa eamdem invenit crucem, ne quis audientium fic unquam infipiens fiat, ut poftea fe dicat ifta nefcire, cum fciat. Eligens ergo fibi de Iudæis viros numero mille, inquifivit ab eis quid de illo ille fentiret aut ille; ficque omnes una eademque ratione videns effe confentos, denuo de eis cœpit feparare quingentos. Qui, licet inftructi effent lege divina, nefciebant tamen quid de eis vellet facere regina, nifi quantum inde Iudas unus ex eis cæteris poterat enarrare Iudæis. Unde & ipfe iuftam eis inde reddens rationem: « Ligni, inquit, Dominici vult facere quæf-
« tionem. » De quo tamen nihil omnino dixerat effe confcriptum, nifi quantum a patre fuo vel avo fibi fatebatur effe prædictum. Proinde, recordatus patris & avi veteris, fententias eorum cœpit enodare cæteris, Iudæorum fcilicet ac gentium populis enarrando duobus, quidquid inde de parentibus percepit ambobus. Dixerant enim fibi, quod ipfe & omnis pofteritas illius hoc noffe poterat, quod quandocunque inquifitio ligni fieret, genus eorum amplius regnare non valeat, fed regnum eorum tranfferendum effet in falutem credentium, de quo fcriptum eft: « Domini eft regnum & ipfe dominabitur gentium » (Pfalm. XXI). — Regina autem revocans ad fe omnem Iudæorum cohortem, vitam eis proponebat ac mortem, vitam fcilicet, fi lignum Crucis oftenderent, mortem autem fi demonftrare contemnerent. Sed cum corda eorum ad hæc indurata fuiffent, & ea quæ fciebant fe nefcire dixiffent, eo celerius eos quæ dicenda erant dicere cogebat, quo citius

ab eis voluit ſcire quod neſciebat. Sed cum veritas rei ab eis nulla ratione poſſet inveſtigari, continuo iuſſit omnes igne cremari, ut vel ſic eos cogeret monitis obedire divinis, quos ad hoc nec blandimentis poterat provocare nec minis. Iudæi autem ſibimet inde timentes, & vivere potius quam mori cupientes, tandem, ad oſtendendam ſibi veritatem nudam, pro ſe omnibus tradiderunt Iudam. Quem cum nec minis terrere, nec blandimentis ad hoc poſſet allicere, ut veri aliquid inde vellet dicere, continuo ſuſcipiens de omnibus unum, per ſeptem dies iuſſit eum in lacu ſervari ieiunium, uſquequo, ſeptem diebus evolutis, ea ratione inde ſe poſtularet educi, ut debitam ſervitutem Dominicæ impenderet cruci. Qui cum ad hæc verba de lacu fuiſſet eductus, continuo Chriſtianis gaudium & Iudæis ortus eſt luctus; quoniam omnes Iudæi qui convenerant ibi invidebant nobis & timebant ſibi. Sed ille qui eſt ſalus noſtra in tempore tribulationis (Pſalm. XXXVI), miſertus eis, & miſertus eſt nobis, dum converſus ad nos & reverſus ad eos, ea die voluit lætificare Chriſtianos & illuminare Iudæos.

« Pro hac igitur cauſa, cum illuc, ubi locus erat Calvariæ, undique concurriſſet turba plebis bifariæ, contrahere pars cœpit ad partem, ne per Iudæorum impietatem ars deluderet artem. Iudas autem inter cæteros ſtans in conſpectu filiorum hominum, ex intimo cordis orationem hanc fudit ad Dominum, quatenus ipſe ſibi monſtrare dignaretur ubi eſſet crucis Dominicæ foſſa, qui Moyſi quondam patris noſtri Ioſeph oſtendere dignatus eſt oſſa. Sed quoniam eiuſdem loci certum non poterat invenire veſtigium, niſi divina pietas cœleſte aliquod vellet demonſtrare prodigium, ideo ad informandam non credentium ſpem & credentium fidem ſubito locus commotus eſt idem. Inſuper etiam, ad declarandum Dominicæ crucis lignum, aliud continuo ſecutum eſt ſignum, dum, ad edomandum cor Iudæorum indomitum, ſtatim de eodem loco fumus aſcendit aromatum. Iudas autem, qui prius inter ſpem pendebat & metum, pro mœrore cœpit habere gaudium & pro gaudio fletum, gratias videlicet agens Deo in univerſis quæ glorioſe fiebant ab eo. Deinde ad terram ſe inclinans humiliter, foſſorio arrepto, fodere cœpit viriliter: ſed & alij poſt alios tamdiu cum eo fodere cœperunt uſquequo pro una cruce, quam quærebant, tres pariter invenerunt. O quam mira & inaudita res, quod crux una quærebatur, & inventæ

ſunt tres, quamvis pro illuminandis fidelium animabus, multo pretioſior eſſet una duabus!

« Unde mirum non eſt, quod idem Iudas inter alios ſollicitatus eſt primus quid ſibi agendum eſſet ex crucibus tribus, quoniam, ſicut ex ſynagoga Iudæorum plures affirmavere Iudæi, duæ cruces latronum & tertia Dei. Sic igitur cum inter tot cruces Iudas ipſe neſciſſet cuius aut cuius illa vel illa fuiſſet, continuo mortuus quidam reſuſcitatus ibidem, præ cæteris crucibus cruci Dominicæ magis adhibebat fidem. Nec enim humanæ ignotum eſſet ſolertiæ quid honoris ac reverentiæ duabus deberet aut tertiæ; ideo poſtquam eumdem mortuum ad unam & aliam crucem populus inaniter admovit, continuo tertiæ admotus, virtutem ſanctæ crucis agnovit, poſteaquam duabus illum crucibus turba pedeſtris in vanum porrexit, ſtatim appoſitus eſt tertiæ & ſurrexit. Unde non immerito Deum benedixerunt cuncti, quibus virtutem ligni Dominici reſurrectio teſtabatur defuncti, merito etiam defunctus idem ei præ cæteris benedixit, qui eadem die mortuus fuerat & revixit. »

[Berengoſus, *De laude & inventione ſ. Crucis*, l. II, c. 5-7 (Migne, *Patr. lat.*, CLX, cc. 956-958).

Perplura alia LATINA *de ſ. Helenæ Hieroſolymitano itinere teſtimonia hic cumulare haud eſſet difficile, quum fere nullum ſit, ſive chronicon, ſive martyrologium, qui iſtud ſedulo non recenſeat, e quibus hæc tantum exempli gratia proferantur:*

Alcuinus, *Carmina*, c. 147 (ed. Froben), II, 219; Ado Viennenſis, *Chronicon* (Migne, *Patr. lat.*, CXXIII, c. 91); Otto Friſingenſis, *Chron.*, l. IV, c. 5 (ed. Cuſpinian., f. xliij *b*); Vincentius Bellovacenſis, *Speculum hiſt.*, l. XIIII, c. 94-95 (ed. Duac., p. 537); Iacobus de Voragine, *Legenda aurea*, c. 68 (ed. Græſſe, p. 303); Gotefridus Viterbienſis, *Pantheon*, l. XXII, c. 3 (Pertz, *Mon. G.*, *SS.*, XXIII, p. 177); Petrus de Natalibus, *Catal. ſanctorum*, l. VII, c. 73 (Vicentiæ, 1493, in-f.); *Viola ſanctorum* (1499, in-4, f. 34-36); Mombritius, *Sanctuarium* (ſ. l. n. d. [ſ. XV], in-f., f. 210-211); Iohannes Capgrave, *Catalogus ſanctorum Angliæ* (Lond., 1516, in-f., ff. 173 *b*-176 *b*).]

(Cf. Euſebius, *De vita Conſtantini*, l. III, c. 42-44; Samuel Anienſis, *Summarij temporum*, pars II, ad ann. 344; ſ. Cyrillus Hieroſol., *Epiſt. ad Conſtantinum*, c. 3; ſ. Ioh. Chryſoſtomus, *In Pſalm.*, 109; Socrates, *Hiſt. eccleſ.*, l. I, c. 17; Sozomenus, *Hiſt. eccleſ.*, l. II, c. 1; Iohannes Malalas, *Chronogr.*, l. XII (Migne, *Patr. gr.*, XX, cc. 1101, XIX, c. 665, XXXIII, c. 1168, LV, c. 274, LXVII, cc. 117, 929, XCVII, c. 177); Theophanes, *Chronicon*, ad ann. 5817 (ed. Bonn., I, pp. 36-40); Leo imp., *Epiſt. ad Umarum* (*Max. bibl. PP.*, ed. Lugd., XVII, pp. 44-47);

Photius patr., *Amphilochianæ quæstiones*, q. 107 (Athen., 1858, in-8, p. 182); Alexander monachus, *De inventione s. Crucis* (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVII, c. 4016-4076, præf. c. 4062 & s.); Simeon Metaphrastes, *Vita Silvestri I papæ* (Surius, *Vitæ Sanctorum*, 31 Dec., ed. Colon., t. VI, pp. 1178 & 1187); id., *Vita s. Luciani*, c. V, n. 40 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 416); Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. VIII, c. 3, 29, 30 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVI, c. 16, 109, 112); Zonaras, *Annales* (ed. Basil., 1557, III, 6); s. Andræas Cretensis, *Orat. prima & secunda in exaltationem s. Crucis* (ed. Combesis, Paris., 1644, 103 & 109); Codinus, *De ædificiis* (ed. Bonn., p. 73). — Eutychius, *Annales* (ed. Pococke, I, 450 & seqq.); Abulpharagius, *Chron. Syriac. dynast.*, VIII (ed. Bruns, I, p. 625); Moyse de Khorène, *Hist. d'Arménie*, l. II, c. 87 (tr. Florival, I, 364-367) & *Itinera gr.*, I, *Itinera diversa*. — Cf. etiam *AA. SS. Boll.*, 18 Aug., III, 578; Hardy, *Descript. catal.*, I, 1, 34-36; Hartmann, *Dissert. histor. de Helena* (Marburgi, 1733, in-4); Fr. Grundt, *Kaiserin Helena's Pilgerfahrt* (Dresd., 1878, in-4); K. Paparigopoulos, Ἡ Βασίλισσα Ἑλένη ἐν Ἱερουσαλήμ, Δελτίον τῆς Ἑστίας, 1878, 334.)

326. CONSTANTINI MAGNI AD MACARIUM, EPISCOPUM HIEROSOLYMITANUM, DE LOCIS SANCTIS EPISTOLA.

[Eusebius, *De vita Constantini*, l. III, c. 30-52 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 1089-1093).]

326-327 EUSTATHIUS, *ecclesiæ S. Sepulchri ædificator*. (29)

« Eustathius, Constantinopolitanus presbyter, agnoscitur, cuius industria in *Ierosolymis* martyrium constructum est. »

[S. Hieronymus, *Chronicon* (Migne, *Pat. lat.*, XXVII, c. 679), quem exscripsit Prosperus Aquitanicus, *Chronic.* (*Ibid.*, LI, c. 576).]

326-327. CONSTANTINUS MAGNUS ECCLESIAS IN PALÆSTINA CONSTRUIT.

[S. Hieron., *Chron.*, lib. II, ad ann. 30 Constantini imperatoris (Migne, *Patr. lat.*, XXVII, c. 499-500); Sulp. Severus, *Hist. sacra*, lib. II, c. 33 (Migne, *Patr. lat.*, XX, c. 148); Cassiodorus, *Hist. tripartita*, l. II, c. 18; l. VI, c. 7 (Migne, *Patr. lat.*, LXIX, c. 937, 1035). *Itinerarium Burdigalense* (supra, t. I, p. 17-18). — Eusebius, *De vita Constantini*, l. III, c. 25-30, 43, 53; *Oratio de laudibus Constantini*, c. 9 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 1085-1089, 1101, 1116, 1372); s. Cyrillus Hieros., *Catech.*, XIV, c. 9, 22 (Migne, *Patr. gr.*, XXXIII, c. 833, 856); Socrates, *Hist. eccles.*, l. I, c. 17 (Migne, *Patr. gr.*, LXVII, c. 120); Sozomenus, *Hist. eccles.*, l. II, c. 4 (Migne, *Patr. gr.*, LXVII, c. 941); Theodoretus, *Hist. eccles.*, l. I, c. 16-18 (Migne, *Patr. lat.*, LXXXII, c. 956 & s.). — Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. VIII, c. 30 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVI, c. 112). Abulpharagius, *Chron. Syriac. dynast.*, VIII (ed. Bruns, I, p. 62).]

326-327 DRACILIANUS, *vices gerens præfecti prætorij, ecclesiis exstruendis a Constantino præpositus.* (30)

[Constantinus M., *Epist. ad Mac.* (Eusebius, *De vita Constantini*, l. III, c. 30-32, Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 1089 & s.).]

c. 330 **AURELIANENSES *quidam, a s. Evurtio missi.* (31)

Post dedicationem autem, causa sanctarum reliquiarum perducendarum, diversi in orbis partes missi diversa appetunt: quidam *Hierosolymam* pro sanctæ Crucis, quidam autem *Romam* pro beatissimorum Petri & Pauli apostolorum & martyrum reliquiis.

[Lucifer subdiaconus, *Vita s. Evurtij Aurelianensis episcopi*, c. II, nº 13 (*AA. SS. Boll.*, 7 sept., III, p. 56).]

c. 330 EUTROPIA, *Constantini Magni socrus.* (32)

[Eusebius, *Vita Constantini*, l. III, c. 52; Sozomenus, *Hist. eccles.*, l. II, c. 4 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 1112, LXVII, c. 944).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 330 *S. POTENTINUS, *Aquitanus, & filij eius* FELICIUS & SIMPLICIUS, *eremitæ in diœcesi Coloniensi.* (33)

« ... Veritus prædictos duos filios, Felicium scilicet & Simplicium, post se relinquere, secum abduxit, quatenus & ipsi mundana exuti tunica, viam veritatis incedentes, nudi & expediti Christi vestigia sequerentur ... »

[*Legenda ss. Potentini, Felicij & Simplicij* (*AA. SS. Boll.*, Iun. III, p. 576).]

331. ECCLESIA ANTIOCHENA, PULSO S. EUSTATHIO PATRIARCHA, A ROMANA COMMUNIONE SECEDIT.

[S. Hieronymus, *Chron.*, l. II (Migne, *Patr. lat.*, XXVII, cc. 497-498); Eusebius, *Vita Constantini*, l. III, c. 59; Theodoretus, *Hist. eccl.*, l. II, c. 27 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 1126, LXXXII, c. 1080).]

331 vel 332 EUSEBIUS, *Cæsariensis episcopus*, EUSEBIUS, *episcopus Nicomediæ, ac* THEOGNIS, *Nicænus episcopus.* (34)

[Theodoretus, *Hist. eccles.*, l. I, c. 20. Sozomenus, *Hist. eccles.*, l. II, c. 16 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXII, c. 965, LXVII, c. 972).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 332. CONSTANTINI MAGNI AD MACARIUM, DE LOCIS SANCTIS ET QUERCU MAMBRE EPISTOLA.

[Eusebius, *Vita Constant.*, l. III, c. 52-53 (Migne, *Patr. gr.*, XX, c. 1112 & s.).]

333 *ANONYMUS, Itinerarium a Burdigala Hierusalem usque.* (35)

[Editum supra, t. I, pp. 1-25.]

333 MAXIMUS, *Diospolitanus, Macarium in patriarchatu Hierosolymitano excepturus.* (36)

[Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XIV, c. 39 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVI, c. 1189).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

333-335. MAXIMUS II, HIEROSOLYMITANUS PATRIARCHA, ECCLESIIS IN PALÆSTINA EXSTRUENDIS PRÆSIDET.

« Iste sanctus ..... fecit ecclesiam Domini sepulcri, mediante pretio & thesauro S. Helenæ, & ecclesias montis *Oliveti*, & vallis *Iosaphat* & *Bethleem*: ad quarum ecclesiarum dedicationem ex omni orbe conveniebant episcopi & sacerdotes, quos pridem ad earum dedicationem Constantinus Magnus & mater eius Helena pie invitaverunt. »

[Theodoricus Pauli, *Liber bellorum Domini* (*AA. SS. Boll.*, Mai., III, xvj).]

334. CONCILIUM CÆSARIENSE in Palæstina.

[Mansi, *Concilia*, II, c. 1121.]

335. CONCILIABULUM TYRIUM.

[Mansi, *Concilia*, II, c. 1123.]

335 CONCILIABULUM HIEROSOLYMITANUM, *cui plurimi interfuerunt episcopi, fere omnes Arianæ fautores hæresis, ad dedicandam basilicam S. Sepulchri.* (37)

[Mansi, *Concilia*, II, cc. 1155-1160; Eusebius, *Vita Constantini*, l. IV, c. 43; s. Athanasius, *De synodis*, c. 21; Theodoretus, *Histor. eccles.*, l. I, c. 29; Socrates, *Hist. eccl.*, l. I, c. 33; Sozomenus, *Hist. eccles.*, l. II, c. 26; Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. VIII, c. 50 (Migne, *Patrol. gr.*, XX, c. 1194, XXVI, c. 718, LXVII, cc. 163 & 1008, LXXXII, c. 988, CXLVI, cc. 199-203). — Eutychius, *Annales* (trad. Pococke, I, 465).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

335 S. ATHANASIUS, *Alexandrinus episcopus*. (38)

[Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 5827 (ed. Bonn., I, p. 47). — Eutychius, *Annales* (trad. Pococke, I, p. 465).]

a. 335 ZENOBIUS, *Martyrij Hierosolymitani architectus*. (39)

[Theophanes, ad ann. 5828 (ed. Bonn., I, 50).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 335**. SYLVESTER I PAPA OMNIBUS SANCTUARIA TERRÆ SANCTÆ, A CONSTANTINO RECENTER EXSTRUCTA, VISITANTIBUS INDULGENTIAS CONCEDIT.

[*Bulla Pij IV*, 9 apr. 1561, ap. Lavigerie, *Ste-Anne de Jérus.* (Alger, 1879, in-8, p. 10), *citata, 'quæ nos eam omni via quærentes huc usque latuit.*]

338. CONSTANTII AUGUSTI EXPEDITIO SYRIACA.

[S. Athanasius, *Apologia contra Arianos*, c. 51 (Migne, *Patr. gr.*, XXV, c. 342); Iulianus imp., *Oratio I, in Constantij imp. laudem* (ed. Petavius, Paris, 1630, p. 36); Libanius, *Oratio III* (ed. Paris., 1627, p. 121); Cod. Theodos., *Chronol. legum* (ed. Gothofred., Lips., 1737, in-fol., p. xxxix).]

341. CONCILIUM ANTIOCHENUM.

[Mansi, *Concilia*, II, c. 1305.]

c. 342 ELPIDIUS & PHILOXENUS, *Romani presbyteri, legati s. Iulij I papæ in Antiochiam missi*. (40)

[S. Iulius I, *Epist.*, 342 (Mansi, *Concilia*, II, c. 1211).]

342. EPISCOPI EX SYRIA, PHŒNICIA ET PALÆSTINA AD SYNODUM ROMANUM CONVENIUNT.

[S. Iulius papa, *Epist.*, 342 (Ibid., c. 1211).]

342 GABIANUS COMES,, *qui in Syriam & Palæstinam litteras s. Iulij papæ attulit*. (41)

[S. Iulius I papa, *Epist.*, 342 (Ibid., c. 1211).]

342 STERCORIA *Ratumagensis, e Silvanectorum pago, in Mothana Nabatheorum sepulta*. (42)

[*Inscriptio græca* (Waddington, *Inscr. grecques & latines de la Syrie*, n° 2036); cf. *Bull. de la Soc. des ant. de France*, 1878, pp. 166-167.]

c. 343 S. MILLUS *sive* MILESIUS, *in Persia episcopus*. (43)

« Milesius episcopus solummodo peram circumferens, quæ sacrum codicem Evangeliorum habebat, perrexit ora-

tionem facturus ad *Hierosolymam* & inde in *Ægyptum*, ut videret monachos ibidem conversantes. Qualis igitur iste sanctus & miraculorum fuerit operator, Syri sunt testes, qui eius actus vitamque scripserunt.... »

[Cassiodorus, *Historia tripartita*, l. III, c. 2 (Migne, *Patrol. lat.*, LXIX, c. 948).]

(Cf. Sozomenus, *Hist.. eccl.*, l. II, c. 14 (Migne, *Patr. gr.*, LXVII, c. 968, & *Itinera græca*, I).

348. SYNODUS ANTIOCHENA.

[Mansi, *Concilia*, III, c. 163.]

349 CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM, *cui xvj interfuerunt episcopi, præside Maximo, Hierosolymitano episcopo.* (44)

[Mansi, *Concilia*, III, cc. 171-174.]

350 CONCILIABULUM HÆRETICORUM, HIEROSOLYMIS, *in quo Acacius, Cæsariensis metropolita, Maximum, episcopum Hierosolymitanum, deposuit.* (45)

[Mansi, *Concilia*, III, cc. 179-180.]

c. 350 S. BASILIUS *de Cæsarea.* (46)

[Amphilochus, *Vita s. Basilij*, c. 1 (Migne, *Patr. gr.*, XXIX, c. 366).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 350 PEREGRINI *pauperes, Hierosolymam e tota Asia confluentes.* (47)

[Eusebius, *Vita Constantini*, l. IV, c. 44 (Migne, *Patr. gr.*, XX, cc. 1194-1195).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 350 S. HILARIO. (48)

« Beatus Hilarion, cum Palæstinus esset & in *Palæstina* viveret, uno tantum die vidit *Ierosolymam*, ut nec contemnere *Loca Sancta* propter viciniam, nec rursus Dominum loco claudere videretur..... »

[S. Hieronymus, *Epistola LVIII ad Paulinum* (Migne, *Patrol. lat.*, XXII, c. 581). Cf. Flodoardus, *De triumphis Christi in Pal.*, l. III, c. 3. (*Ibid.*, CXXXV, c. 531-543).]

c. 350 ELPIDIUS *chorepiscopus* & SISINNIUS, *Cappadocenses.* (49)

[Palladius, *Hist. Lausiaca*, c. 106, 109 (Migne, *Patr. gr.*, XXXIV, c. 1211-1214).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 350 IOHANNES *de Lyco*. (50)

[Palladius, *Hist. Lausiaca*, c. 43 (Migne, *Patr. gr.*, XXXIV, cc. 1115-1118).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

350-352. IUDÆI IN PALÆSTINA REBELLANTUR.

[Aurelius Victor, *De Cæsaribus*, c. 42 (ed. Schœnberger, Vienne, 1816, p. 144); s. Hieronymus, *Chron.*, l. II (Migne, *Patr. lat.*, XXVII, cc. 501-502); Eutychius, *Annales* (tr. Pococke, p. 466).]

c. 350 Sophronius græcus. (xij)

[*Laudes Bethleem*, opus græcum, hodie deperditum, a s. Hieronymo (*De viris ill.*, c. 134, ap. Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 716) recensitum.]

350-353 Iunior philosophus. (xiij)

« *Similiter aliæ civitates* Ascalon & Gaza, *in negotiis eminentes & abundantes omnibus bonis, mittunt omni regioni* Syriæ & Ægypti *vinum optimum.* Neapolis *civitas gloriosa & valde nobilis.* Tripolis & Scythopolis & Byblus & *ipsæ civitates industriosæ.* Heliopolis, Libano *monti proximans, nutrit pulcherrimas mulieres, quas* Libanitidas *appellant. Sunt iterum optimæ civitates* Sidon, Sarepta, Ptolemaïs, Eleutheropolis & Damascus.

« *Quoniam ergo ex parte supra dictas descripsimus civitates, necessarium mihi videtur, ut etiam quidnam unaquæque civitas proprium habeat exponamus, ut qui legit certam earum scientiam habere possit.* Scythopolis *igitur*, Laodicia, Byblus, Tyrus, Berytus *omni mundo linteamen emittunt;* Sarepta *vero*, Cæsarea, Neapolis & Lydda *purpuram præstant; omnes autem fructiferæ vino, oleo & frumento*; *Nicolaum vero palmulam invenies abundare in* Palæstina *regione, in loco qui dicitur* Hiericho, *similiter &* Damasci *minores palmulas, sed utiles, & pistacium & omne genus pomorum.*

« *Iam nunc dicendum est quid etiam in se singulæ civitates, de quibus loquimur, habeant delectabile. Habes ergo* Antiochiam *in ludis circensibus eminentem, similiter &* Laodiciam & Tyrum & Berytum & Cæsaream. *Et* Laodicia *mittit aliis civitatibus agitatores optimos*, Tyrus & Berytus *mimarios*, Cæsarea *panto-*

mimos, Heliopolis *choraulas*, Gaza *pammacarios*, Afcalon *athletas luctatores*, Caftabala *pyctas. Omnes autem temperatos aeres habent. Et hæc quidem* Syriæ *ex parte dicta, ut potuimus.* »

[Iunior philofophus, *Totius orbis defcriptio* (Riefe, *Geographi latini minores*, pp. 109-111 ; cf. *ibid.*, p. xxx).]

351 (8 mai.). CYRILLUS, EPISCOPUS HIEROSOLYMITANUS AD CONSTANTIUM IMPERATOREM DE CRUCE, SUPER GOLGOTHAM IN AERE VISA, SCRIBIT.

[*Epift. Cyrilli* (Migne, *Patr. gr.*, XXXIII, c. 1170).]

352. SOLEMNE FESTUM DIE XIII SEPTEMBRIS HIEROSOLYMIS INSTITUITUR.

[Sozomenus, *Hift. ecclef.*, l. II, c. 26, l. IV, c. 5 (Migne, *Patr. gr.*, LXVII, cc. 1008, 1117); Theophanes, *Chronogr.* ad ann. 5887 (ed. Bonn., I, p. 62).]

353. CHRISTIANORUM ORTHODOXORUM IN SYRIA SUB GALLO PERSECUTIO.

[Ammianus Marcellinus, *Hift. rom.*, l. XIV, c. 9 (ed. Teubner, p. 30 & f.); f. Hieronymus, *Chron.* (Migne, *Patr. lat.*, XXVII, cc. 501-502).]

353. *MONACHI HIEROSOLYMITANI QUATUOR IN ITALIAM TRANSEUNT, & Affifiæ capellam f. Mariæ de Iofaphat exftruunt, quæ anno 1207, a f. Francifco reædificata, nomen f. Mariæ Angelorum five de Portiuncula affumpfit.

[Octavius Spader, Affifienfis epifc., *Tractat. de indulgentia Portiunculæ*; cf. *AA. SS. Boll.*, Oct. II, p. 813.]

c. 355 S. Epiphanius. (xiv)

Ἐγκώμιος εἰς τὴν ἅγιαν τὴν θεοτόκον. (*Laus Terræ Sanctæ.*)

[Migne, *Patr. gr.*, XXIII, c. 1282.]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

355-358 S. EUSEBIUS, *Vercellenfis epifcopus*, & S. GAUDENTIUS, *poftea Novarienfis epifcopus.* (51)

« Tum illi [Ariani] graviter indignantes, ita nequitiam fuam fuiffe delufam, novis eum [Eufebium] per Conftantium principem paffionibus vexaverunt, nam poft multas iniurias Orientis plagæ illum exilio relegarunt, in quo tanta paffus eft, ut martyrij invictam gloriam reportaret. »

[S. Ambrosius, *Sermo* LVI, *De natali sancti Eusebij, Vercellensis episcopi* (Migne, *Patr. lat.*, XVI, c. 720).]

« Hos [Eliam, Elisæum, Ioannem, Elisabeth, etiam exules] secutus Eusebius sanctus, exivit de terra sua & de oognatione sua, & domestico otio peregrinationem prætulit. Pro fide quoque exilij dura præoptavit atque præelegit, coniuncto sibi sanctæ memoriæ Dionysio, qui posthabuit imperatoris amicitiam exilio voluntario. »

[S. Ambrosius, *Epistola* C, *ad ecclesiam Vercellensem* (Migne, *Patr. lat.*, XVI, c. 1207).]

« Eusebius, natione Sardus, & ex lectore urbis Romanæ Vercellensis episcopus, ob confessionem fidei a Constantio principe *Scythopolim* & inde *Cappadociam* relegatus, sub Iuliano imperatore ad ecclesiam reversus, edidit in psalmos commentarios Eusebij Cæsariensis, quos de Græco in Latinum verterat. Mortuus est Valentiniano & Valente regnantibus. »

[S. Hieronymus, *Liber de viris illustribus*, c. 96 (Migne, *Patr. lat.*, XXIII, c. 697); quem excripserunt Rufinus, *Hist. eccl.*, l. I, c. 20 & 30 (Migne, *Patr. lat.*, XXI, cc. 493 & 500), s. Maximus Taurinensis, *Sermo de s. Eusebio* (*AA. SS. Boll.*, 25 Iun., V, p. 50), Sulp. Severus, *Hist. sacra*, l. II, c. 39 (Migne, *Patr. lat.*, XX, c. 151), Freculphus ep. Lexoviensis, *Chronicon*, t. II, l. IV, c. 4 (*Bibl. Max. PP.*, ed. Ludg., t. XIV, p. 1173).]

« Adhærens [s. Gaudentius] beatissimo viro s. Eusebio confessori [Vercellensi episcopo], prompto animo una cum ipso exilium expetiit.... Postquam pastoris absentia Vercellensem plebem destitutam antiquus hostis perspexerat, malignis quibusdam suasionibus atque interno bello memoratam Dei ecclesiam omnemque plebem visus est impugnare. Sed ocius, opitulante Deo, adhæsit Dei clementia per adventum beati Gaudentij.... »

[Anonymus (s. VIII), *Vita s. Gaudentij*, c. 2 (*AA. SS. Boll.*, Ianuar., II, 419).]

« In ipso concilio [Mediolanensi] loris ligati sancti Dei pontifices & martyres in exilium deportabantur cum Dionysio & papa Liberio..... Eusebius autem propter senectutis gravitatem in cavea missus, quasi esset devastator vineæ Christi & totius imperij pacis, ductus *Scythopolim*, traditusque in manus Arianorum, ut in eo suas complerent voluntates . . . .
. . . .

« *Scythopolis* autem urbs eſt *Palæſtinæ* inſignis in tribu Manaſſe poſita, quæ alio nomine *Bethſan* vocatur, quam Scriptura divina cognominat domum Nicam, quod in noſtra lingua domus inimicorum dicitur: hanc autem non potuit Manaſſes, id eſt populus Iſrael hæreditare, ſicut in libro Iudicum dicitur: quæ etiam urbs eſt Scytharum, nam Scythæ aliquando bellando undique longe lateque, Ægyptiorum regnum egreſſi cunctamque pene Aſiam tenentes, hanc condiderunt urbem; eſt etiam metropolis, ſicut in eodem libro legitur. Ad hanc ergo urbem cum exilio perductus eſſet, ut diximus, beatus Euſebius, cavea conſtrictus, licet non delectabiliter ſe movere potuiſſet, tamen vertere ſe & circumquaque proſpicere poterat: quod cernentes Ariani, inde eum abſtraxerunt & in anguſta domo clauſerunt, ubi clauſum retinentes, abſtraxerunt ab eo ciborum atque potus copiam, ita ut per multos dies inediam pateretur, & pene diſſolveretur famis inopia. Tunc ſcripſit librum ad Patrophilum cuſtodem: « Servus « Dei Euſebius cum conſervis ſuis, Patrophilo cuſtodi cum « ſuis. Rapuerunt me Arriomanitæ, & vi multorum nimio fu« rore nudato corpore me ſupinum de cavea hoſpitioli per ter« ram traxerunt, meque in hoſpitio alio clauſum tenent, neque « panem manducaturum neque aquam bibiturum profitentur, « quouſque conſentiam illis: quare opportunum eſt mihi ante « de corpore exire, quam iſta conſentire. Videte quia contra « ius divinum ac publicum commiſiſtis; iam ſunt enim ſeptem « dies, & niſi hoc emendaveritis, eritis procul dubio homi« cidæ. » Quartadecima die igitur, ſuperveniente Patrophilo, cum ſuis conſilium iniens, mitigati hoc libello, in alio rurſus eum hoſpitio receperunt, permittentes loqui cum eo qui venerant gratia viſitationis: & hoc non diu. Vigeſimo quinto die erumpunt denuo, & armati fuſtibus ad eum venere in hoſpitio, eumque rapientes, in anguſtiori carcere mancipati ſunt; talique ergaſtulo eum recluſerunt, ut eſſet illo brevior illoque in latitudine anguſtior, ita ut genua illius curva pedes extendendo minime videre ſuos potuiſſet; caput vero ita preſſum ipſo ergaſtulo habebat, ut nullatenus cœlum reſpicere potuiſſet; humeros autem vel cubitos minime movere poterat, immobilis tantum manens, &, niſi Angelorum viſitatione foveretur, humanum corpus hanc iniuriam tot diebus ferre minime valuiſſet. Sed omnipotens Deus, qui Ionam prophetam in ventre ceti ſervavit,

custodivit non minus hunc sanctissimum athletam suum in multis incommoditatibus suis, & in isto sævissimo ergastulo positum. Duravit enim ibi usque ad exitum Constantij imperatoris. Referunt enim, qui cum eo fuerunt, quod tantum erat alacer & pastus divino cibo, ut nullatenus pœnam sentiret ipsius carceris & nullius inediæ; & frequenter certificabat suos, affirmans quia cito ad propria essent reversuri. Visitabat ergo circumquaque ecclesias catholicas, mittendo illis epistolas suas: misit etiam ad urbem Vercellensem dilectissimam epistolam, commonens universam plebem, ut sollicite se custodirent cauteque agerent & aliter non crederent, nisi sicut ipse eis verbis ostenderat. Ad ecclesiam vero Mediolanensem similiter misit cum subscriptis suis, ut non aliter crederent, nisi quod ab ipso vel a Dionysio suo episcopo audierant.

« Igitur post obitum Constantij imperatoris, Iulianus imperator, illius successor, *Constantinopolim* veniens, cogitare cœpit quemadmodum sibi populum complacaret & eorum favorem decenter acquireret, quod artificiose peragebat . . . . Iubet episcopos exilio deportatos evocari & ad propria reverti . . . . Et hac occasione sancti præsules de exilio revertebantur ad propria.

Contigit autem ut beatus Eusebius, cuius hactenus memoriam agimus, *Alexandriam* deveniens ab *Scythopoli* civitate, Athanasium incolumem reperit, cui omnium pœnarum genera, quæ in exilio passus est, exposuit. »

[*Passio vel vita sancti Eusebij Vercellensis episcopi* (auctore anonymo) ex ms. pergameno monasterij Nonantulani ante annum 1000 exarato (Ughellus, *Italia sacra*, t. IV, c. 757 & s.). Cf. Ekkehardus Uraugiensis, *Chron.*, ad ann. 358 (Pertz, *Mon. G. SS.*, VI, p. 113); Honorius Augustodun., *Liber de eccles. scriptoribus* (*Bibl. max. PP.*, ed. Lugd., t. XX, p. 1031); Otto Frisingensis, *Chron.*, l. IV (edit. Cuspinian., Argentorat. 1515, p. xliv b); Albericus monach., *Chron.*, ad ann. 357 (Pertz, *Mon. G., SS.*, XXIII, p. 686); Vincentius Bellovac., *Specul. histor.*, l. XIII, c. 12 (ed. Duac., 1624, p. 545); Franciscus Bonhomius, *Antiquorum patrum sermones & epistolæ de s. Eusebio, episcopo Vercellensi* (Mediol., 1581, in-4); Stephanus Ferrerius, *Vita & res gestæ s. Eusebij Vercellensis episcopi* (Romæ, 1602, in-4); Surius, *Vitæ sanctorum*, ad d. I Aug. (ed. Colon., 1618, p. II, p. 19 & s.).]

(Cf. s. Athanasius, *Apologia ad Constantium imp.*, c. 27, *Apologia de fuga sua*, c. 4, *Historia Arianorum ad monachos*, c. 34 (Migne, *Patr. gr.*, XXV, cc. 630, 649, 732-733); s. Epiphanius, *Adv. hæreses*, *He-*

rel. XXX (Migne, *Patr. gr.*, XLIII, c. 226); Theodoretus, *Hist. eccl.*, l. II, c. 12 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXII, c. 1030), & *Itinera græca*, I.)

356 SYRUS *diaconus*, & VICTORIANUS *exorcista*. (52)

« His ergo dum afficeremur cogitationibus, & omnem consolationem fratrum, qui ad nos ex diversis veniebant provinciis, ad dolorem magis absentiæ vestræ, quam ad lætitiam verteremus, hoc præstare dignatus est Dominus, ut id, de quo eram solicitus, non solum litteris sinceritatis vestræ, sed & præsentia carorum nostrorum, Syri diaconi & Victoriani exorcistæ, cognoscere potuerim. »

[S. Eusebius, Vercellensis episc., tunc in Palæstina exul, *Epistola ad presbyteros & plebem Italiæ* (Migne, *Patr. lat.*, XII, c. 947).]

358, 360, 362. CONCILIA ANTIOCHENA.
[Mansi, *Concilia*, III, c. 265.]

c. 360 **S. URSICINUS, *episcopus Senonensis, in Phrygiam cum s. Hilario exsulatus*. (53)

« A Constantio Augusto tunc imperante hæreticorum machinamentis obtemperante, iussus est cum pluribus aliis apud *Phrygiam* exilio relegari. Sanctus vero Ursicinus post aliqua laborum itinera *Ierosolymam* adiit ad *sepulcrum* sanctæ resurrectionis Domini nostri Iesu Christi visitandi gratia. Cumque parvo temporis apud episcopum *Ierosolymorum* commoratus fuisset, petiit ab ipso reliquias ss. Innocentium, & recessit. Inde *Cæsaream* Cappadociæ veniens, a s. Basilio pontifice petiit de reliquiis beati Mamerti martyris. Postea devenit *Constantinopolim* & iterum venit apud *Phrygiam*. Mortuo siquidem Constantio, Iovinianus subsequitur in imperio; qui ob amorem Christianæ legis, continuo fecit ipsos sanctos exilio relegatos revocari, veniensque beatus Ursicinus *Senonas*, in sede episcopali susceptus, multos cum pace postea vixit annos. »

[*Officium s. Ursicini*, l. 2-3 (*AA. SS. Boll.*, 24 Iul., V, p. 546); cf. *Gall. christ.*, XII, p. 5.]

362 S. PHILOROMUS. (54)

[Palladius, *Hist. Lausiaca*, c. 113 (Migne, *Patr. gr.*, XXXIV, cc. 1216-1218).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

362-363. IULIANUS APOSTATA CHRISTIANOS ANTIOCHIÆ, GAZÆ ET HIEROSOLYMIS PERSEQUITUR.

[*Chronicon Paschale* ad ann. 5871 (ed. Bonn., I, 545-552); Paulus Orosius, *Historiæ*, l. VII, c. 30 (Migne, *Patr. lat.*, XXXI, c. 1142); Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. X, c. 32 & s. (Migne, *Patr. gr.*, XLVI, c. 536); cf. *Acta apocr. s. Iudæ Quiriaci*, l. II, nº 14 (*AA. SS. Boll.*, Mai. I, 446-451) & Fabricius, *Salutaris lux*, pp. 294-338.]

363. SEBASTE, S. IOHANNIS-BAPTISTÆ HELISÆIQUE SEPULCHRA IULIANUS APOSTATA APERIRI IUBET.

[Rufinus, *Hist. eccles.*, l. II, c. 28 (Migne, *Patr. lat.*, XXI, c. 536); Theodoretus, *Hist. eccl.*, l. III, c. 3 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXII, c. 1092); Philostorgius, *Hist. eccl.*, l. VI, c. 4 (ed. H. Vales., Paris., 1673, p. 503); *Chron. Paschale*, ad. ann. 5871 (ed. Bonn., I, 546).

363 ALYPIUS *Hierosolymam ad Templum Iudæorum instaurandum missus*. (55)

« Igitur ex omnibus locis atque provinciis convenere Iudæi, locum Templi olim igne consumti aggredi cœpere, comite properandi operis ab imperatore concesso . . . »

[Rufinus, *Hist. eccl.*, l. I, c. 37 (Migne, *Patr. lat.*, XXI, c. 505).]

« . . . Ambitiosum quondam apud *Hierosolymam* templum, quod post multa & interneciva certamina, obsidente Vespasiano posteaque Tito, ægre est expugnatum, instaurare sumptibus cogitabat inmodicis, negotiumque maturandum Alypio dederat Antiochensi, qui olim *Brittanias* curaverat pro præfectis. »

[Ammianus Marcellinus, *Res gestæ*, l. XXIII, c. 1 (ed. Teubner, p. 307).]

(Cf. s. Ioh. Chrysostomus, *Contra Iudæos & gentiles, quod Christus sit Deus*, c. 16, *De s. Babyla, contra Iulianum & gentiles*, c. 22, *Expositio in Psalmum*, IX, c. 5 [Migne, *Patr. gr.*, XLVIII, c. 835; L, c. 568; LV, c. 286]; Philostorgius, *Hist. eccl.*, l. VII, c. 9 [ed. H. Vales., Paris., 1673, p. 506]; Socrates, *Hist. eccl.*, l. III, c. 20; Sozomenus, *Hist. eccl.*, l. V, c. 22; Theodoretus, *Hist. eccl.*, l. III, c. 15 [Migne, *Patr. gr.*, LXVII, c. 430, 1282, LXXXII, c. 1111]; Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 5855 [ed. Bonn., I, p. 80], & *Itinera græca*, I.)

365 S. SIMEON *priscus*. (56)

[Theodoretus, *Hist. relig.*, c. 6 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXI, c. 1357).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

369. PRIMA SARRACENORUM IN PALÆSTINAM INGRESSIO.
[Sozomenus, *Hist.*, l. VI, c. 38 (Migne, *Patr. gr.*, LXVII, cc. 1407-1410).]

c. 370 PAULUS, *presbyter Dalmata, a Melania Maiore in Palæstinam missus.* (57)
[Palladius, *Hist. Lausiaca*, c. 119 (Migne, *Patr. gr.*, XXXIV, cc. 1228-1230.]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

370 S. Gregorius Nazianzenus. (XV)
(*Laus Terræ Sanctæ.*)
[Greg. Nazian., *Sermo* XXXVIII, *In Theophania*, c. 17, *Sermo* XLIII, *In laudem Basilij magni*, c. 13, *Carmina*, l. I, Sect. 2, c. 30 (Migne, *Patr. gr.*, XXXVI, cc. 330 & 512, XXXVII, c. 909).]

372. * ORDO S. LAZARI ORITUR.
Et præsertim pauperum leprosorum S. Lazari Hierosolymitani hospitalitatem, ab illo sanctissimo viro Basilio Magno († 379) usque a recolendæ memoriæ Damasi I (366-384), Romani Pontificis, prædecessoris nostri, ac Iuliani Apostatæ (362-363) & Valentiniani (364-378) imperatorum temporibus illustratam, & per orbem varie ampliatam.....
[*Bulla Pij papæ IV*, data 1565, 9 mai (*Bullarium SS. Mauricij & Lazari*, Aug. Taurin, s. a. [1776], in-f., p. 1*).]
(*Nullum equidem hospitium* Hierosolymis *exstruxit sanctus Basilius*, Cæsareæ *vero quoddam ad leprosos recipiendos ædificium, cuius plures auctores meminere. Inprimis ipse s. Basilius in* Epistola *XCIV* (*ed. Garnier, III*, 187-188), *necnon Gregorius Nazianzenus, in* Oratione *XLIII, in honorem s. Basilij, Cæsareæ anno* 381 *habita* (*ed.* 1778, I, 817-818). *Cf. etiam Sozomeni* Hist. eccles. *l. VI, c.* 34 (*Migne*, Patr. gr., LXVII, c. 1397), *qui hanc hospitalitatis domum* Basiliadem *appellat, & Theodoreti* Eccles. hist., *l. IV, c.* 16 (*Migne*, Patr. gr., LXXXII, c. 1160), *& Baronij*, Ann. eccles., ad ann. 530, nº 40. *Quod ad* Hierosolymam *attinet, nulla leprosorum congregationis mentio apud auctores invenitur ante annum* 808.)

372 S. HIERONYMUS, EVAGRIUS *Antiochenus*, NICEAS, HELIODORUS, HYLAS ET INNOCENTIUS. (58)
« Prima inopinati gaudij ab Heliodoro fratre mihi est nuntiata felicitas . . . .
. . . .

« Tandem in incerto peregrinationis erranti, cum me *Thracia*, *Pontus* atque *Bithynia*, totumque *Galatiæ* & *Cappadociæ* iter & fervido *Cilicum terra* fregiſſet æſtu, *Syria* mihi velut fidiſſimus naufrago portus occurrit. Ubi ego quidquid morborum eſſe poterat expertus, ex duobus oculis unum perdidi: Innocentium enim, partem animæ meæ, repentinus febrium ardor abſtraxit. Nunc uno & toto mihi lumine Evagrio noſtro fruor, cui ego ſemper infirmus ad laborem cumulus acceſſi. Erat nobiſcum & Hylas, ſanctæ Melaniæ famulus... »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* III, *ad Rufinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 333); cf. Flodoardus, *De triumphis Chriſti in Pal.*, l. II, c. 7 (*ibid.* CXXXV, cc. 517-519).]

« Tu [Niceas] a nobis abiens, recentem amicitiam ſcindis potius, quam diſſuis, quod prudenter apud Ciceronem Lælius vetat. Niſi forte ita tibi exoſus eſt Oriens, ut litteras quoque tuas huc venire formides. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* VIII, *ad Niceam* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 342).]

« Heliodorus frater mihi indicavit, te multa de Scripturis quærere nec invenire, aut ſi omnia habes, incipit ſibi plus caritas vindicare plus petere. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* V, *ad Florentium* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 337).]

« Quanto amore & ſtudio contenderim, ut pariter in eremo moraremur, conſcium mutuæ caritatis pectus agnoſcit. Quibus lamentis, quo dolore, quo gemitu, te Heliodorum abeuntem proſecutus ſim, iſtæ quoque litteræ teſtes ſunt, quas lacrymis cernis interlitas. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* XIV, *ad Heliodorum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 347); cf. *Epiſtola* IV, *ad Florentium* (*ibid.*, c. 335).]

« O quoties ego ipſe in eremo conſtitutus, & in illa vaſta ſolitudine, quæ exuſta ſolis ardoribus, horridum monachis præſtat habitaculum, putabam me Romanis intereſſe deliciis....

Cum ante annos plurimos domo, parentibus, ſorore, cognatis, & quod his difficilius eſt, conſuetudine lautioris cibi, propter cœlorum me regna caſtraſſem, & *Ieroſolymam* militaturus pergerem, Bibliotheca, quam mihi Romæ ſummo ſtudio ac labore confeceram, carere omnino non poteram. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* XXII, *ad Euſtochium* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 398, 416); cf. *Epiſtola* XV, *ad Damaſum papam* (*ibid.*, c. 356).]

« Et ne forte obſcuritas loci, in quo dego, fallat baiulos litterarum, ad Evagrium preſbyterum, quem optime noſti, dignare ſcripta tranſmittere. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* XV, *ad Damaſum papam* (Migne, *Patr. lat.*, c. XII, c. 358); cf. *Epiſtola* V, *ad Florentium* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 337).]

a. 373 AMMONIUS *monachus* & SILVANUS. (59)

[Ammonius, *De martyribus Sinaiticis* (Combefis, *Illuſtrium Chriſti martyrum lecti triumphi*, Parisſ., 1660, in-8, p. 88); Sozomenus, *Hiſt. eccl.*, l. V, c. 28 (Migne, *Patr. gr.*, LXVII, c. 1392).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 373 Ammonius monachus. (xvj)

[*Λόγος περί τῶν ʾαναιρεθέντων ὑπό τῶν Βαρβάρων ἐν τῷ Σινὰ ὄρει, καὶ ἐν τῇ Ραιθοῦ ἁγίων πατέρων.* (Combefis, *Illuſtrium Chriſti martyrum lecti triumphi*, p. 88-132).]

373 MELANIA MAIOR & RUFINUS *Aquileienſis*. (60)

« Et quia frater Rufinus, qui cum ſancta Melania ab *Ægypto Ieroſolymam* veniſſe narratur, individua mihi germanitatis caritate connexus eſt, quæſo ut epiſtolam meam huic epiſtolæ tuæ copulatam, ei reddere non graveris... »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* IV, *ad Florentium* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 332).]

« Sancta Melania, noſtri temporis inter Chriſtianos vera nobilitas (cum qua tibi Dominus mihique concedat in die ſua habere partem), calente adhuc corpuſculo & necdum humato, duos ſimul perdidit filios. Rem ſum dicturus incredibilem, ſed, teſte Chriſto, non falſam. Quis illam tunc non putaret more lymphatico, ſparſis crinibus, veſte conſciſſa, lacerum pectus invadere? Lacrymæ gutta non fluxit; ſtetit immobilis, & ad pedes advoluta Chriſti, quaſi eum teneret, arriſit. Expeditius, inquit, tibi ſervitura ſum, Domine, quia tanto me onere liberaſti. Sed forſitan ſuperatur in cæteris. Quin imo qua illos mente contempſerit, in unico poſtea filio probat, cui omni quam habebat poſſeſſione conceſſa, ingruente iam hieme, *Ieroſolymam* navigavit. »

[S. Hieronymus, *Epistola* XXXIX, *ad Paulam* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 471).]

« O invidia primum mordax tui! O Satanæ calliditas semper sancta persequens! Nullæ aliæ Romanæ urbi fabulam præbuerunt, nisi Paula & Melanium, quæ contemptis facultatibus, pignoribusque desertis, crucem Domini quasi quoddam pietatis levavere vexillum. »

[S. Hieronymus, *Epistola* XLV, *ad Asellam*, c. 4 (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 481).]

« Melania, nobilissima mulierum Romanorum & Marcellini quondam consulis filia, unico prætore tunc urbano filio derelicto, *Ierosolymam* navigavit, ubi tanto virtutum præcipueque fuit humilitatis miraculo, ut Teclæ nomen acceperit. »

[S. Hieronymus, *Chronicon*, an. 377 (Migne, *Patr. lat.*, XXVII, c. 697).]

« Mihi quoque ipsi aliquando cum de *Bethleem Ierosolymam* venisset [Hieronymus] & codicem secum detulisset, in quo erat unus dialogus Ciceronis, & idem ipse græcus Platonis, quod dederit ipsum codicem, & aliquandiu fuerit apud me, nullo genere negare potest. Sed quid immoror tandiu in re, quæ luce est clarior? cum ad hæc omnia quæ supra diximus, etiam illud addatur, ubi cesset omne commentum, quod in monasterio positus in *Bethleem* ante non multo adhuc tempore partes grammaticas exsecutus sit.....

« Etiam nec illud eius [Hieronymi] admirabile factum silendum est, ne pudorem incutiamus audientibus, quod Marcellini consulis neptem, quam, Romanæ nobilitatis primam, parvulo filio *Romæ* derelicto, *Ierosolymam* petiisse & ibi ob insigne meritum virtutis Teclam nominatam, in ipsis chronicis suis scripserat... »

[Rufinus, *Apologia adversus Hieronymum*, l. II, c. 8, 26 (Migne, *Patr. lat.*, XXI, cc. 591, 605).]

« Addidit autem Dominus hanc gratiam de muneribus & litteris tuis, ut ad eos potissimum dies nobis frater Victor occurreret, quibus sanctam ipsam [Melaniam] ex *Hierusalem* post quinque lustra remeantem recepimus.....

« Sed illa ultra virtutem tentationum iam confortata, & corporea & pietatis vincula & navem, cunctis flentibus, læta solvit, constanterque congressa fluctibus maris, ne tantum sæculi fluctus vinceret, navigavit; & simul sæculum orbemque commutans, urbem *Hierusalem* spiritali dono, in qua a corpore peregrinaretur, elegit, exsul civium & civis effecta sanctorum.....

« Hanc [Melaniam] ergo filia Sion hactenus habuit & desiderat, nunc filia Babylonis [Roma] habet & admiratur..... ...... quanquam illa quietis & latebræ suæ apud *Hierusalem* in Romanis modo turbis æstuans, clamat: Heu me! quod incolatus meus prolongatus est. »

[S. Paulinus Nol., *Epistola* XXIX, *ad Severum* (Migne, *Patr. lat.*, LXI, cc. 315, 319, 321).]

« Testis est autem Dominus, quod si vel scrypulum sacri cineris habuissemus, supra quam nobis ad basilicam, quæ proxime in nomine Domini consummabitur, dedicandam necessarium erat, misissemus unanimitati tuæ; sed quia nos non habuimus huius muneris copiam, & ille se spem eiusdem gratiæ copiosam habere dixit a sancta Silvia, quæ illi de multorum ex Oriente martyrum reliquiis spopondisset, invenimus quod digne & ad basilicæ sanctificationem vobis & ad sanctorum cinerum cumulandam benedictionem mitteremus partem particulæ de ligno divinæ Crucis. Quod nobis bonum benedicta Melanius ab *Hierusalem* munere sancti inde episcopi Iohannis attulit. »

[S. Paulinus Nol., *Epistola* XXXI, *ad Severum* (Migne, *Patr. lat.*, LXI, c. 325).]

« Et ipsam adnotationem quam commonitorij vice miseras litteris meis inditam, direxi ad Rufinum presbyterum, sanctæ Melani in via comitem. »

[S. Paulinus Nol., *Epistola* XXVIII, *ad Severum* (Migne, *Patr. lat.*, LXI, c. 311).]

« Inferiore autem balteo [in basilica Nolana], quo parietis & cameræ confinium interposita gypso crepido coniungit aut dividit, hic titulus indicat deposita sub altari sancta sanctorum:

Hic pietas, hic alma fides, hic gloria Christi,
Hic est martyribus crux sociata suis,

Nam crucis e ligno magnum brevis aſtula pignus,
  Totaque in exiguo ſegmine vis crucis eſt.
Hoc Melani ſanctæ delatum munere Nolam,
  Summum *Hieroſolymæ* venit ab urbe bonum,
Sancta Deo geminum velant altaria honorem,
  Cum cruce apoſtolicos quæ ſociant cineres.
Quam bene iunguntur ligno crucis oſſa piorum.
  Pro cruce ut occiſis in cruce ſit requies. »

[S. Paulinus Nol., *Epiſtola* XXXII, *ad Severum* (Migne, *Patr. lat.*, LXI, c. 336); cf. *Epiſtola* XLV, *ad Auguſtinum* (ibid., c. 391).]

« Melania vero matrona nobilis & incola urbis Romanæ *Hieroſolymam* ob devotionem abiit, Urbano filio *Romæ* relicto. Quæ ita & in cuncta bonitate ac ſanctitate omnibus præbuit, ut Thecla vocaretur ab omnibus. »

[Gregorius Turonenſis, *Hiſt. Franc.*, l. I, c. 36 (ed. Bordier, I, p. 37).]

« Sancta quoque Melania fuit mulier urbica . . . . .
. . . .
Poſt hæc cum *Alexandriæ* præfectus Auguſtalis Iſidorum, Paphnucium, Pambo & Ammonium, & duodecim epiſcopos & preſbyteros, & alios quoſdam uſque ad centum & duodecim numero circa *Palæſtinam* & *Diocæſaream* damnaſſet exilio, hæc illos ſecuta, miniſterium ſuum eis ex propriis facultatibus tribuit; & cum a cuſtodibus prohiberetur hoc facere, tunc illa, veſte puerili ſumpta, circa veſpertinas horas deferebat eis omnia vitæ neceſſaria. Quo cognito, *Palæſtinæ* conſularis putans quod terrore quodam ex eius pecunia ſinus ſuos implere poſſet, iuſſit eam corripi & in carcerem trudi. Quæ tunc ei per internuncios ſic mandavit . . . .
Quibus ab exilio revocatis, monaſterium prope *Hieroſolymam* ſibi fecit, in quo xxvij annorum tempus implevit, quinquaginta ſorores virgines ſecum habens. Erat etiam cum ea Rufinus, civis Italicus, ex oppido *Aquileiæ*, vir ſapiens, nobilium fortiumque morum, qui & ad preſbyteratum poſtea meruit pervenire. Igitur in xxvij annis omnes apud *Hieroſolymam* ſanctos & peregrinos epiſcopos, monachos & virgines (hoc enim Deo voverant) ſuſcipere propriis ſumptibus ac fovere conſueverunt. Sed & cccc monachos, qui ſe propter Paulum ab eccleſia ſeparabant, rurſus eccleſiæ ſanctæ reddiderunt,

plurefque etiam alios homines perverfæ fectæ, vera fuadendo iugiterque docendo, ad ecclefiam revocarunt. »

[Vinc. Bellovac., *Specul. hist.*, l. XVII, c. 89 (ed. Duac., p. 686).]
(Cf. Palladius, *Hist. Laufiaca*, cc. 86, 117, 118 [Migne, *Patr. gr.*, XXXIV, cc. 1193, 1223-1228] & *Itinera græca*, I).

374 FLORENTIUS, *monachus*. (61)

« In ea mihi parte eremi commoranti, quæ iuxta *Syriam* Sarracenis iungitur, dilectionis tuæ fcripta perlata funt. Quibus lectis, ita reaccenfus eft animus *Ierofolymam* proficifcendi, ut pene nocuerit propofito, quod profuerit caritati. Nunc igitur, quomodo valeo, pro me tibi litteras repræfento, etfi corpore abfens, amore tamen & fpiritu venio.... »

[S. Hieronymus, *Epiftola* V, *ad Florentium* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 336).]

a. 375 INNOCENTIUS *prefbyter*. (62)

[Palladius, *Hift. Laufiaca*, c. 103 (Migne, *Patr. gr.*, XXXIV, c. 1209).]

a. 375 S. GREGORIUS, NAZIANZENUS *epifcopus*, *in Palæftina fcholis difcipulus*. (63)

« Euzoius apud Thefpefium rhetorem, cum Gregorio, Nazianzeno epifcopo, adolefcens Cæfareæ eruditus, & eiufdem poftea urbis epifcopus. »

[S. Hieronymus, *De viris illuftribus*, c. 113 (Migne, *Patr. lat.*, XXIII, c. 797); cf. S. Gregorius Nazianzenus, *Oratio* VII, *in laudem Cæfarij fratris*, c. 6 (Migne, *Patr. gr.*, XXXV, c. 761).]

a. 375 **THEOPHILUS, SERGIUS & HYGINUS, *monachi e Mefopotamia*. (64)

« Poft hæc *Tigrim* flumen pertranfeuntes, quintodecimo die intravimus *Ierufalem*, & ad *Sepulcrum* Domini noftri Ihefu Chrifti per cuncta loca fancta Sanctorum orantes, gratiarum actiones Chrifto falvatori omnium libavimus . . . »

[*Vita fabulofa f. Macarij Romani (AA. SS. Boll.*, 23 Oct., X, 571).]

375 *PHILASTRIUS, *epifcopus Brixienfis*. (65)

« Sed circumiens univerfum pene ambitum Romani orbis, dominicum prædicavit verbum... »

[S. Gaudentius, Brixienfis epifcopus, *De f. Philaftrij virtutibus* (*AA. SS. Boll.*, Iul. IV, p. 387).]

« Ex immenfo amore, quem ad Chrifti paffionem gerebat, de licentia fummi pontificis ufque in *Hierufalem* pervenit, vifitaturus loca, in quibus Dominus nofter Iefus Chriftus noftram operatus eft falutem... »

[*Officium ant. f. Philaftr.*, lect. vj (*Ibid.*, p. 384).]

c. 375 S. EUSEBIUS *Samofatenus.* (66)

« Eufebius interea, Samofatenus epifcopus, in *Thracia* exfilio deportatus, apoftolicis laboribus defudabat. Is enim multas ecclefias defolatas paftoribus effe confpiciens, habitu militari fumpto, & calamato caput operiens, *Syriam* peragrabat, & *Phœnicem*, pariter & *Palæftinam*, prefbyteros ordinans atque diaconos, aliaque ecclefiæ replebat officia. »

[Caffiodorus, *Hift. tripartita*, l. VII, c. 16 (Migne, *Patr. lat.*, LXIX, c. 1081); cf. Theodoretus, *Hift. ecclef.*, l. IV, c. 12 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXII, c. 1148).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 375 ADOLIUS *de Tarfo, abbas.* (67)

[Palladius, *Hift. Laufiaca*, c. 104 (Migne, *Patr. gr.*, XXXIV, cc. 1208-1210).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 376 Iulius Honorius. (xvij)

« Iordanes *fluvius nafcitur fub* Libano *monte*, *circuiens eum pergit in lacum* Tiberiadem. *De quo exiens, fuo curfu excurrit ad* Scythopolim, *quam fecans ab ea exiens fundit in* mare Mortuum. *Currit milia dccxxxij.*

[Iulius Honorius, *Cofmographia* (Riefe, *Geogr. lat. minores*, p. 31); cf. *ibid.*, p. xxj.]

378. CONCILIUM ANTIOCHENUM.

[Manfi, *Concilia*, III, 486.]

c. 380 S. GREGORIUS, NYSSENSIS *epifcopus.* (68)

[S. Gregorius Nyffenfis, *Epiftola* II, *De iis qui adeunt Ierofolyma* (Migne, *Patr. gr.*, XLVI, c. 1012, 1013); *Vita f. Macrinæ*, Prologus (*ibid.*, c. 960).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 380 ALBIANUS *monachus, ex Ancyra Galatiæ.* (69)

[S. Nilus, *Oratio in Albianum* (Migne, *Patr. gr.*, LXXIX, c. 703).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 380 PYNUPHIUS, *abbas in Ægypto & quidam fratres ex eadem regione.* (70)

« Ubi [in monaſterio ſuo quod eſt in Ægypto, non longe a Panephyſi civitate] cum fuiſſet [Pynuphius] modico tempore demoratus, eodem rurſus humilitatis deſiderio atque ardore ſuccenſus, captans nocturna ſilentia, ita diffugit, ut iam provinciam non vicinam ſed ignotas & alienas longeque diviſas regiones expeteret. Nam conſcendens navem in *Palæſtinæ* partes commeare curavit, credens ſe tutius latitaturum, ſi ad illa ſemetipſum aſportaſſet loca, in quibus ne nomen quidem ſuum fuiſſet auditum. Quo cum adveniſſet, noſtrum monaſterium protinus expetivit, quod non longe fuit a ſpelæo, in quo Dominus noſter Ieſus Chriſtus ex virgine naſci dignatus eſt. In quo permodico tempore deliteſcens, ſecundum ſententiam Domini (Math. V), tanquam civitas ſuper montem poſita, diutius abſcondi non potuit. Nam continuo quidam fratrum, qui ad *loca ſancta* de *Ægypti* partibus orationis cauſa convenerant, agnitum eum ſumma vi precum ad cœnobium ſuum revocarunt. »

[Iohannes Caſſianus, *De cœnobiorum inſtitutis*, l. IV, c. 31 (Migne, *Patr. lat.*, XLIX, c. 192).]

« Ac furtim aſcendens navem, ad *Palæſtinam Syriæ* provinciam tranſmeavit [Pynuphius], ubi velut incipiens atque novitius in illo, in quo nos degebamus, monaſterij receptus habitaculo, in noſtra cellula ab abbate præceptus eſt commanere. »

[Iohannes Caſſianus, *Collationes*, XX, c. 1 (Migne, *Patr. lat.*, XLIX, c. 1150).]

c. 380 S. CAPRASIUS, *primus abbas Lerinenſis*, S. HONORATUS *Lerinenſis, poſtea Arelatenſis epiſcopus, fraterque eius* S. VENANTIUS, *qui deceſſit in itinere.* (71)

« Interea eius magiſterio ſe ſubdidit ille Chriſti præſul, virtute, ſacerdotio & nomine Honoratus, Lerinenſis monaſterij pater, qui poſtmodum Arelatenſi eccleſiæ præfuit epiſcopus: cui etiam adhæſit pretioſiſſima illa gemma, interno ſplendore

perſpicua, beatus videlicet Venantius, eiuſdem ſ. Honorati frater . . . .

« Qui [Capraſius] videns prædictos egregioſque duos iuvenes, Chriſtum ſitientes, Honoratum videlicet atque Venantium, patriam ac parentes pro Chriſto velle relinquere, eorum approbans propoſitum, per terras mariaque eos aſſidue comitatus eſt, licet iam eſſet ætatis gravitate confectus. Tranſcurſis igitur e *Nicomedia* immenſis terræ mariſque ſpatiis, vir Domini Capraſius cum duobus regalibus gemmis, Honorato ſcilicet & Venantio, Ciſalpinam ingreſſus provinciam, talibus lampadibus, fidei igne fulgentibus, ſanctam inſulam Lerinenſem illuſtravit. »

[*Vita ſ. Capraſij*, c. 4-5 (*AA. SS. Boll.*, 1 Iun. I, p. 78).]

« Exeunt de terra & de domo & de cognatione ſua, & exemplo pari vere Abrahæ filij demonſtrantur; ne quid tamen iuvenili auſu temere ab ipſis inceptum putaretur, aſſumunt ſenem perfectæ conſummatæque gravitatis, quem ſemper in Chriſto patrem computantes, patrem nominabant, ſ. Capraſium, angelica in terra adhuc converſatione degentem. Cuius quamquam dilectio veſtra nomen hactenus ignoraverit & adhuc neſciat vitam, amicis eum ſuis Chriſtus annumerat. Hunc, tamquam ordinatorem in Domino atque cuſtodem ſuæ ætatis, aſſumunt, quos cuſtodes ſibi plurima iuventus elegerat. Quæritur ergo peregrinationis latebra, fugitur fama virtutis. Ubicumque itur, ibi alia, velint nolint, fama pariebatur. Felices terræ & portus beati, quos cœleſtem patriam ſitiens peregrinus illuſtrat. Alij Orientis oras, & quæcumque alia plena ſanctis loca, accipiendi exempli gratia, accedunt; hi quidquid adeunt, exemplis bonis ſuſcitant. Spargitur ubique ſubſtantia, & in omni acceſſu eorum bonus Chriſti odor fragrat. » — *Hæc ſ. Hilarius, mortuus anno CCCCXLIX, id eſt annis novemdecim poſt obitum ſ. Capraſij, ſi huius deceſſus apte in actis proferatur.*

[Pſeudo-Hilarius, *Vita ſ. Honorati*, c. 2 (*AA. SS. Boll.*, 16 Ian. II, p. 18); cf. *Vita ſ. Venantij* (*Ibid.*, Mai. VII, p. 241).]

c. 380 ** S. Dionysius Areopagita. (72)

[Pſeudo-Dionyſius Ar., *De divinis nominibus* (ed. Corder., Lutetiæ, 1644, I, 452); cf. Gretſerus, *De ſacris peregrin.* (Ingolſt., 1606, in-4).]

p. 380 Gregorius Nyssensis. (xviij)

[Περὶ τῶν ἀπιόντων εἰς Ἱεροσόλυμα δὺο Ἐπιστόλαι (Migne, *Patr. gr.*, XLVI, cc. 1009-1016).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

382 S. PORPHYRIUS, *Thessalonicus, episcopus Gazensis, & eius discipulus* MARCUS. (73)

[Marcus Diaconus, *Vita s. Porphyrij*, c. 4-5 (cuius vers. lat. ap. *AA. SS. Boll.*, 26 Febr. III, 646); *Vita s. Porphyrij* ex *Menæis Græcorum* (*Ibid.*, p. 645).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

385 EVAGRIUS *de Ponto*. (74)

« Eo siquidem tempore fuit Evagrius vir eloquentissimus atque mitissimus, a Gregorio episcopo Nazianzeno decenter eruditus, cuius etiam fuit archidiaconus. Ferunt enim eum aspectu pulcherrimum, & circa cultum vestitus ornatum. Cumque eum quidam senator zelotypus uxori suæ cognovisset esse notissimum, ei mortis parabat insidias, quæ ad effectum pervenire potuerunt, nisi ei quædam terribilis & salutaris visio prædixisset. Vidit enim in somno, quasi pro crimine fuerit comprehensus, ferroque vinctus pedibus manibusque ad supplicium duceretur. Quod cum fieret, quidam protulit Evangelium, & promisit eum de vinculis esse solvendum si ab urbe Constantinopolitana discederet, idque compulit sibi iureiurando promitti. At ille, tactis Evangeliis, hoc se complere promisit; & vinculis solutis experrectus est, ac sacræ credens visioni pericula declinavit. Tunc ab urbe Constantinopolitana venit in *Hierosolymam*. »

[Cassiodorus, *Hist. tripartita*, l. VIII, c. 1 (Migne, *Patr. lat.*, LXIX, c. 1110).]

[Cf. Palladius, *Hist. Lausiaca*, c. 86 (Migne, *Patr. gr.*, XXXIV, c. 1190-1191), Sozomenus, *Hist. eccles.*, l. VI, c. 30 (Migne, *Patr. gr.*, LXVII, c. 1385) & *Itinera græca*, I.]

385 S. HIERONYMUS, *secunda vice*, PAULINIANUS, *frater eius*, VINCENTIUS, *presbyter*, PAULINUS *Antiochenus, & alij plurimi*. (75)

« Dum in Babylone [Roma] versarer, & purpuratæ meretricis essem colonus, & iure Quiritium viverem, volui ali-

quid garrire de ſpiritu ſancto & cœptum opuſculum eiuſdem urbis pontifici dedicare.....

« Ilico ego velut poſtliminio *Ieroſolymam* ſum reverſus, & poſt Romuli caſam & nudorum lupercal, diverſorium Mariæ & ſpeluncam Salvatoris aſpexi. »

[S. Hieronymus, *Ad Paulinianum, de Spiritu Sancto* (Migne, *Patr. lat.*, XXIII, c. 101).]

« Hæc, mi domina Aſella, quum iam navem conſcenderem, raptim flens dolenſque conſcripſi, & gratias ago Deo meo, quod dignus ſim, quem mundus oderit. Ora autem ut de *Babylone Ieroſolymam* regrediar, ne mihi dominetur Nabuchodonoſor, ſed Ieſus, filius Ioſeph... Saluta Paulam & Euſtochium, velit nolit mundus, in Chriſto meas. Saluta matrem Albinam, ſororemque Marcellam, Marcellinam quoque & ſanctam Felicitatem..... Memento mei, exemplum pudicitiæ & virginitatis inſigne, fluctuſque maris tuis precibus mitiga... »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* XIV, *ad Aſellam* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 482-484); cf. Flodoardus, *De triumphis Chriſti in Pal.*, l. III, c. 7 (*Ibid.*, CXXXV, cc. 517-519).]

« Vis noſſe profectionis meæ de Urbe ordinem? Narrabo breviter. Menſe auguſto, flantibus eteſiis, cum ſancto Vincentio preſbytero & adoleſcente fratre & aliis monachis, qui nunc *Ieroſolymæ* commorantur, navim in Romano portu ſecurus aſcendi, maxima me ſanctorum frequentia proſequente. Veni *Rhegium*, in *Scyllæo* littore paululum ſteti, ubi veteres didici fabulas & præcipitem pellacis Ulyſſis curſum, & Sirenarum cantica, & inſatiabilem Charybdis voraginem. Quumque mihi accolæ illius loci multa narrarent, darentque conſilium, ut non ad *Protei columnas*, ſed ad *Ionæ portum* navigarem, hunc enim fugientium & turbatorum, illum ſecuri hominis eſſe curſum, malui per *Maleas* & *Cycladas Cyprum* pergere. Ubi ſuſceptus a venerabili epiſcopo Epiphanio, cuius tu teſtimonio gloriaris, veni *Antiochiam*, ubi fruitus ſum communione pontificis confeſſoriſque Paulini, & deductus ab eo media hieme & frigore graviſſimo, intravi *Ieroſolymam*. Vidi multa miracula, & quæ prius ad me fama pertulerat, oculorum iudicio comprobavi. Inde contendi *Ægyptum*, luſtravi monaſteria *Nitriæ*, & inter ſanctorum choros aſpides latere perſpexi. Protinus concito gradu *Bethleem* meam reverſus ſum, ubi adoravi præſepe & incunabula

Salvatoris. Vidi quoque famosissimum lacum, nec me inerti tradidi otio, sed multa didici, quæ ante nesciebam . . . »

[S. Hieronymus, *Adversus Rufinum*, l. III, c. 22 (Migne, *Patr. lat.*, XXIII, c. 475).]

« Iam canis spargebatur caput, & magistrum potius quam discipulum decebat. Perrexi tamen *Alexandriam*, audivi Didymum: in multis ei gratias ago. Quod nescivi, didici: quod sciebam, illo docente, non perdidi. Putabant me homines finem fecisse discendi. Veni rursum *Ierosolymam* & *Bethleem*. »

[S. Hieronymus, *Epistola* LXXXIV, *ad Pammachium & Oceanum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 745).]

« Quæso ergo te, ne me tanto itinere vexatum, frustra venisse patiaris. Scit enim Dominus, quod post visionem sanctorum Locorum, hanc vel maxime causam habui ut cum tuis litteris sorori mederer ac matri.

[S. Hieronymus, *Epistola* CXVII (fictitia), *ad matrem & filiam in Gallia commorantes* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 954).]

« Unde quia pene nobis illud de Evangelio contigit, ut futuræ turris non ante supputaremus expensas, compulsi sumus fratrem Paulinianum ad patriam mittere, ut semirutas villulas, quæ barbarorum effugerunt manus & parentum communium census venderet, ne cœptum sanctorum ministerium deserentes, risum maledicis & æmulis præbeamus. »

[S. Hieronymus, *Epistola* LXVI, *ad Pammachium*, c. 14 (Migne, *Patr. lat.*, XXIII, c. 647).]

« Frater meus Paulinianus necdum de patria reversus est, & puto quod eum *Aquileiæ* apud sanctum papam Chromatium videris. »

[S. Hieronymus, *Epistola* LXXXI, *ad Rufinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 735).]

« Fratrem meum causam dicit esse discordiæ, hominem qui quiescit in monasterij cellula, & clericatum non honorem interpretatur, sed onus. Cumque nos usque ad præsentem diem ficta pacis ostensione lactaverit, Occidentalium sacerdotum commovit aures, dicens eum adolescentulum & pene puerum in parœcia sua *Bethleem* presbyterum consti-

tutum. Si hoc verum est, cuncti Palæstini episcopi non ignorant. Monasterium enim sancti papæ Epiphanij nomine *Vetus* dictum, in quo frater meus ordinatus est presbyter, in *Eleutheropolitano* territorio, & non in *Æliensi* situm est. »

[S. Hieronymus, *Epistola* LXXXII, *ad Theophilum*, c. 8 (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 740).]

« Hoc tempore Hieronymus presbyter toto iam mundo clarus habitat in *Bethleem*, egregio ingenio & studio universæ ecclesiæ serviens. »

[S. Prosper Aquitanus, *Chronicon*, pars II (Migne, *Patr. lat*, LI, c. 586).]

« His [Valentiniano & Theodosio] coss. Hieronymus presbyter, in *Bethleem* positus, toto mundo mirabilis habetur. »

[Cassiodorus, *Chronicon* (Migne, *Patr. lat.*, LXIX, c. 1242).]

« Hieronymus presbyterio præditus, in *Bethleem Iudæ* vicina consistens, præcipuus habetur in cunctis. »

[Idatius, *Chronicon*, l. I, c. 12 (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 876).]

« Nonagesimus ferme, ut perhibent, postea in Domino requievit [Hieronymus]. Quem *Stridon* oppidum genuit, *Roma* inclyta erudivit, *Bethleem* alma tenet, spiritum aula cœlestis suscepit. »

[Gennadius, *De scriptoribus ecclesiasticis*, *Prologus* (Migne, *Patr. lat.*, LVIII, c. 1060); cf. s. Hieronymus, *Liber contra Iohannem Hierosolymit.*, c. 41 (Migne, *Patr. lat.*, XXIII, c. 392 & s.).]

[Cf. s. Epiphanius, *Epistola ad Iohannem Hierosolymit.* (Migne, *Patr. gr.*, XLIII, c. 379 & s.); Palladius, *Hist. Lausiaca*, c. 78 (Migne, *Patr. gr.*, XXXIV, c. 1180) & *Itinera græca*, I.]

385-420 SABINIANUS *diaconus*, *ex Italia*. (76)

« Noverat te omnis Italia . . . . *Romam* occultus ingrederis, latitas inter Samnitas latrones, & ad primum mariti nuntium, quod novus tibi ex Alpibus Hannibal descendisset, navigio te credis in tuto. Tanta fugæ celeritas fuit, ut tempestatem terra duceres tutiorem. Venis utcumque in *Syriam*, inde te velle *Ierosolymam* transcendere, & serviturum Domino polliceris . . . .

« Infelicissime mortalium, tu speluncam illam, in qua Dei Filius natus est, & veritas de terra orta est, & terra dedit fructum suum, de stupro condicturus ingrederis. Non times

ne de præſepi infans vagiat, ne puerpera Virgo te videat, ne mater Domini contempletur . . . .
« Iaces itaque advolutus genibus meis, & heminam, ut tuis verbis utar, ſanguinis deprecaris. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* CXLVII, *ad Sabinianum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, cc. 1199, 1201, 1203).]

386 PAULA & EUSTOCHIUM. (77)

[S. Hieronymus, *Peregrinatio ſanctæ Paulæ* (ed. ſupra, t. I, p. 29 & ſ.).]

« Nihil mihi aliud obiicitur niſi ſexus meus, & hoc nunquam obiicitur, niſi quum *Ieroſolymam* Paula proficiſcitur. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* XLV, *ad Aſellam* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 481); cf. Flodoardus, *De triumphis Chriſti in Palæſtina*, l. II, c. 8 & 18 (Migne, *Patr. lat.*, CXXXV, cc. 519, 525) & infra ad ann. 404.]

[Cf. Palladius, *Hiſt. Lauſiaca*, c. 79 (Migne, *Patr. gr.*, XXXIV, c. 1180); Anonymus, *Vita ſ. Martiniani*, c. 10 (cuius verſ. lat. ap. *AA. SS. Boll.*, 13 Feb., II, p. 669) & *Itin. græca*, I.]

386 *PAULA & EUSTOCHIUM*, *De locis ſanctis*. (xix)

[Editum ſupra, I, pp. 41-47.]

386 GALLI, BRITANNI, ARMENII, PERSÆ, INDI, AETHIOPI & MONACHI *ex Aſia Minore*. (78)

[Paula & Euſtochium, *De Locis SS.*, ſupra, t. I, p. 44.]

386 **THEODOSIUS MAGNUS *habitu privati hominis*. (79)

[Cedrenus, *Compendium hiſtoriarum* (ed. Bonn., t. I, p. 567).]

386-390 S. GAUDENTIUS, *Brixienſis epiſcopus*. (80)

« Iam quid poſt iſtos decem de Quadraginta Martyribus dignum loquar, qui ſe itineri meo, cum per urbes Cappadociæ *Ieruſalem* pergerem, fideles comites præbere dignati ſunt? »

[S. Gaudentius, *Sermo* XVII (Migne, *Patr. lat.*, XX, c. 964); cf. *AA. SS. Boll.*, 26 Oct. XI, p. 588 & ſ.]

389. Synodus Antiochena.
[Mansi, *Concilia*, III, 687.]

c. 388 S. Hieronymus. (xx)
[*Onomasticon urbium & locorum sacræ scripturæ*, versio Eusebij (v. supra ad ann. 320), ed. F. Larsow & G. Parthey, Berol., 1862, in-8. — *Liber interpretationis hebraicorum nominum*, ed. Paulus de Lagarde, Gœttingue, 1870, in-8.]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

390 Iohannes Cassianus & Germanus, *ambo Scythi, quorum primus per 30 circiter annos ab anno 360-390 in monasterio quodam Bethleem vitam egerat.* (81)

« Poscis, præcipisque ut instituta monasteriorum, quæ per *Ægyptum* ac *Palæstinam* custodiri conspeximus, ita ut ibi nobis a patribus tradita sunt, quamvis imperito digeram stylo. . . . .

« Secundum eam quam vidimus monasteriorum regulam, per *Ægyptum* vel *Palæstinam* antiquitus fundatorum, fideli sermone vel adiiciam vel recidam. »

[Ioh. Cassianus, *De cœnobiorum institutis*, *Præfatio* (Migne, *Patr. lat.*, XLIX, c. 55 & 59).]

« . . . . . Una cum sancto abbate Germano, cum quo mihi ab ipso tyrocinio ac rudimentis militiæ spiritalis ita individuum deinceps contubernium tam in cœnobio, quam in eremo fuit, ut cuncti ad significandam sodalitatis ac propositi nostri parilitatem pronuntiarent, unam mentem atque animam duobus inesse corporibus . . . . »

[Ioh. Cassianus, *Collationes*, I, c. 1 (Migne, *Patr. lat.*, XLIX, c. 483); cf. *Collationes*, XXIV, c. 1 (Migne, *Patr. lat.*, XLIX, c. 1282).]

« Nam etiam si revelatus tibi tepor noster impetrare id quod expetimus non meretur, debet hoc saltem labor tanti itineris obtinere, quod huc de *Bethleemitici* cœnobij rudimentis, institutionis vestræ desiderio & profectus nostri amore, properavimus. »

[Ioh. Cassianus, *Collationes*, XI, c. 5 (Migne, *Patr. lat.*, XLIX, c. 851).]

« Sciendum est tamen hanc matutinam, quæ nunc in occiduis vel maxime regionibus, canonicam functionem nostro

tempore in noſtro quoque monaſterio primitus inſtitutam, ubi Dominus noſter Ieſus Chriſtus, natus ex Virgine, humanæ infantiæ ſuſcipere incrementa dignatus, noſtram quoque adhuc in religione teneram & lactentem infantiam ſua gratia confirmavit. »

[Ioh. Caſſianus, *De cœnobiorum inſtitutis*, l. III, c. 4 (Migne, *Patr. lat.*, XLIX, c. 126).]

« Cum de *Syriæ* partibus ſeniorum ſcita diſcere cupientes, *Ægypti* provinciam petiſſemus, ibique tanta cordis alacritate nos ſuſcipi miraremur, ut nulla prorſus, ſicut fueramus in *Palæſtinæ* monaſteriis inſtituti . . . .

[Ioh. Caſſianus, *De cœnobiorum inſtitutis*, l. V, c. 24 (Migne, *Patr. lat.*, XLIX, c. 242).].

« Itaque cum de *Palæſtinæ* monaſteriis ad oppidum *Ægypti*, quod *Diolcos* appellatur, rudes admodum veniſſemus. »

[Ioh. Caſſianus, *De cœnobiorum inſtitutis*, l. V, c. 36 (Migne, *Patr. lat.*, XLIX, c. 255); cf. *ibid.* l. IV, c. 31; *Collationes*, XI, c. 1, XVII, c. 5, 6, 7, 10; XXIV, c. 1 (Migne, *Patr. lat.*, XLIX, c. 847, 1048-1050, 1055, 1282) & ſupra, p. 70, ſub n. *Pynuphius*.]

c. 390 *MONACHI *duo, qui caput ſ. Iohannis Baptiſtæ invenerunt.* (82)

« Ioannes præcurſor Domini & Baptiſta caput ſuum ... duobus Orientalibus monachis ob adorandam apud *Hieroſolymam* Chriſti Domini reſurrectionem introeuntibus revelavit, ut ad Herodis quondam regis habitaculum accedentes admoniti requirerent, fideliterque humo extollerent ... »

[Marcellinus comes, *Chron.*, ad ann. 453 (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 928).]

« Ioannes Baptiſta caput ſuum duobus monachis orientalibus, qui ob orationem venerant *Hieroſolymam*, iuxta Herodis quondam regis habitaculum revelat, quod deinceps *Emiſam*, *Phœniciæ* urbem, perlatum & digno honore cultum eſt ... »

[Beda, *De ſex ætatibus mundi* (*Mon. Brit. hiſtorica*, p. 94); cf. *De prima inventione capitis ſ. Iohannis*, c. 1 (*AA. SS. Boll.*, Iun. IV, 716).]

[Cf. Sozomenus, *Hiſt. eccleſ.*, l. VII, c. 24; *Synaxarium arab.* (cuius verſ. lat. ap. *AA. SS. Boll.*, Iun. IV, 712) & *Itinera græca*, I, *Itinera arabica*, I.]

c. 390 *Talmud Hierosolymitanum.* (xxj)

[Jitomir, 1860-1867, 4 v. in-f., passim; cf. Ad. Neubauer, *La géographie du Talmud* (P., 1868, in-8).]
(Cf. *Itinera hebraica*, I.)

c. 390 Exuperantius *& frater eius* Quintilianus *ex Italia.* (83)

« Vidua illa in Evangelio paupercula, quæ duo minuta misit in gazophylacium, cunctis præfertur divitibus, quia totum quod habuit dedit. Et tu igitur eroganda non quæras, sed quæsita iam tribue, ut fortissimum tyrunculum suum Christus agnoscat, ut lætus tibi de longissima regione venienti occurrat Pater, ut stolam tribuat, ut donet annulum, ut immolet pro te vitulum saginatum, ut expeditum cum sancto fratre Quintiliano ad nos cito faciat navigare. Pulsavi amicitiarum fores; si aperueris, nos crebro habebis hospites. »

[S. Hieronymus, *Epistola* CXLV, *ad Exuperantium* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1191).]
(Cf. Palladius, *Hist. Lausiaca*, c. 80 [Migne, *Patr. gr.*, XXXIV, c. 1180] & *Itin. græca*, I.)

390-400. S. Iohannes Chrysostomus Loca Sancta et peregrinationes ad ea laudat.

[S. Ioh. Chrysostomus, Ὁμιλίαι περὶ Ματθαίου, VII, c. 2 (Migne, *Patr. gr.*, LVII, 74); Εἰς τὸν μθ' ψαλμόν, c. 1 (Migne, *Patr. gr.*, LV, c. 242); Εἰς τὸν ρθ' ψαλμόν, c. 6 (Migne, *Patr. gr.*, LV, c. 274); Εἰς τὸν μζ' ψαλμόν, c. 3-4 (Migne, *Patr. gr.*, LV, c. 221); Ὁμιλία ιθ' εἰς τοὺς ἀνδριάντας ἐν Ἀντιοχείᾳ, c. 3 (Migne, *Patr. gr.*, XLIX, c. 191). (*Ex his pluribus s. Ioh. Chrysostomi peregrinationum, Terræ Sanctæ & in primis Hierusalem laudibus, forte coniici posset illum quum, vel in Antiochia vel in proxima regione, vitam ageret* (*ann.* 347-398), *Loca Sancta visitasse. Nusquam tamen, nec in eius operibus, nec alias, hoc iter suscepisse expresse refertur*).]

393 Alypius. (84)

« ... Quanquam ergo percupiam omnino te nosse, tamen exiguum quiddam tui minus habeo, præsentiam videlicet corporis; quam ipsam etiam posteaquam te beatissimus nunc episcopus, tum vero iam episcopatu dignus, frater Alypius vidit, remeansque a me visus est, negare non possum magna ex parte mihi esse relatu eius impressam... »

[S. Augustinus, *Epistola* XXVIII, *ad s. Hieronymum* (Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, c. 111).]

393. DESIDERIUM ET SERENILLAM SOROREM EIUS AD HIEROSOLYMITANAM PEREGRINATIONEM HORTATUR S. HIERONYMUS.

« Itaque quod venerabilis Paula me est deprecata ut facerem, sponte facio, hortorque vos (Desiderium & Serenillam) & precor per Domini charitatem, ut nobis vestros tribuatis aspectus; & per occasionem Sanctorum Locorum, tanto nos ditetis munere. Certe si consortia nostra displicuerint, adorasse ubi steterunt pedes Domini pars fidei est, & quasi recentia nativitatis & crucis ac passionis vidisse vestigia . . . »

[S. Hieronymus, *Epistola* XLVII, *ad Desiderium* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 493).]

393 *ATERBIUS (85)

« Aterbius contra te (Rufinum) latrabat *Hierosolymis*, & nisi cito abiisset, sensisset baculum non litterarum sed dexteræ tuæ, quo tu canes abigere consuevisti. »

[S. Hieronymus, *Apologia adversus libros Rufini*, l. III, c. 33 (Migne, *Patr. lat.*, XXIII, c. 481).]

393-394 ANONYMUS *qui Domnionis Romani epistolam ad s. Hieronymum attulit.* (86)

« Litteræ tuæ & amorem pariter sonant & querelam. »

[S. Hieronymus, *Epistola* L, *ad Domnionem* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 512).]

394 AMBROSIUS, *qui Paulini Nolani (?) s. Hieronymo munera attulit.* (87)

« Frater Ambrosius tua mihi munuscula ferens detulit & suavissimas litteras, quæ a principio amicitiarum fidem iam probatæ fidei & veteris amicitiæ præferebant. »

[S. Hieronymus, *Epistola* LIII, *ad Paulinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 540).]

394 PROFUTURUS, *postea Cirthensis episcopus, a s. Augustino ad s. Hieronymum missus, sed iter minime aggressus.* (88)

« Nequaquam impudenter commendo germanitati tuæ fratrem Profuturum, quem nostris conatibus, deinde adiutorio tuo vere profuturum speramus. . . . .

« Multa alia cum sincerissimo corde tuo loqui cuperem & de christiano studio conferre; sed huic desiderio meo nulla

epiſtola ſatis eſt. Uberius id ipſum poſſum per fratrem [Profuturum], quem miſcendum & alendum dulcibus atque utilibus ſermocinationibus tuis miſiſſe me gaudeo. »

[S. Auguſtinus, *Epiſtola* XXVIII, *ad ſ. Hieronymum* (Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, cc. 111, 114).]

« Primas etiam, quas ad te adhuc preſbyter litteras præparaveram mittendas per quemdam fratrem noſtrum Profuturum, qui poſtea collega nobis factus, iam ex hac vita migravit, nec eas tunc ipſe perferre potuit, quia continuo dum proficiſci diſponit, epiſcopatus ſarcina detentus, ac deinde in brevi defunctus eſt, etiam nunc mittere volui. »

[S. Auguſtinus, *Epiſtola* LXXI, *ad S. Hieronymum* (Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, c. 241).]

« Crebras ad me epiſtolas dirigis, & ſæpe compellis cuidam epiſtolæ tuæ, ...
quam primum per fratrem Profuturum, ſecundo per quemdam alium te miſiſſe ſignificas; & interim Profuturum retractum de itinere & epiſcopum conſtitutum veloci morte ſubtractum: illum cuius nomen retices, maris timuiſſe diſcrimina, & navigationis mutaſſe conſilium. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* CV, *ad ſ. Auguſtinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 834).]

394 S. EPIPHANIUS, *epiſcopus Salamidis in Cypro.* (89)

« Nos hic eramus, cuncta novimus, quando contra Origenem in eccleſia tua papa Epiphanius loquebatur, quando ſub illius nomine in vos iacula torquebantur. Tu & chorus tuus, canino rictu, naribuſque contractis, ſcalpentes capita, delirum ſenem nutibus loquebamini. Nonne ante Sepulchrum Domini, miſſo archidiacono, præcepiſti, ut talia diſputans conticeſceret....? Nonne cum de Anaſtaſi pergeretis ad Crucem, & ad eum omnis ætatis & ſexus turba conflueret, offerens parvulos, pedes deoſculans, fimbrias vellens, cumque non poſſet promovere gradum, ſed in uno loco vix fluctus inundantis populi ſuſtineret, tu, tortus invidia, adverſus glorioſum ſenem clamitabas? »

[S. Hieronymus, *Liber contra Iohannem Hieroſolymit.*, c. 11 (Migne, *Patr. lat.*, XXIII, c. 363).]

« Antequam ſanctus Epiphanius veniſſet *Hieroſolymam*, & ore quidem & oſculo tibi pacem daret, mala autem & dolos

in ſuo corde ſervaret, antequam nos ei ſuggillationem tui epiſtolas dictaremus, ut hæreticum ſcriberet, quem oſculis orthodoxum comprobavit, Aterbius contra te latrabat *Hieroſolymis*, & niſi cito abiiſſet, ſenſiſſet baculum non litterarum, ſed dexteræ tuæ, quo tu canes abigere conſueviſti. »

[S. Hieronymus, *Apologia adverſus libros Rufini*, l. III, c. 33 (Migne, *Patr. lat.*, XXIII, c. 481).]

(Cf. ſ. Epiphanius, *Epiſtola ad Iohannem Hieroſolymit.* [Migne, *Patr. gr.*, XLIII, c. 379 & ſ.]; Iohannes, *Vita ſ. Epiphanij*, c. 27 [Migne, *Patr. gr.*, XLI, c. 58]; Sozomenus, *Hiſt. eccleſ.*, l. VI, c. 22 [Migne, *Patr. gr.*, LXVII, c. 1392], & *Itinera græca*, I.)

394 EUSEBIUS *Cremonenſis*. (90)

« Erat in monaſterio noſtro vir apud ſuos haud ignobilis, Euſebius Cremonenſis, qui cum hæc epiſtola per multorum ora volitaret, & mirarentur eam pro doctrina & puritate ſermonis docti pariter & indocti, cœpit a me obnixe petere, ut ſibi eam in latinum verterem, & propter intelligendi facilitatem apertius explicarem; græci enim eloquij penitus ignarus erat... »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* LVII, *ad Pammachium* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, 568).]

« Habes hic amantiſſimum tui fratrem Euſebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicavit, referens honeſtatem morum tuorum, contemptum ſæculi, fidem amicitiæ, amorem Chriſti. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* LIV, *ad Paulinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 549); cf. Franc. Ferrarius, *Vita ſ. Euſebij*, c. 1 (*AA. SS. Boll.*, 5 Mart., I, 371).]

394 *PSEUDO-RUFINUS, *IIi Vitarum Patrum libri anonymus auctor, & ſocij eius, qui Ieroſolymam primo & deinde Ægyptum peragrarunt.* (91)

« Quumque [Iohanni Lycopolitano eremitæ] reſpondiſſemus, quod de *Ieroſolymis* ad eum utilitatis & profectus animæ cauſa venerimus [*Lycum*] ..... »

[*Vitæ Patrum*, l. II, c. 1 (ed. Roſweyd, Antvp., 1628, p. 451); cf. *AA. SS. Boll.*, Oct. II, 428.]

c. 394 ANONYMUS *qui Furiæ, matronæ romanæ, epiſtolam ad ſ. Hieronymum attulit.* (92)

« Obſecras litteris, & ſuppliciter deprecaris ut tibi ſcribam, imo reſcribam ..... »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* LIV, *ad Furiam* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 550).]

c. 394 ANONYMUS *qui Amandi, Burdigalenſis preſbyteri, epiſtolam ad ſ. Hieronymum attulit.* (93)

« Brevis epiſtola longas explanare non valet quæſtiones, & in arctum concludens, ſtringere verbis, quod ſenſibus dilatatum eſt. Interrogas quid ſignificet illud in Evangelio iuxta Matthæum: « Nolite ſolliciti eſſe de craſtino: ſufficit enim diei malitia ſua (Matth., VI, 34). »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* LV, *ad Amandum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 560).]

c. 394 A. Prudentius Clemens. (xxij)

« *Excidio Templi veteris ſtat prima ſuperſtes,*
Structus enim lapide ex illo manet angulus uſque
In ſæclum ſæcli, quem ſprerunt ædificantes.
Nunc caput eſt Templi & laterum compago duorum. »

[Aur. Prudentius Clemens, *Dittocheum*, v. 121-124 (Migne, *Patr. lat.*, LIX, c. 104).]

a. 395 POSIDONIUS, *ex Thebaïde, in Bethleem abbas.* (94)

[Palladius, *Hiſt. Lauſiaca*, c. 77 (Migne, *Patr. gr.*, XXXIV, c. 1179).]
(Cf. *Itin. græca*, I.)

a. 395 PETRUS *quidam Ægyptius a ſ. Hieronymo e Palæſtina eiectus.* (95)

[Palladius, *Hiſt. Lauſiaca*, c. 81 (Migne, *Patr. gr.*, XXXIV, c. 1180).]
(Cf. *Itin. græca*, I.)

395. S. HIERONYMUS DE PEREGRINATIONIBUS IN TERRAM SANCTAM SENTENTIAM PROFERT.

« Non *Ieroſolymis* fuiſſe, ſed *Ieroſolymis* bene vixiſſe laudandum eſt. Illa expetenda, illa laudanda eſt civitas, non quæ occidit prophetas & Chriſti ſanguinem fudit, ſed quam fluminis

impetus lætificat, quæ in monte sita celari non potest . . . Neque vero hoc dicens, memetipsum inconstantiæ redarguo, damnoque quod facio, ut frustra videar ad exemplum Abraham & meos & patriam reliquisse; sed non audeo Dei omnipotentiam angusto fine concludere, & coarctare parvo terræ loco quem non capit cœlum . . . Crucis igitur & Resurrectionis loca prosunt his, qui portant crucem suam & cum Christo resurgunt quotidie, qui dignos se tanto exhibent habitaculo . . . . Antonius & cuncta *Ægypti* & *Mesopotamiæ*, *Ponti*, *Cappadociæ* & *Armeniæ* examina monachorum non viderunt *Ierosolymam*, & patent illis absque hac urbe Paradisi ianuæ. Beatus Hilarion, quum Palæstinus esset & in Palæstina viveret, uno tantum die vidit *Ierosolymam*, ut nec contemnere *Loca Sancta* propter viciniam, nec rursus Dominum loco claudere videretur. Ab Hadriani temporibus usque ad imperium Constantini, per annos circiter centum octoginta, in loco Resurrectionis simulacrum Iovis, in Crucis rupe statua ex marmore Veneris a gentibus posita celebratur, existimantibus persecutionis auctoribus, quod tollerent nobis fidem Resurrectionis & Crucis, si *Loca Sancta* per idola polluissent: *Bethleem* nunc nostram, & augustissimum orbis locum, de quo Psalmista canit: « *Veritas de terra orta est* » (Ps. LXXXIV, 12), lucus inumbrabat Thamus, id est Adonidis, & in specu, ubi quondam Christus parvulus vagiit, Veneris amasius plangebatur.

Cur, inquiens, hæc tam longo repetita principio? Videlicet ne quidquam fidei tuæ deesse putes, quia *Ierosolymam* non vidisti; nec nos idcirco meliores æstimes, quod huius loci habitaculo fruimur . . . . Si Crucis & Resurrectionis loca non essent in urbe celeberrima, in qua curia, in qua aula militum, in qua scorta, mimi, scurræ & omnia sunt, quæ solent in cæteris urbibus, vel si monachorum turbis solummodo frequentaretur, expetendum revera huiuscemodi cunctis monachis esset habitaculum. Nunc vero summæ stultitiæ est renunciare sæculo, dimittere patriam, urbes deserere, monachum profiteri, & inter maiores populos peregre vivere, quam eras victurus in patria. De toto huc orbe concurritur. Plena est civitas universi generis hominum, & tanta utriusque sexus constipatio, ut quod alibi ex parte fugiebas, hic totum sustinere cogaris . . .

[S. Hieronymus, *Epistola* LVIII, *ad Paulinum*, *De institutione monachi* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 580).]

395. Antiochia ab Hunnis obsidetur.

« Ecce tibi anno præterito ex ultimis *Caucasi* rupibus immissi in nos, non iam *Arabiæ*, sed septentrionis lupi, tantas brevi provincias percurrerunt. Quot monasteria capta? quantæ

fluviorum aquæ humano cruore mutatæ ſunt? Obſeſſa *Antiochia*, & urbes reliquæ quas *Halis*, *Cydnus*, *Orontes*, *Euphrates* præterfluunt. Tracti greges captivorum: *Arabia*, *Phœnice*, *Palæſtina*, *Ægyptus* timore captivæ.

[S. Hieronymus, *Epiſtola* LX, c. 16, *ad Heliodorum* (Migne, *Patr. lat*, XXII, c. 696).]

« . . . . . Alij per terga ferocis
Danubij ſolidata ruunt, expertaque remos
Frangunt ſtagna rotis. Alij per Caſpia clauſtra,
Armeniaſque nives inopino tramite ducti,
Invadunt Orientis opes. Iam paſcua fumant
Cappadocum, volucrumque parens Argæus equorum:
Iam rubet altus Halys, nec ſe defendit iniquo
Monte Cilix. Syriæ tractatus vaſtantur amœni,
Aſſuetumque choris & læta plebe canorum,
Proterit imbellem ſonipes hoſtilis Orontem. »

[Claudianus, *Adverſus Rufinum*, l. II, v. 26 & ſ. (ed. Pariſ., 1824, t. I, p. 182); cf. Socrates, *Hiſt. eccleſ.*, l. VI, c. 1; Sozomenus, *Hiſt. eccleſ.*, l. VIII, c. 1 (Migne, *Patr. gr.*, LXVII, cc. 661, 1509).]

c. 395 FABIOLA, *patricia Romana*, & OCEANUS, *amicus eius*. (96)

« Unde repente & contra opinionem omnium *Ieroſolymam* navigavit [Fabiola], ubi multorum excepta concurſu, noſtro parumper uſa eſt hoſpitio. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* LXXVII, *ad Oceanum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 694).]

« Quis *Bethleem* de cubiculo fratris Euſebij furatus eſt epiſtolam laudatricem tuam? Cuius artificio & a cuius miniſtris, in ſanctæ Fabiolæ hoſpitio & viri chriſtiani & prudentis Oceani, inventus eſt codex, quem illi nunquam viderant? »

[S. Hieronymus, *Adverſus Rufinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXIII c. 460).]

c. 395 SS. ANDRONICUS, *argentarius*, *eiuſque uxor* ATHANASIA. (97)

[*Acta ex Menæis*, c. 4 (*AA. SS. Boll.*, 9 Oct., IV, p. 999); Simeon Metaphraſtes, *Vita ſ. Andronici & eius coniugis*, c. 4, *latine tantum edita* (Migne, *Patr. gr.*, CXV, c. 1051); Surius, *Vitæ ſanctorum*, 25 Feb. (ed. Colon., I, p. 214); cf. codd. mſſ. Bibl. Nat. Par., græc. 1598 (Colbert, 670) f. 12 *a*, & Coiſlin 232, f. 268 *b*; 283, f. 291 *b*.]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 395 PALLADIUS, *discipulus s. Evagrij*, & INNOCENTIUS (?) *presbyter*. (98)

[Palladius, *Hist. Lausiaca*, cc. 43, 77 & 103 (Migne, *Patr. gr.*, XXXIV, cc. 1114, 1179, 1209); cf. s. Epiphanius, *Epistola ad Iohannem Hierosolymit.*, c. 9 (Migne, *Patr. gr.*, XLIII, c. 392).]
(Cf. *Itinera graeca*, I.)

396 VIGILANTIUS, *Gallus presbyter*. (99)

« Sanctum Vigilantium presbyterum qua aviditate susceperim melius est ut ipsius verbis quam meis discas litteris. »

[S. Hieronymus, *Epistola* LVIII, *ad Paulinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 586).]

« Videlicet si ad hæc respondero, statim latrabis meam me causam agere, qui tanta cunctos largitate donasti, ut nisi venisses *Hierosolymam* & tuas vel patronorum tuorum pecunias effudisses, omnes periclitaremur fame. »

[S. Hieronymus, *Adversus Vigilantium* (Migne, *Patrol. lat.*, XXIII, c. 349); cf. eiusdem *Epistola* LXI, *ad Vigilantium*, præf. c. 3 (*Ibid.*, XXII, c. 604); Gennadius, *De script. eccles.*, c. 35 (Migne, *Patr. lat.*, LVIII, c. 1078).]

396 S. ISIDORUS (*forte qui Hospitalarius*), *a Theophilo, Alexandrino patriarcha, in Palæstinam missus*. (100)

« Denique quam pacificas & ad concordiam pertinentes per Isidorum presbyterum litteras nobis miseris, hinc probamus, quod illas qui pacem falso iactant reddere noluerint. »

[S. Hieronymus, *Epistola* LXXXII, *ad Theophilum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 741).]

« Misisti religiosissimum hominem Dei Isidorum presbyterum . . . .
Recte gratias agis, nisi enim venisset Isidorus, tu in tota *Palæstina* tam fidelem sodalem non invenisses . . . . .

« Cum ergo huc venisset, & accessisset ad nos tribus vicibus, & admovisset tam divinæ sapientiæ tuæ, quam propriæ intelligentiæ habentia medicinam verba, nec profuit ei quisquam....

« Hic qui ad tres vices dicitur ad nos accessisse, ut in veniendo mysticum numerum conservaret, qui Theophili episcopi mandatum nobis loquebatur, litteras ad nos ab eo missas noluit reddere. Cumque diceremus: Si epistolas non habes, quomodo legatum te probabis? respondit se habere

quidem litteras ad nos, adiuratum tamen ab *Hierosolymorum* episcopo, ne nobis eas redderet . . . . .

« Post duos ergo menses tandem expectatus venit Isidorus, qui non, ut tu fingis, pro te testimonium, sed causam postulatae satisfactionis audivit. »

[S. Hieronymus, *Contra Iohannem Hierosolymitanum*, cc. 37, 38, 39 (Migne, *Patr. lat.*, XXIII, cc. 390, 392).]

396. Terrae motus in Palaestina.

[S. Hieronymus, *Adversus Vigilantium*, c. 11 (Migne, *Patr. lat.*, XXIII, c. 348); s. Prosperus, *Chronicon*, ad ann. 396 (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 588); Marcellinus comes, *Chronicon*, ad ann. 396 (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 920).]

396 Sysinnius, *qui falsarij cuiusdam epistolam ad s. Hieronymum attulit.* (101)

« . . . . Tuae litterae ad me pervenerunt, quibus satisfacis, te contra parvitatem meam librum *Romam* non misisse. Hoc nec ego factum audieram, sed epistolae cuiusdam, quasi ad me scriptae, per fratrem nostrum Sysinnium diaconum huc exemplaria pervenerunt. »

[S. Hieronymus, *Epistola* CII, *ad s. Augustinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 830).]

« Crebras ad me epistolas dirigis & saepe compellis, ut respondeam cuidam epistolae tuae, cuius ad me, ut ante iam scripsi, per fratrem Sysinnium diaconum exemplaria pervenerunt absque suscriptione tua, & quam primum per fratrem Profuturum, secundo per quemdam alium te misisse significas; & interim Profuturum retractum de itinere & episcopum constitutum veloci morte subtractum, illum, cuius nomen retices, maris timuisse discrimina & navigationis mutasse consilium.

« Quae cum ita sint, satis mirari nequeo, quomodo ipsa epistola & *Romae* & in Italia haberi a plerisque dicatur, & ad me solum non pervenerit, cui soli missa est; praesertim cum idem frater Sysinnius inter caeteros tractatus tuos dixerit eam se non in *Africa*, non apud te, sed in insula *Adriae*, ante hoc ferme quinquennium reperisse. »

[S. Hieronymus, *Epistola* CV, *ad s. Augustinum*.(Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 834).]

c. 396 VIDUA AC FILIA RUFINI, *palatinorum ordinum in Constantinopoli magistri.* (102)

« Vidua & filia Rufini exsulant. »

[Marcellinus comes, *Chronicon*, ad ann. 396 (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 920).]

(Cf. Zozimus, *Hist. rom.*, l. V, c. 8 [ed. Bonn., p. 256], & *Itinera græca*, I.)

ant. a. 397 CASTRUTIUS *quidam Pannonius, s. Hieronymum visitaturus, Palæstinam vero non aggressus.* (103)

« Sanctus filius meus Heraclius diaconus mihi retulit, quod cupiditate nostri *Cissam* usque venisses, & homo Pannonius, id est terrenum animal, non timueris *Adriatici* maris æstus & *Ægij* atque *Ionij* subire discrimina. Et nisi te pius fratrum retinuisset affectus, voluntatem opere complesses. »

[S. Hieronymus, *Epistola* LXVIII, *ad Castrutium* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 651).]

397. S. HIERONYMUS DIVERSORIUM AD EXCIPIENDOS MONACHOS ET PEREGRINOS BETHLEEM EXTRUIT.

« Nos in ista provincia, ædificato monasterio & diversorio propter extructo, ne forte & modo Ioseph cum Maria in *Bethleem* veniens, non inveniat hospitium, tantis de toto orbe confluentibus turbis monachorum, ut nec cœptum opus deserere nec supra vires ferre valeamus. »

[S. Hieronymus, *Epistola* LXVI, *ad Pammachium* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 647).]

397. ANTIOCHIA SECUNDA VICE OBSIDETUR AB HUNNIS, QUI HIEROSOLYMAM AGGREDI MINANTUR.

« Ecce subito discurrentibus nuntiis, Oriens totus intremuit, ab ultima *Mæotide* inter glacialem *Tanaim* & Massagetarum immanes populos, ubi *Caucasi* rupibus feras gentes Alexandri claustra cohibent, erupisse Hunnorum examina, quæ pernicibus equis huc illucque volitantia, cædis pariter ac terroris cuncta complerent. Aberat tunc Romanus exercitus & bellis civilibus in *Italia* tenebatur. Hanc gentem Herodotus refert, sub Dario, rege Medorum, viginti annis Orientem tenuisse captivum, & ab Ægyptiis atque Æthiopibus annuum exegisse vectigal. Avertat Iesus ab orbe Romano tales ultra bestias. Inserti ubique aderant, & famam celeritate vincentes, non religioni, non dignitatibus, non ætati parcebant, non vagientis miserabantur infantiæ. Cogebantur mori, qui nondum vivere cœperant, & nescientes malum suum, in hostium manus ac tela ridebant. Consonus

inter omnes rumor, petere eos *Ierosolymam* & ob nimiam auri cupiditatem ad hanc urbem percurrere. Muri neglecti pacis incuria farciebantur. *Antiochia* obsidebatur, *Tyrus* se volens a terra abrumpere insulam quærebat antiquam. »

[S. Hieronymus, *Epistola* LXXVII, *ad Oceanum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 695). Cf. Iosue Stylites, *Chronicon syriacum* (cuius fragm. edidit Ios. Simonius Assemanus, *Bibliotheca orientalis Clementino-Vaticana*, I, p. 262); *Chronicon Edessenum* (Ios. S. Assemanus, *Op. cit.*, I, p. 400); Abulfaragius, *Chron. Syr.* (tr. Bruns, p. 71). *Cf. supra ad annum* 395.

397 IOHANNES CASSIANUS & GERMANUS, *secunda vice*. (104)

« Sed licet parum deinceps de nostra essemus promissione solliciti, tamen, expleto septem annorum numero, sponsionem nostram gratanter implevimus. Excurrentes namque ad cœnobium nostrum [*Bethleem*] illo iam tempore, quo de impetrando ad eremum reditu fiduciam gerebamus, primum senioribus nostris honorem debitum solvimus, deinde animis eorum qui pro charitatis ardore creberrimis litterarum nostrarum satisfactionibus nequaquam fuerant deliniti, pristinam redintegravimus charitatem; tandemque ad plenum aculeo nostræ sponsionis avulso, his quoque cum gaudio prosequentibus, ad *Scythioticæ* solitudinis secreta remeavimus. »

[Iohannes Cassianus, *Collationes*, XVII, c. 31 (Migne, *Patr. lat.*, XLIX, c. 1087).]

397 PAULUS, *a s. Augustino ad s. Hieronymum in Palæstinam missus*. (105)

« Hunc interea fratrem nostrum Paulum in Christo multum commendo benignitati tuæ, cuius in nostris regionibus existimationi bonum coram Deo testimonium perhibemus. »

[S. Augustinus, *Epistola* XL, *ad s. Hieronymum* (Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, c. 158).]

397. SARRACENI PALÆSTINAM INVADUNT.

« In *Palæstinæ* partibus, iuxta *Theace* vicum, qui Amos prophetam meruit procreare, solitudo vastissima est usque ad *Arabiam* ac *Mare mortuum*, quo ingressa deficiunt fluenta *Iordanis*, & cineres *Sodomorum* amplissima extensione porrecta. In hac summæ vitæ ac sanctitatis monachi diutissime com-

morantes, repente sunt a discurrentibus Saracenorum latrunculis interempti. »

[Iohannes Cassianus, *Collationes*, VI, c. 1 (Migne, *Patr. lat.*, XLIX, c. 643); cf. s. Nilus, *Narrationes* (Migne, *Patr. gr.*, LXXIX, c. 509 & s.).]

a. 398 ZENON *nauclerus, Vitalis presbyteri & Amabilis papæ epistolas s. Hieronymo allaturus.* (106)

« Zenon nauclerus, per quem mihi dicis tuæ sanctitatis litteras transmissas, unam tantum & brevem epistolam beati papæ Amabilis reddidit, solita munuscula continentem. Satisque miror quid causæ fuerit, ut, cum in benedictionibus & tuis & illius perferendis fidelis extiterit, in reddenda epistola negligens comprobetur. »

[S. Hieronymus, *Epistola* LXXII, *ad Vitalem presbyterum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 672).]

398 PAULUS, *episcopus in Ægypto,* & HÆRETICORUM FACTIO *a s. Hieronymo in monasterio suscepti.* (107)

« Nobis in monasterio hospitalitas cordi est, omnesque ad nos venientes læta humanitatis fronte suscipimus......

« Vis scire unde illum [Paulum] & nos plus amare, & tu odisse plus debeas? Hæreticorum factio, nuper fugata de *Ægypto* & *Alexandria*, se *Hierosolymam* contulit, & huic voluit copulari, ut quorum unus esset dolor, una fieret & accusatio. »

[S. Hieronymus, *Apologia adversus libros Rufini*, l. III, cc. 17, 18 (Migne, *Patr. lat.*, XXIII, cc. 469-470).]

398 HERACLIUS *diaconus, qui Vitalis presbyteri ad s. Hieronymum epistolam attulit.* (108)

« Itaque ad secundam rescribo epistolam, quam mihi sanctus filius meus Heraclius diaconus reddidit. »

[S. Hieronymus, *Epistola* LXXII, *ad Vitalem presbyterum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 673).]

398. LUCINIUM HISPANUM AD LOCA SANCTA VISITANDA HORTATUR S. HIERONYMUS.

« Hæc & ipse intelligis, quo animo replicem, & quod sub aliis verbis te ad Sanctorum Locorum invitem habitaculum..... Ego...... tibi & sorori tuæ misi........ codicem, hoc est decem

visiones Isaiæ, valde obscurissimas, quas nuper historica explanatione differui, ut, quotiescumque mea opuscula videris, toties, amici dulcissimi recordatus, navigationem, quam parumper distuleras, pares. »

[S. Hieronymus, *Epistola* LXXI, *ad Lucinium* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, cc. 671, 672). *Ex epistola s. Hieronymi* LXXV, *ad Theodoram* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 685), *constat Lucinium iter Hierosolymitanum non aggressum fuisse, cum anno circiter* 399 *obierit.*]

398 CANINIUS, *qui Ruffini, presbyteri Romani, s. Hieronymo epistolam attulit.* (109)

« Caninium libenter vidi, qui narrare tibi poterit, quam difficile & periculosum manus dexteræ, usque in præsentem diem, quo ista dictavi, vulnus sustinuerim. »

[S. Hieronymus, *Epistola* LXXIV, *ad Ruffinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 685).]

a. 399 NOTARII, *quos misit Lucinius hispanus, ad transcribenda s. Hieronymi opera.* (110)

« Ex quo perpendat prudentia tua, qua Lucinius noster laude sit dignus, qui clausit aurem ne audiret iudicium sanguinis, & omnem substantiam suam dispersit & dedit pauperibus ut iustitia eius maneret in æternum (Ps. 111). Nec patriæ suæ largitate contentus, misit *Ierosolymarum* & *Alexandrinæ* ecclesiæ tantum auri, quantum multorum possit inopia subveniri. Quod cum multi mirentur & prædicent, ego in illo magis laudabo fervorem & studium Scripturarum; quo ille desiderio opuscula nostra flagitavit, & missis sex notariis, quia in hac provincia latini sermonis scriptorum penuria est, describi sibi fecit quæcumque ab adolescentia usque in præsens tempus dictavimus . . . . . »

[S. Hieronymus, *Epistola* LXXV, *ad Theodoram, Lucinij viduam* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 688).]

399 CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM V *contra Origenistas, cui plures interfuerunt patres.* (111)

[Mansi, *Concilia*, III, cc. 989-992.]

399 ANONYMUS, *qui Theophili Alexandrini epiſtolam ad ſ. Hieronymum attulit.* (112)

« Epiſtola tua hæreditatis dominicæ te indicans poſſeſſorem . . . . illius quoque felicitatis compotem te eſſe teſtata eſt, in qua « beati pacifici » nuncupantur (Matth., v). »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* LXXXII, *ad Theophilum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 736).]

399 S. Hieronymus. (xxiij)

[*Epiſtola* LXXVIII, *ad Fabiolam, de* XLII *manſionibus Iſraelitarum in deſerto* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 698).]

[*Hoc commentarium, utpote ad theologiam magis quam ad geographiam ſpectans, præſenti volumini inſerere tæduit.*]

399-400 ANONYMUS, *qui Pammachij & Oceani (in Italia degentium) ad ſ. Hieronymum epiſtolam attulit.* (113)

« Sanctus aliquis ex fratribus ſchedulas ad nos cuiuſdam detulit, quæ Origenis volumen, quod περὶ Ἀρχῶν inſcribitur, in latinum ſermonem converſum tenerent. Et quoniam in his multa ſunt, quæ tenuitatem ingenij noſtri permovent, quæque minus catholice dicta exiſtimamus, ſuſpicamur etiam ad excuſationem auctoris multa de libris eius eſſe ſubtracta, quæ apertam impietatem eiuſdem monſtrare potuiſſent, quæſumus præſtantiam tuam, ut in hoc ſpecialiter, non tam nobis, quam univerſis qui in Urbe habitant, profuturum opus digneris impendere, ut ſupradictum librum Origenis ad fidem, quemadmodum ab ipſo auctore editus eſt, tuo ſermone manifeſtes, & quæ a defenſore eius interpolata ſunt prodas. »

[Pammachius & Oceanus, *Epiſtola ad ſ. Hieronymum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 743).]

ante 400 S. ALEXANDER, *Acœmetorum Conſtantinopoli fundator.* (114)

[Anonymus, monachus Acœmetus, *Vita ſ. Alexandri*, c. I (*AA. SS. Boll.*, Ian., I, p. 1021; cf. *Ibid.*, *Comment. præv. ad vitam ſ. Alexandri*, § II).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

400 AGATHO *episcopus* & ATHANASIUS *diaconus*, *a Theophilo Alexandrino ad s. Hieronymum missi*. (115)

« Sanctus episcopus Agatho cum dilectissimo diacono Athanasio in ecclesiastica directus est causa. Quam cum didiceris, non ambigo quin nostrum studium probes. »

[S. Theophilus, *Epistola ad s. Hieronymum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 755).]

« Duplicem mihi gratiam beatitudinis tuæ litteræ præstiterunt: quod & sanctos & venerabiles Agathonem episcopum & diaconum Athanasium habuerint portitores, & adversum sceleratissimam hæresim zelum fidei demonstrarint. »

[S. Hieronymus, *Epistola* LXXXVIII, *ad Theophilum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 755).]

400 ANONYMUS, *qui Theophili Alexandrini synodica in Palæstinam attulit*. (116)

[S. Theophilus, *Ad Palæstinos & Cyprios episc. synodica* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 758).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

400 ANONYMUS, *qui s. Epiphanii, Salamidis in Cypro episcopi, ad s. Hieronymum epistolam attulit*. (117)

[S. Epiphanius, *Epistola ad s. Hieronymum* (Migne, *Patr. gr.*, XLIII, c. 391).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

400 THEODORUS *Alexandrinus, s. Hieronymum visitaturus*. (118)

« Didici, quod & sanctitas tua noverit, Theodorum monachum, eiusque studium comprobavi: quia cum a nobis *Romam* navigaturus exiret, noluit ante proficisci, nisi te & sanctos fratres, qui tecum sunt in monasterio, quasi sua viscera amplexaretur & inviseret. Quem cum susceperis, pro Ecclesiæ tranquillitate lætare. »

[S. Theophilus, *Epistola ad s. Hieronymum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 756).]

400 VINCENTIUS PRESBYTER, *secunda vice*. (119)

« Vincentius presbyter ante biduum, quam hanc epistolam darem, de Urbe venit, & suppliciter te salutat, crebroque

ſermone concelebrat, *Romam* & totam pene *Italiam* tuis poſt Chriſtum epiſtolis liberatam. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* LXXXVIII, *ad Theophilum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 756).]

c. 400 **S. MARIA AEGYPTIACA. (120)

« Ecce die quodam (ſed qualiter hic tibi prodam
Quam miſere cecidi), iuvenes in littore vidi:
Vidi, captavi; quo vellent ire, rogavi.
Subridens primus dixit: *Hieroſolymis* imus.
Sciſcitor an comitem paterentur? Subdidit idem:
Si naulum dederis, patet ecce carina; veheris.....
Proſequor, intro ratem......
Deferor ad portum; ſubeo ſacra mœnia ſcortum;
Iuncta levi turbæ: moror hoſpes & hoſtis in urbe.... »

[Hildebertus Cenomanenſis, *Vita ſ. Mariæ Ægyptiacæ* (*AA. SS. Boll.*, Apr. I, p. 86); cf. Flodoardus, *De triumphis Chriſti in Pal.*, l. III, c. 4 (Migne, *Patr. lat.*, CXXXV, cc. 542-547); Iacobus de Voragine, *Legenda aurea*, c. 56 (ed. Græſſe, Dreſde, 1846, in-8, p. 247); *Carmen Gallicum*, ſæculi XII: *Le vie de Marie Egyptienne* (Pariſ., Bibl. Nat., Fr. 23112, ff. 335 & ſeq.); Anonymus, *De ſancta Maria Gipſiacha* (Pariſ., Bibl. Nat., Ital. 559, ff. 121 *b* & ſ.).]

(Cf. Anonymus [Pſeudo-Sophronius], *Vita ſ. Mariæ Ægyptiacæ*, cc. 19 & ſ. [*AA. SS. Boll.*, Apr., I, Appendix, pp. xvj & ſ.], *quam latine vertit* Paulus, diaconus Neapolitan., *Vita ſ. Mariæ Ægyptiacæ* [Surius, *Vitæ Sanctorum* (ed. Colon., 1578, t. II, pp. 662-672)]; *Synaxarium Baſilij imperatoris* [*AA. SS. Boll.*, Apr., I, Append., p. j]; Nicephorus Calliſtus, *Hiſt. eccl.*, l. XVII, c. 5 [Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 229, 231] & *Itinera græca*, I).

c. 400 S. ALEXIUS. (121)

« Poſt hæc accepit de ſubſtantia ſua, & diſceſſit ad mare (Alexius), accedenſque ad mare aſcendenſque navem, Deo proſperante, pervenit *Laodiciam*, & inde iter arripiens abiit *Edeſſam Syriæ* civitatem, ubi ſine humano opere imago Domini noſtri Ieſu Chriſti in ſindone habebatur; quo perveniens, omnia, quæ ſecum tulerat, pauperibus erogavit, & induens ſe veſtimenta viliſſima, cœpit ſedere cum ceteris pauperibus ad atrium ſanctæ Dei genitricis Mariæ..........
Poſt eius diſceſſionem facta eſt *Romæ* inquiſitio magna, & non invenientes eum, miſit pater ipſius pueros ſuos, ut per univerſas mundi partes inquirerent eum. Quorum aliqui, dum veniſſent *Edeſſam*, viderunt eum inter ceteros pauperes

ſedentem ; &, dantes ei eleemoſynam, diſceſſerunt, quia non cognoverunt eum. »

[Anonymus, *Vita ſ. Alexij*, c. 3 (*AA. SS. Boll.*, Iul., IV, p. 252), *quam germano ſermone verterunt poetæ quidam, inter quos* Conradus Wirſburgenſis & Jörgen Zobel, *plurimi vero anonymi a* H.-F. Maſſmann (*Sanct Alexius Leben*, Quedlinburg, 1843, in-8, pp. 68-146) *editi*. Cf. Vincentius Bellovac., *Speculum hiſtoriale*, l. XVIII, cc. 43, 44 (ed. Duac., 1624, p. 708); Iacobus de Voragine, *Legenda aurea*, c. 94 (ed. Græſſe, Dreſde, 1846, in-8, p. 403); Mombritius, *Vitæ ſanctorum* (Mediol., c. 1480, ff. 23 & ſ.).]

« Sic mare tranſivit, *Laodicenam*que petivit
Urbem, perlatus ventis, nec ibi remoratus
Navigat *Ediſſam Syriæ*, mox intrat & ipſam ;
Qua venerabatur, qua conſpicienda dabatur,
Haut opus artificis, ſacra forma Dei Genitricis,
Infulgens pura ſindone. Salute futura,
Hic ſua vendebat, & in uſus diſtribuebat
Largus egenorum ; ſic factus & unus eorum,
Limina cotidie reſidebat ad ipſa Mariæ,
A populo victum tenuem capiens & amictum.
. . . .
Interea mille ſtudiis diſquiritur ille,
Romæ nec ſcitur quanam ſit, nec reperitur.
Miſſi longinquis hunc ergo locisque propinquis
Fruſtra ſcrutantur, regiones ſic peragrantur.
Ex his venerunt *Ediſſam* ; quem cupierunt
Cernunt inventum, nec turbas inter egentum
Hunc agnoverunt, ſed opem dantes abierunt.
Quos tamen agnorat & notus Alexius orat. »

[Marbodus, ep. Redonenſis, *Vita ſ. Alexij* (*AA. SS. Boll.*, Iul., IV, pp. 254, 255).]

« Aſcendens ratem *Laudicia* littora ſcandit.
Hinc iter arripiens *Ediſſe* [venit] in urbem,
In qua ſanguinea Domini ſervatur ymago
Non manibus facta, ſed vultu tracta decore.
Quas ſecum tulerat illic res erogat omnes.
Vilibus indutus pannis mox cœpit egere.
Inter mendicos reliquos reſidebat egenos ;
Dans inopi res donatas, ſibi parva reſervat.

Poftquam Romana difceffit Alexius urbe,
Queftio fit, fponfus ubi fit; fed non reperitur.
Ergo pater fervos partes tranfmittit in omnes,
Quot fubito peragant & temptant quærere fponfum.
Nec mox difcurrunt domini quærendo miniftri,
Ediſſe veniunt quidam ad mœnia miffi.
Inter mendicos refidebat Alexius ille.
Nec tamen hunc nofcunt, fed & hic bene noverat illos.
A propriis famulis gaudens pia dona recepit.
Ergo Deo retulit grates, quoque talia dixit:
« Reddo Deo grates, quod fic me, Chrifte, iuvafti,
« Ut que cepifti, rogo perficias in me,
« Me facias vitam complere fine beate. »
Hunc non inveniunt, fuerant qui quærere miffi.
Mox veniunt & non referunt pia gaudia patri.

. . . .

Septem cum denis ibi manfit Alexius annis,
Poft tantum tempus nullus cognofcerat *(fic)* illum.
Notificare volens eius vitam pia Virgo,
Dixit cuftodi Domini genitricis ymago:
« Introduc famulum quendam noftrum peregrinum;
« Eft etenim cœlo magnus quoque dignus honore. »
Accelerat cuftos Dominæ mandata replere.
Aft inter reliquos inopes non noverat illum.
Mox templum Domini Genitricis Alexius intrat.
Hoc factum divolgatur fanctufque probatur.
Ut veniat *Tarfim*, *Laudocia* littora fcandit. »

[Anonymus, *Vita f. Alexij*, vv. 29-51, 62-69, 77-79 (H.-F. Maffmann, *Sanct Alexius Leben*, pp. 177-179).]

« Sponfus exit thalamum, fponfa rem mirante
Et frigentem lectulum lacrimis rorante,
Et parato navita navem præparante
Fertur *Laodiciam* Deo profperante.
Forma Chrifti corporis erat tunc *Edeſſe*
Quam non opus hominis afferebant effe;
Rapit huc Alexius iter indefeffe,
Erogans in pauperum propria neceffe.
Cum diebus fingulis villam circuiret,
Ut ciborum copiam quærens inveniret,

Pene totum ſociis dabat cum rediret,
  Ipſe non reficiens donec eſuriret.
Plus quam partem ſociis dabat ex invento
  Pane, qui ſufficeret ſibi vix retento,
  Sic ab omni abſtinens cibi firmamento
  Ac ſi ſolo viveret Chriſti ſacramento.
At parentes cognito receſſiſſe natum,
  Heri datum nuptiis, hodie ſublatum,
  Pari plangunt animo pariter amatum,
  Pater habens lacrimas, mater ululatum.
Ruens pronus aureo pater a ſedili,
  Mater inter famulas, uxor in cubili,
  Hæc amice nominat, hic & illa fili,
  Feminina feminæ, voce vir virili.
Mittit pater nuncios *Græciam* metiri
  Quaſque terras incolunt Arabes aut Syri,
  Et ſi terræ ſileant, freta circuire,
  Ut ſic ſaltim filius poſſet inveniri.
Cepto mox itinere prius a vicinis
  Errant in terreſtribus, errant in marinis,
  Terra pede curritur, pelago carinis,
  Claudit orbem cicius quam laborum finis.
Multi multa nuncij loca pervagantes,
  Pars *Ediſſam* veniunt, ubi non vacantes
  Ipſi, pro qua venerant, inter mendicantes
  Data ſtipe tranſeunt nihil ſuſpicantes.
Ipſe vero providus, metuens notari,
  Cum notaſſet nuncios, vellet abſentari:
  Sed mox ut ſe comperit alium putari,
  Flere cœpit oculis, animo lætari.

. . . .

At legati flebiles vario diſperſi,
  Peragratis partibus orbis univerſi,
  Non invento iuvene tandem ſunt reverſi
  Et ad patrem confluunt lacrimis reſperſi.

. . . .

Iam poſt annum decimum ſeptimus vergebat
  Necdum ſanctus operi cœpto deſiſtebat,
  Sed in ipſo iugiter atrio degebat.
  Ubi propter animam corpus affligebat.

. . . .

Iam vocabant homines hominem beatum,
Quem divina viderant voce revelatum,
Sed mirantes maxime quare tam privatum,
Qui tam digne ſcanderet celſa dignitatum.
Sanctus autem clipeo fidei munitus
Tamen eſt in aliquo quaſi iam punitus,
Ut qui volens venerat fugeret invitus,
Ne molliret animum laudis appetitus.
Iam de fuga fugiens navem bis aſcendit,
Inde *Laodiciam*, deinde *Tarſum* tendit:
Sed incumbens aquilo vela deprehendit
Et in portus *Latios* agere contendit.
Urbe procul agnita patriiſque muris,
Secum cœpit agere multa de futuris
Et tunc demum gravibus æſtuare curis
Quaſi pro parentibus ſeſe cognituris. »

[Anonymus, *Vita ſ. Alexij confeſſoris*, ſtroph. 34-43, 46, 55, 60-63 (M. Haupt & H. Hoffmann, *Altdeutſche Blätter*, Lipſ., 1840, t. II, p. 273).]

« Or s'en vait li danſias, n'i veut plus demorer (v. 312)
Et vint a ſon treſor la u il ſieut aler,
Tant priſt de ſon avoir que il en puet porter,
Puis eſt partis de *Rome*, n'i veut mais demorer.
Tot nuit ne fina dans Alexis d'aler .
Et le ior el demain ne vot ainc areſter.
Tote droit au port de *Caples* eſt entrés en la mer
En une nef garnie qui s'en devoit paſſer
Outre el regne de *Sire* por avoir acater.
Tant keurent nuit & ior par oſcur & par cler
Qu'au droit port a *Laudiche* entret ſont en la mer.
Aſſés ara ſes peres deſormais a plorer
Et ſa mere & s'eſpouſe a plaindre & doloſer.
Quant li ſains enfes fu de la nef deſchendus,
La nuit vint a *Laudiche*, el main s'en eſt iſſus;
Toſt s'en fuit de la vile qu'il n'i ſoit coneüs
Et treſpaſſe de *Sire* tertres & puis agus.
Tant vait par ſes iornées qu'il ne fu retenus,
Qu'a paine & a travail eſt a *Rohais* venus,
La trova une image dont Dieus fait grans vertus.
. . . .

Mout eſt dolans li peres, n'i a que corechier, (v. 376)
Quant il n'en ot novelle, de ſon grant deſtorbier.
A tant de ſes ſergans con il vot atirier
De tos ſes millors homes qui mout l'avoient cier
Le fiſt par tot le mont & requerre & cherchier,
Si lor proie por Dieu mout fort a eſploitier.
Chil en paſſent la mer ſans neſun deſtorbier,
Puis ſe metent a terre n'i vuelent atargier
Par le regne de *Sire* tot le cemin plenier.
Sont venus a *Robais*, droit devant le moſtier,
Troverent lor ſignor u tenoit un ſautier.
Il les conut mout bien quant les vit aprocier.

. . . .

Entre la gent dou ſiecle de peciet embraſée, (v. 518)
A *Robais* la chitet outre la mer ſalée,
En itel penitanche con avés eſcoutée
Eſtuit ſains Alexis en ſa vie privée
Dis & ſet ans entiers qu'ainc n'en falit iornée
Que n'i fu ſa bontés a home revelée.

. . . .

Or penſe li ſains hom & tel conſel a pris (v. 583)
Qu'il s'en fuira d'iluec en un autre païs,
U on nel coniſtra ne par fais ne par dis.
Un ſoir, ſi con la gens ſe fu en repos mis
Et la chités dort tote & la lune eſclarchiſt,
S'eſt partis de *Robais* qu'ainc nel iehit amis,
Ne a viel ne a iovene, ne home qui ſoit vis.
Tant vait par ſes iornées deſcaus piés & mendis
Qu'a *Laudiche* eſt venus, mais ne ſai en quans dis.
Quant vint ſains Alexis a *Laudiche* ſor mer
Ne veut mie en la vile longuement demorer,
En une nef s'en entre por a *Tarſes* aler,
Au *moſtier de ſaint Pol* la voroit areſter
Que on nel coneuiſt tote ſa vie uſer
Mais Dieus qui le conduiſt en veut al ordener,
Uns vens lor eſt ſalis qui fait lor nef torner,
Si eſt entrés es voiles, tantoſt les fait ſigler,
Saiete ne quariaus ne s'i peuiſt durer.
Tant lor dure chele ore par oſcur & par cler
Que droit au port romain les a fait ariver.
Quant li ſains hom fu fors, ſi prent a eſgarder,

Le liu, l'eftre & la terre commenche a ravifer,
Vit la terre de *Rome*, u il fieut converfer. »

[Anonymus, *De faint Alexis*, verf. 312 & f., 325 & f., 376 & f., 518 & f., 583 & f. (Herz, *De faint Alexis*, Francfurt a/M., 1879, in-4, pp. 5 & 7).]

« Egreffus autem poft multa confolationis & edificationis verba, tradidit veftimenta fua pauperibus & ipfe viliffimo indutus habitu, navim confcendit & vento profpero nocte illa & die fequenti deportatus, inventus eft in portu *Pifano* & in civitatem ingreffus manibus fuis victum per aliquot dies quæfivit, donec facie mutata, colore fufcato, crine attenuato, iam nequaquam de fui proditione timebat, ignotus & habitu & vultu & voce factus & geftu. Die altera, ut ad id redeamus, mane ad paranda mundiburdia ab amicis utrobique conventum eft, virgo fola in conclavi flens & lamentans invenitur. Interrogata de fponfo, ubi effet, clam abiffe confeffa eft. Requifita cur, Deo ipfum fervire ac propter eum exulare velle refpondit. Conturbatur in hoc dicto pater & mater & amici omnes flent & lamentantur & eiulant quafi mortuum, famulis & clientibus gaudia nuptiarum in funebres convertuntur exequias. Mittit ex confilio amicorum fenior Eufemianus in diverfas partes terrarum fervos & miniftros, ut requirant & reducant filium. Quorum duo *Pifam* veniunt & agniti ab Alexio, non tamen ipfi eum cognofcunt. Accepit de manibus ipforum elemofinam, in hoc quoque gaudens « quia de manibus, inquit, fervorum meorum hodie benedic« tionem accepi. » Quæfitus itaque multum & diu non inventus ipfe ieiuniis & orationibus & vigiliis vacabat nocte & die, & infolenta (*fic*) labore fractus, ægrotare aliquantulum cœpit, de hoc etiam lætus quia in fudore vultus panem cottidie accipiens & inmutatus, infirmitate quoque ad perfectam fui probationem temptari merebatur, ut quafi ex toto a fe ipfe factus non folum aliis, fet & fibimet ipfi iam effet alienus. Per quinquennium ibi moratus, *Iherofolimam* contendit ubi nichilominus feptennium faciens, unde ad *Luccam* navigio pervenit civitatem magnam & inclitam, ubi imago Domini noftri Ihefu Chrifti a Nichodemo fecundum eius expreffam fimilitudinem facta narratur, ab univerfo ibidem orbe colitur atque adoratur. »

[Anonymus, *Vita ſ. Alexij* (H.-F. Maſſmann, *Sanƈt Alexius Leben*, pp. 159, 160) *quam poeta quidam, ſæculi, ut videtur, XIV*[i], *germanice vertit, quibuſdam ex aliis fontibus adieƈtis.*]

. . . .

V. 315 « In der ſtat ze *Piſe*
enthielt ſich der wîſe
er betruoc ſich ſîner arbeit.
micheln kumber er dô leit.

. . . .

V. 431 Nû lâze wir die rede hie
unt ſagen wiez Alexio gie.
er fuor von *Piſe* über mer
gein *Laodicîam* wart ſîn kêr;
dannen hin z'*Ediſſam*,
diu was ein ſtat luſtſam.
zuo den armen er dô ſaz,
deheines tages er des vergaz,
er nam gotz lîchnamen und ſîn bluot,
als noch vil manec guot menſche tuot,
er arbeitte mit den handen;
den liez er wol enblanden.
waz im der koſte über wart,
des was vor den armen niht geſpart.
den teilterz vlîzeclîche mite.
daz was aller tac ſîn ſite.
er bleip in der ſtat fürwâr
in gotes dienſte fünf iâr.
ze *Ieruſalem* er dô kêrte,
als in ſîn wîſheit lêrte.
dâ wonte der heilige man
ſiben iâr und kârte dan
hin zeiner ſtat, iſt *Lukke* gnant,
dâ er daz ſchoene bilde vant
daz Nicodêmus brâhte über mer,
gemachet nach unſerm ſchepfaer,
daz man dâ vaſte êrte
und gotes dienſt mit mêrte. »

[H.-F. Maſſmann, *Sanƈt Alexius Leben* (pp. 51 & f.). *Hunc anonymum ſæculi XIV*[i] *germanum ſecutus eſt poeta alius qui & germanus*, Jörg Breining *nomine* (ſæc. XV fine), *cuius opus edidit* H.-F. Maſſmann, *Op. cit.*,

pp. 147 & f.); cf. Hermannus Fritzlar., *Vita f. Alexij* (*germanice*) (Maffmann, *op. cit.*, p. 187); Bertholdus monachus, *Sermo de f. Alexio* (*germanice*) (Maffmann, *op. cit.*, p. 39, n. 1); Anonymus, *Vitæ fanctorum* (*germanice*) (Augfburg, Anthon Sorg, 1488, f. 116; Nürnberg, Anton Koburger, 1488, f. 66). (Maffmann, *Op. cit.*, pp. 21 & 180).]

« Donc vint edrant dreitement a la mer;
La nef eft prefte ou il deveit entrer,
Donet fon pris & enz eft aloez.
Drecent lor figle, laifent corre par mer,
La priftrent terre ou Deus lor volft donner.

Dreit a *Lalice*, une citet molt bele,
Iloc arivet fainement la nacele.
Donc en eifit danz Alexis a terre;
Mais io ne fai com longes i converfet:
Ou que il feit de Deu fervir ne ceffet.

D'iloc alat en *Alfis* la citet,
Por une imagene dont il odit parler,
Qued angele firent par comandement Deu,
El nom la virgene que portat falvetet,
Sainte Marie qui portat damne Deu.

Tot fon aveir lor a tot departit.
Entre les povres s'afift danz Alexis
Receut l'almofne quand Deus la li tramift;
Tant en retint dont fon corps pot guarir,
Se lui'n remaint, fi l'rent as poverins.
. . . .
Donc prent li pedre de fes meilors ferianz,
Par moltes terres fait querre fon enfant.
Iufqu'en *Alfis* en vindrent dui edrant;
Iloc troverent dan Alexis fedant,
Mais n'enconurent fon vis ne fon femblant.

Si at li enfes fa tendre charn mudele
Ne l'reconurent lui dui feriant fon pedre.
A lui medifme ont l'almofne donede;
Il la receut come li altre fredre,
Ne l'reconurent, fempres s'en retornerent. »

[*La vie faint Alexis*, ftr. 16-25 (ed. G. Paris, 1872, p. 142).]

Droit en la mer en aquelt ſon eſrer.
Preſte eſt la nés u il porra entrer:
Donne ſon pris, ſi eſt tous ſeus entrés.
Drecent lor ſigle, laiſſent courre par mer.
In Ierſalem les conduiſt Damedés:
Sains Aleſſins eſt iſſus de la nef.

Sains Aleſſins eſt de la nef iſſus,
Vint al ſepulcre u noſtre ſire fu.
Fiſt ſes prières, ſi s'eſt confès rendus.
Dous iors ſeiourne & dous nuis i eſtut,
Qu'il ne mania ne ſa bouce ne but;
Après en eſt al flun Iourdan venus,
U li bapteſmes de noſtre ſignor fu,
Et li apoſtle s'i baptiſièrent tuit.
Il ſe deſpoille, ſi ſe baigna tout nus;
Puis priſt des palmes, ſi s'en eſt revenus.
Pour les Iuis n'i oſa eſtre plus.
Car al cel iour que li ſains hom i fu
N'i avoit il des Creſtiens neſun.
Droit a le Lice a ſon cemin tenu.

Droit a le Lice, une cité moult bele
Iluec s'en va ſains Aleſſis par terre.
Mais iou ne ſai com longes i converſe.
U que il ſoit, de Diu ſervir ne ceſſe:
De ſa maiſnie veut il a touiours eſtre.

Après en va en Auſſis le cité,
Pour une ymaige dont il oi parler
Que angle fiſent par le commant de Dé,
El non celi qui porta ſauveté.
Onques faiture ne fu de ſa biauté
Sans noſtre dame, la mère Damedé.

[*Li roumans de ſaint Aleſſin*, v. 341 & ſ. (ed. G. Paris, 1872, p. 231 & ſ.); cf. *La vie ſaint Alexis & coment il morut*, v. 335 & ſ. (ibid., p. 289 & ſ.); *La vie ſaint Alexis*, ſtr. 36-58 (ibid., p. 353 & ſ.); Anonymus, *La vida de ſant Alexi* (Bibl. nat. Par., mſ. fr. 1745, ff. 158 & ſ.); Anonymus, *De ſaint Alexis, qui laiſſa ſa femme le iour qu'il l'ot eſpouſée* (Bibl. nat. Par., mſ. fr. 820, ff. 280 & ſ.). *Hiſpanicas & italicas ſ. Alexij vitas reperies, ap.* Maſſmann, *Op. cit.*, pp. 40-41, *indicatas, bohe-*

micæ autem Vitæ cuiusdam fragmenta ap. Feifalik (*Sitzungsber. der Wiener Akad. der Wissensch.*, 1868, *XXXVII*, pp. 425 & s.). — Anonymus (sæc. XIV fin., *Vita cuiusdam sancti viri nomine Alexij, metrica* (anglice), vers. 79 & s. (ed. Carl Horstmann, *Archiv für das Studium der neueren Sprachen und Literaturen*, t. LI, ann. 1873, p. 104; *ex alio mss. antiquiore*, LVI, p. 393, *& e pluribus mss. ap.* J. Schipper, *Englische Alexius Legenden aus dem XIV. und XV. Jahrhundert*, p. 66, *sub titulo*: Of seint Alex (*Quellen und Forschungen zur Sprach- und Cultur-Geschichte der gesammten germanischen Völker*, t. XX, an. 1877, pp. 66 & s.), *qui tres alias s. Alexij vitas recenset nempe*: Adam Davie, *Vita s. Alexij*, anglice; Barbour († 1395), *Vita s. Alexij*, anglice; Anonymus, *Vita s. Alexij*, anglice.

(Cf. Simeon Metaphrastes, *Vita s. Alexij*; *cui plures, diversæ textu, S. Alexij vitæ attribuuntur*: 1° H.-F. Massmann, *Sanct Alexius Leben*, Quedlinburg, 1843, in-8, p. 192 & s.; cf. Allatius, *De Simeonum scriptis*, p. 125); 2° Agapius, *Vitæ sanctorum* (Venet., 1542, p. 33; 1544, p. 279); 3° Surius, *Vitæ sanctorum* (ed. Colon., 1618, Iul., p. 208). Anonymus, *Vita s. Alexij* (H.-F. Massmann, *Sanct Alexius Leben*, pp. 201 & s.) & *Itinera græca*, I. — Cf. Anonymus, *Vita s. Alexij* (syriaca), [ed. Amiaud, Paris, Leroux, 1880, in-8]. — Anonymus, *Vita s. Alexij* (arabica), *cuius latina versio ap. AA. SS. Boll.*, Iul., IV, p. 268, & *Itinera arabica*, I. — Anonymus, *Vita s. Alexij*, armena (s. XIII?) *in cod. armenis Bibl. nat. Paris.*, 55 (ff. 50-73), 67 (ff. 86 & s.), 86 (ff. 207-208), 87 & 89 (ff. 351-354), 123 & suppl. 32 (ff. 209-224); Iohannes Thoulgourantsi, *Carmen armen. de s. Alexio* (Bibl. nat., cod. arm. 133, ff. 209-224), 136 (ff. 61-67), & *Itinera diversa*, I.)

c. 400 S. NILUS, *Constantinopolitanus, in Sina monte monachus, &* THEODULUS, *filius eius.* (122)

[S. Nilus, *Narrationes*, VI (Migne, *Patr. gr.*, LXXIX, cc. 665, 673 & passim).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 400 S. Nilus. (xxiiij)

[Διηγήματα εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐν τῷ ὄρει Σίνᾳ μοναχῶν καὶ εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν Θεοδούλου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ (Migne, *Patr. gr.*, LXXIX, cc. 589-694).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 400. S. NILUS PEREGRINATIONES LAUDAT.

[S. Nilus, *Tractatus ad Eulogium*, c. 2 (Migne, *Patr. gr.*, LXXIX, c. 1096).]

c. 400 POSTUMIANUS. (123)

« Cum in unum locum ego & Gallus noſter conveniſſemus, vir mihi intervenit nobis Poſtumianus meus, noſtri cauſa ab *Oriente*, quo ſe, ante triennium patriam relinquens, contulerat, regreſſus . . . . .

« Ante hoc triennium, quo tempore tibi, Sulpici, hinc abiens valedixi, ubi *Narbonæ* navim ſolvimus, quinto die portum *Africæ* intravimus, adeo proſpera Dei nutu navigatio fuit; libuit animo adire *Carthaginem*, loca viſitare ſanctorum, & præcipue ad ſepulchrum Cypriani martyris adorare. Quinto decimo die ad portum regreſſi, provectique in altum, *Alexandriam* petentes, reluctante auſtro, pene in *Syrten* illati ſumus.

. . . .

« Revocantibus nos ad mare nautis, diſceſſimus proſperoque curſu ſeptimo die *Alexandriam* pervenimus . . . .

« Igitur inde digreſſus, *Bethleem* oppidum petij, quod ab *Hieroſolymis* ſex millibus diſparatur, ab *Alexandria* autem ſedecim manſionibus abeſt. Eccleſiam loci illius Hieronymus preſbyter regit: nam parochia eſt epiſcopi, qui *Hieroſolymam* tenet . . . . . »

(*Cætera ad vitam ſolitariam ſpectant, Poſtumiano Ægypti monaſteria luſtrante.*)

[Sulpicius Severus, *Dial.*, I, c. 1, 3, 4 (Migne, *Patr. lat.*, XX, cc. 183 & ſeqq.; cf. *Dial.*, III, c. 18, ibid., c. 222).]

(*Hæc Sulpitij Severi poeta quidam gallicus, qui ſæculo XII florebat, Pean Gatineau nuncupatus, vulgari carmine vertit* [Bibl. Nat., mſ. fr. 1043, ff. 100 & ſ.], *quem ſoluto ſermone iterum edidit anonymus quidam* [*Les enqueſtes de Poſthumien*, ed. Bouraſſé, Tours, 1863, in-8].)

c. 400 Marcianus Heracleenſis. (xxv)

[Περίπλους (Müller, *Geogr. græci minores*, I, 515-569).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 400 Abſamias, *preſbyter*. (xxvj)

[*De excurſione Hunorum in Romanorum ditionem* (*Opus deperditum in* Chronico Edeſſeno *&* *in* Chronico *Dionyſij, Iacobitarum patriarcha, recenſitum*) (cf. Joſ. Simon. Aſſemanus, *Bibliotheca orientalis Clementino-Vaticana*, t. I, p. 169).]

c. 400 Gregorius, *in Palæſtina poſteaque in Cypro abbas.* (xxvij)

[*Sermo ad peregrinos Monachos qui in cellis habitant* (ſyriace). Cf. J.-S. Aſſemanus, *Bibliotheca orientalis Clem.-Vat.*, t. I, p. 173.]

400-401 LEGATI (?) *qui* ANASTASII I *papæ epiſtolam Iohanni, epiſcopo Hieroſolymitano, attulerunt.* (124)

[Anaſtaſius I, *Epiſtola* (Manſi, *Conc.*, III, 943; Iaffé, nº 81; cf. nº 83).]

c. 400. EPISTOLARUM AD S. HIERONYMUM IN BETHLEEM DEGENTEM FREQUENTIA.

« Voce me provocas ad ſcribendum, terres eloquentia; & in epiſtolari ſtylo prope Tullium repræſentas. Quod quereris, me parvas & incomptas litterulas mittere, non venit de incuria, ſed timore tui, ne verboſius ad te loquens, plura reprehendenda tranſmittam: & ut ſanctæ menti tuæ ſimpliciter fatear, uno ad Occidentem navigandi tempore tantæ a me ſimul epiſtolæ flagitantur, ut ſi cuncta ad ſingulos velim reſcribere, occurrere nequeam. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* LXXXV, *ad Paulinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 752).]

ſ. IV (?) POMPEIA LUCILIA, *cuius nomen in quodam marmoreo pede ad Piſcinam probaticam reperto inſcriptum eſt.* (125)

[Clermont-Ganneau, *L'ex-voto de Pompeia Lucilia & la Piſcine probatique* (*Revue de l'Inſtruction publique*, 29 octob., 1878, t. XXVIII, p. 502).]

S. IV-V. LOCUS IN BASILICA ASCENSIONIS DOMINI SITUS, QUI NUNQUAM PAVIMENTO TEGI POTUIT.

« Mirum vero inter hæc quod in baſilica Aſcenſionis locus ille tantum de quo in nube ſuſceptus aſcendit, captivam in ſua carne ducens captivitatem noſtram, ita ſacratus divinis veſtigiis dicitur, ut nunquam tegi marmore aut paviri receperit, ſemper excuſſis ſolo reſpuente, quæ manus adornandi ſtudio tentavit apponere. Itaque in tota baſilicæ ſpatio ſolus in ſui ceſpitis ſpecie virens permanet, & impreſſam divinorum pedum venerationem calcati Deo pulveris perſpicua ſimul & attigua venerantibus arena conſervat, ut vere dici poſſit: Adoravimus ubi ſteterunt pedes eius. »

[S. Paulinus Nolanus, *Epiſtola* XXXI, *ad Severum* (Migne, *Patr. lat.*, LXI, c. 328).]

« Mons Oliveti ad orientem Hierofolymæ, torrente Cedron interfluente, ubi ultima veftigia Domini humo impreffa hodieque monftrantur. Cumque terra eadem quotidie a credentibus hauriatur, nihilominus tamen eadem fancta veftigia priftinum ftatum continuo recipiunt. Denique cum ecclefia, in cuius medio funt, rotundo fchemate & pulcherrimo opere conderetur, fummum tantum cacumen, ut perhibent, propter Dominici corporis meatum nullo modo contegi & concamerari potuit, fed tranfitus eius a terra ad cœlum ufque patet apertum. »

[S. Hieronymus, *Liber nominum locorum ex Actis Apoftolorum* (Migne, *Patr. lat.*, XXIII, c. 1301).]

« Illud mirum, quod locus ille in quo poftremum inftiterant divina veftigia, cum in cœlum Dominus nube fublatus eft, continuari pavimento cum reliqua ftratorum parte non potuit: fiquidem quæcumque applicabantur, infolens humana fufcipere terra refpueret, excuffis in ora apponentium fæpe marmoribus. Quin etiam calcati Deo pulveris adeo perenne documentum eft, ut veftigia impreffa cernantur, & cum quotidie confluentium fides certatim Domino calcata diripiat, damnum tamen arena non fentiat, & eadem adhuc fui fpeciem, velut impreffis fignata veftigiis, terra cuftodit. »

[Sulpicius Severus, *Hift. facra*, l. II, c. 33 (Migne, *Patr. lat.*, XX, c. 148); cf. Beda venerabilis, *De Locis fanctis*, c. 7 (ed. fupra, t. I, p. 222).]

f. IV-XI ZENODORUS *Meilenfis*, ANTIOCHUS *Boftrenfis*, ARPAGIS *& alij peregrini e Nabathæna & Boftra in Polyandria iuxta Hierofolymam fita, nunc* Tumulus Prophetarum *nuncupata fepulti.* (126)

[*Infcriptiones græcæ* a cl. v. Clermont-Ganneau (*Revue Crit.*, 1878, I, 184, 199, 216) recenfitæ.]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

SAECULUM V.

SAECULUM V.

401 PRISCUS & EUBULUS *a Theophilo Alexandrino episcopo in Palæstinam missi.* (127)

« Beatissimo papæ Theophilo Hieronymus. Nuper tuæ Beatitudinis percepi scripta, emendantia vetus silentium & me ad solitum officium provocantia. Unde, licet per sanctos fratres, Priscum & Eubulum, tuus ad nos sermo cessaverit, tamen quia vidimus illos zelo fidei concitatos, raptim *Palæstinæ* lustrasse regiones, & dispersos regulos usque ad suas latebras persecutos, breviter scribimus, quod totus mundus exultet & in tuis victoriis glorietur. »

[S. Hieronymus, *Epistola* LXXXVI, *ad Theophilum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 754).]

401 PAULINIANUS, *frater s. Hieronymi, altera vice, ab Europa redux quo a s. Hieronymo anno* 398 *missus fuerat.* (128)

« Sed quia Paulinianus frater meus, de *Commentariis ad Ephesios* quædam ab eo reprehensa narravit, & pauca ex his memoriæ tradidit, mihique ipsa demonstravit loca, non debeo subterfugere . . . .
Secundum locum, quem mihi ab eo reprehensum frater ostendit, quia valde frivolus est & apertam sui præfert calumniam, ponam breviter. »

[S. Hieronymus, *Apologia adversus libros Rufini*, l. I, cc. 22, 23 (Migne, *Patr. lat.*, XXIII, cc. 414, 416); cf. *Epistola* LXXXI, *ad Rufinum* (*ibid.*, XXII, c. 735).]

« Saluta obsequio meo sanctum fratrem Paulinianum ac omnes fratres qui tecum ac de te in Domino gloriantur. »

[S. Augustinus, *Epistola* LXVII, *ad s. Hieronymum* (Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, c. 237).]

« Frater communis suppliciter te salutat. »

[S. Hieronymus, *Epistola* CII, *ad s. Augustinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 831).]

(*Paulo post Paulinianus Cyprum insulam habitavit, pluries vero Bethleem adiit, Hieronymum visitaturus, ut testatur ille in Libro contra Ioannem Hierosolymitanum*, c. 41 (Migne, *Patr. lat.*, XXIII, c. 393): « Sin autem de Pauliniano tibi sermo est, vides eum episcopo suo esse subiectum, versari Cypro, ad visitationem nostram interdum venire).

401-450 Rufus Festus Avienus. (xxviij)

« Ora Syrum *curvi procumbens litoris acta*
In notum & eoi confinia tenditur euri.
Hæc Cœle *est graio sub nomine: namque duobus*
Ut conclusa iugis vallis vice multa cavatur.
Ab zephyro Casius *mons imminet; axe diei*
Consurgentis item Libanus *premit arduus arva.*
Pars procul a pelago terras colit, inque recessu
Gens agitat. Salso quidquid pulsatur ab æstu,
Phœnicum *regio est. Hi* Rubro *a gurgite quondam*
Mutavere domos, primique per æquora vecti
Lustravere salum, primi docuere carinis
Ferre cavis orbis commercia, sidera primi
Servavere poli. Populis Phœnicibus *ergo*
Urbs Iope, *sterilisque dehinc habitatur* Elaïs,
Gaza*que proceris assurgens undique muris.*
Hic Tyrus *est opulens, &* Berytus *optima,* Byblos
Sidoniique *lares, ubi labens agmine amœno*
Cespitis irrigui Bostrenus *iugera findit.*
Nec minus hic Tripolis *pingui sola porrigit agro;*
Orthosisque *dehinc attollitur; hic* Marathus *stat;*
Litoris extremo caput altis turribus effert
Laodice, *& glauci prælambitur æquoris unda.*

Hic nemorosa virent Daphnæ *loca, celsa cupressus*
Erigitur, ramos innectit laurus odora,
Crine Dionæo *myrtus diffunditur, altæ*
Consurgunt pinus, & cœlum sibila pulsant
Robora, mollicomis tellus insternitur herbis.
Urbs mediis Apamea *dehinc consistit in arvis,*
Et qua Phœbeam procul incunabula lucem
Prima fovent, Emesus *fastigia celsa renidet.*
Nam diffusa solo latus explicat, ac subit auras
Turribus in cœlum nitentibus : incola claris
Cor studiis acuit, sed & amplius imbuit ordo.
Denique flammicomo devoti pectora soli
Vitam agitant ; Libanus *frondosa cacumina turget*
Et tamen his celsi certant fastigia templi.
Hic se indit iuxta tellurem glaucus Orontes
Nec procul Antiochi *vagus interlabitur urbem,*
Præstringitque undis Apamenæ *iugera glebæ.*
Fertilis his cespes protenditur, arvaque amica
Sunt pecori, in fetus facilis Pomona resurgit,
Et fecunda Ceres campo flavescit aperto.
Si rursus tepidum via deflectatur in austrum,
Curva sinus Arabi *succedent æquora propter.*
Namque Arabes Syri*æque solum sinus iste fluento*
Dividit, & tentis procul interfunditur undis :
Et tamen eoos paulum inclinatur in axes,
Usque in belligeri confinia flexus Elani. »

[*Descriptio orbis terræ*, vers. 1056-1103 (ed. Müller, *Geographi græci minores*, Paris., 1861, II, pp. 186, 187).]

401, apr. S. PORPHYRIUS (*de quo supra ad an.* 382), IOHANNES, *Cæsariensis in Palæstina episcopus, &* MARCUS *diaconus Constantinopoli aliquamdiu morati, in Palæstinam redeunt.* CYNEGIUS *ab Eudoxia imperatrice Gazam mittitur.* (129)

[Marcus diaconus, *Vita s. Porphyrij*, c. VII, §§ 51-54 ; cc. VIII, IX, §§ 63-66, 69 (*cuius vers. lat. ap. AA. SS. Boll.*, Febr., III, pp. 654-657).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

401. ÆGYPTII MERCATORES IN MAIUMA URBE DEGUNT.

[Marcus diaconus, *Vita s. Porphyrij*, c. VIII, § 58 (*cuius verf. lat. ap. AA. SS. Boll.*, Febr., III, p. 655).]

402 ANONYMI *quidam ab Eudoxia imperatrice miſſi, qui columnas ad eccleſiam Gazæ ſtruendam attulerunt.* (130)

[Marcus diaconus, *Vita ſ. Porphyrij*, c. X, § 84 (*cuius verf. lat. ap. AA. SS. Boll.*, Febr., III, p. 658).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

402 ANONYMUS *qui Theophili Alexandrini Paſchalem librum & epiſtolam ſ. Hieronymo attulit.* (131)

« Ex eo tempore quo beatitudinis tuæ accepi epiſtolas, iuncto Paſchali libro, uſque in præſentem diem, ita & mœrore luctus & ſollicitudine ac diverſis ſuper ſtatu eccleſiæ hinc inde rumoribus exagitatus ſum, ut vix volumen tuum potuerim in latinum ſermonem vertere. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* XCIX, *ad Theophilum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 812).]

c. 402 ANONYMI, *qui ſ. Auguſtini epiſtolas ſ. Hieronymo attulerunt.* (132)

« Audivi perveniſſe in manus tuas litteras meas ; ſed quod adhuc reſcripta non merui, nequaquam imputaverim dilectioni tuæ, aliquid procul dubio impedimenti fuit. »

[S. Auguſtinus, *Epiſtola* LXVII, *ad ſ. Hieronymum* (Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, c. 236).]

c. 402. S. CRUCIS PARTICULA A IOHANNE, HIEROSOLYMITANO PATRIARCHA, AD S. PAULINUM NOLANUM MITTITUR.

[S. Paulinus Nolanus, *Epiſtolæ* XXXI & XXXII, *ad Severum* (Migne, *Patr. lat.*, LXI, cc. 325-326, 336); cf. Id., *Poema*, XXVIII, v. 115 & ſeq. (*Ibid.*, c. 665).]

c. 402. HIEROSOLYMÆ QUOTANNIS IN PASCHA ET INTERDUM IN ANNO CRUX DOMINI PEREGRINANTIBUS AD ADORANDUM EXHIBETUR.

[S. Paulinus Nolanus, *Epiſtola* XXXI, *ad Severum* (Migne, *Patr. lat.*, LXI, c. 329).]

403, febr. ISAURI PHŒNICIAM ET GALILÆAM INVADUNT. PALÆSTINA FAME ET HIEMIS ASPERITATE LABORAT.

[S. Hieronymus, *Epiſtola* CXIV, *ad Theophilum Alexandrinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 933). Cf. I. Malalas, *Chrono-*

graphia, l. XIV (ed. Bonn., p. 363) ; Anonymus, *Arcadij & Theodosij II res gestæ* (A. Mai, *Spicil. roman.*, II, pars 3, p. 18) ; Theodoretus, *Hist. relig.*, cc. 10 & 12 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXII, cc. 1391 & 1398 ; Eunapius, *Historia*, l. II (ed. Bonn., p. 95) ; Leo Grammat., *Chronogr.* (ed. Bonn., p. 105). — Iean de Nikiou, *Chron.*, c. 84 (tr. Zotenberg, p. 96).]

403. ARCADII ET HONORII IMPP. LEX DE IUDÆIS CURIÆ OBNOXIIS.

[*Codex Iustinian.*, l. I, tit. IX, 10 (ed. Galiffet, c. 64) ; *quæ lex in editione Codicis a cl. v.* P. Krüger (Berolini, 1877) *data, ad an.* 399 *refertur*.]

403 MONACHI *ex India, Perside & Æthiopia.* (133)

« De *India*, *Perside*, *Æthiopia* monachorum quotidie turbas suscipimus. »

[S. Hieronymus, *Epistola* CVII, *ad Lætam* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 870).]

403 CYPRIANUS *diaconus, qui s. Augustini epistolam ad s. Hieronymum attulit.* (134)

« Ex quo cœpi ad te scribere ac tua scripta desiderare, nunquam mihi melior occurrit occasio quam ut per Dei servum ac ministrum fidelissimum, mihique carissimum, mea tibi afferretur epistola, qualis est filius noster Cyprianus diaconus. »

[S. Augustinus, *Epistola* LXXI, *ad s. Hieronymum* (Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, c. 241).]

« Quamvis existimem, antequam istas sumeres, venisse in manus tuas litteras meas, quas per Dei servum filium nostrum, Cyprianum diaconum, misi.... »

[S. Augustinus, *Epistola* LXXIII, *ad s. Hieronymum* (Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, c. 245).]

« Tres simul epistolas, imo libellos breves, per diaconum Cyprianum tuæ dignationis accepi. »

[S. Hieronymus, *Epistola* CXII, *ad s. Augustinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 916).]

403. S. HIERONYMUS LÆTAM, MATRONAM ROMANAM, HORTATUR UT FILIAM SUAM PARVULAM BETHLEEM MITTAT.

[S. Hieronymus, *Epistola* CVII, *ad Lætam* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 878).]

c. 403 FIRMUS *presbyter, qui Sunniæ & Fretellæ, Getarum natione, s. Hieronymo epistolam attulit.* (135)

« Et quia se occasio fratris nostri Firmi presbyteri dedit qui mihi vestram epistolam reddidit, duobus scribens in commune respondeo .... »

[S. Hieronymus, *Epistola* CVI, *ad Sunniam & Fretellam* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 838).]

404. ARCADII ET HONORII IMPP. DE SAMARITANIS ET IUDÆIS LEGES.
[*Cod. Theod.*, l. XVI, tit. 8, leg. 16, 17 (ed. Godefroy, t. VI, p. 254).]

404 ANONYMUS *qui Riparij presbyteri epistolam s. Hieronymo attulit.* (136)

« Acceptis primum litteris tuis, non respondere superbiæ est, respondere temeritatis. »

[S. Hieronymus, *Epistola* CIX, *ad Riparium* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 906).]

404 *S. HIERONYMUS.* (xxix)

Peregrinatio sanctæ Paulæ.

[Edita supra, t. I, pp. 27-40. V. supra ad an. 386.]

405 ANONYMUS *qui Theophili Alexandrini epistolam s. Hieronymo attulit.* (137)

« Quod tardius beatitudini tuæ latino sermone translatum librum tuum remitterem, multa in medio impedimenta fecerunt ..... Epistolam autem tuam idcirco in latinum verti & huic volumini præposui. »

[S. Hieronymus, *Epistola* CXIV, *ad Theophilum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 934) ; cf. Theophilus, *Epistola ad s. Hieronymum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 931).]

c. 405 FIRMUS *quidam (forte is quem supra c. 403 notavimus) qui tempore aliquanto in Africa manserat.* (138)

« Cum a sancto fratre nostro Firmo sollicite quærerem quid ageres, sospitem te lætus audivi. Rursum cum tuas litteras non dico sperarem, sed exigerem, nesciente te, ex Africa profectum se esse dixit. »

[S. Hieronymus, *Epistola* CXV, *ad s. Augustinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 935) ; cf. s. Augustinus, *Epistola* LXXXII, *ad s. Hieronymum*

(Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, c. 276); s. Hieronymus, *Epistola* CXXXIV, *ad s. Augustinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1162).]

c. 405 ANONYMUS (*Firmus aut Cyprianus ?*) *qui s. Augustini epistolam s. Hieronymo attulit.* (139)

« Iampridem tuae caritati prolixam epistolam misi, respondens illi tuae quam per sanctum filium tuum Asterium, nunc iam non solum fratrem, verum etiam collegam meum, misisse te recolis . . . . Satis me, imo fortasse plus quam satis, tribus epistolis tuis respondisse arbitror; quarum duas per Cyprianum, unam per Firmum accepi. »

[S. Augustinus, *Epistola* LXXXII, *ad s. Hieronymum* (Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, cc. 276, 291).]

c. 405 *S. TURRIBIUS, *Astoricensis episcopus.* (140)

« Ex *Gallaecia Hispaniae* provincia oriundus, Turribius, paternis opibus in pauperes erogatis, *Hierosolymam* profectus, a patriarcha *Hierosolymorum* reliquiarum custodiam per quinquennium tenuit. Admonitus ab angelo brevi fore ut civitas ab infidelibus caperetur, ac proinde sacra quaeque posset rerum in patriam asportaret, ad portum quemdam inter *Gallaeciam* & *Astures* prospera navigatione delatus, apud sacrum montem constructo sacello, quod nunc *S. Maria de Monte-Sacro* appellatur, partem reliquiarum quas attulerat, collocavit . . . . »

[*Breviarium Astoricense vetus* (Florez, *España sagrada*, XVI, 365). Cf. *AA. SS. Boll.*, 16 apr., II, 422; Gams, *Kirchengeschichte Spaniens*, II, 1, 475).]

« Divus autem Turibius innumeris claruit miraculis & christianam religionem ac fidem catholicam quam maxime iuvit. Nam quum adolescens in *Hierusalem* profectus esset, ibi annos fere quinque vitam egit sanctissimam. Mox autem ab angelo monitus, in *Hispaniam* multis cum reliquiis sanctorum atque Dei maximi optimi reversus, complures ob persecutionem saevissimam titubantes ad Christi fidem hortatus est, cuius honor maximus *Palentiae* celebratur . . . . . »

[Lucius Marina Siculus († 1433), *De rebus hispanicis*, lib. V; A. Schott, *Hispania illustrata*, I, 333.]

406 SISINNIUS *monachus a ſ. Exuperio, Toloſano epiſcopo, ad ſ. Hieronymum miſſus.* (141)

« Ultimo iam autumni tempore frater noſter, filius tuus, Siſinnius monachus, tuæ mihi dignationis epiſtolam reddidit . . . . . . »

[S. Hieronymus, *Præfatio in Zachariam* (Migne, *Patr. lat.*, XXV, c. 1485).]

« In ipſo iam profectionis articulo ſancti fratris noſtri Siſinnij, qui veſtra mihi ſcripta detulerat, hæc, qualiacumque ſunt, dictare compellor . . . . »

[Idem, *Epiſtola* CXIX, *ad Minervium & Alexandrum monachos* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 966).]

ant. a. 406 AUSONIUS *quidam Dalmata.* (142)

« Filius meus, frater tuus, Auſonius, in ipſo iam profectionis articulo, cum mihi præſentiam ſui tarde dediſſet & cito abſtuliſſet, atque in puncto temporis ſalve pariter valeque dixiſſet, vacuum ſe redire arbitratus eſt, niſi mearum aliquid ad te nugarum, tumultuario ſermone portaret . . . . . Et ecce tibi noſter Auſonius cœpit ſchedulas flagitare, urgere notarios & hinnitu ferventis equi ingenioli mei feſtinus arguere tarditatem. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* CXVIII, *ad Iulianum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 960).]

406-407 APODEMIUS *quidam ex Gallia.* (143)

« Ignota vultu, fidei mihi ardore notiſſima es. Et de extremis *Galliæ* finibus in *Bethleemitico* rure latitantem, ad reſpondendum provocas, de ſanctarum quæſtiunculis ſcripturarum, per hominem Dei, filium meum, Apodemium, commonitoriolum dirigens . . . . . »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* CXX, *ad Hedibiam, matronam gallicam* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 981).]

« Filius meus Apodemius, qui interpretationem nominis ſui, longa ad nos veniens navigatione, ſignavit, & de Oceani littore atque ultimis *Galliarum* finibus, *Roma* præterita, quæſivit *Bethleem*, ut inveniret in ea cœleſtem panem & ſaturatus eructaret in Domino, ac diceret: « Eructavit cor

« meum verbum bonum, dico ego opera mea regi (Pſalm., XLIV, 1) », detulit mihi in parva ſchedula maximas quæſtiones, quas a te datas mihique tradendas diceret. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* CXXI, *ad Algaſiam* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1007).]

06-473 S. EUTHYMIUS & THEOCTISTUS, *anachoretæ*. (144)

[Cyrillus, *Vita ſ. Euthymij* (ed. Pouget, *Analecta græca*, p. 13 & ſ.); Simeon Metaphraſtes, *Vita ſ. Euthymij, paſſim, præſertim* c. 10 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, cc. 208-209; cf. *eiuſdem verſ. lat. ap. AA. SS. Boll.*, Ian. I, p. 302); Nicephorus Call., *Hiſt. eccl.*, l. XIV, c. 52 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVI, c. 1248).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

408. HONORII ET THEODOSII II IMPP. LEX CONTRA IUDÆOS QUI CRUCIS ADSIMULATAM SPECIEM IN CONTEMPTU CHRISTIANÆ FIDEI EXURERE CONSUEVERANT.

[*Cod. Theodoſ.*, l. xvj, tit. 8, lex 18 (ed. Gothofred., t. VI, p. 255).]

408-413 S. APOLLINARIS *Syncletica cum quibuſdam ſociis*. (145)

[Simeon Metaphraſtes, *Vita ſ. Apollinaris deperdita*, c. 1 (*cuius verſ. lat. ap. AA. SS. Boll.*, Ian., I, 258).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 408. RUSTICUM GALLICUM AD INVISENDA LOCA SANCTA HORTATUR S. HIERONYMUS.

« Tu vagaris in patria, imo non patria, quia patriam perdidiſti. Iſta pro te in locis venerabilibus reſurrectionis & crucis & incunabulorum Domini Salvatoris, in quibus parvulus vagiit, tui nominis recordatur teque ad ſe orationibus trahit. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* CXXII, *ad Ruſticum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1046).]

409 MELANIA MAIOR *altera vice*. (146)

[Palladius, *Hiſt. Lauſiaca*, c. 118 (Migne, *Patr. gr.*, XXXIV, c. 1227); cf. ſ. Paulinus Nolanus, *Epiſtolæ* XXIX & XXXI, *ad Severum* (Migne, *Patr. lat.*, LXI, cc. 315, 319, 321, 325).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

409 RUFINUS *Aquileienſis, altera vice, Palæſtinam non aggreſſus*. (147)

« Nobis autem, etſi pro tua caritate præſumtio ſit, quia remeaturus ad *Orientem*, non feres inviſitatis nobis abire;

tamen de peccatis noftris metus eft, ne etiamfi tam nobis vicina, filia Babylonis [Roma] avertat. »

[S. Paulus Nolanus, *Epiftola* XLVII, *ad Rufinum* (Migne, *Patr. lat.*, LXI, c. 398).]

c. 409. S. Paulinus Nolanus peregrinationes laudat.

« Non enim alter affectus homines ad *Hierofolymam* rapit, nifi ut loca, in quibus corporaliter præfens fuit Chriftus, videant atque contingant poffintque de fuo fructu edicere: « Introivi- « mus in tabernacula eius, & adoravimus ubi fteterunt pedes « eius (Pfalm. cxxxi, 7) ». Quamquam & altior & hic intellectus habeatur, tamen & fimplici fenfu litteram, cum res poftulat, non abutendum eft. Si ergo religiofa cupiditas eft loca videre in quibus Chriftus ingreffus & paffus eft, & refurrexit & unde confcendit, & aut de ipfis locis exiguum pulverem, aut de ipfo crucis ligno aliquid faltem feftucæ fimile fumere & habere benedictio eft, confidera quanto maior & plenior gratia fit, vivum fenem [*id eft Valgium cui Iefus Chriftus apparere dignatus erat*] vel teftimonia divinæ veritatis infpicere! Si præfepe nati, fi fluvius baptizati, fi hortus orantis magiftri, fi atrium iudicati, fi columna diftricti, fi fpina coronati, fi lignum fufpenfi, fi faxum fepulti, fi locus refufcitati evectique, memoria divinæ quondam præfentiæ, celebratur, & veterem veritatem præfenti fide comprobant in rebus exanimis viva documenta, quam religiofe afpiciendus eft hic, quem alloqui Dei fermo dignatus eft, cui fe facies divina non texit, cui nunc martyrem fuum, nunc femetipfum Chriftus oftendit; in cuius vivente terra Dominici corporis videmus impreffa veftigia, fi fidelibus oculis & acie fpiritali, quod in eo finus Chrifti, quod manus contigit, perlegamus, & canitiem, quæ fæpe fuper Domini genu iacuit, fæpe Domini finu tepuit, noftra manu fæpe mulcentes, & auriculam fæpe palpantes, quam cœleftes digiti, Domino iocante traxerunt. »

[S. Paulinus Nolanus, *Epiftola* XLIX, *ad Macarium* (Migne, *Patr. lat.*, LXI, c. 407).]

409 vel 410 S. Avitus, *prefbyter Bracarenfis*. (148)

« Veritus enim fum, ne & fancta loca relinquens & ad vos forte non perveniens, ubicumque interceptus, irrationabilis audaciæ pœnas luerem. »

[S. Avitus, *Epiftola ad Palchonium* (Migne, *Patr. lat.*, XLI, c. 805).]

« Tunc duo cives mei, Avitus & alius Avitus, cum iam tam turpem confufionem & per fe ipfam veritas fola nudaret,

peregrina petierunt: nam unus *Hierosolymam*, alius *Romam* profectus est. Reversi, unus retulit Origenem, alius Victorinum. »

[P. Orosius, *Consultatio sive commonitorium de errore Priscillianistarum & Origenistarum ad s. Augustinum*, c. 3 (Migne, *Patr. lat.*, XXXI, c. 1214).]

« Honorio X & Theodosio VI coss., s. Stephanus primus martyr revelatur sancto presbytero Luciano die vj feria, quæ fuit tunc ij. non. decembr., in *Hierosolymis* sancto Ioanne episcopo præsidente: & exstant ex his gestis epistolæ supradicti presbyteri & sancti Aviti, presbyteri Bracarensis, qui tunc in *Hierosolymis* degebant. »

[Idatius, *Chronicon* (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 913).]

« Avitus presbyter, homo Hispanus genere, ante relatam Luciani presbyteri scripturam in latinum transtulit sermonem, & addita epistola sua, per Orosium occidentalibus edidit. »

[Gennadius Massiliensis, *De scriptoribus ecclesiasticis*, c. 47 (Migne, *Patr. lat.*, LVIII, c. 1085).]

(Cf. Baronius, *Annales*, ad ann. 415, n° 1 & s., t. VII, p. 46; Tamaio de Salazar, *Anamnesis sanctorum Hispaniæ*, 17 iun., t. III, p. 540; Fleury, *Hist. ecclesiast.*, l. XXIII, c. 23.)

c. 410 SABINIANUS *diaconus*. (149)

[*Sabinianum diaconum, qui, perpetrato adulterio, in Bethleem fugerat, per litteras episcopi sui Hieronymo commendatus, manensque in Sanctis Locis & diaconi officio fungens, virginem quamdam sacram ad stuprum fugamque sollicitaverat; deprehensum obiurgat Hieronymus, utque in monasterio pœniteat hortatur.*]

[S. Hieronymus, *Epistola* CXLVII, *ad Sabinianum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1195 & s.).]

c. 410 S. PASSARION. (150)

[S. Cyrillus Scythopol., *Vita s. Euthymij* (Pouget, *Analecta græca*, p. 31); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Euthymij*, c. 42 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 629).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

411. SYRI NEGOCIATORES PER TOTUM ORBEM DISCURRUNT.

[S. Hieronymus, *Comm. in Ezech.*, l. VIII, c. 27 (Migne, *Patr. lat.*, XXV, c. 258 & s.).]

411 ANONYMUS *qui Marcellini & Anapsychiæ epistolam ad s. Hieronymum attulit.* (151)

« Tandem ex *Africa* vestræ litteras unanimitatis accepi. »

[S. Hieronymus, *Epistola* CXXVI, *ad Marcellinum & Anapsychiam* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1085).]

c. 411. SARRACENI PALÆSTINAM INVADUNT.

« Ezechielis volumen olim aggredi volui & sponsionem creberrimam studiosis lectoribus reddere; sed in ipso dictandi exordio ita animus meus Occidentalium, & maxime urbis *Romæ* vastatione confusus est, ut, iuxta vulgare proverbium, proprium quoque ignorarem vocabulum. Hoc autem anno, cum tres explicassem libros, subitus impetus barbarorum, de quibus tuus dicit Virgilius, « *late vagantes Barcæi* (*Æneid.*, 4) » & sancta scriptura de Ismahel « *contra faciem omnium fratrum suorum habitabit* (Gen., XVI, 12) », sic *Ægypti* limitem, *Palæstinæ*, *Phœnicis*, *Syriæ* percurrit, ad instar torrentis cuncta secum trahens, ut vix manus eorum, misericordia Christi, potuerimus evadere. Quod si iuxta inclytum oratorem, « *silent inter arma leges* (Cicero, *Pro Milone*) », quanto magis studia scripturarum? Quæ & librorum multitudine & silentio ac librariorum sedulitate, quodque proprium est, securitate & otio dictantium indigent. Duos itaque libros misi sanctæ filiæ meæ Fabiolæ, quorum exempla, si volueris, ab ipsa poteris mutuari. »

[S. Hieronymus, *Epistola* CXXVI, *ad Marcellinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1086).]

412. HONORII ET THEODOSII II IMPP. DE IUDÆIS LEGES.

[*Cod. Theodos.*, l. XVI, tit. 8, leg. 20, 21 (ed. Gothofred., t. VI, pp. 260-261).]

412 PELAGIUS *Cambrensis, hæresiarcha.* (152)

« Pelagius vero, sicut a quibusdam fratribus nostris missæ loquuntur epistolæ, *Ierosolymis* constitutus, nonnullos fallere asseritur. »

[*Epistola concilij Milevitani ad Innocentium papam* (S. Augustinus, *Opera*, *Epistola* CLXXVI, ap. Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, c. 762).]

« Missæ sunt itaque de hac re ex duobus conciliis, *Carthaginiensi* & *Milevitano*, relationes ad apostolicam sedem, antequam gesta ecclesiastica, quibus apud episcopos provinciæ *Palæstinæ* Pelagius perhibetur esse purgatus, vel in manus nostras vel in *Africam* pervenissent. »

[S. Auguſtinus, *Epiſtola* CLXXXVI, *ad Paulinum*, c. 2 (Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, c. 816).]

« Nec ſaltem poſt iudicium quod de ipſo Pelagio in *Palæſtina* factum eſt, corriguntur; de quo damnatus exiſſet, niſi obiecta ſibi contra gratiam Dei dicta, quæ obſcurare non potuit, ipſe damnaſſet. . . . .
Ubi poſtremo illa teſtimonia, quæ *Ieroſolymitanæ* antiſtes eccleſiæ, ſicut in eiſdem geſtis legitur, ipſi Pelagio ſe dixiſſe commemorat, cum ad eum perlatum eſſet quod ſine gratia Dei diceret abſque peccato hominem eſſe poſſe. »

[S. Auguſtinus, *Epiſtola* LXXXVI, *ad Paulinum*, c. 31, 36 (Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, cc. 827, 829).]

« Audivimus enim eſſe in urbe *Roma*, ubi ille [Pelagius] diu vixit, nonnullos qui diverſis cauſis ei faveant, quidam ſcilicet, quia eis talia perſuaſiſſe perhibetur, plures vero, qui eum talia ſentire non credunt; præſertim quia in *Oriente*, ubi degit, geſta eccleſiaſtica facta eſſe iactantur, quibus putatur eſſe purgatus. »

[S. Auguſtinus, *Epiſtola* CLXXVII, *ad Innocentium papam*, c. 2 (Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, c. 765); cf. *Epiſtola Patrum concilij Carthaginenſis ad ſ. Auguſtinum*, c. 4 (S. Auguſtinus, *Opera*, *Epiſtola* CLXXV, ed. Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, c. 761); S. Auguſtinus, *Epiſtola* CLXXIX, *ad Ioannem Hieroſol.* (Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, c. 774); Id., *De peccato originali*, cc. 9, 10 (Migne, *Patr. lat.*, XLIV, cc. 389-390); Id., *De geſtis Pelagij*, c. 2 & ſ., *ubi Pelagij reſponſa in concilio Dioſpolitano Palæſtinæ referuntur* (Migne, *Patr. lat.*, XLIV, cc. 322 & ſ.).]

« Tamen ſcias in hac provincia, nullis humanis auxiliis, ſed proprie Chriſti ſententia pulſum eſſe, non ſolum de urbe, ſed de *Palæſtinæ* quoque finibus Catilinam (*id eſt*, *ficto ſermone*, Pelagium). »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* CXXXVIII, *ad Riparium* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1165).]

« Latebam ergo [Paulus Oroſius] in *Bethlehem*, traditus a patre Auguſtino, ut timorem Domini diſcerem, ſedens ad pedes Hieronymi; inde *Hieruſalem* vobis accerſentibus vocatus adveni. Dehinc in conventum veſtrum una vobiſcum, Ioanne epiſcopo præcipiente, conſedi..... Ad hæc Ioannes epiſcopus, ut Pelagius coram intromitteretur, expetiit. Cui & propter paternitatis ipſius reverentiam & propter actionis utilitatem, dum præſentem ab epiſcopo rectius crederetis confutandum, intromittendi conniventia præſtita eſt. »

[Paulus Orosius, *Liber apologeticus contra Pelagium de arbitrij libertate* (Migne, *Patr. lat.*, XXXI, c. 1176).]

« Scripsistis mihi cum Pelagio vos egisse, ut quæcumque adversus eum dicerentur, scripto damnaret, eumque dixisse audientibus vobis . . . . . . »

[S. Augustinus, *Liber de gratia Christi, ad Albinam, Pinianum & Melaniam tunc in Palæstina commorantes*, c. 2 (Migne, *Patr. lat.*, XLIV, c. 359).]

« In *Oriente*, hoc est in *Syria Palæstina*, Pelagius a quibusdam catholicis fratribus ad episcopalia gesta perductus, eisque absentibus qui de illo libellum dederant, quoniam ad diem synodi non potuerunt occurrere, ab episcopis quatuordecim auditus est, ubi eum dogmata ipsa damnantem, quæ inimica gratiæ Dei adversus eum de libello legebantur, catholicum pronuntiarunt. »

[S. Augustinus, *Retractationes*, l. II, c. 47 (Migne, *Patr. lat.*, XXXII, c. 649).]

« Tunc istorum [Pelagianorum] machinæ fractæ sunt . . . . quando Pelagium, ad proferendam in se suosque sententiam, *Palæstinorum* episcoporum synodus coarctavit. »

[Prosper Aquitan., *Liber contra Collatorem*, c. 21 (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 271).]

« . . . . Non segnior inde Orientis,
Rectorum cura emicuit: captumque nefandi
Dogmatis auctorem [Pelagium] construxit lege benigna
Commentum danare suum; nisi corpore Christi
Abiungi & sancto mallet grege dissociari. »

[S. Prosper Aquitan., *Carmen de ingratis*, vers. 42-46 (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 97).]

« Quod quidem Pelagius episcopali iudicio *Palæstino* damnari metuens, damnare compulsus est. »

[Eugyppius, *Thesaurus*, c. 288 (Migne, *Patr. lat.*, LXII, c. 925).]

(Cf. Photius, *Bibliotheca*, cod. LIV, *Exemplar actorum ab Occidentis episcopis contra Nestorianos & Pelagianos* (Migne, *Patr. gr.*, LIII, c. 98); *Acta Conciliorum Hierosolymitani & Diospolitani*, ann. 415 (Mansi, *Concilia*, IV, cc. 307, 311, & *Itinera græca*, I.)

c. 412 ROMANI NOBILES *exsulantes.* (153)

« Quis crederet . . . . . ut tota *Orientis*, *Ægypti*, *Africæ* littora olim dominatricis Urbis servorum & ancillarum

numero complerentur, ut quotidie ſancta *Bethleem* nobiles quondam utriuſque ſexus atque omnibus divitiis affluentes ſuſciperet mendicantes. »

[S. Hieronymus, *In Ezech.*, l. III, prol. (Migne, *Patr. lat.*, XXV, c. 75); cf. Id., *Epiſtola* CXXVIII, *ad Gaudentium*, c. 4 (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1099).]

in. 413 ANONYMUS, *Heſperij, viri tribunitij, amicus.* (154)

« Acceperat autem [Heſperius] ab amico ſuo terram ſanctam de *Ieroſolymis* allatam, ubi ſepultus Chriſtus die tertio reſurrexit, eamque ſuſpenderat in cubiculo ſuo, ne quid mali etiam ipſe pateretur, ... »

[S. Auguſtinus, *De civitate Dei*, l. XXII, c. 7 (Migne, *Patr. lat.*, XLI, c. 764).]

414 S. Hieronymus. (xxx)

(*Epiſtola* CXXIX *ad Dardanum de Terra repromiſſionis* (theologici non geographici argumenti).

[S. Hieronymus, *Opera* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1099).]

412-414. S. AUGUSTINUS CONTRA PEREGRINOS LOQUITUR.

« Si ſitimus veniamus, & non pedibus ſed affectibus, nec migrando ſed amando veniamus, quanquam ſecundum interiorem hominem, & qui amat, migrat. Et aliud eſt migrare corpore, aliud corde. Migrat corpore, qui motu corporis mutat locum, migrat corde, qui motu cordis mutat affectum. Si aliud amas, aliud amabas, non ibi es, ubi eras. »

[S. Auguſtinus, *Tractat.* XXXII, *in Iohannis Evangelium*, c. 1 (Migne, *Patr. lat.*, XXXV, c. 1642).]

« Tanto enim nobis melius eſt, quanto magis in illum [Deum] imus, quo nihil melius eſt. Imus autem non ambulando, ſed amando. Quem tanto habebimus præſentiorem, quanto eumdem amorem, quo in eum tendimus, potuerimus habere puriorem, nec enim locis corporalibus vel extenditur vel includitur. Ad eum ergo qui ubique præſens eſt & ubique totus, non pedibus ire licet, ſed moribus. »

[S. Auguſtinus, *Epiſtola* CLV, *ad Macedonum* (Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, c. 672); cf. Id., *Epiſtola* LXXVIII, *ad clerum Hipponenſem* (*ibid.*, XXXIII, c. 269).]

« Non dixit [Deus]: Vade in Orientem & quære iuſtitiam, naviga uſque ad Occidentem ut accipias indulgentiam. »

[S. Augustinus, *Sermo* CCXXV, *suppositititius* (Migne, *Patr. lat.*, XXXIX, c. 2162).]

(*Multa alia contra peregrinationes e s. Augustino, ut ferunt, extracta, in acatholicis præcipue theologis reperies, ut:* « Noli « longa itinera meditari; ubi credis, ibi venis; ad eum qui ubi- « que est amando venitur, non navigando », & « Non oportet, « o homo! maria transfretare, non penetrare nubes, non trans- « alpinare necesse est », *quæ in genuinis Augustini operibus frustra quæreres.*)

**414. S. AUGUSTINUS PRO PEREGRINIS SCRIBIT.

« Lege ergo, o homo, & opere adimplere festina, quod sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, eleemosynam dare & peregrinationes facere, ut a peccatis solvantur. »

[S. Augustinus, *Sermo* XLIV, *ad fratres in eremo, subdititius* (Migne, *Patr. lat.*, XL, c. 1321).]

414 MATRONÆ GALLICÆ *exsulantes.* (155)

« Aiunt sanctæ & nobiles feminæ, quæ eam viderunt, quæ norunt, quas de littore *Galliarum* ad habitationem Sanctorum Locorum hostium per *Africam* compulit sæva tempestas .....»

[S. Hieronymus, *Epistola* CXXX, *ad Demetriadem* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1107).]

415 CONCILIUM HIEROSOLIMITANUM, *in quo Iohanne, Hierosolymitano episcopo, præside, de Pelagij causa actum est.* (156)

[Mansi, *Concilia*, IV, cc. 307-311; vide supra pp. 124-126.]

415. CONCILIUM DIOSPOLITANUM DE EADEM RE.

[Mansi, *Concilia*, IV, c. 311.]

415 PAULUS OROSIUS. (157)

« Ecce venit ad me religiosus iuvenis .... compresbyter noster Orosius ..... nam inde ad nos usque ab Oceani littore properavit, fama excitus, quod a me posset de his, quæ scire vellet, quidquid vellet audire .... rogavi eum ut abs te veniens per nos ad propria remearet. Quam eius pollicitationem tenens, occasionem mihi credidi a Domino esse concessam, qua tibi scriberem de his, quæ per te scire cupio. Quærebam enim quem ad te mitterem, nec mihi facile

occurrebat idoneus & fide agendi & alacritate obediendi & exercitatione peregrinandi. Ubi ergo istum iuvenem expertus sum, eum ipsum esse qualem a Domino petebam dubitare non potui. »

[S. Augustinus, *Epistola* CLXVI, *ad s. Hieronymum* (Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, c. 720); cf. Id., *Epistola* CLXXX, *ad Oceanum* (Ibid., c. 779).]

« Virum honorabilem fratrem meum, filium dignationis tuae, Orosium presbyterum, & sui merito & te iubente suscepi . . . . . »

[S. Hieronymus, *Epistola* CXXXIV, *ad s. Augustinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1161).]

« Latebam siquidem in *Bethlehem* ignotus, advena, pauper. Quid miser ego sic loquor, iterum forsitan iactantiae notandus? Quoniam quidem & ipse David & talis & inde processit. Latebam ego in *Bethlehem*, traditus a patre Augustino, ut timorem Domini discerem, sedens ad pedes Hieronymi : inde *Hierusalem* vobis accersentibus vocatus adveni. »

[P. Orosius, *Liber apologeticus de arbitrij libertate*, c. 3 (Migne, *Patr. lat.*, XXXI, c. 1176).]

« Quamobrem misi vobis per sanctum filium & compresbyterum meum Orosium reliquias de corpore beati Stephani primi martyris. »

[Avitus, *Epistola ad Palchonium de reliquiis s. Stephani* (S. Augustinus, *Opp.*, ap. Migne, *Patr. lat.*, XLI, c. 806); cf. *Pseudo-Evodius* vel *De miraculis s. Stephani protomartyris ad Evodium libri duo*, c. 1 (Migne, *Patr. lat.*, XLI, c. 833).]

« Namque diebus pene istis quibus ego tanti sacerdotij nomen, licet indignus, adeptus sum, presbyter quidam [sc. Orosius], sanctitate praecipuus, a *Ierosolyma* veniens, *Magonae* non longo tempore moratus est : qui postquam transvehi ad *Hispanias*, sicut desiderabat, nequivit, remeare ad *Africam* denuo statuit; tunc beati Stephani reliquias, quae nuper revelatae sunt, cum ad *Hispanias* portare constituisset, ipsas, sine dubio martyre inspirante, in memorati oppidi ecclesia collocavit. »

[Severus, *Epistola ad omnem ecclesiam de virtutibus reliquiarum s. Stephani in insula Minorcensi* (S. Augustinus, *Opp.*, ap. Migne, *Patr. lat.*, XLI, c. 821).]

« Orosius presbyter Hispanici generis . . . . missus ab Augustino episcopo . . . . pro discenda animæ ratione ad Hieronymum presbyterum, reliquias beati Stephani, tunc nuper inventas, rediens primus intulit Occidenti . . . . . »

[Marcellinus comes, *Chronicon* (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 923); *quem exscripsit* Gennadius, *Liber de scriptoribus ecclesiast.*, cc. 39, 47 (Migne, *Patr. lat.*, LVIII, cc. 1081, 1085).]

« Lucianus presbyter, vir sanctus, cui revelavit Deus his consulibus [Honorio X & Theodosio VI] locum sepulcri & reliquiarum corporis sancti Stephani primi martyris, scripsit ipsam revelationem in græco sermone ad omnium ecclesiarum personas. »

[Marcellinus comes, *Chronicon* (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 923); cf. Lucianus, presbyter ecclesiæ quæ est in villa Caphargamala in territorio Ierosolymorum, *Epistola* (S. Augustinus, *Opp.*, Migne, *Patr. lat.*, XLI, c. 807).]

« Lucianus presbyter, cui revelavit Deus, septimo Honorij principis anno, locum sepulchri & reliquiarum beati protomartyris Stephani & Gamalielis ac Nicodemi, qui in Evangelio & in Actibus Apostolorum leguntur, scripsit ipsam revelationem græco sermone ad omnium ecclesiarum personam. Quam revelationem Avitus presbyter, homo Hispanus genere, in Latinum vertit eloquium, & adiecta epistola sua, per Orosium presbyterum Occidentalibus dedit. Qui etiam Orosius ad loca sancta perveniens, quo eum Augustinus ad Hieronymum pro discenda animæ ratione miserat, reliquias b. Stephani accepit, & patriam reversus primus intulit Occidenti. »

[Beda venerabilis, *De sex ætatibus mundi* (*Mon. hist. Britannica*, I, p. 93); cf. Freculphus, *Chronicon*, t. II, l. V, c. 12 (Migne, *Patr. lat.*, CVI, c. 1243).]

415. Honorii et Theodosii II impp. de Iudæorum contra Christianos litibus lex.

[*Cod. Theodos.*, l. XVI, tit. 8, lex 22 (ed. Gothofred., t. VI, p. 262).]

415. Honorii et Theodosii II impp. de Iudæis qui servos christianos habent.

[*Cod. Theodos.*, l. XVI, tit. 9, lex 3 (ed. Gothofred., t. VI, p. 272).]

c. 415 ** ALEXANDER, *Constantinopolitanus senator*, & IULIANA *uxor eius*. (158)

« Translatio autem eius [s. Stephani], ut ait Augustinus, hoc modo fuit: nam Alexander senator Constantinopolitanus *Ierusalem* cum uxore sua adiit & protomartiri Stephano pulcherrimum oratorium construxit ac post eius obitum iuxta eius corpus se sepeliri fecit. Evolutis ergo vij. annis, Iuliana eius uxor in patriam suam volens redire, utpote quæ a principibus iniuriam patiebatur, corpus viri voluit deferre. Quod cum ab episcopo multis precibus postulasset, episcopus duos loculos argenteos protulit dicens: « Non novi, quis sit ex his « loculis viri tui. » Et illa: « Ego novi »; & impetum faciens amplexata est corpus sancti Stephani. Sic ergo dum corpus viri putat accipere, casu corpus protomartiris accepit. »

[Iac. de Voragine, *Legenda aurea*, c. 112 (ed. Græsse, 1846, p. 463).]

(Cf. Anonymus, *Scriptura de translatione sancti Stephani de Ierusalem in urbem Byzantium*, ab Anastasio Bibliothecario e græco in latinum versa (S. Augustinus, *Opp.*, ap. Migne, *Patr. lat.*, XLI, c. 817); Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XIV, c. 9 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVI, c. 1081) & *Itinera græca*, I.)

c. 415 Paulus Orosius. (xxxj)

« *A flumine* Euphrate *quod est ab oriente, usque ad mare nostrum, quod est ab occasu, deinde a septentrione, id est a civitate* Bacusa, *quæ in confinio* Cappadociæ *&* Armeniæ *sita est, haud procul a loco ubi* Euphrates *nascitur, usque ad* Ægyptum *& extremum* sinum Arabicum, *qui est ad meridiem, longo angustoque sulco saxis insulisque creberrimo, a* Rubro mari, *id est ab* Oceano *occasum versus, extenditur* Syria, *quæ sic generaliter nominatur habetque maximas provincias* Commagenam, Phœniciam *&* Palæstinam, *absque* Saracenis *&* Nabatæis *quorum gentes sunt duodecim. In capite* Syriæ Cappadocia *est* . . . .

« Ægyptus inferior *ab oriente habet* Syriam Palæstinam, *ab occasu* Lybiam. . . . .

« *Insula* Cypros *ab oriente* mari Syrio *quem* Issicum sinum *vocant, ab occidente* mari Pamphylico, *a septentrione* Aulone Cilicio, *a meridie* Syriæ *&* Phœnices *pelago cingitur*. »

[P. Orosius, *Historiæ*, l. I, c. 2 (Migne, *Patr. lat.*, XXXI, cc. 678, 679, 694).]

415. ECCLESIA ANTIOCHENA IN ROMANAM COMMUNIONEM POST LXXXV ANNOS REDIT.

[Innocentius I, *Epiſtola* XVI, *ad Alexandrum, Antiochenum epiſc.* (Manſi, *Conc.*, III, c. 1053; Jaffé, *Regeſta pontificum*, n° 102).]

c. 415 TEREBON *Sarracenus*, ASPEBETUS *pater eius, & multi alij* SARRACENI. (159)

[S. Cyrillus Scythopol., *Vita ſ. Euthymij* (ed. Pouget, *Analecta græca*, pp. 20, 21); Simeon Metaphraſtes, *Vita ſ. Euthymij*, c. 19 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 613).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 415 LEGATI (?) *Innocentij I, papæ, Antiochiam miſſi.* (160)

[Innocentius I, *Epiſtolæ tres ad Alexandrum, Antiochenum epiſc.* (Manſi, *Concilia*, III, cc. 1052-1054; Jaffé, nos 102, 103, 107; cf. 104-106).]

c. 415 PAULUS *diaconus, ab Innocentio I, papa, ad Bonifacium, preſbyterum Antiochenum, miſſus.* (161)

[Innocentius I, *Epiſtola ad Bonifacium de pace cum Alexandro, Antiocheno epiſc., ineunda* (Manſi, *Concil.*, III, 1051; Jaffé, n° 106).]

416. HONORII ET THEODOSII II IMPP. DE IUDÆIS QUI AD CHRISTIANAM FIDEM TRANSEUNT LEX.

[*Cod. Theodoſ.*, l. XVI, tit. 8, lex 23 (ed. Gothofred., t. VI, p. 263).]

ant. a. 417 PAULA *iunior*. (162)

« Sanctæ ac venerabiles filiæ tuæ Euſtochium & Paula & genere ſuo & exhortatione tua digne gradiuntur. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* CXXXIV, *ad ſ. Auguſtinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1162).]

« Neptis veſtra Paula miſerabiliter deprecatur, ut memores eius ſitis & multum vos ſalutat. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* CXLIII, *ad Alypium & ſ. Auguſtinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1182).]

« Direptiones, cædes, incendia, omne facinus extremæ dementiæ, generoſiſſimæ ſanctæ virgines Euſtochium & Paula deploraverunt in locis eccleſiæ ſuæ perpetraſſe diabolum. »

[Innocentius I, *Epistola ad Ioannem Hierosolymitanum* (Mansi, *Concilia*, III, c. 1125 ; Jaffé, nº 120).]

417 MELANIA *junior*, ALBINA *mater*, PINIANUS *maritus*. (163)

48 *a*, col. 1 « Quum autem omne pondus seculi deposuissent, ascendit desiderium videndi sancta loca, in qua Dominus noster virtutis sue gloriam demonstravit. Predixi vero & indulgentiam postulavi non solum tue sanctitati, set & omnibus qui lecturi sunt, ut mici (*sic*) veniam dare dignentur & non sit fastidium si ea dixero in posterum que prius debueram dicere.

« Factum est igitur quum egredi vellent de *Roma*, prefectus quidam erat tunc gentilis, cuius etiam nomen minime recordor, qui consilium dederat senatoribus urbis ut facultates eorum deberent sociare senatui & absurdum esse eas illos Domino obtulisse, set magis reipublice viribus & senatu subici deberi.

« Cumque hec sedens prefectus diluculo cum omni sena-
248 *b*, col. 1 tui (*sic*) tractaret, procedens mane sedens pro tribunali, vellet ha[n]c sententiam publice pronuntiare, adfuit providentia Dei & subito, horta seditione populi propter penuriam panis, ne multum loquar, mox detractus de tribunali in media civitate lapidibus interfectus est, ita ut etiam aperte senatus confiteretur consilium quod occulte tractaverant adversus beatissimos insidiantes, & non ob aliam causam fuisse eum interfectum nisi propter vindictam sanctorum & merita. Beati vero hec non noverant ante nisi cum iam de morte eius amarissima relatum est; quum autem cognovissent, gratias quidem egerunt, tribulati sunt vero in morte illius mala; necnon & multi servorum suorum, qui erant similia cogitantes, malo morbo perierunt, Dei providentia faciente.

« Vellem dicere quanta milia servorum libertati donaverunt, si numerum cognoscere potuissem; unde, ne plus aut minus pronuntians, vanam gloriam supraducam, Deo & ipsis notum est, ad aliud transeam.

« Navigantibus quoque eis ad *Siciliam*, in qua sanctus Paulinus episcopus abebatur, horta est eis tempestas gravis, ita ut de vita periclitarentur ac neque ipsam aquam ad vibendum haberent, & ventus contrarius inminerat (*sic*), ut etiam naute dicerent: « Ira Dei est ». Quum igitur in multa essent despe-
f. 248 *b*, col. 2 ratione, dicit beatissima: « Forsitan non est voluntas Dei ire « nos ubi disponebamus, sed date vela ducenti nos ventos (*sic*) ».

Et ſtatim correxerunt vela, & deveniunt in inſulam qua[m]dam
quam hoſtes circumdederant, & omnes viros cum uxoribus &
filiis depredatos abſtulerant, quos etiam iterum diſtraentes,
pretia poſtulabant, ita ut ſi nolent eos redimere & illos quos
captivaverunt occiderent, & ipſam inſulam igni conſummere
minabantur. Quum autem horum navis ad litora maris adpli-
cuiſſet, audiens epiſcopus eiuſdem loci quod beata Melania
ibidem navigans adplicuiſſet (iam enim ex fama omni loco no-
men eius intonuerat), venit cum prioribus civitatis rogans &
petens, ut, ſi eſſet adhuc in manibus, miſeris ſubveniret, nam
uſque ad duo milia quingentos ſolidos captivorum redemtio
querebatur, & nemo erat qui miſere[re]tur. Mox vero ut audi-
vit beatiſſima, ita condoluit quaſi ipſa teneretur & ſtatim pro-
ferens aurum, omnes a maiore uſque ad minorem quos hoſtis
tenebat captivos, dato pretio, redimerunt. Inſuper & alios
quingentos ſolidos in huſus eis largientes donaverunt. De cel-
lario vero ſi quid obtimum habere potuit, eis inpartita eſt &
ab ingenti penuria & fame eos relevaberunt. Adhuc & qua[m]- f. 249a, c. 1
dam matronam, que fuerat valde nobilis, tenebatur a barbaris
pro quingentos ſolidos, & hanc redimentes remiſerunt ad ſua
& ita inde profecti ſunt navigantes, iterum revertuntur ad
Africam & conmorati ſunt ibidem ſeptem annis & ibidem
captivis multa preſtantes.

« Sic iterum beatiſſima, una cum matre ſua & beato fratre
ſuo, ab *Africa* navigaverunt in Orientem & pervenerunt
Alexandriam, & oſpitabantur apud ſanctum epiſcopum Ciril-
lum, & ſicut decebat ſanctitatem eius ſuſcepit eos. Contigit
autem & ſanctum Neſtorem, virum prophetie gratiam haben-
tem, eſſe illo tempore; conſueverat enim per tempus beatiſſi-
mus hic ingredi in civitatem propter ſanitates infirmantium;
habebat enim & hanc gratiam. Sancta vero Dei cum matre
& ſuo fratre Piniano habierunt ad videndum Dei hominem,
ad quem & multa turba introibat.

« Cumque vellent ingredi, diviſi ſunt beati in tribus parti-
bus pre turba, contigitque beatum Pinianum primum ingredi,
& qui ingrediebantur oleo (*ſic*) a ſancto accipiebant. Aſpi-
ciens autem ſanctus Neſtorius, intuitus eſt ſanctum Pinianum
& ſenſit in ſpiritu quis eſſet & adprehendens de turba tenuit
eum iuxta ſe, & poſt multam turbam contigit & beatam f. 249a, c. 2
introire Melaniam, & ipſam ſimiliter conſiderans, tenuit &
ſtatuit cum fratre ſuo. Tertia (*ſic*) vero ingredientem ſanctam

matrem eius & ipsam inspiciens tenuit & statuit cum ambobus. Et postquam egressa est turba, cepit beatissimus dicere eis quantas tribulationes pertulissent & docebat eos tamquam proprios filios suos dicens : « Nolite deficere quia finis tribu« lationis perficit gaudium : non sunt enim condigne passio« nes huius temporis ad futuram gloriam que revelabitur in « nobis ». Tunc itaque, vel magno opere benedictionis percepti ab eo & nimia consolatione recreati, narrantes virtutes eius, navigant *Iberosolimam*, & ingressi adorant Dominum per loca sancta. Deinde hospitantur in sancta Anastasi, habentes adhuc quidem parvam pecuniam auri quam expenderunt per manus eorum qui repositi erant super pauperes, nolentes per se ipsos dispensare ne aliquid boni fecisse viderentur. Ita semper humilitatem custodiebant; asserebat denique beatissima quod eo voto & desiderio ibidem advenissent ut, omnibus in Christo dispensatis, in eclesiastico brebe conscripti, elemosinam inter ceteros pauperes consequerentur. Itaque cum nimius ardor fidei eius & abstinentia permaneret, factum
249 *b*, col. 1 est infirmari eam & propter volumtariam paupertatem & multam tolerantiam nicil aliud umquam preter cilicium uteretur. Cumque multi servorum Dei & virginum ad visitandum beatissimam desiderantes venirent, virgo quedam, sanctitate & vita & moribus valde libera, cum magna veneratione capitale pulvillum vix potuit impetrare ut suscipere dignaretur & sub suo capite ponere, quem beatissima acceptum pro magna benedictione & non propter delicias hutebatur.

« Permanebat igitur beatissima cum sancta matre sua in sancta Resurrectione & secrete residens opusque suum per singulos dies consummans & lectioni vacans, memoriam Scripturarum divinarum suo pectori recondebat, nulli passim apparens, nec cito procedens nisi forte quum magni & vita & sanctitate preclari episcopi vel sancti patres venirent, quos maxime non ob aliam causam set propter salutarem doctrinam & divinarum Scripturarum secreta misteria requirens suscipiebat. Occurrebat etiam cum honorifico & suo illo consueto & verecundo salutato & provoluta pedibus eorum exposcebat benedictionem. Quibus egressis, ipsa in suo opere Scripturæ in ieiunio permanebat. Vespertinis vero horis postquam locus sancte Resurrectionis a custodibus claudebatur,
249 *b*, col. 2 omnibus rite receptis, hec beatissima, egrediens de cella sua

ad fores sancte Anasteos (*sic*) vigilans, in oratione pernoctabat usque ad eam horam in qua ceteri ad psallendum convenirent. Quum autem turba se congregasset, ipsa recedens paululum somno quod natura exigebat indulgebat, & iterum exurgens diluculo, consueto opere insistebat, ut omnibus horis non nisi quod placitum esset ageret.

« Inruentibus vero in *Spanie* partibus barbaris, remanserunt pauce possessiones quas propter inruptionem hostium distraere non potuerunt. Tempore autem cum pax locis reddita fuisset, destinavit fidelissimum ex servis suis, iam liverum, qui ingressus in predictis regionibus quandam partem possessionum festinat distraere, ex quibus non parvo collecto pretio revertens his defert. Quod videns beatissima, quasi ex ore leonis ereptum, gratias agens Deo, continuo omnia in opus Dei distribuenda disponit, & dicit ad suum fratrem : « Do-
« mine meus, volo ut eamus in *Egypto*, & videamus dominos
« nostros & sanctos servos Dei per heremum habitantes, ut
« per visionem & orationes eorum misericordiam consequa-
« mur ». Beatissimus vero audiens non fuit contrarius, set cum gaudio fabens dictis eius properare consentit. Exurgentes igitur profecti sunt in *Egyptum*, & peregrinantes monaste- f. 250a, col. 1
ria sanctorum monachorum & virginum, dispergunt omnia singulis prout cuique opus erat. Et quia hoc ei erat studium pro aliorum refrigerio semper esse sollicitum, venerunt ad quendam sanctissimum virum, sicut ipsa nobis referre dignabatur, nomine Effessionem. Ad quem cum ingressi fuissent, post orationem cepit sancta rogare ut paucos aureos in husibus suis his off[er]entibus accipere dignaretur. Qui alto pede resiliens reppellere oblata nec sibi necessarium esse aurum in husibus fatebatur. At quum nulla prece flecteretur accipere, rogatus interim ut proficiscentibus, sicut mos erat, orationem dare iuberet. Et quum ille pronus in faciem Dominum pro ipsis oraret, sancta perlustrat ubi occulte relinquat pecuniam quam oblatam reppulerat, nicil prorsus tale occurrit quia nicil quod vir sanctus possideret in cellula habebatur nisi tantum matta in qua iacebat & in angulo unam sportellam cum paucis paximaciis & vas cum sale modico, quod vix repperiens beatissima paucos solidos obruit &, accepta oratione, festinanter egrediuntur ne servus Domini repertos eisdem refunderet. Festinant igitur properantes aufugere. Set quum homo Dei
cogitaret preces beatissime quas illi ut acciperet proferebat, f. 250a, col. 2

ſuſpicione ducitur & preſcrutans continuo, abſconſa que reppulerat invenit & ſumens curſu rapidiſſimo ſanctos inſequitur. Set cum iam hij flumine tranſmeato haberentur, pervenit ad litus & exclamans dixit: « Rogo quid mihi hoc non neceſſa« rium in loco deſerto relinquiſtis? Quod ſi habere voluero, « latronum pericula ſuſtinebo ». Et beatiſſima ad eum: « Si « placet, iube dare pauperibus; meum enim votum Dominus « implere dignatus eſt ». Et ille dixit: « Et quo ibo, vel ubi « requiram pauperes, numquam a deſerto recedens? ſet ipſi « magis recipientes, aliis dare dignamini ». Set quum nullo pactu nec iſta recipere ſemel data voluiſſet, nec ille potuiſſet flumen tranſire, pecuniam, quam in manu tenebat, proiectam in profundo fluminis merſit. Plurimorum autem monachorum & virginum accipere nolentium hanc occultam offerebat oblationem. Tanto enim deſiderio accendebantur (*ſic*) ut omnes quos viderat ex eius datis acciperent. Sciebat enim ex hoc opere non parvum lucrum anime ſue futurum.

« Circumeuntes ergo *Egyptum* veniunt *Alexandriam* & ilic viſitantes multos ſanctorum, in quibus erant viri mirabiles Tabenenſiotarum arcimandrite & Deo digni preſbiteri Victor & Eugites & Elias & quidam ſanctus preſbiter, ab *Alexan-*
150 *b*, col. 1 *dria*, feſtinabat enim hec a ſingulis ſanctorum fructibus benedictionis ſibi congregare, ingrediuntur etiam & in *Nitriam* ad ea loca que appellantur *Cellaria*, & mirifice ſuſcepta eſt a ſanctis patribus qui ibidem erant, quia vililem (*ſic*) in ea providebant ſenſum, & manſit aput eos diebus aliquantis, & congregati ſimul ſancti patres benedicenteſque eam deduxerunt cum pace velut ſanctiſſimam & propriam matrem ſuam.

« Revertuntur iterum *Iheroſolimam*, multo labore vent[or]um intemperantiam ſuſtinentes. Et veniens invenit ſanctam matrem ſuam feciſſe ei cellulam in *Monte* ſancto *Oliveti*, intrinſecus conſtructam ſaxibus, ſicut ipſa petierat ut fieret, in qua poſſet cum ſilentio habitare.

« Ergo poſt ſanctam Epiphaniam aſcendens ingrediebatur in cellulam & clauſa uſque ad diem Paſche in cilicio & cinere & ingenti abſtinentia perdurabat, habens ſecum unam tantum puellam propter obſequium, ſabbato & dominico die cibum ſummens, neminem videns, neminem ſuſcipiens niſi tantu[m] ſanctam matrem ſuam & fratrem ſuum, & his certis quoque diebus. Erat autem quando & neptam ſuam Paulam virginem

interdum venientem ad videndam suscipiebat. Ipsa enim illi facta est ad Deum iter ostendens & in omnibus Dei eam instruens, ad multam abstinentiam & humilitatem perduxit. f. 250 b, c.
Nam & puella que ei ministrabat dicebat nobis quia multotiens, quum iam in Pascha exurgeret, in cilicio, quod eidem sancte substernebatur in cinere, vermes inmunes inveniret.

« In hac tali tolerantia fecit annos quattuordecim in *Herosolimam* (*sic*), in omnibus sanctis moribus & celesti conversatione semetipsam exercens. Contigit autem sancta mater eius migrare ad Dominum. Cuius sanctum corpusculum deponens, sepelivit in *Monte* sancto *Oliveti*, & ipsa ibidem permanens, de cetero in civitate noluit habitare. Et quum in una cellula obscura in multa abstinentia & lacrimis Domino vacaret, fecit sibi in ipso sancto monte monasterium & rogat suum fratrem ut paucas ei virgines congregaret. Conveniunt autem plus minus nonaginta, quas beata suo instruebat exemplo & cum blandimento monebat, dicens ne vellent vel in modicum viris apparere aut ne aliqua eis occasio egrediendi nasceretur. Intrinsecus lacum fieri iubet & omnia quecumque corporis necessitas exigisset ipsa ministrari abundanter iubet, tantum ut caverent aspectus virorum. Quomodo autem eas instruens de divinis & orationibus, cogitationibus diaboli perturbatas ad viam Domini revocabat, non est nostrum dicere, sed f. 251 a, c.
eorum qui sapientia pleniori nostros erro[re]s possunt emendare; ex parte autem referam post paululum. Erat autem & a turpibus locis abstraens mulieres propter emulationem castitatis & offerens Deo, illud sciens eloquium quod dicit: « Quoniam qui eduxerit de inpudente pretiosum os meum « erit. » Et quoniam omnes ei subdite esse desiderarent, non adquiebit prior esse monasterij sui propter multam humilitatem, set statuit aliam que eas regeret & ipsa solum ad orationem & obsequia sanctorum vacaret. Et quum aliquando paulo durior esset que eis preposita fuerat mater, hec beatissima, amans sorores, summebat que erant illis necessaria & in occulto singulis ponens subministrabat ita ut ille ingredientes paratum invenirent, ignorante hec matre earum. Virgines autem ex consuetudine intellexerunt quia beata hec faceret; in tantum ut etiam Lauso cuidam, religioso viro ex prepositis sacri cubiculi, scriberet ut inpenso pro meriti sui labore iuberet eis fieret valneum in ipso monasterio *Oliveti*, ut quando opus aberent, non in civitatem (*sic*) vexarentur &

quum (*sic*) hominibus loquendi facerent consuetudinem. Est enim mille passuum longitudo. Docebat enim eas semper de virtutibus & obedientia..... »

[*Hic piis virgines Melania exhortationibus fovet.*]

2a, col. 2 « Regulam vero nocturnis temporibus ha[n]c instituerat, ut sine intermissione conpleretur responsuria, tres lectiones & cum matutini fierent, quindecim antifone. Deinde diei tertia orare omnino quia in ipsa hora Spiritus Sanctus descendit. Et sexta precipue quia in ipsa hora fidelis Abrahaam suscepit angelos. Nona vero quia in ipsa claudus sartus effectus est a sanctis apostolis & etiam vir desideriorum Daniel iam pridem docens tria tempora per diem orabat. Lucernaria vero consequenter quia post Resurrectionem a mortuis Christus profectus cum sancto Cleopa circa solis occasum se manifestabat & Dominus mistice dicens in sanctis evangeliis hoc demonstrabat, quomodo exiens paterfamilias locare operarios, in vineam suam, circa horam tertiam, sextam & nonam & circa undecimam eos convocat. Hoc etiam sabbato & dominico & in diebus festis celebrari monebat dicens: « Si per sin-
52b, col. 1 « gulos dies oratio bona est, multo magis in Resurrectione « Domini nostri oratio necessaria est, quia facilius in exul« tatione angelorum & sanctorum preces orationum exau« diuntur. »

« Si autem & aliquando contigisset eas nimio labore vigiliarum esse fatigatas & hec beatissima miserta earum aliquam requiem eis indulgeret, ipse puelle propter salubrem eius doctrinam & nimiam caritatis mansuetudine[m], quam in eas ostendebat, non sibi parcebant dicentes ei: « Si ipsa cum sis « mater nostra & domina non preter[mittis] nobis corporalia « ministrare, & nos quare non magis Deo & tuis preceptis « obtemperemus »? Et beata hec audiens congaudebat eis, quia in aures audientium & intellegentium loquebatur. Hedificavit autem eis oratorium in monasterio & statuit ibi altare ut divinis misteriis fruerentur. Exceptis enim diebus festis celebraverunt eis una oblatio (*sic*) die Passionis, quod est sexta feria, & una sancte Resurrectionis. Posuit vero ibi reliquias sanctorum Zaccarie prophete & Stephani protomartiris & sanctorum Quadraginta, que sunt Sebastie & reliquorum, quorum nomina longum est edicere.

« Faciebat autem ut in die legerent tres lectiones, ita ut

doctrine & adnuntiationi ecclesiastice mens earum ad bonum semper vacaret institutis orationibus & dicebat: « Memores « estote ut sicuti nunc tenetur ordo usque ad consumatio- f. 252 b, c.
« nem teneatur. »

« Sed ad id quod propositum est revertamur. Suscipitur autem & beatus frater eius & requiescit in Domino ante annos octo quam illa obiret, Deo ita ordinante. Mansit ergo beata post obitum illius, semetipsam acrioribus ieiuniis & orationibus coartans, per annos [tres] vel quatuor permanens in apostolio quod modicum fecit, in quo & beata mater eius & frater reposita (*sic*) erant. Et quum videret eclesiam non habentem monachos & ministrationem neclegi, subintrat ei deifica emulatio ut faceret hedificationem sanctorum virorum permanere & ministrare nocturnis & diurnis orationibus & psalmodiis in eclesia sancte Ascensionis & in spelunca in qua cum discipulis suis Dominus de consummatione seculi disputavit.

« Multotiens vero volens incipere quod cupiebat spe hac (*sic*) fide opus quidem magnum, proibebatur a quibusdam dicentibus non posse eam perficere si cepisset, propter nimiam paupertatem. Dumque hec cogitaret, ecce non post multum tempus quidam religiosus, diligens Christum, obtulit ducentos solidos. Quos cum accepisset, egit Deo gratias. Et statim vocabit humilitatem meam, qui cum eadem perseverabam, quia & ipsa me de seculo suscipiens Deo obtulit & indignum me Christus ad presbiterij gradum perduxit, dixitque mici: f. 253 a, c. 1
« Accipe hos ducentos solidos & provide cito operarios &
« congregentur lapides incipiantque monasterium virorum ut,
« dum vivo ergo & sub prestis (*sic*) sum, videam ministerium
« Deo fieri cito, ut ossa Domini fratrisque mei, & matris mee
« sint in refrigerio, his Deo servientibus. »

« Ceptum est autem mox hedificari &, annuente Domino fidei famule, eis ipso anno perfectum est opus magnum & mirabile. Quod qui viderunt admirantes nonnisi divina providentia fabente consummatum esse fatebantur. Et habitabant ibi sancti servi Domini & ministerium Deo gloriosissime adimplebant, sive in sancta eclesia Ascensionis, sive in apostolio ubi sancta mater eius & frater requiescebant.

« Quum igitur, in his constituta, nimium leta Deo gratias ageret, veniunt littere ab avunculo suo Volusiano uno ex prefectis, eo quod venisset Constantinopolim ad interceden-

dum aput piiſſimam reginam Eudoxiam quam diſponſare
volebat piiſſimus imperator noſter Valentinianus. Acceptis
itaque litteris, conpungitur corde & deſiderat videre ſuum
3 *a*, col. 2 avunculum, primum quidem propter ipſam paternam affec-
tionem, aliud propter divinam diſpenſationem quia voluit
animum eius ſalvum fieri; erat enim adhuc gentilis. Quum
ergo cogitationem opus ſubſequeretur, poſt unam ſeptima-
nam ſtatim egredi[tur] ab *Iheroſolimis*, omnibus ſanctis ſe
commendans ut omnes orarent ex Deo eſſe hanc cogitatio-
nem. Timebat enim ſemper ne quando extra volumtatem
Dei aliquid ageret.

« Proficiſcens igitur qualiter per loca ſingula vel civitates a
ſanctis epiſcopis & hominibus honorabatur, quis poteſt edicere
aut valeat enarrare. Videres per ſingulas civitates deſcendere
eos qui multis temporibus in ſolitudinibus converſabantur
occurrere & ad videndum concupiſcere quam virtutibus au-
dierant relucentem. Quam quum viderent ſancti monachi &
virgines, recedere nolebant quia de ſuavi eius viſione & elo-
quio ſuos animos non ſatiabant. Et cum veniſſet [h]ora rece-
dendi, omnium pre deſiderio eius fiebat commotio flendi.
Verumtamen quia miſterium regis celare, Dei autem opera
revelare glorioſum & iuſtum eſt, ingreditur igitur beatiſſima
in *Tripolim* cum ſuis. Eſt autem illic martyrium ſancti
Leonti, in quo etiam, intercedente ſancto martyre, multa
ſigna efficiebantur. Miſit ergo ibi beata, & quia multa anima-
lia neceſſaria erant his qui erant cum ea, contigit aliquem
curialem, Meſala nomine, durum invenire & difficilem dare
253 *b*, col. 1 evectionem hac (*ſic*) tribuere animalia. Tribulabaturque bea-
tiſſima & permanebat ſancto martiri in oratione a veſpere uſ-
quequo venirent animalia, & egrediens proficiſcitur ſimul &
qui cum ea erant. Necdumque tranſibimus ſex aut ſeptem
milia, conſequitur nos curſu publico predictus Meſala curialis
& coniu[n]gens ſe requiret dicens: « Ubi eſt preſbiter ? » Ego cum
eſſem inconſuetus neceſſitatibus publicis, timens vereri cepi ne
forte iterum auferens animalia revocaret ſe propter preſentiam
preſidis, diſcendi & dixi: « Ego ſum, quid iubes, fili ? » Qui
dixit: « Volo ſanctam adorare & benedici ab ea. » Et quum
veniſſet ad eam, tenuit pedes eius dicens: « Indulgeat mici
« ſanctitas tua. Ignorabam enim te eſſe; ideo diſtuli ad mo-
« mentum dare animalia & nunc cucurri ad ſatisfaciendum ne
« michi indigneris & Deus iraſcatur. » Tunc ſancta ayt (*ſic*)

ad eum : « Deus te benedicat, fili, quia etsi tardius dimisisti « nos. » Et statim proferens solidos quos a me pro sportule gratia susceperat, porrigebat michi. Quos videns nolebam suscipere, arbitrabar enim quia parum dedissem. Dixique ei : « Si parum est addimus tothidem (*sic*), nam istos non accipi- « mus. » Qui dixit : « Neque hos teneo, neque alios accipiam. » Suspicabar autem ego ne vereretur accusari se in palatio. Cui dixi : « Ne timueris, fili ! non enim sumus ex his que (*sic*) cuncta « peragrant ; nos autem necessitate conpulsi iter facimus ; con- « fide autem quia nicil mali de te nos dicemus, nec enim ex- f. 253 « pedit servos Dei talia agere. » Ad postremum cepit nobis & sancte confiteri & dicere : « Credite mihi, beatissimi & ipsa « sanctissima, quia per totam noctem & ego & coniux mea « castigati sumus a sancto martyre Leontio. Et egressi ambo « simul cucurrimus ad martyrium, si ibidem vos conpreedere- « mus. Et quum iam profecti fuissetis, ego vix potui verederis « (*sic*) vos adprehendere. Nam coniux mea pro me supplicat, « quia ipsa sequi non potuit. Rogamus ergo ut ignoscatis nobis « & oretis pro nobis ignorantibus. » Tunc hec audientes egimus Deo gratias & sic suscepimus tres illos solidos & reversus est ille curialis cum gaudio, accepta benedictione a beatissima. Et cum omnes de hoc miraremur, dicit beatissima : « Confidite « quoniam ex Deo est iter nostrum. » Et nos ab invicem rogabamus sanctam ut indicaret misterium cause. Suspicabamur enim quod aliquid ei ostensum fuisset quoram ominibus (*sic*), dicere mihi secretius dignabatur : « Quia per totam noctem, « inquid, pervigilans rogavi dominum & sanctum martirem « ut nobis aliquod signum hostenderet, si secundum Deum est « iter nostrum, retinebat iter. » Tunc cum gaudio iter agentes ibamus & cum gaudio ab omnibus suscipiebamur, multi enim & visiones se vidisse dicebant de adventu eius..... »

[Anonymus coævus, *Vita s. Melaniæ, senatricis Romæ* (Par. B. Nat., n. acq. lat. 2178, m., *in Hispania litteris visigothicis exaratum*, s. XI, ff. 248-253) ; — *foliis aliquibus avulsis, quæ ad reliquum iter de Tripoli Constantinopolim & de Constantinopoli Hierosolymam spectabant desunt ; cætera autem, ff. 254 a-257 a, sanctæ Melaniæ mortem fusius narrant.*]

« Sancti filij communes, Albina, Pinianus & Melania plurimum vos salutant. Has litteras de sancto *Bethleem* sancto presbytero Innocentio dedi perferendas. »

[S. Hieronymus (*tunc in Palæstina morans*), *Epistola* CXLIII, c. 2, *ad Alypium & Augustinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1182).]

« Quantum de vestra corporali & maxime spirituali salute gaudeamus, sincerissimi fratres, dilecti a Deo Albina, Piniane & Melania, quia effari non possumus, vobis cogitandum credendumque committimus, ut ea de quibus nos consuluistis, potius iam loquamur . . . .
Scripsistis mihi, cum Pelagio vos egisse, ut quæcumque adversus eum dicerentur, scripto damnaret: eumque dixisse, audientibus vobis . . . . »

[S. Augustinus, *Liber de gratia Christi*, cc. 1 & 2 (Migne, *Patr. lat.*, XLIV, c. 359); cf. s. Augustinus, *Liber de peccato originali*, c. 5 & pass. (Migne, *Patr. lat.*, XLIV, c. 388).]

(Cf. Palladius, *Hist. Lausiaca*, cc. 97, 118, 119 [Migne, *Patr. gr.*, XXXIV, cc. 1230-1232]; Theophanes, *Chronographia*, ad. ann. 5296 [ed. Bonn., t. I, p. 142]; Photius, *Bibliotheca*, *Cod.* LIII [Migne, *Patr. gr.*, CIII, c. 93]; Simeon Metaphrastes, *Vita & conversatio sanctæ Melaniæ Romanæ*, cc. 20 & s. [Migne, *Patr. gr.*, CXVI, cc. 773 & s.]; Id., *Vita s. Euthymij*, c. 74 [*Ibid.*, CXIV, c. 657]; Baronius, *Annales ecclesiast.*, ad ann. 419, n. 103, & *Itinera græca*, I.)

417 LUCAS *quidam, qui s. Augustini epistolam ad Ioannem, episcopum Hierosolymitanum, attulit.* (164)

« Nunc vero quoniam servum Dei Lucam, per quem ista direxi, cito comperi esse rediturum, agam Domino & tuæ benignitati uberes gratias, si me litteris fueris visitare dignatus. »

[S. Augustinus, *Epistola* CLXXIX, *ad Ioannem Hierosolymitanum* (Migne, *Patr. lat*, XXXIII, c. 774).]

417 LEGATI (?) *ab Innocentio I ad Iohannem, episcopum Hierosolymitanum, & s. Hieronymum missi.* (165)

[Innocentius I, *Epistola ad Iohannem Hieros.* (Mansi, *Concilia*, III, c. 1125; Jaffé, nº 120); Idem, *Epistola ad s. Hieronymum* (*Ibid.*, III, c. 1126; Jaffé, nº 121); cf. Idem, *Epistola ad Aurelium, episcopum Carthaginiensem* (*Ibid.*, III, c. 1128; Jaffé, nº 122).]

417. APRONIUM QUEMDAM AD PEREGRINATIONEM HORTATUR S. HIERONYMUS.

« Optimum autem facies, si, cunctis rebus omissis, Orientem & præcipue Sancta Loca petas. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* CXXXIX, *ad Apronium* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1166).]

417 *ALENTIUS *diaconus, qui Riparij epiſtolam ad ſ. Hieronymum attulit.* (166)

« Chriſti te adverſum hoſtes catholicæ fidei bella bellare, & tuis litteris & multorum relatione cognovi .... Puto autem & ſanctum fratrem Alentium diaconum tuæ dignationi cuncta narrare fideliter. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* CXXXVIII, *ad Riparium* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1165).]

418. HONORII ET THEODOSII II IMPP. LEX QUA IUDÆIS MILITIÆ ADITUS CLAUDITUR.

[*Cod. Theodoſ.*, l. XVI, tit. 8, lex 24 (ed. Gothofred., t. VI, p. 264).]

ant. an. 418 INNOCENTIUS *preſbyter.* (167)

« Sanctus Innocentius preſbyter, qui huius ſermonis eſt portitor, anno præterito, quaſi nequaquam in *Africam* reverſurus, mea ad dignationem veſtram ſcripta non ſumpſit. »

[S. Hieronymus, *Epiſtola* CXLIII, *ad Alypium & Auguſtinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 1182); cf. *Epiſtola* CXXXIX, *ad Apronium* (ibid., c. 1165).]

419. S. IOHANNES, EPISCOPUS HIEROSOLYMITANUS, DE TERRÆ MOTU MAXIMO SCRIBIT IN OCCIDENTEM.

[S. Auguſtinus, *Sermo* XIX *de verſu* 3 *Pſalmi* XLIX (Migne, *Patr. lat.*, XXXVIII, c. 136); Idatius, *Chronicon*, ad ann. Honorij 24 (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 878); Marcellinus, *Chronicon*, ad ann. 419 (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 924); Antoninus, *Itinerar.*, c. 13 (ed. ſupra, t. I, p. 99).]

420 Palladius, diſcipulus ſancti Evagrij. (xxxij)

['Η πρὸς Λαῦσον ἱστορία περιέχουσα βίους ὁσίων πατέρων (Migne, *Patr. gr.*, XXXIV, c. 995-1259).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 420 COSMAS, CHRYSIPPUS, GABRIELIUS *fratres, ex Cappadocia,* DOMNUS *Antiochenus,* STEPHANUS, *poſtea Iamnien-*

ſis epiſcopus, ANDREAS, GAIANUS *Meliteni*, *Stephani fratres*, IOANNES, *Rhaitenſis preſbyter*, ANATOLIUS & THALASSIUS. (168)

[S. Cyrillus Scythopol., *Vita ſ. Euthymij* (Pouget, *Analecta græca*, pp. 30, 31; cf. pp. 41, 45, 61, 66, 67, 73, 76); Simeon Metaphraſtes, *Vita ſ. Euthymij*, cc. 40, 41 & *paſſ.* (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, cc. 628-629).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 420 *S. PETRONIUS, *Bononienſis epiſcopus*. (169)

« . . . . . . Illo plurimo labore typice geſſit opus mirifice conſtructum inſtar Dominici ſepulcri, ſecundum ordinem quem viderat & provida cura cum calamo diligenter menſus fuerat, cum eſſet *Hieroſolymæ*; ibi enim per aliqua dierum curricula ſibi fuerat per totam *Iudæam* colligere vectigalia. Etiam parietes ſepulchri intus undique per gyrum cum iuncturis ſuis ſunt erecti, & lapidibus quadratis & ſectis nimio candore pollentibus.

« 13. Aliud quoque ædificium, idque plurima varietate columnarum a fundamentis ædificavit, cum atrio in circuitu, cum duobus ordinibus precioſarum columnarum cum baſibus & capitellis ſuis, ſignis multiplicibus decoratis, ita ut ſuper inferiorem ordinem columnarum alius pretioſior ſupereminebat. Tali modo extendebatur uſque ad locum, qui figurate *Golgotha*, hoc eſt *Calvaria*, nuncupatur, ubi crux, in qua Chriſtus pro ſalute mundi fixus eſt, poſita fuit. Ille vero locus variis imaginibus diverſi coloris depictus eſt; pavimentum autem totius operis ſtratum eſt Pario lapide & porphyretico & lapidibus diverſæ varietatis. Ita pulchra & prælucida ſunt cuncta loci huius ædificia, ut, qui ſemel ea proſpexerit, iterum videre ardentiſſimo amore deſiderat. In eodem vero loco, qui *Golgotha* dicitur, poſuit ligneam crucem, quæ in longitudine & latitudine undique per totum facta fuerat ad inſtar crucis Chriſti. Poſt longa autem annorum curricula ſæva gens *Ungarorum* cum plurima vaſtitate invaſerunt totam provinciam: una pars, quæ crudelior fuerat, vidit crucem ibi poſitam, cupiens delere, ut a Chriſticolis deinceps non adoraretur, lignis ac paleis replevit illud omne ædificium, ignemque pariter ſuccendit, ut crucem combureret & tantum decus præclari operis rueret in præcipitium: non meritis ullius,

ſed divina clementia aƈtum eſt, quod ſanƈta crux a nefandorum feritate inlæſa permanſit, ſicut eſt hodie, & præcipuum opus ædificij a valido calore ignis inuſtum per virtutem ſanƈtæ crucis extitit.

« 14. Aliud vero, quod magno opere geſſit, non eſt reticendum. Et menſus eſt, cum eſſet *Hieroſolymæ*, quot calamis *Golgotha* diſtaret a *monte Oliveti*: eodem modo ibi & menſus eſt; in grata planitie illius loci montem condidit, qui uſque in præſentem diem *mons Oliveti* vocatur, quem cum magno ſudore & exercitio inaltavit; & aliunde ex imperiali ediƈto terram fodere & conducere fecit. Siquidem in vertice montis huius monaſterium in honore ſanƈti Ioannis evangeliſtæ omni diligentia cum eminentiori ædificio, excelſis turribus ſtudioſe conſtruxit. In medio autem templi atrium cum columnis pretioſorum lapidum tereti circulo mire exornavit, & veſtibulum, quod erat ante atrium, veſtivit variis lapidibus laƈtei coloris cum cœlaturis ſuis. Parietes autem totius ædificij, atrij & veſtibuli circumquaque in circuitu per girum pulchris piƈturis decorare ſtuduit. A pede montis huius uſque ad verticem aſcenſus erat per marmoreos gradus. In medio atrij eſt locus, ex quo, cernentibus diſcipulis, Chriſtus aſcendit in cœlum. In eodem vero loco Spiritus Sanƈtus venit ſuper eos, & dedit illis ſcientiam omnium linguarum: illic nimirum poſita eſt crux, ut in poſterum ſignum eſſet tantæ ſanƈtitatis. Spatium autem, quod diſtat inter *Golgotha* & *montem Oliveti*, eſt vallis quæ nuncupatur *Ioſaphat:* in ea vero eſt ager *Hakeldamach* [*al. Achaldemach*], qui emptus eſt a Iudæis ex triginta argenteis quos Iuda retulit, in ſepulturam peregrinorum, ſicut legitur in Paſſione Domini. Aliud quoque opus, quod ſolerter exercuit, non eſt prætermittendum, quin literis dilucidare ſatagemus. Fecit quoque typice ingenti cura piſcinam, ſecundum quod calamo menſus fuerat in *Ieruſalem* inſtar *natatoriæ Siloë*, de qua nato cæco Dominus ait: « Vade ad *natatoriam Siloë* & lava » [Ev. ſec. Ioann., IX, 7]; fecit etiam cæcus, quod ſibi imperaverat, abiit & lavit & vidit & credidit Deo. »

[*Vita ſ. Petronij ex Chronico monachorum S. Stephani Bonon.* (ante 1180), c. 2 (*AA. SS. Boll.*, Oƈtobr. II, 459 & Giovambatiſta Melloni, *Atti e memorie di ſan Petronio, veſcovo di Bologna*, Bologna, 1784, in-4, p. 144). *Idem* (*p.* 6, *n.* 2 *&* *pp.* 7-9) *multos recenſet ſæc. XV & XVI auƈtores qui de Petronio locuti ſunt. Vitam inſuper ſanƈti viri reperiit in codice*

quodam Bononiensi, a Iacobo de Voragine, ut dicit, scriptam, quæ nondum typis mandata fuisse videtur.]

« Omni igitur cura & cogitatione vir religiosus defixus in sanctissimis christianæ fidei institutis, quo magis in dies contemplatione accenderetur, *Ægypti* solitudine iam peragrata, *Hierosolymam* peregrinari statuit, ubi peractæ redemptionis nostræ impressa vestigia Christus reliquit verus Deus & homo. Itaque cum ad eam urbem venit, totus meditationis studio exardescens, *Domini sepulchrum* inprimis & reliqua illius sacra rerum gestarum monimenta, ac singula loca quæ absens intima pietate coluerat, præsens veneratus est sancte & religiose. Cumque omnia tandem perlustrasset, incredibili quodam mentis ardore, quo tamen magis ad contemplationem fixa in animo illa hærerent, singulari etiam diligentia eorum situm ac rationem notavit. Quamobrem merito quidem Theodosij minoris, qui tum imperabat, religiosissimi principis, gratiam & amorem sibi ita conciliavit, ut is sanctitatis opinione, non minus auctoritatis apud illum obtineret, quam pater obtinuisset rerum gerendarum industria. »

[*Vita altera e* Galesinij *Martyrol. Romano*, c. 1 (*AA. SS. Boll.*, Oct. II, p. 464). *Notandum est quod omnes auctores antiqui, necnon recentiores quidam sæc. XIII-XV, qui de s. Petronij vita scripserunt, nihil de peregrinatione eius in Terram Sanctam memoraverunt. Vide præsertim:* S. Eucherium, ep. Lugd., *Epistola ad Valerianum* (*Max. Bibl. Vet. Patr.*, ed. Lugd., t. VI, p. 860); s. Prosper. Aquitan., *Chronicon*, pars II (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 585); Gennadium, *De scriptor. eccles.*, c. 41 (Migne, *Patr. lat.*, LVIII, c. 1082); Adon. Viennens., *Chronicon*, æt. VI (*Max. Bibl. Vet. Patr.*, ed. Lugd., t. XVI, p. 796); Vincentium Bellovac., *Spec. hist.*, l. xx, c. 25 (ed. Duac., 1624, p. 789); Petrum de Natalibus, *Catalogus sanctorum*, l. IX, c. 20 (ed. Venet., 1493); s. Antoninum, *Summa historialis*, tit. XI, c. 11, § 5 (ed. Nuremb., 1484, in-fol., t. II, f. LIX r°.]

360-420. PETRUS *Galata, qui primo in Palæstina, deinde in Antiochia vitam egit.* (170)

[Theodoretus, *Hist. relig.*, c. 9; cf. Id., *Hist. eccles.*, l. IV, c. 25 (Migne, *Patr. gr.*, cc. 1380, 1190).

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 420. ** S. CYRILLUS, EPISCOPUS HIEROSOLYMITANUS, DE MIRACULIS S. HIERONYMI AD SANCTUM AUGUSTINUM SCRIBIT.

[S. Cyrillus Hierosol., *Epistola spuria ad s. Augustinum* (Migne, *Patr. lat.*, XXII, cc. 289-326).]

c. 420. ** EUSEBIUS DE MORTE S. HIERONYMI AD DAMASUM SCRIBIT.

[Eufebius, *Epiftola fpuria ad Damafum* (f. Hieronymus, *Opp.*, ap. Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 239).]

c. 420. ** S. AUGUSTINUS, HIPPONENSIS EPISCOPUS, AD S. CYRILLUM, HIEROSOLYMITANUM EPISCOPUM, DE MAGNIFICENTIIS BEATI HIERONYMI SCRIBIT.

[S. Auguftinus, *Epiftola fpuria ad Cyrillum* (Migne, *Patr. lat.*, XXXIII, app., c. 1120 & XXII, c. 281).]

poft a. 420 **VIRI *duo nobiliffimi ex Alexandria AEgypti, cum latronibus nonnullis.* (171)

« Duo viri nobiliffimi & rebus tranfitoriis locupletes, licet catholicæ veritatis infcij, tamen ut in gentili ritu geniti fatis boni, gloriofi Hieronymi mirabilia audientes, ex civitate *Alexandria*, multis adunatis opibus, devotione eiufdem fervidi, cœperunt iter, ut eiufdem gloriofi Hieronymi reliquias vifitarent. Cumque iam incœpto itinere quoddam a tramite devij introiffent nemus, ubi nulla hominum aut equorum veftigia videbantur, beati Hieronymi invocantes nomen, eiufdem fe cuftodiæ tradiderunt. In eodem fiquidem nemore, quidam latronum habens fub fe plures quingentis latronibus habitabat princeps, hos & illos ad aliquod prædeftinans iter, ut tranfeuntes interficerent & ad eumdem & cæteros fpolia reportarent. . . . .
O ineffabilis clementia Salvatoris, quot modis quos vult facit ad agnitionem fui nominis devenire! Repente hæc tam infueta omnis illa latronum videns concio, altis Deo & gloriofo Hieronymo vocibus debitas agunt laudes, eiufdem fe voventes reliquias vifitare. Facto igitur mane, plures trecentis hominibus qui tunc temporis ibi erant talia perpetrantes, cum eifdem Alexandrinis ex illo exeuntes nemore, ad gloriofi Hieronymi tumulum devenerunt, cunctis tam infueta prodigia enarrantes. »

[S. Cyrillus, Hierofol. epifc., *Epiftola fpuria de miraculis f. Hieronymi*, c. 6 (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 302).]

poft a. 420 **ROMANI *duo iuvenes & Conftantinopolitani multi.* (172)

« Sicut Conftantinopolitanis litteris hac de re mihi fpecialiter directis, tranfacto non longo dierum fpatio, intellexi, fimile pene miraculum illi quod fupra fatus fum, duobus

Romanis iuvenibus a *Romana* urbe *Bethleem* venientibus, pro gloriosi Hieronymi visitando corpore. . . . .
. . . . Et tandem, annuente Deo, a multis *Constantinopolitani* populi comitati, *Bethleem* attingentes, veneratione debita gloriosi Hieronymi reliquias visitaverunt. Statimque deposita saecularium omni cura, coenobium in quo vixit gloriosus Hieronymus intraverunt, & vacantes die noctuque poenitentiae & orationibus, celebri vita sanctitatis perspicuae in praedicto coenobio adhuc manent. »

[S. Cyrillus Hierosol. episc., *Epistola spuria de miraculis s. Hieronymi*, c. 7 (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 304).]

:a. 420 **IOANNES, *Cyrilli Hierosolymitani nepos, qui a Persis captus fuerat.* (173)

« Nepos meus Ioannes, quem agnoscis, omni fulgens pulchritudine, quem mihi in locum filij adoptavi, ut puto, tibi pridie quid ei evenerit enarravi. Sed tamen, ut praestantius memoriae commendetur, silentio non transibo. Captus itaque idem Ioannes ante duos annos a Persis, & Persarum regis ministris venditus, propter eminentem suam pulchritudinem ad regis exercenda obsequia deputatur. Cumque per annum in curia regis non parvo dolore & taedio permansisset, eodem revolutionis anni die prandenti regi serviens, prae tristitia se a lacrimis non potuit continere. Hoc rex intuens, lacrimarum ab eo avide quaerit causam. Qua comperta, in quodam eum castro a quibusdam praecepit militibus custodiri. Sequenti namque nocte, eodem in castro existente diris lacrimis undique madefacto, in somnis eidem gloriosus Hieronymus veniens manumque eius, ut sibi videbatur, capiens, ad civitatem *Ierusalem* secum duxit. Expergefactus mane, in domo, in castro a militibus retineri putans se, qua maneo se invenit. Qui admiratione velut amens factus, utrum in castro vel in domicilio meo staret, nullatenus discernebat. In se postremo rediens, emissa voce, dormientem familiam excitavit. Currunt igitur ad me famuli adesse Ioannem ineffabili gaudio nuntiantes. Quare dubius accurrens, quem a Persis vinctum putabam, praesentem cerno. Quo quidem quid ei acciderit enarrante, Deo & glorioso Hieronymo laudes maximae persolvuntur. »

[S. Cyrillus Hierosol. episc., *Epistola spuria de miraculis s. Hieronymi*, c. 12 (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 309).]

post a. 420 ** NICOLAUS, *Cretensis insulæ archiepiscopus.* (174)

« Venerabilis idem archiepiscopus [Nicolaus] pridie gloriosi Hieronymi devotione nimia *Bethleem* veniens, ut eiusdem cunctis honoribus colendas reliquias visitaret, & totus caritate fervidus redire noluit, donec me sua gratissima visitatione eximiis lætitiis adimpleret. Qui uti donorum præcipuis, ut gratissima mihi donaria superabundantissime, more solito, impertiret, ne visitare minime contentus, mecum dignatus est iam diebus pluribus commorari & etiam adhuc manet, quod utinam tempore longo duret. »

[S. Cyrillus, Hierosol. episc., *Epistola spuria de miraculis s. Hieronymi*, c. 18 (Migne, *Patr. lat.*, XXII, c. 314).]

417-423. HONORII ET THEODOSII II IMPP. LEGES QUIBUS IUDÆIS PROHIBETUR CHRISTIANA MANCIPIA COMPARARE.

[*Cod. Theodos.*, l. XVI, tit. 9, leg. 4, 5 (ed. Gothofred., t. VI, p. 273).]

423. HONORII ET THEODOSII II IMPP. DE IUDÆORUM SYNAGOGIS LEGES.

[*Cod. Theodos.*, l. XVI, tit. 8, leg. 25, 26, 27 (ed. Gothofred., t. VI, pp. 265, 266, 267).]

c. 425 ARMENII CCCC. (175)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Euthymij* (Pouget, *Analecta græca*, p. 32); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Euthymij*, c. 43 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, p. 632).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 425 ** ANONYMI *quidam qui corpus s. Iacobi intercisi, martyris, Hierosolymam detulerunt.* (176)

[*Acta s. Iacobi*, in *Synaxario Cophtarum* (St. Evod. Assemanus, *Acta martyr.*, I, pp. 239, 240).]

(Cf. *Itinera diversa*, I.)

426. THEODOSII II ET VALENTINIANI IMPP. DE IUDÆIS ET SAMARITANIS QUI AD CHRISTIANAM FIDEM TRANSEUNT LEX.

[*Cod. Theodos.*, l. XVI, tit. 8, lex 28 (ed. Gothofred., t. VI, p. 267).]

c. 427 *Talmud Babylonicum.* (xxxiij)

[Warschau, 1864-1874, 12 v. in-8, *passim*.]

(Cf. *Itinera hebraica*, I.)

428 LEGATI *Theodosij iunioris, dona plurima Hierosolymam afferentes, quibus partem s. Stephani protomartyris reliquiarum patriarcha elargitus est.* (177)

[Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 5920 (ed. Bonn., I, pp. 133-134); Cedrenus, *Hist. compend.* (ed. Bonn., I, 592). Cf. J. Stiltingus, *Comment. de s. Pulcheria*, c. 6 (*AA. SS. Boll.*, Sept. III, 513).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

429. THEODOSII II ET VALENTINIANI IMPP. DE IUDÆORUM IN PALÆSTINA PRIMATIBUS LEX.

[*Cod. Theodos.*, l. XVI, tit. 8, lex 29 (ed. Gothofred., t. VI, p. 268).]

30 aug. LEGATI *Cælestini I, papæ, Iuvenali Hierosolymitano & Iohanni Antiocheno episcopis epistolam afferentes.* (178)

[Cœlestinus I, *Epistola* (Mansi, *Concilia*, IV, c. 1047; Jaffé, nº 156).]

430 THEODORETUS, *episcopus Cyrensis.* (179)

[Theodoretus, *Græcarum affectionum curatio*, Sermo XI, *de fine & iudicio* (Migne, *Patr. gr.*, LXXXIII, c. 1120).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 430 OMNIUM GENTIUM HOMINES, *ad Hierusalem peregrinantes.* (180)

[Theodoretus, *In Psalm.*, cc. 86 & 132, *In Isaiam*, c. 1 & 60, *In Ieremiam*, c. 3, *In Baruch*, c. 5 (Migne, *Patr. gr.*, LXXX, cc. 1565, 1909, LXXXI, cc. 233, 237, 465, 520, 777).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 430 SYNODIUS & *socij.* (181)

[Cyrillus, *Vita s. Euthymij* (Pouget, *Analecta græca*, p. 40); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Euthymij*, c. 54 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 639).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 431 *GERMANUS *presbyter, ex Arabica regione.* (182)

« *Hierosolymis* Iuvenalem episcopum præsidere, Germani presbyteri *Arabicæ* regionis, exinde ad *Gallæciam* venientis, & aliorum Græcorum relatione comperimus, adiicientibus *Constantinopolim* eum cum aliis & *Palæstinæ* provinciæ & Orientis episcopis evocatum, sub præsentia Theodosij Augusti, contracto episcoporum interfuisse concilio ad destruendam

Hebionitarum hæresim, quam Nestorius, eiusdem urbis episcopus, pravo stultissimæ sectæ resuscitabat ingenio. »

[Idatius, *Chronicon* (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 880).]

432. CONCILIUM ANTIOCHENUM.

[Mansi, *Concilia*, V, c. 1155.]

432. CONCILIUM ALTERUM ANTIOCHENUM.

[Mansi, *Concilia*, V, c. 1159.]

c. 433 MOISES DE KHORENA, *Armenus*. (183)

[Moyse de Khorène, *Hist. d'Arménie*, l. III, c. 62 (tr. Le Vaillant de Florival, II, 169).]

(Cf. *Itinera diversa*.)

433 sept. 17 LEGATI *Sixti III, papæ, epistolam Iohanni, episcopo Antiocheno, afferentes*. (184)

[Sixtus III, *Epistola ad Ioh. Antioch.* (Mansi, *Conc.*, V, c. 379; Jaffé, nº 171).]

435. CONCILIUM ANTIOCHENUM.

[Mansi, *Concilia*, V, c. 1181.]

437 vel 438 MELANIA *iunior, altera vice*. (185)

[*Vide supra* (nº 163, pp. 137-142) *Melaniæ vitam ex quodam cod. Parisiensi latino excerptam.*]

(Cf. Simeon Metaphrastes, *Vita s. Melaniæ*, cc. 27 & s.; Photius, *Bibliotheca*, cod. LIII (Migne, *Patr. gr.*, CIII, c. 94).

(Cf. *Itinera græca*, I.)

438-439 EUDOXIA, *uxor Theodosij II Augusti*. (186)

« Eudoxia, uxor Theodosij principis, ab *Hierosolymis* urbem regiam remeavit, beatissimi Stephani primi martyris reliquias, quæ in basilica sancti Laurentij positæ venerantur, secum deferens. »

[Marcellinus comes, *Chronicon*, ad ann. 439 (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 926).]

« Theodosius igitur imperator pro beneficiis a Deo sibi collatis gratias referebat, plurimis honoribus Christo sua vota compensans, coniugemque suam Eudoxiam ad *Hierosolymam* destinavit. Hoc enim & ipsa votum habuerat, si filiam videret nuptam. Quæ tam *Hierosolymis* ecclesias constitutas quam

per singulas civitates positas honoravit, & cum pergeret & cum denuo remearet. »

[Cassiodorus, *Hist. tripartita*, l. XII, c. 15 (Migne, *Patr. lat.*, LXIX, c. 1214), *quem exscripsit* Freculphus, *Chronicon*, t. II, l. V, c. 11 (Migne, *Patr. lat.*, CVI, c. 1242).]

« Sequenti vero anno, Theodosius imperator Eudoxiam uxorem suam *Hierosolymam* misit, gratificos hymnos oblaturam Deo, quæ plurima dona ecclesiis contulit, & adoratis tam sancta cruce quam colendis locis reversa est ad regalia. »

[*Historia miscella*, l. XIV, c. 15 (ed. Eyssenhardt, Berol., 1869, p. 325), *quam exscripsit* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.*, ad ann. 5926 (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1227).]

« Eudoxia, uxor Theodosij principis, ab *Hierosolymis* remeavit, beatissimi Stephani primi martyris reliquias, quæ in basilica s. Laurentij positæ venerantur, secum deferens. »

[Beda Venerab., *Chronicon*, ad ann. mund. 4410 (*Mon. hist. britan.*, ed. Lond., 1848, I, p. 94), *quem exscripsit* Ado Viennensis, *Chronicon*, aet. VI (*Max. Bibl. Veter. Patrum*, ed. Lugd., XVI, p. 796).]

« Eudoxia, Theodosij principis uxor, *Hierosolymam* profecta, catenam, qua Petrus apostolus a Nerone vinctus fuit in carcere, a quodam Iudæo suscepit & *Romam* cum multis aliis reliquiis attulit. »

[Hugo Flaviniacensis, *Chron.*, lib. I (Pertz, *Mon. Germ.*, *SS.*, VIII, p. 303.]

« Eudoxia augusta, uxor Theodosij, *Hierosolymam* ex voto properavit, & inde reliquias protomartyris Stephani & duas catenas, quas Angelus de manibus Petri apostoli disiecit, Dei nutu attulit, eisque adiuncta catena, qua etiam *Romæ* Petrus vinctus fuit, triadem fecit, & inde cum consilio Romani præsulis, solemnitatem sancti Petri, quæ dicitur *Ad vincula*, *Romæ* instituit calend. aug., ideo maxime ut populum revocaret a gentilis superstitionis pompa, quod adhuc solemnizabat in hac die civitas, ex ritu gentili, pro victoria Octaviano Augusto collata. »

[Vincentius Bellovac., *Spec. historiale*, l. xx, c. 37 (ed. Duac., 1624, p. 790).]

(Cf. Socrates, *Hist. eccles.*, l. VII, c. 47 (Migne, *Patr. gr.*, LXVII, c. 840); Evagrius, *Hist. eccles.*, l. I, cc. 20, 21 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, cc. 2473, 2476); Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 5927 (ed. Bonn., I, p. 143); *Chronicon paschale*, ad ann. 444 (ed. Bonn., I,

p. 585); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Melaniæ*, c. 31 (Migne, *Patr. gr.*, CXVI, c. 788); Glycas, *Annales*, pars IV (ed. Bonn., p. 484); Zonaras, *Annales* (ed. H. Valesius, Basil., t. III, p. 37); Ephræmius, *Imperatorum & patriarcharum recensus*, v. 715-720 (ed. Bonn., p. 38); Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XIV, cc. 23, 50 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVI, cc. 1129, 1233) & *Itinera græca*, I.)

439 *IUDÆI CRETENSES, *Hierosolymam pede sicco remeare tentantes.* (187)

« Hoc etiam tempore, diabolus in specie Moysi Iudæis in *Creta* apparens, dum eos per mare pede sicco ad terram repromissionis promittit perducere, plurimis necatis, reliqui, qui salvati sunt, confestim ad Christi gratiam convertuntur. »

[Isidorus Hispal., *Chronicon*, c. 109 (Migne, *Patr. lat.*, LXXXIII, c. 1052).]

« Circa eadem tempora multi Iudæorum in *Creta* christiani sunt facti propter huius modi passionem. Quidam Iudæus finxit semetipsum esse Moysen & cælitus destinatum ut Iudæos illam insulam habitantes per mare deduceret, ipsum se esse dicens qui olim filios Israel per *Rubrum mare* salvaverat. Circuibat itaque toto anno unamquamque illius insulæ civitatem suadebatque Iudæis ut crederent, monens ut omnes pecunias atque possessiones relinquerent, cum utique deducti per siccum mare ad repromissionis gaudia pervenirent. At illi hac spe capti omne opus proprium neglegebant, contemnentes etiam possessiones suas & dimittentes eas quibuscumque personis. Cumque venisset dies quam designaverat seductor ille Iudæus, eo præcedente sequebantur omnes cum coniugibus & parvis ætatibus, deduxitque eos ad quandam rupem declivius incumbentem iussitque ut comarum schemate semetipsos involverent. Hoc ergo faciebant priores & cum venirent ad rupes, repente moriebantur tam dilacerati acutis rupibus quam in aqua necati. Plus tamen mori potuerunt nisi, Deo providente, quidam viri christiani supervenissent piscatores atque negotiatores, qui alios cum necarentur eripientes recreaverunt, tum malum eorum stultitiæ sentientes, alios ne semetipsos iactu interficerent tenuerunt, nuntiantes eorum mortem qui primo ceciderant. Qui etiam agnoscentes seductionem culpabant se eo quod facile ei credidissent. Cumque voluissent illum perimere seductorem, comprehendere nequiverunt, repente namque disparuit deditque suspi-

cionem, quia fuerit dæmon erroneus humano ſchemate circumamictus. Pro hac itaque paſſione multi tunc Cretenſium Iudæorum ad chriſtianam converſi ſunt fidem. »

[*Hiſt. miſc.*, l. XIV, c. 12 (ed. Eyſſenhardt, pp. 323-324), *quam exſcripſit* Freculphus, *Chronicon*, t. II, l. V, c. 10 (Migne, *Patr. lat.*, CVI, c. 1242).]

« Sub ſpecie Moyſi loquitur nunc demon Ebreis
Devote qui ſuſcipitur ſatis a Fariſeis,
Qui dare dona Dei priſtina ſpondet eis.
Inſula *Creta* fuit, qua predicat ille demon futura,
Omnia quæ narrat, promittit eis valitura,
Spondet eis patriam conciliare ſuam.
« Per mare tranſite ſicco pede, dixit, abite,
« Atque *Iheroſolymam*, me preveniente, redite;
« Omnia quæ ſcribi vultis, habetis ibi. »
Cumque per equoreos fluctus conduxit Ebreos,
Turba ſimul ſequitur; ſpes magna movit Fariſeos,
Inpetus equoreus concito claudit eos.
Parſque reſervata, quam non maris obluit unda,
Fit cito catholica Chriſti babtiſmate munda:
Cetera que periit piſcibus eſca fuit. »

[Godefridus Viterbienſis, *Pantheon* (Pertz, *Mon. Germ.*, *SS.*, XXII, pp. 186-187); cf. Seb. Brandt, *De orig. bon. regum* (Baſ., 1495, in-4, f. Hij *b*).]

(Cf. Socrates, *Hiſt. eccleſ.*, l. VII, c. 38 (Migne, *Patr. gr.*, LXVII, c. 825), *quem exſcripſit* Caſſiodorus, *Hiſt. tripartita*, l. XII, c. 7 (Migne, *Patr. lat.*, LXIX, c. 1210); Jean de Nikiou, *Chron.*, c. 86 (ed. Zotenberg, pp. 103-104; & *Catal. des mſſ. éthiop. de la Bibl. Nat. de Paris*, p. 234); Georges Ibn Al-Amid (Elmakin), *Chronique* (*mſ. de la Bibl. Nat. de Paris*, ſuppl. arab., nº 751, f. 229).)

(Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diverſa*.)

439. THEODOSII II ET VALENTINIANI III IMPP. LEX QUA IUDÆI PROHIBENTUR CHRISTIANOS CIRCUMCIDERE.

[*Codex*, l. I, tit. IX, 16 (ed. Galiſſet, c. 65).]

439. THEODOSII II ET VALENTINIANI III IMPP. LEX DE PROHIBITIS IUDÆIS DIGNITATIBUS.

[*Codex*, l. I, tit. IX, 19 (ed. Galiſſet, c. 65).]

ant. a. 440 SS. MARANA & CYRA, *mulieres.* (188)

[Theodoretus Cyrenfis, *Hift. relig.*, c. 29 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXII, c. 1492); cf. *AA. SS. Boll.*, Aug. I, 226.]

(Cf. *Itinera græca, I.*]

c. 440 *S. EUCHERIUS.* (xxxiv)

« *De locis aliquibus fanctis.* »

[Editum fupra t. I, pp. 49-54.]

c. 440 MONACHUS *quidam ex Acæmetorum in Bithynia monafterio.* (189)

[Anonymus, *Vita f. Ioannis Calybitæ*, c. 1 (*cuius verf. lat.* ap. *AA. SS. Boll.*, Ian. I, pp. 1031, 1032); Simeon Metaphraftes, *Vita f. Ioannis Calybitæ*, c. 2 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 568).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 443 VLACIANUS, *Edeffenus cenobita.* (190)

[Michel le Syrien, *Chron.*, *ex verbis Iohannis monachi, Petri Iberi, difcipuli* (tr. Langlois, pp. 154, 155).]

(Cf. *Itinera diverfa.*)

444-445. CONCILIUM ANTIOCHENUM.

[Manfi, *Concilia*, VI, c. 465.]

444 EUDOXIA AUGUSTA, *altera vice.* (191)

« Et quia fecretius mihi clementiffimus imperator per filium noftrum Paulum mandare dignatus eft, de admonenda filia noftra clementiffima Eudocia [tunc in *Palæftina* morante], feci quod voluit, ut litteris quam fructuofum ipfi foret, fi catholicæ fidei faveret agnofceret, & ut clementiffimi principis filij fui litteris fuper hoc admoneretur, obtinui; non ambigens ipfam quoque pio ftudio elaboraturam ut auctores feditionum propofitum fuæ profeffionis agnofcant, & fi non intelligunt docentium prædicationem, faltem vindicantium timeant poteftatem. »

[Leo Magnus, *Epiftola* CXVII (21 mart. 453), *ad Iulianum epifcopum Coenfem* (Migne, *Patr. lat.*, LIV, c. 1038).]

« Et ideo cum falutationis officio, quo femper mihi eft veftra honoranda clementia, obfecro Dominum ut me de tua

incolomitate lætificet, & cauſam fidei, in qua quorumdam intra provinciam *Palæſtinam* monachorum fuerant corda turbata, magis magiſque per vos faciat adiuvari; ut quantum pietatis tuæ ſtudio fieri poteſt, hæreticæ perverſitati omnis fiducia ſubtrahatur. »

[Leo Magnus, *Epiſtola* CXXIII (15 iun. 453), *ad Eudoxiam* (*tunc in Pal. morantem*) (Migne, *Patr. lat.*, LIV, c. 1060).]

« Severum preſbyterum & Ioannem diaconum, Eudoxiæ reginæ apud *Æliam* urbem miniſtrantes, miſſus ab imperatore Theodoſio Saturninus comes domeſticorum occidit. Eudoxia, neſcio quo excita dolore, Saturninum protinus obtruncavit, ſtatimque imperatoris nutu, regiis ſpoliata miniſtris, apud *Æliam* civitatem moritura remanſit. »

[Marcellinus comes, *Chronicon*, ad ann. 444 (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 927).]

(Cf. Cyrillus Scythopol., *Vita ſ. Euthymij* (Pouget, *Analecta græca*, pp. 55, 63 & ſ., 72, 73, 74); Theodorus Lector, *Hiſt. eccleſ.*, l. I, c. 1 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 165), *quem exſcripſit* Nicephorus Calliſtus, *Hiſt. eccleſ.*, l. XIV, cc. 2, 49, 50, l. XV, cc. 9, 12, 13 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVI, c. 1233, CXLVII, cc. 29, 40, 41); Evagrius, *Hiſt. eccleſ.*, l. I, cc. 21, 22 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, cc. 2476, 2484); Anonymus, *Arcadij & Theodoſij II res geſtæ* (ap. A. Mai, *Spicilegium romanum*, t. II, pars 3, pp. 18-19); J. Malalas, *Chronographia*, l. XIV (Migne, *Patr. gr.*, XCVII, c. 532); Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 5942 (ed. Bonn., I, p. 157); cf. Idem, ad ann. 5945, 5949 (ibid., pp. 165, 169), *quem exſcripſit* Anaſtaſius Biblioth., *Hiſt. eccleſ.*, ad ann. 5940 (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1232); *Chron. Paſchale*, Olymp. 306 (ed. Bonn., p. 585); Georgius Hamartolus, *Chronicon*, l. IV, c. 206 (Migne, *Patr. gr.*, CX, c. 745); Simeon Metaphraſtes, *Vita ſ. Euthymij*, cc. 73, 82, 84 & ſ. (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, cc. 657, 664, 668 & ſ.); Zonaras, *Annales* (ed. H. Valeſius, Baſil., 1557, t. III, p. 37); Cedrenus, *Hiſtoriarum compendium* (ed. Bonn., I, pp. 591, 607); Glycas, *Annales*, pars IV (ed. Bonn., p. 484); Manaſſes, *Compendium Chronic.*, verſ. 2696-2701 (ed. Bonn., p. 117); Ephræmius, *Imperatorum & patriarcharum recenſus*, v. 721-724 (ed. Bonn., p. 38); Eutychius, Alexandrinus patriarcha, *Annales*, ed. Selden & Pococke (Oxoniæ, 1659, in-4), t. II, pp. 90 & 98; Jean de Nikiou, *Chronicon*, c. 87 (ed. Zotenberg, p. 108, & *Catalogue des mſſ. éthiop. de la Bibl. nat. de Paris*, p. 234); *narrat idem Cyrillum, Alexandrinum patriarcham, iuſſu Theodoſij imperatoris, Eudoxiam comitatum fuiſſe Hieroſolymam uſque*).

(Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diverſa*.)

444 SEVERUS *presbyter & IOHANNES diaconus (cum Eudoxia augusta altera vice peregrinante Hierosolymam)*. (192)

[Marcellinus comes, *Chron.*, ad ann. 444 (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 927); cf. supra no 190.]

(Cf. Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 5942 (ed. Bonn., I, p. 155); Cedrenus, *Historiarum compendium* (ed. Bonn., I, p. 601, 602, & *Itinera græca*, I.)

c. 445** IACOBUS *ex Britannia, archiepiscopus fit Antiochenus*. (193)

« Exeunte itaque beato Cyriaco papa de Urbe cum prædictis virginibus [S. Ursula cum sociis] secutus est ipsum Vincentius presbyter cardinalis & Iacobus qui de *Britannia*, patria sua, in *Antiochiam* profectus, archiepiscopatus ibi septem annis dignitatem tenuit. »

[Vincentius Bellovac., *Specul. hist.*, l. XX, c. 42 (ed. Duac., 1624, p. 795). *Notandum est quod inter alios auctores qui de s. Ursulæ vita eiusque Romam peregrinatione scripserunt, nullus de Iacobo illo locutus est. Vide præsertim AA. SS. Boll.*, oct. IX, p. 104, & Capgrave, *Legenda SS. Angliæ* (ed. London., 1516, fol. 323).]

448. CONCILIUM ANTIOCHENUM.

[Mansi, *Concilia*, VI, c. 495.]

449. CONCILIUM BERYTENSE.

[Mansi, *Concilia*, VI, c. 499.]

449 (mart.) LEGATUS *qui Theodosij II imperatoris epistolam Iuvenali Hierosolymitano attulit, de Synodo Ephesi congreganda*. (194)

[Gregorius Bar-Hebræus, *Chron. eccles.*, sect. I, c. 37 (ed. Abbelos & Lamy, Lovanij, 1872, in-4, I, p. 182). *Epistola de eadem re Dioscoro Alexandr. transmissa exstat ap.* Mansi, *Concilia*, VI, cc. 588-589.]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

449 (15 mai.). THEODOSII II IMP. AD IUVENALEM HIEROSOLYMITANUM, FORTE TUNC EPHESI MORANTEM, EPISTOLA.

[Mansi, *Concilia*, VI, c. 593.]

449 vel 450. THEODOSII II IMP. AD IUVENALEM HIEROSOLYMITANUM, TUNC EPHESI MORANTEM, EPISTOLA.

[Mansi, *Concilia*, VI, cc. 600-601.]

n. 450 BARSUMAS, *Samosatenus, presbyter & archimandrita, apud Samaritanos prædicat.* (195)

[Michael Meligensis, *Synaxarium Coptarum*, die 9 Mechir (J.-S. Assemanus, *Bibl. Orient. Clem. Vat.*, t. II, p. 2); Anonymus, *Vita Barsumæ* [*syriace*] (*Ibid.*, II, p. 2).]

(Cf. *Itinera diversa.*)

c. 450. LEO I MAGNUS, PAPA, HIEROSOLYMAM LAUDAT.

« Nam & *Ierosolymitanus* episcopus, pro tanti loci reverentia, ab omnibus habetur honorabilis; maxime quoniam illic primus beatissimus Iacobus, qui dicebatur Iustus, qui etiam secundum carnem frater Domini nuncupatus est, a Petro, Iacobo & Ioanne apostolis episcopus est ordinatus. Itaque secundum antiquorum Patrum definitionem, sedes prima *Ierosolymis* minime dicitur, ne forte ab infidelibus aut idiotis sedes Domini nostri Iesu Christi, quæ in cœlis est, in terra esse putaretur. Est enim sedes eius cœlum, terra autem scabellum pedum eius. »

[Leo Magnus, *Codex canonum*, *Præfatio* (Migne, *Patr. lat.*, LVI, c. 369).]

c. 450 *MERCATORES, *epistolarum commercium inter s. Genovefam & s. Simeonem Stylitam exercentes.* (196)

« Fuit quidam sanctus in partibus Orientis valde contemptor sæculi, nomine Simeon, in *Syria Ciliciæ* eminus ab *Antiochia* manens in columna annis fere quadraginta, quem aiunt sedule negotiatores, illuc euntes ac redeuntes, de Genovefa interrogasse, quam etiam veneratione profusa salutasse & ut eius in orationibus suis memor esset, obnixe poposcisse ferunt. »

[Anonymus, *Vita s. Genovefæ Paris.*, c. 6 (*AA. SS. Boll.*, ian., I, 140); cf. Anonymus, *Vita s. Genovefæ recentior*, c. 5 (*Ibid.*, p. 145).]

(*Notissimum in Occidente fuisse s. Simeonem Stylitam manifestum est* (vid. AA. SS. Boll., ian., I, p. 263). *Narrat Theodoretus* (*Hist. religiosa*, c. 26, ap. Migne, *Patr. lat.*, LXXXII, c. 1472), *Stylitæ contemporaneus, ad visitationem eius venisse Hispanos, Britannos, Gallos, Italosque innumeros.*)

450-453. IUVENALIS, HIEROSOLYMITANUS EPISCOPUS, ET EUDOXIA AUGUSTA PULCHERIÆ AUGUSTÆ MITTUNT LOCULUM, SEPULCRALES FASCIAS, LACTIS ALIQUID ET COLUM B. V. MARIÆ, CHRISTIQUE FASCIAS ET IMAGINEM A LUCA APOSTOLO DEPICTAM.

[Theodorus Lector, *Hist. eccles.*, l. I, c. 1 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 165); *Hist. Euthymiaca*, l. III, c. 40, *ap.*

Ioh. Damascenum, *Homilia secunda in dormiti. B. V. Mariæ* (Migne, *Patr. gr.*, XCVI, c. 748); Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XIV, c. 2, & l. XV, c. 14 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVI, c. 1061, & CXLVII, cc. 41, 44).]

c. 450 SATURNINUS, *comes domesticorum.* (197)

[Marcellinus, *Chronicon* (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 927); *cf. supra* nº 191, p. 157.]

(Cf. Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 5942 (ed. Bonn., p. 157); Cedrenus, *Historiarum compendium* (ed. Bonn., I, p. 602); Priscus Rhetor, *Historia Gothica, De legationibus* (Paris., 1648, p. 69*b*).)

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 450 AEMILIANUS, *genere Romanus, in monasterio s. Euthymij monachus.* (198)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Euthymij* (ed. Pouget, *Analecta græca*, p. 46); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Euthymij*, c. 63 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 648).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 450 ANATOLIUS *presbyter* (*forte quem supra nº* 168 *nominavimus*) & OLYMPIUS *monachus, fratres Corinthij, in monasterio s. Euthymij degentes.* (199)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Cyriaci*, c. I, § 4 (*AA. SS. Boll.*, 29 sept., VIII, p. 148); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Cyriaci* (Migne, *Patr. gr.*, CXV, c. 924).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 450 ARMENII *mercatores.* (200)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Euthymij* (ed. Pouget, *Analecta græca*, p. 32); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Euthymij*, c. 43 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 629).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 450 AUXENTIUS, *genere Asianus, in monasterio s. Euthymij monachus.* (201)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Euthymij* (ed. Pouget, *Analecta græca*, p. 34); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Euthymij*, c. 46 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 632).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 450. BERYTUS URBS A THEODOSIO II ET VALENTINIANO III IMPP. METROPOLITANO NOMINE DECORATUR.

[Codex, l. XI; t. XXI, 1 (ed. Galiffet, c. 684).]

c. 450 IOHANNES *quidam Alexandrinus, in monasterio b. Theoctisti monachus.* (202)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 9 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, c. 230); Simeon Metaphrast., *Vita s. Sabæ*, c. 11 (*cuius versio latina ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 842).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 450 Priscianus Grammaticus. (xxxv)

Aspice nunc igitur, dum finem versibus ortus
Pervenio, retegens tibi veris omnia rebus,
Incipiens Syriæ *terris, qua parte reliqui,*
Quæ pelagus supra sub solem vergit ad austros,
Urbibus & multis habitatur; nomine prisco
Quæ Cava *vulgatur, mediam quia collibus altis*
Atque humilem Libanus *claudit protentus in ortum,*
Occasumque petens Casius *multisque virorum*
Incolitur populis locupletibus alma diremptis.
Namque alij mediis habitant telluris in arvis,
Hosque Syros *proprie perhibent; sed litora iuxta*
Phœnices *vivunt, veteri cognomine dicti,*
Quos misit quondam mare Rubrum *laudibus auctos,*
Chaldæo *nimium decoratam sanguine gentem,*
Arcanisque Dei celebratam legibus unam,
Qui pelagus primi tentantes navibus altis,
Disiunctas gentes docuerunt iungere mercem,
Et primi stellis numeros nomenque dederunt,
Atque oculis (mirum) voces sentire figuris.
Hi muros Iope Gazamque & Elaïda *complent,*
Antiquamque Tyrum, Beryti & *mœnia gratæ,*
Vicinamque mari Byblin Sidona*que pulchram,*
Quam iuxta liquido Bostrenus *gurgite currit,*
Et pinguem Tripolin, *necnon* Orthosida *sacram,*
Laodicen *pariter positam prope litus amœnum,*
Et Posidi *turres &* Daphnes *optima tempe,*
Terrarum mediis Apameæ *mœnia claræ,*
Ad cuius partes eoas currit Orontes,
Antiochi *medius dirimit qui gurgite regna.*

Hæc omnis pingui tellus est ubere læta,
Arboribus pariter pecorique & commoda viti.
Ad cuius fines veniens, quos terminat Auster,
Arabij *cernes extremi litora ponti,*
Qui Syriam *medius disterminat* Arabiam*que*
Et tangit vergens Orientem versus Elanos . . . . .

[Priscianus, *Periegesis*, ed. Müller, *Geographi græc. minores*, II, 197, v. 833-867.]

c. 450 S. DANIEL STYLITA, *Hierosolymitanum iter aggressus, ne Urbem sanctam adeat a Symeone Stylita suadetur.* (203)

[Simeon Metaphrastes, *Vita s. Danielis*, c. 8 (*cuius vers. lat. ap. Surium, Vitæ SS.*, dec. 11, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 942); Id., *Vita s. Simeonis Stylitæ*, c. 11 (*cuius vers. lat. ap. AA. SS. Boll.*, Ian. I, p. 282).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

450-500 S. GERASIMUS *ex Lycia, abbas prope Iordanem.* (204)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Euthymij* (Pouget, *Analecta græca*, p. 59; cf. *AA. SS. Boll.*, Mart. I, p. 386); Idem, *Vita s. Cyriaci*, c. I, § 4, cf. § 5 (*AA. SS. Boll.*, 29 Sept., VIII, p. 148); Idem, *Vita s. Sabæ* (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, t. III, p. 234); Simeon Metaphrast., *Vita s. Euthymij*, c. 57 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 661); Idem, *Vita s. Cyriaci* (Migne, *Patr. gr.*, CXV, cc. 924-925); Idem, *Vita s. Sabæ*, c. 14 (Surius, *Vitæ Sanctorum*, ed. Colon., 1581, VI, p. 843); Cedrenus, *Historiarum compendium* (ed. Bonn., I, p. 612); Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XIV, c. 52 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVI, c. 1249); cf. Ioh. Moschus, *Pratum spirituale*, c. 108 (Ducæus, *Biblioth. vet. patrum*, II, p. 1101).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

ante an. 451 **S. PELAGIA *Antiochena.* (205)

« Tertia die congregans [Pelagia] per servum suum omnes divitias, ad consilium episcopi, nihil sibi retinens, pauperibus erogavit & induta cilicio nocte fugit.

« Post tres annos clericus eiusdem episcopi *Hierusalem* ire voluit, & dixit ei episcopus ut inter alios monachos hominem Dei Pelagium diligenter inquireret & humiliter salutaret. Et non intelligens clericus quid hoc esset, Pelagiam sub nomine Pelagij in cella reclusam in *monte Oliveti* reperit, & cognitus ab ea, ipsam propter nimiam maciem non cognovit. Et dixit ei Pelagius : « Habes episcopum ? » Cui ille : « Etiam,

« domine pater. » « Oret, inquit, pro me quia apoftolus « Chrifti eft. » Et vifitans clericus omnes alios, cum audiffet magnam famam Pelagij, rurfus ad eum rediit. Et cum fe vocanti non refponderet, aperiens feneftram defunctum invenit, & tum vocati monachi cum epifcopo *Hierofolymorum*, Pelagium de cella extrahentes & fepelientes, feminam invenerunt; & laudantes Deum, qui multos habet fervos abfconditos, honorifice eam in loco mundiffimo pofuerunt. Tunc reverfus clericus *Antiochiæ* epifcopo fuo retulit quod vidit & intellexit & quod illa effet Pelagia quæ ab epifcopo baptizata, Pelagium fe fecerat appellari. »

[Vincentius Bellovac., *Speculum hiftoriale*, l. XI, c. 97 (ed. Duac., pp. 444-445).]

« Die tertio, omnia quæ habebat præparavit & congregavit & pauperibus tribuit. Poft aliquot autem dies, cunctis ignorantibus & in *monte Oliveti* devenit, ubi habitum eremitæ accipiens in parva cella ibidem fe collocavit & Deo in multa abftinentia fervivit. Maximæ autem famæ ab omnibus habebatur & frater Pelagius dicebatur. Poft hoc quidam diaconus fupradicti epifcopi *Hierofolymam* caufa vifitandi loca fancta advenit. Cui dixit epifcopus ut poft fanctorum locorum vifitationem quæreret quemdam monachum nomine Pelagium & ipfum vifitaret, cum verus Dei fervus effet. Quod cum ille feciffet, mox ab illa cognitus nequaquam ipfam propter nimiam maciem cognovit. Cui dixit Pelagia : Habes epifcopum ? . . . . . »

[Iacobus de Voragine, *Legenda aurea*, c. 150 (ed. Græffe, p. 675). Cf. Flodoardus, *De triumphis Chrifti*, l. II, c. 12 (Migne, *Patr. lat.*, CXXXV, cc. 587-596).]

(Cf. Iacobus Diaconus, *Vita f. Pelagiæ* (ed. Ufener, Bonn., 1879, p. 33 & f.), *cuius verfio fyriaca perantiqua* (fæc. V-VI) *apud* J. Gildemeifter, *Acta f. Pelagiæ* (Bonn., 1879) *&* *latina*, *auctore* Euftochio, *apud AA. SS. Boll.*, 8 Oct., III, p. 266; Simeon Metaphraft., *Vita f. Pelagiæ*, c. 11 (Migne, *Patr. gr.*, CXVI, c. 917); Perdiccas Ephefius, *Expofitio thematum dominicorum & memorabilium quæ Hierofolymis funt* (ap. Allatium, Συμμίκτα, t. I, p. 72); *Menologia Græcorum* (ed. Albani, pars I, p. 102, & Migne, *Patr. gr.*, CXVII, c. 96). *Notantur vitæ f. Pelagiæ, arabice ab Anonymis fcriptæ*, *ap.* J.-S. Affemanum, *Bibl. Or. Clem. Vat.*, III, p. 286. — Cf. *Itinera græca*, I, *Itinera arabica* & *Itinera diverfa*.)

451 THEODOSIUS, *monachus hæreticus, qui concilio Chalcedonensi interfuerat, Hierosolymitanam sedem invadit.* (206)

« Qualis autem sit qui in locum episcopi viventis [*scil.* Iuvenalis] obrepsit, ex ipsa qualitate facti non potest dubitari, nec ambigendum est eum esse perversum quem impugnatores fidei dilexerunt. »

[S. Leo Magnus, *Epistola* CIX, *ad Iulianum ep. Coensem*, c. 25 (Migne, *Patr. lat.*, LIV, c. 1018); cf. Id., *Epistola* CXXVII, *ad eundem* (ibid., c. 1071) & *alias epistolas infra* ad ann. 452 *recensitas.*]

(Cf. Marcianus, *Epistola ad Macarium episcop.* (Mansi, *Concilia*, VII, c. 484); *Epistola Pulcheriæ Augustæ ad Bassam* (ibid., c. 505); Cyrillus Scythopol., *Vita s. Euthymij* (Pouget, *Analecta græca*, p. 55); Evagrius, *Hist. eccles.*, l. II, c. 5 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXV, c. 2513); Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 5945 (ed. Bonn., I, p. 165), *quem exscripsit* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.* (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1233); Simeon Metaphrast., *Vita s. Euthymij*, c. 73 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 657); Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XV, c. 9 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 29). — Zacharias Mitylenes, *Hist. eccles.*, c. 3 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXV, c. 1152; cf. J. S. Assemanus, *Bibl. Or. Clem. Vat.*, IV, p. 55); Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, pp. 153, 159. — Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diversa.*)

451. BARSUMAS, NISIBENUS EPISCOPUS, COLLECTIS MILITIBUS ET MONACHIS, SYRIAM ET MESOPOTAMIAM VASTAT.

[*Acta Concilij Chalcedonensis*, act. IV (Mansi, *Concilia*, VI, c. 67); cf. Evagrius, *Hist. eccles.*, l. II, c. 18 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2578). — Greg. Barhebræus, *Chron. eccles.*, sect. II, c. 22 (tr. Abbeloos & Lamy, Lovanij, 1872, pp. 67 & s.).]

451 (sept.). TRIPOLIS, URBS PHŒNICIÆ, TERRÆ MOTU CONCUSSA.

[J. Malalas, *Chronogr.*, l. XIV (Migne, *Patr. gr.*, XCVII, c. 548).]

451. ECCLESIAM HIEROSOLYMITANAM AD PATRIARCHALEM PROMOVET DIGNITATEM CONCILIUM CHALCEDONENSE, AUCTORITATEM SUPER TRES PALÆSTINAS CONCEDENS HIEROSOLYMITANO PATRIARCHÆ.

[*Conc. Chalced.*, actio VII (Mansi, *Concilia*, VII, c. 179 & s.); cf. supra, I, p. xlviij.]

451 NONNULLI MONACHI *qui concilio Chalcedonensi interfuerant.* (207)

[Evagrius, *Hist. eccles.*, l. II, c. 5 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2512). — Zacharias Mitylenes, *Hist. eccles.*, c. 3 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXV, c. 1152).]

(Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diversa.*)

451 DIOSCORUS, *Alexandrinus patriarcha, qui concilio Chalcedonensi interfuerat.* (208)

[Eutychius, Alex. patriarcha, *Annales* (ed. Selden & Pococke, Oxoniæ, 1659, t. II, p. 98).]

(Cf. *Itinera diversa.*)

c. 451 IACOBUS *Diaconus.* (209)

[Cf. *supra, n°* 204.]

[Iacobus Diaconus, *Vita s. Pelagiæ Antiochenæ* (ed. Usener, Bonn., 1879, p. 14 & s.), *cuius versiones syriaca & latina supra*, n° 204, *recensentur.* Cf. *Vitæ Patrum*, l. I, c. 13, 14 (ed. Rosweyd., p. 380.]

(Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diversa.*)

451 & s. **HIEROSOLYMIS ET IN PALÆSTINA LAPIDES E CŒLO CADUNT; PRODIGIA MULTA FIUNT.

[Michel le Syrien, *Chron.*(tr. Langlois, pp. 156-167), *ex scriptis* Iohannis *monachi, Petri Iberi discipuli, qui dicit Deum his portentis Chalcedonensis concilij fautores, præcipueque Iuvenalem Hierosolymitanum perterrere voluisse*; cf. Bibl. nat. Par., Armén. 73 (anc. fds. 89), f. 39.]

Post a. 451 ** ARMENI *duo peregrinantes.* (210)

[Michel le Syrien, *Chron.*, *ex scriptis* Iohannis *monachi, Petri Iberi discipuli* (tr. Langlois, p. 165).]

(Cf. *Itinera diversa.*)

Post a. 451 ** MULIER *quædam ex Pamphylia.* (211)

[Michel le Syrien, *Chron.*, *ex scriptis* Iohannis *monachi, Petri Iberi discipuli* (tr. Langlois, p. 166).]

(Cf. *Itinera diversa.*)

Post a. 451. IUDÆORUM PALÆSTINÆ AD MARCIANUM IMPERATOREM EPISTOLA.

[Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, p. 184).]

452 ian. SEDITIO HIEROSOLYMIS.

[Evagrius, *Hist. eccles.*, l. II, c. 5 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, p. 2513); Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 5945 (ed. Bonn., p. 165); Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XV, c. 9 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 29). — Zacharias Mitylenes, *Hist. eccles.*, c. 3 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXV, c. 1152).]

(Cf. *auctores supra*, nº 206, *notatos & infra ubi Marciani imperatoris, Pulcheriæ Leonisque I, papæ, epistolæ recensentur.*)

452 LEGATI *qui Marciani imperatoris epistolam ad archimandritas & monachos Palæstinæ attulerunt.* (212)
[Mansi, *Concilia*, VII, cc. 487, 493.]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

452 LEGATI (*iidem forte qui supra*, nº 212, *citantur*) *Pulcheriæ imperatricis epistolam ad archimandritas & monachos Palæstinæ afferentes.* (213)
[Mansi, *Concilia*, VII, c. 509; cf. c. 512.]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

452 LEGATI (*iidem forte qui supra, nn.* 212 & 213, *citantur*) *Marciani imperatoris epistolam ad synodum in Palæstina congregatam afferentes.* (214)
[Mansi, *Concilia*, VII, c. 513.]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

452 PETRUS DE IBERIA, *hæreticus, qui a Theodosio monacho, pseudo-patriarcha Hierosolymitano, in episcopum Gazensem consecratur.* (215)

[Evagrius, *Hist. eccles.*, l. II, c. 5, 8, l. III, c. 33 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2513, 2521, 2669); Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XV, c. 9 & 16, l. XVI, c. 29 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 32, 49, 175). Cf. Cyrillus Scythopol., *Vita s. Euthymii* (Pouget, *Analecta græca*, p. 55); Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 5945 (ed. Bonn., I, pp. 165-166); Simeon Metaphrast., *Vita s. Euthymii*, cc. 73 & 77 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, cc. 657, 661). — Zacharias Mitylenes, *Hist. eccles.*, c. 4 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXV, c. 1152; cf. J. S. Assemanni, *Bibl. Or. Clem. Vat.*, II, p. 56); Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, pp. 152-154).]
(Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diversa*.)

452 vel 453 ANONYMUS *qui Pulcheriæ Augustæ epistolam ad Bassam, Hierosolymitani cuiusdam monasterii præfectam, attulit.* (216)
[Mansi, *Concilia*, VII, p. 505.]

452. SAMARITANI REBELLANTES PALÆSTINAM DEPRÆDANTUR.
[Marcianus, *Epistola ad monachos Palæstinæ*; Pulcheria, *Epistola ad eosdem* (Mansi, *Concilia*, VII, c. 488, cf. c. 493;

c. 509, cf. c. 512). — Zacharias Mitylenes, *Hist. eccles.*, c. 5 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXV, c. 1153).]

452 (nov. 25). S. LEO MAGNUS PAPA DE TURBIS ET VIOLENTIIS A MONACHIS PALÆSTINIS ACTIS AD IULIANUM, COENSEM EPISCOPUM, SCRIBIT.

[S. Leo Magnus, *Epistola* CIX, *ad Iulianum* (Migne, *Patr. lat.*, LIV, c. 1014); cf. Id., *Epistolæ* CXIII, *ad eumdem* (*Ibid.*, c. 1024), CXVII, *ad eumdem* (*Ibid.*, c. 1037), CXXVII, *ad eumdem* (*Ibid.*, c. 1070); Iaffé, nn. 264, 267, 271, 281.]

452-453. SARRACENI PALÆSTINAM INVADENTES A DOROTHEO, PRÆFECTO PALÆSTINÆ, VICTI.

[Priscus Rhetor, *Hist. byzant.*, c. 10 (ed. Bonn., p. 153); Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XV, c. 9 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 32.)

3 (iun.) MARIANUS *presbyter & OLYMPIUS diaconus a Maximo, Antiocheno patriarcha, Romam missi, s. Leonis papæ epistolas in Orientem afferunt.* (217)

« Quantum dilectioni tuæ placeat communis fidei sacratissima unitas, & pacis ecclesiasticæ tranquilla concordia, litterarum tuarum textus ostendit, quas ad me filij nostri Marianus presbyter & Olympius diaconus detulerunt. ».

[S. Leo M., *Epistola* CXIX, *ad Maximum ep. Antioch.* (11 iun.); cf. *Epistolæ* CXXIII, *ad Eudoxiam Aug.* (15 iun.), CXXIV, *ad monachos Palæstinos* (15 iun.) (Migne, *Patr. lat.*, LIV, cc. 1042, 1060, 1062; Iaffé, n. 273, 277, 278; cf. n. 280).]

453. ANDREAS PRESBYTER ET PETRUS DIACONUS A IUVENALI, PATRIARCHA HIEROSOLYMITANO, ROMAM, AD S. LEONEM I PAPAM MITTUNTUR.

[S. Leo I, *Epistola* CXXXIX, *ad Iuven.* (454, 4 sept.) (Migne, *Patr. lat.*, LIV, c. 1105).]

454 LEGATI (*forte* ANDREAS *presbyter &* IACOBUS *diaconus*) *s. Leonis I Magni papæ epistolam Iuvenali, episc. Hierosolymitano, afferentes.* (218)

« Apud te est *Bethleem*, in qua salutifer Davidicæ Virginis partus illuxit, quem involutum pannis inter angustias diversorij præsepe suscepit. Apud te est declarata ab angelis, adorata a magis, & per multorum infantium mortes ab Herode quæ-

ſita Salvatoris infantia. Apud te eſt ubi pueritia eius adolevit ubi adoleſcentia maturavit, & per incrementa corporea in virum perfectum veri hominis natura perfecit . . . . Hoc tibi ipſa crux indeſinenter loquitur; hoc lapis clamat ſepulcri, in quo Dominus humana conditione iacuit & de quo divina potentia reſurrexit. Et cum ad *montem Oliveti*, locum Aſcenſionis veneraturus, accedis, nonne illa vox angelica in tuo reſultat auditu, qua elevationem Domini ſtupentibus dicitur: Viri Galilaei, quid ſtatis aſpicientes in cœlum? [*Act.*, I, 11.] »

[S. Leo Magnus, *Epiſtola* CXXXIX, *ad Iuvenalem* (Migne, *Patr. lat.*, LIV, c. 1105; Iaffé, n. 291), *cuius hæc verba, quibus ſ. papa Hieroſolymam & Bethleem laudat, hic inſerere placuit.*]

454. Marciani imperatoris et Pulcheriæ Augustæ cura turbæ a monachis Palæstinæ agitatæ sedantur, Dorotheo, Palæstinæ præfecto, mediante.

[Leo Magnus, *Epiſtola* CXVII, *ad Iulianum, epiſcopum Coenſem*, c. 2 (Migne, *Patr. lat.*, LIV, c. 1038); Id., *Epiſtola* CXXVI, *ad Marcianum imperatorem* (Migne, *Patr. lat.*, LIV, c. 1069); Id., *Epiſtola* CXXVII, *ad Iulianum, Coenſem epiſcopum* (*Ibid.*, c. 1070); Id., *Epiſtola* CXVI, *ad Pulcheriam* (*Ibid.*, c. 1035); Marcianus, *Epiſtola ad monachos Palæſtinæ* (Manſi, *Concilia*, VII, c. 487); Pulcheria, *Epiſtola ad monachos Palæſtinæ* (Manſi, *Concilia*, VII, c. 509).]

456 S. Theodosius *cœnobiarcha ex Cappadocia.* (219)

[Simeon Metaphraſt., *Vita ſ. Theodoſij*, c. 4-6 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 472 & ſ.); Baſilius imp., *Menologium*, p. II, ad d. 11 ian. (Migne, *Patr. gr.*, CXVII, c. 252); Nicephorus Calliſtus, *Hiſt. eccleſ.*, l. XVI, c. 33 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 181).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

457 Martyrius & Helias, *monachi Nitrienſes, poſtea Hieroſolymitani patriarchæ.* (220)

[Cyrillus, *Vita ſ. Euthymij* (Pouget, *Analecta græca*, p. 69); Simeon Metaphraſt., *Vita ſ. Euthymij*, c. 94 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 676).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

457 (ſept.) Legati *ſ. Leonis Magni papæ epiſtolas Iuvenali Hieroſolymitano & Baſilio Antiocheno patriarchis afferentes.* (221)

[S. Leo I M., *Epiſtolæ* CXLIX & CL (Manſi, *Conc.*, VI, cc. 313, 315; Iaffé, n. 302, 303; cf. n. 305).]

457 LEGATI *qui Leonis I imperatoris epiſtolam Iuvenali, Hieroſolymitano patriarchæ, attulerunt*. (222)

[Manſi, *Concilia*, VII, c. 521; cf. 523.]

457. PRIMÆ ET SECUNDÆ SYRIÆ EPISCOPORUM AD LEONEM IMPERATOREM EPISTOLÆ.

[Manſi, *Concilia*, VII, cc. 547 & 550.]

457 S. SABAS & *eius ſocij*. (223)

[Cyrillus Scythopolit., *Vita ſ. Sabæ* (Cotelerius, *Eccleſ. græc. mon.*, III, p. 220); Baſilius imp., *Menologium*, p. II, ad d. 5 dec. (Migne, *Patr. gr.*, CXVII, c. 192); Simeon Metaphraſtes, *Vita ſ. Sabæ*, cc. 7, 8 (*cuius verſio lat. ap.* Surium, *Vitæ ſanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 841); Nicephorus Calliſtus, *Hiſt. eccleſ.*, l. XIV, c. 52 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVI, c. 1249).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 458 LAMPETIUS *quidam hæreticus*. (224)

[Photius, *Bibliotheca*, cod. LII (Migne, *Patr. gr.*, CIII, c. 93).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

458 vel 459 (14 ſept.). TERRÆ MOTUS ANTIOCHIÆ.

[Marcellinus comes, *Chron.*, ad an. 459 (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 930); Idatius, *Chron.* (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 888); Gennadius, *De ſcriptoribus eccleſiaſticis*, c. 66 (Migne, *Patr. lat.*, LVIII, c. 1098). — Anonymus, *Vita ſ. Simeonis Stylitæ*, c. VIII (*AA. SS. Boll.*, ian., II, p. 273); Antonius, *Vita ſ. Simeonis Stylitæ*, c. VII (*cuius verſ. lat. ap. AA. SS. Boll.*, ian., II, p. 267), *quem exſcripſit* Simeon Metaphraſtes, *Vita ſ. Simeonis Stylitæ*, c. 52 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 383); Evagrius, *Hiſt. eccleſ.*, l. II, c. 12 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2536); Ioh. Malalas, *Chronographia*, l. XIV (Migne, *Patr. gr.*, XCVII, c. 549); Baſilius imp., *Menologium*, p. II, ad d. 11 ian., *de ſ. Theodoſio* (Migne, *Patr. gr.*, CXVII, c. 181); Simeon Metaphraſtes, *Vita ſ. Theodoſij cœnobiarchæ*, c. 17, § 77 (*AA. SS. Boll.*, ian., I, p. 699); Cedrenus, *Hiſtoriarum compendium* (ed. Bonn., I, p. 608); Ephræmius, *Imperator. & patriarchar. recenſus*, v. 918 (ed. Bonn., p. 46). — Iſaac Antiochenus, *Carmen* (*ſyriacum*) *de Antiocheno terræ motu*, ab Aſſemano (*Bibl. Or. Clement. Vat.*, I, 211) citatum; Coſmas preſbyter, *Vita ſ. Simeonis Stylitæ*, ſyriace (S. E. Aſſemanus, *Acta Martyrum*

Oriental. & *Occidental.*, I, pars II, p. 379; cf. Iof. Sim. Affemanus, *Bibl. Or. Clem. Vat.*, I, pp. 212, 213, 235, 251); Dionyfius, Iacobitarum patriarcha, *Chronicon* (*Ibid.*, I, p. 212); Abulfaragius, *Hift. dynaft.*, VII (tr. Pococke, p. 92). — Iean de Nikiou, *Chron.*, c. 88 (tr. Zotenberg, p. 114).]

c. 460 *WAKHTANG GOURGASLAN, *rex Iberiæ, cum matre & forore.* (225)

[*Hiftoire de la Géorgie, règne de Wakhtang*, § 7 (tr. Broffet, p. 183); Timotheus Gabachwili, *Itinerarium* (Broffet, *Additions & éclairciffements à l'hift. de Géorgie*, n. X, p. 198).]

(Cf. *Itinera diverfa.*)

c. 460 *ANONYMUS.* (xxxvj)

« *Defcriptio parrochiæ Ierufalem.* »

[Edita fupra t. I, pp. 321-327.]

461-468 LEGATI *qui Hilarij papæ epiftolas ad Orientales epifcopos attulerunt.* (226)

[*Liber pontificalis*, ed. Vignoli, I, p. 154; Jaffé, ed. 2ª, nº 564.]

465 S. CYRIACUS, *abbas monafterij S. Euthymij.* (227)

[Cyrillus Scythopol., *Vita f. Cyriaci*, c. 1 (gr. & lat. ap. *AA. SS. Boll.*, fept., VIII, p. 147); Idem, *Vita f. Euthymij* (Pouget, *Analecta græca*, pp. 36 & 42); Simeon Metaphraftes, *Vita f. Cyriaci* (Migne, *Patr. gr.*, CXV, cc. 921 & f.); Idem, *Vita f. Euthymij*, cc. 48, 58, 78 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, cc. 636, 644, 661); Cedrenus, *Hiftoriarum compendium* (ed. Bonn., I, p. 612).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 465 S. MATRONA, *ex Pamphylia, Hierofolymam adit.* (228)

[Bafilius imp., *Menologium*, p. I, ad d. 8 nov. (Migne, *Patr. gr.*, CXVII, c. 149; cf. Albani, *Menologium Græcor.*, I, p. 175).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

469 GALBIUS & CANDIDUS, *Leonis I Magni imperatoris exercitus duces, qui veftem B. V. Mariæ invenerunt.* (229)

[Georgius Hamartolus, *Chron.*, l. IV, c. 209 (Migne, *Patr. gr.*, CX, c. 757); Bafilius imp., *Menologium*, p. II, ad d. 2 iulij (Migne, *Patr.*

gr., CXVII, c. 518); Simeon Metaphrastes, *Oratio de s. Maria*, cc. 45, 46 (*cuius vers. lat. ap.* Migne, *Patr. gr.*, CXV, cc. 561, 562); Cedrenus, *Hist. compend.* (ed. Bonn., I, p. 614); Glycas, *Annales*, pars IV (ed. Bonn., p. 489); Joel, *Chronogr. compend.* (ed. Bonn., p. 43); Nicephorus Callistus, *Hist. ecclef.*, l. XV, c. 24 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, p. 69); Ephræmius, *Imp. & patr. recensus*, v. 925 & s. (ed. Bonn., p. 46).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 470 CAMELARIUS *quidam ex Arabia veniens.* (230)

[Ioh. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 107 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1102).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 470 Martianus Capella. (xxxvij)

« *Verum* Arabia *tenditur usque ad odoriferam ac divitem terram, sed iuxta est* Syria *multis distincta nominibus, nam &* Palæstina *est quæ contingit* Arabiam & Iudæa & Phœnicia, *quantum interior habetur* Damascene, *in meridiem vergens* Babylonia; *ex eadem* Mesopotamia *inter* Euphraten & Tigrim, *qua transit* Taurum, *montem* Sophene, *citra vero eam* Commagene, *& ultra* Armenia & Assyria *ante dicta. Et ubi* Cilicia & Arabia *quadringenta milia passuum, latitudo autem a* Seleucia *ad oppidum* Euphratis Zeugma *centum septuaginta quinque milia.* Ostracine Arabia *finitur : a* Pelusio *sexaginta sex milibus passuum* Appollonia Palæstinæ *per centum octoginta octo milia passuum procedens, supra* Idumæam & Samariam Iudæa *longe lateque funditur. Pars eius* Syriæ *iniuncta* Galilæa *vocatur, a ceteris eius partibus* Iordane *amne discreta, qui fluvius oritur de fonte* Paniade. *Secunda elatio* Iudææ *ab* Hierosolymis, *in quo latere est fons* Callirrhoe. *Ab occidente Esseni, qui sine concubitu & cunctis cupiditatibus vivunt. Hinc aliquanto interius* Masada *castellum, in quo* Iudææ *finis est. Iungitur* Decapolis *dicta a numero civitatum. Redeuntibus ad oram* Phœniciæ *colonia* Ptolemais. *A tergo* Libanus & Antilibanus *montes, interiacentibus campis* Bargilus *item mons sedet. Item* Syria *desinente inter oppida* Phœniciæ Antiochia, *quæ* Oronte *amne dividitur. Super eam mons nomine* Casius, *cuius altitudo quarta vigilia solem per tenebras videt. In* Syria *fluvius* Euphrates *nascitur a monte qui vocatur* Capotes; *ibi quoque* Marsyas *alius amnis. Inter* Syriam & Parthiam *oppidum* Palmyra *moxque* Euphrates *fluvius, cuius decem dierum navigatione in ipsam* Seleuciam *Parthorum urbem maximam*

pervenitur, sed scissus Euphrates *lævorsum in* Mesopotamiam *vadit &* Tigridi *infunditur, dextro autem meatu* Babyloniam *petit, quæ* Chaldææ *caput est. Sed redeundum ad oram* Syriæ, *cui confinis est* Cilicia, *in qua* oppidum Veneris & Cypros *insula & fluvius* Paradisus. »

[Martianus Capella, *De nuptiis Philol. & Mercurij*, l. VI (ed. Eyssenhardt, pp. 234-236).]

471. CONCILIUM ANTIOCHENUM.

[Mansi, *Concilia*, VII, c. 999.]

472 MERETRICES *a s. Marciano, ecclesiæ Constantinopolitanæ œconomo, conversæ.* (231)

[Sim. Metaphrastes, *Vita s. Marciani*, c. 19 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 453, *cuius vers. lat. ap. AA. SS. Boll.*, Ian. I, 616).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

472 EUDOXIA *iunior, filia Valentiniani III Augusti uxorque Hunerici, regis Wandalorum, &* CURCUS, *comes eius.* (232)

[Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 5964 (ed. Bonn., I, 182-183), *quem exscripsit* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.*, ad ann. 5963 (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1236); Zonaras, *Annales*, l. XIII, c. 25 (Basil., 1557, t. III, p. 40); Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XV, c. 12 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 40).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 475 PROCOPIUS, *ex Galatia, in monasterio S. Euthymij monachus.* (233)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Euthymij* (ed. Pouget, *Analecta græca*, t. IV, p. 94); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Euthymij*, c. 148 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 721).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 475 Moïses de Khorena. (xxxviij)

[*Epitome geographiæ*, c. 82 (tr. Whiston, Lond. 1786, p. 362).]

post an. 475 SABBATIUS, *ex Cilicia, monasterij S. Gerasimi prope Iordanem abbas.* (234)

[Ioh. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 107 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1102).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

476 **ZENO *imperator, in Syriam cum uxore* ARIADNA *fugiens.* (235)

[Theophanes, *Chronogr.*, ad ann. 5967 (ed. Bonn, I, p. 186). — Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, p. 169).]

Dicunt alij auctores, qui de hac re scripserunt, Zenonem non Syriam sed Isauriam petiisse; cf. *exempli gratia* : Marcellinus comes, *Chron.*, ad ann. 475 (Migne, *Patr. lat.*, LI, cc. 931-2); Iornandes, *De regnorum successione* (Muratori, *Rerum ital. SS.*, t. I, pars I, p. 239); Theodorus Lector, *Hist. eccles.*, l. I, c. 28 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2598); Malalas, *Chronogr.*, l. XV (ed. Bonn., pp. 377-8); Procopius, *De bello Vandalico*, l. I, c. 7 (ed. Bonn., I, p. 342); Agathias, *Historiæ*, l. IV, c. 29 (ed. Bonn., p. 270); *Chron. Paschale*, ad ann. 477 (ed. Bonn., I, p. 600); Cedrenus, *Hist. Compend.* (ed. Bonn., I, p. 615); Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVI, c. 2 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 120).

(Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diversa*.)

476 vel 477. GABALA, URBS SYRIÆ, TERRÆ MOTU STERNITUR.

[Malalas, *Chronographia*, l. XV (Migne, *Patr. gr.*, XCVII, c. 561). — Jean de Nikiou, *Chronique*, c. 88 (tr. Zotenberg, p. 120).]

478. CONCILIA ANTIOCHENA DUO.

[Mansi, *Concilia*, VII, c. 1017; cf. c. 1175.]

c. 480 *PEREGRINUS *quidam apud sepulcrum s. Euthymij sanatus.* (236)

[Simeon Metaphrastes, *Vita s. Euthymij*, cc. 148, 149 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 721).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 480 SEVERUS, *ex Sozopoli Pisidiæ, postea Antiochenus patriarcha, in monasterio quodam prope Eleutheropolim Palæstinæ monachus.* (237)

« Is autem Severus .... sedens in abbatis *Romani & Mamæ*, qui post eum præfuit, monasterio, exinde missus est permanere *Constantinopoli.* »

[Liberatus, *Breviarium* (Migne, *Patr. lat.*, LXVIII, c. 1033).]

(Cf. Evagrius, *Hist. eccles.*, l. III, c. 33 (Migne, *Patr. gr*, LXXXVI, cc. 2668-2669); Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 55 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, t. III, p. 306); Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 6004 (ed. Bonn., I, p. 241), *quem exscripserunt* Anastasius Biblioth., *Hist. eccl.*, ad ann. 6001 (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 361) & Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVI, c. 29 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 176); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Euthymij*, c. 150 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV,

c. 724); Id. *Vita s. Sabæ*, c. 77, *cuius versio lat. ap.* Surium, *Vitæ Sanctorum* (ed. Colon., 1581, t. VI, p. 867). — Greg. Barhebræus, *Chron. eccl.*, sect. I, c. 2 (tr. Abbeloos & Lamy, I, c. 189.)

(Cf. *Itinera græca*, I; *Itinera diversa*.)

481-482. SYNODUS LAODICENA.

[Mansi, *Concilia*, VII, c. 1022; cf. c. 1178.]

482. SYNODI BINÆ ANTIOCHENÆ.

[Mansi, *Concilia*, VII, c. 1023.]

483. ECCLESIA HIEROSOLYMITANA, MARTYRIO, SALLUSTIO ET HELIA PATRIARCHIS, SE A ROMANA COMMUNIONE SEPARAT, PROPTER ZENONIS HENOTICON.

[Gelasius I, *Epist. ad episcop. Orientis*; *Epist. ad Faustum* (Mansi, *Concilia*, VIII, c. 77, 16); Victor Tunnunensis, *Chronicon*, ad ann. 482, 485, 486 (Migne, *Patr. lat.*, LXVIII, cc. 946, 947); Liberatus, *Breviarium*, cc. 17 & 18 (Migne, *Patr. lat.*, LXVIII, cc. 1023, 1029). Cf. Facundus, *Pro defensione trium capitulorum*, XII, c. 4 (Migne, *Patr. lat.*, LXVII, c. 485); Id. *Liber contra Mocianum* (*Ibid.*, c. 858).— Evagrius, *Hist. eccles.*, l. III, cc. 16, 30, 31 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, cc. 2628, 2657); Theodorus Lector, *Hist. eccles.*, l. II, c. 50 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 210); Nicephorus Constantinop., *Chronographia brevis*, c. VI, *De patriarchis Hierosol.* (Migne, *Patr. gr.*, C, c. 1037); Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVI, cc. 12 & 13 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, cc. 136, 141). Cf. Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 50 (Cotelerius, *Ecclesiæ græc. mon.*, III, p. 296); Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 5980, 5983, 6003 (ed. Bonn., I, pp. 205, 209, 234); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, cc. 69-70 (Surius, *Vitæ Sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. XI, p. 864). —Jean de Nikiou, *Chron.*, c. 88 (ed. Zotenberg, pp. 124 & s.; *Catal. des mss. éthiop. de la Bibl. nat. de Par.*, p. 235).]

484 LEGATI *qui Felicis III papæ epistolas ad monachos & clericos Orientales attulerunt.* (238)

« Felix, Romanæ Ecclesiæ præsul, monachis & clericis per *Orientem*, *Ægyptum* & *Bithyniam* commorantibus scribit, ut Petrum Alexandrinum episcopum Chalcedonensis synodi obtrectatorem & eius communicatores tanquam hæreticos vitent. »

[Victor Tunnunensis, *Chron.* (Migne, *Patr. lat.*, LXVIII, p. 946; cf. Jaffé, nº 368).]

484 ILLUS, *patricius*, & LEONTIUS, *consul*, *qui contra Zenonem seditionem moverant*, *Antiochiam adeuntes*. (239)

« Illus, natione Isaurus, dignitate magister officiorum, amputata apud comitatum auricula, *Orientem* Zenoni infestus invasit. Porro cum Leontio tyrannidem arripuit. »

[Marcellinus comes, *Chron.*, ad ann. 484 (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 933).]

« Quod periculum evadens Ilus, mox ad urbem recedens, Zenonique infestus, *Orientem* invasit. Contra quem Leontius directus, pellicibus verbis illectus, diadema arripuit, simulque Leontius & Ilus, reipublicæ inimici effecti, tyranni, in partes *Syriæ* & *Isauriæ* debacchantur. »

(Cf. Candidus, *Chron.* (ed. Bonn., p. 475); Malalas, *Chronogr.*, l. XV (ed. Bonn., p. 388); Evagrius, *Hist. eccles.*, l. III, c. 27 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2652); Theodorus Lector, *Hist. eccles.*, l. II, cc. 3, 4 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 185); Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 5974 (ed. Bonn., I, p. 198); cf. Cedrenus, *Hist. Compend.* (ed. Bonn., pp. 616, 617); Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XV, c. 23 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 157). — Jean de Nikiou, *Chron.*, c. 88 (tr. Zotenberg, p. 127; *Catal. des mss. éthiop. de la Bibl. nat. de Par.*, p. 235).

[Iornandes, *De regnorum successione* (Muratori, *Scriptores rer. ital.*, I, pars I, p. 240).]

(Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diversa*.)

484. SAMARITANI REBELLANTUR, ET, DUCE IUSTASA, CÆSAREAM INVADUNT; POSTEA AUTEM SUBIUGANTUR.

[Procopius, *De ædificiis*, l. V, c. 7 (ed. Bonn., III, p. 325); *Chron. Paschale*, ad ann. 484 (ed. Bonn., I, p. 603); Ioh. Malalas, *Chronographia*, l. XV (Migne, *Patr. gr.*, XCVII, c. 568); *Chron. Paschale*, ad ann. 484 (ed. Bonn., pp. 603-604).— Abulfaragius, *Historia dynastiarum* (tr. Pococke, p. 93); Id., *Chron. Syriac.*, VIII (trad. Bruns, p. 77); Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, p. 171).]

485. CONCILIABULUM ANTIOCHENUM.

[Mansi, *Concilia*, VII, c. 1165.]

485. PETRUS, ANTIOCHENUS EPISCOPUS, A FELICE III PAPA ANATHEMATIZATUR ET AB ANTIOCHIA REMOVETUR.

[Felix III, papa, *Epistolæ tres ad Petrum Antiochenum* (Mansi, *Concilia*, t. VII, cc. 1045 & 1047); Jaffé, ed. 2ª, nº 606, cf. nº 607.]

c. 485 PEREGRINUS *quidam in monasterio S. Euthymij exceptus.* (240)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Euthymij* (ed. Pouget, *Analecta græca*, p. 93); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Euthymij*, c. 159 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 729).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 486. IUDÆI APUD URBEM TIBERIADEM IN CONTEMPTU CHRISTIANÆ FIDEI SPECIEM I.-C. FABRICANT.

[Philotheus diaconus, *Historia imaginis Iesu Christi* (Bibl. nat. Par., mss. syr. 234, 235; *Catal. des mss. syr. de la Bibl. nat. de Paris*, pp. 183, 188); *eiusdem rei narratio arabice scripta ap.* J. S. Assemanum, *Bibl. Or. Clem. Vat.*, III, p. 639, *notatur.*]

c. 486 *CERYCUS, *s. Crucis in Hierusalem custos.* (241)

[S. Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 19 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, p. 246); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, c. 25 (*cuius versio latina ap.* Surium, *Vitæ Sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 847).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

487. *SYNODI ANTIOCHENA ET LAODICENA.

[Labbe, *Concilia*, IV, 1151.]

490 S. IOHANNES SILENTIARIUS, *episcopus Coloniensis in Armenia.* (242)

[Cyrillus monachus, *Vita s. Ioh. Silent.*, c. 1 (*cuius lat. vers. ap. AA. SS. Boll.*, mai., III, 232); Basilius imp., *Menologium*, p. II, ad d. 9 dec. (Migne, *Patr. gr.*, CXVII, c. 195). *Exstat s. Ioh. Silentiarij vita arabice scripta a* J. S. Assemano (*Bibl. Or. Cl. Vat.*, III, p. 286) *notata.*]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

490. IUDÆI IN ANTIOCHIA TRUCIDANTUR.

[Ioh. Malalas, *Chronograph.*, l. XV (ed. Bonn., pp. 389 & seq.).]

c. 490 CÆSARIUS *quidam Antiochenus.* (243)

[Simeon Metaphrastes, *Vita s. Euthymij*, c. 127 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 704).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 490 LICINIUS, *episcopus Turonensis.* (244)

« Denique migrante Eustochio, *Turonorum* episcopo, octavus post sanctum Martinum Licinius Turonicis episcopus ordinatur. . . . . . . Hic fertur in *Oriente* fuisse, ac loca visitasse sanctorum, ipsamque adiisse *Hierosolymam* & loca Passionis ac Resurrectionis Dominicæ, quæ in Evangeliis legimus, sæpe vidisse. »

[Gregorius Turon., *Historia Francor.*, l. II, c. 39 (ed. Guadet, t. I, p. 250).]

« Nonus Licinius, civis *Andegavus*, qui ob amorem Dei in *Orientem* abiit, sanctaque loca revisit. »

[Gregorius Turon., *Historia Francor.*, l. X, c. 31 (ed. Guadet, t. IV, p. 142).]

491 SOPHIA, *s. Sabæ mater.* (245)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 25 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, c. 253); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, c. 30 (*cuius versio lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 849).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

491 HIEREMIAS, *Armenus*, PETRUS & PAULUS, *discipuli eius.* (246)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 20 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, 247); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, c. 26 (*cuius vers. latina ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 848).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

494. LAODICEA, HIERAPOLIS, TRIPOLIS, AGATHICUM TERRÆ MOTU CONCUSSÆ.

[Marcellinus comes, *Chron.* ad ann. 494 (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 934).]

494. HELIAS I, PATRIARCHA HIEROSOLYMITANUS, PATRIARCHALE MONASTERIUM HIEROSOLYMIS FUNDAT.

[Cyrillus Scythopolit., *Vita s. Sabæ*, c. 31 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, t. III, p. 262); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, c. 39 (*cuius lat. versio ap.* Surium, *Vitæ Sanctorum*, ed. Colon., t. VI, p. 852).]

494-513 S. DAVID *Garedjiensis, ex Mesopotamia.* (247)

[*Annus ecclesiasticus græco-slavicus* ad d. 31 mart. (ed. Martinov, ap. *AA. SS. Boll.*, Oct. XI, p. 101). — Brosset, *Histoire de Géorgie*, t. I, p. 206, text. & n. 6. *Errat manifeste Brosset quum dicat Dodonem, s. Da-*

vidis discipulum, Hierosolymam adiisse. Ad s. Davidem, non ad Dodonem spectat narratio.]

(Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diversa*.)

495 LEGATI *qui Gelasij I, papæ, epistolam ad Orientales episcopos attulerunt.* (248)

[*Inter* Leonis papæ *Epistolas*, *ap.* Migne, *Patr. lat.*, LVI, c. 653; cf. Jaffé, n° 399.]

c. 495 ANASTASIA, *Anastasij imperatoris neptis.* (249)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, cc. 53 & 54 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, pp. 303, 306); Simeon Metaphrast., *Vita s. Sabæ*, cc. 73, 75 (*cuius versio lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., t. VI, pp. 866, 867).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

495-496. IOHANNES ET SERGIUS EPISCOPI E SYRIÆ PARTIBUS ROMAM ADEUNT.

[S. Gelasius I, papa, *Epistola ad episcopos Syriæ* (Mai, *Nov. bibl. patr.*, t. II, p. 655; Jaffé, ed. 2a, n° 702).]

495-496 LEGATI (*forte iidem qui supra ad ann.* 495) *qui Gelasij I, papæ, epistolam ad quosdam Syriæ episcopos attulerunt.* (250)

[A. Mai, *Nov. bibl. patr.*, II, 653; cf. Jaffé, ed. 2a, n° 702.]

496 LEGATI *qui Macedonij, Constantinopolitani patriarchæ, synodicas ad Heliam, Hierosolymitanum patriarcham, attulerunt.* (251)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 50 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, p. 296).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

498-503. ARABUM IN SYRIAM ET PALÆSTINAM INGRESSIONES.

[Cyrillus monachus, *Vita s. Iohannis Silentiarij*, c. II, § 13 (*cuius vers. lat. ap. AA. SS. Boll.*, mai, III, p. 235); Procopius Gazensis, *Panegyricus* (ed. Bonn., 1829, p. 497); Priscianus, *Laudes Anastasij imperatoris*, vers. 255 & s. (ed. Bonn., 1829, p. 525); Evagrius, *Hist. eccles.*, l. III, c. 36 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2676); Theophanes, *Chronogr.*, ad ann. 5990-5994 (ed. Bonn., I, pp. 217-218), *quem exscripsit* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.* (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1242); Simeon Metaphrast., *Vita s. Euthymij*, c. 125 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 704); Cedrenus, *Hist. compend.* (ed. Bonn., I, p. 628);

Nicephorus Calliſtus, *Hiſt. eccleſ.*, l. XVI, c. 35 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 193). — Tabari, *Chron.* (tr. Nöldeke, p. 83).]

499. TERRÆ MOTUS IN PALÆSTINA; NICOPOLIS URBS CORRUIT.
[Ioſue Stylites, *Chronicon*, ad ann. 810 (J. S. Aſſemanus, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, I, p. 269). — *Chronicon Edeſſenum*, ad ann. 810 (*Ibid.*, p. 406).]

c. 500 IOHANNES, *Byzantinus*. (252)
[Cyrillus Scythopol., *Vita ſ. Sabæ*, c. 38 (Cotelerius, *Eccleſ. græc. mon.*, III, p. 279); Simeon Metaphraſtes, *Vita ſ. Sabæ*, c. 58 (*cuius verſio lat. ap.* Surium, *Vitæ ſanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 858).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 500 *CHRISTOPHORUS, *Romanus*. (253)
[Ioh. Moſchus, *Pratum ſpirituale*, c. 105 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, pp. 1099-1100).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 500. HELIAS I PATRIARCHA HIEROSOLYMIS ECCLESIAM S. HELENÆ EXSTRUIT.
[Eutychius, *Annales* (tr. Pococke, II, 108).]

c. 500 ABRAHAM, *Caſcarenſis monachus*. (254)
[Amrus, *Vita Babæi* (*cuius fragm. ap.* J. S. Aſſemanum, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, IV, p. 873); Id., *Vita Marabæ* (*cuius fragm. ibid*, p. 873).]
(Cf. *Itinera diverſa*, I.)

c. 500 URBICIUS, *palatij præpoſitus ſub Anaſtaſio imperatore*. (255)
[Theodoſius, *De Terra Sancta*, c. 20 (t. I, *Supplem.*, p. 69); cf. pp. 88*-88**.]

c. 500 OMAYYA, *Haſchim, Arabum principis, nepos, in Syria exul*. (256)
[Tabari, *Chronique*, II part., c. 66 (tr. Zotenberg, II, p. 373); Ibn-Coteibah, *Tables généalogiques* (ap. Eichhorn, *Monum. antiq. hiſt. Arabum*, Gotha, 1775, p. 85).]
(Cf. *Itinera diverſa*.)

ſ. V. SS. XENOPHON, MARIA, *uxor eius*, ARCADIUS & IOHANNES, *eorum filij*. (257)
[Simeon Metaphraſtes, *Vita ſ. Xenoph.*, c. 6 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, cc. 1032 & ſ. (*cuius verſio lat. ap. AA. SS. Boll.*, 26 ian., II, p. 724); Baſilius imp., *Menologium*, p. II, ad d. 26 ian. (Migne, *Patr. gr.*, CXVII, c. 281); cf. Nicephorus Calliſtus, *Hiſt. eccleſ.*, l. XIV, c. 52

(Migne, *Patr. gr.*, CXLVI, c. 1249). — *Arabicam Xenophontis & Mariæ vitam notat* J. S. Assemanus, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, II, p. 511.]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

s. V. **TATIAN, *rex Iberiæ*. (258)

[Basil Gregorovitch Barskig, *Voyage aux Saints-Lieux* (en russe), pp. 201 & s.]

(Cf. *Itinera diversa*.)

ante fin. s. V. *MULIER *quædam Romana nobilis*. (259)

[Bibl. nat. Par., mss. ethiop., nº 60, f. 109.]

(Cf. *Itinera diversa*.)

500-510 HASCHIM, *Arabum princeps, qui bis quotannis Syriam mercandi causa adibat*. (260)

[Ibn-Ishâk, *Vie de Mahomet* (tr. Weil, Stuttgart, 1864, I, p. 66); Tabari, *Chron.*, II part., c. 66 (tr. Zotenberg, II, pp. 372, 374); Ibn-Khallican, *Dictionnaire biographique* (tr. de Slane, t. I, pp. 40-41); Cotbeddin, *Histoire de la Mecque* (*Notices & Extr. des mss.*, t. IV, pp. 552, 553); cf. Ibn-Coteibah, *Tables généalogiques* (ap. Eichhorn, *Monum. antiq. hist. Arabum*, p. 84).]

(Cf. *Itinera arabica*.)

s. V-VI. S. ARCHELIDES & SYNCLETICA, *uxor eius*. (261)

[Bibl. nat. Par., mss. ethiop., nº 125, ff. 150-154; nº 126, f. 144. — *Ibid.*, mss. syr. nº 234, ff. 156-165; nº 235, ff. 60-67; 236, ff. 274-290. Cf. Assemani, *Bibl. Apost.-Vat. cod. mss. catalogus*, III, 422; Id., *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, III, pars I, p. 286.]

(Cf. *Itinera diversa*.)

s. V-VII. **CHRISTINA, *mulier ex Cappadocia, quæ caput S. Longini martyris invenit*, & CHRISTIO, *filius eius*. (262)

[S. Hesychius Hierosolymit., *Acta s. Longini centurionis* (*quorum vers. lat. ap. AA. SS. Boll.*, Mart. II, p. 388); Anonymus, *Inventio capitis s. Longini martyris* (*cuius vers. lat. ap. AA. SS. Boll.*, Mart. II, p. 389); *Menæa Græcorum* (*quorum fragm. ap. AA. SS. Boll.*, Mart. II, pp. 381-382); Basilius imp., *Menologium*, p. I, c. 121, ad d. 16 oct. (Migne, *Patr. gr.*, CXVII, c. 112); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Longini*, c. 8 (Migne, *Patr. gr.*, CXV, c. 40).

(Cf. *Itinera græca*, I.)

SAECULUM VI.

SAECULUM VI.

500-514. EPISCOPI ORIENTALES AD SYMMACHUM PAPAM, ROMANAM PETENTES COMMUNIONEM, SCRIBUNT.

[Mansi, *Concilia*, VIII, c. 221.]

501. LEGATI EX MONACHIS PALÆSTINÆ ANASTASIUM IMP. CONSTANTINOPOLIM ADEUNT DE IMPOSITIONE, CHRYSARGYRUM DICTA, TOLLENDA.

[Cedrenus, *Hist. compend.* (ed. Bonn., I, p. 627); Glycas, *Annales*, p. IV (ed. Bonn., p. 493). — Jean de Nikiou, *Chron.*, c. 89 (ed. Zotenberg, p. 134). — Cf. Theodorus Lector, *Hist. eccles.*, l. II, c. 53 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 210); Malalas, *Chronogr.*, l. XVI (Migne, *Patr. gr.*, XCVII, c. 590); Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 54 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, p. 303); Evagrius, *Hist. eccles.*, l. III, c. 39 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, cc. 2677 & s.); Theophanes, *Chronogr.* ad ann. 5993 (ed. Bonn., I, p. 221); Suidas, *Lexicon* ad voc. Τιμόθεος (t. III, p. 475); Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XVI, c. 40 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 203); Const. Manasses, *Compend. chron.*, v. 3083 & s. (ed. Bonn., p. 133); Ephræmius, *Patriarch. & imper. recensus*, v. 1056 & s. (ed. Bonn., p. 51). Cf. etiam Dositheus, *Hist. patr. Irlm.*, l. IV, c. 18, § 1, *qui dicit Timotheum, Gazæ episcopum, inter alios ad Anastasium imp. missum fuisse de Chrysargyro tollendo.*]

502. TERRÆ MOTUS IN SYRIA ET PHŒNICIA; PTOLEMAIS, ACON, TYRUS, SIDON, BERYTUS ET NEOCÆSAREA CORRUUNT.

[Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 5995 (ed. Bonn., I, p. 222); Cedrenus, *Hist. compend.* (ed. Bonn., I, p. 628). — Iosue Stylites, *Chronicon* ad ann. 813 (Jos. S. Assemanus, *Biblioth. Orient. Clem.-Vat.*, I, p. 272); Dionysius, Iacobitar. patriarcha,

Chronicon ad ann. 813 (*ibid.*, p. 272, not. 3); cf. *Chron. Edessenum* ad ann. 813 (*ibid.*, I, p. 407).]

502 ANONYMI *quidam, forte ex Edessa.* (263)

[Iosue Stylites, *Chronicon* ad. ann. 813 (J. S. Assemanus, *Bibliotheca Or. Clem.-Vat.*, I, p. 272).]

(Cf. *Itinera diversa.*)

ante 505 ANONYMI *quidam, eleemosynas ab Urbicio eunucho, Edesseno, pauperibus & ecclesiis Hierosolymitanis missas, ferentes.* (264)

[Iosue Stylites, *Chronicon* ad ann. 816 (J. S. Assemanus, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, I, p. 281).]

(Cf. *Itinera diversa.*)

c. 505 S. IOHANNES CHUZIBITA, *Ægyptius, episcopus Cæsariensis.* (265)

[Evagrius, *Hist. eccles.*, l. IV, c. 7 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2715), *quem exscripsit* Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVII, c. 4 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 228); Iohannes Moschus, *Pratum spirituale*, c. 25 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, t. II, p. 1065); *Menologium Græcorum* (ed. Albani, I, p. 149); cf. Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, cc. 44, 61 (Cotelerius, *Eccl. græc. mon.*, III, pp. 288, 327, & *AA. SS. Boll.*, 28 Oct., XII., pp. 587 & s.); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, c. 61 (*cuius vers. lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 861).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 505 APHRODISIUS, *in monasterio S. Theodosij monachus.* (266)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ* (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, p. 287); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, c. 61 (*cuius vers. lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 861).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 505 BARSANUPHIUS, *Ægyptius, in monasterio quodam prope Gazam monachus.* (267)

[Evagrius, *Hist. eccles.*, l. IV, c. 33 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2764); Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XVII, c. 22 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 273); cf. *AA. SS. Boll.*, Apr. II, pp. 22 & s., *ubi Barsanuphij vita latina fabulosa, sæc. XII a clerico quodam ecclesiæ Oritanæ scripta, recensetur.*]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 505 ANTHIMUS, *ex Bithynia.* (268)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 43 (Cotelerius, *Ecclef. græc. mon.*, III, p. 286); Simeon Metaphraftes, *Vita s. Sabæ*, c. 60 (*ubi pro* Bithynia, Bethania *legitur*) (*cuius verf. lat. ap.* Surium, *Vitæ fanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 860).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

506 IOANNES *Amidenfis, phyficus, Petræ Palæftinæ exul.* (269)

[Ioh. Malalas, *Chronogr.*, l. XVI (ed. Bonn., p. 395); Theophanes, *Chronogr.* ad ann. 5999 (ed. Bonn., I, p. 231); Cedrenus, *Hift. compend.* (ed. Bonn., I, p. 629).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

507 ** EPIPHANIUS, *epifcopus Nannetenfis.* (270)

[*De peregrino isto, qui Nannetum reliquias quafdam s. Stephani e Terra Sancta attulisse fertur, nullum reperimus teftem præter* Bartholomæum Roger († 1676), (*Hiftoire d'Anjou, Revue d'Anjou*, 1852, t. I, p. 47, n. 1.); cf. D. Chamard, *Vie des SS. de l'Anjou*, I, 193.]

507. SEDITIO ANTIOCHIÆ : SYNAGOGA IUDÆORUM EVERTITUR.

[Ioh. Malalas, *Chronogr.*, l. XVI (ed. Bonn., p. 396).]

509. CONCILIUM ANTIOCHENUM.

[Manfi, *Concilia*, VIII, c. 347.]

c. 510 STEPHANUS BAR-SUDAILI, *Edeffenus.* (271)

[Xenaias Mabugenfis, *Epiftola ad Abraham & Oreftem, prefbyteros Edeffenos, de Stephano Bar-Sudaili Edeffeno* (fyriace) (Jof. Simeon Affemanus, *Biblioth. Or. Clem.-Vat.*, t. II, p. 30).]

(Cf. *Itinera diverfa.*)

c. 510 Severus, Antiochenus patriarcha. (xxxix.)

[*De crepitibus & tinnitibus qui in Palæftina editi funt* (*cuius verf. fyriacam a* Iacobo, ep. Edeffeno, *ineunte fæculo VIII, confcriptam, recenf.* J. S. Affemanus, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, t. I, p. 570).]

(Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diverfa.*)

511. SEVERUS, POSTEA ANTIOCHENUS PATRIARCHA, CUM DUCENTIS MONACHIS EX ELEUTHEROPOLI CONSTANTINOPOLIM ADIT.

[Liberatus, *Breviarium*, c. 19 (Migne, *Patr. lat.*, LXVIII, c. 1033). — *Libellus fynod. de fynodo Antiochena* (Manfi, *Concilia*, VIII, c. 374); Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 55 (Cotelerius, *Ecclef. græc. mon.*, III, p. 306); cf. Evagrius, *Hift. ecclef.*, l. III, c. 33 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2669); Theophanes, *Chronogr.*, ad ann. 6002 (ed. Bonn., I, p. 233);

Simeon Metaphraftes, *Vita f. Sabæ*, c. 77 (*cuius verf. lat. ap.* Surium, *Vitæ SS.*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 867); Nicephorus Callift., *Hift. ecclef.*, l. XVI, c. 29 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 176).]

511 EUTROPIUS *tribunus qui Anaftafij imp. epiftolam Heliæ, Hierofol. patr., attulit.* (272)

[*Libellus fynodicus de fynodo Sidonia* (Manfi, *Concilia*, VIII, c. 374); Theophanes, *Chronogr.*, ad ann. 5999, 6003 (ed. Bonn., I, pp. 233, 236). *Huic epiftolæ paulo poft refpondit Helias*: Cyrillus Scythopol., *Vita f. Sabæ*, cc. 50, 52, 56 (Cotelerius, *Ecclef. græc. mon.*, III, pp. 297, 301, 307), *quem exfcripfit* Simeon Metaphraftes, *Vita f. Sabæ*, cc. 70, 72, 77 (*cuius verf. lat. ap.* Surium, *Vitæ fanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, pp. 864, 865, 867); Theophanes (*ibid.*). — Eutychius, *Annales* (tr. Pococke, II, p. 139).]

(Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diverfa.*)

511 (in autumno). PSEUDOSYNODUS SIDONIA.

[Manfi, *Concilia*, VIII, c. 371.]

511 S. THEODOSIUS (*de quo fupra ad ann. c.* 456), CHARITANUS & MONACHI *alij ab Helia, Hierofolymitano patriarcha, ad Anaftafium imperatorem miffi, Hierofolymam redeunt.* (273)

[Cyrillus Scythopol., *Vita f. Sabæ*, cc. 50, 52 (Cotelerius, *Ecclef. græc. mon.*, III, pp. 297-300), *quem exfcripfit* Simeon Metaphraftes, *Vita f. Sabæ*, cc. 70, 72 (*cuius verf. lat. ap.* Surium, *Vitæ fanctorum*, ed. Colon. 1581, t. VI, pp. 864, 865). *De hac via nihil invenitur in* Vita f. Theodofij. *Sola in hac Vita notantur* (c. XII, par. 49-50) *epiftola f. Theodofij ad Anaftafium imperatorem & imperatoris refponfum* (*AA. SS. Boll.*, Ian., I, pp. 684-701). — Eutychius, *Annales* (tr. Pococke, II, pp. 137, 138).]

(Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diverfa.*)

ante an. 512 MARSUS, *Romæ caufidicus, Mariani fub Anaftafio imperatore patricij pater, Eleutheropolim Palæftinæ adit.* (274)

[Suidas, *Lexicon*, t. II, p. 497, ad vocab. Μαριανός.]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

512 (maio) S. SABAS (*de quo fupra ad ann.* 457) *ab Helia, Hierofolymitano patriarcha, ad Anaftafium imperatorem miffus, Hierofolymam redit.* (275)

[Cyrillus Scythopol., *Vita f. Sabæ*, cc. 54, 55 (Cotelerius, *Ecclef. græc. mon.*, III, pp. 305, 306, 307); Georgius Hamartolus, *Chron.*, l. IV, c. 115 (Migne, *Patr. gr.*, CX, c. 772); Simeon Metaphraftes, *Vita*

s. Sabæ, cc. 75, 76, 77 (*cuius vers. lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, pp. 866, 867); Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVI, c. 32 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 180); Codinus, *De signis CP.* (Migne, *Patr. gr.*, CLVII, c. 529). — Eutychius, *Annales* (tr. Pococke, II, pp. 137, 138).]

(Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diversa*.)

512 MAMAS, *monachorum aposchistarum circa Eleutheropolim archimandrita, qui cum Severo, Acephalorum principe (postea Antiochiæ patriarcha), Constantinopolim profectus, cum s. Saba Hierosolymam redit.* (276)

[S. Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 55 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, t. III, p. 306); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, c. 77 (*cuius vers. lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 867).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

512. PSEUDOSYNODUS ANTIOCHENA.

[Mansi, *Concilia*, VIII, cc. 373-375.]

512 (sub fine) SEVERUS (*de quo supra ad ann. c.* 480 *&* 511), *Constantinopoli aliquamdiu moratus, Antiochiæ patriarcha creatus, in Syriam redit.* (277)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 56 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, p. 308), *quem exscripsit* Simeon Metaphr., *Vita s. Sabæ*, c. 77 (*cuius versio lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 867); Evagrius, *Hist. eccles.*, l. III, c. 33 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2668), *quem exscripsit* Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XVI, c. 29 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 176); Theophanes, *Chronogr.*, ad ann. 6004 (ed. Bonn., I, p. 241). — Eutychius, *Annales* (tr. Pococke, II, p. 141).]

(Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diversa*.)

513 FLAVIANUS, *Antiochiæ patriarcha, &* IOHANNES, *Paltensis episcopus, in Petra Palæstinæ exules.* (278)

« Flavianus *Antiochiæ* catholicus patriarcha, & Ioannes *Paltensium* oppidi pontifex, quoniam hunc cœtum sacrilegum refellerant, in castellum quod *Petra* dicitur, exsules missi sunt.

[Marcellinus comes, *Chronicon*, ad ann. 512 (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 938).]

« Et tamen dum talis esset [Severus], valuit damnare Macedonium & expellere ab *Antiochena* sede Flavianum. Sed nec ipse potitus est episcopatu eius plusquam quinque annis. »

[Liberatus, *Breviarium* (Migne, *Patr. lat.*, LXVIII, c. 1033).]

(Cf. Evagrius, *Hist. eccles.*, l. III, cc. 31, 32 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, cc. 2664, 2665); Ioh. Malalas, *Chron.*, l. XVI (ed. Bonn., p. 400); Ioh. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 35 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1068); Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 6004 (ed. Bonn., I, p. 241), *quem exscripsit* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.*, ad ann. 6001 (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1247); Nicephorus Constantin., *Chronographia brevis* (Migne, *Patr. gr.*, C, c. 1056); Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XVI, c. 28 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 173) & *Itinera græca*, I).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

513 ANONYMI *synodicas litteras Timothei Constantinopolitani & Severi Antiocheni Hierosolymam afferentes.* (279)

[*Libellus synodicus de CP. synodo* (Mansi, *Concilia*, VIII, c. 375); *Libellus synod. de Hierosolymitana synodo* (Id., c. 375); Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 56 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, p. 308); Evagrius, *Hist. eccles.*, l. III, c. 33 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2669), *quem exscripsit* Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVI, cc. 30, 34 (Migne, *Patr. gr.*, XLVII, cc. 176, 185); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, c. 77 (*cuius versio lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 867).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

513. SEDITIO MONACHORUM ORTHODOXORUM HIEROSOLYMIS.

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 56 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, p. 312); Evagrius, *Hist. eccles.*, l. III, c. 33 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2669); Theophanes, *Chronogr.*, ad ann. 6004, 6005 (ed. Bonn., I, pp. 241, 244, 245), *quem exscripsit* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.* (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1248); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, c. 79 & s. (*cuius versio lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 868); Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVI, c. 30 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 185). — Eutychius, *Annales* (tr. Pococke, t. II, p. 141).]

513. EPISTOLA MONACHORUM PALÆSTINÆ AD ALCISONEM EPISCOPUM NICOPOLIS IN EPIRO.

[Evagrius, *Hist. eccles.*, l. III, cc. 31, 33 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2657, 2669); Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XVI, cc. 28, 30 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, cc. 172, 176).]

513. OLYMPIUS CÆSARIENSIS, PALÆSTINÆ PRÆFECTUS, ANASTASII IMPERATORIS IUSSU HIEROSOLYMAM ADIT, HELIAM PATRIARCHAM IN EXSILIUM RELEGAT, ET IOANNEM, CRUCIS CUSTODEM, LOCO EIUS SUBROGAT.

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 56 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, p. 310); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, c. 78 (*cuius vers. lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon.,

1581, t. VI, p. 868); Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XXI, c. 34 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 188). Cf. Victor Tunumensis, *Chron.*, ad ann. 509 (Migne, *Patr. lat.*, LXVIII, c. 950); Ioh. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 35 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, pag. 1068); Theophanes, *Chronogr.*, ad ann. 6004 (ed. Bonn, I, p. 241). — Eutychius, *Annales* (tr. Pococke, II, pp. 141-142).]

513. *ALAMUNDAR, SARACENORUM DUX, FIT CHRISTIANUS.

[Victor Tununensis, *Chron.*, ad ann. 512 (Migne, *Patr. lat.*, LXVIII, c. 951); *Hist. miscella*, l. XVII, c. 12 (ed. Eyssenhardt, p. 353). — Theodorus Lector, *Hist. eccles.*, l. II, c. 35 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 203); Theophanes, *Chronogr.*, ad ann. 6005 (ed. Bonn., I, p. 246); Cedrenus, *Hist. compend.*, ed. Bonn., I, p. 631); Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVI, c. 35 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 193); Ephræmius, *Imperat. & patr. recensus*, v. 1068 (ed. Bonn., p. 52). — Aboulféda, *Géographie*, tab. VIII, sub verbo Hirah (tr. Reiske, 1770, p. 257).]

514-515 ANASTASIUS *Pamphilus, dux Palæstinæ creatus.* (280)

[Cyrillus, *Vita s. Sabæ*, c. 56 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, p. 311), *quem exscripsit* Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, c. 79 (*cuius vers. lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 868); Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 6005 (ed. Bonn., I, p. 244), *quem exscripsit* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.*, ad ann. 6001 (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1248); Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVI, c. 34 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 188). — Eutychius, *Annales* (tr. Pococke, II, p. 143).]

(Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diversa*.)

515 HYPATIUS, *nepos Anastasij Augusti.* (281)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 56 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, p. 312), *quem exscripsit* Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, c. 79 (*cuius vers. lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 868); Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 6005 (ed. Bonn., I, p. 245), *quem exscripsit* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.* (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1248).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

515 MONACHORUM CONGREGATIO *Hierosolymis, cui abbates* THEODOSIUS, SIMEON, LONGINUS, S. SABAS, EUTHALES, ALEXANDER, S. CYRIACUS, MAMAS, MONACHORUM *plus quam decem millia, &* ZACHARIAS, *Cæsariensis consularis, interfuerunt.* (282)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, cc. 56-58 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, pp. 307-320); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, cc. 79-82 (*cuius vers. lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, pp. 868-869); Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVI, c. 34 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 186) & *alij plurimi fontes quos indicatos reperies ap.* Couret, *La Palestine sous les emp. grecs* (Grenoble, 1869, 8°), pp. 162-167.]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

515. Ioannes, Alexandriæ patriarcha, Ægyptios Hierosolymam adire prohibet, ne, in sanctæ Crucis Exaltationis festo, Chalcedonensis synodi patribus communicent.

[Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 6005 (ed. Bonn., I, p. 244), *quem exscripsit* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.* (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1248).]

514-515 **Arthurus Magnus, *rex Britanniæ*. (283)

« Nam Artur *Ierosolimam* perrexit, & ibi crucem ad quantitatem salutiferæ crucis fecit, & ibi consecrata est; & per tres continuos dies ieiunavit, vigilavit, & oravit coram cruce Dominica, ut ei Dominus victoriam daret per hoc signum de paganis; quod & factum est: atque secum imaginem sanctæ Mariæ detulit, cuius fracturæ adhuc apud *Wedale* in magna veneratione servantur. »

[Nennius, *Historia de sex ætatibus mundi*, c. 63 (*sæc. XII interpolata*) (*Mon. hist. Britann.*, I, p. 73).]

« Après avient, sour l'an v^c & x. que ly roy Artus mandat en *Saxongne* Paris, & en *Lonnois* Tristan & ses barons de la tauble reonde, qui vinrent tout a grant gens; car adont n'estoit Tristant encore de la tauble reonde, & Paris n'en fut onques. Et chu estoit por entreir en la terre de *Affrique*, où sainte Engliese estoit forminée por gens qui astoient nommeis Wandaliens les restaureis. Contre ches Wandaliens soy combatirent ches Bretons, mains les Wandaliens furent tantoist desconfis, car Paris, Artus, Tristant, Blioberis, Lanchelos & tous les altres faisoient si grant effort, que riens ne demoroit contre leurs corps. Adont s'enfuirent les Wandaliens tous desbareteis, & li roy Artus fist les engliefes refaire, & y donnat grans biens d'or & d'argent; & fut ceste batalhe l'an desseurdit en mois d'octembre. Après s'en alerent & chevalcherent ly roy Artus & toute sa compangnie vers la terre de *Surie*, & le commencharent à destruire & à ardre; mains les

gens soy assemblarent & orent batalhe a eaux, mains les Suriiens furent desconfis & s'enfuirent, sor l'an vc & xj. en mois d'avrilh. Et puis entrarent plus avant vers *Antyoche* & l'assegarent en mois de may, où ilh seirent viij. mois anchois qu'elle fust prise, & orent plusieurs batalhes ly unc a l'autre. En cel an en mois de septembre, morut Julien, ly roy de *Hongrie*; si regnat Prian, son fis, après luy lviij. [ans], & fut bon chevalier solonc sa loy. En cel an en mois de jenvier, conquisent les Bretons la citeit de *Antyoche* & le destrurent tout; & la cause fut por les heresies Pire & Laurent, evesques, qui astoient del tout contre la foid catholique. Après gangnat ly roy Artus plusieurs citeis & plusieurs casteals en *Surie*, & oit plusieurs batalhes contre les gens de chi paiis, & oit li roy Artus toudis victoir. Si avient qu'ilh assegat la citeit de *Iherusalem*, & dest que cest citeit ne devoit mie estre governée par les Sarasiens, mains par les Cristiens, & li digne sepulcre ne devoit mie estre gardeis par les mescreans. Et fut ladit citeit assegiet l'an vc & xij., en mois d'avrilh. Item en cel an, le xxve jour de jule, fut teile muet de terre qu'ilh chait xxij. citeis & xxxvj. casteais en *Aise le Grande*.....

« Sour l'an vc & xiiij., en mois de june, prist ly roy Artus la citeit de *Iherusalem*, où ilh avoit fait le siege xiiij. mois, & le vuidat toute de la loy sarasine, & y mist dedens des bons Cristiens, qui nettement gardoient le Sepulcre & y demoront enssi longtems. »

[Iean des Preis, dit d'Outremeuse, *Ly mireur des histores*, l. I (*Collection de chroniques Belges*, t. II, p. 214).]

514-518. FAMES, MORTALITAS MAGNA, LOCUSTÆ IN PALÆSTINA.

[Cyrillus Scythopol., *Vitæ s. Sabæ*, cc. 58, 66, 67 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, t. III, pp. 321, 333, 334); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, cc. 82, 88, 89 (*cuius vers. lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, pp. 869, 872, 873).]

515-518. UNIVERSI ARCHIMANDRITÆ ET MONACHI EREMI TRANS PALÆSTINAM ET IORDANEM FLUVIUM ANASTASIO IMPERATORI SCRIBUNT PRO STATU CHALCEDONENSIS SYNODI ET ADVERSUS IMPIETATES SEVERI ANTIOCHENI PATRIARCHÆ.

[Victor Tununensis, *Chronicon* (Migne, *Patr. lat.*, LXVIII, c. 951). — Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 57 (Cote-

lerius, *Eccles. græc. mon.*, III, pp. 313-320), *quem exscripsit* Simeon Metaphr., *Vita s. Sabæ*, c. 81 (*cuius vers. lat. ap.* Surium, *Vitæ SS.*, ed. Colon., t. IV, pp. 868-869); Theophanes, *Chronogr.*, ad ann. 6008 (ed. Bonn., I, p. 250). — Eutychius, *Annales* (tr. Pococke, t. II, p. 144).

517(apr.3) LEGATI, *qui s. Hormisdæ papæ epistolam ad Orientis episcopos attulerunt.* (284)

[Mansi, *Concilia*, t. VIII, c. 415; cf. Jaffé, nº 501.]

517. SECUNDÆ SYRIÆ ARCHIMANDRITÆ ET MONACHI AD HORMISDAM PAPAM DE IIS, QUÆ PRO FIDE CATHOLICA AB EUTYCHIANISTIS PATIUNTUR, SCRIBUNT.

[*Relatio archimandritarum & monach. Syriæ secundæ* (Mansi, *Concilia*, VIII, cc. 425-429).]

ante an.518 STEPHANUS, *Arabs*, *postea abbas S. Euthymij*, & PROCOPIUS, *frater eius.* (285)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 60 (Cotelerius, *Eccles. græc. monum.*, III, p. 324); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Euthymij*, c. 126 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 704); cf. Id., *Vita s. Sabæ*, c. 83 (*cuius vers. lat. ap.* Surium, *Vitæ SS.*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 870).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

518(febr.10) LEGATI, *qui s. Hormisdæ papæ epistolam ad presbyteros, diaconos & archimandritas secundæ Syriæ attulerunt.* (286)

[Mansi, *Concilia*, t. VIII, c. 1023; cf. Jaffé, nº 512.]

518 **S. DAVID, *archiepiscopus Menevensis in Wallia*, S. TELIAUS *seu* ELIUD, *postea episcopus Landavensis in Wallia*, S. PATERNUS, *postea episcopus Venetensis in Armorica.* (287)

« Quadam nocte angelus s. Dewi apparens, ait : « Crastina die cingens & calceans te, *Ierusalem* peregre proficiscens, « optatam carpe viam, sed & alios duos comites vocabo : Eliud « scilicet, qui nunc Telion vulgo nominatur, qui quondam eius « monasterio interfuit monachus, & Paternum cuius virtutes in « sua continentur historia ». Sanctus autem pater admirans imperij præceptum, dixit : « Quomodo hoc fieret ? Nam quos « promittis socios, trium vel amplius dierum spatio a nobis vel « a semetipsis distant : nequaquam ergo crastina conveniremus « die. » Cui Angelus : « Ego hac nocte ad quemlibet illorum vadam : & ad condictum, quod tibi modo ostendo, convenient. »

Sanctus autem nihil moratus, dispositis cellulæ utilitatibus, accepta fratrum benedictione, primo mane incepit iter, pervenit ad condictum, reperit ibi præmissos fratres, pariterque intrant viam: una illis anima, una lætitia, unus dolor. Cum autem trans mare *Britannicum* vecti, *Gallias* adirent, ac alienas diversarum gentium linguas audirent, linguarum gratia, sicut apostolicus ille cœtus, ditatus est David pater, ut ne in extraneis degentes gentibus, interprete egerent. Tandem vero ad optatæ civitatis *Ierusalem* confinia pervenerunt. Nocte autem ante eorum adventum patriarchæ in somnis apparuit angelus, dicens: « Tres ab *Occidentis* finibus catholici adve« niunt viri, quos cum gaudio suscipiens, mihi in episcopatum « benedicendo consecrabis. » Patriarcha vero tres honoratissimas paravit sedes. Advenientibus ergo sanctis ad civitatem, magno lætatus gaudio, eos benigne suscipiens paratis sedibus, spirituali colloquio freti, gratias Deo referunt; divina fultus electione ad archiepiscopatum Dewi provehit.

« His peractis, eos alloquens: « Obedite, inquit, voci meæ: « Iudæorum potestas invalescit in christianos: nos commovent, « fidemque repellunt. Ad prædicationem ergo procedite singulis « diebus, ut eorum violentia confutata quiescat, noscens chris« tianam fidem ultimis terræ finibus divulgatam. » Obediunt imperio, prædicant singuli per singulos dies, fit grata prædicatio, plures convertunt ad fidem, alios roborant: perfectis omnibus patriam conantur redire. Tunc pater Dewi a patriarcha quatuor ditatur muneribus, altari scilicet consecrato, in quo Dominicum sacrabat corpus (quod innumeris virtutibus pollens, nunquam ab hominibus ab eius pontificis obitu visum est, sed pelleis velaminibus tectum absconditum latet), insigni etiam nola, sed & ipsa virtutibus claret, baculo & tunica ex auro texta. Qui baculus gloriosis coruscus miraculis totam insignis prædicatur per patriam. « Sed, inquit patriarcha, quia « laboriosa vobis sunt in itinere ad ferendum, in pace ad « patriam revertimini; ego autem post vos transmittam. » Patri valedicunt, patriam adveniunt. Quisque autem eorum patriarchæ promissum expectantes, per angelos suos missa accipiunt munera. »

[Anonymus, *Vita s. Davidis*, c. 4 (*AA. SS. Boll.*, Mart., I, p. 44); cf. Ricemarchus episcop., *Vita s. Davidis* (ed. W. T. Rees, *Lives of the Cambro-British Saints*, published for the Welsh mss. Society, Lhandovery, 1853, 4°, pp. 135-136), *cuius vers. anglica*, ibid., pp. 437-438.]

« Processu vero temporis crescentibus cum ætate virtutum meritis, nocte quadam in somnis astitit angelus patri David, dicens & firmiter iniungens, ut in crastino mane iter *Ierosolimitanum* incunctanter arriperet, duosque sibi socios & participes tanti laboris adiungeret, Eliud scilicet, qui nunc Teliaus vulgo vocatur, & Paternum; quorum amborum conversatio satis eidem nota fuerat. David autem admirans imperij maturationem, respondit: « Quantum in me est, paratus « sum in omnibus obedire; sed quos mihi comites tam festinos « adiungis, trium dierum spatio & a nobis & ab invicem distant. » Cui angelus: « Ne sollicitus, inquit, super eorum adventu, « quia sine difficultate tibi cras obiter occurrent. » David autem summo mane parens imperiis, dispositis statim fratrum necessitatibus, acceptaque eorumdem benedictione, non magno apparatu, non sumptuoso, continenter iter arripuit. Et non longo progressus itinere, præmissos socios ad eundem secum laborem promtos invenit. Ibant itaque gaudentes, angelicis fulti solatiis; ibant & unanimes; puta quibus omnino fuerat tribus in corporibus tanquam animus unus. Nulla inter eos contentio, nulla disparitas, nulla discordia. Tantum in psalmis, hymnis & canticis spiritualibus divinisque colloquiis dies & noctes consummabant. Cum autem primo trans mare *Gallicum* & postea *Mediterraneum* navigio vecti, diversas nationum linguas audirent, more apostolico omnium notitiam gratia divinitus indulta omnes habuerunt; quatinus inter alienigenas interprete non indigerent, & fide vacillantes verbo pariter & opere confirmarent. Appropinquantibus autem urbi *Ierosolimitanæ*, nocte proxima ante eorum adventum apparuit patriarchæ in somnis Angelus dicens: « Tres tibi viri ab « occiduis finibus catholici & amici Dei cras advenient. Quos « cum gaudio magno & hospitalitatis gratia benigne suscipias, « & abbatem ipsorum, cui nomen David, Christo in episcopum « & fidei fundatorem consecrabis. » Patriarcha vero post hanc visionem tres sedes honoratissimas summo mane parari iussit, quibus tres personas honore dignissimas honorifice suscepit. Quos cum diebus aliquot gratulanter secum & decentissime tenuisset, patrem David divinitus electum statim consecrando in episcopum debita solennitate provexit. Quibus in hunc modum rite peractis, quoniam ea tempestate *Iudæorum* gentilium furor in christianitatem nimis invaluerat, patriarcha monuit & monitis obtinuit, ut secum in *Orientis* aliquamdiu

partibus verbum Domini feminarent; quatinus & fidei domesticos in fide confirmarent, & infideles atque rebelles ab erroris sui pertinacia revocarent. His igitur omnibus iuxta patriarchæ monita aliquantis gratiose temporibus & valde efficaciter exactis, cum redeundi denique licentiam vix obtinuissent, quatuor eos muneribus patriarcha donavit; altari videlicet portatili consecrato, campana baiula, baculo insigni, & tunica ex auro contexta. Sed quoniam tam onerosa quanquam honorifica tam longo labore ferre recusabant, reversi in patriam angelico ministerio sua quisque dona miraculose recepit. David quidem in monasterio, cui nomen *Langevelach*, nolam & altare, quæ ambo usque in hodiernum virtutibus clarent; Paternus autem & Eliud sua suis monasteriis munera, signis quoque clarentia, susceperunt. »

[Giraldus Cambrensis, *Vita s. Davidis*, lect. VII (Wharton, *Anglia sacra*, II, p. 637).]

« Misit autem Dominus angelum suum ss. David, Theliao & Paterno, qui *Ierusalem* peregre proficisci & donativa ibi recipere eis præcepit. Tunc illi sine pera & baculo, in Domino tantum confidentes, iter arripiunt, & per diversas provincias suæ sanctitatis vestigia relinquentes, occurrentium debilium dolores alleviabant. Cumque in via obsisterent, non tantum spolia illis pacifice concedebant, sed si quid prædæ immemores ipsi relinquerent, prædatoribus hilari vultu porrigebant. Illi autem simplicitatem sanctorum considerantes, redditis spoliis, veniam de commissis postulabant & ad tuta loca conducebant.

« Ingressis autem illis *Ierusalem* occurrit omnis populus, psallens in canticis & hymnis, usque ad templum Domini eos deducens. Continuatis enim triduo ibi precibus, adeo supernorum contemplationi vacabant, quod terrenorum immemores penitus erant. Exspectabat interea totus clerus, attente considerans, quis sanctorum quam sedem sibi oratione finita eligeret, ut sicut cœlitus per angelum docti erant, in sedium electione notarent quem ceteris illorum prælatum constituerent. Erant in templo tres cathedræ senioribus ab antiquis temporibus constitutæ, quarum inferiorem & magis humilem Theliaus eligens, nobiliores fratribus propter reverentiam dimisit. Quo viso, omnes qui aderant, in facies suas proni ca-

dentes coram viro Dei, dixerunt: « Salve, ſanƈte Dei Theliae, « & ut apud Dominum nobis valeant preces tuæ propitius con- « cede, quia hodie plus ceteris confratribus tuis ſublimatus « es, reſidens in ſede Domini noſtri Ieſu Chriſti, in qua patribus « noſtris prædicabat regnum Dei. » Hoc audiens vir Dei cum magno ſtupore ſurrexit, & ſe in terram proſtravit dicens: « Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via pec- « catorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit. Et « benediƈtus Salvator, qui ſedem ſibi fieri elegit de ligno, qui « per lignum ſuccurrere voluit pereunti mundo. » Rogaverunt ergo eum omnes quatenus ad inſtruƈtionem virtutum parabolam eis de Chriſto diceret, ut ſicut illum imitatus fuerat in cathedra reſidendo, eum imitaretur verbum Dei prædicando. Qui videns amorem divini verbi flagrare in cordibus eorum, cum linguæ eorum penitus expers fuit, miro modo ſollicitudo & anguſtia premebat eum. Ut tamen populo ſupplicanti & illorum voto ſatisfaceret, ſacras Scripturas exponere cœpit; & unuſquiſque adſtantium illum ſua lingua loquentem audivit. Cumque omnes tanta dulcedine ſermonis illius eſſent affeƈti ut quanto eum diutius audirent, magis illum audire deſiderarent, ne prædicandi officium videretur præſumere, ſi ſolus prædicaſſet, populo dixit: « Audite iam a fratribus meis verba « vitæ, qui me perfeƈtiores in vita ſunt, & diligentiores in doc- « trina. » Surrexerunt ergo ſ. David & Paternus, & prædicaverunt populo, omnibuſque in ſua lingua perfeƈte intelligentibus eos.

« Poſt hæc vero, admonitione angelica, a clero & populo eleƈti pontificali dignitate ſublimati ſunt, & quaſi in teſtimonium gratiæ, quam ibi Domino largiente ſuſceperant, data ſunt eis pretioſa tria munera, prout cuique competebat: Paterno baculus & cappa choralis, pretioſo ſerico contexta, eo quod illum cantorem egregium videbant. Sanƈto autem David altare mirificum, nulli bene notum de qua materia fuerat faƈtum: nam iucundius ceteris celebravit. Beato autem Theliao cymbalum dederunt magis famoſum, quam ſit magnum, magis pretioſum, quam pulchrum, quia dulci ſono organum omne videtur excellere, periuros damnat, infirmos curat; & ſingulis horis nullo movente ſonabat, donec peccatis hominum exigentibus, qui illud pollutis manibus temere tractabant, a tam dulci obſequio ceſſaret: ſicut enim cymbalum a torpore ſomni & inertiæ cunƈtos ad eccleſiam invitat, ita

ſ. Theliaus, Chriſti præco factus, inceſſanter prædicando, ſubiectos ad cœlum verbo & exemplo incitabat. »

[Anonymus, *Vita ſ. Teliai*, c. 2 (*AA. SS. Boll.*, Febr., II, p. 309); cf. Ioh. Capgrave, *Nova legenda Angliæ* (Lond., 1516, in-f., f. cclxxxj).]

« Obiit autem ſ. David anno Domini quingenteſimo quadrageſimo ſexto, & in *Roſina* valle ſepelitur & lapidem quem a patriarcha Hieroſolymitano in ſua conſecratione acceperat, adhuc vivens eccleſiæ Glaſtonienſi delegavit. »

[Anonymus, *Vita ſ. Patricij* (Ioh. Capgrave, *Nova legenda Angliæ*, Lond., 1516, fol., f. cclxiiij.).]

« Quadam autem nocte, apparuit ei angelus Domini dicens : « Craſtina die percingens, calcia te : *Hieruſalem* uſque « peregre proficiſcens, optatam carpe viam : ſed & alios duos « comites vocabo, Theliaum ſcilicet & Paternum. » Sanctus autem admirans imperij præceptum, dixit : « Quomodo fiet « hoc ? Nam quos promittis comites, trium vel eo amplius « dierum ſpacio a nobis ſeparantur ? » — « Ego, inquit angelus, « hac nocte ad illos vadam, & huc illos ad te adducam. » Et factum eſt ita. Cum autem alienigenarum linguas audirent, intellectus illarum ſine interprete à Domino collatus eſt. Apparuit autem angelus Domini patriarchæ, dicens : « Tres ab « occidentis finibus viri adveniunt, quos cum gaudio & hoſ« pitalitatis gratia ſuſcipiens, in epiſcopos conſecrabis. » Patriarcha vero tres honoratiſſimas ſedes paravit, & ſanctos benigne ſuſcipiens, in illis ſedere fecit, & David in archiepiſcopum provexit & ait : « Iudeorum, inquit, poteſtas in chriſ« tianos invaleſcit, nos commovent, fidem repellunt. Parate « ergo vos ad prædicationem ſingulis diebus, procedite ut « eorum violentia confutata quieſcat. » Prædicant itaque per ſingulos dies intelligentibus eos in ſua lingua univerſis, fit grata prædicatio eorum, plures in fide roborati conveniunt. Patriarcha vero ſanctum David quatuor muneribus ditavit ; altari ſcilicet conſecrato, in quo Dominicum conſecrabat corpus, quod innumeris pollens virtutibus nunquam ab hominibus a ſancti David obitu viſum eſt, ſed pelleis velaminibus tectum latet abſconditum. Inſigni etiam nola, ſed & ipſa virtutibus claret. Baculo etiam, auro texta tunica, qui baculus miraculis choruſcus per patriam inſignis prædicatur. « Sed quia, inquit « patriarcha, laborioſa vobis ſunt in itinere ad ferendum, ad

« patriam revertamini in pace: & ego poſt vos illa tranſmit-
« tam. » Patri ergo valedicunt, patriam adveniunt, & allata ab angelo Dei munera accipiunt. »

[Anonymus, *Vita s. Davidis* (Capgrave, *Nova legenda Angliæ*, Lond., 1516, in-f., f. lxxxiv *b*).]

« Cœleſtis autem nuntius, ad ſ. David in *Roſina* valle veniens, dixit: « Surge & vade in *Hieruſalem*, ut ubi gradum « epiſcopalem ſuſcipias, & adde tibi duos condignos comites, « Paternum videlicet & Teliaum, qui ad eumdem gradum epiſ- « copalem promoveri poſſunt. » Mox autem, miſſis ad illos nuntiis, ſine mora venerunt. Per barbaras autem nationes iter agentes, gratiam linguarum a Domino acceperunt, unumquemque hominem propria lingua, in qua natus fuerat, alloquentes. Ad urbem *Hieruſalem* tandem accedentes, nobiliſſime poſt apoſtolos prædicabant contra Iudæos & hæreſim ibidem ortam: nam unuſquiſque in lingua ſua eos loquentes intelligebant. Per impoſitionem poſtea manus patriarchæ, epiſcopi ordinati ſunt, & muneribus ditati; Paternus quidem tunica ex auro texta & baculo ditatur. Regreſſi autem ad patriam, in tres epiſcopatus Britanniam diviſerunt. »

[Iohannes Tinmonthenſis, *Vita s. Paterni* (Capgrave, *Nova legenda Angliæ* [Lond. 1516, in-f.] f. cclix, & *AA. SS. Boll.*, 15 Apr., II, p. 379).]

« Videns Deus ſanctos ſuos tot decoratos eſſe virtutibus, indicavit eos promovendos eſſe eccleſiaſticis dignitatibus. Miſit enim Angelum ſuum ad ſanctos, qui nuntiaret eundum eis eſſe ad ſanctam civitatem *Ieruſalem*, ut ibi ſuæ militiæ donativa reciperent. Sancti vero, Eliud videlicet & David, Deo ſuo per omnia obedientes, non ſunt auſi reſiſtere divino nutui, ſed Paternum virum Deo carum ſibi aſſociantes, & tres in Trinitatis nomine iniunctum ſibi iter incœperunt, ſed non ut multi peregrinorum faciunt, multa adunata pecunia, immo ſine baculo & pera, ſperantes potius in illum, qui dat iumentis eſcam ipſorum & pullis corvorum invocantibus eum. Nec fruſtra ſperantes: Deus enim per fideles ſuos cuncta eis neceſſaria miniſtrabat in tempore. Illuſtrati ſiquidem erant luce cœleſtis gratiæ; ita ut eorum adventus cunctis eſſet acceptabilis, & præſentia ſanitatem præberet infirmis. Reliquerunt itaque per diverſas provincias ſuæ ſanctitatis veſtigia, cunctorum ſibi obviantium alleviando dolores. Cumque perſecutores

in via obsisterent, non tantum spolia illis pacifice concedebant, sed si quid prædæ ipsi immemores relinquerent, prædatoribus hilari vultu porrigebant. Illi autem videntes sanctorum bonam simplicitatem, veniam supplicando commissorum, non tantum reddebant eis sua, sed eos conducebant usquedum pervenirent ad tuta. Consummato tandem itineris cursu, *Ierosolimam* pervenerunt. Quibus civitatem introeuntibus, occurrit omnis populus psallendo in canticis & hymnis super adventu eorum; & ita cum celebri pompa conducti sunt in templum Domini. Qui quamvis tanto itinere defatigati fuissent, non mollia strata quæsierunt ubi quiescerent, sed in nudo templi pavimento prostrati, triduo preces suas continuaverunt, adeo cœlestia contemplantes quod terrenorum penitus essent immemores. Interea totus clerus attente expectabat, qui sanctorum quam sedem oratione finita sibi eligerent, ut in electione sedium notarent, sicut cœlitus per Angelum præmoniti fuerant, quem illorum cæteris prælatum constituerent.

« Erant in templo ab antiquis temporibus tres cathedræ senioribus constitutæ. Duæ diversis metallis & miro artificio fabricatæ, tertia cedrina nihil ornati habens extrinsecus præter hoc quod natura dederat. Quam humilem humilis Eliud elegit sibi in sedem, preciosiores concedens fratribus propter reverentiam. Quo viso omnes illi qui aderant ceciderunt in facies suas ante sanctum Eliud, dicentes: « Salve, sancte Dei Teliawe, « & concede ut valeant nobis tuæ preces apud Dominum; quia « hodie præ cæteris sublimatus es confratribus tuis, residens in « sede Domini nostri Iesu Christi, in qua patribus nostris prædi- « cabat regnum Dei. » Et rogaverunt eum, quatinus ad instructionem virtutum parabolam eis diceret de Christo; ut sicut illum imitatus fuerat in cathedra residendo, eundem imitaretur in prædicando. Qui videns amorem divini verbi flagrare in cordibus eorum, miro modo sollicitabatur, non quod nesciret quod doceret, sed dubitabat quod rogaverant qualiter eis expediret, cum linguæ illorum penitus expers fuisset. Incœpit tamen sanctus sacras Scripturas exponere, ut satisfaceret supplicanti populo; ita ut unusquisque circumastantium audirent illum sua lingua loquentem. Omnes autem qui eum audiebant prædicantem, tanta dulcedine sermonis illius sunt affecti, quod in quantum eum diutius audirent, magis magisque illum audire desiderarent. Sed tandem postquam refecti sunt universi saporifera illius doctrina, ne prædicandi officium videretur præsu-

mere, ſi ſolus prædicaſſet, ait populo : « Audite iam a fratribus « meis verba vitæ, qui me perfectiores ſunt in vita & diligen- « tiores in doctrina. » Surrexerunt itaque ſanctus David & humillimus Dei ſervus Paternus, & prædicaverunt populo. Sic ſancti alterna ſua prædicatione quaſi diverſis ferculis audientium mentes reficiebant, ut ſi qui eorum prius in fide vacillarent, ſanctæ Trinitatis fidem per gratiam prædicationis ſanctorum perfectiſſime tenerent.

« Poſt hæc, ſicut nuntiatum fuerat per angelum, ab univerſa plebe electi, ſublimati ſunt pontificali dignitate. Et quaſi gratiæ in teſtimonium, quam ibi Domino largiente ſuſceperant, data ſunt eis tria munera precioſa, prout unicuique competebat; Paterno baculus & choralis cappa pretioſiſſimo ſerico contexta, eo quod illum egregium cantorem videbant; ſancto autem David altare mirificum, nulli bene notum de qua materia fuerat compoſitum; noviſſime autem beato pontifici Theliawo, non extremum tamen donorum acceſſit cimbalum, magis famoſum quam ſit magnum, magis pretioſum quam ſit pulchrum, & dulci ſono videtur excellere omne organum. Periuros damnat, infirmos curat; & quod magis videtur mirabile, ſingulis horis nullo movente ſonabat, donec peccato hominum præpediente, qui illud pollutis manibus temere tractabant, a tam dulci obſequio ceſſavit.

« Sancti Dei ſupradictis donati muneribus, & utriuſque benedictione accepta, cum ſumma proſperitate reverſi ſunt in regionem ſuam. »

[Galfridus & Stephanus Landavenſis, *Vita ſ. Teliai* (Wharton, *Anglia ſacra*, II, 663).]

518. LEX, QUA IUSTINUS I OMNES AB ANASTASIO IMPERATORE IN EXILIUM PULSOS REVOCARI IUBEBAT, HIEROSOLYMÆ PUBLICATUR.

[S. Cyrillus Scythopol., *Vita ſ. Sabæ*, c. 60 (Cotelerius, *Eccleſ. græc. mon.*, III, p. 326); Simeon Metaphraſtes, *Vita ſ. Sabæ*, c. 85 (*cuius verſ. lat. ap.* Surium, *Vitæ ſanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 871); cf. Theophanes, *Chronogr.*, ad ann. 6011 (ed. Bonn., p. 255).]

518 SYNODUS HIEROSOLYMITANA, *triginta trium epiſcoporum.* (288)

[Manſi, *Concilia*, VIII, cc. 577, 578.]

518. 14 sept. HIEROSOLYMIS, IN FESTO SANCTÆ CRUCIS, HOMINES CANINA RABIE CAPIUNTUR.

[Zacharias, ep. Meletinensis, *Historia eccles.*, l. VII, c. 14 (J. S. Assemanus, *Biblioth. Or. Clem.-Vat.*, II, p. 60; cf. Migne, *Patr. gr.*, LXXXV, c. 1165).]

518. SUPPLICATIO CLERICORUM ET MONACHORUM ANTIOCHIÆ AD IOHANNEM, CONSTANTINOP. PATRIARCHAM, ET SYNODUM CONGREGATAM CONTRA SEVERUM.

[Mansi, *Concilia*, VIII, c. 1037.]

518 LEGATUS *qui Iohannis Constantinopolitani epistolam ad Iohannem Hierosolymitanum attulit.* (289)

[Mansi, *Concilia*, VIII, c. 1065.]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

518. RESCRIPTUM IOHANNIS, CONSTANTINOP. PATR., AD EPIPHANIUM, EP. TYRI.

[Mansi, *Concilia*, VIII, cc. 1035, 1067.]

518. EPISTOLA IOHANNIS, HIEROSOLYMITANI ARCHIEPISCOPI, AD IOHANNEM, ARCHIEPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

[*Concilium Constantinop.*, Act. V (Mansi, *Concilia*, VIII, cc. 1035, 1068).]

518. EPISTOLA EPIPHANII, EPISCOPI TYRI, ET EORUM QUI SUB EO SUNT, AD SYNODUM CONSTANTINOPOLITANAM.

[Mansi, *Concilia*, VIII, cc. 1035, 1074.]

518. EPISTOLA EPISCOPORUM SECUNDÆ SYRIÆ AD IOHANNEM, ARCHIEP. CONSTANTINOPOLITANUM.

[Mansi, *Concilia*, VIII, cc. 1035, 1094.]

518. CONCILIUM TYRIUM.

[Mansi, *Concilia*, VIII, c. 577; cf. J. S. Assemanus, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, II, 18.]

518-523 LEGATI *qui s. Aviti, episcopi Viennensis, particulam s. Crucis deposcentis, epistolas Iohanni, patriarchæ Hierosolymitano, attulerunt.* (290)

« Unde etiamsi pignus reliquiarum sacræ crucis putamus esse vobiscum, a sancto tamen Æliæ urbis antistite hanc specialiter munificentiam credimus expetendam. Qui revera sacramenti istius veram & inviolabilem puritatem loci administratione conservans, sic desiderabili potens est impertire nos

dono, ut ab omni cunctationis absolvat ambiguo. Qua de re plurimum pagina famulante deposco, ut ad præfatæ ecclesiæ sacerdotem litteras apostolatus vester tribuat portitori: quatenus gemina nobis veniat benedictione firmamentum, quod ecclesiarum præeminentium mundo, vel consulta sedis vestræ auctoritas respondebit, vel humanitas illius obsecrata porrexerit. »

[S. Avitus, *Epistola* XVIII, *ad Symmachum papam* (?); cf. *Epistola* XXIII, *ad Iohannem Hierosol.* (Migne, *Patr. lat.*, LIX, cc. 236, 239).]

519. ECCLESIÆ ANTIOCHENA ET HIEROSOLYMITANA, ANNIS ABHINC XXXIII CUM ROMANA DISCEPTANTES, IN EIUS COMMUNIONEM REDEUNT.

[Hormisdas, *Epistolæ* XXVII, *ad Iustinum I Augustum*; XXXI, *ad Iustinianum Aug.*; XXXII, *ad Iustinum Aug.*; XXXIII, *ad Euphemiam Aug.*; XLIV, *ad Iustinum Aug.*; XLV, *ad Iohannem, ep. Constantinop.*; LIII, LIV, *ad Dioscorum diaconum*; LXIV, *ad Iohannem, ep. Melicitanum*; LXV, *ad episcopos Hispaniæ* (Mansi, *Concilia*, t. VIII, cc. 434, 440, 442, 444, 462, 463, 469, 478); Iustinus I Aug., *Epistolæ ad Hormisdam papam* (Mansi, *Concilia*, VIII, cc. 435, 456); Iustinianus Aug., *Epistola ad Hormisdam papam* (Mansi, *Concilia*, VIII, c. 438); Iohannes, ep. Constantinop., *Relationes ad Hormisdam papam*; *Libellus ad eumdem* (Mansi, *Concilia*, t. VIII, cc. 436, 451, 457); Pompeius, *Epistola ad Hormisdam* (Mansi, *Concilia*, VIII, c. 458); Theodoritus, ep. Lignidensis, *Epistola ad Hormisdam papam* (Mansi, *Concilia*, VIII, c. 460); Dioscorus diaconus, *Suggestio* (Mansi, *Concilia*, VIII, c. 479); *Exemplum precum ab abbatibus & clericis Hierosolymitanis, Antiochenis & secundæ Syriæ, ad Iustinum Aug.* (Mansi, *Concilia*, VIII, c. 510); Facundus, ep. Hermianensis, *Liber contra Mocianum* (Migne, *Patr. lat.*, LXVII, c. 857); Liberatus, *Breviarium*, c. 19 (Migne, *Patr. lat.*, LXVIII, c. 1033). — Cf. Evagrius, *Hist. eccles.*, l. IV, c. 4 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2708); Ioh. Malalas, *Chronographia*, l. XVII (ed. Bonn., p. 411); Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 6011 (ed. Bonn., I, p. 255), *quem exscripsit* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.*, ad ann. 6011 (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1243); Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVII, c. 2 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 224). — Xenaias Mabugensis, *Epistola ad monachos Senunenses prope Edessam de fide & incarnatione* (J. S. Assemanus, *Biblioth. Or. Clem.-Vat.*, t. II, pp. 38 & seq., præsertim p. 43).]

519. * MAGNUM INCENDIUM ANTIOCHIÆ.

[Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, p. 177); *nihil de hoc incendio apud alios auctores invenimus*.]

520. Deprecatio et supplicatio ab Hierosolymitanis, Antiochenis et secundæ Syriæ clericis et abbatibus et possessoribus Syriæ provinciæ ad Iustinum I, imperatorem, qua ad unitatem Ecclesiæ admitti rogant.

[*Inter* Hormifdæ papæ *Epiftolas* (Manfi, *Concilia*, VIII, cc. 510-512).]

520 Leontius *Byzantinus, Nova Lauræ in Palæftina monachus.* (291)

[Cyrillus Scythopol., *Vita f. Sabæ*, c. 72; cf. c. 36 (Cotelerius, *Ecclef. græc. mon.*, III, p. 344; cf. pp. 274-275); Id., *Vita f. Cyriaci*, c. II, §§ 11, 13 (*AA. SS. Boll.*, Sept. VIII, pp. 152, 153); Simeon Metaphraftes, *Vita f. Sabæ*, c. 95; cf. c. 50 (*cuius verf. lat. ap.* Surium, *Vitæ fanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 875; cf. p. 857); Id., *Vita f. Cyriaci* (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 932). — *Refert* Cyrillus Scythopol. (*Vita f. Sabæ*, c. 72) *Leontium Byzantinum cum Nonno Palæftino Novam Lauram adiiffe, iam mortuo Agapeto abbate, qui anno* 520 *obiit. Capitulo vero* 36 *eiufdem operis narrat Nonnum cum tribus monachis, quorum nomina tacet, Novam Lauram tempore Pauli abbatis, id eft anno* 515, *habitaffe. Ab Agapeto, Pauli fucceffore, e monafterio expulfus, poft illius mortem iterum cum fociis receptus eft. Unde coniicimus Leontium, quum alterâ vice Nonnus Novam Lauram adierit, illum comitatum effe.*

(Cf. *Itinera græca*, I.)

520 Maras, *Amidenfis epifcopus*, Samona & Nonna, *forores eius*, Isidorus, *Canfarinorum epifcopus, in Petra Palæftinæ exfules.* (292)

[Dionyfius, Iacobitarum patriarcha, *Chronicon*, *ex* Iohanne, epifcopo Afiæ, *qui c.* 570 *obiit* (Jof. Simeon Affemanus, *Biblioth. Or. Clem.-Vat.*, t. II, pp. 49 & feq.).]

(Cf. *Itinera diverfa.*)

520 *Anonymus, *Meccæ urbis incola, qui Syriam mercandi caufa adibat.* (293)

[Tabari, *Chron.*, pars II, c. 66 (tr. Zotenberg, t. II, p. 375).]

(Cf. *Itinera arabica.*)

c. 520 *Petrus *de Carthagine.* (294)

« Epiftolam, fili Petre, tuæ caritatis accepi, in qua te fignificafti velle *Hierofolymam* pergere. »

[Fulgentius, *De fide* (Migne, *Patr. lat.*, LXV, c. 671).]

c. 520 * PARDUS, *Romanus, in monasterio S. Theodosij monachus.* (295)

[I. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 101 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1098).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 520-535. * FONS SILOE PER QUINDECIM ANNOS EXSICCATUR; URBS BAALBEK, A SALOMONE REGE IN LIBANO MONTE ÆDIFICATA, IGNE CŒLESTI PERCUSSA, INCENDITUR.

[Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, p. 180); Mkithar d'Airivank, *Histoire chronologique* (tr. Brosset, St-Pétersb., 1869, p. 71).]

522. * CABADES, PERSARUM REX, MESOPOTAMIAM INVADIT ET ANTIOCHIAM USQUE TERRAS ROMANORUM VASTAT.

[Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, p. 179). *Auctores multi, qui de bello inter Cabadem & Iustinum* I, *imperatorem, locuti sunt, de hac Antiochiam usque invasione silent.*

525 S. ZOZIMAS, *ex Phœnicia.* (296)

[Evagrius, *Hist. eccles.*, l. IV, c. 7 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2713), *quem exscripsit* Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVII, c. 4 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 227).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

525 (24 oct.)-526 (29 mai). ANTIOCHIA TERRÆ MOTU STERNITUR ET INCENDIIS DEVASTATUR, CCC MILLIBUS HOMINUM PEREUNTIBUS.

[Marcellinus comes, *Chron.* (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 941); *Hist. miscella*, l. XVII, c. 22 (ed. Eyssenhardt, p. 360). — Evagrius, *Hist. eccles.*, l. IV, cc. 5-7 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, cc. 2709, 2714), *quem exscripsit* Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVII, c. 3 (Migne, *Patr. gr.*, CXVLII, cc. 618, 619); Procopius, *De bello Persico*, l. II, c. 14 (ed. Bonn., p. 215); Malalas, *Chron.*, l. XVII (ed. Bonn., pp. 417-419); Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 6018, 6019 (ed. Bonn., I, pp. 264, 265), *quem exscripsit* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.* (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1253); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Theodosij*, c. XVII, § 76 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 544); Cedrenus, *Hist. compend.* (ed. Bonn., I, p. 640); Zonaras, *Annales*, l. XIV (ed. Paris., II, p. 60); Glycas, *Annales* (ed. Bonn., I, pp. 493, 494). — *Chron. Edessenum*, ad ann. 837 (J. S. Assemanus, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, I, p. 414); Dionysius, Iacobitar. patriarcha, *Chron.* (*cuius fragm. ap.* Steph. Ev. Assemanum, *Acta martyrum orient. & occident.*, t. II, pars 2, p. 229); Greg. Barhebræus, *Chron. eccles.*, sect. I, c. 44 (ed.

Abbeloos & Lamy, Lovanij, 1872, t. I, pp. 199-200); Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, p. 181); Mkithar d'Airivank, *Hiſtoire chronologique* (tr. Broſſet, St-Péterſb., 1869, p. 70).]

525 THEODOTUS, *quondam Orientis comes ac Conſtantinopoleos præfectus.* (297)

[Procopius, *Hiſt. arcana*, c. 9 (ed. Bonn., III, p. 65); Ioh. Malalas, *Chronographia*, l. XVII (ed. Bonn., p. 416); — Iean de Nikiou, *Chron.*, c. 90 (ed. Zotenberg, p. 144); Bibl. nat. Pariſ., mſ. ethiop. nº 146; *Catal. des mſſ. éthiop.*, p. 235).]

(Cf. *Itinera græca*, I; *Itinera diverſa.*)

c. 525 EUNUCHI *Iulianæ, filiæ Olybrij Auguſti.* (298)

[Cyrillus, *Vita ſ. Sabæ*, c. 69 (Cotelerius, *Eccleſ. græc. mon.*, III, p. 338); Simeon Metaphraſtes, *Vita ſ. Sabæ*, c. 91 (*cuius verſ. lat. ap.* Surium, *Vitæ ſanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 873).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 525 S. DOSITHEUS, *poſtea monachus factus.* (299)

[Anonymus, *Vita ſ. Doſithei*, cc. 3, 4 (*AA. SS. Boll.*, Febr., III, p. 388); cf. ſ. Dorotheus, *Doctrina I, de Renunciatione* (*Max. biblioth. patr.*, ed. Lugd., t. V, p. 906).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

525-545 S. CONON *Lycius, vel Alexandrinus, monaſterij Penthuclæ in Palæſtina abbas.* (300)

[Ioh. Moſchus, *Prat. ſpirituale*, c. 3; cf. c. 15 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1058; cf. p. 1062); *Menologium Græcorum* ad. d. 19 febr. (Venetiis, ed. Ant. Pinelli, 1639, t. III). *Non idem videtur eſſe ille Conon quem infra poſt an.* 531 *notabimus, Lauræ S. Sabæ abbatem.*

(Cf. *Itinera græca*, I.)

525-545 VIRGO *quædam ex Perſide.* (301)

[Ioh. Moſchus, *Pratum ſpirituale*, c. 3 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1059); cf. *Menologium Græcorum*, ad d. 19 febr. (ed. Ant. Pinelli, Venetiis, 1639, t. III).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 526 EPISCOPUS *anonymus, qui ad reſtaurandam Hieroſolymam vel Antiochiam manibus laboravit.* (302)

[Ioh. Moſchus, *Pratum ſpirituale*, c. 37 (Ducæus, *Biblioth. Vet. Patr.*, II, p. 1069). *Narrat* Moſchus *hunc epiſcopum ad reſtaurandam*

« *sanctam civitatem* », *terræ motu concussam, laborasse. Incertum est an verbis*, « *sanctam civitatem* » *Hierosolymam aut Antiochiam significare velit. Dicit enim* Moschus *hoc evenisse tempore Ephræmij, comitis Orientis, qui, teste* Malala (*Chronogr.*, l. XVII, ed. Bonn., p. 423), *an.* 526-527 *comitis officium gerebat & an.* 527 *Antiochiæ patriarcha creatus est. Scimus insuper Antiochiam anno* 526 *ingenti terræ motu fuisse eversam, qui forte motus Hierosolymam aliquantum concussit. Nusquam tamen legimus Palæstinæ civitates eo tempore talem casum perpessas. Notandum est denique quod, alio operis sui loco* (cap. 33), *Antiochiam* I. Moschus *iisdem verbis nuncupat, de Theodoto in* « *sancta civitate* » *patriarcha loquens. Nec mirandum si memineris Antiochiam nomine Theopolis, quo a Iustiniano imperatore donata fuerat, apud auctores græcos sæpissime nuncupari.*]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

527 ZACHARIAS *Tyrius, comes Orientis, qui cum episcopo Amidensi* [ABRAHAM?] *& aliis* CLERICIS *Constantinopolim adierat, Antiochiam redit.* (303)

[Ioh. Malalas, *Chronogr.*, l. XVII (ed. Bonn., p. 424).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

527. PALMYRAM URBEM IUSTINIANUS IMPERATOR REÆDIFICARI IUBET, INIBIQUE PRÆSIDIUM MITTIT, IN HIEROSOLYMORUM ROMANIQUE IMPERII FINIUM CUSTODIAM.

[I. Malalas, *Chronogr.*, l. XVIII (ed. Bonn., pp. 425-426); Procopius, *De ædificiis*, l. II, c. 11, l. V, c. 1 (ed. Bonn., III, pp. 243, 309); cf. Id., *De bello Persico*, l. II, c. 1 (ed. Bonn., I, pp. 154-155).]

527 CERYCUS, *Romani exercitus dux.* (304)

[Simeon Metaphrastes, *Vita s. Theodosij*, c. 74 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 540); cf. Ioh. Malalas, *Chronogr.*, l. XVIII (ed. Bonn., p. 427); Cedrenus, *Historiarum compendium* (ed. Bonn., I, p. 643). *Errare videtur* Simeon Metaphr., *quum dicat Cerycum comitem Orientis fuisse. Anno* 527, *quo Iustinus imperator defunctus est, hoc munus gerebat* Zacharias *quidam, Tyrius, in cuius locum Iustinianus imperator eodem anno* 527 Armenium *quemdam suffecit* (Malalas, *Chron.*, l. XVIII, ed. Bonn., p. 425). *Erat vero Cerycus Romani exercitus contra Persas dux.*]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 527 Stephanus Byzantinus. (xl)

[Περὶ πολέων (ed. Dindorf, Lipsiæ, 1825, in-8, passim).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

27-548 ANONYMUS, *qui crucis effigiem ex margaritis elaboratam, Theodoræ Augustæ donum, Hierosolymam attulit.* (305)

[Ioh. Malalas, *Chronogr.*, l. XVII (ed. Bonn., p. 423).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

528 (nov. 15). MAGNUM INCENDIUM ANTIOCHIÆ.

[*Chron. Edessenum*, ad ann. 839 (J. S. Assemanus, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, I, p. 415).]

528 (nov. 29). ANTIOCHIA ET LAODICEA TERRÆ MOTU STERNUNTUR ET IUSTINIANI SUMPTIBUS REÆDIFICANTUR.

[*Hist. miscella*, l. XVIII, c. 2 (ed. Eyssenhardt, p. 362). — Procopius, *Hist. arcana*, c. 18 (ed. Bonn., III, p. 111), *quem exscripsit* Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVII, c. 3 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 225); Evagrius, *Hist. eccles.*, l. IV, c. 6 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2712); Ioh. Malalas, *Chron.*, l. XVII-XVIII (ed. Bonn., pp. 422-424, 442, 443, 448); Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 6021 (ed. Bonn., I, p. 272), *quem exscripsit* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.* (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1254); Georgius Hamartolus, *Chron.*, l. IV, cc. 206, 219 (Migne *Patr. gr.*, CX, cc. 774, 793); Cedrenus, *Hist. compend.* (ed. Bonn., I, p. 646); Glycas, *Annales* (ed. Bonn., p. 500). — Cf. *Chron. Edessenum*, ad ann. 839 (J. S. Assemanus, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, t. I, p. 415); Dionysius, Iacobitarum patriarcha, *Chronicon*, ad an. 840 (*cuius fragm. ap.* Steph. Ev. Assemanum, *Acta Martyrum oriental. & occidental.*, I, part. 2, p. 229); Iean de Nikiou, *Chron.*, c. 90 (ed. Zotenberg, p. 146; Bibl. nat. Paris., ms. ethiop. nº 146).]

528-565 **IUSTINIANUS AUGUSTUS & CONSTANTINOPOLITANUS PATRIARCHA, *qui cum* AETHIOPIÆ REGE & ALEXANDRINO PATRIARCHA *Hierosolymis conveniunt.* (306)

[Bibl. nat. Paris., *cod. æthiop.*, nº 113 (*Catal. des mss. éthiop.*, p. 128).]

(Cf. *Itinera diversa.*)

c. an. 529 STEPHANUS *Alexandrinus, a s. Theodosio sanatus.* (307)

[Simeon Metaphrastes, *Vita s. Theodosii*, c. XIX, § 86 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 549).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

529. ANTIOCHIAM ET SYRIAM ALAMUNDAR SARRACENUS PRÆDATUR.

[*Hist. miscella*, l. XVIII, c. 3 (ed. Eyssenhardt, p. 362). — Procopius, *De bello Persico*, l. I, c. 17 (ed. Bonn., I, pp. 83 & s.), *quem exscripsit* Evagrius, *Hist. eccles.*, l. IV, c. 13 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2725); Ioh. Malalas, *Chronogr.*, l. XVIII (ed. Bonn., p. 445; cf. p. 460); Theophanes, *Chronogr.*, ad ann.

6021 (ed. Bonn., I, pp. 273, 275), *quem exscripsit* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.* (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1255); cf. Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVII, c. 13 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 245). — Abulfaragius, *Chron. Syriac.*, VIII (tr. Bruns, p. 81); cf. Id., *Hist. dynast.*, VII (tr. Pococke, p. 93); Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, p. 187), *qui Persas dicit Sarracenorum in hac expeditione fuisse socios.* Iohannes, ep. Ephesi, *Historia* (*The third part of the ecclesiastical History of Iohn, Bishop of Ephesus*, l. I, c. 5, ed. Cureton, Oxford, 1853, in-4, p. 5). — Iean de Nikiou, *Chron.*, c. 90 (ed. Zotenberg, p. 156). *Non satis constat an Alamundar ille sit quem supra ad ann.* 513 *recensuimus* (cf. J. S. Assemanus, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, I, p. 364, n° 3; Tabari, *Chron.*, tr. Nöldeke, pp. 169 & 170, n. 1).]

529. SAMARITANI SUB REGE IULIANO REBELLANTUR, QUORUM PERMULTI A THEODORO, PALÆSTINÆ PRÆFECTO, MACTANTUR.

[*Hist. miscella*, l. XVIII, c. 3 (ed. Eyssenhardt, p. 362). — Procopius, *Hist. arcana*, c. 11 (ed. Bonn., III, p. 75); Id., *De ædificiis*, l. V, c. 7 (ed. Bonn., III, p. 326); Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, cc. 70-73 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, pp. 339 & s.), *quem exscripsit* Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, c. 92 (*cuius vers. lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 873); Ioh. Antiochenus, *Chronic.* (ed. Müller, *Historic. græc. fragm.*, t. V, p. 35); Ioh. Malalas, *Chronographia*, l. XVIII (ed. Bonn., pp. 445, 447); Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 6021 (ed. Bonn., I, p. 274), *quem exscripsit* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.* (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1255); *Chron. Paschale*, olymp. 327 (ed. Bonn., I, p. 619); Cedrenus, *Historiarum compendium* (ed. Bonn., I, pp. 646, 675); Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XVII, c. 24 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 277). — Eutychius, *Annales* (tr. Pococke, t. II, p. 156). — Abulfaragius, *Chron. Syriac.*, dynast. VIII (trad. Bruns & Kirch, p. 82); Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, p. 189). — Iean de Nikiou, *Chron.*, c. 93 (ed. Zotenberg, p. 164; *Catal. des mss. éthiop. de la Bibl. nat. de Par.*, p. 236).]

529. IUSTINIANUS IMPERATOR TOGAM SUAM, LAPILLIS INSIGNITAM, ANTIOCHENIS DONO TRANSMITTIT, HOSPITIUMQUE ANTIOCHENUM REDDITU ANNUO NUMMORUM IV MILLIBUS DONAT.

[Ioh. Malalas, *Chronogr.*, l. XVIII (ed. Bonn., p. 450).

530. IUSTINIANI I, IMP., DE SAMARITANORUM SYNAGOGIS ET TESTAMENTIS LEX.

[*Codex*, l. I, tit. V, 17, 18, 19 (ed. Galisset, c. 60).]

530 S. SABAS, *qui a Petro, Hierosolymitano patriarcha, ad Iustinianum I, imperatorem, Constantinopolim missus fuerat, in Palæstinam redit.* (308)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, cc. 70, 74 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, t. III, pp. 340, 348); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, cc. 93, 98 (*cuius vers. lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., 1581, VI, pp. 874, 875); Georgius Hamartolus, *Chron.*, l. IV, c. 115 (Migne, *Patr. gr.*, CX, c. 772); Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVII, c. 24 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 274). — Eutychius, *Annales* (tr. Pococke, II, p. 159). *De s. Saba loqui videtur* Procopius *in Hist. arcana*, c. 12 (ed. Bonn., III, p. 81) *quum dicit « venisse C. P. monachum Deo insigniter gratum, persuasum ab his qui secum idem colebant solitudinis contubernium, causam acturum gentium finitimarum, quibus per vim ac nefas erant res afflictissimæ. »*]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

530. SAMARITANI, AD PERSAS TRANSFUGÆ, PALÆSTINAM PERSARUM REGI COADI TRADERE MOLIUNTUR.

[Ioh. Malalas, *Chronogr.*, l. XVIII (ed. Bonn., p. 455); Theophanes, *Chronogr.*, ad ann. 6021 (ed. Bonn., I, p. 274).]

530-565 THEODORUS, *architectus, & alij, a Iustiniano I, imperatore, Hierosolymam missi, ut diversa monumenta construerent vel instaurarent.* (309)

(Hierosolymis: *ecclesiam S. Helenæ, templum B. Virginis, hospitium peregrinorum, nosocomium pauperum, monasteria S. Thalelæi, S. Gregorij, Iberum, B. Mariæ in monte Olivarum, Fontes Elisæi, Siletheos.* — Bethleem: *monasterium Iohannis, basilicam.* — Iericho: *xenodochium & ecclesiam Deiparæ.* — In eremo Hierosolymitano: *monasterium Lazorum.* — In eremo Iordanis: *monasterium Panteleemonis.* — Diospoli: *ecclesiam S. Georgij.* — In monte Garizim: *ecclesiam Christianorum.* — Neapoli: *templa quinque* a Samaritanis incensa. — In monte Sinaï: *monasterium & castellum.*)

[Guillelmus Tyr., *Historia*, l. VII, c. 22 (*Hist. Occ. des Croisades*, I, 312). — Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 73 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, p. 346); Procopius, *De ædificiis*, l. V, cc. 6-9 (ed. Bonn., pp. 321 & s.); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, c. 97 (*cuius vers. lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum* (ed. Colon., 1581, t. VI, p. 876). — Eutychius, *Annales* (tr. Pococke, II, pp. 159, 168). Cf. I. Malalas, *Chronogr.*, l. XVIII (ed. Bonn., p. 442).]

(Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diversa*.)

c. 530 PETRUS *Ponticus monachus & THEODORUS epifcopus Rofenfis.* (310)

[I. Mofchus, *Pratum fpirituale*, c. 100 (Ducæus, *Bibl. vet. patr.*, II, p. 1098). *Rofus urbs Ciliciæ effe videtur* (cf. I. Mofchus, *Op. cit.*, cc. 80 & 86; *ibid.*, pp. 1090 & 1093).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 530 BARBURIANI *hæretici, e Perfide expulfi, Syriam adeunt.* (311)

[Barhebræus, *Chron. ecclef.*, fect. I, c. 45 (ed. Abbeloos & Lamy, Lovanij, 1872, I, p. 220).]

(Cf. *Itinera diverfa.*)

c. 530. SAMARITANORUM MAIOR PARS AD CHRISTIANAM SOCIETATEM TRANSIT.

[Procopius, *De ædificiis*, l. V, c. 7 (ed. Bonn., III, p. 326); Id., *Hift. arcana*, c. 11 (*ibid.*, p. 75).]

c. 530 ** LEGATI *a Iuftiniano I, imp., Hierofolymam miffi ad diem Præfentationis mutandam.* (312)

[Kiracos de Gantzac, *Hift. d'Arménie*, II (tr. Broffet, St. Péterfb., 1870, p. 20).]

(Cf. *Itinera diverfa*, I.)

c. 530. **SEDITIO HIEROSOLYMIS, OB NOVA IUSTINIANI I DE DIEBUS FESTIS DECRETA, ORITUR ET PER BIENNIUM DURAT.

[Kiracos de Gantzac, *Hift. d'Arménie*, II (tr. Broffet, p. 20).]

c. 530 * ANONYMUS, *Breviarij de Hierofolyma auctor.* (313)

[Cf. fupra, t. I, pp. 55-59; vid. etiam, pp. xix-xx.]

c. 530 *ANONYMUS.* (xlj)

« *Breviarius de Hierofolyma.* »

[Editus fupra, t. I, pp. 55-59; cf. pp. xx-xxj.]

c. 530 THEODOSIUS, *Libri de Terra Sancta auctor.* (314)

[Cf. fupra, t. I, pp. 61-88** & 353-359***; vid. etiam, pp. xx-xxxviij.]

c. 530 *THEODOSIUS.* (xlij)

« *Liber de Terra Sancta.* »

[Editus fupra t. I, pp. 61-88** & 353-359****; cf. pp. xx-xxxviij.]

c. 530 LEGATI *qui Iustiniani I, imperatoris, constitutionem de ordinatione episcoporum & clericorum Petro, patriarchæ Hierosolymitano, attulerunt.* (315)

[Iustinianus imp., *Novella* VI, *ad Epiphanium, patriarcham Constantinop.; cuius exemplar Petro, Hierosolymitano patriarchæ, missum est* (*Corpus iuris civilis, Novellæ constitutiones*, ed. Galisset, Paris., 1873, col. 788).]

c. 530. PSEUDO-S. CÆSARIUS CONTRA PEREGRINOS PRÆDICAT.

« Non dixit [Dominus] : Vade in *Orientem* & quære iustitiam naviga usque in *Occidentem* ut accipias indulgentiam. »

[Pseudo-s. Cæsarius, *Sermo* II, *de martyribus*, c. 5, *s. Augustino etiam falso adscriptus* (*inter* s. Augustini *Opera*, *ap.* Migne, *Patr. lat.*, XXXIX, c. 2162); cf. supra, pp. 127-128.]

c. 530 **S. CADOCUS, *sive* SOPHIAS, *filius s. Gundlei, regis Walliæ, Beneventanus episcopus, ter in Terram Sanctam peregrinatur.* (316)

« Cadocus tandem *Hierusalem* perveniens, loca sancta visitavit: cui & Dominus gentium idioma, per quas transivit, contulit, variisque linguis loqui cœpit..... »

« Congregatis autem discipulis eius, ait illis: Quandoquidem divino nutu ter *Hierusalem*, septies *Romam* pro Dei amore profectus sum, superest ut orandi gratia ad *ecclesiam S. Andreæ* in *Scotiam* proficiscar. »

[Anonymus, *Vita s. Cadoci*, cc. 1, 2 (*AA. SS. Boll.*, Ian., II, p. 604); cf. Capgrave, *Nova legenda Angliæ* (Lond., 1516, f. liij b).]

c. 530. S. ISAAC, ABBAS IN SPOLETO, S. IOHANNES IN PENARENSI SEU PARANENSI VICO PROPE SPOLETUM MONACHUS, **S. LAURENTIUS ILLUMINATOR, POSTEA SPOLETANUS EPISCOPUS, **S. PROCULUS, POSTEA INTERAMNENSIS SEU BONONIENSIS EPISCOPUS, **SS. MAURUS ET FELIX, APUD SPOLETUM CONFESSORES, **S. CARPOPHORUS, MARTYR IN PERUSIO, **S. LAZARUS, ABBAS, ET **S. IOHANNES, MONACHUS S. PETRI FERENTINI, ** S. VINCENTIUS POSTEA FULGINATENSIS EPISCOPUS, S. BRICTIUS, POSTEA EPISCOPUS MARTULÆ, **S. ANASTASIUS, POSTEA INTERAMNENSIS EPISCOPUS SEU ABBAS MONASTERII SUPPENDENTONIÆ, S. HERCULANUS, POSTEA PERUSINUS EPISCOPUS, **S. EUTYCHIUS SEU EUTITIUS, ABBAS NURSIÆ IN UMBRIA, **ELEUTHERIUS, S. ISAACO AMICISSIMUS, **S. SPES, ABBAS APUD NURSIAM ET .CCC. ALII ANONYMI DE PARTIBUS SYRIÆ ET PALÆSTINÆ ITALIAM ADEUNT.

[*De Isaaco:* S. Gregorius Magnus, *Dialogi*, l. III, c. 14 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, c. 244); cf. Petrus de Natalibus, *Catal. sanctorum*, l. V, c. 84; Trithemius, *De viris illustr. ord. s. Bened.*, l. III, c. 15 (ed. Busæus, Moguntiæ, 1605, p. 69). *Huic Isaaco falso a quibusdam eruditis sermones « De contemptu mundi » tribuuntur, quorum auctor est Isaac Syrus, Ninives urbis episcopus.* Cf. Gallandius, *Biblioth. vet. patr.*, XII, p. iij; *AA. SS. Boll.*, Apr., II, pp. 28 & s.; Fabricius, *Biblioth. gr.*, XI (ed. Harless. p. 114); I. S. Assemanus, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, I, pp. 444 & s. — *De s. Iohanne Penarensi:* Usuardus, *Martyrologium*, ad d. 19 Mart. (ed. Bouillart, Paris., 1718, p. 162); Ado, *Martyrologium*, ad d. 19 Mart. (*Max. bibl. patr.*, ed. Lugd., t. XVI, p. 843); Notkerus, *Martyrologium*, ad d. 19 Mart. (Canisius, *Lect. antiq.*, VI, p. 795); Anonymus, *Vita s. Iohannis Penarensis*, c. 1 (*AA. SS. Boll.*, Mart. III, p. 31); cf. Ferrarius, *Catal. ss. Italiæ* (Mediol., 1613, in-4, p. 156); Lud. Iacobillus, *Vite de' santi e beati dell' Umbria* (Foligno, 1647, pp. 327 & 191); *AA. SS. Boll.*, Febr., I, p. 362, *de s. Laurentio Illuminatore*, comment. præv., c. 4. — *De ss. Laurentio, Proculo, Mauro & Felice:* Ferrarius, *Catal. ss. Italiæ*, pp. 71, 333, 367; Lud. Iacobillus, *Vite de' santi*, pp. 192, 681, 640; *AA. SS. Boll.*, Febr., I, p. 361; Iun., I, p. 79; III, p. 112. — *De ss. Carpophoro, Lazaro, Vincentio & Brictio:* Lud. Iacobillus, *Vite de' santi*, pp. 36, 264, 556, 676; *AA. SS. Boll.*, Febr., III, p. 51; Mai., V, p. 296; Iul., II, p. 697. — *De ss. Anastasio, Herculano, Eutychio, Eleutherio, Spe & Iohanne Ferentino:* S. Gregorius I, papa, *Dialogi*, l. I, cc. 7, 8; l. III, cc. 13, 16, 21, 25, 33; l. IV, cc. 10, 35 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, cc. 181-184, 241, 244, 249, 272, 280, 296, 376), *qui non dicit illos e Syria ortos*; cf. Petrus de Natalibus, *Catal. ss.*, l. III, cc. 163 & 15; l. II, c. 11; l. XI, c. 107; Trithemius, *De viris illustr. ord. s. Bened.*, l. III, cc. 14, 16, 17 (ed. Busæus, Moguntiæ, 1605, p. 65); Lud. Iacobillus, *Vite de' santi*, pp. 684, 295, 551, 192, 358, 264; *AA. SS. Boll.*, Aug., III, p. 457; Mart., I, p. 47; Mai., V, p. 249; Mart., III, p. 718; Febr., III, p. 51. — *Incertum est an viri quorum nomina duobus astericis notavimus sæculo III aut sæculo VI vixerint. Extat enim de illis narratio duplex utrinque fabulis repleta. Quarum una, apud* Mombritium (*Vitæ ss.*, t. I, f. iiij) *typis excussa, sub Diocletiano & Maximiano passos, altera vero ineunte sæculo VI in Italiam advectos esse refert. — Rem, in præfatione quam huic opere iungemus, pro posse elucidabimus. Si protinus lector de hac quæstione plura scire voluerit ad diversos recurrat libros superius recensitos, præcipueque ad « Tractatum de sanctis duodecim sociis e Syria advenis » quem apud AA. SS. Boll., Iul., I, pp .1-72 reperiet.*]

531 ATHERIUS, *archiepiscopus e regione Asiæ.* (317)

[S. Cyrillus monachus, *Vita s. Iohannis Silentiarij*, c. 15 (cuius vers. lat. ap. *AA. SS. Boll.*, Mai., III, pp. 232-237).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

531. HUNNI ASIAM INVADUNT ET AD DUODECIMUM AB URBE ANTIOCHIA LAPIDEM CONSISTUNT.

[*Chron. Edessenum*, ad ann. 843 (I. S. Assemanus, *Bibl. Or. Cl.-Vat.*, I, p. 415); Zacharias Mitylenes, *Hist. eccles.*, c. 18 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXV, c. 1175). Cf. I. Malalas, *Chronogr.*, l. XVIII (ed. Bonn., p. 457); Procopius, *De bello Persico*, l. I, c. 15 (ed. Bonn., I, p. 146).]

531. ANTIOCHIÆ INCENDIUM THEATRI ET POPULI TUMULTUS.

[I. Malalas, *Chronogr.*, l. XVIII (ed. Bonn., pp. 467-468).]

531 DEMOSTHENES *quidam a Iustiniano I, imperatore, in Orientem missus, ut singulas per urbes repositoria frumento in bellum Persicum instrueret, Antiochiam adit.* (318)

[I. Malalas, *Chronogr.*, l. XVIII (ed. Bonn., p. 467).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

531. IUSTINIANI I, IMP., LEX DE IUDÆORUM ET SAMARITANORUM TESTIMONIO IN LITIBUS NON ACCIPIENDO.

[*Codex*, l. I, tit. V, 21 (ed. P. Krueger, Berol., 1877, p. 85).]

ſt an. 531 CONON, *Lycius, postea Lauræ S. Sabæ abbas.* (319)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 89 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, p. 371); cf. Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, cc. 96, 108 (*cuius vers. lat. ap.* Surium, *Vitæ Sanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, pp. 876, 880); cf. etiam Ioh. Moschus, *Pratum spirituale*, c. 42 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1071); Evagrius, *Hist. eccles.*, l. IV, c. 38 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2773), *quem exscripsit* Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XVII, c. 27 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 284).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

tean. 533 *S. BERTHALDUS, *Theoldi, Scotiæ, ut fertur, regis, filius,* & S. AMANDUS, *eremita in Calvo-Monte diœcesis Remensis.* (320)

« Quamobrem, compunctioni cordis adiuncta carnis maceratione piaque ac salutari meditatione passionis dominicæ, religiosam peregrinationem suscepit ad ea loca, ubi Christus, post ingentes labores ac suplicia, mortem pro nobis sustinuit.

Quorum locorum aspectu & sanctitate factus ardentior in amore Dei, divinitus, ut qui vir desideriorum esset, egrederetur de terra & de cognatione & de domo patris sui, adiuncto sibi comite s. Amando, ætate quidem iuvene, sed fideli Christi servo, relictis parentibus, patria, confectoque, non sine multo labore, itinere longissimo, tandem pervenit in comitatum *Portiensem.*

[Anonymus, *Vita s. Berthaldi* (*AA. SS. Boll.*, Iun., III, pp. 98-99); cf. *Breviarium ecclesiæ Remensis*, an. 1630 editum (*cuius fragmentum apud AA. SS. Boll.*, *ibid.*, p. 99) & Marlot, *Historia Remensis*, l. II, c. 16 (Insulis, 1666, in-fol., p. 203). *Nihil de s. Amandi in Palæstinam itinere reperies in eius vita ab anonymo scripta* (*AA. SS. Boll.*, Iun., III, p. 106).]

533. Terræ motus Antiochiæ.
[I. Malalas, *Chron.*, l. XVIII (ed. Bonn., p. 478).]

533 Legatus, *qui Iustiniani I, imperatoris, edictum de fide catholica Hierosolymam attulit.* (321)
[*Codex*, l. I, tit. I, 6 (ed. P. Krueger, Berol., 1877, pp. 10-11).]

533 *Miles *quidam qui in Africa contra Mauritanos militaverat.* (322)
[I. Moschus, *Pratum spirituale*, c. 20 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1064).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

ant. an. 534 Marcellinus *Comes.* (xliij)
[*Descriptio Ierusalem*, opus latinum, hodie deperditum, a Cassiodoro (*De Institutione divinarum litterarum*, c. 25, ap. Migne, *Patr. lat.*, LXX, cc. 1139, 1140) recensitum.]

c. 534 Cæsarius, *Antiochenus, altera vice.* (323)
[Simeon Metaphrastes, *Vita s. Euthymij*, c. 130 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 705).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 534 Theodotus, *Galata.* (324)
[Simeon Metaphrastes, *Vita s. Euthymij*, c. 131 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 708).]
(Cf. *Itinera græca*, I.)

an. 535 Cofmas Indicopleuftes. (xliv)

[*Defcriptio totius terræ*, hodie deperdita, cuius in prologo primo libri I *Topographiæ chriftianæ*, eiufdem auctoris, mentionem reperies (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVIII, c. 53).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

an. 535 AETHIOPII *mercatores*. (325)

[Cofmas Indicopleuftes, *Topographia chriftiana*, l. XI (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVIII, c. 499); cf. Antonius Placentinus, c. XXXV (fupra, I, p. 111).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

535 LEGATI *Iuftiniani I, imperatoris, qui Hierofolymam fpolia Templi, Vandalis erepta, reportarunt*. (326)

[Procopius, *De bello Vandalico*, l. II, c. 9 (ed. Bonn., I, p. 446); Evagrius, *Hift. ecclef.*, l. IV, c. 17 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2736); Theophanes, *Chronogr.*, ad ann. 6026 (ed. Bonn., I, p. 336); Nicephorus Calliftus, *Hift. ecclef.*, l. XVII, c. 12 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 252); cf. *Hift. mifcella*, l. XV, c. 14, l. XVIII, c. 11 (ed. Eyffenhardt, pp. 338, 369).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 535 *COSMAS INDICOPLEUSTES, *ex Alexandria Aegypti*. (327)

[Cofmas, *Topographia chriftiana*.]

[*Nufquam in hoc unico Cofmæ Indicopleuftis opere narratur illum Palæftinam luftraffe vel Hierofolymam vifitaffe, fed quum, ut ipfe dicit* (l. I, prol. primus), « *finum Arabicum cum regionibus & populis circumpofitis* », *in alio opere, hodie deperdito, defcripferit, amiciffimufque fuerit Pamphilo cuidam Hierofolymitano, cuius confilio* Topographiam chriftianam *fcribere fufceperit* (cf. l. I, prol. 2 & l. II, ap. Migne, *Patr. gr.*, LXXXVIII, cc. 53 & 72; cf. etiam Photius, *Bibliotheca*, cod. 36, ap. Migne, *Patr. gr.*, CIII, c. 68), *verifimile eft Terram Sanctam illi non ignotam effe*.]

c. 535 Hierocles. (xlv)

[Συνεκδήμος (ed. Parthey, Berol., 1866, in-8).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

535-542 THEODORUS ASCIDAS, *ex præfecto Novæ Lauræ epifcopus Cæfareæ Cappadociæ factus, qui C.P. adierat, in Cappadociam redit & poftea Hierofolymam petit*. (328)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, cc. 83, 86 (Cotelerius, *Eccl. græc. mon.*, III, pp. 361, 367); cf. Evagrius, *Hist. eccles.*, l. IV, c. 38 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, cc. 2773 & s.), *quem exscripsit* Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVII, c. 27 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 284); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, cc. 106, 107 (*cuius vers. lat. ap.* Surium, *Vitæ ss.*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 879). *Paulo post iterum petiit Ascidas Constantinopolim* (Cyrillus, *Vita s. Sabæ*, cc. 86, 87, 90; *ibid.*, pp. 367, 369, 373).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

ant. an. 536 EUSEBIUS, *presbyter*. (329)

[*Novella XL de locis sanctis constitutio* (*Corpus iuris civilis*, ed. Osenbrüggen, Lipsiæ, 1875, pp. 239-242).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

536 (Mai. 18) Iustinianus imperator. (xlvj)

[*Novella XL de locis sanctis constitutio.*]

[*Corpus iuris civilis*, *Authenticæ collationes*, IV, 19 (ed. Galisset, 1873, c. 876), *cuius novellæ græcum textum reperies in ed.* Osenbrüggen, Lipsiæ, 1875, pp. 239-242.]

536 LEGATI *qui Agapeti papæ Encyclicam ad Petrum Hierosolymitanum attulerunt*. (330)

[Mansi, *Concilia*, VIII, c. 921; cf. Iaffé, no 582.]

536. LIBELLI ARCHIMANDRITARUM ET MONACHORUM CONSTANTINOPOLITANORUM, HIEROSOLYMITANORUM, PALÆSTINÆ ET SYRIÆ AD IUSTINIANUM I, IMPERATOREM, ET AGAPETUM PAPAM DE HÆRETICIS AB AGAPETO DAMNATIS.

[Mansi, *Concilia*, VIII, cc. 883, 895.]

536. EPISTOLA EPISCOPORUM ORIENTALIS DIŒCESIS ET EORUM « QUI SUNT SUB SANCTIS LOCIS CHRISTI », ET AMBASIATORUM CÆTERORUMQUE CLERICORUM CONSTANTINOPOLI CONGREGATORUM AD AGAPETUM I, PAPAM, TUNC C. P. COMMORANTEM, CONTRA ANTHIMUM ET SEVERUM.

[Mansi, *Concilia*, VIII, cc. 914-922.]

536. LIBELLUS EPISCOPORUM SECUNDÆ SYRIÆ AD IUSTINIANUM I, IMPERATOREM, CONTINENS CONFESSIONEM FIDEI ORTHODOXÆ.

[Mansi, *Concilia*, VIII, c. 979.]

536. LIBELLI MONACHORUM MONASTERIORUMQUE HIEROSOLYMARUM, SECUNDÆ SYRIÆ ET TRIUM PALÆSTINARUM AD IUSTINIANUM,

IMPERATOREM, ET MENNAM, C. P. PATRIARCHAM, DE SEVERO ANTIOCHENO ET ALIIS HÆRETICIS.

[Manfi, *Concilia*, VIII, cc. 983, 995; cf. Liberatus, *Breviarium*, c. 23 (Migne, *Patr. lat.*, LXVIII, c. 1045).]

536. LIBELLUS MONACHORUM SIVE EPISTOLA MARIANI PRESBYTERI, PRIMATIS MONACHORUM CONSTANTINOPOLITANORUM, CÆTERORUMQUE ARCHIMANDRITARUM EIUSDEM URBIS ET MONACHORUM DE EREMO HIEROSOLYMITANO ET SECUNDÆ SYRIÆ, MONTIS SINAI ET TRIUM PALÆSTINARUM AD MENNAM ARCHIEP. CONSTANTINOPOLITANUM.

[Manfi, *Concilia*, VIII, c. 996-1021.]

536 CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM, *contra Severum & Zoaram hæreticos, cui xlv interfuerunt epifcopi.* (331)

[Manfi, *Concilia*, VIII, c. 1163.]

536 EPISCOPI & MONACHI *Syri & Palæftini qui concilio C. P. interfuerant Mennæ, Conftant. patriarchæ, epiftolam & Iuftiniani I, imperatoris, conftitutionem (novellam 42) contra Severum, Anthimum, Petrum Apameenfem & Zoaram, Syrum monachum, ad Petrum Hierofol. patr. afferentes.* (332)

[Manfi, *Concilia*, VIII, cc. 1160, 1165; cf. 1157, 1163.]

c. 536 ZACHARIAS *Alexandrinus, poftea Mitylenæ epifcopus, &* ANONYMUS *quidam, Ammonij, Alexandrini philofophi, difcipulus, Beryti Phœniciæ degunt.* (333)

[Zacharias Mitylenes, *De mundi opificio*, *Argumentum* (Migne, *Patr. gr.*, LXXXV, c. 1012). *Zacharias ille tum titulo Mitylenæ in Lefbo infula, tum Melitenæ in Armenia Minore epifcopi defignatur. Quem Mitylenæ non Melitenæ urbis epifcopum fuiffe credimus. Scripfit enim* Hiftoriam ecclefiafticam, *hodie partim deperditam, ad annum ufque* 547, *quam* Evagrius Scholafticus († *c.* 600) *excerpfit. Invenimus autem, inter epifcopos qui concilio anno* 536 *C. P. habito interfuerunt,* Zachariam, *Mitylenæ metropolitam,* & Mamam, Melitenæ *epifcopum* (Manfi, *Concilia*, t. VIII, cc. 877 & 972), & *inter epifcopos concilij C. P. anno* 550 *habiti Ioannem, Cucuforum epifcopum, vices gerentem* Palladij, *Melitenæ epifcopi. Idcirco fi, ut certum effe videtur, Zacharias nofter prima fæculi VI parte vixit, non dubitandum eft illum fuiffe qui anno* 536 *concilio C. P. interfuit.*]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 536 ANDREAS *quidam & viij eius ſocij.* (334)

[Ioh. Moſchus, *Pratum ſpirituale*, c. 176 (Ducæus, *Biblioth. vet. Patr.*, II, p. 1132). *Incertum eſt an ille idem ſit quem infra, c. annum 560, notabimus.*

(Cf. *Itinera græca*, I.)

537. ANTIOCHUS, SYRUS MERCATOR, NEAPOLI ITALIÆ DEGIT.

[Procopius, *De bello Gothico*, l. I, c. 8 (ed. Bonn., II, p. 41).]

537. IUSTINIANI IMP. CONSTITUTIO DE IUDÆIS, SAMARITANIS ET HÆRETICIS QUI CURIALIA OFFICIA INEUNT.

[*Corp. iur. civ.*, *Novellæ conſtitut.*, XLV (ed. Oſenbrüggen, Lipſiæ, 1875, t. III, p. 258).]

538. SYNODUS SYRIACA.

[Manſi, *Concilia*, IX, c. 23.]

539-540 PAULUS, *Alexandrinus archiepiſcopus*, *Gazam in exſilium miſſus.* (335)

« Porro epiſcopo Paulo *Gazam* in exſilium miſſo, Rhodo [Alexandrinus auguſtalis] cum geſtis de eo actis directus eſt *Conſtantinopolim.* »

[Liberatus, *Breviarium*, c. 23 (Migne, *Patr. lat.*, LXVIII, c. 1045).] (Cf. Procopius, *Hiſt. arcana*, c. 27 (ed. Bonn., III, p. 151); Theophanes, *Chronogr.* ad ann. 6033 (ed. Bonn., I, p. 345), *quem exſcripſit* Anaſtaſius Bibliothecarius, *Hiſt. eccleſ.* (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1262); Cedrenus, *Hiſt. compend.* (ed. Bonn., I, pp. 655-656).

(Cf. *Itinera græca*, I.)

540 PELAGIUS, *apocriſiarius Romanus*, EUPHRAEMIUS, *Antiochenus patriarcha*, HYPATIUS, *Epheſinus epiſcopus*, EUSEBIUS, *Cyzienſis epiſcopus*, LEONTIUS *Byzantinus & alij epiſcopi a Iuſtiniano imperatore Gazam miſſi ut Paulum Alexandrinum deponerent.* (336)

« Et poſt hæc miſit imperator Pelagium, diaconum & apocriſiarium primæ ſedis Romanæ, *Antiochiam* cum ſacris ſuis, quibus præcepit ut cum Euphræmio, eiuſdem urbis epiſcopo, & Petro Hieroſolymita & Hypatio Epheſino venirent *Gazam* & Paulo epiſcopo pallium auferrent eumque deponerent.

« Pelagius ergo profectus *Antiochiam* & inde *Hieroſolymam*, cum memoratis patriarchis & aliquantis epiſcopis venit *Gazam.* »

[Liberatus, *Breviarium*, c. 23 (Migne, *Patr. lat.*, LXVIII, c. 1046).]

(Cf. Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabae*, cc. 84, 85 (Cotelerius, *Eccles. graec. mon.*, III, pp. 362, 365); Procopius, *Hist. arcana*, c. 27 (ed. Bonn., III, p. 151). — *Leontius Byzantinus (de quo iam supra ad an.* 520) *cum s. Saba, anno* 530, *C. P. adierat* (Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabae*, c. 72; *ibid.*, pp. 344-345), *ubi ad an. usque* 538-540 *mansit* (*ibid.*, p. 362). *Paulo post iterum C. P. profectus est, neque in Palaestinam, ut videtur, unquam rediit* (Cyrillus, *Vita s. Sabae*, c. 85; *ibid.*, p. 365).

(Cf. *Itinera graeca*, I.)

540. Monachi quidam Hierosolymitani Constantinopolim adeunt Origenis damnationem a Iustiniano imp. petituri.

[Liberatus, *Breviarium*, c. 23 (Migne, *Patr. lat.*, LXVIII, c. 1046). *De itineris huius tempore vide Dissertationem ad Liberatum de quinta synodo C. P.* (*ibid.*, cc. 1051 & s.). Cf. Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabae*, c. 85 (Cotelerius, *Eccles. graec. mon.*, III, p. 365).]

540. Antiochiam, tota vastata Syria, Chosroes I expugnat et populatur.

[Marius Aventic., *Chron.* (D. Bouquet, *Hist. Franc. Scriptores*, II, p. 16); Marcellinus, *Chron.* (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 944); *Hist. misc.*, l. XVIII, c. 21 (ed. Eyssenhardt, p. 376). — Procopius, *De bello Persico*, l. II, cc. 9-13 (ed. Bonn., pp. 191 & s.); Id., *De aedificiis*, l. II, cc. 10, 11 (ed. Bonn., III, pp. 237 & s.); Theophylactus Simocatta, *Historiae*, l. V, c. 6 (ed. Bonn., p. 216); Menander, *Historia*, *De legationibus* (ed. Bonn., pp. 347, 350); Ioh. Malalas, *Chronogr.*, l. XVIII (ed. Bonn., p. 479); Evagrius, *Hist. eccles.*, l. IV, c. 25 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2744); Nicephorus, magister Antiochiae, *Vita s. Simeonis Stylitae, iunioris*, c. VIII, §§ 61-66 (*AA. SS. Boll.*, Mai., V, pp. 330-332); Theophanes, *Chronogr.*, ad ann. 6032 (ed. Bonn., I, p. 339), *quem exscripsit* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.* (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1261); Cedrenus, *Hist. compend.* (ed. Bonn., I, p. 652); Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XVII, c. 14 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 257). — *Chron. Edessenum*, ad ann. 850 (J. S. Assemanus, *Biblioth. Or. Clem.-Vat.*, I, p. 416); Iohannes, ep. Asiae, *Historia*, *a* Dionysio, Iacobitarum patriarcha, *exscripta* (*ibid.*, II, p. 86); Abulfaragius (Bar-Hebraeus), *Chronicon Syriacum*, VIII (trad. Bruns, p. 82); Id., *Hist. dynast.*, VII (tr. Pococke, p. 94); Id., *Chron. eccles.*, sect. II, c. 22 (ed. Abbeloos & Lamy, Lovanij, 1872, in-4, III, p. 86); Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, p. 192); Tabari, *Chronique*, part. II, c. 32 (tr. Nöldeke, pp. 165, 239; tr. Zoten-

berg, II, p. 160); Maçoudi, *Les prairies d'or*, cc. 24, 31 (tr. Barbier de Meynard, II, pp. 198, 411); Nikbi ben Maſſoud, *Hiſtoire des rois de Perſe* (*Not. & Extr. des mſſ.*, II, p. 341). — Mirkhond, *Hiſt. des Saſſanides* (tr. Silv. de Sacy, *Mém. ſur les Antiquités de la Perſe*, pp. 366, 368). — Samuel d'Ani, *Tables chronologiques* (tr. Broſſet, *Colleƈt. d'hiſt. arméniens*, II, p. 391).]

c. 540 S. PETRUS *Telonearius* & NOTARIUS *quidam anonymus*. (337)

[Leontius, *Vita ſ. Ioannis Eleemoſynarij*, c. VII, § 39 (*quam latine vertit* Anaſtaſius Biblioth., *AA. SS. Boll.*, Ian. II, p. 506); Simeon Metaphraſtes, *Vita ſ. Ioannis Eleemoſynarij*, c. VII, § 39 (*ibid.*, p. 524); Anonymus, *Vita ſ. Petri Telonearij*, ex Menæis (*AA. SS. Boll.*, Ian., II, pp. 328).]

c. 540 PAULUS, *ex urbe Nazarbo Ciliciæ, in Laura Pharan monachus*. (338)

[I. Moſchus, *Pratum ſpirituale*, c. 41 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1070).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

540-546. MONACHORUM IN PALÆSTINA TUMULTUS.

[Cyrillus, *Vita ſ. Sabæ*, cc. 83-88 (Cotelerius, *Eccleſ. græc. mon.*, III, pp. 360-365); Id., *Vita ſ. Iohannis Silentiarij*, c. III, § 27 (*AA. SS. Boll.*, Mai., III, p. 237); Id., *Vita ſ. Cyriaci*, c. II, § 11 (*AA. SS. Boll.*, Sept., VIII, p. 152); Id., *Vita ſ. Euthymij* (Pouget, *Analeƈta græca*, p. 96), *quem exſcripſit* Simeon Metaphraſtes, *Vita ſ. Sabæ*, cc. 107-108 (*cuius verſ. lat. ap.* Surium, *Vitæ SS.*, ed. Colon., 1581, t. VI, p. 879); Id., *Vita ſ. Cyriaci* (Migne, *Patr. gr.*, CXV, cc. 932-933); Id., *Vita ſ. Euthymij*, c. 161 (Migne, *Patr. gr.*, CXIV, c. 732); I. Moſchus, *Prat. ſpirit.*, c. 4 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1059); Evagrius, *Hiſt. eccleſ.*, l. IV, c. 38 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2773), *quem exſcripſit* Nicephorus Calliſt., *Hiſt. eccleſ.*, l. XVII, c. 27 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 284).]

541 LEGATI (*forte monachi Hieroſolymitani ſupra ad ann. 540 recenſiti*) *qui Iuſtiniani I, imperatoris, librum adverſus Origenem ad Petrum, archiepiſcopum Hieroſolymitanum, attulerunt*. (339)

[Iuſtinianus, *Liber adverſus Origenem* (Migne, *Patr. lat.*, LXIX, cc. 177 & ſ.; cf. c. 213); cf. Liberatus, *Breviarium*, c. 23 (Migne, *Patr.*

lat., LXVIII, c. 1046); Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, cc. 85, 86 (Cotelerius, *Ecclesiæ græc. mon.*, III, p. 366).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

541. CHOSROES I, REX PERSARUM, HIEROSOLYMAM AGGREDI MEDITATUR.

[Procopius, *De bello Persico*, l. II, c. 20 (ed. Bonn., I, p. 241); Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 6033 (ed. Bonn., I, p. 340); Cedrenus, *Historiarum compend.* (ed. Bonn., I, p. 652).]

541 IOHANNES, *ex Amida, episcopus Asiæ.* (340)

[Iohannes, ep. Asiæ, *Historia*, *quem exscripsit* Dionysius, patriarcha Iacobitarum, *Chronicon* (J. S. Assemanus, *Biblioth. Or. Clem.-Vat.*, II, p. 86).]

(Cf. *Itinera diversa*, I.)

541 (sept.). PESTIS IN PALÆSTINA.

[Marcellinus comes, *Chron.* (Migne, *Patr. lat.*, LI, c. 945); Victor Tunnun., *Chron.* (ed. Roncalli, *Vetust. Lat. Chron.*, II, c. 370).— Procopius, *Hist. arcana*, c. 4 (ed. Bonn., III, p. 30); Id., *De bello Persico*, l. II, c. 22 (*Ibid.*, I, p. 249); Zacharias, Mitylenes episcopus, *Hist. eccles.*, *quem exscripsit* Abulfaragius, *Chron. Syriac.*, VIII (tr. Bruns, p. 83); cf. Id., *Hist. dynast.*, VII (tr. Pococke, p. 94); Evagrius, *Hist. eccles.*, l. IV, c. 29 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2752), *quem exscripsit* Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XVII, c. 18 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 265); Nicephorus, magister Antiochiæ, *Vita s. Simeonis Stylitæ, iunioris*, c. IX, § 74 (*AA. SS. Boll.*, Mai., V, p. 335).— Iohannes, ep. Asiæ, *Historia*, *quem exscripsit* Dionysius, Iacobitarum patriarcha, *Chron.*, ad ann. Gr. 855 (J. S. Assemanus, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, II, pp. 85, 86); Ioseph Huzita, *De casibus & flagellis* (*cuius mentio fit apud* Ebedjesu, *Catal. libror. Syror.*, c. 68; J. S. Assemanus, *Biblioth. Or. Clem.-Vat.*, III, p. 102; cf. pp. 433, n. 2, 438, n. 4); Iohannes Beth-Rabanensis, *De peste quæ contigit Nisibi* (*cuius mentio fit apud* Ebedjesu, *Catal. libror. Syror.*, c. 66; J. S. Assemanus, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, III, p. 72); Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, pp. 193, 194).— Mkhithar d'Aïrivank, *Histoire chronologique* (trad. Brosset, St. Péterbourg, 1869, p. 70).]

541 S. SYMEON STYLITA, *iunior, in Cilicia vitam agens, in Carmelum vel Olivarum montem secedendi consilium init, iter vero non aggreditur.* (341)

[Nicephorus, magister Antiochiæ, *Vita s. Symeonis Stylitæ*, c. X, § 76 (*AA. SS. Boll.*, Mai., V, p. 336).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

541 vel 555 ENERGUMENI *ex urbe Amida Hierosolymam pœnitentiæ causa adeunt.* (342)

[Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, p. 200); cf. Iohannes, ep. Asiæ, *Chron.* (J. S. Assemanus, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, II, p. 86).]

(Cf. *Itinera diversa.*)

c. 542 PETRUS *Alexandrinus, Petri, Hierosolymitani patriarchæ, syncellus.* (343)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 86 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, p. 367). *De illo Petro, ut credimus, loquuntur idem* Cyrillus *in Vita s. Cyriaci*, c. II, § 14 (*AA. SS. Boll.*, Sept., VIII, p. 153) & Simeon Metaphr. *in Vita s. Cyriaci* (Migne, *Patr. gr.*, CXV, c. 936).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

542 vel 543 PHOTIUS *vel* PHOTINUS, *Belisarij privignus.* (344)

« Quando, inquit, *Hierosolyma* abij, Futen abbatem reperi qui magnam cum Sophia Augusta gratiam habuit, huic enim omnem Orientem quasi præfecto commiserat. »

[Greg. Turon., *De gloria martyrum*, c. VI (ed. Bordier, I, p. 22).]

(Cf. Procopius, *Hist. arcana*, c. 3 (ed. Bonn., III, p. 29); Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 6058 (ed. Bonn., I, p. 373); Cedrenus, *Hist. compend.* (ed. Bonn., I, p. 680). — Iohannes, ep. Ephesi, *Historia*, l. I, c. 27 (ed. Cureton, pp. 47 & s.). — Iean de Nikiou, *Chron.* (ed. Zotenberg, p. 168). *De Photino quodam abbate, circa an.* 544 *Hierosolymis agente, loquitur* I. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 127 [Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1111], *quem nescimus an ille sit de quo hic.*)

(Cf. *Itinera græca*, I, & *Itinera diversa.*)

542-557. SS. IOANNES, DAVID, CHIO, ISES ET DECEM ALII PATRES SYRI IN GEORGIA PRÆDICANT.

[*Vitæ ss. Ioannis, Davidis* &c... *ex cod. ms. Musæi asiatici; quas recensuit & vertit* Brosset, *Additions & éclaircissements à l'histoire de Géorgie* (St-Pétersb., 1851, pp. 125 & s.); cf. Idem, *Histoire de Géorgie*, pp. 202-213.]

544 GEORGIUS, *abbas Sinaita*, STEPHANUS *Cappadox*, ZOZIMUS *Cilix &* DULCITIUS *Romanus, monachi in monte Sina.* (345)

[Ioh. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 127; cf. c. 123 (Ducæus, *Biblioth. vet. Patr.*, II, p. 1111; cf. p. 1109).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

544. IUSTINIANI IMPERATORIS CONSTITUTIO QUA, INTER ALIA, HIEROSOLYMITANÆ ECCLESIÆ PRIVILEGIUM CONCEDITUR DOMOS SUAS VENDENDI.

[*Corp. iur. civ.*, *Novellæ constitut.*, CXX, 9 (ed. Osenbrüggen, Lipsiæ, 1875, t. III, p. 534).]

45 (oct.) GELASIUS, *lauræ S. Sabæ abbas, qui Constantinopolim adierat, in Palæstinam rediens moritur.* (346)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 87 (Cotelerius, *Eccles. græc. mon.*, III, pp. 368-369); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Sabæ*, c. 107 (*cuius versio lat. ap.* Surium, *Vitæ sanctorum*, ed. Colon., 1581, fol., t. VI, p. 879). *Narrat Cyrillus Gelasium indictione nona, id est an.* 545-546, *e C. P. rediens in urbe Amorio defunctum esse. Sed infra* (*c.* 90), *quum de Conone, tertio post Gelasium lauræ S. Sabæ abbate, loquitur, narrare videtur istius Cononis tempore Petrum Hierosolymitanum patriarcham defunctum esse, qui anno* 544 *e vita excessit:* « Abbas ergo Conon eiusque comites, Constan- « tinopoli diversis ærumnis per Ascidam subiecti, patientia reportarunt. « Aliquot enim interiectis diebus, cum e vita discessisset Petrus archiepis- « copus........ » *Forte verba* « Aliquot enim interiectis diebus » *ad tempus ordinationis Eustochij, id est ad ann.* 548-549, *quæ paulo post narratur, verba vero* « cum e vita discessisset Petrus » *ad annos proxime elapsos referenda. Videtur Conon longo tempore C. P. mansisse.*

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 545 BASILINA, *ex Cappadocia, ecclesiæ Constantinopolitanæ diaconissa,* & ANONYMUS *quidam eius consobrinus.* (347)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Iohannis Silentiarij*, c. III, § 23 (*cuius vers. lat. ap. AA. SS. Boll.*, Mai., III, p. 237; cf. ibid., *Appendix*, p. 20).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 545 ANONYMUS *quidam Persa Syriam adit s. Simeonem Stylitam, iuniorem, visitaturus.* (348)

[Nicephorus, magister Antiochiæ, *Vita s. Simeonis Stylitæ, iunioris*, c. X, § 77 (*AA. SS. Boll.*, Mai., V, p. 336).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

nt. an. 546 PETRUS *quidam e Græcia oriundus, lauræ Sucæ in Palæstina abbas.* (349)

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Cyriaci*, c. II, § 14 (*AA. SS. Boll.*, Sept. VIII, p. 153); Simeon Metaphrastes, *Vita s. Cyriaci* (Migne, *Patr. gr.*, CXV, c. 936).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

546. IUSTINIANI I, IMPERATORIS, CONSTITUTIO DE PECUNIA CLERICIS ET EPISCOPIS IN ORDINATIONE EORUM DANDA, ANTIOCHENO ET HIEROSOLYMITANO PATRIARCHIS MISSA.

[*Corp. iur. civ.*, *Novellæ constitut.*, CXXIII, 3 (ed. Ofenbrüggen, Lipsiæ, 1875, t. III, p. 542).]

547. ANTIOCHIA, A CHOSROE I ANNO 540 EVERSA, SUMPTIBUS IUSTINIANI REÆDIFICATUR.

[Procopius, *De Ædificiis*, l. II, cc. 10-11 (ed. Bonn., III, pp. 237 & f.).]

ant. an. 550 S. THEODORUS SICEOTA, *postea episcopus Anastasiopolitanus* (prima vice). (350)

[Eleusius Georgius, *Vita s. Theodori*, c. 4 (*cuius vers. lat. ap. AA. SS. Boll.*, Apr., III, p. 38).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 550 ANASTASIA, *Pompeij, Anastasij imperatoris nepotis, coniux, in monte Olivarum monacha.* (351)

[*Anastasiæ iter iam ad ann.* c. 495, *sed falso, recensuimus.*]

c. 550 GEVEMER, *dux Palæstinæ.* (352)

[Ioh. Moschus, *Pratum spirituale*, c. 49 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1075).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 550 *COSMIANA, *uxor Germani patricij.* (353)

[Ioh. Moschus, *Pratum spirituale*, c. 48 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1074).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 550 IOANNES, *ex Cyzico, abbas monasterij Abrami in monte Oliveti.* (354)

[Ioh. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 187 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1142).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 550 *THEODORUS, *forte ex Alexandria, in eremo prope Hierusalem monachus.* (355)

[Ioh. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 105 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1099).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 550 CONON, *Cilix genere, in Palæstina monachus.* (356)

[Ioh. Mofchus, *Pratum fpirituale*, c. 22 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1064). *Non idem videtur esse ille Conon ac viri eiusdem nominis quos supra, post an.* 525-545 *& post an.* 531, *notavimus.*]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 550 *THEOPHANES *quidam ex regione Dora.* (357)

[I. Mofchus, *Prat. fpirituale*, c. 26 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1065).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 550 **S. PETROCUS, *abbas in Cornubia.* (358)

« .....Decurfis igitur triginta annis, *Romam* peregre profecturus, cum in *Cornubiam* regreffus fuiffet, concitato ventorum turbine facta eft pluvia magna valde..... Sedata tandem tempeftate, die tertia palam fe *Romam* profecturum profitetur..... Quo cum perveniffet & loca fancta vifitaffet, *Hierufalem* ufque proficifcitur. Cumque ad fepulcrum Domini pias preces & lacrymas fudiffet, verfus *Indiam* iter maturare cœpit..... »

[Iohannes Tinmonthenfis, *Vita f. Petroci, fufpecta* (*AA. SS. Boll.*, Iun., I, p. 401), *quam exfcripfit* Ioh. Capgrave, *Legenda nova Angliæ* (Londin., Winkin de Worde, 1516, f. 266 *b*).]

c. 550 CONON, *Lauræ f. Sabæ abbas, qui Conftantinopolim adierat, in Palæftinam redit.* (359)

[Cyrillus Scythopol., *Vita f. Sabæ*, cc. 89-90 (Cotelerius, *Ecclef. græc. mon.*, III, p. 373); Evagrius, *Hift. ecclef.*, l. IV, c. 38 (Migne, *Patr. gr*, LXXXVI, c. 2773), *quem exfcripfit* Nicephorus Calliftus, *Hift. ecclef.*, l. XVII, c. 27 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 284). *A Cyrillo & Evagrio Cononis iter e Palæftina Conftantinopolim folum narratur. Aliunde vero fcimus illum in Palæftinam remeaffe* (cf. I. Mofchus, *Prat. fpirituale*, c. 42, ap. Ducæum, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1071). *Errare videntur Evagrius &, poft illum, Nicephorus quum dicant Cononem ab Euftochio, Hierofolymitano patriarcha, Conftantinopolim miffum effe. Nondum enim erat Hierofolymitanus patriarcha Euftochius quum Conon CP. adiit* (cf. Cyrillus, *Vita f. Sabæ*, c. 90). — *Cononis in hoc itinere comitem fuiffe dicunt Evagrius & Nicephorus Rufum quemdam, monafterij S. Theodofij abbatem. De quo nihil Cyrillus, qui e contrario autumat Eulogium* (cf. *infra ad an.* 552-553) *S. Theodofij abbatem fuiffe quum Euftochius Hierofolymitanus patriarcha factus eft.*

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 550 LEGATI *Elisbaan, regis Ethiopiæ, qui coronam eius auream in S. Sepulchro deposuerunt.* (360)

[Anonymus, *Vita s. Arethæ eiusque sociorum*, c. IX, § 39 (*AA. SS. Boll.*, Oct., X, p. 758).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

post an. 550 PLURIUM GENTIUM HOMINES *Syriam adeunt, s. Simeonem Stylitam, iuniorem, visitaturi.* (361)

[Nicephorus, magister Antiochiæ, *Vita s. Simeonis Stylitæ iunioris*, c. XII, § 94; c. XIII, § 101; c. XIX, § 150; c. XX, § 157; c. XXIII, §§ 180 & 186; c. XXV, §§ 205, 206; c. XXVIII, § 225; c. XXIX, § 238; c. XXX, § 241; cf. etiam c. XV, §§ 123 & 125; c. XXIII, § 179; c. XXVI, § 209; c. XXVIII, §§ 226 & 230 (*AA. SS. Boll.*, Mai., V, pp. 343, 345, 364, 367, 375, 377, 384, 392, 397; cf. pp. 353, 354, 374, 386, 392, 394); Anonymus, *Vita s. Marthæ, matris Simeonis*, c. VI, § 50; c. VIII, §§ 71-72 (*Ibid.*, pp. 422, 430).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

551, 9 Iul.-553, 15 Aug. TERRÆ MOTUS MAXIMI IN PALÆSTINA, ARABIA, SYRIA, MESOPOTAMIA ET PHŒNICIA UTRAQUE: ANTIOCHIA, TYRUS, SIDO, BERYTUS, TRIPOLIS, BYBLUS, BOTRYS, ANTARADUS ALIÆQUE URBES ET PROMONTORIUM LITHOPROSÔPOS, PROPE BOTRYN, CORRUUNT. — HELIOPOLI PHŒNICIÆ, IDOLUM SOLIS FULMINE PERCUTITUR.

[Antoninus martyr, c. 1 (supra, I, pp. 91-92). — Agathias, *Historia*, l. II, c. 15 (ed. Bonn., pp. 95, 96); Ioh. Malalas, *Chronographia*, l. XVIII (ed. Bonn., p. 485); Evagrius, *Hist. eccles.*, l. IV, c. 34 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2768), *quem exscripsit* Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVII, c. 22 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 276); Nicephorus, magister Antiochiæ, *Vita s. Simeonis Stylitæ iunioris*, c. X, § 81; c. XIII, § 107 (*AA. SS. Boll.*, Mai., V, p. 338); Theophanes, *Chronographia*, ad an. 6043 (ed. Bonn., I, p. 352); Anonymus, *Iustiniani I res gestæ* (A. Mai, *Spicilegium romanum*, t. II, pp. 27, 28); Cedrenus, *Historiar. compendium* (ed. Bonn., I, pp. 659, 674). — Iohannes, ep. Asiæ, *Historia, a* Dionysio patr. *exscripta*, ad ann. 864, 866; cf. ad an. 868 (J. S. Assemanus, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, t. II, p. 89), *qui rursus anno Gr.* 870 [*Chr.* 558] *Berytum & alias Galileæ, Palæstinæ, Arabiæ & Phœniciæ urbes concussas fuisse dicit; sed parum certa videtur illius auctoris chronologia.* Abulfaragius, *Chron. syriac.*, dyn. VIII (trad. Bruns, p. 84); Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, p. 194).]

551. LEGES A IUSTINIANO IMP. CONTRA SAMARITAS LATÆ, SERGII, EPISCOPI CÆSARIENSIS, GRATIA MITIGANTUR.

[*Corp. iur. civ.*, *Novellæ constitutiones*, CXXIX (ed. Ofenbrüggen, Lipsiæ, 1875, p. 586).]

an. 552 ANTONIUS, *postea Seleuciæ Pieriæ episcopus*, SERGIUS, *ambo ex Iberia, &* MONACHI *duo Iberi*. (362)

[Anonymus, *Vita s. Marthæ*, c. VII, §§ 53 & seq.; c. VIII, §§ 67 & seq. (*AA. SS. Boll.*, Mai., V, pp. 423-424, 428 & seq.).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 552 S. SIMEON SALUS & S. IOHANNES. (363)

[Leontius, ep. Neapol. in Cypro, *Vita s. Simeonis*, c. 1 (Migne, *Patr.*, *gr.*, XCIII, c. 1673); Basilius imp., *Menologium*, ad d. 20 Iul. (Migne, *Patr. gr.*, CXVII, c. 552); cf. Evagrius, *Hist. eccles.*, l. IV, c. 34 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2764), *quem exscripsit* Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVII, c. 22 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 273). *De his sanctis cf. AA. SS. Boll.*, Iul., I, p. 129, & Iul., V, p. 164.]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

552-553. EULOGIUS, PRÆPOSITUS MONASTERII S. THEODOSII, CYRIACUS ET PANCRATIUS ALIORUM MONASTERIORUM PRÆPOSITI, NEC NON EPISCOPI TRES AB EUSTOCHIO HIEROSOLYMITANO CONSTANTINOPOLIM MITTUNTUR QUI VICES SUAS IN CONCILIO ŒCUMENICO MOX CONGREGANDO GERANT.

[Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 90 (Cotelerius, *Ecclesiæ græcæ monumenta*, III, p. 374); Evagrius, *Hist. eccles.*, l. IV, c. 38 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2779), *quem exscripsit* Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVII, c. 27 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 288). *Trium episcoporum nomina reperies in Actis concilij CP.: Stephanus episcopus Raphiæ, Georgius episcopus Tiberiadis, Damianus, episcopus Sozuzæ* (Mansi, *Concilia*, IX, c. 173). *Hi sunt verisimile legati qui Acta Constantinopolitani concilij, anno* 553 *habiti, Hierosolymam attulerunt* (Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, c. 90; ap. Cotelerium, *Eccles. græc. mon.*, III, pp. 374-375).]

553. IUSTINIANI I, IMP., DE HEBRÆIS CONSTITUTIO.

[*Corp. iur. civ.*, *Novellæ constitut.*, CXLVI (ed. Ofenbrüggen, 1875, p. 640).]

553 CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM, *cui omnes Palæstinæ interfuerunt episcopi*. (364)

[Mansi, *Concilia*, IX, cc. 659-660.]

553 Ordo diœceſeos, metropolitarum, archiepiſcoporum & epiſcoporum urbis ſ. Hieruſalem. (xlvij)

[Τακτικὸν τῆς ἐνορίας τῶν Μητροπολιτῶν καὶ Ἀρχιεπισκόπων καὶ Ἐπισκόπων τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ: Excerpt. ex Ἱερὰ Ἱστορία περὶ τῆς πόλεως τοῦ μεγάλου βασιλέως καὶ πάσης Παλαιστίνης, cod. mſ. *bibl. patriarch. græc. Hieroſolymit.*, ap. Greg. Palamas, Ἱεροσολυμιάς. (Hieroſ., 1862, in-8, pp. 376-382).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 555 ANGULAS *quidam Iſaurus in monaſterio S. Symeonis Stylitæ, iunioris, monachus.* (365)

[Nicephorus, magiſter Antiochiæ, *Vita ſ. Symeonis Stylitæ, iunioris*, c. XVI, § 132; cf. c. XXIII, § 181 (*AA. SS. Boll.*, Mai., V, p. 357; cf. p. 375).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

555-558 Cyrillus Scythopolitanus. (xlviij)

[Τοῦ ὁσίου καὶ Θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου βίος καὶ πολιτεία (Pouget, *Analecta græca*, pp. 1-99) *a* Simeone Metaphraſte *interpolata* (Migne, *Patr.gr.*, CXIV, cc. 596-733).

Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάβα βίος καὶ πολιτεία (Cotelerius, *Eccleſ. græc. mon.*, III, pp. 220-376) *a* Simeone Metaphraſte *abreviata* (*verſ. lat. ap.* Surium, *Vitæ ſanctorum*, ed. Colon., 1581, t. VI, pp. 839-880; *græce in pluribus mſſ. Bibl. nat. Pariſ.*).

Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Κυριακοῦ βίος καὶ πολιτεία (*AA. SS. Boll.*, Sept. VIII, pp. 147-158) *a* Simeone Metaphraſte *interpolata* (Migne, *Patr. gr.*, CXV, cc. 920-944).

Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Ἡσυχάστου βίος καὶ πολιτεία (*AA. SS. Boll.*, Mai., III, appendix, pp. 16-21), *cuius lat. verſio* ibid., Mai., III, pp. 232-237.]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

555-560. S. STEPHANI PROTOMARTYRIS RELIQUIARUM TRANSLATIO ROMAM.

[Cf. *AA. SS. Boll.*, Mai., II, pp. 97 & 4; VI, p. 4; Aug., I, p. 198.]

556. IUDÆI ET SAMARITANI IN PALÆSTINA REBELLANTUR; AMANTIUS, MAGISTER MILITIÆ, HUIUS REI CAUSA A IUSTINIANO IN PALÆSTINAM MITTITUR.

[*Hist. miscella*, l. XVIII, c. 25 (ed. Eyssenhardt, p. 379).—Ioh. Malalas, *Chronographia*, l. XVIII (ed. Bonn., p. 487); Theophanes, *Chronographia*, ad an. 6048 (ed. Bonn., I, p. 355), *quem exscripsit* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.* (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1266); Cedrenus, *Historiarum compend.* (ed. Bonn., I, p. 675).—Iohannes, ep. Asiæ, *Historia, quem exscripsit* Dionysius Iacobit. patr., *Chron.* ad an. Gr. 863 [Chr. 551] (J. S. Assemanus, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, II, p. 89). *De Amantio isto forte loquitur* Nicephorus, magister Antiochiæ, *in Vita s. Symeonis Stylitæ, iunioris*, c. XXII, §§ 173-178 (*AA. SS. Boll.*, Mai., V, pp. 372-374).]

557 LEGATI *Iustiniani I, imperatoris, ad Hareth V, Ghassanitam principem.* (366)

[Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, p. 196).]

(Cf. *Itinera diversa.*)

560. SYNODUS ANTIOCHENA.

[Mansi, *Concilia*, IX, c. 767.]

c. 560 S. MARTINUS *Dumiensis, Bracarensis archiepiscopus.* (367)

« *Pannoniis* genitus, transcendens æquora vasta
Galliciæ in gremium divinis nutibus actus
Confessor Martine, tua hac dicatus in aula
Antistes, cultum instituit ritumque sacrorum:
Teque, patrone, sequens famulus Martinus eodem
Nomine, non merito, hic in Christi pace quiebo. »

[*Epitaphium s. Martini Bracarensis*, quod ipse sibimet composuit (*AA. SS. Boll.*, Mart. III, p. 89).]

« Tunc commonitus a Deo quidam, nomine Martinus, de regione longinqua, qui ibidem nunc sacerdos habetur, advenit. Sed nec hoc credo sine divina fuisse providentia, quod eo die se commoveret de patria, quo beatæ reliquiæ [s. Martini Turonensis] de loco levatæ sunt, & sic simul cum ipsis pignoribus *Galliciæ* portum ingressus sit.

[Gregorius Turon., *De virtutibus s. Martini*, l. I, c. 11 (*S. Georgij Florentij Gregorij, episcopi Turonensis, libri miraculorum*, ed. Bordier, t. II, p. 40).]

« Hoc tempore & beatus Martinus, Gallicienfis epifcopus, obiit, magnum populo illi faciente planctum. Nam hic *Pannoniæ* ortus fuit & exinde ad vifitanda loca fancta in *Orientem* properans, in tantum fe litteris imbuit, ut nulli fecundus fuis temporibus haberetur. Exinde *Galliciam* venit, ubi, cum beati Martini reliquiæ portarentur, epifcopus ordinatur. »

[Gregorius Turon., *Hift. Franc.*, V, 38 (ed. Guadet, I, p. 343), *quem exfcripfit* Aimoinus, *Hift. Franc.*, l. III, c. 38 (*R. des Hift. de la Fr.*, III, p. 85); cf. *Chroniques de St-Denys*, l. III, c. 13 (*ibid.*, p. 229).]

« Martinus, Dumienfis monafterij fanctiffimus pontifex, ex *Orientis* partibus navigans, in *Galliciam* venit. »

[Pf.-Ifidorus, *Liber de SS. eccl.*, c. 36 (Migne, *Patr. lat.*, LXXXIII, c. 1100); cf. *AA. SS. Boll.*, Mart., III, p. 86, & Mabillon, *AA. SS. ord. f. B.*, fæc. I, p. 257).]

c. 560. IOHANNIS BAPTISTÆ MANUS CÆSAREÆ PALÆSTINÆ SERVATA, IUSTINIANO IMPERATORI MITTITUR.

[Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, p. 199).]

c. 560 ANDREAS MESSENIUS, *abbas in Raythu.* (368)

[I. Mofchus, *Prat. fpirituale*, c. 116 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1107).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 560 IULIANUS, *Arabs, in eremo prope Hierufalem monachus.* (369)

[Ioh. Mofchus, *Prat. fpirituale*, c. 96 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1096).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 560 MONACHUS *quidam Antiochenus Eleutheropolim miffus.* (370)

[Ioh. Mofchus, *Pratum fpirituale*, c. 39 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1069).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 560 NICOLAUS, *in monafterio abbatis Petri prope Iordanem monachus, antea in Thebaide miniftrans.* (371)

[I. Mofchus, *Pratum fpirituale*, c. 16 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1063).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 560 ANONYMUS *gentilis ex Occidente.* (372)

[Ioh. Moschus, *Pratum spirituale*, c. 138 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1116).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 560 ANAXANON, *ex Ancyra Galatiæ, ægrotus in Hierusalem portatur.* (373)

[Ioh. Moschus, *Pratum spirituale*, c. 42 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1071). *Iam longo tempore habitaverat* Anaxanon *lauram quæ dicitur Pharan in Palæstina, quum extremo vitæ tempore Hierosolymam adiit. Hoc iter agressus est tempore Cononis, qui an.* 546-547 *lauræ S. Sabæ abbas factus est* (Cyrillus Scythopol., *Vita s. Sabæ*, cc. 89-90; ap. Cotelerium, *Eccles. græc. mon.*, III, pp. 371-373), & *Ioh. Moschi* († *c.* 620) *qui eum Hierosolymam usque comitatus est.*]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

561. ANTIOCHIA TERRÆ MOTU CONCUSSA.

[*Hist. miscella*, l. XVIII, c. 26 (ed. Eyssenhardt, p. 380). — Cf. Theophanes, *Chronogr.* ad an. 6053 (ed. Bonn., I, p. 364), *quem exscripsit* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.* (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1266); Cedrenus, *Historiar. compendium* (ed. Bonn., I, p. 676).—Mkhithar d'Aïrivank, *Histoire chronologique* (trad. Brosset, St-Pétersbourg, 1869, p. 74).]

562 Procopius. (xlix)

De Ædificiis capitula ecclesias Hierosylimitanas describentia.

[Procopius, *De Ædificiis*, l. V, cc. 6, 7, 9 (ed. Bonn., III, pp. 321 & f.).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 562. HARETH V, GHASSANITA PRINCEPS, PECULIARES PATRIARCHAS CONSTANTINOPOLIM, ALEXANDRIAM, ANTIOCHIAM ET HIEROSOLYMAM MITTIT AD HETERODOXOS ADMINISTRANDOS.

[Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, p. 198).]

ſt an. 562 *S. IOHANNES CLIMACUS, *in monte Sina monachus*, & GEORGIUS, *eius germanus.* (374)

[Daniel monachus, *Vita s. Iohannis Climaci* (ed. M. Raderus, *S. Iohannis Climaci opera omnia*, Lutetiæ, 1633, in-fol.); Basilius, imperator, *Menologium*, ad d. 30 Martij (Migne, *Patr. gr.*, CXVII, c. 377); cf. Anonymus, *De s. Iohanne Climaco narratio* (ed. Raderus, *ibid.*). — Cf. *AA. SS. Boll.*, Mart., III, pp. 834-837, & Fabricius, *Bibliotheca græca*,

ed. Harlesij, Hamburgi, 1804, in-4, t. IX, pp. 522-528. *Incerta est s. Iohannis Climaci & Georgij patria. Anno 606 obiisse videtur s. Iohannes Climacus, qui anno ætatis suæ xvj ad montem Sinam venit & postea plus quam xliv annos vixit, ut ex vitâ eius discimus.*

(Cf. *Itinera græca*, I.)

562-593 **MONACHI *Scoti ex Hierosolymitanis partibus per Maurianensem urbem redeuntes.* (375)

[Cf. infra, nº 376: S. TIGRIS.]

562-593 **S. TIGRIS, *seu* THECLA, *Maurianensis mulier, cum quibusdam monachis Maurianensibus.* (376)

« Nam quædam mulier a *Maurienna* urbe progrediens, ipsius Præcursoris reliquias expetivit, & ita se constrinxit vinculo iuramenti, ut non ante a loco discederet nisi de membris eius mereretur quicquam accipere. Sed cum impossibile hoc incolæ loci narrarent, prosternabatur quotidie ante sepulcrum, orans sibi, ut diximus, de sanctis artubus aliqua condonari. In qua intentione integrum duxit annum. Similiter & alterum iugi semper oratione deposcens. Tertio vero ingrediente anno, cum orationem suam pervenire non cerneret ad effectum, proiecit se ante sepulcrum; & obtestatur non se exinde surrecturam, priusquam hæc petitio obtineretur a sancto. Septima vero die, cum iam inedia deficeret, apparuit super altare pollex miri candoris ac lucis effulgens. Cognito autem mulier Dei dono, surrexit a pavimento, factaque capsula aurea, in ea recondidit quæ Domino largiente meruerat, & sic gaudens remeavit ad propria. »

[Greg. Turon., *De gloria martyrum*, c. XIV (ed. Bordier, I, p. 45).]

« In diebus præcellentissimi regis Gontranni, mulier quædam, Tigris nomine, ex territorio *Mauriginense* orta, oppido quod nominatur *Volacis*, nobiliter nata & sacris litteris educata;... accidit bonorum virorum monacorum religiosa facultas in *Iberosolymitanis* partibus sociam pergere. A quibus illa audivit venerabilis Tigris de beato Iohanne Baptista; huius reliquias anxia quærebat, quod membra illius fuissent humata in civitate *Samariæ* quæ nunc *Sebaste* vocatur, ac tempore procedente *Alexandriam* missa caputque eius *Phœnice* perlatum. His instructa, Dei famula dedit operam usque ad inventionem

venerabilium pignorum, & ſecundum quod deſiderium habebat in veneracione beati Iohannis Baptiſtæ in *Morienna* eccleſiam edificare diſpoſuit.

[*Tranſlatio reliq. ſ. Ioh. Baptiſtæ*, ex quodam codice pergameno eccleſiæ ſ. Iohannis Maurianenſis, ſæc. X confecto; in notis ad Greg. Turon., *De gloria martyrum*, c. 14, inſerta, ed. Bordier, I, p. 44, n. 2.]

« Lectio I. Fuit in diebus præſtantiſſimi regis Gontranni mulier nomine Tygris orta in territorio *Maurianenſi*, loco qui *Volovium* nominatur, nobili ſtirpe progenita, ſacriſque litteris ſufficienter inſtructa.

« Lectio II. Habebant autem ſociam ſibi ſororem nomine Pigmeniam, quæ coniugalem ſocietatem quondam habuerat, ſed defuncto marito continenter vivens, ſororis contubernio & doctrinis in divinis cultibus & pauperum obſequiis.

« Lectio III. Vacabant itaque ambæ ieiuniis & vigiliis atque ſanctorum locorum viſitationibus. Hæc & illis cetera pietatis opera agentibus, accidit ut monachorum religioſorum fruerentur adventu qui ex *Ieroſolimitanis* partibus *Scotiam* pergere fatebantur.

« Lectio IV. Apud quos cum triduo demorarentur de reliquiis ſancti Iohannis Baptiſtæ, volente Domino, cum illis habuerunt colloquium dicentes eum decollatum fuiſſe apud quoddam *Arabiæ* caſtellum quod *Maceronta* nominatur & in civitate *Samariæ* quæ nunc *Sebaſte* dicitur reconditum; caput autem *Ieroſolimam* perlatum & ibi cum maximo honore humatum.

« Lectio V. Poſt longa decollationis eius tempora ab ipſo revelatum duobus monachis orientalibus qui orationis cauſa venerant *Ieroſolimam* & inde ad *Ediſſem Phenicis* civitatem perlatum. Oſſa vero eius ſancta prius de *Samaria Ieroſolimam* tranſlata & inde ad *Alexandriam* tranſmiſſa, ubi nunc in eccleſia, quæ in ipſius nomine eſt conſecrata, recondita habentur.

« Lectio VI. Quod divina providentia dicebant eſſe factum ut ſcilicet per plura loca deportatis beati martyris reliquiis plura virtutum ſigna poſt eius decollationem, Chriſto largiente, cui teſtimonium perhibuit cuiuſque præco vel præcurſor extitit, per eas fierent manifeſta.

« Lectio VII. Inſtructa taliter Dei famula a præfatis viris, abeuntibus illis, cœpit iter ſuum Dei auxilio præparare, unius

tantum famulæ comitatu contenta. Quæ poſtquam *Romam* pervenit, ad limina beati Petri apoſtoli per aliquot dies morata eſt, ibique, Deo diſponente, invenit ſocios itineris mare tranſire cupientes.

« Lectio VIII. Iis igitur iuncta navigio pervenit ad locum ubi eccleſia erat conſecrata in honore ſancti Iohannis Baptiſtæ, in qua pollex & pars digitorum manus dextræ & quædam præfati Baptiſtæ reliquiæ reconditæ fuerunt. »

[*Officium ſ. Tigridis*, ex breviario quodam eccleſiæ ſ. Iohannis Maurianenſis, ſæc. XVI confecto, ap. Greg. Turon., *Opera* (ed. Bordier, I, 399).]

« Hæc & alia pietatis opera agentibus accidit, ut monachorum religioſorum fruerentur adventu, qui ex *Hieroſolymitanis* partibus *Scotiam* pergere fatebantur. Apud quas cum triduo demorarentur, de reliquiis ſ. Ioannis Baptiſtæ, volente Domino, cum illis habuerunt colloquium, dicentes eum decollatum fuiſſe apud quoddam *Arabiæ* caſtellum, quod *Machaerunta* nominatur, & apud civitatem *Samariæ*, quæ nunc *Sebaſte* dicitur, conditum; caput autem *Hieroſolymam* perlatum, & ibi cum maximo honore humatum. Poſt longa decollationis eius tempora, ab ipſo revelatum duobus monachis orientalibus qui orationis cauſa venerant *Hieroſolymam*, & inde *Ediſſam Phœniciæ* civitatem perlatum; oſſa vero eius ſancta prius de *Samaria Hieroſolymam* tranſlata, & inde *Alexandriam* tranſmiſſa, ubi nunc in eccleſia, quæ in ipſius nomine eſt conſtructa, recondita habentur. Quod divina providentia aiebant eſſe factum; ut ſcilicet per plura loca deportatis ſancti martyris reliquiis, plura virtutis ſigna per eius decollationem, Chriſto largiente, cui teſtimonium perhibuit, cuiuſque præco vel præcurſor extitit, per eas fierent manifeſta.

« Inſtructa talibus Dei famula a præfatis viris, abeuntibus illis, cœpit iter ſuum cum Dei auxilio præparare; unius tantum famulæ comitatu contenta. Quæ poſtquam *Romam* pervenit, ad limina b. Petri apoſtoli per dies aliquot morata, ibidem, Deo diſponente, invenit ſocios itineris, mare tranſire cupientes. His igitur iuncta, navigio pervenit ad locum ubi eccleſia erat conſecrata in honore ſ. Ioannis Baptiſtæ, in qua pollex & pars digitorum manus dexteræ & quædam aliæ præfati Baptiſtæ reliquiæ reconditæ fuerant.

« Tunc s. Tygris, fide plena, vinculo se iuramenti constrinxit, quod non prius ab ipso loco discederet, quam, permittente unigenito Filio Dei, ex membris b. Ioannis Baptistæ, aliquam particulam mereretur accipere; sed loci illius incolæ illud iuramentum omnino impossibile iudicabant. Ipsa tamen quotidie ante sanctas reliquias sese offerebat, orans ut Deus iter suum prosperum efficeret & desiderium adimpleret. In qua intentione continuis duobus annis, iugiter Dominum deposcens, devote perseveravit.

« Tertio tandem incipiente anno, cum iam nimium orando, ieiunando, vigilando, assiduas lacrymas fundendo, fatigata esset, & ad effectum suam petitionem pervenire non cerneret, proiecit se ante sepulcrum, corde contrito & humiliato, Dominum lacrymabiliter orans, ut eius diutissimam petitionem exaudire dignaretur; adiiciens nunquam se ab ipso pavimento surrecturam, priusquam pius & misericors Dominus suam impleret petitionem; ibique iacens, nullumque cibum gustans, flere & orare non cessavit, cupiens dissolvi & esse cum Christo, magis quam in carne permanere. Sed misericors Dominus videns eius constantiam, fidem inviolabilem, & invictam perseverantiam, misericordia motus, concessit ei donum quæsitum, & omnibus seculis admirandum. Dei enim motu apparuit supra sepulcrum b. Ioannis Baptistæ pollex ipsius & pars digitorum, qui meruerunt Domini verticem tangere in *Iordanis* flumine, quando ipse Redemptor sub eo dignatus est baptizari.

« Cognovit autem sancta Dei famula se esse exauditam, & sumens illud sanctum Dei donum, resumpto spiritu qui pæne in ea defecerat, & receptis viribus læta surrexit. Reconditoque eo in capsula quam dudum paraverat (cum ceteris minutiis reliquiarum), gaudens cœpit ad propria remeare. Impletum est in illa quod in Evangelio scriptum invenimus: *Omnis qui petit accipit, & qui quærit invenit, & pulsanti aperietur* (Math., VII, 7). Recedente autem famula Dei, cum esset iam longe spatio aliquot milliarium, provinciales in se reversi, magnæ amentiæ & ignaviæ imputare cœperunt, quod mulier peregrina & inermis honorem regni, tutamentum populi, sine contradictione & absque iniuria, sola auferret. Qua de re simul omnes commoti, cursu velocissimo insecuti sunt. Quos ut vidit, nimio terrore expavit: sed fugiendi locum non habuit.

« Tunc toto corde ad Dominum conversa, oravit ne gau-

dium ſuum in mœrorem converteret, & donum, quod ab eo lacrymando acceperat, gaudendo deportaverat, cum triſtitia amitteret. Tunc reliquias de capſula ſumptas ſub mamilla abſcondit; & quas externo ſepulcro inviſibiliter & potentialiter extraxit, has ipſi mamillæ, reliquæ carni coæquatæ, interno ſepulcro, videlicet ſanctæ mulieris pectori, omnipotentiſſima ſua virtute, mirabiliter condidit. Tunc venientes qui eam perſequebantur, iuſſerunt reliquias reddere. At illa ſupplicans, dixit: Ablata eſt ſpes gaudij mei, & lætitia mea converſa eſt in lamentationem, quia donum quod accepi, propter peccata mea amiſi. Et illi accipientes capſulam, nihil invenerunt; deinde caput eius diſcooperientes denudaverunt, & cum non invenirent, confuſi reverſi ſunt ad ſua. Ipſa autem onuſta & ſecura ibat per viam gaudens.

« Et cum iam eadem Dei famula, poſt longum & laborioſum itineris laborem, *Maurianam* veniſſet, & ibidem Dominus multa miracula & præclaras virtutes, per merita venerabilis Ioannis Baptiſtæ, operatus fuiſſet, audientes ex vicinis civitatibus epiſcopi tres, *Taurinenſis* ſcilicet, *Auguſtenſis*, nec non *Bellicenſis*, cum multitudine fidelium facto conſilio, ad viſitandas reliquias convenerunt; & ut, ſi fieri poſſet, aliquas particulas de ſanctis reliquiis accipere mererentur..... »

[*Vita ſ. Tygris*, ex miſſali eccleſiæ Maurianenſis, cc. 2-8 (*AA. SS. Boll.*, Iun., V, pp. 73-74).]

« Non deſunt qui putant b. Theclam digitum ſ. Ioannis, qui comburi non potuit, ex oris tranſmarinis detuliſſe in *Mauritaniam*, ibique in honorem b. Ioannis eccleſiam conſtruxiſſe, quæ hoc die fuit dedicata. »

[Ioan. Belethus, *Rationale divinorum officiorum*, c. 147 (Migne, *Patr. lat.*, CCII, c. 151).]

« Cum autem colligerentur oſſa [ſ. Ioannis Baptiſtæ], quidam monachi a *Ieroſolymis* miſſi, latenter colligentibus, magnam eorum partem tulerunt, inter quæ etiam digitus, quo Dominum monſtravit, fuiſſe perhibetur, quem poſt beata Tecla inter *Alpes* attulit, & dicitur eſſe in eccleſia *Maurianenſi*. »

[Petrus Comeſtor, *Hiſt. ſcholaſt.*, *In Evangelia*, c. 73 (Migne, *Patr. lat.*, CXCVIII, cc. 1174-1175).]

« Unde ipſe digitus [ſ. Ioh. Baptiſtæ] a prædictis monachis eſt repertus, quem poſtmodum, ut habetur in *Hyſtoria ſcholaſtica*, ſancta Thecla intra *Alpes* detulit & in eccleſia Sancti

Maximi collocavit. Hoc etiam teftatur Iohannes Beleth dicens, quod prædicta fancta Thecla ipfum digitum, qui comburi non potuit, de ultra partibus marinis in *Normanniam* attulit & ibi in honore fancti Iohannis ecclefiam fabricavit, quam ecclefiam, ut ibidem dicit, quidam hac die dedicatam fuiffe afferunt.

« Apud *Mariennam*, urbem *Galliæ*, matrona quædam, Iohannis Baptiftæ valde devota, Deum inftantius exorabat, ut fibi de reliquiis Iohannis aliquando donaretur aliquid. Cum autem orando nihil proficere fe videret, fumta de Deo fiducia iuramento fe adftrinxit, quod hactenus non comederet, donec quod petebat acciperet. Cum autem diebus aliquibus ieiunaffet, pollicem fuper altare miri candoris vidit & Dei donum læta fufcepit, tres autem epifcopi illuc accurrentes, cum quilibet de illo pollice partem vellet accipere, tres fanguinis guttas ftillare videntes in linteo fuppofito ftupuerunt & finguli fingulas fe meruiffe lætati funt.

[Iacobus de Voragine, *Legenda aurea*, c. 125 (ed. Th. Græffe, Drefdæ, 1846, p. 574), *qui, ut manifeftum eft, Tigrim & Theclam non unam & eamdem fuiffe perfonam credebat.*]

« Alij dicunt, quod beata Thecla digitum beati Ioannis, qui comburi non potuit, de ultramarinis partibus afferens in *Morianam*, ibi ad honorem beati Ioannis fundavit ecclefiam, & hac die dedicata eft ei ecclefia. »

[Durandus, *Rationale*, l. VII, c. 26, n° 3 (ed. Venet., 1599, f. 296).— Cf. Sigebertus, *Chron.*, ad ann. 613 (Pertz, *Mon. G.*, *SS.*, VI, 321), *qui de Maurianenfibus f. Iohannis Baptiftæ reliquiis, a muliere quadam allatis, peregrinatione prorfus omiffa, mentionem facit*; cf. etiam Truchet, *Hift. hagiol. du dioc. de Maurienne* (Chambéry, Puthod, 1867, in-8), *pièces juftif.* n° XI, p. 314.]

564, déc. (?) PESTIS ET TERRÆ MOTUS ANTIOCHIÆ.

[Cedrenus, *Hiftor. compend.* (ed. Bonn., I, p. 679).—Iohannes ep. Afiæ, *Hiftoria*, ad an. Gr. 876 (Chr. 564) *a* Dionyfio, Iacob. patr. *exfcripta* (I. S. Affemanus, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, II, p. 89), *qui urbes Phœniciæ, Palæftinæ & Arabiæ etiam concuffas fuiffe dicit.*]

ıte an. 565 **S. GERMANUS, *Parifienfis epifcopus.* (377)

« Beatiffimus quoque Germanus, præful *Parifiacæ* urbis, ad fancta loca *Iherofolymis* pergens, indeque rediens, præfatum principem [Iuftinianum imperatorem] adiit, a quo &

honorifice eſt ſuſceptus. Cumque eum plurimis vellet honorare muneribus, vir Deo plenus auri argentique ſpernens munera, ab eo reliquias tantummodo ſanctorum expetiit. Cuius devotioni præfatus congaudens princeps, de Domini noſtri I. C. corona ſpinea, ſimulque reliquiis Innocentium, unaque brachium ſ. Georgij martyris pro magno munere contulit. Quæ vir Dei gratanter ſuſcipiens, ad propria rediit & prædicta ſanctorum pignora in eccleſia Sanctæ Crucis Sanctique Vincencij condidit. »

[Aimoinus, *Hiſt. Franc.*, lib. III, c. 9 (*Rec. des hiſt. de la Fr.*, III, 69). *Hanc peregrinationem parum certam contendunt Bollandiſtæ*, mai., VI, p. 778 & apr., III, p. 111.]

c. 565 GREGORIUS *quidam anachoreta &* THALELÆUS *nauta*. (378)

[Ioh. Moſchus, *Pratum ſpirituale*, c. 91 (Ducæus, *Bibl. vet. patr.*, II, p. 1094). *Incertum an Gregorius ille idem ſit ac Gregorius anachoreta, quem infra, ad an.* c. 580, *recenſemus.*

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 568 PHOTIUS *vel* PHOTINUS, *altera vice*, CONON *Tarſenſis &* EUGENIUS *ex Seleucia Iſauriæ, Tritheitarum hæreſis ſectatores*. (379)

[Iohannes ep. Epheſi, *Hiſtoria eccleſiaſtica*, l. I, cc. 31-32, l. V, cc. 3 & ſ. (trad. Payne-Smith, *The third part of the eccleſiaſtical hiſtory of John, Biſhop of Epheſus*, Oxford, 1860, in-8, pp. 52, 55, 65-66). *De Conone & Eugenio* cf. Photius, *Bibliotheca*, cod. XXIII, XXIV (Migne, *Patr. gr.*, CIII, c. 60); Nicephorus Calliſtus, *Hiſt. eccleſ.*, l. XVIII, c. 47 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 425); Gregorius Barhebræus, *Chron. eccleſ.*, ſect. I, c. 45 (ed. Abbeloos & Lamy, Lovanij, 1862, t. I, pp. 225, 227, 229). *In Palæſtinam exſules a Iuſtino II, imperatore* (565-578), *miſſi ſunt Conon & Eugenius ſub cuſtodia Photij; quo vero tempore non plane liquet. Ex diverſis ſupra notatis teſtimoniis diſcimus hoc veriſimiliter contigiſſe ante deceſſum Ioannis, patr. C. P., qui anno* 577 *defunctus eſt, & poſt diſputationem quamdam de Trinitate. in urbe C. P. inter Cononem, Eugenium & alios initam. Quæ diſputatio eo fere, ut coniicimus, tempore acta eſt quo Ioannes patriarcha & Ioannes Grammaticus, cognomento Philoponus, libellos ſuos de Trinitate ediderunt, id eſt, teſte* Photio (*Bibliotheca*, cod. LXXV, ap. Migne, *Patr. gr.*, CIII, p. 240), *regnante Iuſtino II, imperatore, indictione prima, quæ indictio, ſi indictiones a menſe ſept. anni* 312 *numeres, ad annos* 567-568 *pertinet.— De his viris, necnon de Photio, vel Photino, plura reperies in* Bibliothèque de l'Ecole des Chartes, 1884, t. XLV, pp. 515-522).]

(Cf. *Itinera diverſa.*)

Post an. 568. SAMARITANORUM IN PALESTINA TUMULTUS A PHOTIO VEL PHOTINO (*de quo supra ad ann.* 542-3 & c. 568) SEDATUR.

[Iohannes ep. Ephesi, *Hist. eccles.*, l. I, c. 31 (trad. Payne-Smith, *The third part of the eccl. History of John, Bishop of Ephesus*, Oxford, 1860, in-8, pp. 66-77); Iean de Nikiou, *Chron.*, c. 94 (trad. Zotenberg, p. 168).]

569 REOVALDUS *seu* REOVALIS, *presbyter, e Gallia oriundus.* (380)

« Huius [dominicæ crucis] reliquias, & merito & fide Helenæ comparanda regina Radegundis expetiit ac devote in monasterium *Pictavense*, quod suo studio constituit, collocavit, misitque pueros iterum *Hierosolymis* ac per totam *Orientis* plagam..... qui circumeuntes sepulcra sanctorum martyrum confessorumque cunctorum reliquias detulerunt. »

[Greg. Turonensis, *De gloria martyrum*, l. I, c. 5 (ed. Bordier, I, p. 14).]

« Tempore vero Sigiberti, postquam Maroveus episcopatum urbis [*Pictavensis*] adeptus est, acceptis epistolis Sigiberti regis, pro fide ac devotione Radegundis beatæ, in partes *Orientis* clericos destinat, pro dominicæ crucis ligno, ac sanctorum apostolorum cæterorumque martyrum reliquiis. Qui euntes detulerunt hæc pignora. »

[Greg. Turon., *Hist. Franc.*, l. IX, c. 40 (ed. Guadet, II, p. 190).]

« Cui [Iustino] meritis compar, nubens felicibus annis,
Obtinet augustum celsa Sophia gradum.
Quæ loca sancta pio, fixo colit, ornat amore,
Et facit hoc voto se propiare polo,
Cuius prima fides *Orientis* ab axe coruscans,
Misit ad occasum fulgida dona Deo.
Regina poscente sibi Radegunde Toringa,
Præbuit optatæ munera sacra Crucis.

[Venantius Fortunatus, *Liber ad Iustinum imperatorem* (ed. Luchi, Romæ, 1786, in-4, t. I, p. 481); cf. Idem, *Carmina*, l. II, carm. 1-7 (*ibid.*, t. I, pp. 35-46).]

« Pervenit tandem ad eam [Radegundem] de domno Mammete martyre, quod *Hierosolymis* sua sancta requiescerent membra. Hæc audiens avida & sitibunda potabat velut hydrops qui quantum fontem trahit, tantum sitis addita

crescit; ita de rore Dei plus madefacta calet. Transmisit virum venerabilem Reovalem presbyterum, qui tunc saecularis erat & adhuc superstes est corpore, ad patriarcham Hierosolymitanum, poscens de beati Mammetis pignoribus. Quod vir Dei benigne suscipiens, rogationes populo indixit.... venit ad sanctum sepulcrum, semperque beatae fidem pronuntians, tangebat membrum, quale beatissimus ad petitionem domnae Radegundis dare iuberet. Tetigit in manu dextera singulos digitos; ubi ad minorem venit digitum, se suavi tactu de propria manu tulit, ut beatae reginae desiderio satisfaceret & eius voluntatem impleret. Quem digitum vir apostolicus cum digno honore beatae Radegundi direxit; de *Hierosolyma* usque *Pictavis* in eius honore semper laus Dei personuit...... »

[S. Baudonivia, *Vita Radegundis*, lib. II (Mabillon, *AA. SS. ord. S. Bened.*, I, p. 330; cf. eiusdem *Annales ord. S. Bened.*, I, 156).]

570 ABD ALLAH, *Mohammedis prophetae pater, e Syria rediens moritur.* (381)

[Tabari, *Chron.*, pars II, c. 45 (tr. Zotenberg, II, p. 243); Maçoudi, *Les Prairies d'or*, c. 70 (tr. Barbier de Meynard, IV, p. 130); cf. Ibn-Ishak, *Vie de Mahomet* (tr. Weil, Stuttgart, 1864, I, p. 77); Abulfeda, *Annales muslemici* (tr. Reiske, I, p. 3).]

(Cf. *Itinera arabica*, I.)

c. 570 ANTONINUS *Placentinus* & IOHANNES *de Placentia.* (382)

[Anonymus, *De locis quae perambulavit Antoninus martyr* (supra, I, pp. 89-138, & pp. 360-391).]

c. 570 *ANONYMUS.* (I)

« *De locis quae perambulavit Antoninus martyr.* »

[Editum supra, I, pp. 89-138, & pp. 360-391.]

572, 18 mai. IUSTINI II IMP. CONSTITUTIO DE SAMARITANIS QUI AD CHRISTIANAM FIDEM TRANSEUNT.

[*Corp. iur. civ.*, *Novellae constitut.*, CXLIV (ed. Osenbrüggen, Lipsiae, 1875, III, pp. 636-637).]

573. ANTIOCHIAE SUBURBIA A PERSIS VASTANTUR.

[Evagrius, *Hist. eccles.*, l. V, c. 9 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2812); Menandrus, *Historia*, *De legationibus* (ed. Bonn.,

p. 423); Theophylactus, *Historiæ*, l. III, c. 10 (ed. Bonn., p. 135); Nicephorus, magister Antiochiæ, *Vita s. Simeonis Stylitæ, iunioris*, c. XXIV, §§ 193-194 (*AA. SS. Boll.*, mai., V, p. 379); Theophanes, *Chronogr.* ad ann. 6066 (ed. Bonn., I, p. 381); Zonaras, *Annales*, l. XIV, c. 10 (ed. Paris., II, p. 71); Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XVII, c. 28 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 321); cf. *Historia miscella*, l. XVIII, c. 33 (ed. Eyssenhardt, p. 385); Cedrenus, *Hist. compend.* (ed. Bonn., I, p. 684).—Tabari, *Chron.*, pars II, c. 42 (tr. Zotenberg, II, p. 221); Abulfaragius, *Chron. Syr.*, VIII, p. 87; Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, p. 206).]

574. *SANCTA CRUX A IUSTINI II LEGATIS EX APAMEA ANTIOCHIAM TRANSFERTUR; CUIUS FRAGMENTUM DEINDE CONSTANTINOPOLIM PORTATUR.

[Cedrenus, *Hist. compend.* (ed. Bonn., I, p. 685).— Michel le Syrien, *Chron.* (tr. Langlois, pp. 201-202).]

c. 575 ANONYMUS *quidam, cum s. Gregorio Turonensi conversatus.* (383)

« Advenit quidam qui nobis pallulam holosericam valde vetustam exhibuit, dicens ab hac in *Hierosolymis* crucem Domini involutam fuisse. Quod cum apud rusticitatem nostram incredibile haberetur, ac rimaremur sollicite unde ei tanta ibidem fuisset gratia ut ista meruisset, cum sciamus in tempore quo sacrum hoc lignum adoratur, non solum exinde nihil quemquam mereri, sed etiam importunius accedentem verberibus arceri, respondit : « Quando, inquit, *Hierosolyma* « abij, Futen abbatem reperi, qui magnam cum Sophia « Augusta gratiam habuit, huic enim omnem *Orientem* quasi « præfecto commiserat. Huic me subdidi, & cum ab *Oriente* « regrederer, ab hoc & sanctorum pignora & hanc pallam, de « qua eo tempore sancta crux involvebatur, accepi. »

[Gregorius Turon., *De gloria martyrum*, l. I, c. 6 (ed. Bordier, I, pp. 20-22).]

c. 575 *ANASTASIUS, *in monte Sina monachus.* (384)

[Basilius imp., *Menologium*, ad d. 20 Aprilis (Migne, *Patr. gr.*, CXVII, c. 413). — *Anastasium illum eumdem esse ac Anastasium quemdam, Sinaitam dictum, ex Palæstina oriundum, qui anno* 559 *Antiochiæ patriarcha factus est & anno* 599 *obiit scriptores nonnulli tam recentiores quam antiquiores autumant. Auctorum illorum nomina reperies apud AA. SS. Boll.,*

Apr., II, pp. 850-854; Fabricium, *Bibliotheca græca*, t. X, pp. 571 & s., ed. Harlesij; U. Chevalier, *Répert. des sources histor. du m. âge; bio-bibliographie*, p. 107. *Quos errare ex infra de tempore mortis Anastasij nostri dicendis, manifestum apparebit. Incerta illius patria. Palæstinum fuisse vult* Fabricius (ibid.), *sed quo fretus testimonio ignoramus. Ex Menologij supradicti verbis coniicimus illum iam e iuventute excessisse, quum, visitata Hierosolyma, montem Sinam adiit. Obiisse videtur post annum* 625; *in libro enim suo, cui titulus* 'Οδηγος, *id est* Viæ dux, *de Iohanne, Theodosianorum in Alexandria patriarcha, loquitur dicens :* « Iohannes episcopus Theodo-« sianorum ante quinquennium in duabus heortasticis seu festis epistolis « effudit hanc vocem.... » (Migne, *Patr. gr.*, LXXXIX, c. 257). *Qui Iohannes anno* 620 *patriarchatum iniit* (Cf. Lequien, *Oriens christ.*, II, c. 447). *Errat, ut suspicor, Fabricius* (ibid.) *quum dicat Anastasium, hoc operis sui loco, de Iohanne V, Alexandrino, locutum esse, qui ab anno* 677 *ad annum* 686 *patriarchæ munus gessit. Scripsisse enim videtur Anastasius, haud multum post tempus Eulogij, Alexandrini patriarchæ* (Cf. 'Οδηγος, c. 10; ap. Migne, *Patr. gr.*, LXXXIX, c. 183), *qui anno* 608 *obiit.*]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 575 *IOANNES, *anachoreta* (385)

[Ioh. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 180 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1135).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 575 PROCOPIUS *scholasticus, Porphyreonites.* (386)

[Ioh. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 131 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1114).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 575 MULIER *quædam senatoria.* (387)

[Ioh. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 206 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1157).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 575 MULIER *quædam Sarracena.* (388)

[Ioh. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 136 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1116).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

577 VUINNOCHUS *seu* VUANOCHUS *Brito.* (389)

« Tunc Vuinnochus Brito in summa abstinentia a *Britanniis*, venit *Turonis*, *Hierosolymam* accedere cupiens, nullum aliud vestimentum nisi de pellibus ovium lana privatis habens;

quem nos, quo facilius teneremus, quia nobis religiofus valde videbatur, prefbyterij gratia honoravimus. »

[Greg. Turonenfis, *Hiftor. Francorum*, l. V, c. 22; cf. l. VIII, c. 34, ed. Guadet, II, p. 262; cf. III, p. 220).]

an. 578 LEGATI *qui Iuftini II, imperatoris, & Ioannis, Conftantinopolitani patriarchæ, epiftolas f. Symeoni Stylitæ, iuniori, in Syriam attulerunt.* (391)

[Nicephorus, magifter Antiochiæ, *Vita f. Simeonis Stylitæ, iunioris*, c. XXIV, §§ 189, 190 (*AA. SS. Boll.*, Mai., V, p. 378).]

578 S. GREGORIUS, *poftea Agrigentinus epifcopus*, MARCUS *monachus &* MONACHI *alij.* (390)

[Leontius prefbyter, *Vita f. Gregorij Agrigentini*, cc. 12-19, 28-30 (Migne, *Patr. gr.*, XCVIII, cc. 567-579, 594-598); Simeon Metaphraftes, *Vita f. Gregorij Agrigentini*, cc. 7, 8, 10, 14, 21 (Migne, *Patr. gr.*, CXVI, cc. 197, 200, 205, 213); Bafilius imp., *Menologium*, p. I, c. 209, ad d. 24 nov. (Migne, *Patr. gr.*, CXVII, cc. 176-177); cf. Nicephorus Calliftus, *Hift. ecclef.*, l. XVII, c. 27 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 284).]

Minime certum eft tempus quo f. Gregorius Hierofolymam adiit, quum inter eruditos fæculorum XVII & XVIII viros, alij anno 542, *alij anno* 670, *alij tandem anno* 578 *hoc iter fufcepiffe differtationibus probare nifi fint. Antonij Morcelli, qui in editione fua f. Gregorij Agrigentini Operum* (*Venetiis*, 1791, in-fol.) *de hac re egregie differuit, opinionem fecuti fumus* (cf. Migne, *Patr. gr.*, XCVIII, c. 715).

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 579 ANONYMUS *a Guntramno, Francorum rege, Hierofolymam deftinatus, iter vero non agreffus.* (392)

« Effoffus eft locus ille & inæftimabiles thefauri, qui ibidem antiquitus pofiti fuerant, funt reperti. De quo auro ipfe rex poftmodum ciborium folidum miræ magnitudinis & magni ponderis fecit multifque illud pretiofiffimis gemmis decoratum, ad fepulchrum Domini *Hierofolymam* tranfmittere voluit. Sed cum minime potuiffet, idem fupra corpus b. Marcelli martyris quod in civitate *Cavallonno* fepultum eft, ubi fedes regni illius erat, poni fecit & eft ibi ufque in præfentem diem. »

[Paulus Diaconus, *De geftis Langobardorum*, l. III, c. 33 (Muratori, *Rer. Ital. SS.*, I, p. 452), *quem exfcripfit* Aimoinus, *De geftis Francor.*, l. III, c. 3 (*Rec. des hift. de Fr.*, III, p. 67); cf. *Vita f. Sori*, c. III, § 16 (*AA. SS. Boll.*, Febr., I, p. 202).]

c. 580 NICOLAUS, *ex Lycia, abbas in monasterio Eunuchorum, iuxta Iordanem.* (393)

[Ioh. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 135 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1115).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 580 GREGORIUS, *ex Cappadocia, in eremo prope Hierusalem monachus.* (394)

[Ioh. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 92 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1095).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 580 GREGORIUS, *archimandrita monasterij S. Theodosij, qui Constantinopolim adierat, in Palæstinam redit.* (395)

[Ioh. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 93 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1095).[

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 580 S. THEODORUS, *Siceota, Anastasiopolitanus episcopus, altera vice.* (396)

[Eleusius, Georgius dictus, *Vita s. Theodori Siceotæ*, c. VII, §§ 49-52 (*cuius vers. lat. ap. AA. SS. Boll.*, April., III, p. 43).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 580 SCRIBA *imperialis cum uxore sua &* GREGORIUS *anachoreta.* (397)

[Ioh. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 174 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1131).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

581. ANTIOCHIA TERRÆ MOTU STERNITUR.

[Evagrius, *Hist. eccles.*, l. V, c. 17 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2825), *quem exscripsit* Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVIII, c. 3 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 332).]

c. 581 ADI-BEN-ZEID, *ab Hormisda IV, Persarum rege, Constantinopolim missus, rediens in Syria moratur.* (398)

[Abou'lfaradj-Isfahani, *Kitab-alagâni* (tr. Quatremère, *Journal asiatique*, 1835, t. XVI, p. 537; *ubi etiam*, p. 525, n. 2, *auctorum nonnullorum*

nomina reperies qui de Adi-ben-Zeid, *opus supradictum secuti, scripserunt*). — Cf. Cauffin de Perceval, *Essai sur l'histoire des Arabes*, t. II, p. 141.]

(Cf. *Itinera arabica*, I.)

583. NAAMANES V, ALAMUNDARI, SARACENORUM DUCIS, FILIUS, PHŒNICIAM UTRAMQUE ET TRES PALÆSTINAS POPULATUR.

[Evagrius, *Hist. eccles.*, l. VI, c. 2 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, cc. 2846-2847), *quem exscripsit* Nicephorus Calliftus, *Hist. eccles.*, l. XVIII, c. 10 (Migne, *Patr. gr*, CXLVII, c. 348).]

583. ALAMUNDAR SEU MOUNDHIR IV, SARACENORUM DUX, A MAURITIO AUGUSTO IN SICILIAM RELEGATUR.

[Evagrius, *Hist. eccles.*, l. VI, c. 2 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2846); *quem exscripsit* Nicephorus Calliftus, *Hist. eccles.*, l. XVIII, c. 10 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 348).]

c. 583 ANUS *quædam ex Galatia Phrygiæ*. (399)

[Ioh. Mofchus, *Prat. spirituale*, c. 127 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, c. 1112).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 583 NEPTIS *quædam Mauritij imperatoris*. (400)

[Ioh. Mofchus, *Prat. spirituale*, c. 127 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1112).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

584-596 MAHOMETUS *pluries*, ABU-TALEB, *avunculus eius*, MAISARA, *Chadigæ mancipium*. (401)

« Cum autem inops & orphanus prædictus esset Maometh, visus est sibi ad quandam intrare mulierem locupletem & cognatam suam, nomine Chadigan, mercenarius ad negotiandum cum camelis suis apud *Ægyptum* & *Palæstinam*; paulatim autem fiducia penes ipsam percepta mulierem, quæ vidua erat, & accepit eam uxorem, & habuit camelos ipsius atque substantiam; cumque veniret in *Palæstinam*, conversabatur cum Iudæis & christianis, capiebat autem ab eis quasdam scripturas. »

[*Hist. miscella*, l. XX, c. 59 (ed. Eyssenhardt, p. 458), *quam exscripserunt* Anastasius Biblioth., *Hist. eccles.*, ad an. 6122 (Migne, *Patr. gr.*, CVIII, c. 1319); & Ekkehardus, *Chron.* (Pertz., *Mon. Germ. SS.*, VI, p. 153).]

« Exordia vero eius [Mahometis] fuerunt talia. Cum esset pusillus, factus est cuiusdam viduæ subditus. Cumque in negotiis cupidus fenerator discurreret, cœpit christianorum conventiculis assidue interesse..... »

[Eulogius, archiep. Toletanus, *Liber apolog. martyr.*, c. 16 (Migne, *Patr. lat*, CXV, c. 859). — *Plurima exstant in Occidentis posterioribus monumentis de his Mahometi itineribus testimonia* : cf. ex. gr. Hildebertus Cenoman, *Carmen de Mahumeto* (Migne, *Patr. lat.*, CLXXI, c. 1347); Sigebertus Gembl., *Chron.* (Pertz, *Mon. germ. SS.*, VI, p. 323). Iacobus Vitriac., *Hist. Hierosol.*, c. 5 (Bongars, *Gesta Dei per Francos*, I, p. 1053); Guillelmus Neubrig., *Rer. anglic. libri*, l. V, c. 12 (*Rer. britan. SS.*, Heidelberg., 1687, fol., p. 485); Mathæus Paris, *Chron. maiora* (ed. Luard, London, 1872, I, p. 269; III, p. 345); Guill. Tripolitanus, *Liber de statu Saracenorum*, cc. 1-3 (Prutz, *Kulturgesch. der Kreuzzüge*, Berlin, 1883, in-8, pp. 575-576); Vincent Bellovac., *Spec. histor.*, l. XXIII, cc. 36, 41 (ed. Duac., 1624, pp. 912-913); Waltherus, *Otia de Mahometo* (Bibl. nat. Paris., cod. lat. 8501 A, mbr. s. XIII, ff. 23-24; & cod. lat. 11332, mbr., s. XIII, ff. 1 v° & 3), *quem secutus est* Alexandre du Pont, *Roman de Mahomet* [gallice] (ed. Francisque Michel, Par., 1831, in-8, pp. 6-7); *De vita & malitia Mahumeti* (Bibl. nat. Paris., cod. lat., 12532, ch. s. XIV, f. 69); Andreas Dandulus, *Chron.*, c. VII, pars 6 (Muratori, *Rer. ital. SS.*, XII, col. 114), *quem exscripsit* Marinus Sanudus, *Hist. Hierosol.*, l. III, pars 3 (Bongars, *Gesta Dei per Francos*, II, p. 124). — Cf. Theophanes, *Chronographia*, ad ann. 6122 (ed. Bonn., I, p. 512); Bartholomæus Edessen., *Confutatio Agareni* (Migne, *Patr. gr.*, CIV, cc. 1388, 1420, 1426); Id., *Confutatio Muhammedis* (*ibid.*, cc. 1448, 1449); Constantinus Porphyrog., *De adm. imper.*, c. 14 (ed. Bonn., p. 91); Georgius Hamartolus, *Chron.*, l. IV, c. 235 (Migne, *Patr. gr.*, CX, c. 805); Cedrenus, *Historiar. compendium* (ed. Bonn., I, p. 739); Euthymius Zigaben., *Panoplia*, tit. 28 (Migne, *Patr. gr.*, CXXX, c. 1123); Glycas, *Annales* (ed. Bonn., p. 514); Anonymus, *Narratio de vita Mahommedis* (Migne, *Patr. gr.*, CLVIII, c. 1078). — Ibn Ishak, *Vie de Mahomet* (tr. Weil, Stuttgart, 1864, I, pp. 86, 90); Tabari, *Chron.*, pars II, c. 46 (tr. Zotenberg, II, pp. 244 & seq.; cf. p. 380); Maçoudi, *Les Prairies d'or*, cc. 6, 70 (tr. Barbier de Meynard, I, p. 146; IV, pp. 125, 132, 153); Hamza Ispahanensis, *Annales*, l. X, c. 2 (tr. Gottwalt, Lipsiæ, 1848, II, p. 118); Abulfaragius, *Chron. Syriac.*, *dyn. X* (tr. Bruns & Kirch, 1789, in-4, p. 101); Id., *Historia dynastiarum*, dyn. IX (tr. Pococke, pp. 101-102); Michel le Syrien, *Chron.*, tr. Langlois, p. 223); Abulfeda, *Annales Moslemici* (tr. Reiske, p. 21). *Arabicos alios fontes hæc eadem narrantes optime notatos reperies ap.* A. Sprenger, *Das Leben und die Lehre des Mohammad*, t. I, pp. 178-192. *Vide etiam* G. Weil, *Mohammed der Prophet, sein Leben und seine Lehre* (Stuttgart, 1843, in-8, pp. 28, 35, not. 14 & 27); Gagnier, *De vita & rebus gestis Mohammedis* (Oxon., 1723, pp. 10 & 12). —

Kiracos de Gantzac, *Hist. d'Arménie*, c. II (tr. Brosset, S. Petersb., 1870, p. 29); Samuel d'Ani, *Tables chronol.* (Brosset, *Collect. d'hist. arm.*, II, pp. 401-403); Thomas Ardzrouni, *Hist. des Ardzrouni*, l. II, c. 4 (Brosset, *Collect. d'hist. arm.*, I, p. 89).

(Cf. *Itinera græca*, I; *Itinera arabica*; *Itinera diversa*.)

585. SYRI AURELIÆ ET BURDIGALÆ VERSANTUR.

[Gregorius Turon., *Hist. Franc.*, l. VII, c. 31, l. VIII, c. 1 (ed. Guadet, II, pp. 43, 70).]

c. 585 IOHANNES MOSCHUS & SOPHRONIUS, *postea Hierosolymitanus patriarcha, qui Aegyptum peragrarant, in Palæstinam redeunt.* (402)

[Anonymus, *Elogium Iohannis Moschi* (Migne, *Patr. lat*, LXXIV, c. 121); Photius, *Biblioth.*, cod. 199 (Migne, *Patr. gr.*, CIII, c. 667); cf. Ioh. Moschus, *Prat. spirituale*, cc. 110 & s. (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, pp. 1105 & s.).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

:. an. 586 PEREGRINI *anonymi, postea cum Gregorio Turonensi conversati.* (403)

« Igitur, ut diximus, in ipso primo *Iordanis* egressu, *Phaniada* civitas sita est, in qua habetur statua ex electro purissimo fabricata, in qua Redemptoris nostri forma dicitur esse expressa. Nam, ut a plerisque audivi, qui eam contemplati fuerant, mira claritas in eius facie continetur. »

[Greg. Turon., *De Gloria martyrum*, l. I, c. 21 (ed. Bordier, I, p. 56).]

:. an. 586 DIACONUS *quidam Turonensis ecclesiæ* & ALII *plurimi.* (404)

« Est autem in *Bethleem* puteus magnus, de quo Maria gloriosa aquam fertur hausisse, ubi sæpius aspicientibus miraculum illustre monstratur, id est stella ibi mundis corde, quæ apparuit magis, ostenditur. Venientibus devotis ac recumbentibus super os putei, operiuntur linteo capita eorum. Tunc ille, cuius meritum obtinuerit, videt stellam ab uno pariete putei super aquas transmigrare ad alium, in illo modo quo solent super cœlorum circulo stellæ transferri. Et cum multi aspiciant, ab illis tantum videtur, quibus est mens sanior. Nonnullos vidi qui eam asserant se vidisse. Nuper autem diaconus

noster retulit quod cum quinque viris aspexit, sed duobus tantum apparuit. »

[Gregor. Turonensis, *De gloria martyrum*, l. I, c. 1 (ed. Bordier, I, p. 8).]

ant. an. 586 IOHANNES, *leprósus, e Gallia oriundus*, & ALII *leprosi plurimi*. (405)

« Nam vidi ante hoc tempus hominem, Ioannem nomine, qui a *Galliis* leprosus abierat, & in ipso loco quo Dominum diximus baptizatum aiebat se per annum integrum commoratum fuisse. Qui assidue abluebat se in amne; sed redditus pristinæ incolumitati, reformata in melius cute, sanatus est. Hic reliquias beatæ Mariæ ab *Hierosolymis* accipiens, revertebatur in patriam, sed prius *Romam* adire disposuit...... Multos etiam vidimus qui vel in *Iordane* vel in aquis *Levidæ* urbis tincti ab hoc fuerant morbo [lepra] mundati. »

[Gregor. Turonensis, *De gloria martyrum*, l. I, c. 19 (ed. Bordier, I, p. 54).]

ant. an. 586. FAMES IN QUODAM MONASTERIO HIEROSOLYMITANO.

« Monasterium est valde magnum in *Hierusalem*, non modicam habens congregationem, in quo non solum devotio populi sæpe plurima confert, verum etiam imperatoris iussu ibi non minima largiuntur. Accidit autem quodam tempore ut præ penuria egestatis valde eis victus necessaria defecissent.... »

[Gregorius Turon., *De gloria martyrum*, l. I, c. 11 (ed. Bordier, I, p. 34).]

c. 586 Gregorius Turonensis. (lj)

« *De fluvio* Iordane.

« *Et quia Ioannis Baptistæ meminimus, dignum est ut de* Iordane *aliqua memoremus. Igitur a monte* Phanio *duo consurgunt fontes, quorum unus* Ior, *alter* Dan *vocitatur: qui ab utraque parte* Phaniadæ *urbis, quæ prius* Cæsarea Philippi *vocabatur, descendentes, sub ipsa urbe tam fluentis coniuncti, quam nomine uno,* Iordanem *efficiunt, qui usque* Hiericho *civitatem & ultra defluit. In eo habetur locus in quo Dominus baptizatus est. In uno etenim reflexu aqua ipsa revolvitur, in qua nunc leprosi mundantur. Cum autem advenerint, sæpius lavantur in flumine,*

donec ab infirmitate purgentur. De publico tamen, dum ibi commorati fuerint, victum accipiunt; sanati autem, ad propria discedunt. Ipse quoque Iordanis *ab eo loco in quinto milliario, mari commixtus* Mortuo, *nomen amittit. Mare enim* Mortuum *ob hoc dicitur, eo quod ab incendio* Sodomæ *vel reliquarum urbium est versatum, & aqua ipsa asphalto permixta est: unde a nonnullis mare* Asphalti *appellatur; in quo qui natare nescit, super aquam fertur, & circa eum sulphur adhæret.*

« *De aquis* Levidæ *urbis.*

« *Sunt autem & ad* Levidam *civitatem aquæ calidæ, in quibus Iesus Nave lavare solitus erat; ubi similiter leprosi mundantur: est autem ab* Hiericho *duodecim millia. Prope autem* Hiericho *habentur arbores quæ lanas gignunt. Exhibent enim poma in modum cucurbitarum, testas in circuitu habentes duras, intrinsecus autem plena sunt lana. Et de his etiam ferunt ipsi Iesu Nave solere fieri indumenta. Sed & hodieque tales exhibent lanas, ex quibus nos a quibusdam delatas vidimus, & admirati sumus vel candorem, vel subtilitatem earum.*

« *De forma Domini apud Phaniadam.*

« *Igitur, ut diximus, in ipso primo* Iordanis *egressu,* Phaniada *civitas sita est......* » (vide supra n. 403).

[Gregorius Turon., *De gloria martyrum*, l. I, cc. 17, 18, 21 (ed. Bordier, I, pp. 51, 54, 56).]

c. 586. Terra e Palæstina allata infirmos sanat.

« Prodit ex monumento quo Dominicum iacuit corpus mira virtus, quod sæpius terra naturali candore radiante repletur, & exinde iterum ablata aqua conspergitur, de qua tortulæ parvulæ formantur, ac per diversas mundi partes transmittuntur, de quibus plerumque infirmi sanitates hauriunt. »

[Gregorius Turon., *De gloria martyrum*, l. I, c. 7 (ed. Bordier, I, p. 24); *cuiusmodi, ut videtur, « tortulæ » quædam, sæculo VI vel VII confectæ, in thesauro ecclesiæ Monzensis, Lombardiæ, adhuc servantur* (vid. Barbier de Montault, *Le trésor de la basilique royale de Monza*; *Bull. monum.*, 1883, 5e sér., XI, pp. 132-138).]

c. 587 *B. Agilus, *vicecomes, confessor prope Magdunum in Gallia.* (406)

« In qua peregrinatione multum commoratus, *Romam* primum adiit; ibique diu ad beatorum Petri & Pauli limina

consistens, tandem instinctu divino redemptionis nostræ ac venerabilis sanctæ crucis honore *Hierosolymam* petiit, & ad sepulcrum Domini longo tempore se maceravit ieiuniis & orationibus, donec divinitus pro redeundo est admonitus. »

[Anonymus, *Vita b. Agili*, c. 9 (*AA. SS.Boll.*, Aug., VI, p. 567).]

589. Syri in Septimania versantur.

[*Acta concilij Narbon.*, can. 4 & 14 (Mansi, *Concilia*, X, cc. 1015 & 1017).]

589, 31 oct. Antiochia terræ motu maximo evertitur.

« Anno igitur decimo sexto Childeberti, Guntchramni autem trigesimo regum, quidam episcopus de transmarinis partibus ad *Turonicam* urbem advenit, nomine Simon. Hic nobis eversionem *Antiochiæ* urbis enuntiavit, adserens se de *Armenia* in *Perside* captivatum fuisse. Rex enim Persarum, inrupto Armeniorum termino, prædas egit, ecclesiasque igni succendit; & hunc sacerdotem cum populo suo, ut diximus, captivum abduxit. Tunc etiam & basilicam sanctorum quadraginta octo martyrum, de quibus in libro Miraculorum memini, qui in illa regione passi sunt, oppleta ligni congerie, pice tergoribusque suillinis immixtis, subpositis ardentibus facibus, succendere nisi sunt; sed nequaquam ignis adparatum incendij comprehendit; sicque videntes magnalia Dei, recesserunt ab ea. Audita autem quidam episcopus istius memorati sacerdotis abductione, direxit pretium per homines suos ad regem Persarum. Quo ille suscepto, relaxavit a servitutis vinculo episcopum istum. Ex iis ergo discedens regionibus, *Gallias* est adgressus, ut aliquid consolationis a devotis acciperet. »

[Greg. Turon., *Hist. franc.*, l. X, c. 24 (ed. Guadet, IV, pp. 256-257), *quem exscripsit* Sigebertus Gembl., *Chron.* (Pertz, *Mon. Germ. SS.*, VI, p. 319). — Cf. Evagrius, *Hist. eccles.*, l. VI, c. 8 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2853); Leontius, *Vita s. Simeonis Sali*, c. VI, § 38 (*AA. SS. Boll.*, Iul., I, p. 156); Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XVIII, c. 13 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 353). — Eutychius, *Annales* (tr. Pococke, II, pp. 191-192); Abulfaragius, *Chron. Syriac.*, dynast. IX (tr. Bruns & Kirch, p. 96). — Iean de Nikiou, *Chron.*, c. 101 (ed. Zotenberg, p. 196).]

c. 589 Aubekyous *seu* Sourikious, *præfectus*. (407)

[Iean de Nikiou, *Chron.*, c. 92 (ed. Zotenberg, p. 197; *Catal. des mss. éthiop. de la Bibl. nat. de Paris*, p. 237).]

(Cf. *Itinera diversa*.)

an. 590 S. GOLINDUCH *seu* CHOLINDUCH, *nobilis ex Persia matrona*. (408)

[Evagrius, *Hist. eccles.*, l. VI, c. 20 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2873); Theophylactus, *Historiæ*, l. V, c. 12 (ed. Bonn., pp. 227-228); Basilius imp., *Menologium* ad d. 13 Iul. (Migne, *Patr. gr.*, CXVII, c. 537); Nicephorus Callistus, *Hist. eccles.*, l. XVIII, c. 25 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 377); *Menologium Græcorum*, ad d. 13 Iul. (ed. Albani, III, p. 164). — Iean de Nikiou, *Chron.*, c. 96 (ed. Zotenberg, p. 186). — Cf. *AA. SS. Boll.*, Iul., III, pp. 509-512.]

(Cf. *Itinera græca*, I; *Itinera diversa*.)

ant. an. 590. **TUNICA J. C., IN ZAFED (JAFFA) URBE REPERTA, HIEROSOLYMAM PORTATUR.

« Anno xxx regni suprascripti principis [Guntchramni], tunica Domini nostri Iesu-Christi, quæ eidem in Passione sublata est, & a militibus, qui eum custodiebant, est sortita, de qua David Propheta dicit : « *Et super vestimenta mea posuerunt sortem* [Psal. XXI, 19] », inventa est prodente Simone, filio Iacob, qui per duas hebdomadas multis cruciatibus affectus, tandem profitetur ipsam tunicam in civitate *Zafed*, procul a *Hierosolyma*, in arca marmorea positam esse. Quam Gregorius Antiochenus & Thomas Hierosolymorum & Iohannes Constantinopolitanus episcopi cum aliis multis episcopis, triduanum facientes ieiunium, exinde condigne cum arca marmorea, levi effecta, quasi ex ligno fuisset, ordine pedestri *Hierosolymam* cum devotione sanctissima perduxerunt, eamque in loco, ubi crux Domini adoratur, cum triumpho posuerunt. »

[Fredegarius, *Chron.*, c. 11 (*Rec. des Hist. de Fr.*, II, p. 419), *quem exscripsit* Aimoinus, *De gestis Francor.*, l. III, c. 77 (*Rec. des Hist. de Fr.*, III, p. 105). Cf. Sigebertus Gembl., *Chron.*, (Pertz, *Mon. Germ. SS.*, VI, p. 320); Hugo Flaviniac, *Chron.*, l. II (*ibid.*, VIII, p. 322); Vincent. Bellovac., *Spec. hist.*, l. XXII, c. 10 (ed. Duac., 1624, fol., p. 864). — *Incognita hæc translatio videtur Gregorio ep. Turonensi, qui in lib. I, c. 8 de Glor. Martyr. narrat tunicam « in civitate* Galathea *», ab urbe Constantinopoli quasi millibus centum quinquaginta sita, retineri.*]

590. ANASTASIUS I, ANTIOCHENUS PATRIARCHA, E SEDE PULSUS IN ILLYRIA VERSATUR.

[Gregorius I Magnus, *Epist.*, l. I, ep. 7, 26, 28 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, cc. 452, 479, 481), *in quibus litteris spem effert Gregorius Anastasium, si in sedem suam restitui non possit, Romam venturum, ut secum vivat.* — Cf. Evagrius, *Hist. eccles.*, l. IV, c. 40; l. V, c. 5; l. VI, c. 24 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, cc. 2783-2785, 2801, 2882); Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*,

l. XVII, cc. 30, 36; l. XVIII, c. 26 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, cc. 300, 313, 380).]

c. 590 LEGATI, *quos Kyron, catholicos Iberiæ, pluries ad patriarcham Hierosolymitanum misit.* (409)

[Oukhtanès d'Ourha, *Epitome historique*, II, c. 25 (tr. Brosset, St-Pétersb., 1870, p. 304).]

(Cf. *Itinera diversa.*)

c. 590 *THOMAS *presbyter*, MONACHI *duo &* LEGATUS *quidam anonymus a s. Simeone Stylita, iuniore, C. P. missi.* (410)

[Nicephorus, magister Antiochiæ, *Vita s. Simeonis Stylitæ*, c. XXIX, § 235-236 (*AA. SS. Boll.*, Mai., V, pp. 395-396).]

591, febr. LEGATI *s. Gregorij I, papæ, epistolas Iohanni Hierosolymitano & Gregorio Antiocheno patriarchis afferentes.* (411)

[S. Gregorius, *Epist.*, l. I, ep. 25 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, cc. 468-479; Jaffé, n. 728). Cf. Ioannes Diaconus, *Vita s. Gregorij* I, *papæ*, l. II, c. 1, § 3 (*AA. SS. Boll.*, Mart., II, p. 148).]

591 *CHOSROES II, *Persarum rex, e regno suo pulsus Antiochiam adit.* (412)

[Tabari, *Chron.*, (tr. Nöldeke, pp. 275, 282; tr. Zotenberg, II, p. 289). *Non dicunt alij auctores, qui de Chosrois fuga scripserunt, illum Antiochiam usque venisse*; cf. *Hist. miscella*, l. XIX, c. 22 (ed. Eyssenhardt, p. 401); Evagrius, *Hist. eccles.*, l. VI, c. 17 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2869); Theophylactus Simoc., *Historiæ*, l. IV, c. 10 (ed. Bonn., p. 179 & seq.); *Chron. Paschale*, olymp. 342 (ed. Bonn., I, p. 692); Theophanes, *Chronogr.*, ad ann. 6080 (ed. Bonn., I, p. 409); Zonaras, *Historia*, l. XIV, c. 12 (ed. Paris., II, p. 75); Cedrenus, *Hist. compend.* (ed. Bonn., I, p. 695); Nicephorus Callist., *Hist. eccles.*, l. XVIII, c. 20 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 365). — Maçoudi, *Les prairies d'or*, c. 24 (tr. Barbier de Meynard, V, pp. 219 & seq.); Nikbi ben Massoud, *Histoire des rois de Perse* (*Not. & extr. des mss.*, II, pp. 354-355). — Thomas Ardzrouni, *Hist. des Ardzrouni*, l. II, c. 3 (Brosset, *Collect. d'hist. arméniens*, I, p. 76); Jean Catholicos, *Hist. d'Arménie*, c. 9 (éd. St-Martin, Paris, 1841, p. 57); *Hist. de la Géorgie* (tr. Brosset, St-Pétersb., 1849, in-4, p. 221). — Mirkhond, *Hist. des Sassanides* (tr. Silv. de Sacy, *Mém. sur les antiquités de la Perse*, pp. 396-398).]

(Cf. *Itinera arabica.*)

591. **Patres Syri plurimi in Armenia Nestorianam hæresim prædicant.**

[Samuel d'Ani, *Tables chronologiques* (Broſſet, *Coll. d'hiſt. arméniens*, II, p. 395), *quem exſcripſit* Kirakos de Gantzac, *Hiſtoire d'Arménie*, c. II (tr. Broſſet, St-Péterſbourg, 1870, p. 26).]

591. **Simon, episcopus Armenus, qui aliquamdiu Antiochiæ vixisse videtur, advenit Turones.**

[Greg. Turon., *Hiſt. Franc.*, l. X, c. 24 (ed. Guadet, IV, p. 256 & *ſupra ad ann.* 589).]

591. **Eusebius, Syrus negociator, Parisiensis fit episcopus.**

« Ragnemodus quoque, Pariſiacæ urbis epiſcopus, obiit. Cumque germanus eius, Faramodus preſbyter, pro epiſcopatu concurreret, Euſebius quidam negotiator, genere Syrus, datis multis muneribus, in locum eius ſubrogatus eſt; iſque, accepto epiſcopatu, omnem ſcholam deceſſoris ſui abiiciens, Syros de genere ſuo eccleſiaſticæ domui miniſtros ſtatuit. »

[Greg. Turon., *Hiſt. Franc.*, l. X, c. 26 (ed. Guadet, IV, p. 261).]

c. 592. **Naamanes V, Saracenorum dux, ad christianam fidem transit.**

[Evagrius, *Hiſt. eccleſ.*, l. VI, c. 22 (Migne, *Patr. gr.*, LXXXVI, c. 2877), *quem exſcripſit* Nicephorus Calliſtus, *Hiſt. eccleſ.*, l. XVIII, c. 23 (Migne, *Patr. gr.*, CXLVII, c. 373).] — Amr, *El Madjdal* (J. S. Aſſemani, *Bibl. Or. Clem.-Vat.*, III, pp. 109-110); Gregorius Barhebræus, *Chron. eccleſ.*, ſect. II, c. 24 (tr. Abbeloos & Lamy, Lovanij, 1872, III, p. 106). — Cf. Quatremère, Mémoire ſur l'ouvrage intitulé *Kitab-Alaghâni* (*Journ. aſiat.*, Nov. 1838, p. 506).]

592, apr. **Rusticianam patriciam a consilio eundi ad loca sancta deflexisse miratur S. Gregorius.**

[S. Gregorius I, Magnus, *Epiſt.*, l. II, ep. 27 (Migne, *Patr. lat.*, LXXXVII, c. 562; Jaffé, n. 817). Cf. infra, n. 413, *ubi videbis Ruſticianam anno* 594 *montem Sinam adiiſſe.*]

594. **Cosmas Syrus, ut videtur, mercator in Italia et Sicilia degit.**

[S. Gregorius I, Magnus, *Epiſt.*, l. IV, ep. 45; cf. l. III, ep. 58 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, c. 718; cf. c. 656; Jaffé, n. 950; cf. n. 897).]

594 RUSTICIANA, *Romana patricia.* (413)

« Gregorius Rusticianæ patriciæ. Excellentiæ vestræ scripta suscipiens, libenter agnovi qualiter ad *Montem Sina* perrexerit. Sed credite, ego quoque voluissem vobiscum ire, sed vobiscum minime redire. Quamvis mihi valde difficile sit credere quia ad loca sancta fuistis, Patres multos vidistis. Nam, credo, si vidissetis, tam celeriter ad *Constantinopolitanam* urbem redire minime poteratis. At postquam talis civitatis amor de corde vestro nullomodo recessit, suspicor quia excellentia vestra sancta quæ corporaliter vidit, ex corde minime attendit...... »

[S. Gregorius Magnus, *Epist.*, l. IV, ep. 46; cf. l. VIII, ep. 22; l. XI, ep. 43 & 44; l. XIII, ep. 22 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, c. 719; cf. cc. 923, 1152-1156, 1275; Jaffé, n. 951; cf. nn. 1143, 1393, 1394, 1506).]

595. ANASTASIUS I, ANTIOCHENUS PATRIARCHA, EPISTOLAM AD GREGORIUM I, PAPAM, MITTIT.

[S. Gregorius I, Magnus, *Epist.*, l. V, ep. 39 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, c. 764; Jaffé, n. 993).]

595, iun. LEGATI, *s. Gregorij I, Magni, epistolas Anastasio I, patriarchæ Antiocheno, afferentes.* (414)

[S. Gregorius I, Magnus, *Epist.*, l. V, ep. 39, 43 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, cc. 763, 770; Jaffé, nn. 993, 994).]

c. 595. ABRAHAM, ARMENIÆ CATHOLICOS, HIEROSOLYMAM LAUDAT.

[Abraham, Armeniæ catholicos, *Epist. ad Kyron, catholicon Iberiæ*; ap. Oukhtanès d'Ourha, *Epitome historique*, II, cc. 47 & 50 (tr. Brosset, St-Pétersb., 1870, pp. 324-327).]

c. 595 IOANNES, *abbas Persa, qui Romam etiam adierat.* (415)

[Ioh. Moschus, *Pratum spirituale*, c. 151 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1122).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 595 *PETRUS, *presbyter ex Roma.* (416)

[Ioh. Moschus, *Prat. spirituale*, c. 192 (Ducæus, *Biblioth. vet. patr.*, II, p. 1145); cf. Ioannes Diaconus, *Vita s. Gregorij I, papæ*, l. II, c. 6, § 45 (*AA. SS. Boll.*, Mart., II, p. 155).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 596. S. EXHILARATUS SECUNDICERIUS ET SABINIANUS DIACONUS AB HIEROSOLYMA CUM EPISTOLIS AD S. GREGORIUM I, MAGNUM, MITTUNTUR.

[S. Gregorius I, Magnus, *Epist.*, l. VII, ep. 27, 32; cf. l. VIII, ep. 6 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, cc. 882, 890; cf. c. 910; Jaffé, nn. 1105, 1110; cf. n. 1127).]

597, ant. nov. PETRUS, *acolythus Romanus.* (417)

« Comperimus autem quod Petrus acolythus, quem dilectissimo filio nostro Sabiniano diacono responsa ecclesiastica facienti observare in urbe regia feceramus, fugiens ad vestram ecclesiam venerit. Quod si verum est, in tuto eum facere fraternitas vestra, & inventa huc studeat occasione remittere. Aut si forte hoc metuens a vestra discesserit ecclesia, & per diversa loca, ne comprehendi valeat, latitet, in omnibus parochiis vestris ut diligenter requiratur iniungite, & inventum ad nos, sicut præfati sumus, transmittite. »

[S. Gregorius I, Magnus, *Epist.*, l. VIII, ep. 6, Amos Hierosolymitano patriarchæ (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, c. 910; Jaffé, n. 1127). *Non idem videtur Petrus ille ac Petrus presbyter quem supra ad an. c.* 595 *notavimus.*]

597, iun. LEGATUS *s. Gregorij I, Magni, epistolas in Syriam & Palæstinam afferens.* (418)

[S. Gregorius I, Magnus, *Epist.*, l. VII, ep. 27, 32, 34 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, cc. 882, 889, 892; Jaffé, nn. 1105, 1110, 1112).]

597, sept. LEGATUS, *s. Gregorij I, Magni, epistolam Anastasio I, patriarchæ Antiocheno afferens.* (419)

[Gregorius I, Magnus, *Epist.*, l. VIII, ep. 2 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, cc. 905-907; Jaffé, nº 1124).]

597, nov. LEGATI *s. Gregorij I, Magni, epistolam Amos, patriarchæ Hierosolymitano, afferentes.* (420)

[S. Gregorius I, Magnus, *Epist.*, l. VIII, ep. 6 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, cc. 910-911; Jaffé, n. 1127).]

598. HIEROSOLYMITANI MONACHI CONSTANTINOPOLIM ADEUNT DE AGNOITARUM ERRORE INQUISITURI.

[S. Gregorius I, Magnus, *Epist.*, l. X, ep. 35; cf. ep. 39 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, c. 1091; cf. c. 1096; Jaffé, n. 1319; cf. n. 1327).]

599, apr.-mai. LEGATI, *s. Gregorij I, Magni, epistolam Anastasio II, patriarchæ Antiocheno, afferentes.* (421)

[S. Gregorius I, Magnus, *Epist.*, l. IX, ep. 49 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, cc. 980-982; Jaffé, n. 1209; cf. ed 2ª, n. 1493 a).]

ant. an. 600 SIMPLICIUS, *Romanus.* (422)

[*Hunc in montem Sinam, a s. Gregorio missum, anno* 600 *Romam rediisse e duobus epistolis eiusdem papæ constat*: S. Gregorius I, Magnus, *Epist.*, l. XI, ep. 1 & 2 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, cc. 1117-1121; Jaffé, nn. 1350-1351).]

600 LEGATI (*forsan Probus, abbas*) *a s. Gregorio I, Magno, Iohanni, abbati, & Palladio, presbytero Montis Sinæ, missi.* (423)

[S. Gregorius I, Magnus, *Epist.*, l. XI, ep. 1 & 2 (Migne, *Patr. lat.*, XXVII, cc. 1117-1121; Jaffé, nn. 1350, 1351). Cf. infra, n. 425.]

« In tantum namque eius animum misericordiæ amor devinxerat, ut non solum horum, quos præsentes habebat, necessitatibus succurreret, sed insuper longe positis opem suæ largitatis impenderet; adeo ut etiam in *Monte Sina* Dei famulis constitutis quæque erant necessaria transmitteret. »

[Anonymus, *Vita Gregorij I, papæ*, l. III, § 15 (*AA. SS. Boll.*, Mart., II, p. 133).]

c. 600. LEONTIUS, EPISCOPUS NEAPOLIS IN CYPRO, PEREGRINATIONES LAUDAT.

[Leontius, *Christianorum apologia contra Iudæos* (Migne, *Patr. gr.*, XCIII, cc. 1597 & seq.).]

c. 600 OMAYAH *poeta, qui mercandi causa Syriam adibat.* (424)

[Maçoudi, *Les Prairies d'or*, c. 6 (tr. Barbier de Meynard, I, pp. 136, 139).]

(Cf. *Itinera arabica.*)

c. 600 PROBUS *abbas, a Gregorio I, papa, Hierosolymam missus.* (425)

« De solidis vero qui pro faciendo xenodochio a filio nostro Probo, abbate, *Hierosolymis* relicti sunt, hoc quod deliberatum fuerat, ut fieri debuisset, immutari non potuit. Sed benedic-

tionem parvulam quinquaginta ſolidos, ſanctitati veſtræ tranſmiſi. »

[S. Gregorius I, Magnus, *Epiſt.*, l. XIII, ep. 28 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, c. 1280; Jaffé, n. 1515; cf. Ioannes Diaconus, *Vita ſ. Gregorij I, papæ*, l. II, c. 8 (*AA. SS. Boll.*, Mart., II, p. 159).]

« Probum quem ſubito abbatem, ſpiritu revelante, conſtituens, pro conſtruendo xenodochio *Hieroſolymis* deſtinavit. »

[Ioannes Diaconus, *Vita ſ. Gregorij I, papæ*, l. II, c. 2, § 11 (*AA. SS. Boll.*, Mart., II, p. 150).]

« Ceterum Probum, religioſum abbatem, cum multis pecuniis *Hieroſolymam* deſtinavit, cuius inſtantia venerabile xenodochium conſtituit. Et tam ibi quam in *Monte Sina* penes *Arabiam* Dei famulis ſub regimine Palladij conſtitutis, quotidiani victus & veſtimenti copiam, quamdiu vivere potuit, annualiter mittere procuravit. »

[Ioannes Diaconus, *Vita ſ. Gregorij I, papæ*, l. II, c. 7, § 52 (*AA. SS. Boll.*, Mart., II, p. 157).]

600. ISACIUS, EPISCOPUS HIEROSOLYMITANUS, LEGATOS AD GREGORIUM I, MAGNUM, MITTIT.

[S. Gregorius, *Epiſt.*, l. XI, ep. 46 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVII, cc. 1164-1167; Jaffé, n. 1396).]

c. 600 SALMAN *Perſa cum mercatoribus pluribus Syriam adit.* (426)

[Ibn-Iſhak, *Vie de Mahomet* (tr. Weil, Stuttgart, I, p. 104).]

(Cf. *Itinera arabica.*)

c. 600 ZEID, *Amri filius, Omari Khalifæ patruelis.* (427)

[Maçoudi, *Les Prairies d'or*, c. 6 (tr. Barbier de Meynard, I, p. 136).]

(Cf. *Itinera arabica.*)

c. 600. S. GREGORIUS MAGNUS PRO PEREGRINIS LOQUITUR.

« Peregrini ad hoſpitium non ſolum invitandi ſunt, ſed etiam trahendi. »

[S. Gregorius I, papa, *In Evangelia*, l. II, homil. XXIII, c. 1 (Migne, *Patr. lat.*, LXXVI, c. 1182).]

c. 600 S. THEODORUS *Siceota, episcopus Anastasiopolitanus* (*tertia vice*), IOHANNES, *archidiaconus*, & MARTINUS *Dugariensis*. (428)

[Eleusius Georgius, *Vita s. Theodori*, c. VIII, § 59 (cuius vers. lat. ap. *AA. SS. Boll.*, Apr., III, p. 45).]

(Cf. *Itinera græca*, I.)

c. 600 S. Isidorus, Hispalensis episcopus. (lij)

[*Topographia Terræ-Sanctæ mystice interpretata*; opus, ut credimus, ineditum, s. Isidoro Hispalensi attributum, ad theologiam potius quam ad geographiam spectans (Bibl. Ambrosiana, Mediol., n. G. 82 infer.).]

c. 600-630 S. Isidorus, Hispalensis episcopus. (liij)

« Syriam *Syrus quidam perhibetur indigena a suo vocabulo nuncupasse. Hæc ab oriente, fluvio* Euphrate, *ab occasu, mari nostro* & Ægypto *terminatur, tangens a septentrione* Armeniam & Cappadociam, *a meridie* sinum Arabicum. *Situs eius porrectus in immensam longitudinem, in lato angustior. Habet autem in se provincias* Commagenam, Phœniciam, & Palæstinam, *cuius pars est* Iudæa *absque* Sarracenis & Nabatheis. Commagena, *prima provincia* Syriæ, *a vocabulo* Commagenæ *urbis nuncupata, quæ quondam ibi metropolis habebatur. Huius est septentrione* Armenia, *ab ortu* Mesopotamia, *a meridie* Syria, *ab occasu* mare Magnum. *Phœnix, Cadmi frater, de* Thebis Ægyptiorum *in* Syriam *profectus, apud* Sidonem *regnavit, eamque provinciam ex nomine suo* Phœniciam *appellavit. Ipsa est ubi* Tyrus *est, ad quam Esaias loquitur* [*cap.* XXIII]. *Habet autem ab oriente* Arabiam, *a meridie* mare Rubrum. Palæstina *provincia* Philistin *urbem metropolim habuit, quæ nunc dicitur* Ascalon: *ex qua civitate omnis circa eam regio* Palæstina *est nuncupata. Huius ab oriente* mare Rubrum *occurrit, a meridiano latere* Iudæa *excipitur, a septentrionali plaga* Tyriorum *finibus clauditur, ab occasu* Ægyptio *limite terminatur.* Iudæa, *regio* Palæstinæ *ex nomine Iudæ appellata, ex cuius tribu reges habuit. Hæc prius* Chanaan *dicta est, a filio Cham, sive a decem Chananæorum gentibus; quibus expulsis, eandem terram Iudæi possederunt. Initium longitudinis eius a vico* Arsa *usque ad vicum* Iuliadem *porrigitur, in quo Iudæorum pariter* & *Tyriorum communis habitatio est. Latitudo autem eius a monte* Libani *usque ad* Tiberiadis lacum

extenditur. In medio autem Iudææ *civitas* Hierofolyma *eft, quafi umbilicus regionis totius. Terra variarum opum dives, frugibus fertilis, aquis illuftris, opima balfamis. Unde fecundum elementorum gratiam exiftimaverunt Iudæi eam promiffam patribus, terram fluentem lacte & melle; cum hinc illis Deus refurrectionis prærogativam polliceretur.*

« Samaria, *regio* Palæftinæ, *ab oppido quodam nomen accepit quod vocabatur* Samaria, *civitas quondam regalis in* Ifrael, *quæ nunc ab Augufti nomine* Sebaftia *nuncupatur. Hæc regio inter* Iudæam & Galilæam *media iacet, incipiens a vico, cui nomen eft* Eleas, *deficiens in terra* Agrabat. *Situs eius natura confimili, nec ullo differens a* Iudæa.

« Galilæa, *regio* Palæftinæ, *vocata quod gignat candidiores homines quam* Palæftina. *Hæc autem duplex eft,* Superior & Inferior, *fibi tamen connexæ,* Syriæ & Phœniciæ *adhærentes. Terra earum opima & ferax & fructibus fatis fæcunda.* Pentapolis, *regio in confinio* Arabiæ & Palæftinæ *fita, dicta a quinque civitatibus impiorum, quæ cælefti igne confumptæ funt: terra amplius olim a* Hierofolymis *uberrima, nunc autem deferta atque exufta. Nam pro fcelere incolarum de cælo defcendit ignis, qui regionem illam in cineres æternos diffolvit. Cuius umbra quædam & fpecies in favillis & arboribus ipfis etiam adhuc videtur. Nafcuntur enim ibi poma virentia fub tanta fpecie maturitatis, ut edendi defiderium gignant. Si carpas, fatifcunt ac refolvuntur in cinerem fumumque exhalant, quafi adhuc ardeant.* »

[S. Ifidorus Hifpalenfis, *Etimologiæ*, l. XIV, c. 3 (Migne, *Patr. lat.*, LXXXII, cc. 498-500). *De tempore quo* f. Ifidorus *Etimologiarum libros compofuit*, cf. Fr. Arevalum, *Ifidoriana*, pars I, cc. 21, 27; pars II, c. 48 (Migne, *Patr. lat.*, LXXXI, cc. 125, 142, 314).]

f. VI. SYRI QUIDAM IN RAVENNA URBE VERSANTUR.

[*Teftamentum quoddam* & *Inftrumentum quoddam donationis* (Marini, *Papiri diplomatici defcritti ed illuftrati*, nn. 74 & 93; pp. 114 & 146).]

f. VI **ABBATISSA *quædam vel* MONACHUS *quidam Conftantinopolitanus qui B. V. Mariæ imaginem ad locum dictum Sardenai prope Damafcum attulit.* (429)

« Tunc temporis quædam abbatiffa fupradicti loci [*Sardenai*] caufa orationis & peregrinationis in *Iherufalem* peregrinavit,

& impetrata tabula a domino patriarcha Iherofolimitano, eam fecum ad fuam ecclefiam tranfportavit. Accidit autem hoc anno incarnationis dominicæ ccc° LXX°. »

[Burchardus Argentinenfis, *Iter ad Terram Sanctam* (*Serapeum*, t. XIX, pp. 153-154).]

« Hæc tabula *Conftantinopoli* facta fuit & depicta & a quodam patriarcha Hierofolymitano in *Hierufalem* tranflata. Hanc tabulam petiit quædam abbatiffa prædicti loci, & impetravit, & fecum detulit. »

[Pfeudo-Iacobus Vitriac., *Hiftoria Orient.*, l. III (Bongars, *Gefta Dei per Francos*, I, p. 1126).]

« Tempore quo Græci & Armenij *Syriam* tenuerunt, fuit quædam heremitiffa five nonna a feculo remota, Deo ferviens ad fex leugas *Damafci*, apud locum qui dicitur *Sardenai*. Quæ peregrinos tranfeuntes ad fepulchrum Domini hofpitio recipiebat, & pro poffe eis devote miniftrabat. Adveniens igitur quidam græcus monachus de *Conftantinopoli*, tendebat ad fepulchrum Domini. Receptus eft ab illa & multis precibus exoratus ut in reditu unam ymaginem beatæ Virginis deferret ei depictam in tabula. Annuit monachus illius petitioni. Cum autem reverteretur, iam egreffus ab *Iherofolimis*, oblitus fuæ promiffionis, audivit vocem fibi dicentem, ne ita fuam parvi penderet promiffionem. Qui ftatim ad civitatem regrediens, pulcherrimam fibi beatæ Mariæ comparavit ymaginem. »

[Anonymus, *De imagine b. Mariæ de Sardenay*, §§ 1-3; ap. G. Raynaud, *Le Miracle de N. D. de Sardenai* (*Romania*, t. XI, 1882, p. 522); cf. Albericus monachus, *Chronicon* (Pertz, *Mon. Germ.*, XXIII, p. 935); Gervafius Tilberienfis, *Otia imperiala* (Leibnitz, *Scriptores rerum Brunfvicenfium*, I, p. 975).]

« Tempore illo cum Græci terram inhabitabant, fuit apud *Damafcum*, metropolim *Syriæ* civitatem, quædam venerabilis matrona fanctimonialis habitum fufcipiens. Domino devote fervire ftudebat & ut liberius divinis obfequiis vaccare potuiffet, civilem declinans tumultum, fexto miliario ab urbe prædicta feceffit ad locum tunc temporis *Sardanay* nominatum, ibique domum & oratorium in honore Dei Genitricis ædificans, hofpitalitatis officium pauperibus & peregrinis miniftrabat. Contigit ergo ut quidam monachus de *Conftantinopolitana* urbe cum caufa orationis & devotione facra loca vifitandi, *Iherofolymam* pergeret, fufceptus eft a fanctimoniali in

hofpicium. Quem cum audiffet ad *fanctam civitatem* tendere, humili prece rogavit ut afferret ei de *fancta urbe* quandam yconam, id eft quandam tabulam pictam quam in oratorio fuo poneret, quæ ymaginem Dei Genitricis Mariæ fibi oranti repræfentaret; & promifit fe monachus delaturum yconam fanctimoniali. Qui cum veniffet *Iherofolimam*, expletis orationibus & facris locis vifitatis, fui promiffi immemor, redire voluit & iter aggrediens, egreffus eft urbem. Et ecce vox cælitus emiffa dixit ad eum : « Quomodo fic redis manu vacua? « Ubi eft ycona quam te delaturum fanctimoniali promififti? » Tunc remoratus civitatem regreffus, interrogavit ubi venundarentur yconæ. Inter ceteras vero yconas, quandam fibi placuit emere, & egreffus eft civitatem fecum deferens yconam.... »

[Bibl. nat. Parif., cod. mf. lat., 10522 (fæc. XIII), f. 36; Bibl. imp. Vindob., cod. mf. 480, f. 66, *quem exfcripferunt* Pfeudo-Thetmarus, *Itinerarium in Terram Sanctam* (ed. I. de Saint-Génois, ap. *Mémoires de l'Académie royale de Belgique*, t. XXVI, p. 25) & Matthæus Paris, *Hiftoria Maior*, ad ann. 1204 (ed. Luard, II, pp. 485-486).]

« Nota, hæc tabula *Conftantinopoli* primo facta & depicta fuit in honore beatæ Virginis, & inde a quodam patriarcha *Ierofolymam* perducta fuit. Tunc temporis quædam abbatiffa fupradicti loci caufa orationis *Ierufalem* defcenderat, & impetrata tabula a patriarcha Ierofolymitano, eam fecum ad ecclefiam fibi commiffam tranfportavit. Fuit autem hoc incarnationis anno 870. »

[Gerardus, *Itinerarium*, *ap.* Arnoldum, *Chronica Slavorum*, l. VII, c. 8 (Pertz, *Mon. Germ.*, t. XXI, p. 240).]

« De imagine quæ eft in *Sardena*, dicitur quod ibi erat quædam monialis fanctiffima, quæ multum defiderabat habere aliquam ychoniam in honorem beatæ Virginis Mariæ & rogavit quendam peregrinum qui ibi moratus fuerat per aliquot tempus & volebat ire *Iherufalem* quod emeret fibi aliquam fi poffet invenire apud *Ierufalem*, ubi tunc fiebant. Ivit, invenit & emit, & dum rediret, in quodam tranfitu audivit *Turcopolas* qui veniebant cum præda...... »

[Bibl. urbis Cathalaunenfis in Campania, cod. mf., nº 56 (fæc. XIII), f. 97.]

« Al termine d'ilors avint
Que uns moines grefois la vint

Qui de *Conſtantinople* eſtoit,
Et en *Ieruſalem* voloit
Au ſepulcre en pelerinage,
E qui[ſt] por Deu le herbergaje:
La ſainte dame li trova
E aveuc ſe que il rova.
E quant ele encerché li ot
Dont il venoit & ou alot
Quant ele ſot de verité
Q[ue il] a la ſainte ſité
De *Ier(u)ſalem* voloit aler,
Si comença (a) lui a parler
Et a preer por Deu amor
Quant il ſe metroit el retor,
Qu'il reveniſt al herberjaje
E li aportaſt une ymage
De ma dame ſainte Marie
En table painte & eſtablie,
Qu'ele for ſon autier meïſt
E que a li garde preïſt
Kant fereit ces afflictions,
Si creſtroit ſes devocions.
Li moigne ſa priere entent,
Ke juſtes ert, pité l'en prent;
Si promet quant repeirereit,
L'image lui apportereit.
Pus priſt congié, ſa veie tint
Tant k'en Jeruſalem parvint.
Lors ala ſa oreiſon fere;
E après ſe miſt al repeire.
De la cité iſt par la porte,
Meis l'ymage pas n'i aporte
Ke il ot promiſe a s'oſteſſe,
Ne lui ſovint de ſa promeſſe.
Tot auſi con il s'en aloit,
Sur li en l'eir une voiz out
Qui li dit: « Tu ki vas la ſols,
« Pur quei par es ſi obblius?
« Comment t'en vas ſi voide main,
« Ke n'en portes a la nonein
« L'ymage que tu li pramis,

« Kant tu de li congié preis? »
Li moines ki la voiz entent,
Trés durement ſi ſe repent
E ſei memes blame & chaſtie,
Quant il de ſi legier obblie,
E dit que c'iert par ſon peché
Dont il ſe ſent ſi enteché;
Pur le peché fet chiere murne,
E toſt en la cité retorne;
Pus demande il u converſeient
Cil ki les ymages vendeient.
Aſſez fu qui li endita,
E quant il i parvint, dit a
Q'a un des plus maiſtres peintors,
Qui li moſtraſt de ſes labors.
Sil li moſtra a es igliſes
Images de diverces giſes.
En treſtotes une en i ot
Qui plus que les autres li plot:
Si ſe haſte de l'eſliſer;
Après ſe miſt el repairer. »

[G. Raynaud, *Le Miracle de Sardenai*, v. 51-80 (*Romania*, t. XI, 1882, p. 532; XIV, 1885, p.88.)]

« Cele ymaige fu faite en *Conſtantinoble*, & uns patriarchez de *Iheruſalem* l'en aporta, & une abeeſſe li demanda, ſi l'ot, ſi l'aporta la ou je vouz ai diſt. »

[*Continuation de Guillaume de Tyr, dite du mſ. de Rothelin*, c. XI (*Hiſt. occid. des croiſades*, t. II, p. 514).]

« Si com Diex vout qu'un jor avint
Qu'à ſon oſtel oſteler vint
Uns moines de *Conſtentinoble*.
La dame hoſtel li fiſt moult noble
Por Dieu & por religion.
Son corage, s'entencion
La ſainte none moult enquiſt.
Il reſpondi que ſainz requiſt
Et ſe Dex de mal les viroit
Qu'au ſaint ſepulcre droit iroit.
La ſainte none quant l'entent,
Moult doucement les mains li tent

Et en plorant li prent à dire:
« Por Dieu, por Dieu, biau très douz ſire,
« Quant vous venrez en la cité
« Où li Sires de vérité
« Daingna morir por tout le monde,
« Priez por ceſte laſſe immonde
« Et accueilliez par bon courage
« En voſtre ſaint pelerinage.
« Et ſi vous vueil prier & dire
« Que reveigniez par ſi, biau ſire,
« Et por Dieu & por voſtre ame,
« Une ymage de Noſtre Dame
« De *Jeruſalem* m'aportez.
« Moult ſeroit liez & confortez
« Mes las de cors, ma laſſe d'ame,
« S'une ymage de Noſtre Dame,
« La douce mère au roy de gloire,
« Avoie en mon povre oratoire;
« Moult grant confort en li aroie
« Et moult bon gré vous en ſaroie. »
— « Douce Dame », ce dit li moines,
« Ne me détenra nus eſſoines
« Que je par ci droit ne reviengne
« Et que de ce ne me ſouviengne
« Dont me priez ſi bonement. »
Au départir, moult doucement
Enbracié l'a la bone fame.
L'image de la douce Dame
A mains jointes, à mains ploiées
Li ramentoi maintes foiées.
Et il li diſt tout entreſait
Que jà de ce doutence n'ait,
Que ſanz délai & ſanz aloigne
Moult bien fera ceſte beſoingne.
A tant li moines s'en ala;
Moult fu joians quant il fu là
Quant le ſepulcre out viſité
Et les ſainz lieus de la cité,
Et touz baiſiez & aorez,
Aſſez peu i eſt demorez;
N'out nul talent de ſéjourner.

Au repairier, au retourner
Mift fon cuer & fon corage.
De la nonnain & de l'ymage
Ne li membra, ne ne fouvint,
Mais une voiz du ciel li vint
Lors qui fu hors de la cité,
Qui durement l'a efcité
Et dit qu'il fait moult grant folage
Quant oublie ainfi l'ymage
Que promife à la bone fame
Qui tant aime la douce Dame.
De la voiz, de la grant merveille
Souvent fe feigne & efmerveille
Et eft auffi com en angoine.
Bien voit q'un ymage, une ycoine
A eftrous querre li convient,
A la cité tantot revient.
Tant va & vient fanz attendue
Des ymages treuve la rue,
Ymages voit jus & fus maintes,
Et d'entailliés & de paintes,
Et ça & là affez coloie,
Ne fcet laquelle penre doie.
En la fin voit une tablette
Qu'il y a painte une ymagete
De Noftre Dame moult tres bele.
N'i a fi boenne com eft cele
Por porter loins, ce li eft vis.
Sanz lonc marchié, fanz lonc devis
L'a achetée, fi s'en tourne.»

[Gautier de Coincy, *Les Miracles de la Sainte Vierge* (ed. Poquet, Paris, 1857, in-4, col. 651-653). *Hæc narratio, e latino, ut auctor dicit, versa, Pseudo-Thetmari textum sequi videtur.*

« De origine iftius yconiæ nota quod olym, tempore chriftianorum, quædam matrona in monte *Seyr* in fervitio beatæ Mariæ virginis folitariam vitam ducens [fociam fuam, quæ *Jerufalem* & alia loca fancta vifitare intendebat, devota rogavit ut] portaret fibi tabulam, in qua picta effet ymago beatæ Mariæ Virginis, de *Ierofolima* apportans. Accidit autem, ut leo in via invaderet feminam apportantem ac illa timens leoni

yconiam ostendit: tunc statim leo mortuus cecidit. Venit igitur ad illam solitariam & interrogata, utrum portasset ymaginem pro qua rogaverat, illa negavit, cupiens sibimet retinere. Cum autem vellet abire, hostia domus exire non poterat, donec veritatem confessa illi solitariæ ymaginem præsentaret. Quam devote suscipiens in suo oratorio collocavit ipsamque cottidianis precibus & lacrimis honoravit; tunc ipsa yconia oleum sudare non cessavit. Mortua illa solitaria, in eodem loco in honore beatæ Mariæ Virginis prædictum monasterium est constructum nec umquam destrui potuit a Sarracenis vel Tartaris terram & loca sacra visitantibus, beata Maria visibiliter protegente. »

[Ludolphus de Sudheim, *De Itinere T. S.*, pars I, c. 17 (*Archives de l'Orient latin*, t. II, Docum., p. 361); cf. ed. D. Deycks (Stuttgart, Lit. Verein, 1851), p. 100.]

« De *Damasco* processi ad imaginem b. Virginis in *Sardany*, ubi est locus fortis supra petram, ad modum castelli muratus in circuitu, in quo satis pulchra est ecclesia. Retro maius altare ipsius in muro tabula quædam retro nigra & humida cernitur, in qua imago gloriosæ Virginis olim depicta fuisse asseritur, sed propter vetustatem nihil de lineamentis figuræ distinguitur in eadem, nisi quod aliqua parte color rubeus mihi videbatur aliqualiter apparere. Hæc tabula mediocris quantitatis, super vas quoddam marmoreum posita intra muros, cancellis ferreis præmunita, de ipsa visibiliter oleum quasi continue stillat, quod monachi recipientes de vase marmoreo, quod subtus est, per cancellos immisso chochleario peregrinis distribuunt satis large: per omnem modum videtur esse oleum olivæ.

« Dicitur quod aliquando de hac imagine oleum miraculose fluxit; sed si hoc quidem modo fluit, divino fluat miraculo, rationabiliter dubito; & etiam multi alij de veritate huius facti non immerito altercantur. »

[Guil. de Baldensel, *Hodœporicon ad Terram Sanctam*, c. X (ap. Canisius, *Thesaurus monumentorum ecclesiasticorum*, ed. Basnage, t. IV, p. 356).]

f. VI *NOTITIA ANTIOCHIAE AC HIEROSOLYMAE PATRIARCATUUM.* (liv)

[Edita supra, t. I, pp. 329-345.]

VI-VII **SS. MAURA & BRIGIDA, *Ellæ, regis Scotiæ, filiæ.* (430)

[*Nullum extat de ſſ. Maura & Brigida fide dignum documentum. Earum vitam, fabulis repletam, continebat codex quidam eccleſiæ collegiatæ Credolienſis, poſt ſæculum XI, ut videtur, ſcriptus, & a nonnullis auctoribus ſæc.* XVII *&* XVIII *excerptus; quem nos omnimodo quærentes reperire non potuimus.* Vide: *Hiſtoire des princeſſes Maure & Brigide, martyriſées à Balagny & tranſportées à Nogent en Beauvoiſis* (Beauvais, 1602, in-8); Colgan, *AA. SS. Scotiæ ſeu Hiberniæ*, 1645, I, pp. 63-64; Le P. Giry, *Vies des Saints*, éd. 1682, fol., t. II, col. 182; *Sancti Georgij Florentini Gregorij ep. Turonenſis opera omnia* (ed. D. Ruinart, Parif., 1699, fol., col. 1399); Le P. Lelong, *Bibl. hiſt. de la Fr.*, t. IV, ſuppl., nº 4574; Le Nain de Tillemont, *Mém. pour ſervir à l'hiſt. eccléſ.*, t. X, p. 783. — *Credolienſis hic codex narrabat Mauram & Brigidam T. S. adiiſſe tempore ſ. Cæſarij, ep. Arelatenſis* (502-542), *Infidelibus Hieroſolymam occupantibus, id eſt poſt an.* 637, *quæ minime congruere poſſunt. De his ſanctis cf. etiam:* Louvet, *L'hiſtoire de la ville & cité de Beauvais*, l. II, c. 13 (Rouen, 1614, in-8, pp. 208-217); *AA. SS. Boll.*, Ian., I, p. 1018; Iul., III, p. 471, *& recentiores nonnullos libros quos recenſet* U. Chevalier, *Rép. des ſources hiſt. du M. A.*, col. 1539. — *De Maura & Britta martyribus Turonis loquitur* Gregorius Turonenſis (*De gloria confeſſorum*, c. 18; ed. Bordier, II, pp. 374-378). *Quas non eaſdem eſſe ac Mauram & Brigidam noſtras contra Sauſſayum* (*in Martyrologio Gallicano*) *& Bollandum contendit* D. Ruinart.

3 2044 021 105 56

